Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

THE UNIVERSITY
OF ILLINOIS
LIBRARY
946.7
R82d
v. 2

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Return this book on or before the **Latest Date** stamped below.

Theft, mutilation, and underlining of books are reasons for disciplinary action and may result in dismissal from the University.

University of Illinois Library

SEP 15 1967

DUE: 9/14/82

MAY 02 1983

MAY 02 1983

DUE: 5/9/83

MAY 09 1983

DUE: 11-22-83

AUG 10 1987

DUE: 9/12/90

NOV 05 1997

L161— O-1096

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Queden reservats tots
els drets de proprietat

Impremta de la Casa de Caritat : Montalegre, 5 : Barcelona

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Documents per l'Historia

de la

Cultura Catalana Mig-eval

publicats per

ANTONI RUBIÓ Y LLUCH

VOLUM II

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS: PALAU DE LA DIPUTACIÓ
BARCELONA, MCMXXI

THE LIBRARY OF THE
MAR 6 1933
UNIVERSITY OF ILLINOIS.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

179908
24

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

946.7
R82d
v.2

PRÓLECH

828480

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Després de llarch transcurs de temps, més llarch del que la meva voluntat hagués volgut, surt per fi aquest darrer volum de l'obra que, iniciada en 1908, vaig batejar sota 'l títol de *Documents per l'Historia de la Cultura Catalana mig-eval*. Cap tasca m'ha semblat tan difícil com la d'escriure un pròlech pera la copiosa y caleidoscòpica col-lecció que constitueix el seu contingut.[1] Tantes voltes com he assajat la tasca de comentarla, m'ha sortit de la ploma un esboç de l'historia d'algun dels caires de la cultura catalana en el segle XIV.è, que m'he vist obligat a retirar al moment, astorat de donar dimensions desproporcionades a la present obra. No faltarà qui pugui dur a terme aquesta empresa, tal volta ab més fortuna y més medis y fins ab més forces que jo, que he passat fa temps el llindar de la vellesa. Ja'm donaría per ben satisfet d'haver proporcionat a aquest venider historiador els materials més importants, a manera de modest auxiliar. En obres d'erudició, totes les pretensions a que pot aspirar un autor son el veures citat honradament pels qui de sos esforços s'aprofitin. No'm mouré, donchs, en la present introducció, del caràcter modest que donava a la primera, y em limitaré a comentar alguns dels aspectes de caràcter general sobre la formació y contingut de la col-lecció, y del criteri que'ns ha guiat a l'elaborarla. Les pedreres de materials que havia arreplegat per als dos pròlechs que de primer entuvi havia intentat per al present Diplomatari, les aprofito parcialment a la fi d'aquest volum, en forma d'apèndixs esquemàtichs y complementaris. Quedis per aleshores, donchs, indicar la materia d'aquelles contribucions fetes sense cap mena de vanitat (sabut es que no 'n poden donar gaire 'ls treballs d'erudició, sempre mirats ab certa commise-

1) Recordis que'l primer volum consta de 512 documents y de 426 el segon, comptanthi els de l'apèndix, y que en notes se'n troben sovint indicats, extractats o copiats una quantitat tan considerable, que haurien pogut formar fàcilment un altre volum suplementari, d'haverlos donat a llum en la mateixa forma folgada dels del text.

Sempre que cito'ls documents, poso el número dels mateixos en xifres aràbigues a continuació de la que indica el volum. Les referències a les planes, van precedides de l'abreviatura p. (pàgina).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

ració pels *genioides)* y sols ab l'honrat desig de fer tasca útil, terraplenant y aixamplant el camí pera que altres puguin fressarlo més folgadament.

Entrant ja en materia, cal observar primer de tot que'l present Diplomatari ofereix alguns caràcters que'l distingeixen de qualsevol altre de la mateixa lley que se li pogués posar de costat, y expliquen en alguna manera certes limitacions y falliments y fins cert desordre que, en mig de la seva mateixa ordenació, podrien fàcilment notarse. Aquestes característiques, a l'ensems que constitueixen la seva diferenciació, son el seu major títol de gloria : el segell principesch o reyal y el valor estètich y patriòtich dels documents que enclou.

La Casa d'Aragó y la cultura

En la nostra terra, tal vegada una de les més riques d'arxius del món, malgrat les salvatges ratxades de vandalisme destructor que sobre d'ella de temps en temps bufen, es molt fàcil el bastir un diplomatari cultural copiosíssim y fins monogràfich. Però 'ls documents d'aspecte cultural (donemloshi aquest nom pera distingirlos dels de caràcter burocràtich) que emanen de la iniciativa de municipis, de corporacions y de monestirs o de particulars, no tindran may certament tanta importancia pera l'historia de la cultura d'un país, com aquells que procedeixen dels prínceps y dels reis que, al cap de llurs sotsmesos, pensen tant en les necessitats de la vida de l'esperit com en les materials. Sobirans d'aquesta guisa fan honor als pobles que regeixen. De més a més, els fets artístichs o literaris poden tenir més ressonancia y assolir major eficacia, quan de tan alta deu brollen, y ensems poden esser més esplèndits y de més valor, dins de la seva esfera, perque 'ls cabals de que'ls prínceps disposaven no eren tan migrats com els dels súbdits.

Això fa que de vegades els fets mateixos tenen un aspecte de *dilettantisme,* que no oferirien si fossin fruit, v. gr., de l'iniciativa de monestirs o Universitats. Per això un hom troba a mancar sovint en la nostra col-lecció de documents molts noms dels grans filòsofs dels segles d'or de l'escolàstica, y fins certes obres importants de la nostra, més modesta, literatura llatino-eclesiàstica. Els nostres reis son llechs coronats, freturosos de saber, que s'acosten ab predilecció a la literatura popular, que'ls deu sa més alta protecció, sa secularisació, sa vida propia. Com deyem en el pròlech del primer volum,[1] «una dinastia nacional, a cada regnat si cap més catalanisada, confon de cada vegada més les seves aspiracions y la seva manera d'esser ab l'esperit del poble y dona l'impuls y l'exemple y fressa les vies que desde aquest punt han de seguir les lletres catalanes». D'antichs amichs y protectors dels trobadors es converteixen en trobadors, en historiadors, en oradors, en músichs, y sobretot en mecenes esplèndits de tota

1) Pàg. XXV.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

aspiració del saber, de tota inspiració literaria y artística. La dinastia del casal de Barcelona no es sols un estol de monarques gloriosos, sinó una florida garlanda d'artistes. Son poetes Alfons I *el Cast,* Pere *'l Gran,*[1] Jaume II, Frederich de Sicilia, Pere III y sos fills Joan y Martí. L'historia forma també escola, y Jaume *'l Conqueridor* troba dos deixebles en Pere III y el rey Martí. Com oradors brillen Jaume II, Pere III y Martí. L'oratoria parlamentaria d'unes corts que eren les més antigues y les més lliures d'Europa, ab un sentiment liberal y patriòtich que les fa també úniques en el seu temps, té en els nostres reis així mateix sos més alts representants. Ells parlen un llenguatge que nosaltres entenem encara, y després de sis segles, llur veu y llur esperit profundament catalans, fan vibrar encara 'ls nostres cors d'amor y anyorança patriòtiques. May en la consciencia d'un poble ha ressonat tan viva y per espay de tants segles la veu dels antichs parlaments, y en el nostre Diplomatari s'hi veu reflectida, ab documents ben curiosos y fins ab alguna mostra, aquella interessant participació dels reis en la nostra vida política nacional.

Tots els individus de la familia reyal participaven del mateix amor a les lletres, y en la present col-lecció hi apareixen documents que ho demostren y ens donen colorides informacions sobre la vida íntima dels nostres prínceps en tots els ordres de la cultura. A part dels reis, els quals com es natural son els qui principalment tenen cabuda en les cartes que publiquem, el nostre Diplomatari il-lumina ab trets ben personals les figures de la major part dels infants del casal d'Aragó. D'algun d'ells, com per exemple l'infant Joan,[2] fill il-legítim de Pere *'l Gran,* ben poca cosa se'n sabia. Desde ara els nostres documents seran el principi de la seva biografia y permetran afegir un nom més (sobre 'l qual es sorprenent que callin els cronistes) a la serie dels prínceps de la casa de Barcelona que vestiren l'hàbit de Sant Francesch.[3] Els cinch fills mascles que constitueixen la meitat de la patriarcal familia de Jaume II surten igualment en la nostra col-lecció, sobretot participant de les despulles de les riqueses dels Templers, el coneixement de les quals tanta llum podria donar a l'historia de les influencies exteriors en les arts catalanes. Així veyem que'ls documents ens parlen d'un llibre de les parts de la

1) Recordis també que en el *Mal dit ben dit* de Cerverí de Girona apareix Jaume I donant sentencia en la qüestió proposada pel poeta (versos 524 y ss.).

2) No se'n parla en *Los Condes de Barcelona vindicados* den Pròsper de Bofarull. Estudià a Montpeller, desde 1308 (l'any anterior havia cantat missa) fins a 1310 almenys, entrà en l'ordre dels frares Menors y morí en dilatada vellesa essent bisbe de Caller (II, p. 20). Sobre un benefici que en 1309 li havia de concedir el papa Clement V, vegis Finke, *Acta,* 763.

3) Fr. Ambròs de Saldes, *La Orden Franciscana y la Casa real de Aragón (Revista de Estudios Franciscanos,* IV (1910), p. 157), res diu d'aquest personatge.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

gramàtica comprat en 1305 pera l'infant primogènit Jaume, quan sols devia tenir vuit o nou anys;[1] del seu mestre y del de son germà Alfons que'l succeí en la corona després de la dramàtica renuncia del príncep hereu;[2] de l'infant Joan, el més simpàtich entre 'ls fills de Jaume II, com l'anomena 'l Prof. Finke,[3] patriarca de Tolèdol y arquebisbe de Tarragona; de l'infant Pere,[4] comte de Ribagorça y Empuries primer, més tard frare franciscà, el qual mereix capítol a part per sa importancia literaria y política; y, finalment, de l'infant Ramon Berenguer, sobre les aficions literaries y musicals del qual donen els nostres documents curiosa informació.[5] En els regnats següents recordarem solament a fra Jaume d'Aragó, bisbe de Valencia, y més tard cardenal, a fra Sanxo d'Aragó y en Pere d'Aragó, comte d'Urgell.

Si de les regines haguéssim de parlar, ¡quines monografies més interessants no 's podrien escriure de Dona Elionor de Sicilia, muller de Pere III, l'enamorada dels draps francesos; de la reina Violant de Bar, qui demanava les obres dels poetes francesos més recents y famosos y s'embadalia ab la lectura de les *Heroides* d'Ovidi, compartint la passió bibliofílica del seu marit, y la reina Dona Maria de Luna, tan entregada com el seu marit a la pietat! En l'historia de les *Dames d'Aragó*, que val la pena de rependre ab major precisió y intuïció psicològica de la que demostrà qui primer va assajarla, no haurien de faltar tampoch les infantes filles de Jaume II, rey que apareix tan interessant en la vida íntima y familiar com en la política. D'algunes d'elles trobem també curioses noticies en els nostres *Documents*, principalment en els notables inventaris ja al-ludits : per exemple, de Dona Maria, la qual a l'enviudar de l'infant Pere, fill del rey Sancho IV de Castella, es retirà al monestir de Sixena;[6] de Blanca, monja també de Sixena,[7]

1) Era mestre seu en 1311 Ramon de Benajac (II, pp. 17 y 21). Quan va entrar en religió posseia un *librum geste regis Jacobi* (I, pp. 70-72), que es tal vegada 'l mateix que un mes després era entregat a son germà Alfons (II, p. 36).

2) Cf. especialment II; pp. 21 y 36.

3) *Die Beziehungen der aragonesischen Könige zur Literatur (Archiv f. Kulturgerschichte*, VIII, 24). Sobre son mestre, v. II, p. 21. En 1318 li era donat un llibre en el qual hem de reconèixer segurament el *de quatuor voluntatibus in Christo* d'Huch de S. Víctor (II, p. 31).

4) Tant sobre la seva primera joventut com sobre l'inquieta actuació polític-religiosa dels darrers anys de la seva vida, proporcionen els nostres documents moltes noticies noves y interessantíssimes que fan desitjar un estudi monogràfich complet d'aquell complicat personatge.

5) Entre altres presents rebuts de son pare, s'hi troba un *Lançalot* en francès y un salteri ab cordes de llautó (II, pp. 33 y 48).

6) Se li donen dos llibres en vulgar, un en català y l'altre probablement en aragonès (II, 48).

7) II, 37.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

y encara més de la menor d'elles, Dona Violant, a la qual essent molt jove destinava son pare el llibre dels *Cent noms de Deu* de Ramon Lull y un *Catholicon,*[1] probablement ab mires pedagògiques.

No s'interessaven únicament els nostres reis per la literatura en llengua nostrada. En aquesta col-lecció apareixen més de dos cents títols d'altres tantes obres no catalanes, y entre elles n'hi ha de tota procedencia y de les més diverses llengües : s'hi troben citats llibres escrits en castellà, provençal, francès, italià, llatí, grec, aràbig y hebraich. Al costat d'això, l'interès dels reis d'Aragó per la fundació d'Universitats y Estudis especials en diverses ciutats y viles, ens els mostra preocupats per la difusió de l'alta ciencia, y no parlem de la protecció que reberen d'ells els teòlechs y savis catalans més eminents que estudiaven a les universitats estrangeres. Recordis també la diligencia ab que associaren a les seves tasques històriques o literaries tots els prelats de les seves terres o d'aquelles a les que arribava l'influencia catalana. Tot aquest moviment de caràcter principalment teològich, ha imprès fortament la seva petjada en la correspondencia reyal.

La cultura oriental de caràcter científich o pseudo-científich (astrologia y alquimia) disputà a la llatino-eclesiàstica el seu predomini en la catorzena centuria sota la protecció de la corona, y ab recança hem d'omitir els materials que pera comentar aquest important sector de la nostra cultura haviem arreplegat.[2] Els regnats de Jaume II, Pere III y Joan I ofereixen una novetat y riquesa de noticies sobre la divulgació y conreu de la Medicina, de l'Astrologia, de l'Alquimia y de la Geografia, que difícilment se'n podrien trobar de tant d'interès y trascendencia en qualsevol altra publicació. Sobre algun d'aquests punts insistirem més endavant, quan parlem particularment, si bé de molt sumaria manera, de la fesomia de cada regnat.

La riquesa excepcional del contingut dels nostres *Documents,* y aposta encara no hem dedicat cap comentari a la cultura artística, ha estat reconeguda ab motiu de la publicació del volum primer per erudits estrangers de tanta competencia com el savi historiador alemany Prof. H. Finke y l'eminent romanista italià Pius Rajna. El primer, en son estudi sobre l'actual floreixement dels estudis històrichs a Espanya, afirma resoltament que una col-lecció com la present no la pot oferir segurament cap altre arxiu del món.[3] Y en altre estudi dedicat a les relacions dels reis d'Aragó ab la literatura, la ciencia y l'art en els segles XIII y XIV,

1) II, 47.

2) Alguns d'ells han estat aprofitats en la nostra monografía *Notes sobre la ciencia oriental a Catalunya en el XIVèn segle. (Estudis Universitaris Catalans,* III, pp. 389-398.)

3) *Das Aufblühen der Geschichtsforschung in Spanien (Historische Zeitschrift,* 1913, p. 75) : «Eine Sammlung wie sie sonst wohl kein Archiv der Welt bieten kann.»

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

insisteix en la mateixa afirmació. «Es podria aplegar en qualsevol altre país una col·lecció semblant?», exclama referintse al primer volum de la present. «Jo crech que no, continua; ni a Roma, on hi ha la curia papal, ni a França on l'esplendor del segle XIII ho podria fer en primer lloch possible. Única es en el seu genre aquesta obra, en la que's demostra tan clarament l'interès dels reis per totes les iniciatives científiques y espirituals del temps.»[1]

No es pas per vanitat que he transcrit els anteriors passatges. Ja vaig indicar en el pròlech del primer volum que aquest llibre, nascut en la meva modesta aula de literatura catalana, era una obra col·lectiva més que personal, de compenetració entre'l mestre y els deixebles, modesta y abnegada. Aquest caràcter no l'ha perdut en el present volum, y bona part dels documents que s'hi publiquen son fruit de les investigacions dels joves deixebles ja esmentats en la meva introducció al primer, y sobretot de les del que fou el primer dels meus col·laboradors, y que pels dolços y estrets llaços de l'amor filial may ha deixat de serho, y s'es interessat, com de cosa propia, per aquesta obra. No recau sobre l'iniciador ni sobre els col·laboradors l'elogi fervent de l'historiador tedesch, sinó sobre la nostra Catalunya que tals tresors conserva; l'amor d'ella és el que ens ha guiat y sostingut en la nostra difícil empresa, que per altra banda, repetim, es més de profit que de lluïment. Però l'elogi té importancia y autoritat per procedir d'un dels més formidables escorcolladors del nostre Arxiu, d'un savi que en tres cabdals publicacions[2] ha tingut ocasió de donar a conèixer la vàlua d'aquest gran dipòsit de documents mig-evals, per la gran llum que d'ell n'ha treta pera l'historia del Pontificat y per la del regnat de Jaume II, la qual, després de la publicació de les *Acta Aragonensia* y del present Diplomatari, hauria de referse totalment si algú volgués intentarla.

L'historia de la cultura y l'Arxiu d'Aragó

Però l'afirmació den Finke, al nostre entendre, y bé ho deixa transparentar, no's refereix tant a la riquesa del Diplomatari, com a son caràcter estètich y pintoresch, derivat de l'excepcional font de que ha estat extret. Tot passa pels seus registres, la vida entera dels reis, la pública y la familiar, com per un màgich caleidoscopi. No son els registres sechs y crusos de les demés cancilleries mig-evals, a on els documents solen esser tallats tots per un patró, per una monòtona

1) *Die Beziehungen der aragonesischen Könige zur Literatur, Wissenschaft und Kunst im 13 und 14 Jahrhundert (Archiv f. Kulturgeschichte,* VII, 1 Heft). Una traducció catalana d'aquest delicat y interessant article inspirat en el nostre Diplomatari, feta per J. R. y B., fou publicada en *Estudis Universitaris Catalans,* IV, 66-80.

Més endavant se'ns oferirà millor avinentesa de recordar l'article de Pius Rajna.

2) *Aus den Tagen Bonifaz VIII.* Münster, 1902. *Papsttum und Untergang des Templerordens.* Münster, 1907. *Acta Aragonensia.* Berlin u. Leipzig, 1908.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

quadrícula burocràtica. Tot en ells, al contrari, cobra animació y vida y'ns sembla assistir a un ressorgiment meravellós; els ossos y la pols dels passats segles surten de llurs sepulcres y 's desvetllen les gèneres de l'avior, talment com si assistissin a una nova y meravellosa visió d'Ezequiel. Desde lo més íntim y menut a lo més gran y transcendental, tot hi apareix. Son registres que donen cabuda als versos d'un rey com Pere III, que'n fa d'ells ostentació, y en els que un jove infant, hereu de la corona, demana ab candorosa vanitat l'impressió que les seves *traverses* o *respostes* han fet en la familia reyal; en que aquest mateix infant, deixa 'l record d'una breu lletra sols escrita pera notificar a sa esposa l'embadaliment que li ha causat el cant del rossinyol. En ells hi ha espay pera transcriure les comandes dels llibres més rars y exòtichs, com els que a París fa comprar Pere III de les histories d'Hungria, Dacia y Noruega, y pera perpetuar un elogi de Ramon Lull, com el que'n fa el rey Joan I, qualificantlo de varó «sciencie mirifice dono suffultus, a Deo excelso ingenio illustratus». Un rey tan amant de les lletres com Martí I, deixa caure en els registres de la cancilleria una al·lusió a un episodi de la *Divina Comedia* y un elogi de la ciencia, considerantla com la suprema noblesa de la vida.[1] En altre lloch veyem a l'infant Joan apoderarse d'un llibre captivat de *sa bellesa,* y a sa esposa ajudarlo en aquestes entremaliadures de bibliòfil. En ells surten frases d'entusiasme per Tito Livi y Plutarch y altres historiadors de la clàssica antiguitat, y els escrivans reyals se permeten fer alusions a la Font Castalia, a Orfeu y a la fidelitat conyugal de Tiberi Graco. Per les planes d'aquests volums centenaris desfilen les festes de la Gaya Ciencia; els poetes de la cort; els trobadors a sou del rey; els cantors de gestes; els trobadors estrangers; els joglars de la terra y els sarraïns, y 'ls *mestres en art de trobar*, que tal vegada res tenen que veure ab els nostres *mestres en gaya ciencia;* els llibres forasters que més curiositat despertaven; els pintors nostrats més famosos, els Bassa, Llorens de Saragoça, Borrassà y tants altres; els primers pintors de Flandres que aquí vingueren; els escultors o imaginaires que esculpiren les meravelles de Poblet, els Aloy, Castalls y Jordi de Deu, y que ensems alçaren en el palau reyal, en apoteòsica commemoració, les dinou estatues dels reis que precehiren a Pere III; els arquitectes que embelliren les obres de l'Aljaferia de Saragoça, del Reyal de Valencia, del castell de Perpinyà, y de les velles esglesies de Barcelona y altres ciutats; els argenters que ompliren d'exquisides joyes els nostres temples, y per damunt de tot y en primer lloch, gayrebé tots els prosistes de la nostra època nacional, y entre ells les grans figures de Jaume I, Ramon Lull, Arnau de Vilanova, Muntaner, Eximeniç y Bernat Metge,

1) *Quoniam sola scientia dicitur summa nobilitas in hac vita. (Documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón,* VI, 469.)

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

que son les glories més originals de la nostra literatura. Per altra banda, al costat de totes les supersticions de l'època, dels falsos profetes y dels alquimaires, rebull tot un món oriental de metges, astròlechs, astrelabrers y cartògrafs, els millors del món, que tenen llur escola en la illa de Mallorca, y arriben els *ardits* de alguns viatgers d'incògnites regions que desvetllen en els reis la curiositat dels descobriments geogràfichs y l'afany d'enterarse de les *meravelles* de la Terra del Preste Joan (probablement l'actual Etiopia) y de les Indies. Ja he esmentat, y tindré ocasió de parlarne més llargament, el món de les Universitats y dels Estudis teològichs y jurídichs, tal com es mostra en els registres del nostre arxiu. Per últim, pera coronar aquesta panoràmica plenitut de cultura, sembla agitar les fulles dels milenars de volums arrenglerats en l'antiga cancilleria regia, un fort embat d'imperialisme espiritual y polítich, com ressò de les conquestes d'ençà y enllà la mar. Y axís ens recompten els registres com Joan I, dominat per aquest ensomni, qualifica la ciutat d'Atenes de *membre important de la nostra corona,* prometent anar a visitarla, y com Pere III, a tall d'àliga alterosa, estén vers l'orient la mirada y dedica frases immortals a l'Acròpolis atenesa, y mira després cap al ponent, meditant l'evangelisació de les illes Canaries, y cap al sud, interessantse prop del Papa pera que no's trenqui l'anella de bisbes catalans del Marroch, sens oblidar ni ell, ni el rey Joan, ni el rey Martí, la mena de protectorat que desde 'ls dies de Jaume II exerciren els comtes-reis sobre 'l Sant Sepulcre y el monestir de Montisió, comprat pel casal d'Aragó. No es estrany que davant de tot això, bategui fondament en la nostra cancilleria reyal el sentiment patriòtich. Així veyem com Pere III, ab motiu de la guerra de Sardenya, recorda en un document els fets més gloriosos de la historia de la Confederació tal com ho havia fet en ses proposicions reyals davant dels parlaments de la terra. Així també el rey Joan I, mogut de l'esperit del Renaixement, en ocasió semblant y tractant d'enardir els prohoms de Barcelona, els hi posa davant dels ulls els fets heroichs de l'historia romana narrats per Suetoni, Orosi y Valeri Màxim. En la nostra cancilleria mostren els reis la grandesa de llur nissaga, y ella els hi comunica en sos documents, al parlar de la patria, una altivesa de llenguatge que sols pot dur en ses ales el vent de la victoria, semblant a la que's respira en les odes triomfals d'Horaci o en els arrogants exàmetres de l'*Eneida*. Eren aquells uns temps en que, com diu Farinelli, «somreya la Fortuna a la nostra nissaga, y en que en les ments menys escalfades bé podia llampegar l'idea d'un imperi català universal».[1]

* * *

1) *La Spagna nella vita italiana durante la Rinascenza,* Torino, 1918, p. 25. (Extr. del *Giorn. stor. della Lett. ital.*, LXXI, 243.)

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

En el pròlech del primer volum ens excusavem, en certa manera, de no haver pogut estendre la nostra investigació a altres arxius. A l'empendre de nou la tasca, y més conscients de l'objecte y valor del present Diplomatari, ens hem reduit expressament als dos arxius reyals de Barcelona, o sigui al de la Corona d'Aragó y al seu complement del Mestre Racional, conservat en el de la Batllía del Reyal Patrimoni. Certament, la variació d'aquest criteri hauria llevat al Diplomatari la seva unitat y sobretot el superior interès que li dona son caràcter reyal d'esser un ressò de les iniciatives dels nostres prínceps en l'orde de la cultura y de l'ambient en que vivíen. **Pla del present Diplomatari**

Ens planyiem igualment en el primer volum d'aquesta obra, per la relativa precipitació ab que tinguerem de publicar els documents, de no haverlos pogut subjectar a categories determinades. Però després d'haver disposat de temps suficient pera fer una despulla metòdica y general dels registres de l'Arxiu, no he vacilat un moment en atenirme al pla inicial, tant pera no trencar l'unitat orgànica de la obra, com pels aventatges que aquell primer pla reportava.

El caràcter heterogeni y barrejat, que a primera vista sembla engendrar confusió, està amplament compensat pels dos nexes que li donen unitat : el segell principesch a que més amunt aludiem, y l'orde cronològich que en fets històrichs es el que abans de tot s'ha de respectar. Certament, aquests fets tenen major o menor importancia segons l'època en que apareixen, y l'enllaç cronològich no sols dona la mida relativa de la seva vàlua, sinó que distingeix els que corresponen a cada regnat, donant a cada un d'ells sa fesomía propia. Per l'ordenació cronològica podem seguir pas a pas el descabdellament de la cultura literaria o artística en cada una de ses manifestacions, sos avenços, ses llacunes y l'aparició de les influencies estrangeres. Ademés, tota temptativa de classificació de fets d'aquest orde, saltant per les malles de l'encadenament cronològich, obliga a triturarlos y esmicolarlos, esdevenint molt difícil fixar els límits de cada manifestació, amb perill evident de que apareguin mancades de son integral contingut.

Això no vol dir que l'ideal d'un diplomatari de cultura no sigui l'especialisació. Indubtablement en la nostra terra hem d'impulsar la publicació de diversos diplomataris destinats a l'agrupament de documents relatius a les múltiples direccions de l'activitat humana en els ordes de la cultura (v. gr., escultura, pintura, literatura, comerç, estudis, etc.), aplicant, naturalment, a cada una d'aquestes especialisacions l'orde cronològich o històrich, que es el que arrenca de les entranyes del passat la llum definitiva que n'aclara 'ls secrets.

Però en la present ocasió no podiem obrar d'altra manera, ja que'l pensament nostre inicial es el presentar la cultura integral de la terra al voltant dels nostres reis y protegida y fecundada per ells, en els regnats que s'estenen desde Jaume II a Martí I. Així y tot, no es pas difícil assenyalar una ordinació genè-

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

rica als distints fets de cultura que integren el present recull. Nosaltres hi trobem tres grans seccions ben clarament determinades, si bé admeten també elles mateixes altres subdivisions : la literaria, l'historia de les Universitats y dels Estudis, la ciencia y la cultura artística. El sector literari té a la seva vegada una triple manifestació; la propiament catalana o vulgar, la llatino-catalana, y l'oriental, y a aquestes tres, s'hi podría afegir, com un factor genèrich comú, l'estudi del llibre a Catalunya. A son torn l'historia de les Universitats y dels Estudis presenta dues seccions clarament definides : els Estudis estrangers y els de la terra, en tots els dominis propiament nacionals que constituíen llavors la Confederació catalano-aragonesa. Quant a la cultura astística, el seu camp es també molt vast, y ofereix fets de diversa naturalesa que corresponen a les distintes arts plàstiques; això és : la pintura, la escultura y l'arquitectura, a les quals s'ha d'afegir, si bé fora del seu grup, la música, que té una representació forsa important y curiosa per si mateixa, en aquest Diplomatari.

Les nostres fonts d'investigació

Senyalats els límits que hem posat a la nostra investigació, toca parlar de l'extensió que li hem assenyalat dins de l'Arxiu, complint la promesa feta en el primer volum d'indicar les sèries de registres que hem despullat ab preferencia y el major o menor contingent que cada una ha donat a la nostra col-lecció.

El segon volum, que ha vingut a clourela, sols conté documents inèdits, haventnos obligat la manca d'espay per una banda y l'abundancia de material per altra, a atenirnos al criteri que ja aplicarem en el primer volum a partir del regnat de Joan I.[1] Crech, emperò, que un Diplomatari definitiu, pera esser ben útil als estudiosos, ha d'arreplegar tots els materials de la seva especialitat, així els que jauen inèdits en el misteriós boscatge dels arxius, com els escampats en col-leccions o llibres solts, on solen esser tan difícils de retrobar com, segons la dita popular, una agulla en un paller.

Una col-lecció com la present, que s'estén a un espay de segle y mig aproximadament, hauria resultat doblement voluminosa si hi haguessim donat cabuda a totes les noticies documentals d'interès pera l'objecte extensíssim y poch precís de l'historia de la cultura. Això ens obligava a subjectarles a certa selecció, reproduintne unes *in extenso,* enviant les altres en referencia a les notes, sacrificantne finalment moltes, no sense recança. Així, tenint en compte la nostra incompetencia en posar en valor els fets artístichs, sols hem publicat sencers els que'ns han semblat més notables sobre pintura, escultura y orfebrería, confinant els altres en les notes, y suprimint els moltíssims que tenim recollits sobre construccions reyals, per exemple dels palaus de Barcelona y Perpinyà en temps de Pere III.

1) Vegis *Docs.*, I, p. XVIII.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Altre tant hem fet ab les noticies sobre joglars y músichs, abundosíssimes en tots els regnats y que podríen donar materia a una completa monografía. Malgrat tot això, y per damunt de l'unitat del conjunt, hem posat en circulació, sempre que en el text o les notes hi ha hagut avinentesa, el major nombre possible de documents, pensant en lo penós d'una investigació com la que hem fet y pera que tant de treball donés tot el rendiment possible.

Com ja deya en el pròlech del primer volum, la nostra investigació s'ha estès a la col-lecció de registres de l'Arxiu de la Corona d'Aragó que va desde'l núm. 200 fins al 2,300 poch més o menys, fixantnos principalment en les series que indico a continuació. S'han fullejat, donchs, un per un, dos mil cent registres.

De Jaume II revisarem la quasi totalitat dels registres. Les series més interessants políticament, les de *Curia* y *Legationum,* donaren escàs contingent a la nostra col-lecció : contenen quasi exclusivament documents d'afers exteriors, y si bé molt hi hauria que espigolar en l'aspecte més general de l'historia de la cultura, son menys richs en el més restringit de la literaria y artística. Els registres de *Sigilli Secreti, Officialium* y *Pecuniae,* pochs en nombre, donaren encara menys resultat. Els de *Gratiarum* permeteren una investigació més fruitosa, sobretot en lo referent a la vida de les nostres institucions y de les personalitats que tenen algun nom en la civilisació catalana d'aquella època. La llarga serie dels *Comunia* (reg. 90 a 191) la despullarem detingudament y el resultat compensà bastant l'esforç esmerçat. Però la partida més brillant dels documents que publiquem del regnat de Jaume II la trobarem en els registres de *Solutionum* y *Thesaurarii.* Son dues series que s'acaben abans que la curiositat, sempre desvetllada, de l'investigador. Els pagaments del rey s'estenen a una varietat abigarrada d'atencions, y per aquelles planes, animant la monòtona repetició de les fórmules oficinesques, hi desfilen tots els aspectes de la vida íntima de la casa reyal. En elles trobarem la rica col-lecció d'inventaris que publiquem en aquest segon volum, els quals son únicament una mostra dels molts caires inèdits interessants que serven encara pera l'estudiós.[1]

Contrast ab aquests registres ofereixen els del regnat d'Anfós III, els quals revisarem en les seves series de *Comune, Gratiarum, Solutionum, Sigilli Secreti* y *Curiae,*[2] malgrat lo grises y poch atrayents que resulten. Les escasses mostres que'n poguerem transcriure, son prou eloqüents de lo incolor d'aquest brevíssim regnat.

1) En les planes, riques d'observacions de gran novetat, que'l Prof. Finke dedica en les *Acta* a estudiar el caràcter y contingut de cada una de les series en que's divideixen els registres de Jaume II, ja senyala el valor excepcional d'aquestes : «Hier liegt noch ein Schatz, der für die Kunst- und Kulturgeschichte gehoben zu werden verdient». *(Acta,* CVI.)

2) Aquestes dues últimes son les més útils pera l'estudi de costums.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Tot altra cosa es el del rey Pere. La seva grandiosa col-lecció de registres no té parell en l'Arxiu fins al regnat d'Alfons V. Tota ella es igualment interessant y cap serie deixarem inexplorada. Els registres *Sigilli Secreti* han estat sempre els preferits pels investigadors, y ja En Coroleu n'havia extret preciosos testimoniatges pera l'historia de la nostra cultura. No'ns desanimà, emperò, la temença de tornar a fer debades un camí ja prou fressat y no'ns penedim de la nostra constancia. La serie dels *Curiae* segueix a la dels *Sigilli* en interès polítich y ha estat bastant espigolada. A ella devem, altrament, bona part dels nostres documents.

Camp bastant verge oferiren a la nostra investigació els registres de *Pecuniae,* plens de pagaments d'interès per al nostre objecte, y els *Gratiarum* y *Officialium,* de gran valor pera l'historia dels costums, de l'industria y del comerç de Catalunya. Els de *Sardiniae,* sobretot en l'època de la guerra que'l rey personalment hi menà, foren de gran interès y a ells devem una insospitada contribució a l'estudi de la personalitat poètica de Pere III.[1] Esforç pacient requerí l'inacabable serie dels *Comune* que no sabem haguessin estat sotmesos modernament a un despull metòdich. Sense la brillantor de molts altres, tal vegada perquè la redacció llatina de llurs documents sempre d'acord ab els formularis de la cancillería, deixa menys espay pera que s'hi reveli la personalitat de l'escrivà, son relativament ben richs de noticies, y a ells devem moltes de les que s'aprofiten, en les notes sobretot, del segon volum. Finalment, foren també investigats, encara que la collita fou menys abundosa, els *Diversorum, Secretorum* y *Varia*.

La nota més brillant en la cancillería d'aquest regnat la donen segurament les series de la llochtinencia de la reina Elionor de Sicilia y del primogènit. Els registres de la primera son de gran valor pera l'historia de la nostra cultura artística y en especial de les arts sumptuaries a Catalunya. En l'Arxiu del Reyal Patrimoni es conserva ademés quasi completa la col-lecció dels llibres de la seva Tresorería, y ens ha mancat espay pera reproduir totes les partides que en ells es refereixen a ministrers y joglars, orfebrería y indumentaria. Aquella senyora tenía personalitat y un caràcter fastuós y esplèndit, del que son bona mostra alguns dels documents escollits que d'ella publiquem. Queda per als investigadors posteriors estudiar completament aquesta figura que ab tant de relleu apareix ja en el present Diplomatari.

Les series de la llochtinencia de l'infant Joan son incomparables y eren molt menys explorades que les corresponents al seu regnat, les quals ja desde temps havíen atret als investigadors y ofereixen per tant menys material inèdit. Gracies

1) *Docs.*, II, pp. 106-108.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

als documents extrets d'aquelles, la figura de Joan I apareix enriquida y completada en la nostra col-lecció, en els anys de la seva jovenesa. Potser cap arxiu del món pot presentar una serie tan variada y personal de lletres familiars com el nostre, en els registres de Joan I en la seva època de primogènit y de rey. El català es la llengua predominant en la cancillería, fins en els afers polítichs y internacionals, mentre que després del canvi de dinastía va quedant reduit a la categoría de llengua oficial de l'administració, imperant el llatí en els afers polítichs y l'aragonès en les cartes autògrafes y més personals dels reys.[1]

Un rich epistolari familiar es podría extreure igualment dels registres del rey Martí, y bones y abundoses mostres n'ha donat el Sr. Daniel Girona en l'*Itinerari* que n'ha publicat.[2] Son remarcables especialment els *Curia Sigilli Secreti* y *Papale,* richs aquest últims en material inèdit, venint després d'ells els *Gratiarum* y *Diversorum.* Font notable de descobriments foren pera nosaltres les cartes reyals soltes d'aquest monarca. Constitueixen una serie riquíssima que contrasta ab l'inexplicable esterilitat de les del temps de Pere III, en les quals falta, sense que'ns en puguem explicar el motiu, la major part de les cartes rebudes que pressuposa la variada activitat política del rey.

En aquest segon volum hem pogut començar a utilisar la verge pedrera de l'Arxiu del Mestre Racional, magníficament instalat per la munificencia de la nostra Diputació, a instancies de l'Institut, en el Palau de la Generalitat. Però les nostres investigacions no hi pogueren esser completes ni ben metòdiques, per coincidir ab els primers treballs d'ordenació d'aquell fons riquíssim. Es segur, donchs, que les mostres que'n donem,[3] ab tot y lo vives que resulten, ni son les més interessants, ni les úniques. Ben fruitós serà l'escorcoll en aquell Arxiu pera l'estudi dels nostres costums, mes els seus documents, richs en detalls però encarcarats dins el burocratisme de la Tresorería, no podran may competir ab la viva suggestió personal de les cartes de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

* * *

1) Remarquem especialment els registres de lletres familiars de l'infanta Mata d'Armanyach, segona muller de l'infant Joan. Al costat d'elles poden posarse les endreçades a D.ª Violant i les seves respostes que apareixen escampades en els registres. Dels de la llochtinencia son notabilíssims y no exhaurits encara els *Curia Sigilli Secreti* y *Comune Sigilli Secreti.* Segueixen en interès els *Gratiarum.*

2) *Anuaris* IV y V de l'I. d'E. C.

3) Moltes d'elles son degudes a l'investigació del nostre amich y col-laborador Francisco Martorell y Trabal, el qual, per encàrrech de la Diputació, d'acord ab el que llavors ocupava la Batllía del Reyal Patrimoni, treballà primer que ningú en la ordenació y seriació provisional dels registres al ferse llur tresllat al nou local.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

La literatura catalana en el Diplomatari

De les tres grans seccions en que podríem agrupar els documents del present Diplomatari, una queda en absolut despullada de tot comentari en aquest volum, y es l'artística. Es ab fonda recança que'm so imposat aquest silenci, per esser una especialitat que cau totalment fora del camp de la meva competencia, malgrat l'afició fonda que sento envers d'ella y l'interès que'm desperta. M'acontentaré ab valorar la seva importancia ab l'alta autoritat del savi romanista Pius Rajna, el qual, al referirse a alguns documents del primer volum, dels quals no desdiuen molts que integren l'actual, afirma : «Un complesso così copioso e variato non credo si possa segnalare altrove a una data tanto precoce.»[1]

Els aspectes del Diplomatari que'ns hem permès comentar son els referents a la nostra producció literaria en llengua vulgar, única en que, per la nostra pràctica en l'ensenyament y pels nostres estudis, ens considerem un poch més preparats, no tan certament com voldríem.

Es en la prosa on la literatura catalana se'ns presenta més documentada. Per això m'hi detindré exclusivament, demanant la benvolença dels intel·ligents, ja que, com deya en el pròlech del primer volum, un Diplomatari té punts de vista inagotables, insospitats sovint pel mateix investigador que treu a llum els documents. Els documents relatius a la nostra poesía en aquesta època[2] no formen un conjunt tan considerable com els que donen mostra de la producció prosaica del período de les lletres catalanes que he batejat sempre, crech que ab justicia y fortuna, ab el nom de nacional. El nombre d'obres catalanes designades clarament, o que per altres indicis es poden considerar com a tals, en els dos volums del present aplech, es aproximadament d'una vuitantena. Quasi totes pertanyen al segle XIV.

1) *L'Institut d'Estudis Catalans e le sue publicazzioni*, Firenze, 1911, p. 28. Senyalem com un estudi de conjunt sobre'ls documents d'interès artístich del Diplomatari, el publicat pel professor de l'Universitat de Madrid D. Elíes Tormo ab el títol : *La cultura artística catalana-aragonesa del siglo XIV. (Cultura Española,* núm. XV. 1909; pp. 611-617.)

2) De la poesía catalana en el segle XIV vaig dir alguna cosa en el mencionat pròlech (pp. XXXII y XXXIII). A la serie dels poetes ja coneguts pels cançoners, l'actual Diplomatari afegeix els noms de Bernat de Bonastre, Guerau de Queralt y Pere de Gostemps, y a la dinastía dels poetes coronats, Joan I y Martí I. Abans de la publicació del present aplech sols se sabíen tres poesíes de Pere III que han arribat a nosaltres, junt ab una vaga al·lusió als cants amorosos de la seva joventut y les cobles de l'entremès del pagó. Ara s'hi han d'afegir quatre títols més, datats tots, però essent malauradament perdudes les obres a que corresponen. (Vegis el meu estudi *La cultura catalana en el regnat de Pere III; Estudis Universitaris Catalans,* VIII, p. 226.)

De trobadors, probablement catalans, a sou del rey el present aplech ens dona noticies den Bernat Castell (1341), Huc d'Albalat (1356) y Jaume Fluvià (1362-82), a part de gran copia de joglars, mimus y ministrers, y dels poetes aulichs de les cases de Bar y de Foix (II, 221 y 222). Mereixen també especial atenció les al·lusions a les festes de la *Gaya Ciencia* (II, CCCLV).

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

La gran majoría d'aquesta producció no es original, sinó importada. El nostre poble, sobretot en la catorzena centuria, es distingí, més que per la gran potencia d'activitat creadora, per un fort esperit d'assimilació de tot quant de bell y útil es produía més enllà de les fronteres de la Confederació. Es verament admirable la riquesa d'aquesta incorporació dels tresors espirituals de la humanitat, realisada pels nostres reis y els nostres escriptors. La llengua catalana, sobretot havent compte de l'exigüitat del seu terreny d'expansió, fou una de les que més s'afanyà a l'Edat mitjana en ferse mestressa de la ciencia europea. Obres eixides a França, Provença, Italia, Castella, y àdhuc a regions més apartades, no trigaren gaire, per punt general, a esser portades al nostre bell catalanesch. Del llatí, de l'aràbig y fins de l'hebraich (d'aquests dos idiomes, ja directament, ja per taules), ens incorporarem aixi mateix moltes produccions. Sovint ens avençarem en aquesta tasca a altres nacions més fortes o més ben preparades. Això ha fet afirmar, encara que ab evident exageració, al Prof. Finke que tan bé coneix la nostra historia, que la nostra nissaga no tenía veritable personalitat de pensament ni d'esperit, y que sols posseía el d'imitació.[1] Ell mateix es veu obligat a confessar que, malgrat tot, tenim una cultura altament característica.

Cert que desde 1330, pels vols del qual degué acabar Muntaner la seva *Cronica,* fins a 1398 en que Bernat Metge finí el seu *Somni,* es presenta un període d'esterilitat de creació original en prosa que's perllonga durant una setantena d'anys. En ell dominen quasi en absolut les influencies llatino-eclesiàstica y oriental en l'orde científich y moral, y la francesa y provençal en la poesía. Fins a les darreries d'aquesta centuria no apareix l'influencia italiana. En el nostre Diplomatari son ben marcades les petjades d'aquelles dues últimes influencies, mentres a penes s'hi dibuixa l'hegemonía espiritual d'Italia en el regnat de Martí I (Bernat Metge la rebé ja abans, en l'anterior regnat), perquè l'humanisme que s'inicia en el de Joan I, no ve sols d'Italia, sinó principalment de França, y tal vegada més concretament d'Avinyó, el gran bressol de la nova cultura.

Durant aquests setanta anys la prosa original és ben insignificant, fora de la *Cronica* del rey Pere y les obres d'Eximeniç, que ja corresponen a les darreríes de la centuria. Tot lo demés queda reduit a llibres històrichs de valor molt secundari, sense l'encís de l'estil de les quatre grans cròniques militars que son l'orgull de les nostres lletres; a algun que altre tractat teològich o moral com els de fra Bernat Oliver; a algunes obres d'astrología com les de Dalmau Planes y Bartomeu Tresbens; a unes poques de medicina y art adivinatoria, uns quants llibres jurídichs y alguns tractats de Gaya Ciencia. Fora de Jaume y Pere

1) *Die Beziehungen... (Est. Univ. Cat.,* IV, 69.)

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

March, els precursors de l'escola poètica catalana, la producció lirica és també molt pobra, y la narrativa independent de la Gaya Ciencia prové en gran part de derivació francesa. Únicament la vena satírica produía alguna cosa que tingués l'agre de la terra. La producció original més forta d'aquesta centuria se l'ha de cercar en els grans escriptors supervivents de l'anterior, com Ramon Lull y Arnau de Vilanova, o en els darrers de la catorzena centuria, que, com Francesch Eximeniç, Bernat Metge y Anselm Turmeda, assoliren també els principis de la quinzena.

Les traduccions reberen l'impuls més poderós en l'època de Pere'*l del Punyalet*. El Diplomatari ens en assenyala les següents que, com es natural, no son totes. Derivades de la literatura llatina mig-eval tenim les de Sant Gregori '*l Gran*, Egidi Romà, Egidi Colonna, Everard de Bethune, Antolius, Joan de Gales y Vicens de Beauvais. De la literatura clàssica les de Fronti, Pal-ladi, Justi, Orosi y Josefus, les tres últimes degudes a l'iniciativa de Joan I. Assenyalen l'influencia oriental les versions de Maimonides, Abu-Zaccaria, Avicena, l'Alcorà, Alfragani y Ali-aben-Ragel, en algunes de les quals tingué així mateix participació el mateix príncep. Entre les obres de bella literatura cal citar el *Lançalot*, la *Taula Rodona* y el *Tristany*, y per últim queden encara les traduccions escaduceres de les *Partidas* d'Anfós *el Savi* y de l'obra francesa anomenada en la versió *Suma de les histories del món*. Ja no son tan nombroses les referents exclusivament al regnat de Joan I (ens referim sempre a les que l'Arxiu testimonieja documentalment), cosa explicable, si es té en compte la seva curta extensió, y que algunes d'elles foren promogudes per ell abans de cenyir la corona. Recordarem ací tan sols les d'Ovidi, Sant Agustí, Raoul de Presles, Marco Polo, Godofré de Billó y *Purgatori de Sant Patrici* d'autor francès. Pel mateix motiu tampoch son nombroses les versions que corresponen al temps de Martí I, quasi totes, fora les de Sèneca, d'escriptors místichs o religiosos : Sant Bernat de Clairvaux, Cassià, Rufinus, Uberti de Casale y Innocent III.[1]

1) En resum : els autors y obres que's citen en el Diplomatari, de les quals podem deduir que foren traduides al català en les darreríes del segle XIII, en el XIV o principis del XV, son els següents :

Abu - Zaccaria - ben - Olwan	Beauvais (Vincent)	Innocent III	*Regiment d'Aristòtil*
Agustí (Sant)	Bernat (Sant)	Jeroni (Sant)	Rufinus
Alfragani	*Biblia*	Josefus	*Secret de Secrets*
Ali-ben-Ragel	Cassianus	Justi	Sèneca
Anfós *el Savi*	*Cató (Libre de)*	*Lançalot*	*Suma de les histories del món*
Antolius	Colonna (Egidi)	Maimonides	*Taula rodona*
Apocalipsi	*Evangelis*	Orosi	*Tristany*
Avicena	Fronti	Ovidi	Ximènez de Rada (Rodrigo)
Barlaam	Gales (Joan de)	Palladi	
	Gregori'*l Gran* (Sant)	Pau (Sant)	

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

La producció prosaica original en català té poca importancia en el nostre Diplomatari, fora de les obres de Jaume I, Lull, Francesch Eximeniç y Bernat Metge. Quasi tota correspon al regnat de Pere III, assaber : *Libre de les proposicions del Rey Pere; Ordinacions de la casa reyal de Pere III; Libre dels drets e regalies dels Reys d'Aragó,* compilat també per Pere III; *Libre de Sermons* recollits pel mateix; *Crònica de Pere III; Cròniques dels Reys d'Aragó e dels comtes de Barcelona; Cròniques de Sicilia,* totes tres promogudes pel mateix rey; *Llibre de Galceran de Mediona;* tractats d'astrologia de Dalmau Planes; *Profecies* de l'infant Pere. Corresponen al regnat o a la iniciativa de Joan I, *El Romanç del Comte de Barcelona; Les escritures devotes* de Pere Bremon; el *Llibre de profecies* de Pere Alerig, y les *Ordinacions de la casa de l'infant Joan.* En el regnat de Martí I no apareix cap altra obra original en el Diplomatari, fora del *Somni* de B. Metge y la *Crònica dels fets de Sicilia,* en l'època que exercí la regencia d'aquella illa.

La procedencia, la existencia o el contingut de les obres d'aquesta època pot identificarse o determinarse en gran part, ja pels mateixos documents, ja pels manuscrits del segle XIV, ja pels inventaris dels llibres del rey Martí I o de la reina Dona María, les dues més copioses bibliografíes nostres mig-evals d'obres en català. Al costat d'aquestes traduccions y obres originals en català, apareixen citades en els documents algunes altres, de les quals no coneixem altra cosa que'ls títols. En elles pot establirse una divisió de llibres profans y religiosos, però no responch d'haverles col-locades exactament en el boldró al que cada una correspon. Entre'ls primers he trobat les obres següents : *Libre de navegar,* citat en 1323 (II, 4); *Libre dels Tresors amagats,* demanat per Pere III en 1369 (II, 169); *Libre appelat Tilius,* demanat en 1372, per l'infanta Mata, casada ab Joan, primogènit de la corona (I, 271); *Libre appellat Papari* (I, 358; II, 315, 316), que apareix en 1379; *Libre de Santa Margalida,* demanat per l'infant Joan en 1381, y que pel seu començament «del grau de Sibilia Alalmodin» y per esser citat entre altres llibres orientals, sembla pertànyer a aquesta classe (I, 380); *Libre del Basalis,* encarregat en 1381 al cardenal de Valencia Jaume d'Aragó (I, 393); *Libre de geomancia,* demanat en 1386 per l'infant Joan (I, 384); *Libre de Soliloqui,* del mateix any (I, 381), y *Libre del Conestable,* demanat en 1392 per l'infant Martí al seu germà Joan I (I, 419).

Dels llibres religiosos n'he omitit aposta un nombre considerable de caràcter declaradament litúrgich, el títol dels quals no permetía definir clarament la llengua en que foren escrits, però que probablement fou la llatina. Alguns, encara que ab nom català, son d'origen estranger. Queden reduits els tals llibres al *De nubties e de bateiar e de altres benediccions* que apareix citat en 1351 (II, 118); al d'*Oracions,* acabat en 1397 pera la reina María (II, 358), y al *Libre dels fills d'Is-*

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

rael y dels *Sants Pares e de Sant Antoni,* els dos retornats en 1402 pel rey Martí a l'ermità de Sant Antoni de Denia (I, 481). Dono d'aquestes obres tan simples indicacions, sols per tal de cridar damunt d'elles l'atenció dels que tinguin major competencia pera identificarles.

El present Diplomatari no sols aporta a l'historia de les lletres catalanes títols d'obres en ella abans no conegudes, sinó que enriqueix el catàlech d'escriptors de la nostra llengua. Citem en primer lloch, entre'ls de raça judaica, En Vidal Benvenist de Porta,[1] qui treballà durant quinze mesos a sou de Jaume II traduint al català llibres de medicina, y mestre Salamó de Mallorca, de l'època de Pere III. Tinch dubtes de que fossin altra cosa més que constructors d'aparells d'astronomía y navegació els mallorquins Vidal Efraim y Bellshoms. La contribució més gran es la dels historiadors. Abans sols teniem noticia d'un col·laborador de Pere III en la seva Crònica reyal : En Bernat Descoll. Els *Documents* ens han revelat altres dos que ho foren probablement de ses *Croniques dels Reys d'Aragó e Comtes de Barcelona* : Bernat de Torre y Tomàs de Canyelles.[2] Ademés d'això, després de depararnos la sorpresa d'un nou rey historiador, el rey Martí, ens han portat també la coneixença d'altres col·laboradors seus, a l'exemple del seu pare, els quals foren el cardenal Pere Serra y l'escrivà de ració Joan Aulesa. Encara quedaría un altre novell historiador, si se'l pogués identificar : En Berenguer de Magarola,[3] procurador reyal a Rosselló y Cerdanya. Entre'ls que conreuaren la bella literatura apareixen dos nous traductors d'obres clàssiques, Guillem Nicolau, autor d'una versió de les *Heroides* d'Ovidi, y Arnau Simó, bisbe d'Ottana (Sardenya), vulgarisador del Justí. Entre'ls dedicats a les lletres sagrades hem de citar, ademés de Jaume de Montjuich, l'arromançador de la *Biblia,* ja conegut per una publicació anterior,[4] fra Pere Bremon de l'Orde del Carme, autor d'unes

1) Feya les versions directament de l'aràbig *in lingua romana,* nom que en la cancillería de Jaume II se sol donar als documents escrits en català. (Vegis Arx. Cor. Aragó, reg. 145, f. 157 v. y 146, f. 47 v.)

2) Cf. el meu *Estudi sobre la elaboració de la Cronica de Pere'l Ceremoniós. (Anuari,* I. d'E. C., III.)

3) I, 299 : Doc. de 5 d'abril de 1379 : «entes havem ... que vos d'aquests dies trametets al senyor rey .I. libre en lo qual fa menció, entre altres coses, de la contesa d'aquests papas e que .I. de la casa d'Arago devia esser coronat per emperador». Es refería, per tant, al Cisma, y potser pertanyía a la literatura profètico-política que ell originà. N'era veritablement l'autor En Magarola, o bé actuà ell solament de mitjancer pera proporcionar el llibre al rey?

4) Sobre aquest jurisconsult, que ab Guillem de Vallseca y Ramon Vinader, son els caps de brot de l'escola jurídica catalana d'aquella època, vegis els següents documents, que considerem inèdits, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó : reg. 143, f. 173 y 186 v.; reg. 146, f. 120 y 154 v.; reg. 148, f. 90 v.; reg. 149, f. 235; reg. 150, f. 6 v.; reg. 151, f. 160; reg. 152, f. 157; reg. 153, f. 18.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

escriptures devotes y el famós fra Joan Montçó, del qual si bé el Diplomatari sols ens parla de la producció llatina, una recent troballa ha confirmat la dita den Diago de que havia escrit també sermons y opuscles en català.[1] Resten encara altres dos traductors : fra Mateu de Déu, que ho fou d'obres llatines el nom de les quals no'ns es arribat, y Mateu Adrià, probable traductor de les *Partides*.

A la llista dels poetes, ja hem indicat més amunt que hem d'afegir Joan I y Martí I, Guerau de Queralt, Bernat de Bonastre y Pere Gostemps. També enriqueix aquesta publicació el migrat nombre d'escriptors aragonesos mig-evals fins ara coneguts, ab els noms de Mestre Alfonso, traductor d'un *Libro de figuras y astronomia;* l'escrivent Joan de Barbastro que sembla ho fou d'una compilació històrica en francès, y el notari Joan de Prohomen, qui vulgarisà en aragonès el *Communiloquium* de Joan de Gales. Finalment, ens donen encara'ls *Documents* indicacions d'obres ignorades d'escriptors ja coneguts. Per exemple, l'activitat literaria de Pere III s'augmenta ab un llibre per ell compilat de ses *proposicions de Corts* y un de les *regalies e drets de la Casa d'Aragó;* Jafuda Bonsenyor, apareix com traductor d'un llibre aràbig de medicina; y'l catàlech formidable dels escrits lulians en vulgar s'augmenta ab quinze llibres que l'apòstol mallorquí escrigué a Tunis l'últim any de la seva vida.

Altre servey important que'l Diplomatari presta a l'historia de les nostres lletres, es el de fixar el *terminus ad quem* o la data aproximada de composició d'una pila d'obres catalanes, entre les quals n'hi ha de tan importants com la versió de la *Biblia* de Jaume de Montjuich, la *Vida de Jesucrist* de l'Eximeniç, el *Somni* de Bernat Metge, el *Compendi Historial* y les traduccions del *Lançalot,* de les *Heroides* y de les obres de Sèneca. De les versions de J. de Gales, Rufi, Cassià y d'algunes obres astronòmiques, conegudes abans solament pels catàlechs de les biblioteques del rey Martí y de la reina María, s'avença en bastants anys la data de la seva aparició.

* * *

Desde'l punt de vista de la literatura nacional, els regnats que tenen més importancia son els de Jaume II, Pere *'l Cerimoniós* y els dels seus fills Joan I y Martí I. El del rey Pere guanya la palma pel nombre de documents, que gairebé son la meitat dels que composen el Diplomatari. Després, tinguda en compte la curta durada

Aspectes culturals del Diplomatari

1) Segons Diago *(Historia de la Provincia de Aragón de la Orden de Predicadores,* Barcelona, 1599; f. 41 v.), es trobaven en la Biblioteca dels Predicadors de Valencia. Cf. el seu *Prolech en la translació delss ermons de sent Bernat sobre'l libre dels cantics.* (Arx. Cor. Aragó; cartes de Joan I, núm. 1061; publicat per D. Girona Llagostera en la revista *Catalana,* III, 465.) Era dedicada a l'infant Martí quan era a Sicilia. Sols es conserva l'endreça a l'infant.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

del seu govern, ocupa'l segon lloch Joan I ab uns dos cents documents. Pel nombre d'aqueixos, segueix en importancia 'l regnat de Martí I, si bé en quant a llur qualitat y la vàlua dels escriptors a qui 's refereixen, el venç l'època de Jaume II. Cada un d'ells té una fesomía ben marcada que's veu ben palesa en l'orientació de la cultura, y que breument anem a caracterisar.

El regnat de Jaume II

Ab Jaume II la cultura catalana comença a veures reflectida en els documents de la cancillería reyal, que es allà ont al present ens pertoca estudiarla. Jaume II fou decidit protector de les lletres y de les arts y al mateix temps el més gran diplomàtich dels nostres prínceps. La seva correspondencia conservada en l'Arxiu, es potser la més enorme que hagi deixada cap monarca de l'Europa migeval. Ab tot y venir les nostres frech a frech o poch després de les vastes investigacions den Finke y dels seus deixebles, hem aconseguit recollir cent disset documents, la major partida inèdits (els cinquanta set del segon volum ho son tots), sobre fets de cultura d'aquest regnat. Però aquests documents, bé que de gran valor molts d'ells, no il-lustren tant com els dels regnats posteriors la seva vida literaria, perquè no totes les iniciatives y relacions en aquest camp d'acció quedaren registrades. Per un dels documents de la present obra, veyem confirmat un aspecte de Jaume II que li dona alta representació en la nostra historia literaria propiament nacional. Es el rey que inicía l'eloqüencia que avuy ne diríem patriòtica, y el seu famós discurs de Potfangós va meréixer esser conservat per son nét Pere III en sa *Crònica* y recordat per son besnét el rey Martí en un dels documents més venerables y vibrants de la nostra historia parlamentaria; fet altament curiós que no té parió en cap altre país l'Edat mitjana. El document a que al-ludeixo, testimonieja el prestigi contemporani del rey com orador. Joan de Prohomen, notari de Saragoça, copià bellament el *Comuniloqui* de Joan de Gales, y haventli cridat l'atenció la semblança entre son contingut y el del *sermó* que havía sentit fer al rey a les Corts de Saragoça tractant *de la cosa publica, e de sennor que vertudes e que costumpnes e condiciones deve aver en si,* li recomana el llibre indicantli el millor camí pera obtenirlo.[1] A judicar per aquesta impressió tan personal d'un discurs del rey, la seva oratoria s'apartava dels motllos de l'època que no respirava en general més ambient d'erudició que'l de les Sagrades Escriptures. Ja deya En Muntaner en sa *Crònica* que «era un dels pus sabis princeps del mon *e mils parlats*».

Si Jaume II conreuà la poesía, fou en llengua provençal.[2] Pera judicarlo com escriptor en prosa, s'ha d'acudir als seus escrits sobre les passionants qües-

1) I, 67. El rey va decidirse a adquirirlo segons es veu per una carta del 16 kls. abril de 1313, publicada en les *Acta Aragonensia* (p. 909).

2) Cf. *Revue des langues romanes,* XXXI, 289, y Finke, *Aus den Tagen Bonifaz VIII* (1902), XXIV, sobre la balada a la Verge que se li atribueix en un recull d'escrits d'Arnau de Vilanova.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

tions religioso-socials de l'època publicats per Menéndez Pelayo y H. Finke.[1] Però aquest Diplomatari presenta un altre aspecte molt interessant de la seva vida espiritual : les seves íntimes relacions ab els més grans escriptors y savis del seu temps, en els tres dominis de la nostra cultura intelectual, o sigui en la llengua vulgar, en la literatura llatino-eclesiàstica y en l'oriental. Molts escriptors del seu temps li dedicaren les seves obres. Així Ramon Lull, la *Filosofia d'amor,* el *Dictat de Ramon* y el *Libre de Proverbis*; Jafuda Bonsenyor, sos *Dits de savis e filosofs;* el menoret Ponç Carbonell, sa *Catena aurea;* Jofre de Foixà, les *Regles de trobar;* fra Pere Marsili, la versió llatina dels *Feyts del rey en Jacme;* el cronista Muntaner, el *Sermó del passatge de Sardenya;* Arnau de Vilanova, l'*Alphabetum catholicum,* el *Speculum medicine,* el *Flosflorum* y el *Regimen sanitatis.* De molts d'aquests escriptors donen els *Documents* noticies inèdites sobre llurs relacions ab son reyal protector.[2]

Pochs son els llibres vulgars citats en aquest aplech que denotin alguna iniciativa de Jaume II. Els documents sobre la *Crònica* de Jaume I, dos dels quals son inèdits (I, 62; II, 41), es probable que's refereixin més aviat a la traducció llatina de Marsili que al text català. Queden reduits els llibres catalans als de Ramon Lull (I, 34, 58, 59) y a les traduccions de diverses obres de medicina fetes per Vidal Benvenist de Porta (II, 11) y Jafuda Bonsenyor (II, 29), més amunt mencionades. Es de creure altrament que les versions del *Secret de Secrets* y del *Flos sanctorum* que apareixen en regnats posteriors, ja existíen en aquesta època.

La major partida dels llibres escrits en català que surten en els documents del regnat de Jaume II, ingressaren fortuitament en la seva llibrería de resultes de la dissolució de l'Orde del Temple. Son els mencionats tan sovint en els inventaris de béns mobles als que més amunt (p. XIX) ens referíem, y sobretot en el que's féu de la cambra reyal en 1323.[3] La segona secció en que's divideix aquest darrer, es formada principalment pels llibres dels Templers, y n'hi ha trenta vuit de llatins, vint-y-cinch de catalans y catorze francesos. Entre'ls catalans es troben

1) *Historia de los heterodoxos españoles,* Madrid, 1880, I; *Aus den Tagen Bonifaz VIII* y *Acta Aragonensia.*

2) Es refereixen a Ramon Lull, Arnau de Vilanova, Ponç Carbonell, Pere Marsili, Jafuda Bonsenyor y Ramon Muntaner. Vegeu en els índexs els documents pertanyents a aquests escriptors. Cf. també : Alòs, *Colecció de documents relatius a Arnau de Vilanova (Estudis Universitaris Catalans,* III, 1909); Almarche, *Ramon Muntaner ciutadà de Valencia (Congrés d'Historia de la Corona d'Aragó,* I, 483); Avinyó, *Catàlech de Documents lulians (Boletin de la Real Academia de Buenas Letras,* VI, 395).

3) Martorell Trabal, *Inventari dels bens de la Cambra reyal en temps de Jaume II. (Anuari,* 1911.) Cf. també *Inventaris inèdits de l'orde del Temple a Catalunya. (Anuari,* 1907.)

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

traduccions de la Regla y els privilegis de l'Orde del Temple, del *Thederich,*[1] del *Codi* y les *Novelles* de Justinià, y un llibre de l'*Infantea de Jesucrist.* El *Tresor de Pobres* y els *Usatges* no son d'aquella procedencia. Aquests llibres es repartíen entre individus de la familia reyal, monestirs, prelats y religiosos, cavallers, dames il-lustres y servidors del rey.

Un dels fets de cultura de més valor del regnat de Jaume II, es la comanda feta en 1315 de comprar un Tito Livi que'l conseller del rey Joan Borguny, nadiu de Mallorca, havía vist venal en poder de cert llibreter de Nàpols, parlant després ab el seu sobirà de les *bona et grata materia* que tractava.[2] Aquest conseller del rey, el qual segons Finke fou el més notable dels seus procuradors, no era certament un personatge vulgar[3] y hem de suposar que fou ademés tot un bibliòfil y un hàbil recercador de llibres. Però no escau ací tot el mèrit al conseller, sinó que'n correspon bona part al rey que sapigué contagiarse del seu entusiasme per les *Decades* de Tito Livi, en temps que a penes se'l coneixía a la mateixa Italia, fora del Dant contemporani de Jaume II, que'l cita sols de passada[4] y encara en forma menys expressiva que En Borguny.

Interessants comentaris podría també suggerir el document ab el qual s'obre

1) El manuscrit de la Bib. Nac. de París, esp. 212, conté la versió catalana de la seva cirurgía feta per Galien Correger de Mallorca. (Cf. Morel-Fatio, *Manuscrits espagnols de la Bibliothèque Nationale,* núm. 94). En el mateix manuscrit s'hi continua la traducció catalana d'un tractat de medicina de cavalls, que segons el testimoni de Mestre Giraldo, metge portuguès que escrigué de veterinaria per encàrrech del rey Dionis (1318), es degut també a fra Tederich. Dels tractats mèdichs del ms. de París, sols s'atribuía a fra Thederich el primer, per esser l'únich que porta'l seu nom. Sobre aquesta imitació portuguesa del llibre de menescalía atribuit al metge dominicà, cf. *Revista Lusitana,* 1910; p. 156 y ss. N'hi ha també una versió castellana a l'Escorial, H-III-17.

2) I, 57. Publicada també per Finke, *Acta,* 931.

3) En el primer volum, per no haver sabut verificar aquest personatge, l'anomenavem Joan Borgundi. Finke *(Acta,* CXXXIV) el presenta com a poeta llatí, cantor de Bonifaci VIII y de la seva *plenitudo potestatis.* Va descobrir aquesta obra, de la qual dóna algun extret, en el Cod. 2 de l'Arxiu Episcopal de Barcelona. En la *Recensio,* feta en 1311, de la Biblioteca dels Papes, figurava aquesta obra : «Item unum tractatum sive summam magistri Johannis Burgundi canonici Maioricensis, metrice factam, continentem quod papa possit cedere et renuntiare, et est glosata et illuminata et est scripta in duobus quaternis et est cohoperta de carta pecudina» (Ehrle, *Bibl. Rom. Pont.,* I. 41. Vegis també *Regestum Clementis papae V,* vol. VIII, p. 474). Les seves informacions diplomàtiques en llatí, son senzilles, severes, clares, les més substancioses y imparcials de totes les dels procuradors de Jaume II. Entre elles deixa fondíssima impressió la del Consili de Poitiers, donada a conèixer per En Finke, sobre la desgraciada Orde dels Templers (Cf. *Papsttum und Untergang des Templerordens,* II).

4) «Come Livio scrive che non erra» *(D. C.,* I; XXVIII, 19). *Monarchia,* II, 3 : «scriba gestorum romanorum».

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

gayrebé aquest segon volum, referent a Pere delle Vigne, el famós protonotari de l'emperador Frederich II de Sicilia, besavi de Jaume II, com aquest té bon compte de recordar no sense vanagloria.[1] Qui era aquell Guillem, escrivà de Valencia, que tenia en poder seu els *dictamina* del famós dictador?[2] Y qui era aquell *librum romancii* que Jaume II, en 1292, estant a Sicilia, havia deixat a Ricard de Passanet?[3]

Jaume II pagà tribut en sa jovenesa als misteris de l'ocultisme.[4] Però això es en ell un mer episodi. La vertadera passió de tota sa vida fou la medicina. Cap altre rey del casal d'Aragó se li pot comparar en aquest aspecte. Basten a provarho les seves íntimes relacions ab l'Arnau de Vilanova, de qui fou tan leal y decidit protector, ab Martí de Calçaroja[5], Joan Amell[6], Berenguer Sarriera[7],

1) II, 2.

2) Es interessant aquesta menció d'un recull de les cartes d'aquell autor, ja que malgrat lo que hem escrit en el resum del document, ens inclinem més a creure que'ls *dictamina* de que's tracta son prosaichs (sobre el coneixement que de les classes de *dictamina* tenía la nostra cancillería, vegis I, 121). Però es sorprenent que Jaume II, en els documents del regnat del qual es tan palesa la influencia dels dictadors italians, no posseís aquella obra del famós autor, tan hàbil en l'*ars dictandi*. De primer antuvi havíem cregut que's tractava de la seva sàtira político-religiosa en vers *(Revue des langues romanes*, XXXII, 131). A la biblioteca de Ripoll existíen dos manuscrits dels *Dictamina* (ms. 69 y 87 dels avui conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó).

3) II, 3.

4) Finke, *Acta*, 920. El rey demana secretament en 1302 «els libres de geomencia e alcuns altres d'elcunes leugeries que nos menavem mentre erem en nostre jovent en temps passat», que's guardaven en els seus cofres. En el reg. 100, f. 204, trobem una condemnació de la magia per part de Jaume II, ab motiu del següent episodi : Un noy perdut, es creia havia estat robat y degollat pels jueus; un màgich, pera trobarlo, es valgué d'una noya a la qual feu *inspicere in quodam instrumento magicali quod preparavit*.

5) Son freqüentíssimes les al·lusions a aquest metge, del qual ignorem la nacionalitat, en els registres. Anotem les següents : reg. 274, f. 86, 138 v.; 270, f. 141 v., 174 v.; 285, f. 49, 217 v., 237 v., 212 v.; 267, f. 1, 143; 298, f. 48, 109 v., 166 v.; 294, f. 212; 295, f. 58; 298, f. 90 v., 147 v.; 170, f. 230; 162, f. 274 v.; 163, f. 30; 166, f. 134; 156, f. 157; 157, f. 26, 33 v.; 297, f. 190; 147, f. 68, 95; 303, f. 195 v.

6) Era tolosà, o almenys tenia parents a Tolosa, y pera visitarlos li concedía guiatge el rey en setembre de 1315 (reg. 156, f. 240). Son nom complet es unes vegades Joan Amelii de Bromio, *medicine professor*, y altres Joan Amelii de Sancto Amano, y se'l titula metge major del rey, al qual acompanyà en el setge d'Almería (reg. 297, f. 198; 296, f. 163 v. y 219). El 3 de desembre de 1313, *attendentes traxisse originem a genere militari*, li concedeix gaudir dels privilegis dels cavallers (reg. 210, f. 117 v.).

7) En 1306 porta'l títol de cirurgià del rey y batlle de Girona (270, f. 168 v. 295, f. 44 v.). El mateix any fou enviat a Montpeller per ordre del rey (reg. 295. f. 59). Devía ja esser mort en 1312 (reg. 299, f. 54). Trobem altres cirurgians reyals del mateix nom : Guillem de Riera (reg. 156, f. 121); Jaume de Riera (reg. 269, f. 50; 172, f. 11).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

G. de Beziers[1] y Armengol Blasi de Montpeller, y'ls llibres de medicina que li dedicaren o foren traduits d'orde seva. No s'observa, emperò, en aquest regnat, la preponderancia dels metges jueus que tan crida l'atenció en el de Pere III. Al costat dels metges catalans, y potser en major nombre encara, trobem els metges estrangers,[2] procedents en llur major part de Montpeller,[3] com el cèlebre Armengol Blasi[4] que feu llarga estada a Catalunya. Es possible que les idees de reforma religiosa de l'època, propugnades ardentment per l'Arnau de Vilanova, y que tanta influencia tingueren a Catalunya, haguessin contribuit a allunyar de la cort els metges jueus.[5] Es indubtable, però, que l'ensenyament de la medicina

1) Se l'anomena doctor en medicina y fou professor a Lleyda, corretgint en 1302 els llibres aràbigs de l'Estudi (II, 11). El trobem després, desde 1303 a 1307, seguint com a metge la curia del rey (reg. 270, f. 180; 269, f. 222; 294, f. 145 v.; 295, f. 59).

Sobre'ls llibres del metge Bernat Mari, vegis reg. 294, f. 65 v.

2) Senyalem alguns dels que trobem en les nostres notes : mestre Rolf, *anglicus*, el qual exerceix la medicina ab permís del rey en 1295 (reg. 100, f. 378 v.); Enricus Theutonicus, *in medicinali scientia professori*, al qual concedeix el rey una cavalcadura en abril de 1311 (reg. 272, f. 57 v.); Jaume d'Avinyó, cirurgià de la casa del rey, el qual anà a assistirlo en 1312 desde Valencia a Burriol (reg. 298, f. 99 v.); mestre Guillem de Carcassona, *phisicus*, al qual son pagats 500 sous en agost de 1326 (reg. 426, f. 50 v.). El mes de març de 1296 patí el rey una malaltía a Nàpols, essent assistit per Joan de Sist, Rigo de Frisce y Jaume de Brindis (reg. 265, f. 219 v.).

3) La vinguda de molts d'aquests degué estar relacionada ab l'organisació de la facultat de medicina a l'Estudi de Lleyda. Així veyem que el 4 idus setembre 1302 Jaume II crida a la seva cort En Joan Dalest, metge de Montpeller (reg. 125, f. 55 v.). Més tard, en 1309, el tornem a trobar a Montpeller al costat d'Arnau de Vilanova en les butlles de Clement V, com un dels regents de l'Estudi d'aquella ciutat. *(Cartulaire de l'Université de Montpellier*, Montpellier, 1890; I, 220, 223, 225.)

4) A Barcelona va traduir de l'aràbig al llatí el tractat *De venenis* de Maimònides. (Wüstenfeld, *Die Uebersetzungen arabischer Werke in das Lateinische*, Göttingen, 1877; p. 98.) Tenen interès les indicacions que sobre ell dona el nostre Arxiu, perque la seva vida es molt poch coneguda (vegis l'article que li consagra la *Hist. litt. de la France*, XXVIII). En 1290 era encara a Montpeller (Wüstenfeld, loc. cit.), però degué esser cridat pel rey a principis del segle XIV; en juliol de 1306 el trobem al servey de Jaume II, el qual l'anomena *dilectus phisicus et consiliarius noster* (reg. 270, f. 156 v.). Ja era mort en 1313; el 3 de les kalendes de febrer el rey agrega als seus domèstichs en Bernat Blasii, fill d'Armengau Blasii, *quondam, phisicum nostrum* (reg. 210, f. 17 v. y 58).

5) En la *Letra tramesa* a Frederich de Sicilia recomanava Arnau de Vilanova : «Item ordenarets que jueu tant com en sa error perseverara, no gos en pena de cors e d'aver medicar negu crestia, et si crestia lo requer, sia punit en certa quantitat.» (Menéndez Pelayo, *Heterodoxos*, I (1880), p. 749). Diepgen *(Arnald v. Villanova als Politiker*, Berlin, 1909, p. 89) fonamenta l'opinió de que la Lletra no fou tramesa a Jaume II, com suposa Menéndez Pelayo, sinó al seu germà de Sicilia. En novembre de 1310 publicà aquest unes constitucions informades per l'esperit de les re-

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

a Lleyda es feya a base de llibres aràbigs en poder dels jueus de la terra (II, 16), y el mateix rey havia contribuit a que fossin traduits en vulgar (II, 11). L'influencia oriental en les ciencies a l'Edat mitjana es manifesta principalment en la medicina y l'astrologia, y en el regnat de Jaume II, en gran part per impulsió seva, es realisa l'incorporació de la ciencia mèdica aràbiga a les nostres lletres, mentre que l'acció de Pere III s'exercí més en l'astrologia.

El conreu de l'historia en el regnat de Pere III

Jaume II era un monarca desconegut en l'historia de la cultura catalana abans de la publicació de les *Acta Aragonensia* y d'aquest Diplomatari. Ab Pere III ja no succeeix altre tant. Com historiador, com orador polítich, com poeta y com jurisconsult s'havia guanyat un lloch d'honor en la nostra literatura. Mes sa figura ha pres més considerables proporcions encara, després dels cinch centenars de documents a ell referents continguts en la nostra col·lecció. Donar d'ells una síntesi es tasca impossible de tancar en els reduits mollons d'un pròlech, que si bé no ve subjectat al *fren de l'arte* que alegava'l Dant pera no perllongar son poema immortal, bé ho està almenys a la lley de la mesura y de la conveniencia. En un estudi anterior vaig intentar senyalar sumariament els caires principals de l'activitat d'aquest monarca en el camp de la cultura, y a ell remeto els meus llegidors.[1]

Cap de les orientacions del seu temps li fou indiferent y a totes dedicà aquella frenètica activitat seva que no's deturava davant de les més grans contrarietats, que li feien baratar continuament la ploma per l'espasa, alternant les preocupacions de les guerres, cruels y sempre seguides, per la cura dels més insignificants detalls de la seva vida familiar o social, ja fossin les obres dels seus palaus o la conservació dels seus vergers, la compra de llibres y'ls encàrrechs sumptuaris, sense oblidar els seus més allunyats dominis, dels quals recobrà un a un tots els que s'havien desintegrat de la confederació catalano-aragonesa.

Mes es sobretot com historiador y amant dels estudis històrichs, on la seva excepcional personalitat pren més enèrgich relleu. L'historia fou el culte de la seva vida. Ell la visqué y la realisà continuament tant en els llibres y en l'acció,

formes que A. de V. li proposava. En elles s'estatueix que «nullus judeus audeat medendi artem exercere in christiano vel medicinam sibi dare vel conficere» (Finke, *Acta*, 698).

El següent text, també d'A. de V., en l'interpretació dels somnis de Jaume II y Frederich de Sicilia, prova la popularitat dels metges jueus a Catalunya, y fa més sorprenent l'escàs nombre dels que voltaven el rey: «Recolimus etiam quod aliquando audivimus eos dicere in sermone quod excomunicatus erat et mortaliter peccabat quicumque fidelis ad curam sui corporis requirebat judeum, modo vero videmus quod eorum monasteria non ingreditur medicus ordinarie nisi pudens, ita quod tam in monasterio feminarum quam virorum judeus medicus ordinarius procurat infirmos» (loc. cit., p. 722).

En els regs. 210 a 230 es troben diferents dàdives y privilegis a metges jueus d'aquest regnat.

1) *La cultura catalana en el regnat de Pere III. (Estudis Universitaris Catalans,* VIII, 1917.)

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

com en els parlaments y en la vida artística. Fins els seus actes polítichs y els documents diplomàtichs els comentava històricament. Quan perseguia 'l somni imperialista de reintegrar la corona de Sicilia al casal d'Aragó (com ho havia fet ab les Balears, el Rosselló, el marquesat de Tortosa, la reconquesta de Sardenya y l'anexió dels ducats d'Atenes y Neopatria), en els capítols endreçats als missatgers que havien d'entendre en les negociacions del casament del jove duch de Girona, son fill, ab la reina Maria, sobirana de la illa, descapdellava tot un resum d'historia de Sicilia, desde les famoses Vespres.[1] Y quan en 1383 reprenia'ls Consellers de Barcelona per la seva actitut en els assumptes de Sardenya, els hi posava davant dels ulls un enfilall dels fets gloriosos dels seus antepassats, desde Anfós «que fo primer d'Aragó e comte de Barcelona» fins al seu regnat (I, 339). En el discurs de les Corts de Tarragona de 1370, com en els de Montsó de 1376 y 1382, entre altres, se recapitulen eloqüentment també les gestes més famoses dels seus predecessors. May s'oblida el rey de l'historia de la seva terra. Y aquest mateix culte, com deyem suara, el manifesta en la vida artística. Desde la tomba d'Inyigo Arista fins a les dels comtes a Ripoll y les dels reys a Poblet, tot l'interessava; en la primera hi veya el breçol de son casal com rey d'Aragó, en les altres el panteó que tancava les despulles de sa niçaga, com comte de Barcelona y rey alhora de la gran confederació catalano-aragonesa.

Les lectures de les gestes antigues, la del rey conqueridor especialment, que tan bé coneixia, li encengueren en el seu cor un amor apoteòsich nacional, que sols troba parió en la consciencia més reflexiva del sentiment patriòtich dels estats moderns. Les *Gesta comitum* y les cròniques militars troben un esplèndit comentari plàstich en les dinou estatues dels comtes de Barcelona y reys d'Aragó, encomanades en 1342 al mestre Aloy, per decorar el palau reyal, la més curiosa mostra, sens dubte, del nostre art escultòrich indígena (I, 112), y en els dinou esmalts, executats per l'argenter Pere Bernes (I, 193) ab les imatges dels mateixos sobirans que devien guarnir l'espasa reyal de les coronacions. Els arxius de les antigues abadies no tenien pera ell secrets. Poblet, Ripoll, Sant Victorià de Navarra, Arlés, li oferien els seus codis y pergamins; unes vegades demanava antigues cròniques; altres els testaments dels seus antepassats, y per últim, l'arxiu reyal rebia d'ell una organisació minuciosa[2] y aquesta cura pels dipòsits dels testimoniatges de l'avior l'extenia fins a l'arxiu de Caller, a Sardenya, que feya construir *cum firmissima volta lapidea* (II, 130). Tota sa vida la passà llegint obres històriques, adés nacionals

1) Arx. Cor. d'Aragó, reg. 1,240, f. 253 v.

2) Vegeu, sobretot, González Hurtebise, *El Archivo General de la Corona de Aragón (Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos,* folletí de 1920).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

adés estrangeres.[1] Als vint anys s'embadalia ab les Cròniques dels reis de França, y la mort el sorprengué als seixanta vuit fullejant els quaderns ja enllestits del *Compendi historial*, continuat per fra Antoni Ginebreda.

Fins a les acaballes del regnat de Pere III, els documents del Diplomatari sols ens presenten dues influencies com senyorejant les lletres catalanes : la oriental y la francesa. Aquesta última literatura contenia a l'Edat mitjana tots els elements de les altres literatures, y en la nostra sa influencia s'exerceix sobretot en la prosa y en la poesia narrativa. No tinch espay pera estudiarla, perquè ab ella n'hi hauria prou pera omplir les planes d'aquesta introducció, tan nombrosos són els documents que aquesta col-lecció presenta sobre la divulgació a Catalunya dels llibres y temes literaris francesos. No solament gran part de la nostra poesia narrativa, sinó la novela catalana fins a últims del segle XIV viu preferentment dels temes més populars dels *romans* francesos, si bé de vegades llur importació es fa també mitjançant la literatura provençal. La mateixa aparició del nostre primer humanisme, com hem indicat abans, deu molt més a França que a Italia, almenys en el terreny de l'erudició històrica, que és el que prepondera en la nostra literatura, incapacitada encara de fruir l'element estètich més delicat de l'antiguitat clàssica. Però no s'ha d'oblidar que aquest humanisme trescentista nostre trobà un de sos

1) Heus aquí les obres històriques demanades o comprades pel rey, de les que donen noticia els *Documents*. Senyalo la data de la primera vegada que surten en aquesta col·lecció.

1339. Cròniques dels reys de França (I, 101).
1342. Cròniques d'Espanya (I, 110).
1343. Crònica de Jaume I (I, 117).
1343. *Liber gestorum*, en francès (I, 114).
1345. *Liber canonicarum* (II, 77).
1345. *Cronicas gestorum antiquorum* (I, 125).
1355. *Liber nostrarum cronicarum* (I, 169).
1359. *Cronicas gotorum et regum Ispaniarum* (I, 188).
1362. Crònica universal feta per un monjo negre (I, 206).
1370. Cròniques dels reys d'Hungria, Dacia y Noruega (I, 237).
1370. Orosi, Sant Isidor, el Pacench y la Suma de les histories en francès (I, 232).
1371. Suma de les històries del món (I, 247). Traducció de l'anterior?
1373. Cròniques de Sant Victorià de Navarra (I, 246).
1375. Cròniques de Sicilia (I, 282).
1384. *Compendi historial* de fra Jacme Domènech (I, 355). Sembla que fou començat en 1360.

A aquests documents s'han d'afegir els referents a les obres històriques degudes a l'iniciativa del propi rey, com són la *Crònica dels reys d'Aragó e comtes de Barcelona* y la Crònica reyal (Cf. González Hurtebise, *Rev. Bib. Cat.*, IV, y el meu *Estudi sobre l'elaboració de la Crònica de Pere'l Cerimoniós* en l'*Anuari de l'I. d'E. C.*, III).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

impulsors més conscients en un personatge aragonès que té gran representació en els *Documents* y son protector més decidit y entusiasta en el successor de Pere III, el rey Joan I, al qual tan escauria el dictat d'aimador de la saviesa, com el de la gentilesa que exclusivament se li atribueix.

L'humanisme a Catalunya y'l rey Joan I

L'aparició d'aquest humanisme es, al meu entendre, un dels fets més curiosos d'aquesta col-lecció y un dels que podem considerar més inèdits de l'historia de la nostra cultura. Bé mereix, donchs, que li dediquem algunes consideracions al parlar de Joan I, ja que ell constitueix un dels caires més originals de la seva fesomia espiritual. Aquest humanisme té segell propi, y en ell té participació per impuls latent, mes no per això menys interessant, la que'l nostre poble hagué en els destins de la terra grega en la catorzena centúria. Si Joan I es el primer dels monarques helenistes europeus, no hi ha dubte que ho deu tant a l'intervenció del seu amich y mentor el mestre Joan Fernández d'Heredia en la Grecia continental, com a la circumstancia de poderse anomenar duch d'Atenes y Neopatria. No tot es degué en aquella enganyosa aubada de classicisme a l'influencia d'Avinyó y Italia. El prestigi del Petrarca ens pot donar l'explicació de Bernat Metge, però no de l'helenisme de Joan I. El mestre Heredia no's formà sols a Avinyó ni en el contacte dels erudits italians, com Colluccio Salutati, sinó també a Rodes y en el Peloponès.

El nostre Diplomatari porta a l'historia de l'humanisme català en llengua vulgar, es a dir, en allò que's refereix a traduccions catalanes, una petita contribució, donant noticia d'algunes obres desconegudes. Com a tals podem considerar la de les *Stratagemata* de Fronti, encarregada per Pere III a fra Jaume Domènech en 1364 (I, 136), y la del *Tractat d'agricultura* de Palladi, demanada pel mateix rey en 1377 a Jaume de Vedrinyans (I, 292), anterior, per lo menys, en tretze anys, a la del protonotari de la reina Alionor, Ferrer Sayol. Coneguda com anònima era la traducció de *Heroides* d'Ovidi (I, 405, 407). Però són noves les de Josefus, de Justi (I, 361, 362, 372) y d'Orosi (I, 385), degudes totes a l'iniciativa de Joan I (de les d'Ovidi y Justi coneixem ara, documentalment, els autors, a saber : el prevere Guillem Nicolau y fra Arnau Simó, bisbe d'Ottana). Per últim, es fixa l'època de la traducció de les obres de Sèneca, anònima, que's feu en el regnat de Martí I, y per la qual es prengué aquest rey el més gran interès (I, 480; II, 398; I, 501; II, 497).

Aposta hem enumerat ràpidament aquestes traduccions, entre les quals sols apareixen les de dos vertaders escriptors de l'època llatina, Sèneca y Ovidi, perquè considerem que no es en elles on hem de cercar l'esperit humanista ab son sentit d'amor y admiració entusiasta pels grans mestres de l'inspiració y del saber de la civilisació clàssica. Aquesta admiració es la que sorprenem en el rey Joan, ja

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

desde sa primera jovenesa, en la qual rebé una educació més acurada que son pare.[1] Mes no's cregui, que aquest sigui l'únich y'l preponderant aspecte de sa fesomia espiritual. Els documents ací continguts ens el revelen també baix l'aspecte de poeta, de compositor de música,[2] de protector y amant com cap altre dels nostres reys de la música y dels ministrers que de totes parts cridava y regalava, de crèdul adorador de les supersticions astrològiques. Es sota aquest triple aspecte de músich, astròlech y humanista que surt retratat per En Bernat Metge en el seu *Somni*, y el nostre Diplomatari no fa més que confirmar palesament l'exactitut d'aquella pintura plena de colorit y realitat.

Fetes aquestes salvetats, anem a dedicar algunes consideracions al caire humanista, el menys conegut fins ara, dels variadíssims de la figura d'aquell príncep curiós y freturós de tota humanal ciencia. Sense esser el rey Joan un príncep de refinada cultura o d'un gust exquisit, com un mecenes de la Roma antiga o de la Florencia del Renaixement, bé podem dir que son nom ha de quedar desde ara estretament lligat a la primera aparició del nostre humanisme. Ja desde sa jovenesa,[3] com acabem de indicar, estava preparat per sa educació pera rebre aquell impuls renovellador, y no sembla sinó que'l seu pare endevinés de bona hora la seva deria de saber y sa curiositat per les lectures més diverses, al crear en 1373, com un anexe a la cancilleria reyal, una mena d'oficina literaria en la qual certs escrivents eren encarregats continuament de fer tresllats de llibres pera ús del rey y del jove príncep (I, 259). Seguint l'exemple de son pare, Joan I abans com infant, després com a rey, promogué també pera satisfer més fàcilment sa afició a la lectura, noves traduccions del llatí que per dissort no són arribades a nosaltes, o almenys les conservades no mostren de fet tal proce-

1) Haig de completar y rectificar en part l'identificació feta en les notes al doc. 121 d'aquest segon volum, dels llibres gramaticals allí esmentats *a ops del senyor infant.* Hi trobem dos llibres de regles de gramàtica, el *Doctrinal* (d'Alexandre de Villa Dei) y'l *Grecisme*, d'Evrard de Béthune. Al costat d'ells hi ha tres llibres de lectura llatina per a exercicis gramaticals: els *Disticha Catonis,* el *Tobias* de Mathaeus Vindocinensis y el *Contemptus mundi* (anomenat *contemptus* en el document, y que per una errada de lectura transcriguerem *conceptus).* L'*Alaxandri* podria esser o bé el de Villa Dei, si no s'hi referia el *Doctrinal* primerament citat, o bé l'*Alexandreis* de W. de Châtillon, molt usual també a les escoles mig-evals com llibre de lectura, sense exceptuar a les catalanes (Cf. Beer, *Die Handschriften des Klosters Sta. Maria de Ripoll,* II, 94).

2) Felip Pedrell, *Joan I compositor de música (Estudis Universitaris Catalans,* III, 1909, p. 21).

3) Després d'haverlo trobat als sis anys estudiant la gramàtica llatina ab En Guerau de Fleçà (II, 121), estudis que continuà després ab En Domingo Ortiz (I, p. 211), en 1361, quan sols tenia onze anys, ja llegia el *Lançalot* en català (I, p. 127).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

dencia. Aquestes traduccions foren per ell successivament encomanades a tres escriptors, a saber : fra Jaume Domènech, fra Antoni Canals y fra Mateu Deu, tots tres de l'ordre de Predicadors.[1] De tals versions probablement no'ns resten més que les d'En Canals, ja prou nombroses. Però la noticia de tals encàrrechs prova que'l rey, com el seu pare, no era apte pera fruir per ell mateix en l'original tota la vàlua dels tresors espirituals que ab tanta llarguesa tractava de divulgar. Ell mateix ho confessa palesament a l'encomanar a fra Antoni Canals unes traduccions «de lati en nostre vulgar, les quals *nos, qui'ns delitam molt en legir, poguessem sens gran dificultat e studi entendre»* (I, 417).[2]

Les darreres d'aquestes traduccions, emperò, ens presenten el rey ja en la maduresa de la vida, quan havia rebut plenament l'influencia del famós personatge aragonès que tanta part tingué en l'última direcció de la seva cultura. Certament l'humanisme de Joan I no s'explica, ja ho hem indicat, sense D. Joan Fernández d'Heredia, ni la gran cultura d'aquest, tan superior a la del seu temps en la seva terra, sense la seva formació a la cort d'Avinyó.[3] No es que jo cregui que la font principal de l'humanisme català sigui la Provença (els noms de Bernat Metge, Antoni Vilaragut y Antoni Canals, escriptors tan italianisats, tots de les darreries de la catorzena centuria, ben clarament ho palesen), però no's pot oblidar que Avinyó en aquella època fou un centre al qual confluí y del qual s'espandí per les nacions llatines el moviment de la cultura humanística. Y es que Avinyó no era altra cosa que'l refugi d'una altra cort italiana, la residencia del Pontificat; y com diu un eminent historiador de les lletres franceses,[4] fou aquella ciutat una porta oberta dins de França a la civilisació italiana.

1) En 16 de juny de 1380 confirmava una carta de son pare concedint a fra Jaume Domènech 600 florins d'or pels seus treballs en traduir y *compilar alguns llibres històrichs de llati en vulgar* (I, p. 321). En 18 d'agost de 1391 manava al prior dels Dominicans de Valencia que proporcionés una cambra retirada y esbarjosa a fra Antoni Canals, per tal que pogués treballar més a son pler en la *traducció d'alguns llibres de llati en vulgar* que'l rey desitjava llegir (I, 417). Qui sab si en aquella cambra fou començada la versió del Valeri Màxim! Finalment, el 1.r de juny de 1392 concedia Joan I a fra Mateu de Deu el càrrech d'inquisidor en el regne de Mallorca y'ls comtats de Rosselló y Cerdanya en recompensa d'algunes traduccions *que del llati al romanç* li havia fetes (I, 420).

2) S'ha de recordar, però, la *Genealogia regum Navarre et Aragonie* que ra Jaume Domènech redactà en llatí per ordre que li fou donada en 1379 pel llavors Primogènit. (Vegeu el meu estudi *Joan I humanista,* Barcelona, 1919, p. 7, on dono per primera vegada noticia d'aquesta obra que fora interessant esbrinar en quina relació es troba respecte de la *Crònica de St. Joan de la Penya,* deguda a una iniciativa anterior de son pare.)

3) *Joan I humanista,* p. 50 y ss.

4) Lanson, *Hist. de la lit. franç.*, París, 1902, p. 153.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

La ciutat d'Avinyó va esser també pera la nostra terra un centre d'importació artística. Un eminent erudit estranger ja recordat, que comentà'l contingut del primer volum dels *Documents,*[1] cridà l'atenció sobre l'importancia que tenen en el procés de la cultura europea mig-eval els draps historiats que en 1347 portà d'Avinyó En Ramon Boyl per al rey Pere (I, 135), als quals hem d'afegir altres draps francesos també historiats pagats en 1354 per la reina Alionor (II, 112) y'ls comprats per la mateixa en 1356 (I, 171).[2]

En aquest brillant centre d'activitat cultural, política y religiosa, el gran Mestre aragonès Joan Fernández de Heredia (1310-1390), — sobre la vida y les aficions literaries del qual tanta llum llença aquest Diplomatari,[3] — exercí en el segle XIV una preponderancia extraordinaria. Fou l'home de confiança de sis papes, desde Clement VI (1342-52) fins a Clement VII (1378-94); sobretot Innocent VI (1342-52) l'afavorí ab les més altes dignitats y'l feu governador d'Avinyó. Els murs de la ciutat pontifical foren per ell restaurats y enfortits, y al seu braç degué aquesta més d'un cop la seva salvació. Ell fou qui retornà a Roma com almirall la cort pontificia, desde les costes de Provença, portant pels carrers de la Ciutat eterna la senyera de l'Esglesia al front del triomfal seguici que acompanyava a Gregori XI.

Ab aquest notable personatge visqué en íntimes relacions el nostre Joan I, ja com duch de Girona y primogènit de la corona, ja durant tot el temps que la cenyí al seu front. Malgrat els quaranta anys d'aventatge que li portava, sembla haver pres més fondes arrels l'amistat del rey Joan y del Gran Mestre, que no pas la que havia lligat el primer al rey Cerimoniós. L'afició de Joan I ja no fou únicament encaminada, com abans, envers els historiadors nacionals o francesos y les obres literaries en abdues llengües, sinó més particularment envers els historiadors llatins y grechs. «*Quoniam in legendis celeberrimis romanorum ystoriis et grecorum potius quam aliis antiquorum gestis et libentius delectamus*», escrivia aquell en 1386 a l'humanista valencià Domingo Mascó al demanarli un exemplar del seu historiador preferit Titus Livi (I, 378). Talment ens sembla oir el llenguatge d'un dels humanistes italians y àdhuc del mateix Petrarca. Setze anys perseguí dit

1) Pio Rajna, *L'Institut d'Estudis Catalans e le sue publicazioni,* Firenze, 1911, p. 28. Recordem, així mateix pel seu interès pera l'historia de la nostra pintura, la copia de les que decoraven la Capella dels àngels del Palau dels Papes d'Avinyó, que'l rey Martí es feya enviar en 1406 pera reproduirles en una capella que pensava dedicar a Sant Miquel (II, 404 y 405).

2) Avinyó era també un centre de venda de llibres litúrgichs y allí se'n feren comprar el rey Pere y l'infant Martí en 1350 y 1386 (I, 146 y 380). En 1398 el rey Martí havia rebut també d'Avinyó un Vicens de Beauvais en quaderns (I, 452).

3) Vic. *Documents,* I, 206, 207, 232, 234, 245, 247, 248, 327, 355, 360, 362, 372, 379, 380, 398, 413, 433.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

historiador llatí ab tanta tenacitat y enamorament com més tard Anfós el Magnànim.[1] Aquest interès pels llibres històrichs el manifestà ja desde sa adolescencia, car en 1366, es a dir, quan tenia sols setze anys, a l'encarregar a son amich palatí En Guerau de Queralt que recordés al rey de Castella son desig d'obtenir la *Gran Cronica d'Espanya,* li deya que s'adelitava «volenterosament en llibres ystorials», en els quals esperava trobar *molts fets e grans gestes* (I, p. 338, nota).

Però l'afició als llibres històrichs y a la cultura clàssica no's desvetlla propiament en Joan I abans d'entrar en relacions literaries ab l'Heredia, y aquest moment comença en 1382 y coincideix ab el retorn de Grecia d'aquell personatge en la primavera del dit any. S'extén aquest període desde 1382 fins a 1396, data de la mort de l'antich castellà d'Amposta, que'l precedí de poch temps al sepulcre. En la seva vida es també aquest període el de sa major activitat literaria y de sa més important producció històrica y té per centre principal Avinyó. La correspondencia de Pere III ab l'Heredia cessa del tot abans de 1382, pera cedir el lloch exclusivament a la del seu fill, y es dona la coincidencia de que Pere III es mantingués indiferent al moviment humanista que seguí àvidament l'infant Joan.

No es que haguem de creure que l'infant no pogués rebre cap altre influencia humanista sinó per conducte de l'Heredia. Era amich d'infancia de Bernat Metge, y en la cancillería reyal hi havia escrivans que, com En Ferrer Sayol, coneixien molt bé'ls clàssichs. El veyem ademés en relació, per medi de bibliòfils com els duchs de Bar y Berry, ab lo que podriem anomenar humanisme francès, demanant el Titus Livi francès, al qual ja ens hem referit, o l'Ovidi moralisat

1) Vegis el meu estudi *Joan I humanista,* p. 51 y ss., on parlo ab més detall de la persistent curiositat ab que cercà desde 1380 una copia del Titus Livi pera la seva biblioteca. Començà demanant-lo en francès, en 1380 a Carles V de França (II, 233). En 1383, no haventlo pogut obtenir probablement encara, repetia la demanda al seu cunyat el duch de Berry (I, 336, 337). Es probable que aquesta vegada'l rebés en la versió francesa d'En Bersuire de la qual se'n feu una traducció catalana existent avuy al Brit. Museum (vegis *Archives des Missions,* 2.ª serie, III, 278). Desitjós de posseirlo en llatí, s'adreçà després en 1386 a Galeazzo Visconti (I, 377), Antonio de la Scala (I, 377) y Domingo Mascó (I, 378). No sabem si aquestes gestions tingueren resultat, però en 1387 solicita del seu germà Martí 'l llibre de Titus Livius que sembla havia estat en poder del rey Pere (I, p. 349 nota), y en 1390 ne tenia un manuscrit en son arxiu, si bé en dialecte sicilià, que demanava a Pere Palau (I, 408), versió que després trobem entre'ls llibres del rey Martí en son inventari (189). Poch abans de morir, en 1396, tractava encara d'adquirir l'exemplar que havia pertangut al mestre Heredia (I, 433). No es segura la procedencia d'un Titus Livi que en 1415 era en poder de la reina viuda de Martí I, y que ella demanà tres vegades ab insistencia. Era en llatí : «un libre appellat Titus Livius, scrit en pregamins, guaix de forma maior ... e comença facturus» (Miret Sans, *Llibres y joyes del rey Martí,* en la *Revista de la Asociación artistico-arqueológica barcelonesa,* 1910, IV, p. 226).

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

(I, 427). Més endavant, en 1386, crida l'atenció veure el nostre príncep adreçarse als humanistes italians. Ell es el primer dels nostres sobirans que s'hagi posat en contacte literari directe ab els prínceps y mecenes del Renaixement italià, y ho feu portat del seu entusiasme per Titus Livi, que bé podia també haverli encomanat el mateix Heredia.[1]

Però l'aspecte més interessant del *dilettantisme* clàssich de Joan I, es sens dubte el seu helenisme. Ell no s'acontentà ab la comprensió candorosa y estrafeta de la Grecia que li podia suggerir la lectura de la traducció de les *Histories Troyanes* de Guido Colonna, arromançades per Jaume Conesa, que ab tanta impaciencia demanava en 1374, en quant tingué noticia de que estaba enllestida (I, 276). El nostre rey desitjava quelcom més; volia conèixer les gestes immortals del poble grech en les fonts autèntiques de sa historia. La correspondencia tan seguida que mantingué ab el Gran Mestre de Rodes sembla no haver tingut altre objecte. A penes retornat aquest de Grecia en 1382 y establert definitivament a Avinyó, s'adreça a ell exclusivament pera aconseguir llibres en sa major part helènichs. En aquesta correspondencia figuren *deu documents* pertanyents a historia grega, oriental o bizantina. Recordem, sinó, el llibre *De bello judaico* de Josefus (I, 354); el de Justi y son abreviador Trogo Pompeyo, que tenen per assumpte les guerres de Macedonia (I, 361, 362, 372); el *Plutarch* (I, 379, 399, 435); *el libre dels Emperadors* del bizantí Zonaras (I, 433) y la *Crònica de Morea* (I, 433, 434). ¡Que bé's diu aquest afany tan novell en l'Europa d'aquesta centuria, tan oblidada de la patria dels deus y de les muses, ab el fet d'haver sigut Joan I, — com ja abans esmentarem, encara que per curt temps, — sobirà de les encontrades més clàssiques de la Grecia, y d'haver estat el primer rey d'Occident que manifestés desitjos de visitar Atenes!

Cap dels llibres grechs demanats per Joan I oferia tant d'interès literari com el *Plutarch*. Entre tots els que l'Heredia va arribar a arreplegar en la seva selecta biblioteca, aquell fou el que més excità la cobdicia de l'erudit italià Collucci Salutati.[2] Aquest aspecte de recercador de llibres grechs que quasi ningú abans d'ell havia vist en l'Europa occidental, es sens dubte el més interessant de la fesomia literaria de l'Heredia, y ens fa d'ell un dels primers helenòfils europeus. Fins l'Homer va voler conèixer, si bé en llengua llatina.[3] Ell va esser també

1) Recordinse, com mostra de la passió del rey pels llibres clàssichs, la manera violenta com s'emparà del *Vegeci* de l'Heredia (I, 413), del *Valeri Màxim* del noble Pere Boyl (I, 389) o de les històries de Grecia que havien pertangut al dit mestre Heredia (I, 434).

Sobre l'humanisme de Joan I vegis especialment el meu estudi ja citat: *Joan I humanista*, Barcelona, 1919.

2) Francisco Novati, *Ebistolario de Collucio Salutati*, Roma, 1893; II, 291.

3) Ibidem, II, 289.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

el primer que hagi fet traduir a una llengua moderna, al modest dialecte aragonès, historiadors grechs y cronistes bizantins. L'únich vestigi d'helenisme y de bizantinisme que apareix en la literatura espanyola de la Edat mitjana a ell es degut; y no cal dubtar que en aquesta anticipada visió de la Grecia, representada per les seves traduccions de Plutarch, de Zonaras, de la *Crònica de Morea* y qui sap si també de Tucidides, hi tingué molta part, cal repetirho, el seu sojorn de més de quatre anys a Rodes y a la Morea.

Tornant al nostre *Plutarch,* no era abans cosa fàcil el fixar la data exacta en que va esser feta la traducció aragonesa de les *Vides paraleles* comanada per l'Heredia. Els documents per nosaltres trobats venen a confirmar l'opinió de Novati de que dita traducció devia esser posterior a l'any 1377. Fundats en ells creyem que degué esser feta a Avinyó, aproximadament entre 1384 y 1389, època en que ja havia arribat a mans del rey d'Aragó (I, 599). Ens apoyem, ademés, en que pels volts de l'any 1384 es quan els documents de la present col·lecció ens comencen a parlar sovint de traduccions gregues, les quals coincideixen ab l'arribada a Aragó d'un cert erudit grech, que suposem seria Nicolau, bisbe de Turdenòpoli[1] de l'ordre dels Predicadors, varó molt entès en diverses ciencies, historiador, y expert en moltes llengües. Els documents esmentats ens parlen, ademés, d'un grech de Rodes, que sabem s'anomenava Demetrio Calodiqui, que traduia obres clàssiques en grech vulgar pera l'Heredia, el qual les feya després traslladar en sa llengua materna. Aquestes afirmacions tan categòriques de la correspondencia literaria entre Joan I y l'Heredia, y que altrament es troben confirmades en una versió italiana del Plutarch aragonès,[2] ens porten a creure que Calodiqui fou el que traduí les *Vides paraleles* a Rodes en la llengua helènica vulgar, y el bisbe de Turdenòpoli el que les posà en aragonès en la cort pontifical d'Avinyó. A aquest prelat es, segurament, a qui es refereix el nostre príncep, quan li diu candorosament al seu amich Heredia en 1384 : «sabemos que avedes aqui un *philosopho de Grecia* que vos traslada libros de grec en nostra lengua» (I, 360), els quals llibres o llur versió li demanava ab instancia : «E no res menos quando el *philosopho griego sea venido,* que nos querades enviar tresllat de todos aquellos libros que traerà consigo de Grecia» (I, 361). La curiositat de l'infant jamay se veya satisfeta, y dos anys més tard tornava a insistir prop de l'Heredia en sa demanadissa de llibres grechs : «E entendemos que vos feytes trasladar las *estorias de los griegos,* perque vos rogamos que nos enviedes desir de que tractan en acabamiento.» (I, 372.)

1) *Nicolaus episcopus Drenopolitanus,* vicari de l'arquebisbe de Colossi, Antoni de Framojanus. (Eubel, *Hierarchia Catholica,* I, 298.)

2) Morel Fatio, *Libro de los fechos et conquistas del Principado de la Morea.* Ginebra, 1885, p. XX.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Aquest *dilettantisme* helènich es mantingué viu en el nostre príncep fins als darrers dies de sa vida, y així com el seu pare deixava quasi oberts, pochs dies abans de sa mort, els fulls del *Compendi historial* de Vincent de Beauvais, així talment el seu fill que la trobà en una cacera, el 19 de març de 1396, s'adelerava pochs dies abans per haver, valentse com hem vist fins de la violencia, aquelles mateixes *istories de Grecia* que deu anys feya havia demanades (I, 431).

Ens hem detingut un xich a ressenyar aquest cas curiós de fil-helenisme del maestre Heredia y del rey Joan, que'l sentí per contagi, y del qual aquest Diplomatari ens aporta indicis tan nombrosos y ben lligats, perque creyem que es un dels episodis més interessants y originals de l'historia de la cultura catalana en el segle XIV. Si a l'antich castellà d'Amposta li cap la gloria de la iniciativa, quedali reservada al nostre príncep la d'haver estat l'únich que la sabé recollir y atresorar, y això diu molt en el seu favor. Visqué aquell en la brillant cort pontifical avinyonesa, ben aprop de la no menys refinada dels Valois, y, no obstant, no saberen aquests abrandarse com el nostre sobirà, en aquella frèvol guspira de renaixement helènich que s'anticipà quasi un quart de segle al desvetllat pels savis bizantins que's refugiaren a Italia, després de la caiguda de Constantinoble.

Principals aspectes culturals del regnat de Martí I

No ofereix aquest Diplomatari la novetat dels regnats anteriors en la part corresponent al rey Martí I. Per altra banda, desde l'eixida a llum del primer volum de la present obra, s'han publicat estudis molt importants sobre aquest monarca, y's pot dir que ha agotat els materials, en allò que's refereix a l'escorcollament dels registres d'aquest temps, el benemèrit erudit En Daniel Girona en son *Itinerari del rey Martí*[1] y *Epistolari* del mateix rey.[2] Malgrat que'ls dotzeanys de govern d'aquest monarca superen un xich en duració als del regnat del seu germà, no's poden comparar l'activitat y les iniciatives culturals de l'un y de l'altre. Joan I no necessita esser rey pera desplegar sa curiositat insadollable, y del període anterior a l'any que cenyí la corona la nostra col·lecció comprèn cent vint-y-cinch documents, y noranta del temps de la seva reyalesa.[3] En canvi, d'En Martí com a infant sols hem sabut trobar una dotzena de documents referents a coses de cultura, y uns cent trenta dos com a rey.

No volem dir ab això que estigui mancada d'interès aquesta part del Diplomatari, ni desconèixer l'amor del rey Martí per la ciencia de la qual en féu aquell

1) *Anuari de l'I. d'E. C.*, IV y V.

2) *Revista artistico-arqueològica de Barcelona*, 1909-1910.

3) Afegeixis que hem suprimit en el volum primer de l'època del rey Joan quasi tot lo publicat en altres obres, llevat de poquíssims documents. Si haguessim aprofitat tots aquells materials no inèdits, s'hauria augmentat encara considerablement la proporció que establim entre 'ls regnats dels dos germans.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

elogi tan noble y escalfat en el document sobre la institució dels Jochs Florals, que ab recança no hem reproduit, per esser ja publicat : *Quoniam sola scientia dicitur summa nobilitas in hac vita.*[1] El darrer rey de la nostra dinastia fou un príncep tan lletraferit com els seus predecessors, y tan enamorat de l'humanisme com el seu germà el rey Joan. De natural solitari y contemplatiu, esmerçà llargues hores en les lectures místiques y de devoció, però sentí també la passió del llibre com un bibliòfil y la seva llarga estada a Sicilia (1392-1397) refinà sos gustos artístichs. Sumptuós com el rey Pere III, tornaren a florir en son regnat les arts de la construcció, y sos palaus de Barcelona o les belles residencies reyals que bastí al peu y al cor de la serralada barcelonina, a Bellesguard y a Valldaura, s'adornaren ab pintures y retaules de Flandes (II, 410), ab vidrieres d'igual procedencia (II, 411), ab enteixinats fets per fusters castellans y sarraïns (II, 391) y ab bells marbres y columnes de Palerm.

Sa vida intel-lectual fou menys expansiva, menys europea o internacional, per dirho així, que la dels seus predecessors, y no hem trobat indicis de que hagués recercat tants llibres rars ni tants clàssichs com Joan I. Entre la quarentena d'obres que constitueixen el cabal bibliogràfich aportat per aquest aplech, no hem sorprès cap novetat del temps en quant a obres estrangeres. No's pot dir igual ab les nacionals, ja que respecte d'elles ben disposta fou la seva activitat, com ho mostra sa curiositat per conèixer el *Somni* de Bernat Metge (I, 410), o per veure acabada la *Contemplació de la Santa Quarentena* de fra Joan Exemeno (I, 404), o per recuperar l'*Exposició del Pater Noster* de fra Antoni Canals (I, 502), qui de segur treballà algun llibre per encàrrech seu.[2] La mateixa frisança que sentia veyent interrompuda per manca de pergamins la transcripció de la *Vita Christi* del seu dilectíssim Eximeniç (II, ap. 11), el mogué a anar demanant per parts la traducció de les obres de Sèneca (I, 497; II, 398; I, 501).

De cap dels reis del casal d'Aragó tenim tan minuciosa y abundant informació dels llibres que constituiren sa llibreria, com dels del rey Martí. Un per un coneixem com si'ls toquessim, els títols y les relligadures dels volums que constituiren sa biblioteca reyal,[3] bastant pobre si hom la compara ab la de Carles V de

1) *Colección de documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón,* VI, 469.

2) II, 362; I, 469.

3) Massó Torrents, *Inventari dels bens mobles del rey Martí d'Aragó (Revue hispanique,* XII, 413). Darrerament, el meu malaguanyat company Joaquim Miret y Sans encara ha trobat un suplement a aquell inventari, el qual ha publicat ab notes y aclaracions *(Revista de la Asociación artístico-arqueológica barcelonesa,* VI). En aquests articles fa conèixer el Sr. Miret l'inventari dels llibres y joyes del rey Martí que foren empenyorats a la seva mort a la Generalitat, pera respondre de la suma que aquesta avençà als seus marmessors pera les despeses de la mort y enterrament del

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

França o dels Papes d'Avinyó. La circumstancia d'esser conegut aquest catàlech sembla que hauria de treure novetat bibliogràfica al que's pot dressar ab el contingut de la present obra, y, no obstant, no es aixís. L'inventari del rey Martí més ens ha servit pera comentar els documents de llibres pertanyents a Pere III y Joan I, que no pas els dels seus successors. La qual cosa vol dir que la major partida de les obres ací citades com promogudes o adquirides pel rey Martí, no figuren cabalment en aquell inventari y, en canvi, n'hi ha moltes que procedien de la biblioteca patrimonial de Pere III y Joan I.[1] Entre aquestes hem de senyalar els llibres d'astronomia, tan nombrosos en l'inventari del rey Martí, y dels que no se'n diu mot en la seva correspondencia. En el regnat de Martí I, en efecte, desapareix totalment l'influencia oriental, la qual cosa s'explica també per la desaparició del poble jueu com societat independent y organisada, després de l'espaventable catàstrofe que acabà ab les aljames y juderies de la nostra terra.[2]

No podem considerar, donchs, la llibreria descrita en l'inventari del rey Martí com expressió justa de ses aficions literaries, y constatat el fet de que en ella s'hi barregen llibres adquirits pel rey Joan y pel rey Pere (ab tot y la donació feta per aquest al monestir de Poblet), hem de limitar les nostres observacions als llibres dels quals documentalment ens consti que foren personalment recercats pel rey Martí. Es, per tant, el present Diplomatari, en certa manera, un complement del catàlech de la llibreria del últim rey de la nostra nissaga. Ell ens prova, a l'ensems, quant poch segurs estaven els llibres fins en mans de reys tan curosos com el nostre, que volgué fer en 1393, poch temps després de cenyida la corona, un catàlech complet dels existents a l'arxiu reyal (I, 464).

rey. S'hi senyalen disset llibres en trenta un volums, no citat cap d'ells en l'inventari publicat pel Sr. Massó. Els que indico seguidament són mencionats en els nostres *Documents : Diccionari* (I, 441 y 453); Nicolau de Lira, *Postilla* (I, 499); *Compendi historial* (I, 374, 440, 452). Crida l'atenció entre aquests llibres un *Josefus* en romanç, que fa més probable que fos en la nostra llengua la copia que del llibre *de bello judaico* demanava en 1384 l'infant Joan al mestre Heredia (I, 354).

1) Vegis I, p. 190, nota 1; p. 200, nota 1; p. 209. nota 1; p. 238, nota 1; p. 293, nota 1; p. 331, nota 1; p. 366, nota 1, etc. El llibre 88 de l'*Inventari (Romanç de Girat)* sembla referirse al doc. I, 344. En el núm. 89 *(Canoniques de Mossen Miquel* en aragonès), potser podriem veure les *Croniques de Espanya* donades en 1342 per Miquel Pérez Zapata a Pere III (I, 110).

2) L'element oriental sols apareix en els documents d'aquest regnat ab dues cites : una del Talmut (I, 483), demanat en 1402 pel rey, y el Mossé d'Egipte o Maimonides (I, 454), rebut pel mateix en 1398, de mans del guardià dels Menorets fra Gabriel Rossell. Entre'ls llibres del rey Martí que quedaren en penyora en mans de la Generalitat, hi figura un *Alcorà*, el qual comença : «Com lo molt alt», y fineix : «a deeuyt de setembre» (Miret y Sans, loc. cit., p. 221). Probablement es tracta de la versió que fra Ponç Saclota féu per ordre de Pere III en 1381 (I, 323, 334).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

D'entre aquests llibres el boldró menys important el composen les lectures profanes, y entre aquestes les històriques, assaber : la Crònica del rey Jaume; les Cròniques de Bretanya; el *Speculum historiale* de Vincent de Beauvais, y el arranjament del mateix fet per fra Domènech y fra Ginebreda, apellat *Compendi historial*, y les Cròniques dels fets de Sicilia durant la regencia del mateix Martí I. No n'hi manquen tampoch de les que podriem anomenar obres llatines mig-evals, el *Diccionari*, el *Catholicon* de Joan de Balbi, y el llibre *De propietatibus rerum* de Glanville. Entre'ls clàssichs llatins figuren la versió de les obres de Sèneca de Lucas Manelli, a la que m'he referit més d'una vegada, un Cató (I, 495), un Valeri Màxim (I, 468) y un Orosi, mes aquest últim llibre era un bell exemplar del papa Clement VII regalat a Joan I (I, 498) y el Valeri Màxim era destinat al seu fill el rey de Sicilia. Dues obres són degudes a l'activitat literaria de Pere'l Cerimoniós : el llibre dels *Drets e regalies dels reys d'Aragó* (I, 459) y les *Proposicions de Corts* d'aquell monarca. De bella literatura sols apareixen el *Somni* de Bernat Metge, y tal vegada un *libre del Conestable* (I, 419) que no hem sabut identificar. En canvi, els llibres litúrgichs y religiosos apareixen citats unes vint-y-vuit vegades, y a ells retornarem al parlar d'un dels trets més caracteristichs del nostre rey.

Barrejades ab aquestes comandes o lectures de llibres trobem en els *Documents* testimoniances d'altres iniciatives interessants en el camp de la cultura, com ho són l'ordinació pera organisar el cos de notaris de Barcelona (II, 364) en 1399, el projecte d'establir a Barcelona un Estudi General en 1398 (I, 443), que fracassà per l'oposició dels Consellers, y la fundació en 1401 del Col-legi de Medicina en la nostra ciutat (I, 477 y 478; II, 371).[1]

La religiositat del rey Martí

La devoció es el tret més característich de la fesomia moral del rey Martí, y no debades se'l conegué ab el sobrenom de l'*eclesiàstich*.[2] És un monarca que fa devegades l'efecte d'un monjo coronat. Aquest caire religiós surt fortament dibuixat en els registres de la cancilleria, tant en les seves freqüents comandes de llibres religiosos y sobretot litúrgichs, o de reliquies, com en sa preocupació per l'esplendor del culte, que sovint reglamentava minuciosament. Els monestirs del seu regne, principalment el de la Vall de Jesucrist (I, 461, 473; II, 360, etc.),

1) Vegis J. M. Roca, *La medicina catalana en temps del rey Martí*. Barcelona, 1919.

2) En la croniqueta del seu regnat, que's troba a continuació de les del seu pare y germà en el manuscrit 92-6-12 de la Biblioteca Universitaria de Valencia, es presentada també la personalitat del rey com influida preponderantment per l'esperit religiós. Aquest testimoni té molt valor, per esser quasi contemporani. Vegis el fragment (f. 283 v.) : «E mort lo dit rey en Johan, succehi a ell en los regnes e comtats son jerma lo rey en Marti lo *ecclesiastich*, e per ço li fou sobre posat tal sobrenom com cascun dia volia hoir tres misses e dehia les hores axi com un prevere ordinariament, e mirave's molt en los ornaments de les esglesies e en especial de la sua capella.»

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

foren objecte de la seva especial predilecció, y sostingué freqüent correspondencia epistolar ab els religiosos de més saviesa y virtut.

Aquest temperament místich el manifestà ja en la seva joventut, y aixís veyem que quan en 1392 anà a Sicilia pera apaivagar una formidable rebelió, no foren els consellers o ministres de la cort, sinó dos religiosos eminents, com fra P. Marí y fra Eximeniç, els que alçaren la veu atrevintse a amonestarlo ab lletres que avuy ens semblarien irreverents y inoportunes, mentres les monges d'un convent procuraven guanyarse la protecció del llavors Duch de Montblanch, recontantli les innombrables devocions que havien practicat pera obtenirli de Déu la victoria (II, ap. X).

Fra Pere Marí, O. M., qui havia estat a Nàpols en 1379 y estudiat a París (II, p. 252), tot y aconsellantlo com devia conduirse en el difícil govern de la illa, li tirava en rostre sa femenil devoció ab aquestes categòriques paraules, que pinten tot un temperament: «mills serveix a Deu lo princep ab la spa e ab la lança iustament pugnant contra los enemichs e ab lo libre e balança de iusticia sobre'ls pobles, que no ab libres de orations e oynt moltes misses» (II, 348). La voluntat poch enfortida del rey, mandrós de cavalcar, y poch amich de sortir de la seva cambra,[1] es també durament censurada per fra Marí, llavors ministre de l'Ordre.

Més minuciosos són encara els advertiments de fra Francesch Eximeniç, a qui tan respectava y estimava el rey, si bé ja no escrits en el amarch to que empleava l'anterior, en una lletra interessantíssima, que creyem autògrafa y es una de les novetats més afortunades que registra aquesta obra. Al dir al rey que no li mancarien les oracions dels frares de la Vall de Jesucrist, afegeix el savi menoret que tampoch les dels de S. Francesch de Valencia, on ell residia, «los quals tenits oblidats de tots punts, Deu vos ho perdo» (II, ap. 9).

Conseller del rey era també fra Francesch d'Aranda,[2] el qual li dirigí

1) «Diu s'ich que fort a tart volets exir de la cambra, ni volets cavalcar per l'illa», li diu fra Marí. Això s'acorda ab un altre passatge de la croniqueta del rey més amunt esmentada (Bibl. Univ. Valencia, 92-6-12, f. 285). «E per tal com aquest rey no havia la persona ben disposta a trebayll, com hagues aquella en opilacio de carns, e aixi volgues viure reposat...»

2) L'any 1398 havia entrat humilment com donat a la cartoixa de Portaceli, on fou deixeble de fra Bonifaci Ferrer. Home de confiança del rey Martí, en el segon matrimoni del qual influí notablement, fou després un dels compromissaris de Casp que votà per l'infant d'Antequera. Fou confident de Benet XIII al qual va esser sempre lleyal. Després de pendre activa part en els fets del Cisma, pogué retirarse a Portaceli en 1417 y allí morí en 1438, als vuitanta dos anys, ab fama de gran santedat, que perdurà durant llarch temps a Terol la seva patria. *De vestitu et barba horridiore* el motejava L. Valla, y aquest judici s'acorda ab son esperit d'humilitat, que tant celebraren sos contemporanis y l'inspirà la carta a que'ns referim. (Cf. Puig, *Pedro de Luna*, Barcelona, 1920, pp. 204, 205, 214, 238, 240 y altres). Fou acusat de nigromàntich com Benet XIII y tampoch era incrèdul respecte de l'alquimia (loc. cit., 214 y 534).

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

una lletra[1] reprenentlo per la seva solemnial entrada a Valencia en 1402, que no hem sabut trobar a l'Arxiu, però del contingut de la qual y de les franqueses que's devia pendre ab el rey, ens permet judicar la resposta d'aquest (II, 379). Aquesta vegada, però, l'orgull de la seva dignitat reyal el féu reaccionar davant de la tutoria que aquell religiós volia exercir damunt sos actes, y el monarca rebutja les seves absurdes amonestacions, apoyantse en els llibres sagrats y oposant unes cites a les altres y l'interpretació expositiva a la literal, ab accents dignes y contundents.[2]

Aquests trets tan vigorosament acusats, són, com he dit, els que sobressurten en la correspondencia literaria del rey Martí. Qui tractés de judicar la seva cultura per la llibreria que deixà al morir, se'n formaria una idea ben equivocada. En ella s'hi havien aplegat molts llibres del seu pare y de son germà, com ja he indicat; en canvi, els documents aci aplegats bateguen plens de la vida y les necessitats del moment, dels desitjos de cada hora. La preocupació principal del rey són els llibres litúrgichs, martirologis (I, 474), missals (I, 470, 485; II, 407), leccioners nocturnals (I, 508), oficiers santorals (II, 363), pontificals (II, 366), breviaris (I, 446; II, 493) per un dels quals pagà 150 florins d'or (II, 406), saltiris (II, 374, 412), llibres d'oracions (II, 358), homiliers (I, 462), oficis de les Reliquies (I, 470), etc.

Al costat d'aquests llibres de pregaria y de pietat, molts dels quals devien esser destinats als monestirs protegits pel rey,[3] si bé ja és sabut que'ls d'Aragó pregaven les hores canòniques com els clergues,[4] es presenta una nombrosa bibliografia religiosa entre la qual senyalem les obres següents :

La ciutat de Deu de Sant Agusti (II, 274); *De cœnobiorum Institutis* de Cassianus (II, 378); les *Postillas* o glossa sobre la Biblia de Nicolau de Lira (I, 457, 493, 499; II, 400) y la parcial sobre'l *Saltiri* del mateix autor (I, 465), la traducció

1) El S. Daniel Girona publicà aquesta carta, que haviem cregut inèdita, en el seu *Epistolari del rey En Martí d'Aragó (Revista de la Asoc. Artistico-arqueol. barcelonesa*, VI, 190), estreyentla del reg. 2244, f. 158, mentre nosaltres reproduïm la minuta conservada en la secció de cartes reyals. En el registre porta la data de 14 d'abril de 1402.

2) «Si tots los actes de J. C. s'havien d'acomparar ab les nostres, legut fora al princep ... de entrar (es refereix a la ciutat de Valencia) tot nuu, sens bragues, coronat de espines, clavellat, escupit, açotat e a la fi penjat ... e per conseguent si'ns volguessem confermar o acomparar ab Deu entrants en la manera dessus dita, haguerem dada materia a nostres pobles de rebellio mes que no de consolacio e plaer...» (II, 379).

3) Veginse les *Ordinacions de la Casa Reyal de Pere III (Documentos inéditos*, V).

4) Aixís veyem que l'Eximeniç fou portador d'un missal que la reina Maria regalava al convent de Menors del Sant Esperit de Murvedre, construit a despeses de la mateixa reina (II, 382). (Cf. també Massó Torrents, *Les obres de Francesch Eximeniç*, III, 684.)

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

catalana de la qual figura en el inventari de la llibreria del rey; *Vitæ Patruum* de Ruffinus (I, 467-508), que va demanar la primera vegada al cardenal de Albernia y la segona al bisbe d'Elna; el *Llibre dels Sants Pares e de Sant Antoni* (I, 481); el *Arbor vitæ crucifixæ Jesu* de Uberti de Cassale (I, 489); l'*Exposicio del VII salms penitencials fetes pel papa Ignoscent III* traduida de fra Joan Romeu, O. P. (I, 490); *Llibre de les Passions e mort de Jesucrist* de Sant Bernat de Claresvalls, copiat, o qui sap si traduit, per Guillem Fontana (II, 388), el traductor del *Psalterium laudatorium* d'Eximeniç; el *Communiloquium de vitis illustrium philosophorum* de Joan de Gales (I, 491); el *Flos sanctorum* (I, 494); l'Epístola de Sant Pau *ad Titum* (II, 406) y la *Scala* de Sant Jeroni (II, 406).

Ab més delit s'interessava encara el rey per les obres místiques escrites en la seva terra. Sols ens cal recordar ací com demanava en 1406 al menoret mallorquí fra Joan Eximeno la continuació de la seva *Contemplació de la Santa Quarentena* (I, 504),[1] escrita per instigació seva, y a mossèn Pere de Queralt, aquell mateix any, que fou per al rey de moltes y variades lectures, l'*Exposició del Pater Noster* de fra Antoni Canals, que sols li havia emprestat pensant que aviat li fora retornada (I, 502). Però l'escriptor de la seva predilecció, el més afavorit per ell, fou l'Eximeniç, al qual ja es sabut que consultava sobre els fets més arduus de l'Esglesia, y entre ells sobre'l cisma.[2] Aquest segon volum ha afegit cinch documents, als dotze o tretze que apareixen en el primer sobres del famós menoret.[3] En ells se'ns parla d'una copia de la *Vita christi* que En Guillem Fontana feya per al rey y tenia entretinguda per manca de pergamins (II, ap. 11) y en la notable lletra autògrafa de l'Eximeniç, a que ja m'he referit, d'un llibre del *Regiment Reyal*, començat per ordre de l'infant Martí, el qual no m'atreveixo a decidir si es una de les parts del *Crestià*,[4] y de la copia d'un tractat de *cavaleria e bon regiment de la cosa publica*, que deu esser el *Regiment de la cosa publica*.

Les aficions literaries del rey Martí

Com home de lletres, el rey Martí se'ns presenta sota'l quadruple aspecte de poeta, historiador, orador y humanista, però abans de dir quelcom de cada un d'ells, hem de deixar establert pera major claretat que en la seva vida literaria hem de considerar dues èpoques completament distintes, sobretot en quant es refereix a la seva afició als llibres y a la lectura. La primera, que en el Diplomatari s'inicia en 1371, és anterior a l'any 1396 en que cenyí la corona d'Aragó per la

1) N'hi ha un manuscrit a la Biblioteca de Catalunya (núm 240), el qual penso que es el que en la nota al document dich havia vist en poder del llibreter Andreu.

2) Massó Torrents, *Les obres de fra Francesch Eximeniç (Anuari de l'I. d'E. C.*, III, p. 683).

3) Documents 176, 382, 414 y els novè y onzè de l'Apèndix.

4) El malaguanyat rey Martí de Sicilia posseia també un exemplar del *Crestià* que son pare reclamava després de la seva mort (II, 414).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

tràgica y inesperada mort de son germà Joan, però en rigor sols s'extén fins a l'any 1393, data en la qual la rebelió dels sicilians el porta sobtadament a Sicilia, a afermar la corona reyal mal assegurada damunt la testa del seu fill Martí II. Durant la seva estada en la illa, els *Documents* emmudeixen per complet, y en l'època anterior a ella, són escassíssimes les noticies bibliogràfiques que'ns donen, fins al punt de callar els registres durant nou anys. Però es en aquesta època de la joventut del nostre darrer rey català, quan trobem indicis de ses aficions poètiques y històriques.

No cal dubtar de que en sa jovenesa conreuà la poesia. Quan en 1380 l'infant Joan li enviava un rondell notat que havia compost ab son cant, ell s'oferia a posar en *so novell* tot rondell, virolay o balada que escrigués en francès (I, 307). Y si versificava en llengua francesa, no devia esser incompetent en l'art poètica catalana, ja que dos anys abans (l'infant en tindria uns vint-y-dos) el rey son pare li trametia les seves cobles *sobre cavallers de qui ne on se deuen fer* (I, 298). Essent ja rey, volgué seguir les petjades del seu germà Joan I, y en 1399 el veyem interessarse pels Jochs Florals de Barcelona, nomenant En Jaume March y En Lluís d'Aversó mantenedors de la Gaya Ciencia en la nostra ciutat, ab totes les prerrogatives dels de Tolosa (II, 365), y en aquest document es fa referencia a un d'anterior, al que ja hem aludit, concedint 40 florins a la mateixa festa.

El rey Martí y la historia

El primer llibre que sembla que l'infant Martí tingué en ses mans, fou el de les gestes del rey Jaume, y ab raó podriem anomenar aquesta crònica el *llibre dels reys*, per tal com tots els del casal d'Aragó y àdhuc els infants, a partir de Jaume II, s'adelitaren en la seva lectura.[1] En 1371, per manament exprés del Cerimoniós,

1) Del regnat de Jaume II tingueren copies de la Crònica, en son text llatí o català, ademés del mateix rey, el seu cosí Sanxo, rey de Mallorca (I, 46), l'infant Jaume, primogènit que renuncià a la corona (I, 62), y l'infant Anfós, comte d'Urgell (II, 41). En 1335 Anfós III demana a la seva germana Maria, viuda de l'infant Pere de Castella, monja llavors de Sixena, la crònica del seu besavi que li havia emprestada (I, 96). Aquest exemplar es probable que fos en català, y m'ho fa creure la coincidencia de la *cubierta vermeyla* que tenien aquest manuscrit y el català que en 1371 es guardava a l'Arxiu reyal (I, 244). Costa també de creure que una dama hagués llegit l'enfarfagada versió llatina de fra Marsili. Pere III, que en un passatge de la seva crònica se'ns presenta en 1344 llegint «lo llibre o cronica del senyor rey En Jaume», en 1343 demanava a l'abat de Poblet la copia que havia tret en pergamí d'un original per ell facilitat en paper (I, 117). Altres copies pagà el mateix rey en 1371 (II, 169), y en 1386 (II, 304), aquesta última destinada a la ciutat de Mallorca. El rey Joan, essent infant, demana dues vegades el mateix llibre, una en 1375 (I, 281) y l'altra en 1380 (I, 380).

Crech interessant agrupar els títols que en els nostres documents té la Crònica del rey Jaume: 1) *Liber actuum regis Jacobi* (I, 46; 5 de maig 1313); 2) *Liber gestorum regis Jacobi* (I, 47; 18 juny 1313); 3) *Librum geste regis Jacobi* (I, 62; 23 novembre 1319); 4) *Librum regis Jacobi* (II, 41; 23 desembre 1319); 5) *Librum super gestis domini Jacobi* (I, 117; 11 novembre 1343); 6) *Libre appellat*

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

fou posat aquell llibre en mans del seu fill segon, quan no tenia més de quinze anys.[1] El *Compendi historial,* degut a l'iniciativa directa y sostinguda del rey Pere, en el qual posaren son talent a contribució fra Jaume Domènech y fra Antoni de Ginebreda, també el conegué l'infant Martí mercès al seu pare, el qual li feu d'ell un tresllat especial (I, 374). A aquesta obra, que fou durant tants anys la preocupació del rey Pere, volgué son fill Martí posarhi un digne coronament, y al efecte encomanà a fra Pere Riba de Mallorca que'n fes una *Taula,* tasca que no pogué dur a cap aquell religiós ja valetudinari. La lletra responsiva de fra Riba, excusantse de la reyal comanda, l'any 1406, per la seva *malaltia d'espasma* que li havia «tolt tot lo poder de scriure e de dictar de tot feyt de sciencia» (II, ap. 12), es de les més curioses y personals del present aplech.

Per la relació que pogués tenir ab aquesta Crònica universal promoguda pel rey Pere, haig de mencionar ací el *Flos mundi,* conservat a la Nacional de París, l'anònim autor del qual declara en el pròlech que continua la seva obra fins al papa «Benet tretze que vuy seu en la cadira romana» y el «rey Marti que vuy posseex la corona d'Arago».[2] Com prova de l'afició del rey a la lectura de llibres històrichs estrangers, tornem a recordar la reclamació que feya al seu germà Joan pera que li retornés les *Cròniques de Bretanya* (I, 419), y sobretot la voluntat que posà en procurarse en 1398 un exemplar del *Speculum historiale* de Vincent de Beauvais, que li fou proporcionat pel cardenal d'Alvernia que's trobava a Avinyó (I, 440, 452).

Ja deya en el pròlech del primer volum, que'l rey Martí surt dels documents inclosos en aquesta col-lecció ab la corona d'historiador, y des d'ara hem d'afegir una testa reyal més a la gloriosa dinastia dels nostres cronistes nacionals. Els documents de l'any 1398 (I, 449, 450), demanant informacions sobre'ls seus

vida del sant rey En Jaume, que conques Mallorca e Valencia (II, 169; agost 1371); 7) *Libre que feu el rey En Jaume rey d'Arago e de Mallorca* (I, 244; 3 octubre 1371); 8) *Liber domini Jacobi regis Aragonum* (I, 281; 26 març 1375); 9) *Libre del rey En Jaume* (I, 310; 6 setembre 1380); 10) *Coronicas del rey Don Jaume* (II, 304; 27 juny 1386).

1) I, 244. Sorprèn que en l'inventari dels seus llibres no figuri el text català de la Crònica de D. Jaume y sols hi apareguin dos exemplars del text llatí ab el títol de *Vida del sant Rey En Jaume en lati* (núms. 56 y 237 de l'*Inventari, Rev. Hisp.*, XII). Aquest mateix títol tenia l'exemplar senyalat en la donació a Poblet dels llibres del rey Pere, que veyé el P. Ribera : *Liber vitae sancti regis Jacobi in latino (Real Patronato de la Merced,* Barcelona, 1725, p. 92). Observis que en els documents aquest títol sols apareix una vegada, y en català, encara que la redacció del pagament no indica que's tractés d'un llibre escrit en aquesta llengua, en temps de Pere III (II, 169).

2) París, Bib. Nac., esp. 11. Veg. Massó Torrents, *Les lletres catalanes en temps del rey Martí,* Barcelona, 1910, p. 3. En el seu regnat es degué també escriure una croniqueta redactada a Ripoll sota'l títol de *Genealogia dels comtes de Barcelona e reys d'Arago,* que acaba ab la mort de Joan I (Massó Torrents, loc. cit.).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

fets a Sicilia pera continuar les seves cròniques, semblen revelar en el rey el propòsit de redactar una historia personal del seu regnat o de seguir l'historia general de la confederació que'l seu pare havia començat ab el nom de *Croniques dels reys d'Aragó e comtes de Barcelona*.

El rey Martí humanista y orador

Poques paraules dedicaré a l'humanista y a l'orador, dos aspectes que's troben íntimament enllaçats. No es precisament en les noticies de lectures clàssiques o de llibres del mateix origen on hem d'anar a cercar les proves de la seva afició a les obres de la llatinitat, afavorida per l'ambient plenament humanista que en la seva època ja's respirava. Contrasta la pobresa de llibres clàssichs que apareixen citats en els documents de la seva època, ab els curiosos testimoniatges que'ns ofereix la cancilleria, y ab la coneixença que d'ells revelen els seus brillants discursos o proposicions parlamentaries. En rigor no apareixen en aquest regnat més traduccions catalanes d'aquest gènere que la del florilegi o enciclopedia senequista de Lucas Manelli, y tal vegada la del tractat *de officiis* de Ciceró que va arromançar fra Nicolau Quils, nadiu de Morella, el qual va magistrarse a París pels vols de 1405, ajudat de l'interès y recomanacions del nostre rey (II, 375).

Sèneca es l'escriptor de la clàssica antiguitat pel qual manifestà el rey Martí un afany més escalfat de conèixer ses obres, ja en el florilegi esmentat de Lucas Manelli, ja en la versió anònima catalana que d'aquest temps se'ns es d'ella conservada. El 24 de janer de 1406 el rey Martí es dirigia al papa Benet XIII desitjant *illa duorum librorum habere volumina cunctorum operum Senece per alphabetum sub compendio contentiva* (I, 501). Aquest es el títol que porta la traducció catalana que descriuré més endavant: *Taula per alphabet de tots els llibres de Seneca*. Es indubtable que el rey Martí demanava al papa Benet l'original d'aquesta obra pera ferla arromançar, y el manuscrit català a que'ns referim que es de la mateixa època, ho palesa clarament. Abans d'obtenirla del papa, el nostre rey s'adreça a l'arquebisbe de Saragossa, Garcia Fernández de Heredia, el qual d'altra banda li havia fet protesta de ferla *traslladar*, en l'any 1403 (I, 486). El significat ambigu d'aquest mot ens impideix afirmar si's tractava d'una simple copia o d'una versió. En l'estiu de 1405, tornava el rey desde Valldaura a recordar al prelat la seva promesa d'enviarli el Sèneca (I, 497), y al 16 d'octubre de 1405 rebia a Barcelona la desitjada obra, que constava de dues parts, però sols la primera d'elles (II, 198). Tal vegada aquest mancament el va resoldre a adressarse al seu amich el papa Benet XIII.

D'aquests reiterats esforços, dels quals sols hem citat els principals testimoniatges, deixant inèdits altres documents de l'Arxiu, que fan a ells referencia, segons hem indicat en les notes dels dos volums de la present obra (I, 436; II, 380), va néixer, indubtablement, com deyem suara, la traducció catalana

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

que ab el títol indicat es conserva en la Biblioteca Provincial Universitaria de Barcelona.[1]

Es en aquest regnat quan pot dirse que l'humanisme fa sa plena aparició en la cancelleria y en l'oratoria política catalana. El primer es un fet curiosíssim, que de segur té pochs exemples semblants en les cancilleries mig-evals, y bé mereix per tal motiu un ràpid comentari. En els primers anys de la quinzena centuria hi hagué dos escrivans en la secretaria reyal, els dos igualment corpresos

1) Es un formós manuscrit en gran foli (41 × 30 cm.), paper de cotó, que consta de dinou quaderns, ab un full de vitela en cada quadern. El text està ofegat de comentaris. La lletra sembla esser de les primeries del XV segle; en conformitat a les dates dels documents preparatoris que a ella semblen referirse. Comença ab una dedicatoria, no del traductor, sinó de l'autor, al papa Clement VI, on explica el contingut del seu treball en la següent forma : «La clemencia de la vostra benignitat prech benignament reheba *aquesta taula per alphabet ensemps e la exposicio sobre tots los libres de Sèneca,* la qual he pogut haver», etc. (Ha dedicat una llarga descripció a aquest manuscrit el Sr. Angel Aguiló y Miró en ses *Notas sobre algunos códices de la Biblioteca Provincial y Universitaria de Barcelona,* en el volum titulat *Universidad de Barcelona,* 1909-1910, pp. 515-525, ab esplèndides reproduccions de la portada, d'un foli del text, y de la notable relligadura del manuscrit.) L'obra no sembla completa, lo qual confirma el contingut dels documents (II, 398). De la descripció que en fa En Nicolás Antonio, *Biblioteca Vetus* (I, 44), es dedueix que devia constar de dos volums : De *duorum librorum volumina,* parla la lletra del rey Martí al papa Benet (I, 401), que tenen també sa correspondencia en les *dos partes* de Sèneca, de les dues lletres endreçades a l'arquebisbe de Saragossa (I, 486; II, 398). Les coincidencies no poden esser més grans. En el nostre text català es comença aquesta exposició alfabètica ab la paraula *Abstinencia,* y acaba ab la paraula *Justicia.*

La traducció no fou feta directament del text llatí, de Sèneca, sinó del comentari llatí d'un expositor italià. El rey Martí italianisat per la seva estada a Sicilia, tingué molt interès en divulgar en la nostra terra obres d'escriptors italians, com ho hem vist també ab la imitació d'Uberti de Cassale, feta per fra Eximeno. En el seu regnat apareixen en el nostre Diplomatari traduccions d'obres italianes, si bé encara escrites en llatí. Abans d'ell, com ja hem tingut ocasió d'observar, es la influencia francesa la que domina en tota la bibliografia catalana de la present col·lecció, ab comptades excepcions, barrejada ab l'influencia oriental. Fou el primer en assenyalar la procedencia italiana d'aquest Sèneca català, el sabi hispanista francès Mr. Morel-Fatio *(Grundriss* de Gröber, II, 103). Son autor es l'humanista italià fra Luca Manelli, O. P., el qual fou anomenat en 1344 bisbe de Citó (Lamia), en el ducat de Neopatria, durant la dominació catalana, en la Grecia continental, d'aon passà a la diòcesi d'Ozimo, en la Italia central, en 1353.[1] Tal volta en aquella apartada vila, tan famosa en l'antiguitat clàssica, si es que a ella arribà a traslladarse, treballà'l seu llarg comentari *Epistolarum Senece eiusque moralis philosophiae,* que va dedicar, com deyem abans, al papa Clement VI (1341-1352). El traductor català, emperò, que sols tingué noticia del nomenament de la segona sèu que va governar En Manelli, ignorava que fos traslladat a ella en el pontificat d'Innocenci VI? (1352-1362), y per tant, en època posterior a la suposada redacció de l'obra, a la qual, com dedicada a l'anterior papa Clement VI (1342-1352), sols podia correspondre l'alusió al bisbat de Lamia (1344) y no al d'Ozimo.

1) C. Eubel, *Hierarchia Catolica Medii Aevi.* Monasterii, 1898, p. 195.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

per l'atracció de l'humanisme : En Bernat Metge y En Guillem Ponç. D'ells són alguns bells models de peces cancilleresques que en llengua catalana o llatina adornen els nostres registres. Ells dos, y àdhuc algun altre que no ha volgut revelarnos el nom, no contentantse ab el sech *cursus* diplomàtich, sentien viu plaer d'ornar les lletres reyals ab flors collides en els vergers del Laci o de la Grecia y fins del Parnàs italià. En certa ocasió, tenint de recomanar En Bernat Metge, en nom del seu sobirà, En Joan de Cruylles qui havia d'anar a estudiar a Bolunya, li donà motiu tal ocasió de comparar aquell Estudi a la font Castalia y al mont Helicó, com un manantial de la saviesa antiga.[1] Una altra vegada són el rey Martí y son cosí el comte Pere d'Urgell els qui fan gala en llur correspondencia familiar de la seva afició a les lectures d'Ovidi probablement, o de Virgili, fent una pintoresca y candorosa al-lusió a la faula d'Orfeu y Euridice, ab motiu d'un accident ocorregut a la comtessa d'Urgell. Aquesta carta del rey de 1397, redactada per En Guillem Ponç, proposa com exemple d'amor conyugal, més fidel encara que'l d'Orfeu, el de Tiberi Graco, recordant segurament un episodi del Valeri Màxim.[2] Tres mesos després el mateix Ponç estenia un document ja no tan espontani com l'anterior, ple de records de l'historia romana,[3] al felicitar els prohomens de Valencia per llur propòsit d'anar contra'ls moros de Berberia (I, 437).

No cau dintre del món clàssich, però sí en certa manera dintre del Renaixement, l'adveniment del qual no es altra cosa entre nosaltres que'l descobriment estètich de l'Italia, l'al-lusió que en un document es fa a la *Divina Comedia*. Es única, però curiosa, y qui sab si una de les primeres de les lletres catalanes. Dolentse el rey Martí en 1408 a mossèn Guerau Alemany de Cervelló de no haver tingut resposta a diverses lletres seves relatives a coses que tenia molt a cor, remembra «la faula de Sibilla que Dant toque en lo seu libre».[4] La cita es llarga però poch exacta,[5] y el prof. Pio Rajna observa que'l poeta florentí no somnià dir tals coses, y no les diu tampoch cap dels comentaristes per ell consultats.[6]

En l'oratoria parlamentaria catalana, que en aquella època exceleix ab el prestigi de l'influencia clàssica, té el rey Martí la més alta representació després d'En Pere del Punyalet. Del rey Martí, poeta y historiador, res se n'es salvat

1) I, 503 : «ad idem studium tanquam ad fontem Castaliam et Heliconem montem».

2) *Docs.* I, 436. *Valeri Màxim,* III, 6, 1.

3) Les al-lusions a Curtius y a Regulus, deriven també del Valeri Màxim, V, 6, 1, y I, 1, 13.

4) I, 509. Aquest document no porta cap firma de secretari, però els que'l precedeixen y segueixen en el registre, són d'En Bernat Metge. No fora per tant arriscat l'atribuirli.

5) Sembla referir-se al Paradiso, XXXIII, 65-66.

6) *L'Institut d'Estudis Catalans e le sue publicazioni*, p. 25. L'autor manifesta que aquesta al-lusió dantesca ha estat també recollida, després de la nostra publicació, en *Arch. stor. lombardo*, serie IV, XIII (1910), p. 212, y *Bull. della soc. dant. ital.*, nuova serie, XVII, 163.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

y no'ns es llegut judicarlo; en canvi, els nostres arxius guarden aquella memorable proposició, més d'una vegada reproduïda, que trobantse a Perpinyà pronuncià el 26 de janer de 1406, davant de tots els estaments de la terra catalana; oració patriòtica y elegantíssima, que'l protonotari allí present qualificà de *laudabilem, preornatam, decoram atque pulcherrimam et audientibus admirandam propositionem.*[1]

Les proposicions del rey Pere feren escola en la dinastia catalana, y el seu darrer monarca palesaria que era un ben aprofitat deixeble de son pare únicament per aquesta bella oració en llaor de la nació catalana de les corts de Perpinyà, si no ho probés encara un altre document ací publicat en el qual el rey Martí demana el 3 de janer de 1398 desde Saragossa al vell arxiver Pere Palau «un libre de les proposicions fetes en les Corts generals per lo senyor rey En Pere de bona memoria, pare nostre, lo qual es en l'arxiu o libreria nostra del palau menor d'aqueixa ciutat» (I, 439). Feya pochs mesos que'l nostre rey, cridat a la corona d'Aragó per la substitució prescrita en el testament del rey Pere, se n'era anat a Saragossa pera celebrarhi, segons consuetut tradicional, la seva solemnial coronació, feta pel darrer arquebisbe català d'Atenes, fra Antoni Ballester. Allí convocà Corts generals pera la primavera de l'any següent (que fou cabalment el de major activitat bibliogràfica de la seva vida a judicar pels documents),[2] les quals es reuniren en l'antiga Seu del Salvador de la capital del regne. En elles pronuncià aquella oració que tan celebren els historiadors, on fa patriòtica memoria de les glories dels seus predecessors y particular menció de la seva feliç campanya de Sicilia.[3] El document amunt citat fa pensar que'l rey demanava el llibre de les proposicions del rey Pere pera prepararse pera tal solemnitat.

Ab el rey Martí ateny l'oratoria parlamentaria catalana son més alt grau de perfecció, donades les condicions en que's movia el gènere, sentints'hi l'escalf y el moviment de la nova sanch que l'humanisme portava a les lletres. La proposició de les Corts de Perpinyà de 1406, es el monument més famós y brillant d'aquesta eloqüencia. El rey Martí es l'únich que ha dedicat un sentit y vehe-

1) *Proposició feta per lo rey En Martí en les Corts de Perpinyà*, Barcelona, 1906 (*Recull de textes catalans antichs*, I).

2) Vegeu els títols de les obres llegides, demanades o comprades pel rey en aquest any 1399: *Oficier santoral* (II, 363); *Vida de Jesucrist* (I, 455); *Cassianus* (I, 456); *Nicolau de Lira* (I, 457); *Catholicon* (I, 458); *Libre de les regalies dels reys d'Aragó* (I, 459); *Somni* de Bernat Metge (I, 460); *Biblia* (I, 461); *Homilies* (I, 462); *Croniques de Sicilia* (I, 449); *Glosa sobre'l Saltiri de Nicolau de Lira* (I, 455); *Rufinus, De vitis patruum* (I, 467); *Valeri Maxim* (I, 468); *Missal y Pontifical* (II, 366); *Ofici de les santes reliquies* (I, 470).

3) Torres Amat, *Memorias*, 379. Rubió y Lluch, *Algunes consideracions sobre la oratoria politica de Catalunya en l'Edat mitjana* (*Estudis Universitaris Catalans*, III, 217).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

ment homenatge patriòtich a la *gloria del Principat de Catalunya,* que comença ab aquell *Gloriosa dicta sunt de te, Cathalonia,* que ja predisposa l'esperit a l'entusiasme, y termina aplicant a Catalunya la generosa frase que Lucà posa en boca de César dirigintse als seus soldats :

«Tollite jampridem victricia, tollite signa».[1]

Les cites sagrades es barregen ab els records patriòtichs y els noms dels escriptors clàssichs, alguns d'ells portats per primera vegada per la corrent de l'humanisme que ja senyorejava les nostres lletres : Suetoni, Valeri Màxim, Titus Livi, Salusti y altres historiadors romans, els poetes Ovidi y Lucà, y fins el nom del cantor de la *Iliada.* Cap rey havia sentit son cor trasbalsat per un embat patriòtich tan ardent de les belles y glorioses gestes, com el qui fou el darrer representant d'una dinastia de més de cinch centuries de durada. La proposició del rey Martí a Perpinyà es la clau d'or que tanca l'apogeu de la nostra oratoria parlamentaria, episodi gloriós de la historia de la nostra cultura que, fora del català, no ha pogut escriure cap altre poble europeu de l'Edat mitjana.

* * *

L'acció dels nostres reys es manifesta també en un altre domini de l'historia literaria catalana, que després del que acabem d'estudiar es aquell al qual els *Documents* y els apèndixs aporten un contingent més nombrós y original de noticies : em refereixo a la literatura llatino-eclesiàstica catalana y al món internacional de les Universitats. En rigor la correspondencia reyal no dona indicacions, concretantnos a l'ordre literari, més que de l'aparició d'obres en vulgar, y els documents ací publicats no mencionen cap obra dels nostres escriptors mig-evals en llatí, ni àdhuc, per punt general, dels més famosos dels segles XIII y XIV. Sols apareix una vegada el *Pugio fidei* de Ramon Martí y alguna que altra obra llatina d'Arnau de Vilanova y de Ramon Lull. Contrastant ab això, la producció llatino-eclesiàstica estrangera es representada ab relativa abundancia, com ho proven les obres de Joan de Gales, Sant Bernat, Innocenci III, Vicens de Beauvais, Scot, etc.

En canvi, els documents que *in extenso* o en resum publiquem, contenen interessantíssimes dades pera la historia de les Universitats estrangeres y del país, y la biografia dels nostres escriptors llatins. El dia que totes aquestes noticies

1) Lucà, *Pharsalia,* I. El rey no cita'l text llatí, y la lliure versió que'n dona sembla basarse en l'interpretació d'algun comentarista : «alçats les vostres banderes, car digues sots de posseir la senyoria de Roma».

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

rebin llur metodisació definitiva, obriran un solch fecund, dintre de sa modestia, en els anals de la cultura d'Europa, en els quals no s'ha comptat, com de justicia els hi pertoca, ab els esforços del nostre poble, més actiu y vigorós de lo que de sa petitesa territorial podia esperarse. Son com indicis de capes geològiques intel-lectuals desconegudes, per dirho així, en l'historia de la ciencia universal, la qual pot trobar sorpreses inesperades fins en el terreny més humil y inexplorat. Com diu el Prof. Rajna,[1] si'l P. Denifle hagués arribat a conèixer molts dels documents que ara publiquem, hauria pogut donar molta major amplitut als capítols que en la seva historia de les Universitats de la Edat mitjana dedica a aquest caire de la cultura catalana.[2]

Les Universitats

L'Universitat fou el principal centre de cultura de l'època, y entre totes, la de París, fogar del saber de l'Europa occidental, anomenada la mare de totes les altres.[3] La cultura d'un país s'amidava per l'esplendor de les seves Universitats, y parlar d'elles en la Edat mitjana és parlar de la ciencia llatina eclesiàstica. Les ordes religioses dels Dominicans,[4] Franciscans y Carmelites havien organisat sos estudis generals a imitació de les Universitats, y ordinariament al costat d'elles,[5] on eren enviats pels capítols de les Ordes els frares més escollits.[6]

Els nostres documents no són sempre prou explícits en precisar si'ls frares estudiants subvencionats pels reis anaven als Estudis generals de llur ordre o bé

1) Loc. cit., p. 26.

2) *Die Entstehung der Universitäten des Mittelalters bis 1400*. Berlin, 1885.

Molt em va doldre no poderme valdre d'aquesta obra ni del magne *Chartularium Universitatis Parisiensis* del mateix autor, en el primer volum.

3) La Universitat de Viena fou constituïda *ad instar Parisiensis studii* en 1240, lo mateix que la de Praga (1240) y la de Colunya (1383) *(Hist. litt. de la France*, XXIV, 247).

4) Els *Documents* demostren la protecció que'ls reis nostres otorgaren als Estudis dels Dominicans. Al de Barcelona es refereixen els docs. I, 175 y II, 13; al de Mallorca el II, 267. El P. Douais, en les seves *Acta capitulorum provincialium ordinis fratrum Praedicatorum* (Toulouse, 1895), dóna noticies molt curioses sobre les assignacions d'estudiants en els convents de Predicadors de la provincia d'Espanya. — Un document de l'any 1380, ens parla de que'ls frares del convent de Sant Agustí de Cervera no tenien *locum aptum ad dormiendum vel studendum* (reg. 812, f. 26 v.). — No hem trobat noticies dels Estudis dels Franciscans.

5) Cf. principalment Hilarin de Lucerne, *Histoire des Études dans l'Ordre de Saint François*, Paris, 1908. — Douais, *Essai sur l'organisation des études dans l'ordre des frères Prêcheurs*, Paris-Toulouse, 1884. — Feret, *La faculté de théologie de Paris et ses docteurs les plus célèbres*, Paris, 1894-1897, 4 vols.

6) Vegis, per exemple, l'interessant *curriculum* dels estudis de fra Joan de Mena, O. P., desde 1370 a 1388, que's troba al f. 607 del ms. de la nostra Biblioteca Universitaria, 15-2-23, publicat en l'edició de Reichert de la crònica de fra Pere d'Arenys.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

a les Universitats propiament dites.[1] Les ciutats que surten mencionades en els documents referents a Estudis són, enumerantles de major a menor pel nombre de catalans que hi concorregueren, les següents : París, Tolosa, en la qual deixaren la gloriosa estela de llur fama els tres grans escriptors nostres fra Eximeniç, Sant Vicens Ferrer y Ramon Sabunde; Montpeller, plena de records de Ramon Lull[2] y Arnau de Vilanova; Bolonya,[3] Oxford, Avinyó, Cambridge y Perusa. No donem com definitiva aquesta col-locació de preferencia, fora del lloch que ocupa l'Estudi de París, la primacia del qual queda fora de tot dubte,[4] confirmantse en la cultura eclesiàstica el fenomen que ja hem senyalat en la literatura vulgar. Així veyem que'ls nostres teòlechs famosos, com fra Joan Ballester, Gui de Terrena, Bernat Oller, Joan Bassols, Guillem Rubió, Bernat Armengol, Gombau d'Olu-ja, etc., moltes de les obres dels quals jauen inèdites en les biblioteques d'Europa, pagaren llur tribut a l'influencia de Pere Lombart, el Mestre de les Sentencies.

Al costat dels teòlechs, surt també constantment reflectit en els nostres documents el moviment dels estudiants en les altres facultats, d'arts, de dret y de medicina, els quals solen esser llechs o eclesiàstichs no pertanyents a la clerecia regular. Tolosa fou l'Estudi preferit, seguint desprès Avinyó y París; Montpeller, Bolonya y els de Castella ocupen el mateix lloc al capdavall de la llista. A l'emigració d'estudiants a l'estranger contribuiren els mateixos reis subvencionantlos y pensionantlos, o intervenint perque'ls fos dispensada la residencia si eren clergues en possessió de benifets.[5]

1) L'Eximeniç enumera en la següent forma les principals Universitats mig-evals, indican al mateix temps llur origen eclesiàstich : «Per satisfer encara a tota la comunitat cristiana, ha lasatncta Sglesia instituides o ha deputades e privilegiades e fort exalçades moltes honorables ciutats en les quals ha posats studis de diverses sciencies, axi com a Paris de theologia, e a Oxonia e a Cantabrigia qui son en Anglaterra, e a Tolosa, de la sancta theologia, e apres a Bolonya e a Perusa, en Avinyo, e a Montpeler, a Leyda e a Salamanca qui son de dret canonich e civil.» *(Crestià,* XII, c. 40).

2) En el *Blanquerna* (c. 56) parla d'un monestir que tenia dos monjos a Montpeller, on aprenien dret perque se'n poguessin ajudar en el convent pera sos negocis temporals.

3) Sobre'ls estudiants catalans que acudiren a aquella famosa facultat de dret, cf. Miret y Sans, *Escolars catalans al Estudi de Bolonia (Boletin de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona,* VIII, pp. 137-155). A l'Universitat no s'hi ensenyava teologia, però els Franciscans y Predicadors en tenien un Estudi ja desde'l segle XIII (Lucerne, op. cit., 137 y s.). Fra Anselm Turmeda estudià també a Bolonya, segons testimoni propi *(Le present de l'homme lettré,* par Abd-Allah-ibn-Abd-Allah [Anselm Turmeda], París, 1886).

4) Eximeniç (XII.è del *Crestià,* c. 21) considera l'Estudi de París com l'hereu de la ciencia de Roma : «E d'aqui [de Roma] vengué apres la edificacio de Paris en França, la sciencia e studi de saviea aqui, e d'aqui passà en Englaterra on ha diversos e notables studis.»

5) Veginse les disposicions sobre les rendes dels clergues que fossin en Estudi (reg. 1366, f. 160 v. y 176 v.).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Pera donar una idea aproximada d'aquestes manifestacions de la cultura catalana, publiquem en un apèndix un assaig de catàlech dels estudiants dels que hem trobat noticies documentals, separant els teòlechs dels d'altres facultats, y dividintlos per les ordes a que pertanyien, si's tracta de teòlechs. Hem d'advertir que aixís com en ço que's refereix a la literatura en llengua vulgar hem agotat l'investigació, — fent aquesta afirmació ab totes les salvetats que exigeix un arxiu tan formidable com el nostre, — en la part relativa a Estudis y estudiants ens hem limitat a reproduir sencers els documents més sobresortints. L'apèndix a que ens referim conté'ls extrets dels que teniem en cartera y no'ns havia permès copiar íntegrament el respecte a les proporcions d'aquest volum.

Anem ara a parlar, ab la brevetat que exigeix aquest comentari, dels Estudis generals y locals dels Estats que constitueixen la nostra confederació, que bé podriem anomenar els Estats Units Catalans, com se vulla que l'element català va tenir en ells la primacia política y cultural, concretantnos, com sempre, a les noticies que hem recollit en les nostres recerques.

L'Universitat de Lleyda

El 1.r de setembre de 1300 fou fundat per Jaume II l'Estudi General de Lleyda. Va esser feta la fundació d'acord ab el papa, el qual prometé concedirli els mateixos privilegis que fruien els estudiants de Tolosa. En canvi, els Estudis d'Osca y Perpinyà, fundats pel rey Pere III, no aconseguiren, fins molts anys després d'esser instituits, la confirmació pontificia.[1] La carta de fundació de Jaume II y els documents que estretament s'hi relacionen (I, 15 a 20) que hem reproduit ab tot y esser diverses vegades publicats,[2] són d'un extraordinari valor. Segons Denifle cap Universitat del segle XIII pot presentar una carta de constitució que se li pugui comparar.[3] Nosaltres, ademés dels documents relatius a la fundació, ja coneguts (I, 15 a 20), en publiquem vint y un d'inèdits referents a diferents episodis de l'historia de l'Estudi,[4] lamentant que la manca d'espay

1) El d'Osca no l'obtingué fins al segle XV y el de Perpinyà fins al pontificat de Clement VII (Denifle, *Die Universitäten*, I, 508 y ss., y 515 y ss.).

2) Són estampats igualment ab altres documents referents al mateix Estudi, en el volum 47 de *La España Sagrada*, y en Denifle, *Die Universitäten*, I, 500.

3) Denifle, op. cit., 499 y ss. : «Im 13 Jahrh. kann überhaupt keine Universität eine Constitution die mit jener Jacobs den Vergleich bestünde aufweisen; im 14 Jahrh. kommt ihr nur der Rudolfinische Stiftbrief für Wien gleich.» Els seus Estatuts, que no hem pogut publicar per llur extensió y donà a conèixer el P. Villanueva (XVI, p. 207), són, segons el mateix Denifle, dels més vells y formosos que es coneixen en el món. («Zu den ältesten und schönsten gehören welche wir besitzen», loc. cit.)

4) I, docs. 15 a 21, 27, 70, 72, 128, 181, 183, 286, 290, 297, 324, 445; II, 16, 261, 276, 281, 320, 327, 328, 334, 343.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

no'ns hagi permès incloure en aquesta col·lecció els molts altres que tenim en cartera.[1]

Jaume II no aconseguí l'implantació a Lleyda de la facultat de Teologia, y això explica, entre altres causes, l'emigració dels nostres frares a les Universitats estrangeres,[2] però desitjós d'enfortirla perquè esdevingués l'Universitat nacional de la Confederació, prohibí l'establiment d'Estudis de dret, medicina y filosofia en altres llochs. Aquestes ensenyances y les de filosofia y arts, eren les que hi foren establertes pel rey, però Pere III, Joan I y Martí demanaren diverses vegades que s'hi poguessin donar graus en teologia, si bé, segons Denifle, difícilment aquesta facultat tingué representació estable abans de 1430.[3] La majoria dels documents que publiquem es refereixen als disturbis que, entorpint molt sovint la vida de l'Estudi, requerien l'intervenció del rey. Aquests episodis, originats quasi sempre pels furs excessius de que fruiren tots els relacionats de prop o de lluny ab l'Estudi, es troben semblantment en l'historia de totes les Universitats mig-evals, y foren de vegades tan sorollosos, que's pensà en traslladar l'Estudi a altres ciutats ja en el mateix regnat de Jaume II, dos anys tot just passats de la seva instauració.[4]

Més gran interès tenen, per lo escassament documentats que estem sobre aquest punt, els testimoniatges relatius als mestres encarregats de les ensenyances

1) Urgeix una col·lecció diplomàtica relativa a l'Estudi de Lleyda. Als documents del P. Villanueva y Flórez y els nostres, s'hi han d'afegir, entre'ls publicats, els onze continguts en les *Acta Aragonensia* de Finke, y els que'l mateix P. Denifle donà a conèixer en el *Archiv für Lit. u. Kirchengeschichte*, IV, 249 *(Neue Urkunde zur Universität Lerida)*. Del fons del Vaticà en senyala gran nombre de molt interessants en la seva obra ja citada *Die Universitäten*. Però l'investigació no pot donarse encara com agotada en els arxius nostres y molt menys en l'Arxiu Catedral y en el de la Paheria de Lleyda. En el *Catálogo de los privilegios y documentos originales que se conservan en el archivo reservado de la ciudad de Lérida*, per Rafel Gras de Esteva (Lleyda, 1897; 75 pp.), se'n indiquen alguns d'inèdits relatius a l'historia de l'Estudi, entre ells bastantes butlles. El ms. Escorial, d. III, 3, f. 89, conté una serie de copies de documents referents a la fundació de l'Estudi. No dóna lo que promet, segons noticies (no hem pogut veure el llibre) la memoria de Joan Llorens y Fábrega, *La Universitat de Lleyda* (Lleyda, 1901; 79 pp.). Tampoch té gayre utilitat l'article de R. Roig, *Noticias relativas a las antiguas Universidades de Lérida, Vich, Gerona y Tarragona (Revista crítica de Historia y Literatura*, 1900).

2) Els Predicadors fins al segle XIV sols podien obtenir els graus en teologia a París, en part a Oxford, y per excepció en altres llochs. Els Franciscans, en 1337, sols podien aconseguir el magisteri a París, Oxford y Cambridge (Denifle, op. cit., 388).

3) Vegis I, 286. Diu Denifle que en el Rotulum enviat en 1378 al papa Clement VII (Reg. Suppl. an. 1, p. 4), s'hi mencionen *studentes in theologia*. Els Franciscans tenien càtedra de teologia a Lleyda, en el segle XIV, anomenada la *lectura del alba*, pera la qual fou proposat l'Eximeniç en 1371 (Villanueva, *Viage*, XVI, 42).

4) Finke, *Acta*, 921.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

de l'Estudi, y la serie dels seus cancillers y funcionaris. Valentme dels documents publicats y altres d'inèdits, dono a continuació tot allò que he pogut recollir referent a aquest tema, tan nou y poch estudiat.

El Canciller era de nomenament reyal y havia d'esser elegit entre'ls canonges de Lleyda. No sabem qui exercí a la primeria el càrrech; però, si no'l primer, fou un dels primers el Sacristà de Lleyda Joan de Turrefacta, al qual el rey requeria de nou desde Tortosa el 16 kls. febrer 1302, pera que s'encarregués de la cancilleria de l'Estudi.[1] En 1318 el rey s'anomena ell mateix canciller y delega la seva autoritat en l'ardiaca de Ribagorça En Pere Moliner.[2] En 1344 era vacant per mort de Guillem de Bellpuig, y el rey nomenava pera substituirlo En Guillem Ramon de Moncada,[3] el qual ocupava la cancilleria encara en 1374,[4] y degué morir a l'any següent o principis de 1376. La cancilleria d'en G. R. de Moncada, es veu que de vegades fou purament honoraria y el rey nomenà directament alguna volta delegats seus que l'exercissin. Així, en octubre de 1350, en el qual Pere III confereix a Ponç de Fenollet el dret de doctorar un estudiant.[5] La concessió s'entén sense perjudici de la feta pel rey a G. R. de Moncada, al qual es pagaren els emoluments de rigor. En 1353, intitulantse el rey *cancellarius generalis studii Ilerdensis,* escriu a Romeu de Cumbis o Comes, canonge de Tarragona, y a un fra Menor y un Predicador pera que de llicencia seva doctorin al mateix Ponç de Fenollet, *amoto inde ex certa sciencia et ex causa nobili G. R. de Montecatheno, nostro locumtenente in dicto oficio.*[6] El succeí En Guerau de Requesens, nomenat el 29 de janer de 1376, *per obitum decani Ilerdensis,* es a dir, En G. R. de Moncada.[7] Al cap d'un any ocupava encara aquell lloch.[8] En 1403 el rey Martí nomenava canciller a Dalmau Jaufre, canonge y prepòsit de Lleyda.[9]

El bedell, segons els Estatuts de l'Universitat, era de nomenament de la mateixa,[10] però el primer any fou designat pel rey pera aquell càrrech y el de *stationarius* N'Andreu Despens.[11] Els sobirans no desaprofitaren la força del *precedent,* y veyem a Pere III nomenant pera l'ofici de bedell En Ramon del Mor,

1) Reg. 126, f. 230 v.
2) Reg. 165, f. 147.
3) Reg. 954, f. 174.
4) Reg. 776, f. 44.
5) Reg. 891, f. 78 v.
6) Reg. 964, f. 11 v.
7) Reg. 974, f. 84 v.
8) Reg. 1655, f. 92.
9) Reg. 2176, f. 16.
10) Villanueva, *Viage,* XVI, 215.
11) Bofarull, *Documentos,* VI, 222.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

el 6 d'agost de 1378,[1] per mort de l'anterior mestre Berenguer Oló.[2] Prova d'això la tenim en la violenta protesta de Pere III quan el llegat del papa Climent VII s'atrevia a deposar el bedell Guillem de Coll.[3]

El *stationarius*, o llibreter de l'Estudi, té el seu ofici y el guany que per ell podia obtenir, taxativament marcat en l'Estatut de l'Universitat.[4] Es l'ordinació més antiga que hem trobat a Catalunya sobre'l ram de la llibreria, si bé l'Estudi de Lleyda era en aquest punt, com en molts més, imitador d'altres estrangers. Tenia el seu establiment tocant a l'esglesia de Sant Martí, gaudia del privilegi de que cap altre pogués ferli competencia, y cobrava dos diners per lliura de comissió per cada llibre gran y un preu convencional pels més petits de gramàtica o altra facultat. Les *petiae*, o quaderns de llibre que llogava als estudiants perque'ls copiessin, devengaven un diner, y un sou si sols servien pera correcció dels textes que aquells posseissin. Una comissió d'alumnes vetllava per la puresa de llur text, ja que *nichil est quod studio vel studentibus magis officiat quam falsarum corruptio petiarum.* Es interessant senyalar el nom d'alguns d'aquests *stationarii*, per esser ells els primers llibreters que sabem que en virtut d'un privilegi s'haguessin dedicat a Catalunya a la venda en comissió y lloguer de manuscrits. A l'inaugurarse l'Estudi exercia per concessió reyal, com ja hem dit, els càrrechs de bedell y *stationarius* N'Andreu Despens.[5] En 1301, al mes de juliol, un any encara no de constituit l'Estudi, la ciutat havia fet tractes ab mestre P. J. de Salmona, pera que anés a Lleyda a ternirhi *stationariam peciarum et librorum medicinalium et librorum juris canonici et civilis*, y el rey el pregava que complís la seva promesa donantli guiatge pera ell y els seus.[6] Per concessió reyal va esser l'últim llibreter de l'Estudi del qual tenim noticia, En Miquel Despens, rector de l'esglesia de Cardacans, del qual exigia el rey cap a 1325 que complís el seu compromís ab l'Universitat.[7]

Els professors de l'Universitat de Lleyda

Més abundoses són encara les noticies inèdites que podem afegir als docu-

1) Reg. 974, f. 226 v. Ja feya alguns anys que era bedell particular de l'Estudi, y en 6 de febrer de 1375 li prometia el rey nomenarlo bedell general en quant hi hagués vacant, *quia in officio ipso* (el de bedell particular) *multo tempore vacastis et liberaliter insudastis fideliter atque bene* (reg. 973, f. 163 v.).

2) Ja era bedell el 17 de maig de 1372 (reg. 1228, f. 31 v.).

3) II, 320. Diu en ella que l'ofici de bedell *totaliter profanum est nostrique auctoritate confertur,* y que aquests nomenaments *possumus et consuevimus conferre ad libitum.*

4) Villanueva, *Viage*, XVI, 225.

5) Villanueva, loc. cit., 224.

6) Arx. Cor. Aragó, reg. 121, f. 91.

7) Potser era de la familia del primer estacionari de l'Estudi y del professor Pere Despens més avall citat. Publica aquest document Finke, *Acta*, 936.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ments publicats sobre'ls professors encarregats de donarhi ensenyament.[1] Els mestres de l'Estudi solien esser nomenats pera un any, y per tant, les dues dotzenes que'n coneixem són una petitíssima part dels que hi professaren, però junt ab els noms, per primera volta agrupats, dels cancellers, els quatre bedells y els tres estacionaris, aporten una contribució de gran novetat a l'historia interna de l'Estudi en el segle XIV.

Professors en dret civil y canònich:

Any 1301 : Mestre A. de Costa, *decretorum doctor,* sol-licitat pel rey pera ensenyar *decretum* a l'Estudi.[2]

R. Desvilar, *legum professor.*[3]

1303 : Pere de Vilarasa, *legum doctor, legens in generali studio Ilerdensi.*[4]

1311 : Gesselinus de Tassano, *utriusque juris professor,* cridat pera ensenyar les Decretals.[5]

Arnau de Soler, ardiaca de Girona, *utriusque juris professor,* per a les Decretals.[6]

1313 : Pere de Verdalia, doctor en decret, encarregat de la lectura de les Decretals.[7]

1315 : Guillem Duran, nebot del famós canonista del mateix nom bisbe de Mende.[8]

c. *1325* : Guillem Fasena, *doctor decretorum, civitati Ilerdensi astrictus ad legendum decretum.*[9]

1338 : Bn. Gacet, *canonicus Ilerdensis ac jure canonum professor.*[10]

1) En el curt estudi d'Anastasi Pleyan Condal, *L'antiga Universitat Ilerdanesa* (1901?; s. l.), s'hi agrupen (pp. 17-21) alguns professors de l'Estudi, malauradament sense indicació de fonts.

2) Arx. Cor. Aragó, reg. 121, f. 91.

3) Diu el rey : «vestri presentiam et lecturam dicto studio fore multipliciter utile ac etiam fructuosam» (reg. 121, f. 90 v.). No devia acudir a la crida reyal, ja que l'onze d'abril de 1302 el torna a pregar pera que vagi a ensenyar *legalem scientiam* (Denifle, *Archiv.*, IV, 252; Arx. Cor. Aragó, reg. 199, f. 76 v.). Diago *(Historia de la provincia de Aragón de la orden de Predicadores,* f. 150) diu que'l primer professor de dret a Lleyda fou Osbert de *Capite Pontis* o Capdepon, mort en 1326.

4) I, 27. Erradament, per culpa d'una falsa lectura *(regenti* per *legenti),* l'anomenàrem *regent* de l'Estudi en el resum del document allí publicat.

5) Doc. de 1 d'octubre. Denifle, *Archiv.*, IV, 252; Arx. Cor. Aragó, reg. 208, f. 20 v.

6) Denifle, *Archiv.*, IV, 252 (doc. de 3 d'abril, del qual no's dóna la signatura).

7) *España Sagrada,* XLVII, 351. Finke, *Acta,* 931.

8) Valls Taberner, *Lettre de Guillaume Durand le jeune (Le Moyen Age,* 1916; vol. XIX).

9) Finke, *Acta,* 936.

10) Reg. 598, f. 179, 185.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

1339 : Pere Despens, *legum doctor*, encarregat de la *lectura codicis*.[1]

1346 : Pere Despens, doctor en lleis. El rey demana als clavers de l'Estudi que'l dispensin de la lectura, perque'l necessita.[2]

1360 : Pere Ramon, doctor en decrets, al qual el rey concedí la lectura. L'Estudi li'n va voler separar acusantlo d'apòstata y excomunicat.[3]

1370 : Berenguer Ça-Corbella, *legum doctor*, que no pot anar a l'Estudi per que'l rey l'ha retingut a la cort per resoldre les qüestions entre'l comte y la comtessa d'Urgell.[4]

1374 : Bn. Pelegrí, *in legibus approbatus*, nomenat *ad legendum digestum novum*.

No va acceptar y en lloch seu fou cridat

G. de Guissona, *bacallarius in legibus antiquus, tam in scientia quam in practica expertus*. El primer volgué contrastarli la lectura, per creure el seu nomenament contrari a les lleis de l'Estudi, y el rey intervé en defensa del dret de l'últim.[5]

1380 : Pere Pascas, *legum doctor et approbatus in decretis*, nomenat pels clavaris *ad comunem lecturam decretalium que ordinarie legitur in dicto studio*.[6]

Ensenyava encara en 1381.[7]

1383 : Bn. de Sebra, ciutadà y natural de Lleyda, recomanat pel rey a llegirhi cànons.[8]

Micer Joan Alfegeri. El 29 d'abril el rey el recomanava pera que pogués rependre les lliçons que per divisions entre'ls estudiants havia tingut de suspendre.[9] Encara hi ensenyava en agost de 1387.[10]

1) Tingué de deixar les lliçons pera acudir *pro arduis negotiis* al servei del rey (reg. 602, f. 107). Vegis sobre aquest jurista, G. M. de Brocà, *Juristes y jurisconsults catalans dels segles XIV-XVII (Anuari de l'I. d'E. C.*, III, 486).

2) Reg. 1061, f. 56.

3) Reg. 1170, f. 86 v.

4) Reg. 1228, f. 29 v.

5) Reg. 776, f. 44.

6) El nomenament l'havien protestat els escolars *scole Bernardi de Sabrano, licenciati in decretis*, per creure'l *in evidens periudicium et iniuriam ipsius Bernardi et scolarium de auditorio ipsius et contra solitum morem in similibus consuetum* (reg. 811, f. 150). Sobre Pere Pascàs, cf. Brocà, loc. cit., 489. Potser es pot identificar En Bn. Sabrano o de Sebra, qui llegia també en 1383, ab En Bernat de Seva (Brocà, loc. cit., 485).

7) El 28 de juliol de 1381 el rey manava al veguer y pahers de Lleyda que, d'acord ab els privilegis de l'Estudi, no impedissin a la seva muller l'ús de robes ornades d'or, argent, perles o teixides d'or o de seda (reg. 817, f. 123).

8) I, 343.

9) Reg. 1275, f. 165 v. El 26 de janer de 1386 manava'l rey que no's cobressin a J. d'A., doctor en decrets, resident a Lleyda, els impostos de que estava lliure segons els privilegis de l'Estudi (reg. 856, f. 9).

10) Arx. Cor. Aragó, reg. 1827, f. 177.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

1385 : Joan de Castells, nomenat pera llegir decrets.[1]

Mestres en arts y medicina:

1301 : G. de Beziers, *legens in medicina*.[2]

Mestre Pere Domènech, *in gramaticali scientia approbato,* es pregat pel rey pera que vagi a ensenyarhi gramàtica.[3]

1311 : 3 abril. El rey ofereix l'ensenyança de la Medecina a mestre P. Gaveti.[4]

1 octubre. L'anterior pot ser no va acceptar, essent llavors cridat Mestre Beneto.[5]

1325 : Mestre Pere Colom, professor de medecina. S'havia d'haver magistrat sota Joan Amelii. No va poder ferho y els pahers no li volien pagar el seu sou de 30 lliures jaqueses, ja que no s'havia magistrat en el temps convingut.[6]

1381 : Pere de Renson y Joan de Prusia, mestres en arts, que a l'anar cap a Lleyda *pro legendo inibi et docendo artes gramaticales et logicales,* foren detinguts a Perpinyà ab embarch de llurs béns fins a pagar la multa de 100 lliures que'ls fou imposada y el rey anulà.[7]

1385 : Ramon Querol, metge del rey.[8]

1386 : Ramon Falgaç, metge del rey, que ensenya a Lleyda.[9]

Dels regnats de Joan I y Martí no tenim noticies de nomenaments de mestres pera l'Estudi.[10]

Moltes noticies dóna'l P. Denifle, treyentles de l'Arxiu Vaticà, sobre'l Col-legi de la Sumpta, fundat pel canonge Domingo Ponç, y agregat a l'Estudi de Lleyda, el més antich que aparegui en cap Estudi general d'Espanya.[11] Als documents per nosaltresací publicats, corresponents als regnats de Joan I y Martí,[12]

1) Reg. 843, f. 20.

2) II, 16. Hi ensenyava encara en 1302.

3) Reg. 121, f. 91 v.

4) Denifle, *Archiv.*, IV, 252. Sobre aquest metge, vegis reg. 172, f. 245.

5) Denifle, loc. cit. Arx. Cor. Aragó, reg. 208, f. 200.

6) Reg. 184, f. 186 v. (Document de 6 idus novembre).

7) Reg. 819, f. 186 y ss.

8) Arx. Cor. Aragó, reg. 1288, f. 78 v.

9) Reg. 847, f. 130 v. El rey mana que se li respecti el dret a habitar en la casa on viu *iuxta Romeum* a Lleyda.

10) Però pertany a aquest últim una interessant disposició de 20 de maig de 1406, sobre la duplicitat de professors de la mateixa ciencia, pera abaratir l'ensenyament y facilitar als alumnes la tria del més hàbil (reg. 2204, f. 35).

11) Denifle, *Die Universitäten,* 388 y ss.

12) II, 324 y 375.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ne podem afegir ara un inèdit del rey Pere III, recomanant En Gil de Navarre pera que hi ingressés.[1]

Queden encara pera utilisar una munió de noticies inèdites per nosaltres recollides sobre'ls estudiants de l'Universitat y que no hem pogut publicar en els dos volums d'aquest Diplomatari. Són noms obscurs en llur majoria, que tindran son lloch en una historia general de l'Estudi lleydatà y dels quals ne donem una llista alfabètica després del pròlech. No hem tingut la sort de trobar noticies de l'estada a Lleyda de les grans personalitats de la nostra cultura, que, com En Turmeda y Sant Vicens Ferrer, hi estudiaren.

L'Universitat de Perpinyà

A l'Estudi de Perpinyà, fundat en 1350 pel rey Pere III,[2] es refereixen vuit documents d'aquesta col-lecció.[3] El mateix dia de la fundació escrivia el rey al Sant Pare pregantli que'l volgués *formare et fundare* ab els privilegis de Montpeller y Tolosa.[4] Però la concessió papal trigà prop de trenta anys a esser otorgada, y com diu Denifle,[5] el veritable fundador de l'Estudi fou Clement VII, el qual donà en 28 de novembre de 1379 la cobejada carta de fundació, a instancies del primogènit Joan y sense fer esment de la concessió anterior del rey Pere. En la carta, però, que l'infant li endreçà, demanant l'otorgament d'aquells privilegis,[6] aludeix a la fundació paterna, mes sense informarnos de la sort que fins llavors li hagués pogut cabre. Els arxius vaticans res diuen de l'Estudi fins a 1379, y aquest silenci coincideix ab el dels nostres documents, que desde 1350 no tornen a parlarne fins passada la concessió de l'antipapa d'Avinyó.[7]

L'historia dels nostres Estudis no pot ferse sense utilisar els abundosos materials que sobre ella conté l'Arxiu Vaticà, aprofitats en part pel P. Denifle, però això no treu interès a la contribució que aporta el nostre. Entre'ls docu-

1) 30 agost 1376. «Entes havem que vos (Domingo Ponç, canonge y cabiscol de Lleyda) havets ordenat en l'estudi de Lleyda que cinch scolans en arts e en dret canonich que vullen apendre sciencia, provehirets e farets provehir en ses necessitats» (reg. 791, f. 18 v.).

2) Fournier, *Les Universités françaises*, II, 651, publica una altra copia d'aquest document. Difereix en la data de la nostra, perque computa l'any per la Nativitat y no per l'Encarnació, com correspon en realitat. El document es, per tant, de 1350 y no de 1349.

3) I, 147, 148, 308; II, 222, 295, 296, 352, 372.

4) I, 148.

5) *Die Universitäten*, p. 515 y ss. La bula de fundació que's suposava publicada pel papa Clement VI l'any 1343, ha demostrat el mateix autor que correspon en realitat al pontificat de Clement VII, entre'ls registres del qual es troba.

6) II, 222. Es datada l'11 de novembre de 1379, y la concessió pontificia és del 28 del mateix mes.

7) Demostra encara més el fet sospitat pel P. Denifle, de que la primera carta de fundació del rey no tingué eficacia, la frase d'aquest al nomenar en 1381 canciller de l'Estudi *noviter creati in villa nostra Perpiniani* a mestre Pere Comte (reg. 1269, f. 101 v.).

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ments que publiquem y els que'ns queden inèdits, podem establir la serie dels tres primers cancellers de l'Estudi, tal com s'indica a continuació:

Mestre Pere Comte, assessor del governador de Rosselló, nomenat el 28 de maig de 1381.[1]

Fra Jaume, abat de la Real, nomenat el 2 de d'octubre de 1383.[2]

Fra Joan Armengol, monjo de Sant Cugat, nomenat el 24 de novembre de 1385, per mort de l'anterior.[3]

L'Universitat d'Osca

Sort semblant a la de l'Estudi de Perpinyà va tocar al d'Osca, fundat pel rey en 1354.[4] La competencia de Lleyda y la poca puntualitat en les pagues als mestres, de la qual es queixa més d'una vegada el rey en els documents que publiquem,[5] ocasionaren molt aviat la dissolució de l'Estudi,[6] el qual fou restaurat en 1464 pel papa Paulus II a prechs del rey Joan II.

Les escoles locals

Són nombrosíssimes y sumament curioses les indicacions del present recull sobre escoles y mestres particulars, així d'Aragó, com de Catalunya, Valencia, y Mallorca. Coneixem els noms de la majoria dels mestres dels infants de la casa reyal[7] y dels de moltes escoles de pobles de vegades ben humils.

Els nostres documents ens parlen de l'Escola d'arts de Barcelona, de la que n'era regent en 1372 el capellà de la capella reyal Jaume Devesa, el qual volia en

1) Reg. 1269, f. 101 v. Se l'obligava a acceptar sots pena de mil florins. El rey, pera mantenir la seva indiferencia devant del cisma, feya el nomenament ell mateix directament: «provideri volentes ne officium cancellarie studii generalis noviter creati in villa nostra Perpiniani regatur ... per aliquem ex comissione seu provisione sibi facta per alterum illorum duorum electorum quorum uterque pro papa se gerit ... ne videatur nos uni potius quam alteri obederi velimus».

2) II, 278.

3) II, 295. Tenim també documents relatius a l'elecció de rector de l'Estudi (II, 372) y sobre el que exercia el càrrech de bedell en 1388, anomenat Ponci Eres (reg. 1833, f. 17). Entre les notes que tenim inèdites, n'hi ha dues de referents a estudiants y mestres de Perpinyà. Les donem a continuació:

15 de desembre de 1381. Sobre'l valencià Comiach, doctor *in utroque jure* de l'Estudi de Perpinyà (reg. 1275, f. 74).

2 de març de 1383. Carta a l'abat d'Arles pera que no's privi a fra Bernat Datçat de la provisió corresponent, encara que per estudiar a Perpinyà no faci residencia (reg. 1368, f. 104 v.).

4) I, 167.

5) II, 120, 122, 128. Aquest últim document havia estat ja publicat pel P. Denifle, *Die Universitäten*, on parla de l'Estudi d'Osca en les pp. 508-514. Ab posterioritat a l'impressió dels documents d'aquest volum, s'ha publicat el llibre del Sr. R. del Arco, *Memorias de la Universidad de Huesca* (Colección de documentos para el estudio de la Historia de Aragón, vols. VIII y XI).

6) Denifle, *Die Universitäten*, 508-514.

7) II, p. XII. Mestre de l'infant Anfós fou Garcia de Sant Pol, batxiller en arts, al qual aquell concedia en novembre de 1329 400 sous pera comprar unes *Decretals* (reg. 575, f. 37).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

aquella data anar a Montpeller a estudiarhi durant quatre anys dret canònic.[1] En maig de 1380 hi era mestre d'escolans En Berenguer de Tocellis.[2]

D'altres viles de Catalunya sabem pel Diplomatari que tenien escoles. Així Cervera, en 1318, on Joan de Rinerio, *magister in artibus,* ensenyava gramàtica y lògica.[3] Gramàtica y lògica llegia també a Montblanch, ja en 1293 (es la data més reculada que'ns ofereix sobre la materia el present aplech), En Guillem Arnau de Montecarballo, y en el permís es fa constar que l'ensenyament havia de donarse «prout alii magistri consueverunt ibidem legere temporibus retroactis».[4] Molt concorregut degué esser aquell Estudi quan es pensà en treslladarhi l'Universitat de Lleyda[5] y ho prova una ordre de Pere III contra'ls estudiants que injuriaven els jueus.[6] A Vich era tinent de les escoles en 1387 Nicolau Pérez, mestre en arts.[7] Res en canvi hem trobat sobre l'Estudi de Girona.[8]

A Aragó tenim indicacions de l'Escola de Saragoça dels anys 1335 y 1339, y els escribans reyals, seguint idèntich formulari, es refereixen als estudiants que freqüentaven en aquell *gignasio liberalium artium circa adipiscendam margaritam sciencie.*[9] Terol posseia igualment son Estudi, el mestre del qual, Pere de Benavarre, obtenia del rey Jaume II, en 1325, el privilegi de no pagar les *peytas et exacciones* que se li exigien *contra ius quod artium professores facit inmunes.*[10] Molt pintoresch comentari a les costums escolars mig-evals ens dóna un document relatiu a l'Estudi d'arts de Taraçona, el mestre del qual, Gil de Calatayud, es indultat en 1341 de tota responsabilitat per la mort d'un deixeble atribuïda a un càstich.[11] Un mestre de medicina de Calatayud, Pere Cellarer, metge de l'infant Joan, arquebisbe de Tolèdol,[12] havia fet una deixa en llibres y diners pera subvencionar a les necessitats dels que estudiessin medicina o teologia, fills de la vila, la qual administrava el Consell de la mateixa.[13] Un document de 1323 ens informa

1) I, 254. Vegis, també, II, p. 121, nota 2.
2) Reg. 935, f. 182 v.
3) II, 36.
4) II, 5.
5) Finke, *Acta,* 921.
6) II, p. 174, nota.
7) II, 315.
8) Torroella, *El Estudi General o Universitat Literaria de Girona,* Girona, 1906.
9) II, 58 y la nota corresponent.
10) II, p. 29, nota. Un document de 2 de febrer de 1371, datat a Terol, parla del mestre de gramàtica Pascas Sanç de Valdeconejos, no sabem si exercint a la mateixa ciutat (reg. 1713, f. 79 v.).
11) I, 108.
12) II, p. 37, nota.
13) II, 42.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

de dos estudiants que anaven desde Calatayud a la cort pontificia pera *aprender ciencias,*[1] segurament beneficiantse d'aquella fundació, i un altre de 1328 d'un curiós cas d'estudiant jugador y vagabond que s'havia venut els llibres del llegat Cellarer.[2] Fins Uncastillo tenia en 1383 la seva escola, en la qual *plures scolares, ut dicitur, student.*[3]

Del reyalme de Valencia sabem que en 1351 es concedia permís a Murvedre pera anomenar un mestre de gramàtica, lògica y altres arts lliberals;[4] a Xàtiva hi havia estat fra Guillem de Malpàs com a mestre de gramàtica abans de 1365.[5] A Morella, es repeteix un cas semblant al de Calatayud y els jurats pagaren el mestratge a l'Universitat de París a fra Nicolau Quilliç o Quils, d'ella nadiu, el traductor català dels *Oficis* de Ciceró.[6] Sueca mantenia també un mestre de gramàtica, pagat pel comú.[7]

De l'Escola de gramàtica de Perpinyà publiquem també una curta noticia;[8] de la de Mallorca era mestre en 1374 En Guillem Dolç[9] y en 1383 n'era regent Mn. Mateu Verger.[10]

* * *

El triomf de la llengua catalana

Enfront del vastíssim domini intelectual de la llengua llatina, que tingué sa florida principal en el segle XIII, perllongant sa vida si no ab tanta gloria, ab igual fecunditat en el XIV, la llengua vulgar s'alçava a disputarli pam a pam el terreny y a posar un deturador a sos avenços. El llatí tenia sos principals baluarts en l'Esglesia, en la ciencia, representada sobretot per l'escolàstica, en l'ensenyança, les ordres religioses y les cancilleries dels sobirans. El català s'apoderà primer del terreny de les belles lletres y de la literatura popular en totes ses manifestacions; després, no podent lluitar ab l'Escola, que arribava a cobrir l'altar del Senyor ab els llorers d'Aristòtil, féu prosèlits dins dels claustres y trobà apòstols y devots en el mateix si de les milicies religioses.

La més alta representació de la cultura llatina la tingueren indubtablement

1) I, 77.
2) I, 76. Per una mala lectura, estampàrem el nom d'aques mestre com *Tenllerarii* en lloch de *Cellerarii.*
3) I, 73 y II, p. 174, nota.
4) I, 155.
5) II, p. 121, nota.
6) II, 390.
7) II, p. 174, nota.
8) II, íd.
9) II, 186.
10) II, 279.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

en la nostra patria els Predicadors y els Carmelitans. Els Menorets hi aportaren un contingent més modest d'obres teològiques, místiques y morals. Donchs bé: no sols en l'orde Franciscana, sempre més acostada al cor del poble que la Dominicana, sinó també en aquesta mateixa, la literatura catalana troba bons conreadors en el segle XIV.è. N'hi ha prou ab recordar els noms, tantes voltes ací esmentats, de fra Jaume Domènech, fra Antoni de Ginebreda, fra Antoni Canals, fra Mateu de Déu, y sobretot el gran orador popular Sant Vicens Ferrer. Rastre més gloriós encara han deixat en la nostra llengua fra Francesch Eximenis, el qual ab Ramon Lull, tan afectat als Franciscans, foren els autors de les dugues enciclopedies en vulgar més extenses de totes les literatures de l'Edat mitjana. Dintre d'aquesta mateixa orde cal recordar fra Joan Exemeno, fra Ponç Saclota, el traductor de l'Alcorà, y fra Nicolau Quils. Posem en últim lloch, per no citar més que'ls escriptors de cap de brot, aquell fantàstich Anselm Turmeda, meitat moro y meitat cristià, el qual teixí a la ciencia escolàstica del petit reyalme mallorquí una garlanda de perpetuïnes en llengua vulgar, com darrer tribut d'admiració d'una parla plena de vida y fecunditat a una altra que era ja a les acaballes.[1] Els nostres Carmelitans aporten el nom de fra Arnau Estanyol, traductor d'Egidi Romà; els Agustins, el d'un escriptor tan docte com el bisbe fra Bernat Oliver; els Cartoixans, una figura que ella sola es legió, fra Bonifaci Ferrer, autor de la gran traducció catalana de la *Biblia*.

Ab el segle XIV pot dirse que s'acaba el monopoli de la literatura llatino-catalana per les ordes religioses y la clerecia. Es cert que la llengua llatina continua essent la de la ciencia, mes ja no de manera tan exclusiva. El Renaixement produeix el doble efecte de ressuscitar les llengües clàssiques, admirades en la plenitut de son valer estètich, y ensems de desvetllar la consciencia de les lletres nacionals. La ciencia es secularisa de dia en dia, s'escapa de les mans dels clergues y triomfa arreu la societat burgesa. En el segle XV els llechs disputaren als eclesiàstichs el jardí de les Gracies y les Muses, que havia de substituir l'espinosa floresta de l'escolàstica. Ben eloqüentment ho palesen els noms dels nostres Ferran Valentí y Jeroni y Jaume Pau, entre molts altres.

Un altre triomf esperava a la llengua catalana en el palench de la nostra ben ordenada cancilleria. Certament que es un anacronisme parlar de llengües oficials en l'Edat mitjana, però de fet el llatí ho era de l'Esglesia y a la vegada de la diplomacia. Més que no pas ara, que les distancies han aproximat els pobles y el contacte ha fet familiars a uns y altres llurs diferents idiomes, se sentia la necessitat d'una llengua internacional, y així s'imposà el llatí sens cap esforç y ab

1) Em refereixo a les *Cobles de la divisió del regne de Mallorques*.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

l'aquiescencia de tothom. Nostre Ramon Lull, a qui nostre matern llenguatge deu la gloria d'haver estat el primer vulgar que servís d'instrument a la filosofia, defensa en la *Doctrina pueril*[1] la necessitat d'una llengua universal, y allí y en el *Blanquerna*[2] posa'l llatí com a base primera de l'ensenyament.

Però, axí y tot, la llengua catalana era esdevinguda en el segle XIV una de les més exteses y compreses en el món que tancava el Mediterrani. Les victories del nostres almogàvers, els llibres dels nostres grans escriptors, les aliances matrimonials dels nostres reis, la nostra puixança política y mercantil, l'havien feta popular en les tres penínsules y en totes les illes del mar llatí. En ses notables *Acta Aragonensia,* l'historiador alemany Finke ens ha revelat curiosos testimoniatges d'aquella extraordinaria difusió del *bell catalanesch.* Al costat d'algunes lletres catalanes de nobles sicilians, criden l'atenció en el seu abundós Diplomatari, quatre del savi rey Robert de Nàpols en un català afrancesat (Doc. 220, 442, 447, 448). El català fins era comprès en la cort pontificia d'Avinyó. Clement V demanà en certa ocasió a un procurador del rey si Jaume II tenia alguna instrucció sobre els regnes y l'estament dels sarrains; li fou respòs que'n tenia, mes que era en romanç, «et ell dix nos que el entenia be nostre romanç, mas nol sabria legir» (Ibid., p. 768). En Pere Boyl s'excusava en altra ocasió devant de Joan XXII de que no era clergue y de que no sabria proposar en llatí en el consistori : «Si vos volets, afegí, llavors que en ma llengua recompte ... jo ho faré. El resposme tantost : digats ho, be us entendrem».

Desde'ls primers anys del segle XIV, la nostra cancilleria usava el català y àdhuch l'aragonès, fins com a llengua diplomàtica, al costat de la llengua llatina, que era la preferida. Per això les relacions dels procuradors y embaixadors reyals, tenen una valor fora mida en quant a l'ús de l'idioma nostrat. No sé si cap literatura mig-eval podria presentar models tan bells d'aquesta mena de cròniques de la política internacional, com la relació de Pere de Queralt y sos companys del Concili de Viena en 1311,[3] o les molt pintoresques d'En Vidal de Vilanova, que contenen planes que semblen arrencades de la *Crònica* de Muntaner.[4]

No tenen tanta importancia en aquest aspecte els nostres documents, dels quals ne són excloses les relacions diplomàtiques y fins les lletres familiars dels individus de la familia reyal, que són un tresor de llenguatge popular y casolà.

1) Cap. 73 : «Gramatica ... es eleta a esser cumú lenguatge a les gents qui per lunyetat de terres e de participació son desvariables en lur lenguatge.»

2) Cap. 2, 9.

3) Finke, *Papsttum*, II, 249.

4) Id., *Acta;* cf. el nostre comentari sobre aquest aspecte de les *Acta,* en el *Anuari,* II, p. 593.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

En general, tenen major valor pintoresch aquelles lletres que no procedeixen directament de la cancilleria, sinó que són d'origen particular.[1] Tinguis present que la majoria dels documents que publiquem són referents a fets d'administració en el ram que avuy diriem de cultura, fundacions, donatius, compres de llibres, nomenaments, encàrrechs artístichs y pagaments de tota mena, y no es d'ordinari la carta familiar, el document viu, per dirho així, ço que cal anar a cercarhi. Però així y tot, l'estudi de la llengua en aquesta col-lecció, ofereix punts de vista interessants. Ho es sobretot el veure com va obrintse pas en la cancilleria, fins en documents que al principi es formulaven sols en llengua llatina y ab clausulat tancat y invariable. D'un milenar de documents que conté aquest aplech, la meitat aproximadament són catalans. Desde 1300 a 1350 trobem uns trenta dos documents en català, per uns cent vuitanta de llatins. Desde 1350 a 1400 la proporció es totalment inversa : tres cents vuitanta cinch documents dels primers per cent vuitanta dos dels segons. Durant l'últim quart de segle es quan més predominen els documents catalans, y en el regnat de Martí I, no's redacten en llatí més que'ls de les seccions més burocràtiques de la cancilleria. Així resulta que dels tretze anys del seu regnat publiquem uns setanta documents catalans y vuit llatins. El valor filològich que atribuïm als documents ens ha fet defugir, com ja deyem en el pròleg del volum primer (p. XX), del sistema, molt posat en guisa, de publicarlos en extret, atenent únicament a l'essencia de llur contingut. Hem preferit publicar un diplomatari viu, ja que tenim el fons convenciment de que'ls documents, ademés de l'históric, tenen un triple valor filològich, literari y de formulari, tan digne d'esser estudiat com allò que'ns recompten. Sense voler entrar en consideracions sobre'ls documents llatins, per esser cosa que escapa a la meva competencia, y limitantme als catalans, ¿qui negarà l'alt interès que tenen pera l'estudi de la nostra filologia en general, y de la gramàtica y ortografia? No sé si des d'aquest punt de vista s'ha concedit als documents del nostre arxiu l'importancia que en realitat tenen. Són una font viva en la qual podem sorpendre, *dia per dia*, la marxa y l'evolució del nostre idioma, brollant d'infinites veus y de molts cors, cada una y cada un dels quals ha posat sa gentil manera de dir y sentir l'idioma, sense encarcaraments gramaticals ni teories preconcebudes. En un manuscrit es sempre un mateix autor o copista el qui escriu durant dies y mesos,

1) Cal esmentar una carta íntima, deliciosa, en aragonès, que hem reproduït com a mostra de l'estil epistolar familiar als començaments del segle XIV (II, 57). Vegis també la lletra del cirurgià Berenguer Sarriera a Jaume II (II, 59), la que judiquem autògrafa de l'Eximeniç (II, ap. 9), la de fra Bernat de la Vall de Jesucrist (II, 355), y la de les monges d'un convent al duch de Montblanch, recomptantli les devocions que practicaren pera que obtingués a Sicilia la victoria (II, ap. 10).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

donantnos la seva concepció de l'idioma. En l'arxiu, al girar cada full d'un registre, podem trobar una altra veu que'ns parla, un nou escrivà que deixa transparentar en allò que escriu les seves preferencies y son gust literari, com feyen, per exemple, En Bernat Metge o En Guillem Ponç.

Nom nacional de la nostra llengua

Es interessant també rastrejar en aquests documents l'aparició del nom nacional de la nostra llengua. En els documents de Jaume II se la designa de vegades ab el genèrich de romanç (I, 74 : *in romancio)*, però també apareixen altres denominacions. La més antiga, de l'any 1287, parla del *idioma nostrum* (I, 4) al referirse a la versió catalana de la Biblia francesa. L'any 1296 veyem usat per al català el nom de *lingua romana,*[1] evocador de la seva ascendencia, y aplicat per Raynouard pera indicar específicament el provençal. Però la denominació *romanç* es la que predomina fins a les darreries de la centuria, y així la trobem usada encara en un document de 1381,[2] pera no multiplicar les proves.

Entre'ls escriptors s'esmerçava preferentment el nom de *catalanesch* ja desde les darreries del segle XIII.e, en el qual apareix, per primera vegada que sapiguem, en les *Regles de trobar,* de Jofre de Foixà, mentre la *Crònica* de Jaume I parla del *nostre latí*. El traductor mallorquí del *Thederich,* a principis de la catorzena o finals de la tretzena centuria, l'anomena també *catalanesch*. En Muntaner no coneix pas altra designació, y en ella es complau superlativantla ab entusiasme : *lo pus bell catalanesch del mon*. Encara a les darreries d'aquesta centuria parla En Lluís d'Averçó en son *Torcimany* del catalanesch. Aquest nom ja s'acosta al nacional, però no sembla personificar encara la plenitut de consciencia llingüística. Al costat d'ell hi havia també el dictat de *vulgar,* en oposició al llatí, la llengua literaria per excelencia; així llegim en un document de 1348 : «*similis littera fuit missa ... in vulgari cathalano*»,[3] y el rey Pere III y son fill parlen en 1351[4] y 1391,[5] respectivament, de llibres en vulgar català. Més dolç apar l'epítet de llengua materna que també surt més d'una vegada en la nostra cancilleria. Així veyem que en 1392 es parla de que fra Mateu de Déu traduïa llibres de «*latina lingua in maternam*».[6] La designació de *pla català* també es freqüent y la trobem amprada per En Turmeda en les *Cobles de la divisió,* y en un document de 1386, segons el qual mana'l rey que l'Orosi sigui reduït *en pla català*.[7]

1) II, 11. Vegis també Arx. Cor. Aragó, reg. 145, f. 157 v. y reg. 146, f. 47 v.
2) I, 314.
3) Reg. 1497, f. 118.
4) I, 151.
5) I, 417.
6) I, 420.
7) I, 385.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Es potser en aquests *Documents* y en data bastant reculada, quan apareix per primera vegada el nom propi y verament nacional de la nostra llengua. En l'any 1362 Pere III ordenava que'l *Lançalot* fos reduït a *llengua catalana*,[1] y al referirse altre cop a ell, parla del *Lançalot escrit en català*,[2] lo qual ens sembla una faisó més familiar y si com si diguessim del tot a la moderna, de designar el nostre idioma. Més endavant, en 1382, l'infant Joan enviava a sa germana la reyna de Castella una *Biblia* en *llenguatge català*. El nostre poble tenia ja plena consciencia de la seva parla abans que altres pobles mig-evals, y aquest fet val la pena d'assenyalarlo, pera ensenyança d'aquells que li neguen sa partida de baptisme y s'empenyen en aplicar-li noms bordissenchs.

* * *

Abans de terminar aquestes observacions, haig de repetir la meva gratitut al que va esser fins fa poch cap de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, el malaguanyat D. Eduard González de Hurtebise, encara que desgraciadament no la puga ja rebre, per les facilitats que'ns va donar per les nostres recerques, proporcionantnos també el coneixement d'algun document inèdit de tan notable interès com el 248 d'aquest volum. No haig d'oblidar tampoch al meu particular amich, son antecessor en l'ofici, D. Francisco de Bofarull, darrer rebrot d'una il-lustre dinastia d'arxivers, el qual ens prestà iguals facilitats en els anys darrers que exercí el seu càrrech. Dins del mateix Arxiu, ha vingut a ocupar un lloch noblement guanyat, un dels meus més brillants deixebles, En Ferran Valls Taberner, el qual ens ha prestat molts assenyalats serveis y ens ha proporcionat unes interessants notes de cultura, algunes d'elles publicades en aquest volum, procedents de l'arxiu de Poblet, conservat a l'històrich nacional de Madrid.

Ja s'ha fet menció més amunt del profit que he tret de les notes y copies de documents de l'Arxiu del Reyal Patrimoni ab que m'ha afavorit el meu antich deixeble y intel-ligent company de fatigues en el primer volum D. Francisco Martorell y Trabal. A l'expressió del meu agraïment per elles, haig d'afegir ací també el meu reconeixement per les moltes noticies per ell recollides al compàs de les investigacions que plegats férem en 1907 y 1908, y que no havent trobat lloch en el primer volum han estat utilisades en el present. No tinch d'insistir ara en l'abnegada y forta colaboració, profundament agraïda ab viva joya y noble orgull paternal, del meu fill Jordi, qui ha realisat la feina més espinosa del present recull, el

1) I, 204.
2) I, 205.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

delicat estat de la meva vista haventme allunyat darrerament de l'Arxiu que durant tants anys em vegé damunt dels seus registres, fentme fruir potser de les més delicioses sorpreses y hores agradoses de la meva vida intel-lectual. Ocupa en el meu cor el segon lloch, després del meu fill, en quant a aquest sentiment de gratitut, el meu company y amich Ramon d'Alòs, el més dilecte y acostat dels meus deixebles. A un altre excel-lent deixeble meu, En Ferran Soldevila, haig de remerciar l'escrupulosa cura ab la qual ha redactat el fatigós índex onomàstich que clou el volum.

Envio, finalment, les meves mercès més respectuoses als erudits nacionals y estrangers que han rebut aquesta obra ab tan viva simpatia y tan immerescuts elogis. Als molts aficionats a aquesta mena d'estudis que ab llur impaciencia y llur interès per sa terminació m'han recompensat de mes fatigues, els demano que la rebin ab benvolença, perdonant els defectes y el retard ab que l'ha duta a terme aquest invàlid de la ciencia.[1]

* * *

Y ara, al acabar aquesta obra, ab les darreres ratlles del present pròlech, tan incomplet malgrat ses proporcions, he de confessar que experimento com un sentiment de noble y desinteressada satisfacció, en la que no hi pot pendre cap part la vanitat personal. Ab el present recull crech que tots els que a ell hi hem dut el nostre esforç hem fet una tasca útil pera Catalunya. La nostra cancilleria, en els documents aquí continguts, canta un himne silenciós y apoteòsich del nostre brillant passat. May com en aquest cas podria dirse que'ls registres tenen veu; que en ells ha dipositat la tradició les més fondes ensenyances y les esperances més lluminoses; que en ells, en una paraula, hem sorprès la visió augusta de les glories de la patria. Bé podem, donchs, terminar aquest treball, exclamant com el rey Martí : «*Gloriosa dicta sunt de te, Cathalonia!*»

A. Rubió y Lluch

1) Per mor de que aquest volum no presentés radicals diferencies d'ortografia y de llenguatge ab el primer, donat a llum abans de la promulgació de les normes ortogràfiques a que s'ajusta en ses publicacions l'Institut d'Estudis Catalans, hem conservat les adoptades en dit primer volum, ab el planer assentiment de la Secció Històrico-Arqueològica, a despeses de la qual surt aquesta obra. Tal vegada, pel temps transcorregut en l'impressió, y pel caràcter col-lectiu del treball, no assoleixi aquest la rigurosa unificació en tal punt per molts desitjada. Pera tal mancament demanem per endavant la benèvola indulgencia dels nostres llegidors, y molt especialment dels de la nostra terra.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

APÈNDIX

ESTUDIANTS EN TEOLOGIA, JURISPRUDENCIA, MEDECINA Y ARTS

Com ja hem indicat en el pròlech (pp. IX y LVI), recollim a continuació totes les noticies que hem sorprès en el nostre Arxiu reyal sobre'ls estudiants protegits pels reis d'Aragó. En els dos volums d'aquesta obra ja n'hem anat publicant alguns de triats entre'ls altres per l'interès de llur contingut o per la personalitat a la qual fan referencia. Reproduir *in extenso* tots els documents d'aquest caràcter, ens va semblar innecessari donada la poca varietat de llur formulari. El seu número, per altra banda (passen de dos cents cinquanta), hauria engruixit ultra mesura aquesta obra, que desitjàvem cloure ab el segon volum. Era preferible donar un resum dels documents, ab la qual cosa en facilitem la coneixença als especialistes. No'ns proposem donar cap idea ni mitjanament cc mpleta dels estudiants catalans de la catorzena centuria. La nostra contribució és deliberadament fragmentaria y limitada als noms sobre'ls quals ens ha proporcionat alguna claricia inèdita, per insignificant que fos, l'Arxiu de la Corona d'Aragó, y alguns pochs extrets del *Chartularium* de Denifle y Châtelain. Això explica l'omissió de noms il-lustres en la nostra cultura llatino-eclesiàstica, com fra Gui de Terrena, Francesch Bacó, o Joan Bassols, sobre'ls quals, com ja s'ha indicat, no tinguérem la fortuna de trobar documentació. En canvi, n'apareixen d'altres de desconeguts fins ara, però als quals el fet de l'intervenció reyal en llur favor, no deixa de donar relleu; són, al nostre entendre, una selecció dels nostres estudiosos del segle XIV.

Sols podrà assolirse una impressió justa de lo que fou l'ensenyança catalana superior en l'Edat mitjana, el dia que en els nostres arxius de tota mena, però molt principalment en els eclesiàstichs, s'hagi dut a terme una investigació semblant a la nostra en l'Arxiu reyal. Els materials que proporcioni, juntament ab els procedents dels estrangers, del Vaticà en primer terme, y dels de les

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ciutats universitaries on solien concórrer els nostres estudiants,[1] permetran aclarir, no sols l'intensitat y orientació de la nostra preparació científica mig-eval, sinó també els centres de cultura que feren sentir més vivament llur influencia sobre nosaltres.

Dividim aquest primer apèndix en tres parts. La primera, es refereix als teòlechs y es la més interessant. La segona, conté noticies d'estudiants en lleis y en arts. La tercera, es concreta als que manifesta taxativament el document que estudiaren a l'Universitat de Lleyda. Es possible que a ella concorreguessin també alguns dels inclosos en l'apèndix II, però no indicantho el document, era aventurat l'assegurarho.

1) A part dels molts catalans que apareixen en el gran *Chartularium Universitatis Parisiensis* de Denifle y Châtelain, s'han de tenir en compte els qui, en nombre també molt considerable, surten en les planes del *Cartulaire de l'Université de Montpellier* (Montpellier, 1890-1912; 2 vols.). Moltes noticies donarà així mateix el *Chartularium Studii Bononiensis* (Bologna, 1909-1916; 3 vols.; en curs de publicació), el dia que sia complet. Poch interessant per a nosaltres es, en canvi, la publicació de Dallari, *I rotuli dei lettori, legisti e artisti dello studio bolugnese dal 1384 al 1799* (Bologna, 1888-1891; 3 vols.). No hem pogut veure : Caillet, *L'Université d'Avignon et sa faculté des droits au moyen-âge* (1303-1503), Paris, 1907; ni tampoc : Gadave, *Les documents sur l'histoire de l'Université de Toulouse et spécialement de sa faculté de droit civil et canonique* (1229-1789), Toulouse, 1910.

No hem pogut tampoch consultar el treball del P. Atanasi López, *Los estudios durante los siglos XIII y XIV entre los franciscanos en España* (*El Eco Franciscano*, vol. 38, p. 428).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

I

ESTUDIANTS EN TEOLOGIA

Agustins

Vicens AGRADANT.

Saragossa, 15 juny 1381. — Carta a fra Pere Corts, prior y provincial d'Aragó de l'Orde de Sant Agustí, perque no castigui als frares Vicens Agradant mestre en *sacra pagina*, Pere Domènech batxiller, Guillem Grasida lector, Pere de Pont estudiant *in sacra pagina* y Gil Carvi company d'ells, que sense permís varen sortir de la provincia d'Aragó per anar al Capítol general de l'Orde en presencia de Gregori IX, on *idem frater Vincencius insignia magistralia recepit*. (Reg. 819, f. 70 v.)[1]

Jaume CASTELLÓ.

Perpinyà, 26 octubre 1379. — L'infant Joan recomana fra J. C., *abtissimus bacallarius in theologia facultate*, al Duch de Borbó y canceller de l'Estudi de París, perque pugui aconseguir el magisteri en teologia. (Reg. 1658, f. 67 v.)

El mateix mes se li concedeixen 30 florins d'or d'Aragó *in auxilium sumptuum per eum fiendorum in festo sui magisterii*. (Reg. 1363, f. 188.)

Els anys 1362 y 1363 figura un Jaume de Castelló com escrivà del rey (I, 205 y 210).

Pere ÇA-TORT.

Barcelona, 21 març 1374. — El rey demana al papa que permeti que'l mestre fra Nicolau de Guardia, menor, examini y si'l creu suficient faci mestre ab la seva delegació a fra Pere Ça-Tort de l'orde de Sant Agustí, qui per més de vuit anys ha llegit llibres de sentencies y teologia en diferents Estudis generals de l'Orde; ho demana especialment perque en el regne no hi ha cap mestre en teologia de l'Orde de Sant Agustí. (Reg. 1233, f. 41.)

En el mes de maig de 1376 tornava a insistir desde Montçó en la mateixa petició demanant que li fos permès magistrarse a Barcelona, on hi ha molts professors en teologia. (Reg. 1254, f. 34.)

Pere CES-CORTS.

Barcelona, 26 janer 1392. — El rey Joan el recomana a son germà l'infant Martí, ab el qual va a embarcarse pera fer el passatge de Sicilia; l'anomena mestre en teologia y provincial dels Agustins, y li recorda que l'ha servit molt temps *ab grans treballs e a ses propies despeses*. (Reg. 1876, f. 70.) Cfr. I, 389.

1) Sempre que no s'indica altra procedencia, els registres es refereixen als de l'Arxiu de la Corona d'Aragó

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Pere COMTE.

Vegeu I, 208.

Pere DOMENECH.

Vegeu Vicens AGRADANT.

El 16 janer 1353 Inocenci VI li permeté llegir *Sentencies* a Paris en temps de vacacions. Abans havia llegit a Paris la *Biblia* y a Tolosa les *Sentencies* y havia estat fet batxiller a Tolosa. (Denifle, *Chartularium*, III, 17.)

Guillem GRASIDA.

Vegeu Vicens AGRADANT.

Joan MAS.

Barcelona, 18 setembre 1376. — L'infant Joan recomana al papa una petició que anava inclosa en la carta, *pro benemerito fratre J. M. in sacra pagina lectore.* (Reg. 1655, f. 72.)

Bertran Vicens de MONTPELLER.

En 22 de janer de 1345 Clement VI mana a fra Bernat Oliver, bisbe de Barcelona, que'l faci mestre en teologia, fruint dels mateixos privilegis que'ls magistrats a Paris. Fa grans elogis d'ell y afegeix que estudià a Paris y altres Estudis generals (Denifle, *Chartularium*, II, 557).

Bernat OLIVER, bisbe d'Osca, Barcelona y Tortosa.

Sobre sos estudis vegis Denifle, *Chartularium*, II, 419-423, 425, 453, 545, 557. Pera la bibliografia vegis l'edició del P. B. Fernàndez de l'*Excitatorium mentis ad Deum*, Madrid, 1911.

Francesch PARERA, mestre en teologia.

El rey escriu a *mossen de Terrassona*, al qual diverses vegades ha escrit perque obtingui del papa que'l posi *en lo nombre dels penitencies menors* sense obtenirho, y insisteix en la seva petició. (Reg. 2250, f. 120 v.)

Pere de PONT.

Vegeu Vicens AGRADANT.

Cister

Bartomeu ESCUDER.

Valldaura, 19 setembre 1400. — Martí I prega a l'abat de Poblet que faci almoyner a fra B. E., batxiller en teologia, estudiant a Paris, el qual li ha estat molt reco-

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

manat pel sant pare, y en esguard d'aquest y dels grans serveis que fra Escuder ha fet y fa al rey. (Reg. 2216, f. 1 v.)

Jaume CARBÓ, monjo de Poblet.

Vegeu fra Antoni FRANCO.

Antoni FRANCO, monjo de Poblet.

4 setembre 1381. — El rey concedeix a ell y a son company fra Jaume Carbó, els quals *son anats temps ha studiar a Paris,* cent sous respectivament *en ajuda de lur studi e per contemplacio de la coronacio de la senyora reyna.* (Arx. Hist. Nac., 96 B., f. 33.)

Jaume GALUR, monjo de Poblet.

18 agost 1378. — El rey li concedeix 110 sous perque pugui tornar al monestir desde París on estudia.[1] (Arx. Hist. Nac., 95 B., f. 54 v.)

Arnau LLADÓ, de Santes Creus.

Barcelona, 10 abril 1372. — L'infant Joan el recomana perque pugui anar a estudiar a un Estudi *per treballar en haver sciencia de lletres.* (Reg. 1712, f. 151 v.)

Andreu PORTA.

Montçó, maig 1376. — El rey demana se li concedeixi l'administració del Hospital de Santes Creus, per haver estat enviat *ad legendum bibliam et sentencias Parisius.* (Reg. 1254, f. 33 v.)

Guillem RIPOLL.

En 1335 es designat pera lector a Tolosa. En 1336 examinà uns *scripta papæ Benedicti* sobre la *visió beatifica.* A l'octubre tornà a Tolosa y rebé 50 florins pera les seves despeses a l'Estudi. En 1339 rebé encara 20 florins més. (Denifle, *Chartularium,* II, 431, 453.)

Bernat de SENT ROMÀ, monjo de Poblet.

18 desembre 1377. — Carta del rey a l'abat perque no'l deixi tornar a llegir sentencies a Paris per esser desobedient y perturbador. (Reg. 1260, f. 194 v.) Reproduïm íntegre aquest document pel seu interessant formulari:

»Lo Rey:

»Entes havem que a instancia de fra Bernat de Sent Roma, monge del vostre monastir, e per tractament dell e dalcuns amichs seus, labat de Sistell e lo capitol general del orde vos han escrit e manat sots certes penes quel dit fra Bernat sia trames e torn al estudi de Paris per legir sentencies. E com nos parega cosa no de bon eximpli, ans torn a inobe-

1) Aquest document y l'anterior ens foren comunicats pel Sr. Valls Taberner.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

diencia, que l dit fra Bernat ni altre per ell portin res qui sia contra voluntat e plaer de vos, abat, qui sots son pare e maior e vicari de Jhux. en vostre monastir, e ja entany lo dit frare per fer a sa voluntat e per fugir a vostra obediencia hagues tractat que saguis la cort de nostre primogenit lo duch, per acompanyar mestre Vicent, lo qual cosa axi com no be feta nos revocam, e veiam be que si aquest fra Bernat havia son enteniment d aquest fet seria gran dan del vostre monastir, qui a nos es molt car, e molts escandols s en porien seguir en aquell, car com natura humanal sia pus inclinada a mal que a be alcuns altres monges per ventura volents seguir lurs plaers, volrien fer ço que assaia be lo dit fra Bernat o semblants coses, e per aquesta manera lur obediencia, qui es fonament de totes bones obres en orde de religio, deperiria, e negu no deu dubtar que vos, abat, ab vostre consell no conegats mils que negun altre les condicions e consiencies de vostres frares e a vos se pertany promoure aquells que us es semblant ho meresquen, perço per be del dit monastir e per esquivar dampnatge d aquell, volem e us manam que l dit fra Bernat no lexets anar al dit estudi, ans vos appellats del manament qui us n es estat fet, car si mester es, nos ne trametem al abat de Sistell nostre missatger, cavaller o altre bona persona. e vos trametets al dit estudi aquell e aquells de vostres frares que us seran vijares, guardant vos tostemps que l monastir non faça menleuta de diners, com siam certs que ja es molt carregat. dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .XVIII. dies de desembre del any .MCCCLXXVII. Rex Petrus.

»Dirigitur abbati et conventui Populeti.

Dominus rex misit
signatam.»

Carmelitans

Pere Albert.

Saragossa, 23 maig 1399. — Marti I escriu al papa demanant un benefici a Sicilia pera fra P. A., mestre en *sacra pagina* a Paris. (Reg. 2290, f. 59.)

Domingo Arbull, prior dels Carmelitans de París, súbdit del rey d'Aragó.

Valencia, 28 març 1393. — El rey el recomana a l'Estudi de Paris en vista de que *complete fecerit omnes cursus tam in biblia quam sentenciis et etiam responsionibus quas bacallarius in sacra pagina in et super disputacionibus est facturus,* pera magistrarse en la primera promoció. (Reg. 1884, 9 v.)

Joan Ballester.

Vegeu II, 147.

Joan Banyuls.

Saragossa, 15 juliol 1378. — Carta de l'infant Joan al General dels Carmelites perque permeti que vagi a estudiar a Tolosa o Avinyó, com va acordarse en dos o tres Capítols generals. (Reg. 1745, f. 133 v.)

Jaume Costa.

Vegeu I, 145.

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Jaume de GRAFEO.

Vilafranca de Penedès, 28 novembre 1391. — El rey Joan recomana a son germà Martí fra J. de G., provincial de Sicilia y batxiller en teologia, que se'n va a París pera magistrarse. (Reg. 1877, f. 77.)

Martí de MANU.

Capellà de la casa reyal, en servey de la qual es trobava desde la festa de Tots Sants, *prudenter et honeste vivendo*. Desde Girona, el 11 juny 1377 l'infant Joan recomana al mestre de l'Orde del Carme a Tolosa, que l'assigni al convent d'aquella ciutat *pro sua sciencia augmentanda*. (Reg. 1655, f. 142.)

Fra MARTÍN.

Girona, 13 juny 1377. — Mata d'Armanyach demana al mestre general de l'Orde que li doni llicencia pera estudiar a Tolosa. (Reg. 1812, f. 48.)

Francesch MARTÍ.

Vegeu II, 228.

Bernat OLLER.

Fill de Manresa. Es una de les grans figures catalanes de l'Orde Carmelitana, al costat de Gui de Terrena, Joan Ballester, al qual succehí en el generalat, Francesch Bacó (de qui no hem trobat documents) y Francesch Martí. En 1375, per mort de Joan Ballester, fou prior general de l'Orde, però en 1380, per esser seguidor de Clement VII, era destituit per Urbà VI, restant prior general de la part de l'Orde que reconexia a Clement VII, fins a 1383 que cessà en son càrrech. Morí en 1390.

Sobre sos estudis res hem trobat a l'Arxiu. Denifle (*Chartularium*, III, 107) es refereix a un document de 24 de setembre de 1363, en el qual fra Joan Ballester, General O. C., suplica a Urbà V que a fra B. O., «biblico parisiensi ejusdem ordinis, curia Romana examen licentia et magisterium sub aliquo magistro concedatur». Moltes noticies sobre sos estudis y activitat com General de l'Orde poden trobarse en Wessels, *Acta capitulorum*, 51, 61-2, 65, 67-8, 71, 73, 76, 78, 82-4. Vegis Torres Amat, *Diccionario*, 451.

Francisco OLLER.

En el capítol de 1375 fou ordinat *ad legendum bibliam in studio Tholosano pro tertio anno* (Wessels, *Acta capitulorum*, 74).

Barcelona, 6 desembre 1370. — El rey li concedeix 500 sous «in auxilium expensarum ratione magistratus in sacra pagina». (Reg. 1364, f. 31.) El 29 de maig de l'any següent Clement VII mana a fra Bernat Oller, prior general O. C., que doni a Barcelona el magisteri en teologia a fra F. O., llicenciat en l'Estudi de Tolosa (Denifle, *Chartularium*, III, 107). Però la concessió d'aquest grau li fou encara molt

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

de temps diferida. El 31 d'agost de 1390 el rey Joan li assignava 100 florins d'or en auxili del magisteri en teologia que ha de rebre proximament, *intuitu dicte sciencie et vestrorum laudabilium meritorum*. (Reg. 1978, f. 45.)

Bartomeu PEYRÓ.

Bisbe de Perpinyà elegit per Benet XIII. Escrigué uns sermons *De sanctis* (Torres Amat, *Diccionario*, 482). Estudià a París (Feret, op. cit., IV, 368). El 3 febrer de 1380 l'infant Joan recomanava a la reyna fra B. P., maestre en teologia, qui'l sant pare *per certs afers seus e de la sancta esglesia tramet al senyor rey*. (Reg. 1658, f. 142.)

Bernat POYOL.

8 agost 1380. — Clement VII mana a fra Bernat Oller, prior general O. C., que doni el magisteri en teologia a Barcelona a fra B. P. (Denifle, *Chartularium*, III, 107).

Pere RIU, del convent de Perpinyà.

En el Capítol general celebrat a Lió en 1342 va ser destinat *ad legendam bibliam Parisius pro septimo anno* (Wessels, *Acta cap. gener. O. B. M. de M. C.*, Roma, 1912, p. 38; cfr. també Zimmerman, *Monumenta*, 396). En 1345 el Capítol de Milà l'ordenava *ad legendum sententias Parisius pro septimo anno* (Wessels, op. cit., 39). El Capítol de Perpinyà de 1354 el destinava a llegir també sentencies a París (id. id., 45), y en 1357 acordava igual cosa el Capítol de Ferrara (id. id., 46). El Capítol de Burdeus de 1358 el designava de nou pera igual objecte a París (id. id., 48), lo mateix que'l de 1362 (id. id., 51). El 22 de març de 1363 el prior general de l'Orde Joan Ballester suplicava al papa Urbà que se li concedís la llicenciatura a París, on ja era batxiller, y l'esperat magisteri (Denifle, *Chartularium*, III, 102). En 1372, al mes de desembre, ja era mestre, y l'infant Joan el féu marmessor de la testamentaria del noble Ademar de Mosseto, juntament ab fra Joan Ballester, O. C., y Francesch Correger, O. M. (Reg. 1679, f. 123 v.)

Barcelona, 12 janer 1373. — El rey Pere escriu a ell y altres frares del convent de Perpinyà perque siguin obedients a llurs superiors. (Reg. 1236, f. 90 v.)

Perpinyà, 25 agost 1379. — L'infant Joan escrivia al rey Pere, el qual havia convocat a Barcelona per al mes de setembre següent tots els prelats y grans clergues del regne pera *la determinacio del fet dels papes* : «E com hage trobat, senyor, que maestre Pere Rius, qui es dels grans clergues que vos haiats e hom de honesta vida e bona, no y es estat demanat», li prega que'l cridi y li agraeixi *lo traball que per sa vellea haura del anar*. Era partidari del papa Clement, la qual cosa explica l'interès de l'infant y l'omissió del rey. En igual sentit escrigué l'infant a la reina y al cardenal d'Aragó. (Reg. 1657, f. 108 v.) El 30 de janer de 1380, desde Perpinyà, l'infant l'enviava a cercar ab urgencia. (Reg. 1658, f. 139.) Era anomenat també Pere de Perpinyà, y ab aquest nom el cita Torres Amat, *Diccionario*, 481. Escrigué uns *Commentaria in psalmos*. (Vegis també Menéndez Pelayo, *Ciencia Española*, III, 149.)

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Pere Rovira.

Estudiava a París, segons document de Joan I, de 14 novembre 1394. (Reg. 1989, f. 153 v.), referent a un canvi de 70 florins que no va cobrar.

Vicens Tamarit.

Saragossa, 15 juliol 1378. — Carta de l'infant Joan al General del Carme perque li permeti anar a estudiar a Tolosa o Avinyó. (Reg. 1745, f. 133 v.) No s'ha de confondre ab aquest frare un altre fra Vicens Tamarit, O. C., en favor del qual el rey Martí solicitava en 8 de novembre de 1408 de mestre Joan Gros, ministre general de l'Orde, un permís per anar a estudiar a Tolosa. (Reg. 2294, f. 90.) Sobre aquest últim, y també sobre l'anterior, cfr. Wessels, *Acta capitulorum*, 168.

Joan Teixidor.

El 12 janer 1373 era lector al convent de Lleyda. (Reg. 1236, f. 91.) El 8 d'octubre de 1379 porta'l títol de mestre en teologia y el rey el nomena familiar y domèstich seu. (Reg. 934, f. 146.) En el capítol de Montpeller de 1369 va esser designat a llegir la Biblia a Paris *pro tertio anno* (Wessels, *Acta capitulorum*, 66.) En el capítol de 1373 fou nomenat pera llegir sentencies a Tolosa *pro secundo anno.* (íd., íd., 74).

Franciscans

Arnau Auger.

Montçó, 13 febrer 1384. — L'infant Joan escriu a fra Angelo de Spoleto, ministre provincial de Narbona, que permeti anar a estudiar a París a fra Arnau Auger. (Reg. 1670, f. 26.)

Bernat Broll.

Protegit per fra Pere d'Aragó, en substitució de fra Tomàs d'Olzina, contra'l desig del rey, en 1380. (Reg. 1268, f. 131 v., 132 y 133.) En 9 de juny de 1376 se li concediren 10 florins d'or per la festa del seu magisteri (A. R. P., compte d'Huguet Cardona, dispenser de la duquessa Mata d'Armanyach, janer-juliol 1376, f. 58.)

Bernat Bru.

El 23 agost 1352 se li dóna una quantitat per al seu magisteri. (A. R. P., albarans extraordinaris de Pere Des-Bosch, f. 57.)

Joan de Carrió, lector a Terol.

Lleyda, 31 març 1384. — L'infant Joan mana que'l persegueixin, ja que va fugir del convent ab joies, diners y llibres y s'ocultà ab una parenta seva, vestint l'hàbit de la Trinitat. (Reg. 1729, f. 202.)

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Arnau Ça-Pila.

Juny 1374. — La reina li dóna cinch florins per anar a París. (A. R. P., c. 50 de Berenguer de Relat, f. 92). El 22 de setembre de 1383 li són concedits 40 florins d'or per al seu magisteri. (Reg. 1370, f. 78.)

Felip de Castro.

D'orde de la reina se li donen, en octubre de 1374, quinze florins per anar a estudiar a Anglaterra. (A. R. P., compte 51 de Berenguer de Relat, f. 81 v.)

Romeu Cavaller.

Montçó, 12 agost 1383. — El rey el recomana al rey de França y d'Anglaterra, ja que *de Anglia noviter veniens, natale solum visitando, illuc regreditur causa studendi.* (Reg. 1284, f. 74.)

Jaume de Chiva.

Montçó, agost 1376. — El rey demana al papa que després de haver llegit sentencies a París l'any següent, permeti magistrarse en teologia a fra J. de Ch. qui havia ja estudiat en diversos Estudis generals. (Reg. 1254, f. 56. v.)

Perpinyà, 20 setembre 1379. — L'infant Joan el recomana al rey de França perque pugui magistrarse a París, on se dirigeix. (Reg. 1658, f. 6 v.) El 28 de juny 1380 tornava don Joan a escriure al rey de França en favor seu, insistint perque pogués ràpidament magistrarse y tornar de París a Barcelona, on el primogènit el necessitava urgentment. (Reg. 1659, f. 36.) Desde Saragossa el 10 de març de 1383 l'infant Joan el recomanava al papa en termes extraordinariament encomiàstichs y l'anomena ja mestre en teologia. (Reg. 1668, f. 4 v.) Vegeu I, 309 y 415.

Pere Cirer.

Barcelona, 3 agost 1395. — La reina D.ª Violant demana a fra Angel de Spoleto, General dels Menors, que concedeixi llicencia per anar a estudiar teologia a París a fra Pere Cirer. (Reg. 2050, f. 28 v.)

Nicolau Ça-Guardia.

Ministre dels frares Menors de la provincia d'Aragó, que'l rey Pere recomana el 12 d'octubre de 1371 al comte d'Arborea perque sia mestre en teologia, ja que *aço ell meresca per la sua ablesa de que's dotat.* (Reg. 1232, f. 101.)

Francesch Ponç Ça-Clota.

Vegeu Ponç Ça-Clota.

Nicolau Ça-Costa

Mallorquí, ministre de la provincia d'Aragó y confés en 1389 de la reina Violant. La carta que l'infant Joan dirigí en 1379 al rey de França sobre'l seu magisteri (I,

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

306) va tenir eficacia, com es dedueix de les següents notes. (Denifle, *Chartularium*, III, 286, 358, 359, 368, 377, 388.)

Avinyó, 27 desembre 1379. — Clement VII a Joan *de Calore* canceller de París sobre Nicolau Costa batxiller en teologia, en altre temps deputat en Capítol general de l'Orde a llegir el llibre de les sentencies en l'Estudi de Cambridge (ja fa dos o tres anys que'l llegeix y no ha pogut aconseguir el magisteri que desitjava), manantli que l'admeti pera la próxima temporada d'estiu a llegir el dit llibre a París, y un cop llegit y examinat per tres o quatre mestres, se li concedeïxi el magisteri y el permís d'ensenyar.

El 13 de maig de 1381 el rey li dóna 200 reals de Mallorca *ratione magisterii sacre pagine quod assumere debet.* (Reg. 1269, f. 77.)

Es magistrà en 1383 (I, 340). El 5 de janer d'aquest any se li concediren 50 florins *in magistrando se in sacra pagina.* (Reg. 1280, f. 16 v.)

Berenguer Dez-Guanechs.

Vegeu II, 311.

Guerau Dez-Torrents.

Juny 1374. — D'orde de la reina se li donen cinch florins pera anar a l'Estudi de París. (A. R. P., compte 50 de Bg. de Relat, f. 92.)

Ramon Doménech.

Janer 1351. — El rey li dóna 10 escuts d'or, *en ajuda de les messions que ha fetes a les parts de Paris hon ha studiat.* (A. R. P., fragments de comptes de tresorers desde 1248 a 1355, f. 44.)

Francesch Eximeniç.

Vegeu II, 176.

Amblardus Fabri, de la provincia de Borgonya.

Tortosa, 7 novembre 1393. — El rey el recomana al vicari general de Sardenya, fra Ramon de Castres, O. M., perque en 1396 el destini a l'Estudi de París. (Reg. 1884, f. 161 v.)

Guillem Ferriol, de la ciutat de Barcelona.

Barcelona, 26 abril 1397. — La reina li dóna 30 florins *en ajuda de les despeses per ell fahedores en la universitat del studi de Paris per la festa de son magisteri.* (A. R. P., Llibre d'albarans de Franc. Pujada, escrivà de ració, f. 80 v.)

Vegis també Denifle, *Chartularium*, III, 397 y 398.

Lluís de Fonts.

Montçó, 29 agost 1383. — El rey escriu al rey Joan de Castella, duch de Lancàster,

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

en favor de fra Ll. de F., destinat en el Capítol general de l'Orde *ad legendum sententias* a Cambridge, on se dirigeix. Li prega que obtingui que'ls *cancellarius et magistri universitatis prefacte, ipsum ad omnes actus scolasticos utpote ad opposicionem et responsiones lecturamque sententiarum et biblie acceptent ... ut sic, Deo propicio, gradum magisterii obtinere citius valeat in theologica facultate.* (Reg. 1284, f. 93.)

Pere Franch.

Vegeu I, 332.

Fra Gregori.

Barcelona, 9 octubre 1359. — El rey li dóna per amor de Déu 10 florins d'or *per ço com va estudiar a la ciutat de Paris.* (A. R. P., Libre VIII extraordinari de P. Dez-Bosch, escrivà de ració, f. 42.)

Jaume Guasch.

Juliol 1392. — Se li donen 10 florins dels 30 que el rey li manà entregar en ajuda de sos estudis. (A. R. P., compte de Julià Garrius, f. 65.)

Joan Leodoví.

Montçó, 2 setembre 1377. — Se li concedeixen 100 florins d'or *in auxilium gradus magistratus.* (Reg. 1360, f. 84 v.)

Joan Lledó de Girona.

Avinyó, 26 abril 1371. — Gregori XI escriu al canceller de París sobre aquest frare, professor en teologia «in pluribus studiis juxta morem dicti Ordinis», y mana que l'admeti o el faci admetre a llegir sentencies en les vacacions en el pròxim estiu, y un cop la lectura sia completa, li concedeixi el magisteri y el permís d'ensenyar en dita facultat. (Denifle, *Chartularium,* III, 196.)

Malgrat aquesta butlla del papa, el frare no havia pogut encara magistrarse en 1374, y sembla que ni tan sols anar a París. Llavors el rey, el 20 de janer de 1374, demanà al sant pare li fos permès magistrarse a Barcelona, o en altre lloch de sos regnes. (Reg. 1233, f. 31 v.) El 8 de juliol de 1376 encara no s'havia magistrat, y llavors el papa tornà a escriure al canceller perque en les vacacions del pròxim estiu fos admès a llegir sentencies. (Denifle, *Chartularium,* III, 196.)

Dels errors d'aquest frare sobre l'Eucaristia, vegis Wadding, *Ann. Minn.*, VIII, 240 ss.

Joan Llobet.

El 2 d'octubre de 1408 el rey recomana al papa Benet XIII fra J. Ll., el qual *legendo et studendo Parisius et Tolose ac alibi, summe desiderat ... ad magisterii gradum attolli.* (Reg. 2215, f. 87.)

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Pere MARCH.

Vegeu II, 259.

Pere MARI.

Vegeu II, 259.

Nicolau MARTÍ, llicenciat en teologia.

Per orde del rey de 6 de novembre de 1373, se li paguen, en abril de 1374, deu florins d'or. (A. R. P., compte de Pere Dez-Vall, janer-juny 1374, f. 101 v.) En janer de 1374 se li donaven d'orde de la reina 12 florins pera magistrarse. (A. R. P., compte 4 de Bg. de Relat, f. 92 v.) Un document de 3 de juny del mateix any diu que feya pochs dies s'havia magistrat a Barcelona. (Reg. 1243, f. 11.) Turmeda en fa l'elogi en les *Cobles de la divisió*, núm. 46.

Guillem MONRAVÀ (?) DE LIRIA.

26 juliol 1408. — El rey el recomana al papa perque's pugui magistrar en teologia, ciencia que ja ha estudiat a Florencia, Pisa, Messina y la Curia romana. (Reg. 2294, f. 65 v. y 110.)

Tomàs OLZINA.

Fou ministre dels frares Menors a la provincia d'Aragó, confessor y conseller de l'infant Joan, y una de les figures de major relleu dels nostres Franciscans de la segona meitat del segle XIV. En Nicolau Eymerich li dedicà en 1395 un tractat contra'ls astròlechs y nigromàntichs. (N'hi ha manuscrit en el cod. 3171 de la Bib. Nac. de Madrid; cf. Menéndez Pelayo, *Heterodoxos*, I, 1880, p. 595.) El mes de juny de 1371 li dóna la reina 25 florins d'or *per raho de les messions que li covendra a fer per esser maestre en theologia*. (A. R. P., compte 44 de Bg. de Relat, f. 98 v.) El 15 de març de 1380, anomenantlo mestre en teologia, li concedí l'infant Joan 200 florins anyals d'or. (Reg. 1731, f. 87; vegeu també reg. 1271, f. 38.)

Joan d'ORDUENYA.

Vegeu Pere de Beneforetg.

Pere d'OSCA.

Vegeu I, 95.

Roger de PALLARS.

Clement VI el recomana en 28 de febrer de 1344 al canceller de París per al seu magisteri en teologia. El 16 de novembre de 1350 va ser enviat pel papa a Catalunya per a tractar d'alguns negocis y l'any següent fou nomenat arquebisbe de Palerm. Morí l'onze de març de 1361. (Denifle, *Chartularium*, II, 548.)

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Joan PEGUERA.

10 juny 1382. — El rey el recomana al cardenal Vivariense perque's magistri a Paris o Tolosa. Diu que, segons costum de l'Orde, *artibus liberalibus debite instìterit postremoque sacre theologie fuerit sequtus studia generalia Barchinone, Parisius et Tholose, et deinde in studio generali Barchinone sententiarum libros ordinarie legerit, bacallarius principalis et in duabus sedibus aliisque locis lector sacre scripture extiterit.* (Reg. 1870, f. 6.)

Vich, 17 setembre 1385. — L'infant Joan escriu a fra Tomàs Olzina perque faci batxiller, donantli llicencia d'ensenyar teologia en el convent de Barcelona, a fra J. P., *al qual nos tenim pertenguts de procurar tot be e profit que puxam.* (Reg. 1750, f. 97.) Publicat aquest document, I, 369.

Barcelona, 20 setembre 1387. — Joan I demana al sant pare que concedeixi a fra Jaume *de Pegaria,* Menoret, llicencia per llegir sentencies a l'Estudi de Paris en l'any 1389, a fi de magistrarse. (Reg. 1923, f. 123 v.)

El 11 de juny de 1388 el rey el recomana als prelats y guardians de l'Orde, notificant que l'envia a Avinyó per alguns afers seus. (Reg. 1870, f. 6.)

El 29 de novembre de 1393 Joan I el recomana pera una lectoria en una catedral que no menciona, perque es *bonus predicatur*. (Reg. 1883, f. 17 v.)

Francesch PONÇ ÇA-CLOTA.

Vegeu II, 269 (cf. Chevalier, *Repértoire,* 4113).

Pere PONS.

Llicenciat en teologia el 2 de maig de 1400. (Denifle, *Chartularium,* 467, 468).

Guillem Bernat PUIG.

Cf. Denifle, *Chartularium,* II, 419, 423, 471.

Nicolau QUILS.

Vegeu II, 390.

Arnau RENARD O RENARDES.

Guardià del convent de Barcelona. El rey li concedí en janer de 1370 la suma de 50 florins en ajuda de la festa del seu magisteri celebrada a Valencia. (Reg. 1226, f. 51.) Ab igual motiu li concedí la reina 25 florins. (A. R. P., compte de Bg. de Relat, de janer de 1370; f. 55 v.) En juliol de 1372 encara se li pagaven 25 florins per al mateix objecte. (A. R. P., compte 6 de Pere Desvall, f. 72.) Ja era mort en setembre de 1378. (Reg. 802, f. 73 v.)

Dalmau REXACH.

Vegeu I, 289 y 341. Podem afegir encara un tercer document : el 20 janer 1381

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

l'infant Joan recomanava al rey Carles de França fra D. R. que anava a estudiar a París. (Reg. 1660, f. 99 v.)

Guillem ROCHAFORT.

Per albarà de 10 de setembre de 1386 se li donen 10 florins per anar a estudiar a París. (A. R. P., compte 1 de Llorenç Tarrades, f. 79 v.)

Bernat ROIG.

Sant Cugat, 16 setembre 1392. — El rey escriu al General dels frares Menors perque'l confirmi en la lectura pera la qual l'ha elegit el convent de Perpinyà, y li encomana que no enviï pera fer aquesta lectura altres frares estrangers, perque ni l'infant ni l'Universitat de Perpinyà ho consentirien. (Reg. 1881, f. 35. Vegeu també sobre'l mateix assumpte, II, 343.)

Nicolau ROMEU, batxiller en teologia.

En abril de 1394 li dóna'l rey 20 florins pera estudiar a Tolosa. (A. R. P., compte 9 de Julià Garrius, f. 98.)

Nicolau SACOSTA.

Vegeu Nicolau ÇA-COSTA.

Jaume SENYER.

Cervera, 7 maig 1383. — L'infant Joan recomana al sant pare fra Jaume Senyerii que ha estudiat a Avinyó y Montpeller y a altres Estudis, perque pugui haver el grau del magisteri en l'Estudi general de Perpinyà y aconseguir el professorat en *sacra pagina*. (Reg. 1755, f. 137 v.) (Cfr. I, p. 312, nota.)

Sanxo SESCASES.

Barcelona, 26 juny 1383. — L'infant Joan el recomana al papa perque pugui magistrarse en teologia a Avinyó. (Reg. 1756, f. 23 v.)

Lluís de SICILIA.

Barcelona, novembre 1294. — Anava a estudiar al Estudi de Castella y el rey mana que pugui ferho al de Barcelona. (Reg. 100, f. 175 v.)

Ferrer de VERGÓS.

Barcelona, 23 juny 1378. — El rey mana que se li donin 50 florins d'or *in auxilium expensarum sui magisterii*. (Reg. 1362, f. 112 v.)

Francesch VILA.

Vegeu II, 332.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Joan de VITORIA.

Vegeu Pere de BENEFORETG.

Predicadors

Pere ALBI.

Vegeu II, 307 y p. 259, nota.

Pere d'ARENYS.

Sols hem trobat en l'Arxiu una menció d'aquest famós dominich, del 28 de juny de 1382, essent citat en companyia de fra Bernat Dez-Coll. (Reg. 1273, f. 153.) Escrigué una crònica llatina interessant especialment pera l'època del Cisma, l'únich exemplar de la qual es conservava en el convent de Santa Catarina de Barcelona (Torres Amat, *Diccionario*, 47). Una copia més moderna d'aquell còdex, procedent també de Santa Catarina, es guarda en la Biblioteca de la nostra Universitat, ms. 15-2-23. Ne donà amples extractes el P. Denifle (*Der Chronist Petrus de Areniis und Papa Luna*, en el *Archiv für Literatur und Kirchengeschichte*, III, 645-650.) La publicà sencera el P. Reichert en el volum VII dels *Monumenta ordinis fratrum Praedicatorum*, Roma, 1900.

Bernat ARMENGOL.

Cfr. Denifle, *Chartularium*, III, 43; Feret, op. cit., III, 447; Torres Amat en parla en l'article *Bernat* y en *Armengol;* Diago, *Historia de la provincia de Aragón de la Orden de Predicadores*, 54 v. y ss. Vegis també reg. 1268, f. 133 v. y 134.

Pere BAGUENY.

Girona, 1 juny 1380. — L'infant Joan escriu al papa recomanantli el magisteri de fra P. B., lector en teologia a Xàtiva, Tarragona, Girona, Lleyda y altres ciutats. (Reg. 1659, f. 15 v.)

Era llochtinent de fra Nicolau Eymerich y ab ell fou expulsat pel rey Pere en 1375 (I, 280.) En l'any 1378 seguia exercint igual càrrech, y el 8 de desembre li escrigué el rey una carta en termes molt durs y de gran indignació per haver procedit contra d'un jueu de Peratallada. Pere III li manava que anés tot seguit a veure'l a Barcelona, portant el procés, pera resoldre en vista d'ell la qüestió de competencia entre el poder reyal y la Inquisició. (Reg. 801, f. 150.)

Joan de BARBARÀ.

Montçó, 30 març 1376. — Pere III recomana al General y Capítol de l'Orde de Predicadors que ha de reunirse a Nàpols, fra J. B., qui ha llegit sentencies en diversos Estudis generals y en diferents convents de l'Orde, perque'l facin mestre. (Reg. 1253, f. 104 v.)

Vegeu també I, 300.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Joan BIGUES.

Vich, 13 juliol 1385. — L'infant Joan demana a fra Bn. Armengol que a fra J. B. se li doni el sublectorat a Barcelona, *tanquam antiquiorem in monasterio ipso pariter et scienciorem*. (Reg. 1689, f. 274.)

Cfr. Diago, op. cit., 168.

Pere BORRONI.

Perpinyà, 11 novembre 1379. — L'infant Joan demana al papa que concedeixi càtedra de lectura de teologia, en qualsevol iglesia metropolitana (Tolosa, Narbona, Tarragona, Saragossa, etc.) a fra Pere Borroni, predicador, magistrat en sacra pàgina a París. (Reg. 1658, f. 85 v.)

Vegeu també II, 210, nota 2.

Pere de CHANCEYO.

París, 10 octubre 1389. — En aquesta data fa revocació d'alguns errors seus: «... ego frater P. de Ch., Jacobita, venio ... ad revocandum certas propositiones ... et primo ..., predicando in cathalano de materia conceptionis Virginis gloriose, dure reprehendi tenentes quod ipsa non fuit concepta in peccato originali ...» (Denifle, *Chartularium*, III, 529.)

Guillem COLTELLER.

Valencia, 14 kls. març 1349. — Carta del rey al prior provincial d'Aragó, perque no posi obstacle al viatge que ha de fer a la Curia romana, per negocis del rey, fra G. C. del convent de Manresa. (Reg. 1062, f. 154 v.)

Ramon CONESA.

11 setembre 1386. — El rey escriu a fra Bernat Armengol perque, seguint la consuetut, sia elevat al magisteri després d'un any de lectura de la *Biblia* al convent de Barcelona. (Reg. 1292, f. 59 v.)

Pere CORREGER.

Barcelona, 3 març 1387. — El rey demana que sia confirmat en el priorat provincial d'Aragó, tal com acordà el Capítol de Barcelona. (Reg. 1675, f. 146). (Cfr. sobre'l seu priorat, Diago, op. cit., 58 v.) Vegis també Denifle, *Chartularium*, III, 544. Turmeda en fa un elogi en les *Cobles de la Divisió*. (*Documents*, II, 267.)

Guillem ÇA-VILA.

Vegeu Francesch FOLQUET.

Bernat DEZ-COLL, fill del cronista de Pere III.

Montçó, 30 març 1376. — El rey el recomana al General y al Capítol de l'Orde que

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ha de reunirse a Nàpols, perque, havent sigut lector en els convents de Castelló, Saragoça y Mallorca, el facin l'any següent batxiller a Barcelona. (Reg, 1253, f. 104 v.) El 28 març 1379 demanava que'l permetessin magistrarse a Bolonya, ja que «in generali studio Barchinone ordinis eiusdem fuerit biblicus, et principalis lector in aliis solennioribus conventibus regni nostri, nec non electus unanimiter et concorditer in priorem conventus civitatis Taracone ordinis supradicti». (Reg. 1266, f. 10 v.) Per la mateixa època, el seu pare Bernat Dez-Coll, llochtinent de mestre nacional, suplicava al rey que'l seu fill pogués llegir sentencies a Bolonya. (Reg. 1268, f. 159.) El mes de maig de 1380 se li donaren, concedits pel rey, 30 florins d'or *per ço com va en Bolonya per levarse maestre en theologia*. (A. R. P., compte 16 de P. Dez-Vall, f. 144 v.) El 28 setembre 1380 demanava l'infant Joan al Capítol que pròximament havia de celebrarse a Barcelona, que'l fecin lector en aquell convent. (Reg. 1659, f. 144 v.) El 10 de juny de 1381 escriu el rey en favor seu a fra Bernat Armengol. L'any anterior ja li havia pregat que'l fes lector de Barcelona y que no hi admitis al promogut pel Capítol de Lausanne. Torna a insistir, prohibint que hi admeti a cap que pogués esser promogut pel Capítol de Beziers. (1271, f. 8 v. y 9.) Però aquesta demanda fou considerada injusta per fra Pere Tosquella, que s'hi creia en dret preferent *secundum cursum studii dicti monasterii*. El rey, el 1.r de juliol de 1382, encarregà a fra Bernat Armengol, que ho resolgués en justicia. (Reg. 1274, f. 99 v.; vegeu també Pere TOSQUELLA.) En 1370 havia estat mestre de sant Vicens Ferrer en la lectura de la *Biblia* del convent de Barcelona (Diago, op. cit., 168). Vegis també Francesch FOLQUET y Pere d'ARENYS.

Francesch FOLQUET.

Montçó, 28 agost 1383. — L'infant Joan demana que's retiri l'orde d'expulsió del convent de Barcelona pronunciada contra fra F. F. y B. Dez-Coll, orde dictada a instigació de fra Antoni Folquet, O. P., *pretenentse vicari del dit Orde per papa Urbà*. Diu l'infant que tots dos són homes *scientifichs e honests*. (Reg. 1284, f. 83.)

Montçó, 18 juliol 1385. — Lletra a fra Bernat Armengol, demanant que nomeni sublector de l'Estudi general de Barcelona a fra F. F., que l'any anterior era mestre d'estudiants, seguint el costum dels estudis de teologia de promoure l'incorporat a un grau, als altres següents. Això sense perjudici de la recomanació en favor de fra Guillem Ça-Vila, feta el 21 d'abril del mateix any. (Reg. 830, f. 79 v.)

Pere FONTDELLOPS.

Vegeu I, 425. Cfr. també Diago, *Historia de la Provincia de Aragón de la Orden de Predicadores*, Barcelona, 1599, ff. 59, 151 y 258.

Joan FORÇOR.

Girona, 6 octubre 1385. — Carta a fra Bernat Armengol perque nomeni *magister studentium* a fra J. F., biblich del convent de Barcelona. (Reg. 849, f. 186.)

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Joan Forteus.

De la provincia d'Aragó, assignat pera llegir sentencies a Paris l'any 1323. (Denifle, *Cartularium*, II, 271.)

Bartomeu Gasó.

Barcelona, 20 desembre 1377. — Se li concedeixen 30 florins d'or per la festa del seu magisteri. (Reg. 1256.)

Bernat Gaubert.

Vegeu I, 410.

Guillem Gaubert.

Borges Blanques, 1 maig 1384. — L'infant Joan el recomana al papa perque pugui magistrarse en teologia a Tolosa o a Perpinyà. (Reg. 1670, f. 108 v.)

Barcelona, 14 juny 1392. — El rey demana al papa que pugui rebre el magisteri de mans de l'inquisidor de Mallorca y Rosselló mestre Jaume Ramon, a Perpinyà *ubi viget studium generale*, juntament ab fra Bernat Maurici de Colliure. (Reg. 1876, f. 115 v.)

Jaume Gaubert.

Barcelona, 12 kls. agost 1350. — Havia estat assignat al convent de Barcelona y desde Mallorca no'l deixaven marxar. El rey escriu al governador de la illa perque no hi posi impediment. (Reg. 1414, f. 212.)

Antoni Ginebreda.

Vegeu II, 307 y 326. En el mes de maig de 1391 el Capítol de l'Orde el designà *pro secundo anno extraneis debito* per anar a Paris a llegir sentencies. (Denifle, *Chartularium*, III, 544. Cfr. Torres Amat, *Diccionario*, 295.)

Joan Gomir.

Provincial d'Aragó, mestre en teologia y conseller del rey. Aquest, a instancies seves, va manar perseguir en carta de 6 d'octubre de 1359 els apòstates de l'Orde existents a Sardenya. (Reg. 1032, f. 163.) Sobre el seu nomenament de provincial, consultis Diago, op. cit., 45 v.)

Pere Guanter, de casa del comte d'Armanyach.

En maig de 1374 se li paguen 100 florins d'or d'orde del rey pera estudiar a Paris. (A. R. P., comte de Pere Dez-Vall, janer-juny 1374, f. 129.)

Jaubert.

Vegeu Gaubert.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Jaume de LIMOS.

Montblanch, 27 juliol 1384. — Orde a Pere Vidal, regent de la Tresoreria de Perpinyà, que de les 16 lliures que han de donarse cada any al convent de Predicadors de Perpinyà, pagui a fra J. L. 10 lliures que aquest convent acostuma a donar als frares que van a estudiar y que'l prior no volia entregar al dit fra Jaume que anava a estudiar a París. (Reg. 1371, f. 79 v.)

Pere MARCH.

Vegeu II, 267.

Francesch MARMANY.

Vegeu II, 194.

Fr. de MASQUEFA.

23 abril 1300. — Va ab un company *ad partes Parisius causa studendi.* (Reg. 117, f. 22.)

Jaume MATEU.

Es assignat en 1350 pera llegir sentencies en el convent de Barcelona. (Denifle, *Chartularium,* II, 659.)

Bernat MAURIS O MAURICI.

Saragossa, 2 octubre 1398. — El rey Martí demana al papa el magisteri pera Bernat Mauris, predicador, que ha estudiat a París, Anglaterra, Tolosa y Montpeller. (Reg. 2290, f. 11.) Vegeu també Guillem GAUBERT.

Joan de MONTÇÓ.

Vegeu II, 191, 319, 322.

Joan NADAL.

Montçó, 10 setembre 1383. — El rey demana a fra Bernat Armengol que l'any següent nomeni mestre dels frares que estudien lògica al convent de Lleyda a fra J. N., qui durant molts anys ha estudiat en diferents Estudis de la provincia d'Aragó. (Registre 836, f. 93.)

Joan NICOLAU, del convent de Barcelona.

Designat en 1386 pel Capitol pera llegir sentencies a París. (Denifle, *Chartularium,* III, 422.) En setembre de 1390 abjura uns errors jacobites. (Id. id., 531.)

Ramon OLIVER.

Sant Feliu del Llobregat, 11 octubre 1380. — L'infant Joan torna a demanar a fra Bernat Armengol que'l nomeni lector del convent de Barcelona. (Reg. 1660, f. 14 v.)

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Gombau d'OLUJA.

En 1370 fou designat pera llegir sentencies a Paris. (Denifle, *Chartularium*, III, 191.) Per orde de la reina se li donen, en agost de 1374, 20 florins pera magistrarse. (A. R. P., compte 51 de Bg. de Relat, f. 61 v.) En 1380 fou provincial de l'Orde, y morí en 1384, el 6 juliol. Escrigué uns *Commentaria in quatuor libros magistri sententiarum*. (Cfr. Torres Amat, 673; Chevalier, *Repértoire*, 1825; Feret, op. cit., III, 448, y Diago, *Historia de la Provincia de Aragón de la Orden de Predicadores*, 57 y 275 v.) En 1381 intervingué en els afers del Cisma. (Reg. 1271, f. 155.)

Guillem PONÇ.

Barcelona, 16 maig 1401. — El rey demana al general dels Predicadors que's confirmi la lectoria de la Biblia en el convent de Barcelona a fra G. P., com ja ho ha concedit el provincial d'Aragó. També li han de donar la celda que havia pertangut a fra Pere Garcia. (Reg. 2173, f. 196 v.)

Pere QUILS.

Vegeu II, 210.

Manresa, 28 octubre 1385. — L'infant Joan li concedeix guiatge perque pugui circular y aturarse per tots els convents de l'Orde, ja que ell, mestre en teologia, desitja *sub pacis amenitate vivere*, y tenint en compte que *illis qui cursum vite eorum totaliter dirigunt ad divine sciencie adquirendos thesauros, ... magna debeat retributio premiorum.* (Reg. 1690, f. 136.)

Joan REGRAUDI.

Montçó, 19 maig 1383. — Pere III escriu al prior y al convent de Predicadors de Mallorca en favor seu. «Frater ipse, maiorum ordinis sui sequens vestigia, ... in Montispessulano sequit studio per totum annum proxime retrolapsum, post cuius laborem a magistro maiore ... obtinuit ut per annum a vestro monasterio naturarum magister existeret ac naturalis filosofie legeret facultatem.» Peró'ls frares del convent de Mallorca «odio persequentes fratrem predictum ac omni erga eum caritate exuti», no'l volgueren rebre. El rey intervé en favor d'ell. (Reg. 1445, f. 180 v.)

Joan ROIÇ DE CORELLA.

Vegeu I, 424.

Joan ROMEU.

Vegeu II, p. 313, nota 2.

Nicolau ROSSELL.

Cfr. I, 177. Denifle, *Chartularium*, II, 649, 659. Hurter, *Nomenclator*, II, 644. Alòs, *El Cardenal de Aragón, Fray Nicolás Rossell*. (Cuadernos de Trabajos de la Escuela Española de Roma; Madrid, 1912.) Diago, op. cit., 41 v. y ss.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Romeu Rossell.

Barcelona, 6 febrer 1381. — L'infant demana al papa Clement VII que permeti a fra Pere Rigau concedirli el mestratge, si n'es digne. (Reg. 1754, f. 73.)

Girona, 10 maig 1385. — El rey demana a fra Bernat Armengol que a fra R. R., qui per un any ja va tenir la lectoria del convent de Barcelona, se li concedeixi per segona vegada, segons el costum de l'Orde. (Reg. 846, f. 33.) El mes de maig de 1386 se li paguen 20 florins *per çó con s'en va vers les parts de Paris per studiar e magistrarse.* (A. R. P., compte 28 de P. Dez-Vall, f. 161 v.)

Guillem Segarra.

Abril de 1384. — «Item done al religiós fra Guillem Segarra del Orde dels Preycadors ab letra del senyor rey dat. en Barchinona a .x. dies del mes d'abril del any .MCCCLXXXIIII. ... en ajuda de les despeses que deu fer per anar al Estudi de Bolunya : xx fl. dor.» (A. R. P., compte de P. Dez-Vall, f. 104 v.)

Arnau Simó.

Valencia, 10 kls. juny 1349. — Guiatge de fra A. S., lector de Tarragona, qui ab altres frares va, enviat del rey, a la Curia romana. (Reg. 1062, f. 193 v.)

Probablement es el futur bisbe d'Ottana, l'arromançador del Justi. (I, 372; II, p. 148, nota 3).

Guillem Simó.

Valencia, 10 kls. juliol 1349. — Lector de Cervera per al qual el rey demana a fra Bernat Armengol llicencia per anar a la Curia, on el necessita pera tractar alguns negocis seus. (Reg. 1062, f. 193.)

Francisco y Simon de Tauris.

Valencia, 2 octubre 1382. — El rey demana als frares Predicadors de Barcelona que admetin en el seu convent a fra S. y fra F. de Taurisio, els quals venen a estudiar fugint d'Armenia, *quod a manibus paganorum possidetur*. (Reg. 829, f. 86 v.)

P. Thomas.

Cfr. II, 267.

P. Tosquella.

Valencia, 28 juny 1382. — L'infant Joan demana al seu pare que la lectura de Teologia al convent de Barcelona, que'l rey va disposar fos donada a fra Bernat Dez-Coll, O. P., es doni al dit fra P. Tosquella, segons li pertoca. (Reg. 1755, f. 103.)

En 1390 se li encomanà la lliçó de Teologia a la Seu de Tortosa. (Diago, op. cit., 53 v.) Vegeu Bernat Dez-Coll.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Pere TUR.

Vilafranca, 28 agost 1384. — Recomanació a fra Bernat Armengol perque l'any següent el faci sublector en el convent de Barcelona. (Reg. 1285, f. 158 v.)

Guillem ZA-VILA.

En maig de 1388 es designat pera llegir sentencies a París. (Denifle, *Chartularium*, III, 477.)

El 17 janer 1382 desde Valencia, Pere III, escriu a fra Bernat Armengol, perque no faci interrompre el curs en l'Estudi general de Barcelona als frares que hi havia enviat. «Quia consideramus, diu el rey, *quod studia, maxime generalia et maiora, sunt ad decorem et utilitatem maximam regni nostri,* et ex hoc debent honorabiliter pertractare.» Mana, per tant, «quod non permittatis annum dividi neque alios legere, nisi illos qui primum juxta nostram ordinationem legere inceperunt cum fuerit intentionis nostre eos per totum annum, ut est honestum et decet, in suis gradibus permanere». Fer altra cosa «esset contra consuetudinem omnium studiorum generalium et utique esset infamia studii illorumque qui legunt». (Reg. 1368, f. 48.)

Clerecia secular

Jordi d'AGUILÓ.

Saragossa, 4 octubre 1398. — Havia estudiat teologia a París, y el rey Martí el recomanava al papa, demanant pera ell un ardiaconat a Segorb. (Reg. 2290, f. 9.)

Guillem de CONESA, canonge de Tarragona.

Saragossa, 19 maig 1378. — L'infant Joan demana a l'arquebisbe de Tarragona que li permeti anar a un Estudi general, cobrant les rendes de son canonicat. (Reg. 1745, f. 89.)

Andreu de MALLA.

Barcelona, 19 janer 1386. — Se li concedeixen 100 florins d'or en ajuda de sos estudis. Era capellà de la capella reyal. (Reg. 1374, f. 118 v. y A. R. P., compte 28 de Pere Dez-Vall, f. 191 v.)

Felip de MALLA.

17 desembre 1405. — Una carta del rey li es adreçada en la forma següent : «*Dirigitur magistro Felipo de Malla, in studio Parisiensi studenti*». (Reg. 2293, f. 27 y 195 v.) Vegis Torres Amat, *Diccionario*, 356.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

II

ESTUDIANTS EN ARTS Y JURISPRUDENCIA

G. AGULLANA.

11 agost 1380. — Escolar de la capella reyal de Valencia. El rey li dóna permís *quod possit studere per triennum in aliquo studio ut eficiatur apcior ad promocionem sacerdocii.* (Reg. 1267, f. 185.)

Antoni d'ALPARTIL.

Clergue de la capella de l'intant, canonge y sacristà de la Seu de Saragossa. El 6 desembre 1384 estudiava a Tolosa, y l'infant demanava al papa que ab tot y això pogués seguir cobrant les rendes dels seus beneficis. (Reg. 1748, f. 137 y 137 v.)

Era germà menor den Martí d'Alpartil, cronista de l'antipapa Benet XIII (cf. Ehrle, *Martin de Alpartils Chronica actitatorum temporibus domini Benedicti XIII;* Paderborn, 1906, XXIII).

Berenguer d'ANGLESOLA.

Vegeu II, 266.

Joan APCHER.

Vegeu II, 241.

Pere ARGENTERS.

Vegeu fra Antoni GISBERT.

Pere de ARGIMONTE.

Montçó, abril 1376. — Estudiant de dret canònic, recomanat pera un canonicat a Barcelona. (Reg. 1254, f. 27 v.)

Pere BACH.

Batxiller en lleis y jutge de la Vall d'Aran. El 12 de juny de 1359 se li dóna permís pera estudiar tres anys en un Estudi general. (Reg. 968, f. 9.)

Tomàs de BARBASTRE.

Estudiant *in gramaticalibus* recomanat pera un benefici desde Girona el 8 d'abril 1385. (Reg. 843, f. 13 v.)

Francisco BATALLER.

Barcelona, 6 juny 1377. — 500 sous a F. B., capellà de la capella reyal, batxiller

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

en arts, en ajuda de les despeses fetes per anar a estudiar dret canònich en l'Estudi general. (Reg. 1361, f. 43 v.)

En 1379 se l'anomena batxiller en arts a París y de la diòcesi d'Urgell. (Denifle, *Chartularium*, III, 285.)

Antoni Bellot.

Escolar de la capella reyal de Valencia. El rey li ha permès *quod possit ire ad studium pro adiscendo scienciam juris et in eo morari* y mana, el 9 juliol 1383, que hi pugui cobrar sos emoluments. (Reg. 935, f. 256.)

Bartomeu Berenguer.

Escolà de la capella de l'infant Joan, el qual el 9 març 1385 el recomana al sant pare y al mestre de l'Hospital perque sigui batxiller en decrets. (Reg. 1749, f. 75 v.)

Simon Bertran.

Barcelona, 1 setembre 1361. — Estudiant en dret, de Cervera, que té una qüestió ab el batlle de la ciutat. (Reg. 709, f. 61 v.)

Simon Bolos.

Batxiller en arts, al qual el rey legitima desde Lleyda el 12 de novembre de 1362, perque pugui magistrarse. (Reg. 1183, f. 130.)

Probablement era estudiant de Lleyda.

Mateu Bonifaci.

Barcelona, 3 desembre 1394. — Joan I recomana a son germà Martí, fra Mateu Bonifaci, nadiu de Messina, que ve de Bolonia, on ha estudiat força temps, y se'n va a Catania. (Reg. 1887, f. 41 v.)

P. Bonmacip.

Barcelona, sense mes, 1393. — P. B., *clericus tonsuratus, bacallarius in decretis*, a Avinyó va ser excomunicat per l'oficial d'aquella ciutat, injustament acusat d'haver percudit un estudiant. El rey demana al cardenal Vivariense[1] li sigui alçada la dita pena. (Reg. 1886, f. 28 v.)

G. Borrull.

26 janer 1378. — «Item met en dada an G. Borrul, estudiant de Tolosa, per ajuda del cami que avie a fer am albara de manament e apocha closa per en Francesch d'Olçineles nothari de Barchinona a xxvi. dies de giner del any damunt dit: lv sol.» (Arx. Hist. Nac., 95 B., f. 33 v.)[2]

1) Joan de Bronhiaco, bisbe de Viviers († 1426), promogut en 1385.
2) Document comunicat pel Sr. F. Valls Taberner.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Bernat Bosch.

Perpinyà, 8 octubre 1384. — L'infant Joan demana al papa que faci que'l cardenal de Pamplona[1] doni una plaça en el col-legi de Sant Marcial[2], y un benefici a Tolosa a Bernat Bosch, batxiller en lleis de la diòcesi d'Elna, per tenir diners ab que pugui estudiar en l'Estudi tolosà. (Reg. 1670, f. 118 v.)

Bartomeu Bou.

Vegeu II, 373.

Jaume de Cabanyals.

Barcelona, 8 juliol 1370. — Estudiant en dret y ciutadà de Barcelona, al qual l'infant Joan nomena jutge y auditor de la seva curia. (Reg. 1679, f. 20.)

A. Cabrera.

... «Item a frare A. Cabrera monge jove de sent Vicent a obs de .j. doctrinal: .ij. florins... E aço per manament del senyor rey a mi feyt ab albara segellat ab son anell dat en Valencia lo primer dia de octubre del any MCCCLXXXII.» (Arx. Hist. Nac., 97 B., f. 33.)[3]

Pere Cabrera.

Barcelona, 6 novembre 1374. — Pere III concedeix un benefici a Pere Cabrera pels seus mèrits, dels que li'n ha informat el rector de l'Estudi de Tolosa, on ha aconseguit el batxillerat en arts, y perque sa mare fou dida de l'infant Joan. (Reg. 926, f. 208 v.)

Andreu Cantijoch.

Osca, 24 setembre 1363. — Permís a A. de C., *assesor curie vicarii Montisalbi*, batxiller en dret, perque pugui ferse substituir per un altre en son lloch y anar a doctorarse a l'Estudi general. (Reg. 1188, f. 1.)

Francesch de Castelló.

Vegeu II, 190.

Pere Celma.

Barcelona, 14 febrer 1388. — Joan I demana al papa Clement VII la llibertat dels estudiants Jaume de Soler y P. C., els quals venint d'Avinyó pera anar a estudiar a Tolosa havien sigut fets presoners per Joan de Pardiellas. (Reg. 1829, f. 19 v.)

1) Pere de Monteruc, promogut en 1356. Mort en 1385.

2) Un dels més famosos col-legis de la Universitat, fundat en el segle XIV (*Histoire du Languedoc* ed. Privat, VII, 590).

3) Document comunicat pel Sr. F. Valls Taberner.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Ramon de Centelles.

Estudiant en dret a Avinyó y fill del noble Pere de Centelles, cavaller. El rey demana al papa, el 22 abril 1389, que li doni algun benefici. (Reg. 1870, f. 191.)

Fra Pere Codina.

Barcelona, 12 setembre 1377. — L'intant Joan recomana al prior de Montserrat fra P. C. que havia d'anar a estudiar a qualque Estudi general. (Reg. 1655, f. 178 v.)

Ramon Bernat Colomer.

Vilafranca, 22 setembre 1384. — Es estudiant en arts y se'l recomana pera un canonicat. (Reg. 840, f. 160.)

Guillem Conesa.

Saragossa, 19 maig 1378. — Es canonge a Tarragona y l'infant Joan demana a l'arquebisbe que pugui seguir cobrant els seus beneficis, mentres faci estada a l'Estudi general. (Reg. 1745, f. 89.)

Matheolus del Crespo.

Vegeu I, 69, 76, 77.

Pere Ça-Casa.

Estudiant en dret canònich de Castelló d'Empuries. El 11 agost 1384 es recomanat pera un canonicat a Girona. (Reg. 1285, f. 145 v.)

Arnau Ça-Maso, canonge de Sant Joan de les Abadesses.

El 25 octubre 1378 el rey escriu a l'abat perque li permeti anar a l'Estudi *ad adquirenda scienciarum dogmata* y durant la seva absencia li conservi la seva provisió. (Reg. 1097, f. 8.)

Lluís Ça-Quintana.

14 juny 1388. — Tenia una prebenda a Mallorca. El rey s'interessa prop de N'Eymerich de Centelles perque'l cardenal de Peyteus li conservi aquella, o n'hi doni un altre mentre estudia dret canònich. (Reg. 1870, f. 10.)

Damià Ça-Riera.

Vegeu Damià de Riera.

Maymó Dalmau.

De Vilafranca del Penedès, estudiant en dret civil y canònich. El 20 d'agost de 1384 se'l recomana pera un benifet. (Reg. 1285, f. 153.)

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Jaume Devesa.

Vegeu I, 254.

Guillemó Dez-Coll.

Saragossa, 25 juny 1381. — El rey recomana pera'l primer benifet vacant en l'iglesia de Tortosa o en el seu bisbat, G. D., fill de Guillem Dez-Coll, de l'escrivania reyal, el qual ha estudiat vuit anys *in gramaticalibus*. (Reg. 817, f. 105.)

Joan Dez-Pla.

1375. — Batxiller, que ha de llicenciarse. (Reg. 1249, f. 24 v.)

Berenguer Doménech de Castelló.

En octubre de 1292 surt del pais ab Ramon Esquincer *proponentibus ad scolas sive studia proficisci*. (Reg. 93, f. 294 v.)

Tomàs Dueta.

Jurisperit a Montblanch, que no ha estudiat el dret en Estudi general, com manen les Constitucions. (Reg. 839, f. 39.)

Joan Elissen.

Poblet, 17 juliol 1384. — Clergue, estudiant a Bolonya, que es recomanat pera un canonicat a l'iglesia d'Elna. (Reg. 1285, f. 121 v.)

Jaume Fanyanes.

Estudiant de Sarinyena, que'l 22 d'agost de 1384 es recomanat a l'abat de Sant Joan de la Penya. (Reg. 839, f. 169.)

Arnau Ferrer.

Saragossa, 17 abril 1386. — L'infant Joan demana al vicari general y Capítol de Saragossa que concedeixin un benefici a A. F., estudiant en arts, de Saragossa. (Reg. 1674, f. 5.)

Bartomeu Ferrer.

Barcelona, 17 agost 1373. — Recomanant per unes capellanies En B. F., canonge y prepósit de Barcelona, batxiller en decrets, el qual ha de doctorarse per l'Advent. (Reg. 1233, f. 20.)

Pere Filotxa.

El 23 de setembre de 1385 P. F., clergue mallorquí, qui va a estudiar a Avinyó, es recomanat al cardenal Pere, bisbe Portuense.[1] (Reg. 1374, f. 64 v.) En el ròtol diri-

1) Pere Corsino, promogut en 1370, mort en 1405.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

git per l'Universitat d'Avinyó al papa Benet XIII, en el mes d'octubre de 1394, hi figura *Petrus Filocha litt. apost. abbrev. et bac. in dec.* (Fournier, *Les Universités françaises au M. A.*, II, 347.)

GARCÍA DE BUESA.

Villamayor, 10 octubre 1370. — L'infant Martí concedeix guiatge en favor dels estudiants de dret G. de B. y Domingo Pérez Cabreriza, els quals se'n van a l'Estudi de Tolosa. (Reg. 2097, f. 63 v.)

Berenguer GIBERT.

Saragossa, 6 novembre 1380. — Excepció de les ordres donades respecte dels béns y rendes dels clergues que no fan residencia en favor de B. G., llicenciat en decrets y rector d'Alcalà de Xisvert, y d'Alfonso de Thous,[1] batxiller en decrets, rector de Sant Matheu, valencians, els quals *continuament legen e studien en studis generals.* (Reg. 816, f. 3.)

Antoni GISBERT.

Saragossa, 22 febrer 1381. — «Item doni a fra Anthoni Gisbert e a fra Pere Argenters de Barchinona per manament del senyor rey a mi fet ab albara sagelat ab son anell data en Saragoça a XXII. de febrer del any MCCCLXXXI. los quals lo dit senyor los mana dar en ajuda de lur estudi, segons que pus largament se conte en lalbara que cobri: XXXIII. solidos.» (A. H. N., 96-B, f. 20 v., no numerat.)[2]

Pere de GUARDIA.

Lleyda, maig 1375. — Recomanació de P. de G., estudiant en dret canònich, pera un benifet. (Reg. 1254, f. 4.)

Joan de LA CASTA.

Saragossa, 21 febrer 1381. — «Doni a Johan de la Casta per manament del senyor rey a mi fet ab albara sagelat ab son anell. dat en Çaragoça a XXI. de febrer del any MCCCLXXXI. los quals lo dit senyor li mana donar en ajuda de son estudi, segons que pus largament se conte en lalbara que cobri: LV. sol. bar.» (Arx. Hist. Nac., 96-B, f. 25 v.)

Guerau LANÇOL.

Clergue de Valencia, de vint anys d'edat, qui estudia dret civil a Avinyó. A Perpinyà, el 30 de juny de 1379, l'infant Joan el recomana al papa Climent perque li doni el primer canonicat vacant a Valencia. (Reg. 1657, f. 67 v. y 82 v.) El 31 de

1) El mateix nomenat més tard bisbe d'Elna y de Vich, mort en 1421.

2) Document comunicat pel Sr. Valls Taberner.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

janer de 1389 el tornava a recomanar al papa pera obtenir un canonicat y prebenda y un deganat a la catedral d'Osca. Era batxiller en lleis y antich lector en l'Estudi de Tolosa. (Reg. 1871, f. 95.)

Bertran de Lanuça.

Vegeu I, 113.

Bertran Llobet.

Valencia, 9 maig 1382. — Carta al cardenal de Pamplona perque pugui entrar en el Col-legi que té establert a Tolosa, En B. L., prevere, *in studio Tolosano studenti in jure canonico, [cum] suorum bonorum facultates non sufficiant ad cursum sui studii prosequendum*. (Reg. 1266, f. 78.)

Fra Miquel.

16 setembre 1384. — «Doni a fra Miquel monge de Valdigna que va en estudi en ajuda de son Estudi, per manament del senyor rey a mi fet ab albara sagellat ab son anell escrit en Vilafrancha de Penedes, sots sagell del nostre anell e a xvi. de setembre en l any de la nativitat de Nostre Senyor MCCCLXXXIII:[1] LV. solidos Bar.» (Arx. Hist. Nac., 99-B. f, 51.)

Bernat de Miracle.

Vegeu I, 241.

G. Moreta.

10 març 1380. — Clergue d'Urgell, *bacallarius in decretis actu legens in studio Tolosano*. (Reg. 1266, f. 41.)

Dalmau de Mur.

22 maig 1406. — El rey Martí el recomana a l'anar a estudiar dret canònich a Tolosa. (Reg. 2293, f. 50.)

En 1415 fou bisbe de Girona y arquebisbe més tard de Tarragona y Saragossa. Amich y protector d'En Boades y d'En Tomich, el qual li va dedicar les seves *Histories*, bibliòfil, mecenes dels artistes, es una de les personalitats més riques d'aspectes del nostre segle xv.

Guillem Nicolau.

Clergue y capellà de la reina, estudiant en dret canònich que'l rey recomana al papa desde Barcelona, el 26 de novembre de 1373. (Reg. 1233, f. 24 v.) En el mes de maig de 1375, essent encara estudiant en la mateixa facultat, era recomanat pera un benifet. (Reg. 1254, f. 5 v.)

Segurament es el traductor al català de les *Epistoles* d'Ovidi (I, 405 y 407).

1) Document comunicat pel Sr. Valls Taberner.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Arnau OLIVET.

12 octubre 1378. — «Item pos en dada a don Arnau Olivet escola pobra en ajuda de son estudi am albara de manament del dit senyor feyt a Barchinona a XII. doctobre: LV. solidos.» (Arx. Hist. Nac., 95-B, f. 57 v.)[1]

Llop de PALACIO.

Barcelona, 2 janer 1374. — Mestre en arts, batxiller en drets, el qual durant sis anys ha llegit dret canònich *in Romana curia,* es recomanat al papa. (Reg. 1233, f. 29 v.)

Francisco PALOMAR.

Barcelona, 14 març 1387. — Batxiller en decrets y estudiant a Avinyó, es recomanat al papa per Joan I. (Reg. 1675, f. 134 v.)

Jaume PASTOR.

Maig 1380. — Se li concedeixen 180 sous barcelonesos com a mestre dels escolans de la capella reyal y servidor de aquella. (A. R. P., compte 16 de Pere Dez-Vall, f. 169 v.)

Guillem PERDIGÓ.

Vegeu II, 69.

Domingo PÉREZ CABRARIZA.

Vegeu García de BUESA.

Domingo PÉREZ CARROÇ, canonge de Saragossa.

Lleyda, 28 setembre 1380. — Carta a l'arquebisbe de Saragossa perque «ut per longa tempora in artibus laboraverit, in quibus bacallarius est effectus, et etiam jura canonica per annum audiverit cupiatque omnino provehi in sacra sciencia decretorum...» li doni permís pera estudiar aquesta ciencia. (Reg. 1267, f. 231 v.)

Domingo PÉREZ DE COSIDA.

Saragossa, 26 janer 1386. — L'infant Joan recomana al papa l'estudiant de Tolosa D. P. de C., perque obtingui un benefici. (Reg. 1673, f. 33.)

Nicolau PÉREZ, degà de Murcia.

Barcelona, maig 1298. — El rey mana que mentre sigui a l'Estudi de Montpeller se li respectin sos drets y rendes. (Reg. 110, f. 145 v.)

Jordi PONÇ.

Saragossa, 23 març 1400. — El rey Martí demana al papa un benefici a Sicilia pera fra J. P., batxiller en lleis, que estudià a Montpeller. (Reg. 2290, f. 146.)

1) Document comunicat pel Sr. Valls Taberner.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Joan de PONTONS.

Estudiant en dret, de llinatge de cavallers. És recomanat desde Poblet el 16 juliol y desdé Vilafranca el 25 d'agost de 1384. (Reg. 1285, ff. 117, 154 y 158.)

Bernat PORQUET.

Saragossa, 26 novembre 1390. — Joan I li dóna guiatge pera anar a estudiar a Tolosa. (Reg. 1873, f. 152.)

Joan de PRADES.

Montçó, 23 juny 1383. — El rey Pere III, en agraïment dels serveis que li ha prestat mestre Simon de Prades, demana al Capitol de Tortosa que la primera canongia vacant la concedeixin al fill d'aquell, Joan de P., estudiant en lleis, que vol consagrarse al servey de Deu. (Reg. 1284, f. 23.)

Joan de PROXIDA.

Ardiaca d'Elna y estudiant en dret canònich. El 1.r de març de 1389 el rey demana al papa que li doni un benifet. (Reg. 1870, f. 168 v.)

Damià de RIERA, ÇA-RIERA.

14 novembre 1373. — Essent estudiant en decrets, se li concedeixen 50 florins. (Reg. 1240, f. 10 v.) El 13 de desembre del mateix any el rey recomana al papa D. de R. *qui per sex annos canones audivit*. (Reg. 1233, f. 32 y ss.)

Barcelona, 31 d'octubre 1375. — La reina Elionor li donava anualment 100 florins d'or y un vestit en ajuda dels seus estudis, y el rey, en consideració d'això, li concedeix 200 florins a cobrar en dos anys, perque pugui continuar estudiant fins a doctorarse. (Reg. 1252, f. 83 v.) El 8 d'octubre se li donen 70 florins d'or en auxili de sos estudis. (Id. f. 61 v. y 46 v.)

Francesch y Joan de RINERIO.

Vegeu I, 81.

Joan ROGER.

Vegeu II, 241.

Joan ROMEU.

Vegeu II, 323.

Bartomeu de SAGARRA.

Barcelona, 24 setembre 1370. — Va a Tolosa, ab Ramon de Torrellas de Saragossa, a estudiar dret. (Reg. 919, f. 137 v.)

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Guillem SAGARRIGA.

Valencia, 29 janer 1393. — Joan I recomana a Carles VI de França el seu metge G. S., mestre en cirurgia, que es a París. (Reg. 1964, f. 32.)

Eymerich SALLENT.

Montçó, 23 juny 1383. — Estudiant de dret canònich, fill d'Eymerich Sallent *domicellum*, recomanat per un benifet a l'iglesia de Lleyda. (Reg. 1284, f. 26 v. y f. 34.)

Simó SALVADOR.

Vegeu II, 340.

García SÁNCHEZ IRIART.

Montçó, 3 maig 1376. — *Domicellus* del bisbe de Pamplona, el qual se'n va a Avinyó ab llibres de dret y altres ciencies. (Reg. 1253, f. 134 v.)

Joan SÁNCHEZ.

Vegeu I, 77.

Pere Joan de SANT PASTOR.

21 març 1398. — Estudiant en lleis a Tolosa recomanat al papa. (Reg. 2289, f. 110 v.)

Pere de SANTCLIMENT.

Vegeu II, 266.

Arnau SCALER.

Tortosa, 28 octubre 1382. — «Doni a Arnau Scaler fadri orfe de Valltranguera v. florins d or per pagar l escola on apren. Item a Johan Ermengou de Barchinona qui venia de Sent Jacme tres florins d or. E aço per manament del senyor rey a mi feyt ab albara sagellat ab son anell dat en Tortosa a xxviii. de octubre del any MCCCLXXXII: lxxxviii solidos.» (Arx. Hist. Nac., 97 B, f. 33 v.)[1]

Pere de SE...[2]

Girona, 5 novembre 1385. — Prepòsit de Sabadell que va a estudiar a Tolosa, y al qual se li dóna salconduit. (Reg. 1374, f. 85 v.)

Joan SENAN.

27 agost 1383. — Clergue estudiant en dret. (Reg. 1284, f. 88.)

1) Document comunicat pel Sr. Valls Taberner.

2) Nom il-legible.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

F. de SENTMENAT.

Canonge y paborde d'Elna, que estudia dret canònich a París l'any 1403. (Reg. 2246, f. 10; Girona Llagostera, *Itinerari del rey Martí*, A. I. E C., V, 522.)

Jaume SOLER.

Vegeu Pere CELMA.

Guillem TEIXIDOR.

Tortosa, 5 abril 1371. — Demanda al papa d'un benifet pera G. T., clergue, estudiant de lògica. (Reg. 1233, f. 9 v.)

Alfons de THOUS.

Vegeu Berenguer GIBERT.

Ramon de TORRELLAS.

Vegeu Bartomeu de SAGARRA.

Arnau TORRENT DE PINGERENDAM.

Sant Cugat, 16 setembre 1392. — Demanda del rey perque se li doni un lloch en el Col-legi de Magallona de la ciutat de Tolosa, en la qual *studia tiempo ha dreyto canonico.* (Reg. 1880, f. 134.)

Carles d'URRIES.

Barcelona, 3 febrer 1386. — El rey recomana al Capítol de l'iglesia d'Osca En C. de U., estudiant en dret canònich, fill del majordom y conceller Pere Jordan d'Urries. (Reg. 1374, f. 124.)

Jordanet d'URRIES.

Vegeu II, 58.

Berenguer de VALLE SPIRANS.

Barcelona, octubre 1292. — «Cum frater B. de V., prior monasterii Montis Signi intendat exire terram nostram animo eundi ad studium...» (Reg. 93, f. 302.)

Asbert de VILAMARÍ.

Canonge de Girona, al qual concedeixen el 18 de maig de 1379 100 florins d'or, en ajuda de les despeses que féu quan anà a Estudi. (A. R. P., compte 16 de Pere Dez-Vall, f. 104 v.)

A. de ZAMORA.

Vegeu II, 32.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

ESTUDIANTS A L'ESTUDI DE LLEYDA

Guerau Alemany de Cervelló.

Saragossa, 23 febrer 1381. — Ardiaca de Liminyana y canonge de la Seu d'Urgell, al qual se li permet cobrar les rendes dels seus benifets mentres sigui a l'Estudi. (Reg. 820, f. 40 v.)

Berenguer d'Almenar.

Barcelona, 2 abril 1386. — Rector de l'Estudi, el qual té una qüestió ab els mestres de medicina y arts per una orde manant ohir missa y sermó a l'iglesia dels Menors. (Reg. 856, f. 108 v.)

Antoni y Martí d'Alpartil.[1]

Tortosa, 27 març 1383. — Sobre unes baralles a l'Estudi entre A. y M. d'A., canonges de Saragossa y altres estudiants d'una part, y Joan de Vallterra, també estudiant, ab altres companys, de l'altra. (Reg. 831, f. 102 v.)

Martí d'Ançano.

Lleyda, 27 març 1375. — Llicenciat en decrets, el qual assisteix assíduament a la lectura de decrets de l'Estudi, y es recomanat al papa. (Reg. 1233, f. 44 v.)

Nicolau Blanch.

Tortosa, 18 desembre 1382. — Fill de l'argenter del rey Consoli Blanch y estudiant a Lleyda, per al qual demana el rey un benefici en la Seu. (Reg. 1281, f. 41.)

Ramon Blanch.

Idus, juliol 1338. — Estudiant que té una qüestió sobre la venda d'un mul. (Reg. 596, f. 169.)

Pere Bosch.

29 agost 1380. — El rey escriu al mestre de Montesa, demanant es concedeixi a Pere Bosch, estudiant de Lleyda, la rectoria de Cervera, el patronat de la qual correspon al Maestrat. (Reg. 1100, f. 18.)

1) El cronista de Benet XIII (vegis Ehrle. op. cit.).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Bernat de CANYELLES.

Barcelona, 28 janer 1377. — L'infant Joan recomana al canceller de l'Estudi Guerau de Requesens, En B. C., *qui multiplicatis annis circa apicem sciencie juridice in Ilerdensi studio laboravit,* perque pugui doctorarse en dret. (Reg. 1655, f. 92.)

Pere de CARDONA.

Barcelona, 22 març 1401. — El rey mana al castellà del castell de Lleyda que, mentre estudiï, li permeti estar y habitar al castell reyal, *en e per la forma que l'onrat pare en Xrist e car cosi nostre don Lois,*[1] *ara bisbe de Mallorques, stave e habitave de mentre studiava.* (Reg. 2172, f. 175 v.)

Joan de la CASTA.

El 15 setembre 1375 estudiava dret a Lleyda. (Reg. 2099, f. 71 v.)

Bernat de CASTELLVELL.

Fraga, 6 maig 1391. — Informació sobre les ferides que se li ocasionaren mentre estudiava a l'Estudi. (Reg. 1961, f. 3.)

Bernat CELAVER.

Girona, 1 desembre 1385. — Es mana fer informació sobre l'execució dels seus béns feta contra'ls privilegis de l'Estudi. (Reg. 846, f. 150.)

Francisco de FAULO.

Tortosa, 12 janer 1371. — Clergue, estudiant a Lleyda, per al qual demana'l rey una capellania de les que no exigeixen ni ordes sagrades ni residencia. (Reg. 1233, f. 4.)

Joan y Guillem de FAULO.

Tortosa, 18 janer 1371. — Estudiants per als quals es demanen benifets al papa. (Reg. 1233, f. 3 v.)

Joan FIGUEROLA.

Lleyda, 17 abril 1369. — Estudiant en dret canònich. (Reg. 1227, f. 12.)

Bernat de FONT.

Barcelona, 30 desembre 1395. — Metge y cirurgià de Puigcerdà, al qual se li dóna permís general d'exercir, ja que per *tempus trivium annorum et amplius, in generali studio, videlicet in civitatibus Ilerdensi et Papie omnes libros ordinarios cum diligencia audierit...* (Reg. 1887, f. 57.)

1) Lluís de Prades, bisbe de Tortosa y dues vegades de Mallorca († 1429).

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Fra Berenguer GALLARD.

Montçó, 21 maig 1383. — A l'abat de Sant Pere de Camprodon que continuï donant a fra B. G., estudiant dret canònich a Lleyda, les rendes que li corresponen. (Reg. 833, f. 115.)

Dalmau GIFREU.

Girona, 28 octubre 1385. — Estudiant en arts y nebot del metge Ramon Carol, el qual es recomanat al Capítol de Lleyda. (Reg. 1374, f. 81 v.) Un altre document del mateix any l'anomena *scolaris in artibus*, *studens fidelis phisici nostri magistri Raymundi Carol*. (Reg. 1288, f. 78.)

Pere GRASA.

Lleyda, 15 maig 1375. — Estudiant a l'Universitat y procurador. (Reg. 777, f. 175.)

Guillem GUERAU.

Vegeu Ponç de FENOLLET.

Pere LÓPEZ DE GURREA.

Montçó, 23 abril 1376. — Estudiant y recomanat pera un canonicat a Lleyda. (Reg. 1254, f. 23 v.)

MARGALL.

17 agost 1381. — Estudiant que ha nafrat un saig. (Reg. 1271, ff. 63 y 66.)

Guerau MIQUEL.

Lleyda, 11 juny 1375. — Estudiant recomanat pera un benifet. (Reg. 1254, f. 11 v.)

Bertran de MONTAGUT.

Perpinyà, 8 kls. octubre 1350. — A Ponç de Fonollet, com a canceller de l'Estudi de Lleyda, perque permeti doctorarse a B. de M., ja aprovat y llicenciat en lleis a l'Estudi, y li doni *licenciam legendi, repetendi et alios actus doctorales exercendi*. Aquesta comissió es sens perjudici de la concessió de la cancilleria que'l rey féu a G. R. de Montcada, canonge y degà de Lleyda, al qual se li pagaran els emoluments de consuetut. (Reg. 891, f. 78 v.)

Guillem de MONTÇÓ.

Saragossa, 26 abril 1381. — Al canceller de l'Estudi de Lleyda que no posi obstacles a G. de M., llicenciat en decrets, en la pròxima festa de son doctorat. (Reg. 817, f. 12 v.)

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Guillem Mora.

18 març 1360. — Batxiller en lleis, ferit en unes baralles de l'Estudi. (Reg. 1170, f. 87.)

12 maig 1368. — El rey escriu a la Curia y veguer de Lleyda, manant que procedeixin contra'l notari Bernat Cardós, qui va matar a G. M., batxiller en lleis de l'Estudi, y va amenaçar a altres quatre estudiants, els quals per por abandonaren l'Estudi. (Reg. 736, f. 170.)

Gil de Navarre.

30 agost 1376. — Se'l recomana a Domingo Ponç, canonge y cabiscol de Lleyda, pera que l'admeti en el seu Col-legi, en el qual son provehits de lo necessari cinch scolans en arts e en dret canònich *que vullen apendre sciencia*. (Reg. 791, f. 18 v.)

Antoni Oliver.

Saragossa, 18 janer 1381. — Se'l recomana a Dalmau de Palasol, prior de Roda, y al Capitol de la mateixa iglesia, bisbat de Lleyda, perque hi sigui admès A. O., de Tortosa, estudiant. (Reg. 821, f. 34.)

Joan Parrot.

Lleyda, 17 maig 1384. — *Clericus tonsuratus, studens super gramaticalibus*, al qual el rey aprova una translació de benefici. (Reg. 943, f. 191.)

Miquel de Piera.

Carinyena, 18 juny 1361. — Batxiller en lleis a l'Estudi de Lleyda, al qual el rey encomana que judiqui una qüestió entre dos vehins de la ciutat. (Reg. 705, f. 147.)

Ponç de Fenollet.

Valencia, 1.r janer 1353. — El rey, intitulantse *cancellarius generalis studii Ilerdensis*, escriu a Romeu de Comes, canonge de Tarragona, a fra Ramon de Bas, O. M., y al prior dels Predicadors de Lleyda, perque examinin y doctorin a Ponç de F., *amoto inde ex certa sciencia et ex causa nobili Guillelmo Raimundi de Montecatheno nostro locumtenenti in dicto officio*. (Reg. 964, f. 11 v.)

Altra lletra igual en favor de Guillem Guerau de Mallorca.

Joan Pujol.

Montçó, 13 març 1389. — Joan I el recomana a Domingo Ponç perque l'admeti en son Col-legi de gramàtica y lògica. (Reg. 1871, f. 116.) Vegeu II, 324.

Berenguer de Rejadell.

22 setembre 1377. — Monjo de Sant Cugat, recomanat pel rey a l'abat perque pugui estudiar dos o tres anys a Lleyda. (Reg. 1259, f. 89.)

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Antoni RIERA.

Pedralbes, 29 juliol 1392. — Estudiant al qual el rey dóna guiatge. (Reg. 1881, f. 6.)

Llop SÁNCHEZ DE MONTALBÀ.

23 janer 1380. — Canonge de Terol y estudiant a Lleyda, mort violentment. (Reg. 1099, ff. 69 y 72 v.)

Eximèn SÁNCHEZ DE RIBAVELLOSA.

Vegeu I, 183.

Pere de SANTCLIMENT.

Vegeu II, 266.

Joan de SETQUISTELLA.

Vegeu II, 375.

Joan SOLER.

Tortosa, 10 desembre 1382. — Estudiant orfe y pobre vergonyant al qual se li donen de manament del rey 110 sous *per amor de Deu en sosteniment de son studi.* (Arx. Hist. Nac., 97 B, f. 36 v.)

Andreu TERREN.

4 setembre 1383. — Batxiller en lleis, estudiant a Lleyda. (Reg. 830, . 143 v.)

Pere de TORRELLAS, llicenciat en medicina.

20 juliol 1376. — Sobre un avalot mogut a l'Estudi quan els mestres y estudiants sortien de son examen. (Reg. 786, f. 63.)

Joan de VALLTERRA.

Vegeu Antoni d'ALPARTIL.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

DOCUMENTS

PER LA

HISTORIA DE LA CULTURA CATALANA MIG-EVAL

Institut d'Estudls Catalans

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

DOCUMENTS

PER LA

HISTORIA DE LA CULTURA CATALANA MIG-EVAL

I

Baguena, 16 novembre 1291

JAUME II DEMANA UN LLIBRE QUE HAVIA SIGUT DEL SEU GERMÁ ALFONS

Nobili Petro de Queralto. cum intellexerimus vos habere quendam librum canonum et copularum qui fuit domini Alfonsi fratris nostri, quem quidem fidelis scriptor noster R. de Scorna eidem dedit, rogamus vos quatenus dictum librum nobis transmittatis per presencium portitorem. datum Baguene .xvi. kalendas decembris.

Arx. Cor. Aragó, reg. 90, f. 171 v.

II

Barcelona, 9 febrer (1292-95)

EL REY JAUME II DEMANA A GUILLEM ESCRIVÁ DE VALENCIA QUE LI VENGUI UN LLIBRE DELS VERSOS DE PERE DE LA VINYA, QUE LI HA DEMANAT EL REY SANXO DE CASTELLA, Y UNA BIBLIA ILLUMINADA.

Guillelmo Scribe civi Valencie. cum nos faceremus perquiri quandam bibliam quam necessariam habemus ad opus nostri et intellexerimus vos habere duas biblias quarum altera est maior bene scripta et illuminata et in bono volumine, ro-

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

gamus vos quatenus dictam bibliam nobis vendatis, precio competenti; nos enim dictum precium vobis assignabimus exsolvendum ad certum tempus taliter quod inde paccatus eritis et contentus. preterea cum illustrissimus dominus Sancius rex Castelle karissimus socer noster rogaverit nos ut habeamus sibi dictamina magistri Petri de Vinis[1] et processus domini Frederici imperatoris[2] dive memorie, abavi nostri, et intellexerimus similiter vos de hiis aliquem librum habere, rogamus vos quatenus dictum librum dictorum dictaminum nobis vendatis vel tradi faciatis dilecto nostro Arnaldo de Rexacho, archidiacono Xative et cancellario domine Isabelis regine Aragonum et Sicilie, qui ipsum faciat translatari. in hoc enim facietis nobis servicium valde gratum et regraciabimur vobis multum. datum Barchinonone .v.° idus februarii. Raymundus Scorna.

Super predictis fuit scriptum dicto Arnaldo de Rexacho quod videat et recognoscat bibliam et librum dictorum dictaminum et loquatur cum dicto Guillelmo Scribe super precio dicte biblie ac exigeat ab ipso Guillelmo dictum librum et processus imperatoris Frederici; et si ipsum dictus Guillelmus vendere noluerit, quod faciat eundem continuo translatari. et significet eciam domino regi responsionem quam dictus Guillelmus fecerit et quidquid cum eo fecerit super eo. datum ut supra. Raymundus Scorna.

Arx. Cor. Aragó, reg. 91, f. 25 v.

III

Mallorca, 6 setembre 1292

JAUME II DEMANA A RICARD DE PASSANET EL LIBRUM ROMANCII QUE LI HAVÍA EMPRESTAT A SICILIA

Ricardo de Passaneto militi etc. cum librum romancii, nuper tempori dum in partibus Sicilie presentes eramus per nostram excellenciam comodatum a te, habere et recuperare velimus, fidelitati tue mandamus, quatenus librum ipsum Michaeli Campanerio familiari et fideli nostro sine tarditate designes per eum

1) Protonotari del Emperador Frederich, en defensa del qual escrigué (1190-1249).
2) Frederich II, rey de Sicilia, y emperador d'Alamanya (1194 — 1250).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ad nos ad partes istas defferendum et nostre excellencie resignandum. datum ut supra.

Arx. Cor. Aragó, reg. 95, f. 115. [1]

IV

Barcelona, 13 octubre 1292

JAUME II DEMANA AN EN ROGER DE VILARAGUT EL LLIBRE ANOMENAT TESAURUM

Rogerio de Vilaraguto, magistro portulano Sicilie etc. volumus et vobis mandamus quatenus librum nostrum dictum tesaurum quem penes vos habetis, Bartholoto Tallavie etc. pro parte nostra assignare debeatis. datum Barchinone .iii. idus octobris.

Arx. Cor. Aragó, reg. 95, f. 133.

V

Barcelona, 2 octubre 1293

PERMIS A GUILLEM ARNAU DE MONTE CORBALLO D'ENSENYAR GRAMATICA Y LLOGICA A MONTBLANCH

Jacobus etc. fidelibus suis justicie juratis ac toti universitati hominum de Monte Albo salutem etc. noveritis nos concessisse Guillelmo Arnaldo de Monte Corballo quod possit legere et regere in villa Montis Albi in sciencia gramaticali et logicali; quare vobis dicimus et mandamus quatenus predicto Guillelmo Arnaldo, familie seu rebus suis, nullum impedimentum seu contrarium faciatis vel fieri ab aliquibus permitatis ipsum Guillelmum Arnaldum legere et docere predictas sciencias in villa predicta Montis Albi prout alii magistri consueverunt ibidem legere temporibus retroactis. rogamus et vos quatenus detis et assignetis eidem Guillelmo Arnaldo illud salarium quod alii magistri regentes ibidem consueverunt recipere et habere. datum Barchinone .vi. nonas octobris.

Arx. Cor. Aragó, reg. 96, f. 63 v.

1) En el mateix foli altre document semblant dirigit a Miquel Campaner.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

VI

Barcelona, 14 maig 1294

EL REY ORDENA A GUILLEM D'ORENGA QUE VAGI A STES. CREUS PERA LA CONSTRUCCIÓ DEL SEPULCRE DE PERE EL GRAN

Fideli suo Guillelmo de Orenga lapisciide Ville franche etc. cum nos faciamus fieri quendam tumulum in monasterio Sanctarum Crucum ad opus sepulture excellentissimi domini Petri, et cum nos vos ad predictum tumulum faciendum necessarium habeamus in prefato monasterio, dicimus et mandamus vobis quatenus visis presentibus, ad dictum monasterium personaliter accedatis pro predicto tumulo construendo, et vobis enim pro labore vestro satisfieri faciemus cum fueritis in monasterio supradicto. datum Barchinone .ii. idus mayi. Egidius.

Arx. Cor. Aragó, reg. 99, f. 144 v.

VII

Barcelona, 18 abril 1295

EL REY ESCRIU A MESTRE BARTOMEU [1] SOBRE LA COLOCACIÓ DEL SEPULCRE DE PERE II [2] QUE CONSTRUEIX A SANTES CREUS

Magistro Bartholomeo operario tumuli illustris domini regis Petri etc. significamus vobis quod nos deliberavimus super posicione seu assentacione tumuli

1) Aquest esculptor havia treballat en les estatues dels Apostols de la Catedral de Tarragona (V. Gudiol, *Nocions d'arqueologia sagrada catalana*. Vich, 1902. p. 389).

2) Sobre aquesta important obra publicà un document el Sr. Giménez Soler (*Los Panteones reales de Santas Cruces: Bol. de la Acad. de B. L. de Barcelona,* II, 189). Posteriorment ha sigut reproduit ab altres datos trets també del nostre Arxiu per l'investigador alemany H. Finke (*Acta Aragonensia,* Berlin und Leipzig, 1908, p. 905). An aquestes noticies, podem afegir encare les següents: Orde de 24 abril 1293 y 14 maig 1294 reiterant a mestre Bartomeu l'encarrech de fer la citada sepultura (regs. 98, f. 55 v. y 99, f. 144 v.); 28 abril y 3 juny 1293, concedint a l'abat de Santes Creus 2.000 sous cada vegada, pera les obres de la tomba (reg. 261, f. 24 v. y 70 v.), y finalment pagant en 1 juny 1307 al pintor Andreu de Torre lo que se li degui pels seus treballs y la quantitat que necessiti pera acabarlos (reg. 267, f. 34 y 62).

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

in quo reponi debitur corpus dicti domini regis Petri patris nostri, et sic volumus quod vos predictum tumulum ponatis et assentetis in ecclesia monasterii Sanctarum Crucum juxta pilare quod est in capite cori prioris usque altare sancti Andree et quod dictum corpus teneat pedes versus altare prout corpus consuetum est poni et intumulari. datum Barchinone .xiv. kalendas mayi anno predicto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 101, f. 38.

VIII

Barcelona, 8 agost 1295

JAUME II ESCRIU AL JUSTICIA DE VALENCIA PERA QUE OBLIGUI AN EN JAUME DE RIUSECH A RESTITUIR ELS LLIBRES QUE LI FOREN DEIXATS PER FRA FERRAN GARCIA

Justicie Valencie vel eius locumtenenti. cum frater Ferdinandus Garssie, de ordine fratruum Minorum, deponuisset penes Jacobum de Rivosico, comorantem Valencie, filium R. de Rivosico quondam, cum instrumento publico ut in eo continetur, quosdam libros videlicet: unam biblíam integram et completam; unum librum sentenciarum integrum et completum; unum librum qui vocatur secundus Alexandris [1]; alium qui vocatur prima secunde fratris Thome integrum et completum, et alium librum questionum natalium integrum et completum, eosdemque eidem reddere seu restituere, ut asseritur, contradicat, dicimus et mandamus vobis quatenus compellatis dictum Jacobum de Rivosico et bona sua ad reddendum et restituendum dicto fratri Ferdinando Garssie, vel cui voluerit loco sui, omnes libros superius nominatos vel ad faciendum inde sibi breviter absque difugio et malicia justicie complementum taliter facientes quod dictus fratrer Ferdinandus ob defectum justicie, ratione predicta, non habeat ad nos recurrere iterato. datum Barchinone, .vi. idus augusti anno .xc. quinto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 101, f. 273.

1) Tal vegada la *Summa theologica* d'Alexandre de Hales.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

IX

Girona, 5 setembre 1295

ORDE AL CONCELL DE ÇUERA DE QUE PAGUI A ANDREU DE TORELLÓ LO QUE SE LI DEU PER HAVER COMPOST UN LLIBRE PER ENCARRECH SEU

Justicie, juratis et concilio Cuffarie salutem etc. intelleximus per Andream de Turilione, notarius publici, dicti loci, quod vos, tempore quo ipse tenebat scribaniam peytarum dicte ville, promissistis dare sibi si componeret quendam librum qui vocatur acimem, mille solidos jaccenses; sed quia super taxacionibus peytarum inter vos non poteratis modo aliquo conveniri, unde cum dictus Andreas asserat se compossuise dictum librum, et per ipsum tunc et nunc regatur compotum peytarum inter vos; ideo mandamus et dicimus vobis quatenus detis et solvatis incontinenti dicto Andree, vel cui voluerit loco sui, dictos mille solidos jaccenses, juxta promissionem per vos inde ei factam. et si forte contra hec aliquas justas acciones habetis propter quas dictos mille solidos eidem solvere non debeatis, mandamus per presentes Eximino Petri de Salanova, justicie Aragonum, quod audiat vos et dictum Andree super premissis et faciat fieri quod fuerit rationis. datum Gerunde, nonas septembris anno Domini .mccxc. quinto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 101, f. 313 v.

X

Saragoça, 26 febrer 1296

JAUME II APROVA'L PAGAMENT D'UN MISSAL PERA LA SEVA CAPELLA

Nos Jacobus etc. confitemur et recognocimus vobis Berengario de Fenestris tenenti locum Bertrandi de Serriano dilecti consiliari nostri etc., quod ad mandatum nostrum nuper vobis oretenus factum, solvistis pro precio cuiusdam libri missalis quem emistis ad opus capelle nostre, ducentos quadraginta solidos jaccenses quos in vestro compoto recipi volumus et admiti. datum Cesarauguste .vi. kalendas marcii anno predicto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 263, f. 63.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

missi penam sustineant que predictis transgressoribus fuerat infligenda. volumus eciam et statuimus quod quandocumque fratres ordinis Predicatorum judeis vel sarracenis utriusque sexus voluerint proponere Dei predicando, disputando, conferendo ad dilatacionem fidei christiane, ipsi omnes ad vocacionem eorum conveniant et sine strepitu predicacionem eorum audiant; et ne veritatem abscondere valeant tacendo ad interrogata, quesita seu obiecta eis a predictis fratribus, absque calumpnia et subterfugio respondeant reverenter; necnon et librorum suorum eis ad veritatem negocii perquirendam copiam facere cum requisiti fuerint compellantur, ut sic facta eis scripturarum hostensione et collacione super hiis habita in comuni veritas agitata melius et facilius splendescat in lucem, quod si hec facere noluerint per oficiales nostros ad predicta omnia observanda pena adhibita compellantur. volumus eciam quod si qui neophiti predicaciones, admoniciones seu correcciones dictorum fratrum noluerint seu neglexerint observare, per judices, baiulos seu alios oficiales nostros qui presentes fuerint de fratrum eorundem consilio pena corporali sive alia secundum quod necesse fuerit puniantur. datum Valencie .vi. kalendas septembris, anno Domini .mccxcvi.

Raymundus Caprarii mandato fratris Guillelmi de Villa Maiori.

Alia similis fuit facta de verbo ad verbum.

Arx. Cor. Aragó, reg. 104, f. 62.

XIII

Barcelona, 5 maig 1297

JAUME II ORDENA QUE'S PAGUIN ALS PREDICADORS DE BARCELONA DOS MIL SOUS ANYALS, QUE ELS HI CONCEDÍ PER A LA SUSTENTACIÓ DEL SEU ESTUDI GENERAL [1]

Nos Jacobus Dei gratia etc. atendentes nuper conventui fratrum Predicato-

1) Una confirmació d'aquesta carta, feta ab data de 24 abril 1309, se troba en el reg. 206, f. 44 v., y posteriorment, el 13 setembre de 1319, en el reg. 216, f. 187 v. — Un albarà del mestre racional P. Boyl, inclòs en una orde de pagament al tresorer Pere March, de 25 d'agost de 1311, fa l'historia de les vicisituts d'aquesta consignació; primer va pagarse de les rendes de Manresa, després de les dels molins de San Vicens dels Horts, en el terme del castell de Cervelló, y més tard al cambiar el rey aquest domini ab la comptesa de Pallars, de les del forn de Berga (reg. 147, f. 230 v.; v. també el f. 191).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

rum Barchinone pro sustentacione studii generalis in conventu predicto per fratres eius ordinis assignati, duo milia solidorum Barchinone habenda et percipienda anno quolibet quamdiu nobis placuerit concessisse, ut in alia carta nostra quam recuperavimus contineri; quia tamen dicta quantitas duorum milia solidorum in aliquo loco speciali non extitit dicto conventui assignata, in quo ipsam possent percipere et habere, volentes dicta duo milia solidorum eidem conventui sine dificultati tribui et exolvi, eadem duo milia solidorum Barchinone specialiter super redditibus et exitibus nostris Minorise anno quolibet habenda et percipienda dum nobis placuerit et de dicta processerit voluntate, presenti carta nostra duximus assignanda. mandantes per eandem baiulo Cathalonie generali nec non baiulo Minorise presentibus et qui pro tempore fuerint quod dicto conventui solvant dicta duo millia solidorum de redditibus et exitibus predictis anno quolibet dum nobis placuerit et de nostra voluntate processerit ut est dictum. datum Barchinone .iii. nonas madii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 195, f. 10; reg. vol I, doc. CLXXV.

XIV

Valencia, 8 desembre 1297

Jaume II demana al metge Armengol Blasii un llibre de medicina que li es molt necessari

Fideli suo magistro Ermengaudo Blasii, phisico, salutem etc. intelleximus per fidelem cirurgicum nostrum Berengarium de Riaria, quod vos habetis quendam librum qui loquitur de cura infirmitatis emorroydanum, unde cum nos dictum librum valde necessarium habeamus, vos affectuose rogamus quatenus dictum librum ad nos per latorem presencium transmittatis, informantes si placet per vestras litteras dictum Berengarium de Riaria de omnibus hiis que vobis videantur fore necessaria circa curandam egritudinem antedictam. in hoc enim valde gratum servicium facietis et regraciabimur vobis multum. datum Valencie, .vi. idus decembris, anno quo supra.

Petrus Marci.

Arx. Cor. Aragó, reg. 106, f. 132 v.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

XV

Saragoça, 25 setembre 1301

JAUME II MANA RESCATAR UN SEU LLIBRE D'AVICENA QUE TENIA EMPENYORAT PER 500 SOUS EL CIRUGIÀ BERENGUER SARRIERA. [1]

Guillelmo Esquererii, baiulo Cathalonie generali etc. cum fidelis cirurgicus noster Berengarius Çariera teneret quendam librum medicine nostrum vocatum Avicenam pignori obligatum per quingentos solidos Barchinone et ipse postea dictum librum obligavit pignori Bonanato de Bordils, draperio Gerunde, per quantitatem dictorum .d. solidos per que dictum librum ut predicitur a nobis obligatum tenebat, et nos ipsum valde necessarium habeamus, ideo volumus et vobis dicimus et mandamus expresse quatenus de redditibus, exitibus et aliis juribus baiulie predicte, quitetis sine dilacione aliqua librum predictum et ipsum ad nos mittatis confestim. nos enim ipsos .d. solidos quos ratione predicta dicto draperio persolveritis, a vobis in computo admitemus et admitti ac recipi volumus et mandamus. datum Cesarauguste, .vii. kalendas octobris anno predicto.

Petrus Martini, mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 268, f. 217 v.

XVI

Barcelona, 10 setembre 1302

JAUME II ORDENA QUE SIGUIN ENTREGATS A MESTRE GUILLEM JAUBERT DE BEZIERS ALGUNS LLIBRES ARABICHS DE MEDECINA QUE POSEEIXEN ELS JUEUS DE LA TERRA, PERA QUE AB ELLS PUGUI CORRETGIR ELS DE L'ESTUDI DE LLEYDA, DEL QUE N'ES PROFESSOR.

Dilectis et fidelibus suis universis et singulis offcialibus ad quos presentes pervenerint etc. cum magister Guillelmus Guauberti de Bitterris [2] legens in medicina in studio Ilerdensi ad opus correccionis librorum medicinalium habeat necessarios

1) En 2 de maig de l'any següent el rey escrivia en el mateix sentit al seu tresorer Pere Boyl (reg. 294, f. 45).

2) En molts documents del Arxiu se li dona'l calificatiu de metge del rey. Ensenyava a Lleyda desde principis de l'any anterior, perque'l 2 de janer de 1301 el rey l'enviava a cercar desde Valencia pera que cuidés de la seva salut, si sense perjudici de l'Estudi podia allunyarseu (reg. 120, f. 190).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

quosdam libros arabicos medicinales quos aliqui judei terre nostre habent, ut posset inde facere corrigi, pecias que sunt in dicto studio Ilerdensi et nos ipsas velimus ex causa premissa comodari eidem, idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus libros medicinales in arabico scriptos quos prefatus magister vobis dixit esse penes aliquem sive aliquos judeos terre nostre, faciatis tradi et acomodari sibi per ipsos judeos donec eos translatari fecerit vel eis usus fuerit ad corrigendum libros prefatos, ipso tamen magistro restituente ipsis judeis memoratos libros arabicos cum eis fuerit usus, sub forma superius expresata. datum Barchinone .iiii. idus septembris anno quo supra.

Arx. Cor. Aragó, reg. 125, f. 59.

XVII

Barcelona, 13 setembre 1302

JAUME II ORDENA PAGAR A BERENGUER FULLIT[1] EL SEU TREBALL EN ESCRIURE DURANT QUATRE MESOS EN UNA BIBLIA DEL REY

Fideli thesaurario suo Petro Boyl etc. dicimus et mandamus vobis quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes vos solvatis fideli nostro Berengario Folliti centum viginti solidos barchinonenses quos sibi pro provissione sua .iiii. mensium preteritorum quibus scripsit in libro viblie nostre, providimus exsolvendos. et facta solucione recuperetis ab eo presentem literam cum apocha de soluto. datum Barchinone idus septembris anno domini .mccc. secundo.

Petrus Lupeti mandato regis facto per Petrum Marci.

Arx. Cor. Aragó, reg. 294, f. 71.

XVIII

Valencia, 13 abril 1303

EL REY JAUME II ENVIA AL SUPRAVICARI DE LLEYDA EL TEXT VERDADER D'UN USATGE, SOBRE L'INTERPRETACIÓ DEL QUAL HI HAVIA ALGUNS DUBTES

Eidem[2]. ex parte vestra fuit propositum coram nobis quod textus illius cons-

1) Es el mateix escribent que copià la *Biblia* catalana den Jaume de Monjuich (v. vol. I, doc. V).

2) El document anterior porta l'adreça: Dilecto suo supravicario Ilerde.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

titucionis seu usatici qui incipit: «si quis ex magnatibus etc.», habetur in partibus illis in quibusdam libris corruptis et sic oritur dubitacio apud aliquos super eo; et ideo ad suplicacionem vestram transumptum eius de arxivo nostro vobis transmitimus in presentibus insertum sub forma qui sequitur: «si quis ex magnatibus regni vel aliquis miles» etc., prout in usaticis continetur. datum ut supra.

Arx. Cor. Aragó, reg. 127 f. 74.

XIX

Montalbá, 30 juliol 1303

JAUME II CONCEDEIX AL SEU CIRURGIÀ BERENGUER SARRIERA 250 SOUS PERA COMPRAR UN AVICENA

Fideli thesaurario suo Petro Boyl salutem etc. dicimus et mandamus vobis quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes vos tribuatis fideli cirurgico nostro Berengario Çariera ducentos .l. solidos barchinonenses quos pro emendo quodam libro vocato Avicenam ad opus sui ei de gracia duximus concedendos. et facta solucione recuperetis presentem literam cum apocha de soluto. datum in Monte Albano .iii. kalendas augusti anno predicto.

Petro Martini mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 294, f. 131 v.

XX

Tortosa, 31 desembre 1303

JAUME II ORDENA QUE'S PAGUI LO DEGUT A BERNAT FAREIX, QUE VINGUÈ DE VILAFRANCA DE CONFLENT PERA ESCRIURE UNS LLIBRES DEL REY, Y ALS MESTRES DE CAMPANES DE NARBONA QUE HAN FABRICAT LES DE LA CAPELLA DEL PALAU REYAL DE BARCELONA.

Jacobus etc. quia vos fidelis thesaurarius noster Petrus Boyl, ad mandatum nostrum vobis oretenus factum, dedistis et solvistis de peccunia curie nostre pecunie quantitates subscriptas inferius annum presentem, personis inferius nominatis, rationibus et causis subscriptis, videlicet: .xxviii. die mensis novembris in Barchinona Bernardo Fareix de Villafrancha Confluentis, quos sibi dari mandavimus pro missionibus et expensis suis redeundi ad patriam de qua venerat in nostro servicio

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

pro escribendis quibusdam libris nostris [1], sexaginta duos solidos, .vi. denarios Barchinone. item .xxx. die dicti mensis novembris ibidem Vitali et Bertrando, magistris cimbalorum de Narbone, quos sibi dari mandavimus pro missionibus et expensis suis redeundi ad patriam de qua venerant in servicio nostro, pro fabricandis squillis quas fieri mandaveramus in capella nostra palacii nostri Barchinone, centum solidos Barchinone. idcirco quantitates predictas in nostro compoto recipientes, eisdem in vestro compoto recipi volumus et admiti per quemcumque pro parte nostre curie vestri compoti recepturum, vobis tamen hostendente et tradente eidem apochas per quas constet vos dictas solutiones fecisse. datum Dertuse, pridie kalendas januarii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 294, f. 92.

XXI

Saragoça, 20 juny 1304

JAUME II MANA QUE'S PAGUI A FRA PERE ALEGRE Y FRA BERNAT DE TOLOSA LO QUE SE'LS HI DEU PER UNS LLIBRES QUE FEREN FER D'ORDE DEL REY [2]

Fideli thesaurario suo Petro Boyl, etc. cum dilectis nostris fratri Petro Alegre [3] et fratri Bernardo de Tolosa debeantur trescentos viginti octo solidos et .iiii. denarios Barchinone, ratione aliquorum librorum quos ad opus nostri de mandato

1) En el reg. 171, f. 23 s'hi fa menció d'un altre copista a les ordes del rey: Joan Alfons, *scriptor librorum*. S'ha de citar ademés fr. Jaume de Garrigans, a qui havia encarregat el rey que li copiés unes *Hores de la Verge* segons l'estil dels Predicadors (Finke; *Acta*, 925). Havia sigut Templari, y en la época en que ho era ja's deya d'ell que sabia *be scriure letra formada e iluminar ab or d'aicel e de ploma*. (Arx. Cor. Aragó; Templers, n.º 157).

2) En 3 de març de 1306 el rey ordenava un pagament a dos altres frares, per un objecte semblant (reg. 296, f. 152):

item fratri Martino de Casuis et fratri Martino de Pertusía, de ordine Predicatorum, pro aptandis quibusdam libris nostris, centum viginti solidos barchinonenses.

Fra Martí de Casuis en el Capitol Provincial celebrat pels Dominicans a Barcelona en 1299 era designat pera estudiar llògica al convent d'Osca. (V. Douais; *Acta capitulorum provincialium ordinis Predicatorum;* Tolosa, 1895, p. 644.)

3) En el Capitol dels Predicadors celebrat a Barcelona en 1299, va ser designat pera estudiar en el Convent de Xàtiva (Douais; *Acta*, 645). Era capellà del rey, y en tal concepte aquest en maig de 1300 li entregà pera la seva capella un *evangelister* ab posts de plata y pedres precioses (Finke; *Acta*, II, p. 914; v, també reg. 296, f. 116).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

nostro fieri fecerunt, mandamus vobis quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes vos, detis et solvatis dictis fratri Petro Alegre et fratri Bernardo de Tolosa, vel cui voluerint loco sui .cccxxviii. solidos et .iiii. denarios predictos. facta solutione recuperetis ab eis presentem litteram cum apocha de soluto. datum Cesarauguste, .xii. kalendas julii, anno predicto.

Petrus de Solerio, mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 294, f. 196. [1]

XXII

Saragoça, 21 desembre 1305

APROBACIÓ DE VARIS PAGAMENTS, ALGUNES PARTIDES DELS QUALS SE REFEREIXEN A LA COMPRA Y RELLIGADURA DE LLIBRES

Nos Jacobus etc. quia vos fidelis scriptor noster Bernardus de Aversone ad mandatum nostrum oretenus vobis factum solvistis de peccunia jurium sigillorum nostrorum que tenetis personis subscriptis infra dictas pecunie quantitates, videlicet: Albertino joculatori Januensi, quos ei graciose dari mandaverimus centum solidos Barchinone; item Bartholomeo Planella, cantatori peguescarum, habitanti Ilerde, quos ei de gratia dari mandavimus pro emendo quodam rocino, septuaginta solidos Jacce; item Ricarde uxori Bernardi de Monte Regali civis Ilerde quondam, in solucione usque ad concurrentem quantitatem cuiusdam debiti quod per curiam nostram ei debetur, centum solidos Jacce; item Arnaldo Messeguerii de camera nostra, solvendos per eum in precio seu sumptibus cuiusdam libri gramatice vocati partium, empti pro inclito infante Jacobo primogenito nostro, et pro ligaturis libri fororum Aragonum et cohoperta et postibus eiusdem, item pro cohoperta et ligaturis cuiusdam libri ludi scaquorum, item pro pergameneis et pro scribendo et illuminando et pro cohoperta et ligaturis usaticorum Barchinone, quos fieri noviter fecimus, centum quadraginta quinque solidos et novem denarios Barchinone. ideo dictas peccunie quantitates per presentem in nostro computo aceptamus, mandantes per eandem cancellario, magistro rationali seu alio cuicumque a vobis compotum recepturo, quod dictas peccunie quantitates in nos-

1) Se troba també copiat en el reg. 296, f. 79.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

tro computo recipiat et admitat, vobis tamen reddente presentem litteram et apochas seu albarana a qualibet dictarum personarum per quas seu que constet vos dictas quantitates peccunie exsolvisse. datum Cesarauguste, .xiii. kalendas januarii anno Domini .mccc. quinto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 270, f. 60.

XXIII

Valencia, 5 març 1306

JAUME II MANA QUE SIGUIN PAGATS AL SEU METGE MARTI DE CALÇAROJA VINT Y CINCH SOUS DE BARCELONA PEL PREU D'UN LLIBRE QUE LI VA FER ESCRIURE

Jacobus Dei gratia rex Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice comesque Barchinone, ac sancte Romane ecclesie vexillarius, ammiratus et capitaneus generalis, fideli scriptori suo Bernardo de Aversone, tenenti sigilla nostra, salutem etc. mandamus et dicimus vobis quatenus de denariis jurium sigillorum predictorum, detis et solvatis dilecto phisico nostro magistro Martino de Caliga Rubea, centum triginta solidos Barchinone quos sibi graciose pro quadam sella duximus concedendos; detis etiam sibi viginti quinque solidos dicte monete pro quodam libro morali quem ad opus nostri fecit scribi, et facta solutione presentem recuperetis litteram cum apocha de soluto. datum Valencie, .iii. nonas marcii anno Domini .mccc. sexto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 267, f. 1.

XXIV

Osca, 1 juny 1307

JAUME II ORDENA AL SEU TRESORER QUE PAGUI A FR. PERE ALEGRE [1] 400 SOUS PER LA COMPRA DE UNA BIBLIA

Fideli thesaurario suo Petro Marcii etc. mandamus et dicimus vobis quatenus de pecunia curie nostre que est vel erit penes vos tribuatis et solvatis religioso

1) Sobre aquest frare cf. Document XXI.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

fratri Petro Alegre capellano nostro dilecto quadringentos solidos barchinonenses quos sibi pro emendo quandam bibliam [1] graciose duximus concedendos. et facta solucione recuperetis ab eo presentem litteram cum apocha de soluto. datum ut supra.

Arx. Cor. Aragó, reg. 296, f. 79. [2]

XXV

Valencia, 1 setembre 1308

JAUME II CONCEDEIX 2,000 SOUS AL SEU GERMÀ JOAN, PERA COMPRAR LLIBRES Y ANAR A L'ESTUDI DE MONTPELLER

Eidem etc. [3] dicimus et mandamus vobis quatenus de peccunia quam pro nobis recepistis vel recepturus estis in partibus Provincie, tribuatis et solvatis incontinenti, postposita omni mora, venerabili et dilecto Johanni fratri nostro [4] duo milia solidorum barchinonensium quos pro emendis libris sibi duximus conce-

1) A continuació estractem altres donacions semblants de llibres:

Lleyda, 5 juny 1301. — A fr. Martí d'Aranda, O. P., company del confés del rey fr. Martí d'Ateca, 100 sous de Jaca, *pro emendis libris* (reg. 294, f. 2).

Jaca, 26 juny 1302. — A fr. Sanxo de Mur, dels Predicadors de Saragoça, 50 sous jaquesos ab el mateix objecte (reg. 294, f. 54 v.)

Barcelona, 14 octubre 1311. — Igual concessió de 500 sous a fra Bernat de Solanes (reg. 298, f. 16).

Tarragona, 19 abril 1316. — Concessió a fr. P. de Portell, O. P., confessor del rey, de 400 sous pera compra de llibres (reg. 300, f. 106). En el Capitol celebrat pels Predicadors a Barcelona l'any 1299 va ser destinat *ad studium naturarum* al convent de Mallorca (Douais, op. cit. pàg. 645). Essent encara confessor del rey va ser proposat pera l'arquebisbat de Torres en Sardenya (Finke, *Acta*, pàgs. 431 y 805) del que va pendre possessió en octubre de 1327 (Eubel; *Hierarchia* ... I, 532).

Valencia, 7 juliol 1318. — El rey mana al bisbe de Lleyda Guillem de Aranyó, que dongui a fra Guillem Peregrí, O. P., la mula que montava quan anà a la Cort, pera que ab el seu preu pugui compri llibres (reg. 275, f. 24). Aquest frare va ser destinat en l'esmentat Capitol en 1299, a l'estudi de la lògica en el convent de Lleyda (Douais, op. cit. pàg. 644).

2) Vegis també reg. 289, f. 11.

3) A Jaume de Puig.

4) Era fill ilegitim de Pere II *el Gran* (v. Finke, op. cit., 763). No'n parla el Sr. Bofarull en *Los Condes de Barcelona Vindicados*.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

dendos, faciendo taliter ne ipse frater noster ob defectum dicte peccunie habeat a profeccione studii retardari, recuperando post solucionem presentem litteram cum apocha de soluto. datum ut supra.

Arx. Cor. Aragó, reg. 267, f. 174.[1]

XXVI

Barcelona, 12 juny 1309

JAUME II ORDENA QUE S'ENTREGUIN AL SEU METGE MARTÍ DE CALÇAROJA 1.200 SOUS PER LA COMPRA D'UN LLIBRE D'AVICENA

Fideli scriptori suo Bernardo de Aversone salutem et graciam. mandamus vobis quatenus de peccunia jurium sigillorum nostrorum que tenetis, solvatis fideli phisico nostro magistro Martino, ducentos solidos barchinone quos in acurrimento precii pro quo emit quendam librum de phisica vocatum Evincenna graciose sibi duximus concedendos; quibus sibi solutis presentem litteram recuperetis ab eo, loco apoche retinendam, mandantes magistro racionali curie nostre vel cuicumque a vobis conpotum recipienti, quod dictos ducentos solidos a vobis restituente presentem litteram in compoto recipiat et admitat. datum Barchinone .ii. idus junii anno Domini millesimo .ccc. nono.

Arx. Cor. Aragó, reg. 271, f. 39 v.
Cf. vol. I, doc. XXXVI y vol. II, doc. XXIII.

1) A continuació ab igual data, s'hi troba'l següent document:

Cum venerabilis et dilectus Johannes, frater noster, afectet in sciencia proficisci et propterea ad partes Montispesulani sit evestigio accessurus, inibi studio insistendo, nosque providerimus et concesserimus ei dari per vos ex peccunia quam pro nobis estis in partibus Provincie recepturus qualibet die unum florenum auri pro provisione sua dum ex beneplacito nostro in studio remanserit supradicto ideo vobis dicimus et mandamus quatenus tradatis prelibato fratri nostro qualibet die unum florenum auri

Era clergue, y en un document de 7 de setembre de 1307 se parla d'una copa de plata que'l rey li oferí ab motiu de la seva primera missa (reg. 296, f. 116). En 1310 encara era a l'estudi, perque en 21 d'agost el rey demanava a les aldees de Terol que ajudessin pecuniariament al seu germà Joan, *clericus cum.... causa studii in alienis partibus converselur* (reg. 271, f. 169).

Més tard ingressà en l'Orde dels frares Menors Pere III, del qual era confés, el proposà en 12 janer de 1353 pera la diòcesis de Taraçona, quan morís, deya'l rey, *el honrado don Jofre agora vispe* (reg. 678, f. 176 v.) No logrà aquest bisbat però sí'l de Caller. del que va pendre posessió en 12 febrer 1354. Hi morí en 1368 (Eubel; op. cit I, 162).

Digitized by Google — Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

XXVII

Xàtiva, 8 janer 1311

JAUME II ORDENA QUE'S PAGUI A FR. JAUME D'OLZINA EL PREU D'UN LLIBRE QUE LI COMPRÀ A PARIS

Fideli thesaurario suo Petro Marci etc. dicimus et mandamus vobis quatenus de peccunia curie nostre solvatis fratri Jacobo de Olzina, de ordine Predicatorum, octuaginta solidos Barchinone, quos ei deconstitit quidam liber quem emit Parisius et nobis tradidit atque dedit. et facta solutione presentem recuperetis litteram cun apocha de soluto. datum Xative .vi. idus januarii anno Domini .mcccx.

B. de Fonte mandato regis facto per A. Messeguerii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 147, f. 102.

XXVIII

Saragoça, 3 novembre 1311

JAUME II ORDENA 'S PAGUI AL MESTRE DELS SEUS FILLS ELS INFANTS JAUME Y ALFONS [1] LA QUANTITAT DE 300 SOUS QUE SE LI DEUEN

Jacobus etc. fideli portario suo Sancio de Aquis salutem etc. cum nos cum aliqua carta nostra que data fuit Osche .xiiii. kalendas julii anno Domini millessimo .cccxi. concesserimus et assignaverimus Raymundo de Benaiacho, magistro inclitorum infantum Jacobi et Alfonsi, filiorum nostrorum, trescentos solidos Jacce habendos et percipiendos quolibet anno ex illis quingentis solidis dicte monete, quos a monasterio Sancte Christine singulis annis pro cena debemus percipere

1) Tenim noticies de qui eren els mestres de dos dels altres fills de Jaume II, l'infant Joan arquebisbe de Toledol y Patriarca d'Alexandría, y l'infant Pere, comte de Ribagorça y Empuries. Ho fou del primer, fr. Pere de Vilallonga, de l'Orde de S. Benet, a qui s'anomena també metge seu y obrer de S. Cugat. (Vegis reg. 298, f. 12, y 162 f. 88).

Va esser mestre de l'infant Pere, En Gil Lopez de Mestre, al que en 2 de juliol de 1314 se li concedien 500 sous, en auxili del matrimoni de la seva germana (reg. 299, f. 31 v.; v. també reg. 281, f. 34.)

Digitized by Google · Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

et habere, et dictus magister Raymundus hoc anno non potuerit dictos trescentos solidos percipere et habere, pro eo quod nos jam habueramus et perceperamus cenam predictam a monasterio supradicto, et propterea nolimus ipsum anno ipso carere gracia supradicta, idcirco mandamus et dicimus vobis quatenus de denariis peytarum quos nunc pro nobis in Aragonia exigitis et colligitis loco nostri, solvatis dicto magistro Raymundo, vel cui voluerit loco sui, trescentos solidos supradictos, solutis tamen assignacione Berengarii de Fenestris et aliis prius factis. et facta solucione recuperetis ab eo presentem litteram cum apocha de soluto. datum Cesarauguste, .iii. nonas novembris anno Domini .mcccxi.

Arx. Cor. Aragó, reg. 272. f. 193. [1]

XXIX

Barcelona, 8 novembre 1313

JAUME II ORDENA QUE'S PAGUI A JAFUDA BONSENYOR [2] LA TRADUCCIÓ EN ROMANÇ D'UN LLIBRE ARÀBICH

Jacobus etc. fideli thesaurario nostro Petro Marci etc. mandamus et dicimus vobis quatenus de pecunia curie nostre que est vel erit penes vos, tribuatis et solvatis magistro Jahudano filio Astrugi de Bonsenyor, quondam, judei Barchinone, mille solidos Barchinone qnos ei, pro translatando et redigendo de arabico in romancio quodam libro scripto in arabico medicine vocato halçahahny, providimus exhibendos. et facta solutione recuperetis ab eo presentem litteram cum apocha de soluto. datum Barchinone, .vi. idus novembris anno Domini .mcccxiii.

P. Lupi mandato regis facto per magistrum Johannem Emilii, medicum regium.

Arx. Cor. Aragó, reg. 299, f. 52 v.

1) Vegis també reg. 274, f. 141.

2) Un fill seu, anomenat Astruch Bonsenyor, que feya 4 anys vivia a Perpinyà, era recomanat en data de 19 d'agost de 1315 per Jaume II al rey Sanxo (reg. 156, f. 205 y 215 v.)

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

XXX

Lleyda, 13 octubre 1314

JAUME II ORDENA QUE'S PAGUIN A MESTRE PERE DE BONHUYL DOS MIL SETCENTS SIXANTA SOUS DE BARCELONA PER LA CONSTRUCCIÓ DE LA TOMBA DEL REY Y DE LA REINA BLANCA A SANTES CREUS. [1]

Jacobus etc. dilecto militi nostro Orrigo de Quinta Vayl etc. cum magistro Petro de Bonhuyl lapicide, racione operum per ipsum factorum de mandato nostro in monasterio Sanctarum Crucum videlicet: in faciendo quoddam tabernaculum simile illius tabernaculi sepulture serenisimi domini regis Petri bone memorie patris nostri et duas sepulturas intus dictum tabernaculum, unam videlicet ad opus nostri et aliam ad opus domine Blanche Aragonum regina, consortis nostre, memorie recolende, debeantur per curiam nostram duo mille septingentos sexaginta solidos Barchinone sibi ad solvendum restantes de octo mille solidos qui sibi per fidelem thesaurarium nostrum Petrum Marci, nomine et pro parte nostra, promissi fuerant pro dictis operibus faciendis et complendis, ut hec et omnia in quoddam publico instrumento pergameneo super dictis operibus faciendis et super conveniencia inde facta super iis inter thesaurarium et magistrum Petrum predictos continetur; idcirco dicimus et mandamus vobis quatenus de illis quinque mille solidis regalium quos pro nobis recepistis a Johanne R..... baiulo in parte regni Valencie quam habemus ultra tribuatis et solvatis eidem magistro Petro predictos duos mille septingentos sexaginta solidos et solucione facta, recuperetis ab ipso predictum publicum instrumentum et presentem cum apocha de soluto, resi-

1) V. els documents publicats sobre aquestes sepultures per D. Andreu Gimenez y el senyor Finke (op. y lloch citats). Encara podem afegirhi les notes següents: — Barcelona, 16 octubre 1310; orde de pagar 500 sous barcelonins que va prometre donar al seu cirugià Berenguer ça Riera *pro scindendibus lapidibus apud Gerundam ad opus sepulture illustris domine Blanche* (reg. 147, f. 52 v.) — 27 octubre 1310; orde de que's paguin 520 sous de Barcelona an Jaume Lirana de Montmeló, per haverli fet fer *quendam tumulum lapideum ad opus sepulture illustris domine Blanche, regine Aragonum* (reg. 147, f. 61). — Xátiva, 12 janer 1311; quitament al seu cambrer d'un pagament de 70 sous de Barcelona que va entregar *Bertrando Riquerii, magistro operis lapidei Barchinone, ad opus aliquarum missionum quas fecit in tumulo domine Blanche consortis nostre* (reg. 147, f. 100 v.) — 20 desembre 1313; s'entreguen quatre mil sous de Barcelona a fr. Arnau de Mataró, abat de Santes Creus, pera les despeses del sepulcre del rey y la reina (reg. 299, f. 63 v.)

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

duum ... dictorum quinque milia solidorum in continenti per aliquam personam fidedignam nobis mittere procuretis. et hoc aliquatenus non mutetis seu eciam differatis. datum Ilerde, tertio nonas octobris anno Domini .mcccxiiii.

Bernardus de Aversone mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 275, f. 87.

XXXI

Montblanch, 15 juliol 1316

JAUME II MANA QUE'S PAGUI A BERNAT GONTER EL SEU TREBALL EN L'ILLUMINACIÓ D'UNA BIBLIA, QUE VOL QUE LI SIGUI TRAMESA EN QUANT SIGUI ACABADA

Jacobus. fideli nostro Bartholomeo Çafont de camera nostra, salutem etc. significamus vobis quod nos nuper per aliam litteram nostram quam vobis mittimus cum presenti,[1] scribimus justicie Valencie vel eius locum tenenti ut satisfaciat incontinenti magistro Bernardo Gonterii, pictori, racione cuiusdam viblie nostre quam illuminavit in suo salario competenti, et satisfacto sibi ipsam vibliam protinus recuperet et vobis tradat per vos nobis mittendam. quare vobis dicimus et mandamus quatenus visis presentibus presentetis dicto justicie litteram supradictam et requiratis eum ut in continenti satisfaciat dicto magistro Bernardo et dictam recuperet vibliam, eamque vobis tradat prout nos sibi mandamus. vos autem tradita vobis ipsa viblia, eam in quaternis sicuti nunc stat in premsa bene strictam ponatis, et in pluribus pannis enceratis involutam, sic quod tute portari possit, eam nobis protinus transmittatis. super hiis, enim, vos sollicitum et diligentem

1) Se troba en el meteix registre, f. 215.

El 9 d'agost del mateix any, el rey escrivia lo següent al Guardià dels frares Menors de Daroca (reg. 277, f. 245):

Exponuit coram nobis Bernardus Gunterii, quod ipse obligaverit se cum instrumento publico tornare in posse vestro bibliam nostram quam nomine nostro sibi tradideratis ad illuminandum, quamque ipse Bernardus Gonterii nobis tradidit illuminatam, quare ad instanciam eiusdem Bernardi Gunterii vobis significamus quod idem ... tradidit nobis bibliam antedictam ... mandantes vobis quatenus instrumentum dicte obligationis reddatis eidem.

En 2 de març de 1315, el rey aprobava l'entrega de 30 sous jaquesos feta an aquest pintor pera anar d'orde seva de Daroca a Saragoça (reg. 299, f. 202 v.), y el 17 de setembre del mateix any li concedia l'ellongament per un any dels deutes que tenia a Daroca (reg. 158, f. 12).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

esse volumus in procurando et mittendo nobis vibliam antedictam. datum in Montealbo, idus julii anno Domini .mcccxvi.

Arx. Cor. Aragó, reg. 277, f. 215 v.
Cf. vol. I, docs. XLV, XLIX - LI.

XXXII

Tortosa, 27 desembre 1316

JAUME II ORDENA QUE'S TORNIN A FR. ALFONS DE ZAMORA, O. M. UNS LLIBRES QUE LI FOREN EMPENYORATS EN CONCEPTE DE PEATGE, QUAN VENIA DE L'ESTUDI DE SARAGOÇA

Jacobus etc. fidelibus nostris pedagiariis ville nostre Faricie salutem etc. pervenit ad nostrum auditum quod vos nuper pignorastis religioso fratri Alfonso Samorensi de ordine Minorum, qui per dictum locum transitum faciebat, quosdam libros racione pedatici quod in dicto loco recipitur. et cum dictus frater Alfonsus de civitate Cesarauguste pro studendo accederet, et non sit conveniens quod ab huiusmodi religiosis mendicantibus et ad studium accedentibus pedaticum exigatur, idcirco mandamus vobis expresse quatenus visis presentibus restituatis seu restitui faciatis dicto fratri Alfonso vel cui loco sui voluerit libros predictos quos ei pignorastis occasione pedatici supradicti. aliter mandamus justicie ipsius loci quod vos ad hoc debita cohercione compellat. datum Dertuse .vi. kalendas januarii anno Domini .mcccxvi. Ferrarius de Bastida mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 159, f. 190.

XXXIII

Valencia, 26 novembre 1317

INVENTARI DE JOYES, LLIBRES Y ALTRES OBJECTES ENTREGATS ALS INFANTS D'ORDE DEL REY

Nos Jacobus etc. tenore presentium confitemur vobis fideli Arnaldo Messeguerii, camerario nostro, quod de mandato per nos oretenus vobis facto ex jocalibus et rebus nostris, penes vos existentibus, dedistis et tradidistis jocalia et res subscriptas, videlicet: inclite infantisse domine Blanche, quandam moxeranam ar-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

genti, ponderantem ad marcham Ilerde .x. uncias. item illustri domine Marie Aragonum regine, coniugi nostre, quendam librum vocatum thesaurus. item eidem regine quendam alium librum vocatum psalterium. item inclito infanti Alfonso, comiti Urgelli et vicecomiti Agerensi, filio nostro, quandam corrigiam sirici rubei, viridis et violati, in qua est scripta Ave Maria, cum litteris fili auri cum capite et mosqueta argenti deauratis et est ibi quidam regalis, videlicet in capite et in mosqueta predicta ipsius corrigie ex parte .i. est scutus regalis, et ex altera parte quiddam scutus cum signo regis Karoli, et ex parte del enves est sirici rubei cum vetis fili auri et sunt in ipsa corrigia novem barrete plane et unus penjador. item eidem infanti duos ganivets cum manubrio de vori in eadem vagina. item inclito infanti Johanni, nato nostro, quoddam corium de Godomaçi ad formam cohopertorii, et ex .i. parte forratum est de panno lini livido et ex alia parte ipsius corii sunt sute due pelles leopardi. item inclite infantisse Jolanti filie nostre, decem scutellas argenti, ponderis undecim marcharum, duarum uncie et medie. item decem tacias argenti ponderis octo marcharum, sex unciarum. item eidem infantisse quendam tayllador et duo plateria de argento, ponderis quatuor marcharum et medie unciarum. item duos bacins argenti, ponderis .iiii. marcharum, duarum unciarum et medie. item unum pitxel argenti ponderis duarum marcharum unius uncie et unius quarti uncie, et est summa totius ipsius argenti triginta marcharum, quatuor unciarum et medie, et unius quarti uncie. item dicto infanti Johanni duos galeros sive capells de sol. item dicte infantisse Blanche quendam ymaginem eboris sive de vori. item eidem infanti Johanni duo carnereta sive carnerets fili auri et sirici. et ideo traditiones per vos factas de jocalibus et rebus predictis gratas habentes et etiam acceptantes, de ipsis vos quitium appellamus, eosque per magistrum rationalem curie nostre, vobis in compoto nostro recipi volumus et jubemus. datum Valencie, .vi. kalendas decembris, anno Domini .mcccxvii.

Ferrarius de Bastida, mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 279, f. 71.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

XXXIV

Valencia, 26 novembre 1317

Inventari de joyes y altres objectes repartits d'orde de Jaume II

Nos Jacobus etc. tenore presencium confitemur vobis fideli camerario nostro Arnaldo Messeguerii, quod de jocalibus et rebus camere nostre penes vos existentibus tradidistis de mandato nostro per nos oretenus vobis facto jocalia et res subscriptas, videlicet: Petro Martin barberio nostro, duos ganivets in una vagina viridi cum duabus virolis argenti et condulo sive cordono sirici rubei et cum manubrio coralis. item G. de Pertusia quoddam ganivet cum manubrio coralis et cum vagina viridi et cum quatuor virollis argenti et cum cordono sirici rubei. item Johanni Garcesii, barberio nostro, aliud ganivet cum manubrio eburneo et vagina rubea. item inclite infantisse Elienori filie regis Castelle quoddam psalterium cum litteris deauratis, quod fuit domine regine Blanche, felicis memorie coniugis nostre. et ideo traditiones per vos factas de jocalibus et rebus predictis gratas habentes et etiam acceptantes de ipsis vos quitium appellamus, easque per magistrum racionalem curie nostre vobis in computo nostro recipi volumus et admiti. datum Valencie .vi. kalendas decembris anno Domini .mccc. septimodecimo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 279, f. 71 v.

XXXV

Valencia, 20 febrer 1318

Jaume II reclama una biblia y altres bens mobles que havien pertenescut als Templers

Jacobus etc. dilecto judici curie nostre Roderico Egidii Carini, baiulo Aragonum generali etc. recepimus litteram vestram quam nobis noviter destinastis per quam significastis nobis ea que vos et Garsias Moriello, porterius noster, fecistis prout vobis mandavimus in restitucione bonorum stabilium Templi, quondam, facta ordini Hospitalis, et intellectis que continebant in ea vobis respondemus quod

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

super facto de Novelles providebimus et vobis significabimus quid facere debeatis. preterea quia intelleximus per dictam litteram vestram et per quandam cedulam in ea interclusa de qua vobis transumptum mittimus in presenti littera interclusum, vos tenere de bonis mobilibus dicti Templi, quondam, res in ipsa cedula contentas, volumus ac vobis dicimus et mandamus quatenus visis presentibus mitatis nobis per aliquam personam idoneam, tam lignum Domini, tam bibliam quam alia omnia et singula contenta in cedula supradicta, cum nos ea videre et habere velimus, et hoc nullatenus diferatis. datum Valencie, .x. kalendas marcii, anno Domini .mcccxvii.

Tenor vero dicte cedule talis est:

Esto yes lo que tienen don Rodrigo Gil Carin et Garcia Moriello que han preso de los bienes mobles que fueron del Temple. primerament .i. vestiment complido menos de amito con casulla de porpora nueva a senyales de leones d oro. otro vestiment complido menos de amito la casulla de tartari bellut vermello con su dalmatica e con solimo vert. i. dalmatica de porpora a senyal de ymagen de reyna. ii. garlandas de altar el una de seda texida a senyales del Temple e a olivas, e el otra de fres a cruzes d oro. unas fazaletas con listas d oro e el cabo morisco. i. barragon blancho de lino con crus de sendal bermello. i. cruçeta de fulla de plata sobredorada en que ha .i. lignum Domini chico del qual minvan .v. piedras. otro lignum Domini que y fizo fer don Remon Oliver con dies piedras e con su pie d argent. i. encenserio d argent. item de Noviellas .i. biblia. [1]

Arx. Cor. de Aragó, reg. 279, f. 118 v.

XXXVI

Santes Creus, 12 juny 1318

ORDE DE PAGAMENT DEL SALARI CONVINGUT AL MESTRE DE CERVERA, JOAN DE RINERIO

Jacobus etc. fideli nostro baiulo Cervarie vel eius locum tenenti etc. conquestus est nobis magister Franciscus de Rinerio magister in artibus, quod jurati

1) *Unam bibliam in duobus voluminibus que fuit de Novelles,* se l'anomena en un document que's troba en el mateix registre, al foli 179 v., datat a Tortosa, 19 abril 1318, en que'l rey declara haverli sigut entregats els objectes anteriors.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Cervarie tenentur sibi in quadam pecunie quantitate racione salarii quod eidem Francisco promiserunt dare pro uno anno eo quia legebat ibidem gramaticalem scienciam ac eciam logicalem, quam quidem quantitatem peccunie sibi solvere differunt ac eciam contradicunt indebite et iniuste in dicti Francisci periudicium et non modicam lesionem. quare ad humilem suplicacionem dicti Francisci nobis exhibitam vobis dicimus et mandamus quatenus, constito vobis de predictis predictos juratos ad solvendum et satisfaciendum dicto Francisco in eo ad quod ipsos juratos eidem teneri inveneritis racione predicta, cohercione debita compellatis pro ut de jure et racione fuerit faciendum, quibuscumque maliciis et difugiis ac dilacionibus frustatoriis proculpulsis taliter, quod dictus Franciscus ad nos propterea ob defectum justicie non cogatur iterato habere recursum. datum in monasterio Sanctarum Crucum .iiii. idus junii anno Domini .mcccxviii. Clemens de Salaviridi mandato vicecancellarii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 166, f. 227.[1]

XXXVII

Barcelona, 15 novembre 1318

INVENTARI DE JOYES Y LLIBRES REPARTITS D'ORDE DE JAUME II[2]

Nos Jacobus etc. tenore presencium confitemur et recognoscimus quod vos fidelis camerarius noster Arnaldus Messeguerii de mandato per nos oretenus vobis facto tradidistis ex rebus camere nostre penes vos existentibus, infrascriptis personis, res sequentes, videlicet: Johanni Garcesii, barberio nostro, unus manil barberii. item inclito infanti Joahanni filio nostro quandam crucem cristalli cum crucifixo

1) Tenim noticies també d'algunes Escoles d'altres pobles de Catalunya y Aragó durant aquest regnat. A Montblanch ensenyava en l'any 1293 el mestre G. A. Montecarballo (reg. 96, f. 63 v.). De l'estudi d'arts de Terol ens parla un document de 28 de maig de 1325, per el qual se prohibeix que's faci pagar a Mestre Pere de Benavarre *regens in artibus studium Turolensem peytas et exacciones contra jus quod artium professores facit inmunes* (reg. 186, f. 72). Cf. també 'l doc. LXXI del vol. I.

2) La major part dels objectes consignats en aquest y següents inventaris, semblen procedir, encara que no ho diguin els documents, dels bens dels Templers, que com es sabut s'apropià la Corona al esser disolta l'Orde. (Cf. *Inventaris inedits de l'Orde del Temple a Catalunya*, en l'*Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, MCMVII).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

argenti deaurato et cum canono argenti deaurato et niellato. item infantisse domine Blanche, filie nostre, quandam aliam crucem xristalli cum crucifixo argenti deaurato, cum pede argenti deaurato. item tradidistis fratri Guillelmo Baro, monaco Sanctarum Crucum, capellano nostro, ad opus capelle nostre unam pitxena de xristallo cum quatuor leonibus argenti in pede deauratis. item infantisse domine Blanche filie nostre duo candelabra de xristallo modica cum munimento argenti deaurata. item dicto infanti Johanni alia duo candelabra de xristallo magna munita de argento deaurata cum leonibus et esmalts. item tradiditis magistro Guillelmo Jordani apothecario quatuor pecias auri cum floquis de sirico rubeo et erant ornate circum circa de perlis et due pecie sunt cum esmaltis et alie due sine smaltis. et dictus apothecarius noster posuit et convertit aurum et perlas in quodam electuario quod fecit ad opus nostri. item tradidistis nobis unum capmafeu cum figura leonis munitum de argento deaurato cum rubiciis et safiris circum circa quod posuimus in caxieta nostra. item monialibus monasterii alieme Xative unum librum cum postibus cohopertum de partge rubeo qui incipit «multitudinem pietatis» et finit «apud civitatem Pisanam». item dictis monialibus unum estoig de fuste cum una cruce de xristallo cum virollis argenti et cum pede de electro deaurato et cum uno velo de sirico albo. item dicte infantisse dompne Blanche unum librum cum postibus cohopertis de corio rubeo qui incipit in duodecima carta in rubrica prima «de adventu» et in aliis cartis prioribus est martirologium sive compter, et finit «potencia glorietur». item monasterio Vallis Digne unum estoig de fuste quod non erat in caxia, cum una cruce magna de fuste cohoperta cum folio argenti et cum crucifixo embutito et cum quatuor figuris in quolibet capite unica et cum pede de electro deaurato. item eidem monasterio Vallis Digne unum estoig de fuste longum cum unica garlanda sive frontali altaris de folio argenti deaurata cum rosis et salamonibus flocatis de auro et de sirico. et ideo tradiciones per vos factas de rebus predictis gratas habentes ac eciam acceptantes, vos inde inmunem et quitium apellamus, resque predictas in computo nostro recipi volumus et iubemus, licet apochas non exhibueritis de eisdem. datum Barchinone .xvii. kalendas decembris anno Domini .mccc. octavo decimo.

Ferrarius de Bastida mandato domini regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 281, f. 31.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

XXXVIII

Barcelona, 24 novembre 1318

INVENTARI DE LLIBRES Y JOYES REPARTITS PER N'ARNAU DE MESSEGUER, D'ORDE DEL REY

Nos Jacobus Dei gracia rex Aragonum etc. tenore presencium confitemur et recognoscimus vobis quod vos fidelis camerarius noster Arnaldus Messegerii, de rebus camere nostre penes vos existentibus, tribuistis infrascriptis personis res subscriptas de mandato per nos oretenus vobis facto, videlicet: monialibus alieme Xative unum superaltare de panno linceo munito de sirico diversorum colorum. item eisdem monialibus unam casullam de panno auri cum campo de sirico rubeo cum magnis operibus forratam de panno linceo croceo. item eisdem monialibus unam dalmaticam de panno auri cum operibus ad similitudinem aquilarum et de pinyes qui corre cum sirico violato. item eisdem unam stolam et unum manipulum de panno auri cum campo de sirico violato, forratam de pano linceo croceo. item eisdem unam stolam et unum manipulum de filo linceo albo cum operibus viridibus et rubeis et sunt ibi duo sinyels albi. item eisdem unum guarniment de frontal flocatum cum floquis de sirico operato de diversis coloribus. item inclito infanti Johanni, karissimo filio nostro, quendam librum qui incipit post rubrum sive rubrica : «queris de voluntate Dei» et finit : «spiritualiter esse creditur». item monasterio Sanctarum Crucum unum librum magnum cum postibus et cohoperta de corio qui incipit in prima carta scripta : «incipiunt concordie», et in tercia carta : «principia rerum», et finit in ultima carta in uno numero, .mcccxi., et in fine dicti libri finit : «unde manens omnium». item monasterio Vallis Digne unum librum magnum qui videtur esse decretalis vetus et incipit in prima carta in textu in littera nigra : «Clemens recte judicare filii hominum», et finit in ultima carta scripta que est glosula : «unde melius dicere in quem permitencium heredes», et in duodecima carta versus finem libri finit in textu : «probabile testimonium probatorum». item eidem monasterio Vallis Digne unum librum cum postibus cohopertis panno linceo et incipit in prima carta : «Abel dicitur principium ecclesie», et finit in ultima carta scripta : «quam non potencia firmatur». item eidem monasterio quendam librum magnum cum postibus cohopertis de corio et incipit in prima carta

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

scripta : «de excellencia evangelii», et finit in ultima carta scripture libri : «solummodo decem esse contigerit», et in ultima linea scripta in toto libro finit : «sit benedictus hic et eternum». item eidem monasterio unum librum cum postibus qui incipit in rubrica rubea : «in nomine sancte trinitatis», et finit : «obtulante prevenire mereatur». item fratri Guillelmo Baro, monaco Sanctarum Crucum, capellano nostro, quendam librum cum postibus cohopertum de panno linceo qui incipit in rubrica rubea : «incipit prologus in elementario», et finit : «explicit feliciter amen». item unum reliquier operis de Limotges, in quo est in quolibet capite quedam ymago et fuit inventum ligatum et sigillatum cum sigillo Petri de Solerio et, prout continebatur in inventarium factum per nobilem Artaldum de Luna, erant in dicta caxia sex saquets de reliquies et unus pannus de purpura in quo sunt aliqui ligalli qui ut dicitur sunt reliquie. et dictam caxiam tradidistis monasterii Vallis Digne et reliquie fuerunt divise et distribute inter monasterium Santarum Crucum et Vallis Digne et capellam nostram. et ideo tradiciones per vos factas de rebus predictis gratas et ratas habentes ac eciam acceptantes, res ipsas in computo nostro vobis recipi volumus et iubemus, licet apochas non exhibueritis de eisdem vosque inde inmunem et quitium appellamus. datum Barchinone octavo kalendas decembris anno Domini .mccc. octavo decimo.

Ferrarius de Bastida mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 281, f. 33.

XXXIX

Barcelona, 11 novembre 1318

Descripció d'alguns llibres entregats d'orde del rey a varis monastirs

Nos Jacobus etc. tenore presencium confitemur et recognoscimus quod vos fidelis camerarius noster, Arnaldus Messegueri, de mandato per nos oretenus vobis facto tradidistis subscriptis personis res infrascriptas, videlicet : monasterio Vallis Digne unum librum magnum cum postibus et cohoperta de corio qui liber incipit aliter : «incipit prologus in elementario doctrine».[1] et finit taliter : «hic

1) El de Papias.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

liber est scriptus qui scripsit sit benedictus». item monialibus alieme ville Xative quendam librum cum postibus ferratis et cum platis de electro et incipit : «prologus libri salmorum». item monasterio Vallis Digne quendam librum magnum de cantu ecclesie cum postibus, cohopertum de panno bruno et incipit rubrica ipsius libri, de rubeo scripta : «dominica prima», scriptura vero de encausto nigro scripta incipit : «benedictus Dominus», et finit : «finito libro reddatur cena magistro». item dictis monialibus alieme Xative quendam librum cum postibus cohopertis de corio de servo qui incipit : «semper ecclesiam». item eisdem monialibus quendam magnum librum cum tabulis cohopertis de corio albo et cum clavis grossis et incipit rubrica que rubea est : «epistola sancti Geronimi», in littera vero nigra incipit : «Ambrosius tua michi». et ideo tradiciones per vos factas de libris predictis ratas et gratas habentes ac eciam acceptantes, vos inde inmunem et quitium appellamus ipsosque libros vobis per magistrum racionalem curie nostre in compoto nostro recipi volumus, licet apochas non exhibueritis de eisdem. datum Barchinone tercio idus novembris anno Domini .mccc. octavo decimo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 281, f. 30.

XL

Barcelona, 6 agost 1319

INVENTARI DE JOYES Y ALTRES OBJECTES REPARTITS D'ORDE DEL REY

Nos Jacobus etc. tenore presencium confitemur et recognoscimus quod vos fidelis camerarius noster Arnaldus Messeguerii, de rebus camere nostre penes vos existentibus, tradidistis de mandato per nos oretenus vobis facto res infrascriptas videlicet : duos pannos de sirico listats en senyeres de auro in capite, de quibus fieri mandamus singulos cots armers pro inclitis infantibus Petro et Raimundo Berengarii, filiis nostris. item Guillelmo de Pertusa, hostiario nostro, unum capellum magnum frances operatum de filo auri et de sirico et unum aliud capellum frances de sirico cum listis de auro. item dicto infanti Raimundo Berengarii unum librum cohopertum de partge viridi et cum platonibus qui incipit : «apres ce che maestres Gauters», et finit in ultima linea : «lo fassa e digats tuyt amen», et videtur liber de Lançalot. item unam crucem de folio argenti

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

deauratam cum quatuor brachiis, in qua est de ligno Domini, et in brachiis inferioribus pendunt due croete argenti, quamquidem crucem fecimus fundi sive desfer, et lignum Domini poni fecimus in alia cruce nostra, sive estoig; et predictas croetas dari mandavimus predictis infantibus Petro et Raimundo Berengarii, et argentum quod ex dicta cruce habitum fuit, tradidistis Tucio, argenterio, convertendum per eum in duobus candelabris capelle nostre Barchinone, ut efficerentur majora. item tradidistis inclito infanti Jacobo karissimo primogenito et generali procuratori nostro tres pannos, alterum de sirico albo, alterum de bocaram et alterum de bort de Alexandria. item inclito infanti Johanni karissimo filio nostro, unum pannum de sirico listat. item inclite infantisse Alienori sponse dicti infantis Jacobi tres pannos de sirico listats. item dicto infanti Jacobo unam peciam de linyaloe. item inclite infantisse Blanche, deodate monasterii de Sexena karissime filie nostre, unam peciam de linyaloe. item inclito infanti Alfonso comiti Urgelli et vicecomiti Agerensi karissimo nato nostro, unam peciam de linyaloe. item dicto infanti Jacobo duos archus turchesios. item dicto infanti Alfonso duos archus turchesios. item dicto infanti Petro unum archum turchesium. item G. de Sancta Columba unum archum turchesium. item dicto infanti Jacobo duos archus de rotlo. item dicto infanti Alfonso unum archum de rotlo. item dicto infanti Petro unum archum de rotlo. item G. de Montecatheno unum archum de rotlo. item dicto infanti Jacobo unam ampulletam de balçamo. item dicto infanti Johanni unam ampulletam de balçamo. item dicte infantisse Alienori unam ampulletam de balçamo. item dicto infanti Jacobo unam magnam gingebratam. item illustri regi Frederico karissimo fratri nostro, terciam partem cuiusdam magne pecie de linyaloe. item eidem regi unam ampulletam de balçamo. item dicto infanti Alfonso unam ampulletam de balçamo. item ex una pecia de bocaram fecistis fieri duos farcets ad opus nostri. item fratri G. de Erillo, magistro Montesie, unam crucem de argento cum crucifixo et cum quatuor evangelistis de argento deauratis. item eidem magistro unam crucem de argento deauratam et super crucifixum est quedam crux de ligno Domini et sunt ibi quinque perle grosse et in pede ipsius crucis est unus capmafeu cum uno leone albo et quidam lapis de colore de turquesia et alius lapis de colore de stopaci et unus lapis qui dicitur diamant, et quindecim lapides de colore safiri et duodecim lapides coloris de granada, et ex alia parte dicte crucis est quidam agnus Dei et quidam lapis coloris de stopaci cum sexdecim lapidibus modicis coloris de safiro et duodecim lapides modici encastati cum colore de granada, et habet pedem de argento de duabus

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

peciis. item eidem magistro unum calicem segnatum signo Barchinone de argento ponderantem decem uncias minus quarta. item episcopo Barchinonensi unam crucem de argento cum duobus brachiis et in quolibet brachio est quedam croeta de ligno Domini, stat in uno conservatorio sive estoitg de fuste. et ideo tradiciones per vos factas de rebus predictis ratas et gratas habentes ac etiam acceptantes, vos inde inmunem et quitium appellamus, resque ipsas vobis in compoto nostro recipi volumus, licet apochas non exhibueritis de eisdem. datum Barchinone, .viii. idus augusti, anno Domini .mccc. nonodecimo.

Franciscus de Bastida, mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 281, f. 157 v.

XLI

Tarragona, 23 desembre 1319

INVENTARI DE VARIS OBJECTES PRECIOSOS, ENTRE'LS QUE FIGURA UN LLIBRE DEL REY JAUME, ENTREGATS ALS INFANTS D'ORDE DE JAUME II

Nos Jacobus etc. quia vos fidelis camerarius noster A. Messeguerii de mandato nostro oretenus vobis facto, tradidistis de rebus sive jocalibus in camera nostra existentibus ea que inferius subsequntur, videlicet: inclito et karissimo primogenito nostro infanti Alfonso comiti Urgellensi et vicecomiti Agerensi quendam anulum auri in quo est quidam safirus sculptus ad sigillandum aptus. item inclito infanti Raimundo Berengarii, karisimo nato nostro, quandam corrigiam sirici de talerio cum platonibus argenti deauratis. item predicto infanti Alfonso quandam corrigiam cirici meytadada coloris viridis et ignei, cum platonibus argenti deauratis et aliis non deauratis. item eidem infanti Alfonso quendam capellum solis forratum folia deaurata cum signis regalibus. item eidem infanti ac infantibus Petro et Raimundo Berengarii tres capellos solis forratos filo auri et cirici cum diversis figuris. item eisdem infantibus quinque carnerets fili auri et sirici operatis diversis operibus et diversis figuris. item predicto infanti Alfonso duas burças operatas filo auri et sirici in quarum altera sunt due bursueule en los penjadors. item eidem infanti unum manutergium operatum filo auri et sirici. item eidem infanti duo paria cordarum sirici de Burgos cum folia aurea aptarum ad clamides, et unum par cordarum auri frissii de talerio cum scudets regalibus aptarum ad

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

clamides, et unam cordam viridem et aliam rubeam sirici cum suis anulis aptas ad fiblandum clamidem, et quatuor paria de trebugueres de sirico. item eidem infanti Alfonso duo paria sotularium, et quatuor avarques deauratas de Burgos cum fivellis argenti. item eidem infanti Alfonso duos cultellos aptos ad mensam, cum manicis de crestallo et cum virollis argenti, et alios duos cultellos similiter ad mensam aptos cum duobus ganivets in eadem vagina cum manicis ebureis et cum virollis argenti. item predicto infanti Raimundo Berengarii unum cultellum punyal frances cum manico et vagina ebureis et cum virollis argenti. item predicto infanti Alfonso unum cultellum punyal frances cum manico de coral et cum croera et virollis argenti et cum quatuor esmalts ad signum regale. item predicto infanti Petro unum cultellum punyal istius patrie cum vagina eburea. item predictis infantibus Petro et Raimundo Berengarii duas butzinas ebureas cum virollis argenti. item predicto infanti Petro quandam maçam de Domas cum suo manico. item predicto infanti Alfonso unum ferrum mace de Domas sine manico et quendam vexillum sindoni ad signum regale. item predicto infanti Petro quendam capellum jubat panni aurei cum garlanda de perlis. item predicto infanti Raimundo Berengarii quandam maçetam de benuç. item predicto infanti Alfonso quendam galerum sive elm ab doblers et quandam testeriam equi deauratam. item predicto infanti Petro quasdam camberias et cuxerias et quasdam spatlerias sindonis rubee. item predicto infanti Alfonso quosdam sobresenyals panni sirici ad signum regale et unum librum regis Jacobi. item inclito infanti Alfonso duos capellos falconum operatos filo aureo. item inclito infanti Alfonso filio infantis Ferrandi de Castella, quondam, quandam cupam argenti deauratam cum duobus smalts de babuhins. item predicto infanti Petro quendam asperch. idcirco tradicionem rerum predictarum ratam habentem, vobis presentes fieri jussimus in testimonium premissorum, sigilli nostri munimine roboratas. datum Terrachone, .x. kalendas januarii anno Domini .mccc. nonodecimo.

Bernardus de Aversone mandato regis, ut supra.

Arx. Cor. Aragó, reg. 281, f. 221.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

XLII

Pedrola, 16 juliol 1320

JAUME II ORDENA S'OBLIGUI A PAGAR ELS CENSOS NECESSARIS PERA LA SUSTENTACIÓ DE L'ESCOLA DE CALATAYUD, SEGONS LA DEIXA DE MESTRE P. CELLARER [1]

Infans etc. fideli suo justicie Calataiubi presenti et qui pro tempore fuerit vel eius locum tenenti etc. quia ut per supplicacionem nobis oblatam per homines concilii de Calataiubi, percepimus quidam census emendi sunt in emolumentum seu sustentacionem scolarium studencium in medicina seu theologia, ex ordinacione per ipsos homines facta de quibusdam bonis ac libris ac quadam quantitate peccunie, que quondam fuerunt magistri Petri Cellerarii ipsius ville vicini, et timeatur quin census ipsi assuetis terminis persolvantur, propterea vobis dicimus et mandamus expresse quatenus compellatis cohaccione debita, non obstantibus feriis preter forum introductis, eos quos ad hec compellendos noveritis ad solvendum census eosdem qui licite empti fuerint temporibus seu terminis debitis, juxta instrumentorum confectorum ex inde seriem et tenorem, procedendo in eis absque strepitu judicii et figura. datum Pedrole, .xvii. kalendas augusti anno predicto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 364, f. 220.

XLIII

Saragoça, 5 octubre 1320

JAUME II MANA QUE NO S'EXIGEIXI PEATGE ALS FRARES PREDICADORS Y FRANCISCANS PELS LLIBRES QUE PORTIN, Y QUE ES RETORNIN 5 SOUS QUE EN TAL CONCEPTE VAREN COBRARSE DE FRA PONÇ CARBONELL.

Jacobus etc. fidelibus suis pedagiariis et lezdariis de Sadava et aliorum locorum partium ipsarum presentibus et qui pro tempore fuerint ubi pedagii exiguntur, salutem etc. ad audienciam nostram fidedignorum relacione pervenit quod

1) V. també un altre menció del mateix llegat (vol. I, doc. LXXVI). Aquest mestre es anomenat en un document de 1321, *phisicus Johannis archiepiscopi Toletani* (reg. 172, f. 34 v.).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

vos exigitis a venerabilibus et religiosis fratribus Minoribus et Predicatoribus pedagia pro libris eorum quos portant, de quo de vobis non modicum admiramur, cum iniuste et indebite pro predictis dicta pedagia exigatis; unde ad humilem supplicacionem fratrum predictorum nobis factam, vobis et cuilibet vestrum mandamus quatenus deinceps nullam lezdam, pedagium vel jus aliquod exigatis a fratribus Minoribus et Predicatoribus pro libris eorum predictis, immo vos pedagiarii de Sadava statim restituatis venerabili et religioso fratri Johanni de Exea, custodi Cesarauguste, quinque solidos Jacce quos recepistis pro pedagio a fratre Poncio Carbonelli [1], custode Barchinone, pro libris et rebus quas secum portabat. aliter mandamus justicie de Sadava quod ad hec cohaccione debita vos compellat. datum Cesarauguste, .iii. nonas octobris anno Domini .mcccxx.

Arx. Cor. Aragó, reg. 170, f. 201 v.
Cf. vol. I, doc. LX.

XLIV

Barcelona, 18 octubre 1322

INVENTARI DE DIVERSOS OBJECTES Y LLIBRES REPARTITS D'ORDE DE JAUME II

Nos Jacobus etc. tenore presencium confitemur et recognoscimus vobis fideli camerario nostro Arnaldo Messeguerii quod de jocalibus et rebus camere nostre penes vos existentibus, de mandato per nos oretenus vobis facto, tradidistis res

1) En les *Acta aragonensia* publica el Sr. Finke varis documents de caracter politich en sa major part, interessants pera la seva biografia y referents principalment a les negociacions que emprengué pera conseguir la pau entre'ls reis Frederich de Sicilia y Robert de Napols. An aquells poden afegirse'ls que a continuació extractem y considerem inedits: Valencia, 4 juny 1308; se li paga una quantitat com a guardià dels frares Menors de Barcelona (reg. 296, f. 179 v.). — Barcelona, 5 setembre 1311; pagament de 190 sous, 1 diner de Barcelona, a fra P. C. *guardiano domus fratrum Minorum Barchinone, pro duabus cohopertis per eum emptis ad opus tumbarum domine regine Constancie, matris nostre, et domini regis Alfonsi, fratris nostri.*—11 octubre 1315; concessió de 500 sous per les seves despeses del viatge als reis Frederich y Robert, emprès per encarrech de Jaume II (reg. 300, f. 56 v. y 113 v.) — 1 juny 1317; carta sobre la pau fermada entre 'ls dos monarques citats (cartes reyals; n.º 5697). — Lleyda, 3 juliol 1317; sobre un prestech que a Napols va ferli Tomás de Prócida (reg. 278, f. 232 v.). — Finalment en l'any 1319 se li concedeixen 100 sous per la construcció d'una capella en el convent dels Menors de Barcelona (reg. 423, f. 7 v. y 18 v.).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

subscriptas videlicet: ecclesie milicie de Muntesia quendam librum magnum de pergameno cum postibus albis, qui incipit: «prologus beati Jeronimi» et finit in linea ultima: «explicit liber Mecabeorum etc.». et quendam alium librum cum postibus albis qui incipit: «incipit prologus beati Jeronimi presbiteri in libros Salamonis» et finit in linea ultima «cum patre et spiritu sancto vivis etc.». item Johanni Garçesii barberio et portario nostro quoddam mandile barberii. item religioso fratri Raimundo Calvoni capellano nostro tres pennas filii auri in quibus erant due canne ad cannam Montispessulani, quas misit et convertit in quadam casulla quam fieri fecit ad opus capelle nostre, et eidem fratri Raimundo quoddam trocium fili auri de Xipre. item inclite infantisse Yolant, karissime filie nostre, duos barrats de Tunicio. et ideo tradiciones per vos factas de jocalibus et rebus predictis ratas et gratas habentes ac eciam acceptantes, vos inde quitium appellamus resque ipsas in compoto nostro admiti volumus, licet vos apochas non exhibueritis de eisdem. datum Barchinone quintodecimo kalendas novembris anno Domini .mcccxx. secundo.

Ferrarius de Bastida mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 283, f. 232 v.

XLV

Barcelona, 1 febrer 1323

INVENTARI DE DIVERSOS OBJECTES Y LLIBRES REPARTITS D'ORDE DE JAUME II

Nos Jacobus. tenore presencium confitemur et recognoscimus vobis fideli camerario nostro Arnaldo Messeguerii quod de jocalibus et rebus camere nostre penes vos existentibus, de mandato nostro oretenus vobis facto tradidistis subscriptis personis, res et jocalia infrascripta videlicet: quandam perlam in quodam filo sirici albi pendentem. item unum safir pla. item quosdam lapides preciosos parvos. item decem safirs in auro insertis. item quatuor lapides vocatos safirs insertos in auro. item quendam preciosum lapidem vocatum safir. item quandam ampolletam parvam de petra preciosa que ut apparet est calsadorina munitam de argento deaurato. item quendam agnum Dei clausum in argento. item quendam safir orientale ex argento deaurato munitum. item duodecim lapides mediocres vocatos granades quique enserti erant in auro, videlicet quilibet prose. item

Digitized by Google — Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

triginta duas granatas non insertas item alias .xxii. granatas parvas. item .viii. lapides parvulos vocatos balays quorum quilibet erant in auro insertos. item duos safiros perforatos. item 'quandam petram cum figura de balays. item quasdam perlas, lapi[des] et cristallos et aliquos castonets auri in quibus lapides non existunt. item duos botonos auri cum ambre. item quendam capmafeu nigrum in auro inclusum. item unum lapidem vocatum safirum. item triginta naqrens insertos. item unum corporale camisie fili auri et sirici. item unum ram argenti fracti de crucifixo cum linguis serpentis. item quoddam reservatorium argenti deaurati in quo insertus exsistit unum capmafeu ornatum cum quibusdam rubissets et safirs..... cullaries de cristallo munitas de argento item unam avem munitum de argento deaurato ex folio argenti deaurati ex opere de Venetia et quedam imago sancte Marie virginis gloriose. item prolixam ex signis regalibus. item duos scindipendios in una vagina cum manubriis de jaspide cum tribus virolis argenti deaurati. item alium scindipendium cum manubrio jaspidis et virolis argenti deaurati et vaginis de corio. item alium scindipendium cum sua vagina. item tria specula operis embutidi de ebore. item aliud speculum de ebore plani operis. item unum cubricap ex serico operatum. item duas brocas eboris pro crinibus partiendis. item unum calestone eburneum cum suo reservatorio. item quatuor balays desencastatos sine aliquo opere, quorum unus bipartitus est et sex perlas grossas desencastatas et unum granat et unam vi....linam desencastatam. item unum capmafeum qui incastatus nec positus fuit in opere aliquo. item duas pecias rotundas de cristallo. item unum ramum de corallo. item unum speculum de ebore. item quoddam signum aptum ad ponendum in libris cum cordonibus munitis de perlis. item unum guarnimentum corrigie argenti deaurati cum quibusdam esmaltis in capite et mosqueta possitis in quibus siquidem capite, mosqueta et quibusdam rosetis dicte corrigie sunt quidam lapides viridi et lividi. item unum rubisset in auro insertum. item quinque safiros desencastatos. item unum capmafeu forme veteris insertum in auro. item unum balandraventum de panno lini operatum fili auri et sirici cum escudetis regalibus. item unum frontale altaris operatum in estamenia de filo auri et argenti et sirici diversorum colorum. item unum trocium panni lini simile tovaillole inceptum opere sirici virmilii et auri. item quendam trocium destamenya operatum fili auri et sirici de quo fieri debebat vagina ensis. item aliud trocium magis longum estamenie fili auri et sirici cum quibusdam perlis in capite ex quo fieri debebat corrigia ad opus

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

espace. item quandam massetam que attingit longitudinem duorum palmorum in qua sunt duo trocia de jaspi et tria trocia de cristallo suntque in eadem quinque virolles argenti deaurate et in castatum in capite macete. item unum manutergium panni lini.......... aptum ad pett.......... item sex cordonos fili auri et sirici item quendam ludum de escachs de ebore. item tres safirs quatuor [esmer]acdes encastatos in auro. item quendam safirum incastatum item duos safiros item unum capmafeu incastatum in argento deauratum circuitu eius sunt granati parvi. item quosdam granates et safiretos minu...os. item quandam caxetam granetam de ebore guarnitam de argento. item quasdas tabulas operis de Venetia cohopertas cum folio argenti deaurati, intus tabulas etiam in altera parte ipsarum tabularum est imago salvatoris nostri domini Jhesuchristi et duodecim prophetarum minus illis qui sunt intus domum in qua est dicta imago nostri domini Jhesuchristi, queque figure sunt cohoperte de cristallo et sunt in dicta parte viginti quatuor inter perlas et lapides, et ex alia parte est imago sancte Marie virginis gloriose tenentis in suo braxio filium suum gloriorissimum, suntque inibi eciam figure duodecim apostolorum et totidem lapides et perle sive naqres, ut in parte alia memoratur. item unum servitorium de matallo factum ad formam disci cum litteris sarracenicis. item quendam librum parvum de oris ad modum romanum. item alium librum incipientem: «primus quod Deus operatus fuit» et finit: «suum sepulcrum sicut promisserant». item alium librum qui incipit: «lo primer comendament» et finit: «nes cele». que omnia predicta vos de mandato ac beneplacito nostro tradidistis inclite Elysendi Aragonum regine coniugi nostre. item tradidistis quendam scindipendium cum manubrio eburneo et vagina sirici virmilii quem nos ad servicium nostrum elegimus. item unum sigillum parvum de cornalina quod missimus in nostram caxiunculam. item quandam corrigiam de serico strictam cum capite et mosqueta argenti deaurati et quatordecim barreti argente deaurati in que corrigia positum erat quoddam marsupium et quidam agnus Dei de argento munitus. item quendam pannum serici virmilii cum listis auri et item duas nosquas cum lapidibus et perlis existentibus. item unum librum incipientem: «incipit liber vitas patruum» et finit: «per sell». [item] alium librum vocatum: «tabula de .c. noms de Deu», et finit: «lo falliment.....». [item] quendam alium qui incipit: «incipit liber catholicon» et finit et omnia super proxime dicta tradidistis inclite infantisse dompne Yolanti karissime filie nostre. item quandam corrigiam de sirico

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

violato cum capite et mosqueta argenti quam dedimus ... de Cardona de camera nostra. item unum maracde quem vobis dedimus. et ideo tradiciones per vos factas de predictis ratas et gratas habentes ac eciam acceptantes, ipsas in compoto nostro recipi volumus et admitti per magistrum racionalem curie nostre, licet apochas non exhibitas de eisdem. datum Barchinone kalendas februarii, anno Domini .mcccxx. secundo.

Ferrarius de Bastida mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 283, f. 286.

XLVI

Barcelona, 5 març 1323

INVENTARI DE JOYES Y ALTRES OBJECTES REPARTITS PER ARNAU DE MESSEGUER D'ORDE DEL REY

Nos Jacobus etc. tenore presencium confitemur et recognoscimus vobis fideli camerario nostro Arnaldo Messeguerii quod de jocalibus et rebus camere nostre penes vos existentibus de mandato nostro oretenus vobis facto, tradidistis subscriptis personis jocalia et res suscriptas videlicet: unum manutergium panni lini operatum in capitibus cum serico virmilio et nigro. et unum anulum auri fractum sine lapide, et safirum qui in dicto anulo esse consuevit, et quatuor anulos auri scilicet duos cum saphiris et residuos duos cum stopaciis, et alium anulum auri cum lapide et jaspi. et quendam magnum lapidem similem safiro albo in quodam cordone, et alium lapidem viridem sine alio guarnimento vocatum cresolita, et quendam alium lapidem album similitudinis de cristallo. et unum anulum auri cum litteris et lapide cornalina, et unum anulum argenti cum lapide de jaspi entaylat. et unam cornalinam desancastatam cum figura hominis. et unum magnum anulum auri cum safiro albo et unum safirum album pendentem in quodam anulo auri, et alium anulum auri cum lapide sblanqueida qui respicitur rubertati, et alium anulum auri sine lapide et quendam alium saphirum album pendentem in quodam anelleto, et alium lapidem vocatum granada coloris de doblet, et duos anulos auri, unum videlicet cum lapide de granada et alium cum lapide viridi. et quandam lingam serpentinam parvam. et duo trocia lapidis contra venenum utilis. et unum librum cum postibus cohopertis de aluda alba

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

scriptum in pergamenis incipientem: «sicut in secularibus» et finientem: «et faciunt similes illis». et quendam alium librum cum postibus in pergamenis cohopertis de panno lini incipientem: «quibus sit utilis» et finientem: «et devote preservare tribue». et quandam capsam fustis in qua sunt petre et terra. et quandam serpentis lingam munitam cum argento. et quendam anullum cum quodam saphiro. et quoddam breviarium cum postibus cohopertis de samit vermilio et cum aquila alba, quod quidem breviarium incipit: «fons bonitatis», et finit: «per dominum nostrum». et quandam casulam de panno auri cum campo sirici viridis forratam de panno lini croceo. et duo trocia cohoperte auriculariis operata auri et sirici virmilii et nigri. et unum singulum vetus de sirico virmilio. et unum marsupium in quo est quidam lapis jaspidis factus ad modum primi guarnici cum munimine argenti. et unum lapidem saffiri involutum in samicello et granis de paonia. et unum trocium rotundum de cornalina. et unam cornalinam in qua est figura hominis. et quendam lapidem coloris violacei cuius nomen ignoramus. et unum anulum auri cum una turquesia non bone coloris, et alium anulum auri cum saphiro colpat, et alium anulum auri parvum cum quodam maracdeto. et quandam almatragam lividam de edulo. et quoddam marsupium parvum depictum ad signum regale et aquile in quo sunt reliquie. et quandam candaleretam parvam cohopertam de corio nigro. et unam ampolletam de cristallo cum ança, in qua sunt reliquie. et quedam trociuncula sindonum violacearum et crocearum, et quedam eciam trocia papirorum, que trocia sindonum et papirorum sunt viginti quatuor in quibus sunt sanctorum reliquie, et sunt omnia ipsa trocia et reliquie intus quodam marsupium. et quatuor ampullete de balsamo. et quendam librum vocatum missale incipientem: «dominicam primam de adventu Domini», et finit: «per omnia secula seculorum». et quendam alium librum missale et alium librum evangelister et alium librum dominical. et unum pecten de ebore et unum conservatorium in quo est quedam ampulleta cum oleo quod dicitur de serdanay. et quandam capam de coro de panno auri coloris de igne forratam de panno croceo. et tria auricularia sirico operata ex utraque parte. et quendam alium librum in pergamenis scriptum qui incipit: «in vigilia Pasche», et finit in una oracione qui incipit: «exaudi nos Domine». et unum stogium de corio in quo est de oleo de cerdanay. et quandam capam de purpura forratam de panno croceo. et unam aram sive test guarnitam de argento deauratam cum quibusdam lapidibus contrafactis virmiliis et lividis. et unum gladium cum manubrio et vagina de ebore

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

sine aliqua entayladura cum munimine argenti niellato, et quendam sindipendium cum manubrio de ebore cum vagina de camuto contrafacto cum guarnimento argenti et duobus clipeis ad signum regalem et aquile factis. et quendam alium gladium cum manubrio de jaspi et pomo de bracio de cristallo ad formam mucronis factum. et quandam vaginam cohopertam de panno auri munitam de argento deaurato cum corda sirici coloris ignis. quequidem res predicte per vos ad dictum mandatum tradite seu tradita fuerunt illustri dompne Elizendi Aragonum regine coniugi nostre. item quinque anulos auri quorum quidam est cum capmafeu et duo cum singulis maracdis et alius cum uno safiro et quintus cum lapidibus de rubis. et quatuor anulos auri, scilicet unum cum quodam maracde et alium cum lapide coloris de granada et reliquos duos cum multis minutis lapidibus. et unum anulum auri cum quodam capmafeu crines nigros habenti et duos anulos auri cum singulis safiris de puy. que jocalia et res proxime dicte per vos de mandato nostro fuerunt tradita inclito infanti Raymundo Berengario nato nostro karissimo. item unum exalonum scatatum et unum transverserium de fluxello cohopertum de panno cirici virmilio, cum listis auri et octo anulos auri videlicet tres cum singulis safiris et duos cum singulis rubisets et duos alios cum singulis maracdis et octavum cum uno maracdeto et uno rubiseto et unum jaspi in argenti insertum et duos anulos auri cum singulis safiris. queque dicta proxime tradita per vos et dictum mandatum extiterunt inclite infantisse dompne Jolanti karissime filie nosrre. item quandam candaleram veterem quam vobis dedimus. item Saurine de Villa Francha quandam capam panni serici veterem forratam de panno livido. item fideli scriptori nostro Francisco de Bastida quosdam Usaticos Barchinone in pergamenis scriptos. item pro cohoperiendo quodam tranverserio nostro, quandam peciam de burdo Alexandrie. et ideo tradiciones predictas per vos factas de jocalibus et rebus predictis ratas et gratas habentes ac eciam acceptantes, ipsas per magistrum racionalem nostre curie recipi volumus in nostro computo et admitti, licet apochas non exibueritis de eisdem. datum Barchinone .iiii. nonas marcii anno Domini millessimo .cccxx. secundo.

Ferrarius de Bastida mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 284, f. 13.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

XLVII

Barcelona, 16 abril 1323

INVENTARI DE JOYES Y LLIBRES REPARTITS D'ORDE DE JAUME II A LA REINA ELISENDA, AL INFANT PERE Y A LA INFANTA VIOLANT

Nos Jacobus etc. confitemur et recognoscimus vobis fideli camerario nostro Arnaldo Messeguerii quod de jocalibus et rebus camere nostre penes vos existentibus ad mandatum nostrum oretenus vobis factum, tradidistis subscriptis personis res et jocalia infrascripta, videlicet: unum cyphum nucis Indie cum canono et pede argenti et tribus virguetis argenti planis nielatis et cum una virgueta argenti deaurata plana, circum circa ciphi existente. et unam crucem argenti veterem in qua est aliquantulum ligni Domini. et unum agnum Dei munitum de argento. et unam croetam parvam foli argenti deauratam in qua est aliquantulum vere crucis et ex qua difficiunt quinque lapides, intus quoddam reservatorium corii existentes in quadam fustis caxiuncula reservata, quas res et jocalias supradicta ad dictum mandatum tradidistis inclite dompne Elissendi karissime conjugi nostre. item inclito infanti Petro filio nostro karissimo, Rippacurcie comiti, quendam librum cum cohoperta viridi incipientem: «ubicumque inveneris lunam», et finientem: «proteccione confirment per Dominum nostrum», et alium librum nominatum pistoler. item inclite infantisse Yolanti karissime filie nostre quandam croetam dupplicem argenti cum quatuor brachis in qua sunt octo lapides modici valoris et in qua etiam videtur insertum fuisse de ligno Domini; et unum librum, cum cohopertis fustis corium album dessuper habentibus, incohantem: «incipit missale», et finientem: «exaudiat nos omnipotens Deus». et ideo tradiciones per vos factas de jocalibus et rebus prefatis ratas et gratas habentes ac eciam acceptantes, ipsas in compoto nostro recipi volumus et admitti, licet apochas non exhibueritis de eisdem. datum Barchinone sexto decimo kalendas madii anno Domini .mcccxx. tercio.

Ferrarius de Bastida mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 284, f. 32.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

XLVIII

Barcelona, 5 octubre 1323

INVENTARI DE JOYES Y ALTRES OBJECTES REPARTITS D'ORDE DE JAUME II

Nos Jacobus. tenore presentium confitemur et recognoscimus vobis fideli camerario nostro Arnaldo Messeguerii quod de mandato nostro, oretenus vobis facto, tradidistis subscriptis res et jocalia infrascripta, videlicet: quendam pannum de lana diversorum colorum cum figuris hominum et animalium et de parra, et unum pannum de serico viridi, et unum pannum de serico lividum, et duos pannos serici virgatos. et unam peciam burdi de Alexandria et quandam peciam de bocaram. et unam ampolletam de balsamo et quandam quantitatem de linyoloe, quas res predictas tradidistis inclite domine Elisendi Aragonum regine, conjugi nostre karissime. item unam peciam de boquetam et quendam librum incipientem: «amor del padre e del fiyo», et finit: «ganarets los bens». et alium librum cohopertum de corio virmilio in pergamenis scriptum et incipientem: «filla jat sia ço», et finit: «et religiosum». et unam peciam burdi de Alexandria et duas pecias de boqueratis. et quandam ampolletam de balsamo et unam quantitatem de linyoloe; que res tradite fuerunt inclite infantisse dompne Marie karissime filie nostre, deodate monasterii de Sexena. item quendam archum turquesium et alium archum de rotlono et quandam ampulletam de balsamo et quandam quantitatem de linyoloe, que tradidistis inclito infanti Petro, karissimo filio nostro Rippacurie comiti. item quendam lapidem rotundum de esmerill et unum archum turquesium et alium archum de rotlo, videlicet inclito infanti Raymundo Berengarii nato nostro karissimo. item reverendo archiepiscopo Terracone quandam ampulletam de balsamo. item venerabili episcopo Barchinone aliam ampulletam de balsamo. item Othono de Montechateno unum archum turquesium. item, quem vobis dicto Arnaldo dedimus, alium archum turquesium. item fideli cirurgico nostro Bernardo Medici alium archum turquesium. et ideo tradiciones per vos factas de rebus et jocalibus supradictis ratas et gratas habentes ac eciam acceptantes, ipsas vobis in compoto nostro per magistrum racionalem curie nostre recipi volumus et jubemus, licet apochas non exibueritis de eisdem. datum Barchinone .iii. nonas octobris anno Domini millessimo .cccxx. tercio.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Franciscus de Bastida mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 284, f. 97 v.

XLIX

Barcelona, 1 març 1324

INVENTARI DE JOYES Y LLIBRES ENTREGATS D'ORDE DE JAUME II A LA REINA ELISENDA Y AL INFANT RAMON BERENGUER

Nos Jacobus etc. tenore presentium confitemur vobis fideli camerario nostro Arnaldo Messeguerii quod de mandato nostro, oretenus vobis facto, de jocalibus et rebus camere nostre penes vos existentibus, tradidistis subscriptis personis jocalia et res subscriptas, videlicet: quandam peciam panni serici virmilii de quo factum fuit unum redondell ad opus nostri. item quandam caxiam nigram et sex cohopertas de cuxino panni auri, et unam capciam de ebore in qua erant sex anuli auri parvi valoris. et unum reservatorium de cristallo aptum ad tenendum balsamum et quandam magnam lingam serpentis, et quoddam flasconetum de triaga de opere Venecie. et unum librum parvum in pergamenis scriptum cum cohoperta sirici incipientem: «post passionem» et finientem: «secula seculorum amen». et quendam alium librum qui incipit: «nota quod martis Xpisti», et finit: «in seculum seculi gloria patri». et tres lapides et unum alium troceum cayratum et aliquantulum terre albe et sex cornalines que erant in quodam marsupieto picto. et unum pugillare cum duobus anulis auri, alterum cum uno lapide vocato turquesa lunada et alterum cum quodam safiro. et unam jaspidem sub ymagine domini Jhesuchristi insertam in argento pendentem cum quadam cateneta. et unum marsupietum cum duobus anulis auri cum singulis saffiris grossis et unum anulum auri magnum, cum uno magno saffiro obscuro pendentem in quadam torque, et medium lapidem magnum qui dicitur capitis asini, pendentem in quadam ancia argenti cum torque, et unum jaspi munitum de argento pendentem in una torque profecta et sunt in eius profectura duo botoni de cristallo et duo de coralli. et unum marsupium sutum ad signum Templi et de sageta, et in eius tancadors sunt duo marsupieta eiusdem signi. et unam capciam argenti cum una croeta factam ad tenendum ostias. et unum anulum auri cum uno safiro cum torque sirici regali. et unum lapidem album munitum de argento cum torque sirici viridis. et

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

unum agnum Dei insertum in stagno. et unum barraletum de plumbo in quo est scriptum quod est manna, que omnia illustri et karissime consorti nostre dompne Elisendi, regine Aragonum, tradidistis. item unum psalterium strumenti cum cordis de lautono. et unum cultellum factum ad talliam de bordono cum manubrio jaspidis et vagina de canuto, et quatuor virolis de argento esmaltatis, et viginti septem paria de gits. que proxime dicta vos ad mandatum nostrum tradidistis inclito infanti Raimundo Berengarii, nato nostro karissimo. et ideo tradiciones predictas per vos factas de jocalibus et rebus predictis, ratas et gratas habentes ac etiam acceptantes, ipsas in compoto nostro per magistrum racionalem nostre curie recipi volumus et jubemus, licet apochas non exhibueritis de eisdem. datum Barchinone, kalendas marcii, anno Domini .mcccxxiii.

Ferrarius de Bastida, mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 284, f. 154.

L

Barcelona, 15 març 1324

JAUME II ORDENA AL BATLLE D'OSCA QUE LEVI AVINARDUC TORNI A JUCEF MONTERON LA BIBLIA QUE AQUEST LI HAVIA EMPENYORAT

Jacobus etc. fideli suo Romeo Guillelmi de Sexena baiulo Osce etc. ex parte Levi Avinarduc judei Osce fuit conquerendo expositum coram nobis, quod Abraham Avinarduc, nomine dicti Levi Avinarduc, tradidit Jucefo Morterono judeo Osce, quandam bibliam per centum solidos quos dictus Jucefus mutuavit eidem. cum autem dictus Levi pluries requisiverit dictum Jucefum quod restituat eidem bibliam supradictam, cum ipse sit paratus eidem solvere dictos centum solidos, dictus Jucefus in damnum et perjudicium dicti Levi predicta facere recusat; quare suplicavit nobis ut super predictis dignaremur eidem de justicia providere. nos itaque, ipsa suplicacione admissa, vobis dicimus et mandamus quatenus, si vobis constiterit dictum Abraham pignore tradidisse dicto Jucefo bibliam supradictam pro centum solidis supradictis nomine dicti Levi, faciatis dictam bibliam reddi et deliberari dicto Levi, ipso tamen solvente dicto Jucefo centum solidos supradictos. datum Barchinone idus marcii anno Domini .mcccxxiii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 181. f. 227. v.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

LI

Barcelona, 28 novembre 1325

INVENTARI D'OBJECTES Y LLIBRES DISTRIBUITS PER ARNAU DE MESSEGUER D'ORDE DEL REY

Nos Jacobus etc. quia vos fidelis camerarius noster Arnaldus Messeguerii de mandato nostro oretenus vobis facto, de jocalibus et rebus camere nostre penes vos existentibus, tradidistis subscriptis personis jocalia et res subscripta videlicet: illustri domine Elizendi, Aragonum regine, karissime coniugi nostre, unum pectem de ebore et unum librum in pergameneis scriptum, vocatum salterium incipientem cum litteris auri: «Beatus vir». item inclite infantisse dompne Blanche karissime filie nostre, priorisse monasterii de Sexena, quendam ciphum de maure cum pede et copone argenti deaurati, in quo quidem copone est quidam regalis clipeus. item inclito infanti Petro, nato nostro karissimo comiti Ripacurcie, quedam calcaria geneta deaurata. item inclito infanti Raimundo Berengario, karissimo filio nostro, comiti Montanearum de Prades, quedam alia calcaria geneta argentata. item altari beate Marie capelle nostri palacii Barchinone unum pannum lividum de serico. item altari sancti Bartholomei capelle nostri Barchinone palacii quandam coroninam cum multitudine fili lividi. item fideli nostro Guillelmo de Pertusia, portario nostro, quendam scindipennium cum manubrio de roart in quo sunt due virolles argenti deaurate et una torquis de serico croceo cum vagina de camuto nigro. item retinuistis penes vos ad dictum mandatum nostrum quendam librum in pergameneo scriptum cum cohoperta de partxe viridi et postibus incipientem: «al començament crea deus» et finit: «manifesta a sos judicis», et unum cofre magnum virmilium et unum pitral et unas cabals et unum scinyel de corio et unum par de streps genets. et ideo tradiciones et retencionem predictas ratas et gratas habentes ac eciam acceptantes, ipsas in compoto nostro per magistrum racionalem curie nostre recipi volumus et jubemus, vosque inde quitium appellamus. datum Barchinone .iiii. kalendas decembris anno Domini .mcccxxv.

Ferrarius de Bastida, mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 285, f. 115 v.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

LII

Barcelona, 20 març 1326

JAUME II COMUNICA A FRA RAMON DE MIEDES O. M., QUE LI REGALARÀ UNS LLIBRES HEBRAICHS, SI VERDADERAMENT PROCEDEIXEN DELS BENS CONFISCATS ALS JUEUS DE CALATAYUT.

Jacobus etc. religioso fratri Raimundo de Miedes ordinis Minorum, salutem etc. recepimus litteram vestram in qua nobis humiliter supplicastis ut quandam bibliam in ebrayco scriptam et quendam librum vocatum sarasin et libros aliquos de Talmuto, qui vel que fuerunt quorundam judeorum Calataiubi, quorum bona propter crimine hereseos dicuntur nostre curie confiscata, vobis qui aliqualem dicte lingue ebrayce habetis noticiam, graciose concedere dignaremur; unde vobis ducimus respondendum quod ut ex dictis libris in domo Domini fructus uberes proficiatis, libenter vobis dabimus dictam bibliam et librum sarasin et aliquos de Talmuto, cum nobis constiterit eos confiscatos fuisse nostreque curie adquisitos, sicque scribimus baiulo nostro Calataiubi ut in casu predicto dictos libros ad manus suas recipiat et nobis significet de eisdem, ut inde vobis illos possimus facere exhiberi. datum Barchinone, tercio kalendas aprilis anno Domini .mcccxx. sexto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 285, f. 172. [1]

1) Segueix la carta al batlle demanantli noticies dels bens confiscat entre'ls que figuren *quidam libri de Talmuto, et quendam bibliam necnon quidam liber vocatus sarasin in quo propalantur obscura vocabula in ebrayca lingua conscripta.*

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

LIII

Barcelona, 6 juny 1326

APROBACIÓ DEL PAGAMENT D'UN LLIBRE D'HORES, COMPRAT A MARCH LLOPART,[1] ARGENTER DE BARCELONA, D'ORDE DE JAUME II[2]

Nos Jacobus etc. quia vos fidelis thesaurarius noster Petrus Marci ad mandatum nostrum oretenus vobis factum, solvistis de peccunia curie nostre quantitates peccunie infrascriptas........ Marcho Leopardi, argenterio Barchinone, pro precio cuiusdam libri in quo erant ore beate Marie et passionis Domini nostri Jhesu Christi, quem librum a dicto Marcho emi mandavimus, trecentos solidos Barchinone; idcirco soluciones ipsas gratas similiter habentes ac eciam acceptantes, easdem in dicto nostro compoto simili modo recipi volumus et jubemus, non obstante quod apochas seu albarana non ostenderetis de eisdem. datum Barchinone, octavo idus junii anno Domini millessimo trecentestimo vicesimo sexto.

Arx. Cor. Aragó, reg 303, f. 95.

LIV

Barcelona, 13 juny 1326

INVENTARI DE JOYES Y LLIBRES REPARTITS D'ORDE DE JAUME II

Nos Jacobus etc. tenore presencium fatemur et recognoscimus vobis fideli camerario nostro Arnaldo Messeguerii, quod de jocalibus et rebus camere nostre penes vos existentibus, de mandato nostro oretenus vobis facto, tradidistis subscriptis personis res et jocalia infrascripta videlicet: inclito et karissimo filio nostro infanti Raimundo Berengarii, comiti Montanearum de Prades, ad opus capelle sue, quendam librum vocatum Santual. item illustri domine Elysendi Aragonum regine, coniugi nostre karissime, quandam crucem de cristallo cum jaspide et cruci-

1) El 6 de janer del mateix any el rey donava orde de que s'obligués al noble Gilabert de Cruilles a pagar an aquest argenter 32 lliures, 4 sous y 8 diners de Barcelona, per uns vasos de plata que li havia encarregat (reg. 188, f. 176)

2) La data d'aquest pagament se troba en el compte d'aquest mateix any de Pere March, f. 98. (Arx. Reyal Patrimoni).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

fixo de argento deaurato. item venerabili Gastoni [1] Oscensi episcopo, cancellario nostro dilecto, unum pomum de ambre cum quatuor virgis de argento et cum perlis sculptis in virgis; et unum librum in pergameno scriptum qui incipit post rubricas: «qualis unusquisque apud se etc.» et finit: «explicit liber quartus dialogorum amen». item magistro Martino de Caliga Rubea, phisico nostro, unum speculum decer. item de beneplacito nostro et voluntate retinuistis vobis quasdam tabulas de sinta cum balancis, et unum sigillum argenti ad signum proprium comendatoris. et ideo traditiones et retentionem predictas per vos factas ratas et gratas habentes ac etiam acceptantes, ipsas in compoto nostro per magistrum rationalem curie nostre recepi volumus et jubemus, licet apochas non exhibueritis de eisdem. datum Barchinone, idus junii anno Domini .mccccxx. sexto.

Arx. Cor. de Aragó, reg. 285, f. 217.

LV

Barcelona, 30 decembre 1326

Inventari de joyes y llibres repartits d'orde de Jaume II

Nos Jacobus etc. tenore presencium confitemur et recognoscimus vobis Arnaldo Messeguerii, camerario nostro fideli, quod de mandato per nos oretenus vobis facto ex rebus camere nostre penes vos existentibus, dedistis et tradidistis subscripta, videlicet: illustri domine Elizendi, Aragonum regine, karissime conjugi nostre, unam peciam panni vocati bort de Alexandria, ad similitudinem de manil. item inclite infantisse Jolant karissime nate nostre, pro faciendo quoddam travesser ad opus sui, unam peciam de bort de Alexandria de qua eciam fuit factum aliud travasser ad opus nostri. item eidem infantisse quendam librum horarum. item inclito infanti Petro, karissimo nato nostro, quendam librum in papiro cohopertum de parge vermel qui incipit: «aci comence lo libre que fe fray Rossillon», e feneix: «e Deus vos laix ben fayre amen».[2] item nobili Constancie,

1) Gastó de Moncada, bisbe d'Osca de 1324 a 1328, y després de Girona, on morí en 1334.

2) Així termina el text francès de la *Regla del Temple: «et Dieu vos laist bien dire et bien fayre»* (Curzon; *La regle du Temple,* Paris, 1886; p. 350. Sobre altres manuscrits francesos de la mateixa regla existents a Catalunya, v. art. cit. *Anuari* MCMVII, p. 393).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

uxori nobilis Raimundeti de Angularia, quendam librum confessionum sancti Augustini cum cohopertorio rubeo. item Elisendi, filie nobilis Othonis de Montecatheno, quendam librum qui incipit: «capitol primer de criar bon aer», e feneix: «pero suaument tota hora». item Blanquine, filie nobilis G. de Montecatheno, quendam librum de papiro qui incipit: «en nom de Deu», e feneix: «es el teu del altre». item fratri Raimundo Calvo, capellano nostro, reliquas involutas in quodam trocio panni lintei, quas posuit in altari beate Marie palacii nostri Barchinone cum dictum altare fuit consecratum. item dicto fratri Raimundo ad opus capelle nostre unum velum cirici albi. item dicto fratri Raimundo duas pecias panni cirici pro faciendis pannis ad opus altaris dicte capelle. item fratri Petro, monacho Sanctarum Crucum, de capella nostra, quendam librum cum cohopertura de fustibus cohoperta de panno linteo, scriptum in pergameno, et incipit: «prologus magistri», et sequitur in ultima linea: «facientes iniquitatem». item Guillelmo de Pertusia portario nostro quendam lectum sarracenum de ossibus fractum et destructum. item vobis ipsi quandam aliam catiffam. et ideo tradiciones per vos factas de rebus predictis ratas et gratas habentes ac eciam acceptantes, ipsas vobis per magistrum racionalem curie nostre seu alium a vobis compotum auditurum in compoto nostro recipi volumus et jubemus, vobis presentem litteram exhibente. datam Barchinone, tercio kalendas januarii anno Domini .mcccxx. sexto.

Ferrarius de Bastida, mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 286, f. 76.

LVI

Girona [1]

CARTA DEL CIRURGIÀ BERENGUER SARRIERA AL REY JAUME II, ENTERANTLO DELS SERVEIS QUE HA PRESTAT A N'ARNAU AMANEU DE LEBRET, QUE HAVIA VINGUT A CURARSE A CATALUNYA, Y COMUNICANTLI AL MATEIX TEMPS ALGUNES NOTICIES.

Al molt alt e poderos senyor al senyor, en Jacme per la gracia de Deu rey

1) Alguns datos que ultimament hem pogut trobar de la vida del cirurgià Berenguer Sarriera, metge de Jaume II, al qual acompanyà en l'expedició a Almeria, ens permeten calcular aproximadament la data d'aquesta carta. En un document del 5 de setembre de 1312, se parla d'ell com essent ja difunt (reg. 274, f. 62 v.) Va esser batlle de Girona pels anys 1305 y 1306 (reg. 270, f. 42 v. y 168 v.), y mentres desempenyava aquest carrech, podria esser escrita la carta que publiquem.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

d Arago, Berenguer Sariera, humil servidor e cirugia vostre ab besamens de peus e de mans se comana en la vostra gracia. senyor, ja avetz entes com n Arnau Amaneu, fiyl den Amaneu de Lebret [1], es vengut en Catalunya per so cor no trobava conseyl en altre loch de malautia que avia el jonoyl e per deslogament que avia en l ancha, e per rao, senyor, com yo tinch el en cura e per so cor los he molt profertz de la vostra part, el se comfia molt de mi, axi que se molt en sos afers, enfre ls quals ni a alscuns que m es estat semblant que ls degues fer saber a vos, senyor. perque, senyor, sapia la vostra altea que alscuns cavalers de Cathalunya avien tractat que prenguessen lo dit Arnau Amaneu per tal que l feessen reembre gran res de moneda, la qual cosa vench en sabuda del honrat bisbe de Gerona e encara den Simon de Belloch, veger de Gerona e de mi; e nosaltres totz .iii. aguem nostre acort secretament e prengem manera que li donassem a entendre que la cosa aquela no gosaria esser asajada en vostra terra, que el n avia gran paor, e totz aquels qui eren ab el, per so cor ho avien sabut per alscuns lurs amichs qui n eren estatz aempratz. aytambe prengem manera que no pogues pendre don, axi, senyor, que li o avem gitat de cor, mas empero avem presa manera que per so cor yo per malautia que avia hauda no gosava cavalcar soven ab aquestes calors, que el que estia a Gerona ho a Besullun. finalment, senyor, a el no cal tembre d aquela rao, mas siatz cert, senyor, que si no l n aguessem guardat, que els li agren assajat de fer gran escarn, que el s es aturat a Olot, per so cor tracta que aja la pebordria d Olot, e asso he yo sabut que secretament n an trames en cort de Roma. item, senyor, tracta en Jaspert de Castelnou que .i. de sos fiyls den Amaneu de Lebret, que aja per muyler sa neta d en G. Gauceran ab la terra qui fo den G. Gauceran, e ab so qui fo den Gauceran de Cabrenç, per que, senyor, si us va al cor que ajatz lo bosch de Carteyla, trametetz ne manament de so que us plassia, que mils se faria ara que per a avant. senyor, yo he fet gran servehi al dit Arnau Amaneu e fas totz dies, e per so cor me pens que a vos plau no n e entes en aquel profit que n poria aver; per que, senyor, sia vostre merce que yo sapia si plau a vos que yo l pens per manament vostre, que yo, senyor quan lo pres en cura e prometien a mi gran salari, los dix que lo major salari que els a ades me podien dar era que prenguessen aquest servey de mi per vos, senyor, e no solament la cura mes que yo avia tant de vos, senyor, en esta terra e de la senyora reyna que ls trauria tota quanta messio feesen en vostra terra, per

1) Amaneu VI de Lebret, mort entre 1270 y 1273. Arnau Amaneu era fill tercer seu.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

so cor yo sabia que ades no podia fer major servey a vos, senyor, per l amor, senyor, que vos avietz a n Amaneu de Lebret e als seus; de la qual cosa els foren molt pagatz e trameseren ho a dir an Amaneu de Lebret e a son frare, aquel qui tayla al papa. aytambe, senyor, li trameseren a dir com vos li avietz tramesa vostra letra e vostres cortesies a dir, de la qual cosa n Amaneu de Lebret es estat molt pagat. yo, senyor, hi complesch mon deute en so qui m es vigares que sia honor vostre. del fet de la sua cura siatz cert, senyor, que asso an trobat assi que no an trobat ab metges del rey d Anglaterra, ni en la terra del rey de Fransa, ni a Monpestler, ni en loch que ajen sercat, que l ancha li e tornada en loch e li e dat gran meylorament al jonoyl, per que, senyor, es a mi ops que n sesverca a vos ho que n aja d els bon guardo. coman me, senyor, en vostra gracia, e farietz, senyor, gran merce si m fahietz gitar d ostatge an P. March, que moltz diners ha ahutz del fet d Alexandria de jueus de Gerona, hon yo avia assignacio e no m en a volgut res pagar. e, senyor, yo no pusch exir de Gerona tro aja pagat en R. Calvet, de qui compre l alberch, si doncs no n avia manament de vos, senyor, ho de la senyora reyna, ho dels senyors emffans. sia vostre merce, senyor, que mi fassatz donar conseyl.

Arx. Cor. Aragó; cartes reyals de Jaume II, n.º 1395, sense data.

LVII

Sense lloch ni data

Carta familiar [1]

A la molt amada e honrada e carament desigada de veer Sanxa el merino, del muyt especial amigo vostro Nicolau Cruillee, saludes con complimento de buena amor a tanta como queria por a mi mismo. si us place oyr de la mi sanidat, sepades que so sano la merce de Dieus, la qual cosa muyto querria saber de vos e mas veder, aquesto sera quando a Dieus placeria. et sepades que me va a tan bien e meillor que nonca fue la merce de Dieus, mas empero placer mia l estatge de Castellot, mas seremos y quando a Dieux placere. et sepades que quando partie-

1) Aquesta curiosa carta, una de les poquissimes mostres que'ns han quedat de lo que devia ser la correspondencia íntima a principis del sigle XIV, y que no sabem com ha anat a parar al nostre arxiu, ens ha estat comunicada, lo mateix que l'anterior, per l'ilustrat investigador de la nostra historia Prof. H. Finke.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

mos de Castellot que estiemos en Tortosa bien .iii. setmanas e trobey Ferrera e M. alegre e otras muilleres de Castellot que me avieron buen solaç, e trobe .i. muiller casada en Tortosa que le decian Cordera, e entre en privadança con ella por amor d aquella Cordera de Castellot, asi que me acuillie bien e me avie amor e solaç mientre fue en Tortosa, e tanto me avie buen solaç que de pues me envio letra a Maillorca. sepades que la viespra de sant Johan exiemos de Tortosa e entramos en la mar e fuemos nos ne a Maillorcha e asi teniemos la sant Johan en la mar, menos de et emos visto bien sant Johan que y cantavemos e baillavemos mas que no ailli e era mas alegre, mas empero no romanie que no y cantassemos de las.......... de sant Johan por amor de complir la buena voluntat. si us place saludat me la Cordera o decit le del buen solaç que me avie la Cordera de Tortosa, e saludat me vostra filla Ramona e decit le que grandes clamos e deilla por que no la vi el dia que men partie; e saludat me a S. vostra filla e a Valença e a su ama e a mi comadre milia e a dona Jayma e a su filla. si us place ninguna cosa desta partida mandat me que fer lo e volenter, et fet me saber vostro stamiento quando sepades que alguno vienga do yo so. et si us place pregat a Santa Maria de Bordon que me de salut e que nos lexe veder con alegria. amen.

A Ramonet Dorsso que las de a Sanxa el Merino, la de la fuent.

Arx. Cor. Aragó, cartes reyals Alfons III; sense data, n.º 542.

LVIII

Saragoça, 13 febrer 1335

L'INFANT PERE CONCEDEIX UNA PENSIÓ A JORDANET D'URRIES PERA QUE PUGUI ESTUDIAR DURANT DOS ANYS LES ARTS LLIBERALS [1]

Infans Petrus, etc. dilecto expenssori domus nostre Petro Jordani de Urries salutem etc. cum nos concesserimus graciosse fideli de domo nostra Jordaneto de Urries, filio vestro, quod possit per biennium circa studium liberalium arcium vaccare pro adipiscenda sciencie margarita, pro cuius provisione dicti temporis eidem mille solidos jaccenses duxerimus concedendos, idcirco vobis dicimus et

1) El rey, en 27 de janer de 1339, donava desde Valencia una disposició en favor dels joves Arnau y Jordan, que anant ab el seu batxiller havien sigut robats al sortir de Saragoça aon estudiaven en el *gignasio liberalium artium, circa adipiscendam margaritam sciencie* (reg. 597, f. 231 v.).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

mandamus quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes vos, pecunia reddituum comitatus Urgelli et vicecomitatus Agerensis ac medietate esdevenimentorum curie nostre provisioni domus nostre asignatis dum tacxat exceptis, tribuatis et solvatis dicto Jordaneto, vel cui voluerit loco sui, pro dictis duobus annis mille solidos jaccenses supradictos. et facta solucione, presentem ab eo recuperetis litteram cum appocha de soluto. datum Cesarauguste quarto idus febbruarii anno Domini millessimo .cccxxx. quarto.

Egidius Petri mandato domini infantis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 576, f. 119 v.

LIX

janer 1336

Data del pagament de dos llibres encarregats pel rey

Item done an Guillem Serra, cambrer major del senyor rey, qui aquells havia bestrets en fer fer una camisa d armar a obs del dit senyor rey.......... .xii. sol. .vi. ds. barchs.

Item li done, los qualls ell havia bestrets en fer transladar un llibre de paper, qui fou del senyor rey don Jayme.......... .xxvi. sol. .ix. diners barchs.

Item li done, los quals els havia bestrets en .iii. dotzenes e mija de pregamins a obs de un llibre que maestre Domingo [1], capella, fa a obs del senyor rey.......... .xxxi. sol. .vi. ds. barchs.

Arx. Reyal Patrimoni, compte de Felip de Boyl.

LX

Saragoça, 6 març 1336

Pere III demana al seu cambrer Llop de Gorrea el llibre de miracles que fou del rey Alfons III

Don Pedro etc. al amado cambrero suyo Lop de Gorrea salut e amor. como nos ayamos necessario el libro de los miraglos que fue del senyor rey don Al-

1) Dèu ser la copia del *Lançalot* que ja havia acabat de fer en 1339 el capellà del rey Domingo Gil d'Arenós. (Cf. vol. I, doc. CV).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

fonso, de buena memoria, por esto a vos desimos e mandamos que aviendo el dito libro a vuestras manos, aquell jus fiel guarda enviedes luego a nuestra cort. datum en Saragoça .vi. dies de março en lo anyo de Nuestro Senyor de .mcccxxx. cinquo.

Johannes Petri mandato domini regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1052, f. 31.

LXI

novembre 1337

DATA DEL PAGAMENT DE LA COPIA D'UNES CRONIQUES FETA D'ORDE DEL REY

Item done ab albara de scriva de racio an Pero Fatas, vehin de Darocha, los quals lo senyor rey li mana donar per .i. libre de canonicas que traslata .c. solidos jaccenses.

Arx. Reyal Patrim., compte de P. Jordá d'Urries, f. 69.

LXII

Valencia, 18 janer 1338

PERE III ORDENA QUE'S PAGUI LO QUE SE LI DÈU AL RABÌ SAMUEL ABENPOSAT, JUEU DE VALENCIA, QUE HAVIA ENSENYAT DURANT MÉS D'UN ANY EN L'ALJAMA DE TEROL [1]

Petrus etc. dilecto de domo nostra Sanccio Martini Latronis, bajulo Turoli vel eius locum tenenti, salutem etc. in peticione nobis exhibita pro parte rabini Samuelis Abenposat, judei Valencia vidimus contineri, quod Samuel de Quatorze, Alazar Bitalis et Abrafin Toledano, tunc adelantati aljame judeorum ville Turolii, tam nomine propio quam dicte aliame, convenerunt cum dicto rabino, prestito juramento prius per eos, quod ipso sermocinante seu predicante per unum annum

1) En 1338 era mestre de l'aljama de Valencia, Rabí Naçam de Toledol (reg. 597, f. 158) y en 1343, de la de Saragoça, el rabí de Lleyda Emboniua Hazdey, que havia estat llogat per quatre anys y faltà a sos compromisos (reg. 625, f. 43 y 626, f. 22 v.) — V. també Rubió y Lluch: *Notes sobre la ciencia oriental a Catalunya en el XIVen sigle; Estudis Universitaris Catalans,* 1909, p. 390.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

sanctam legem Moysi coram judeis dicte aljame in sinagoga eorum, prout inter judeos est fieri assuetum, et aliter pueris eorum filiis litteras ebraycas edocente, dicti adelantati quo supra nomine, ipsi rabino trecentos quinquaginta solidos jaccenses solverent atque darent ut in quodam instrumento ebrayce scripto hec et alia dicuntur latius contineri. unde quamvis idem rabinus non tamen serviverit dicte aljame per dictum unum annum continue juxta pacta, immo etiam per quatuor menses ultra, eique dicta ratione quadringenti sexaginta sex solidos octo denarii Jacce debeantur per dictos secretarios et aljama, attamen eosdem quadringentos .lxvi. solidos octo denarios habere seu recuperare non potuit neque potet, quinimo in exigendo et petendo eosdem jam ut asseritur centum solidos Jacce ipsum opportuit expendisse, in eius dampnum non modicum et gravamen, quare fuit nobis pro parte dicti rabini inde humiliter supplicatum ut dignaremur ei super hiis de opportuno remedio providere. nos itaque dicta suplicacione admissa benigne, vobis dicimus et mandamus quatenus, vobis constito de predictis, compellatis ipsos adelantatos et aljamam, tam in personis videlicet quam in bonis fortiter et districte ad tradendum et solvendum suplicanti jamdicto quadringentos sexaginta sex solidos octo denarios supradictos, nec non dictos centum solidos pro expensis, prout de ratione fuerit faciendum, procedendo in hiis breviter, simpliciter et de plano, maliciis et difugiis omnibus proculpulsis, taliter quod dictus supplicans jus suum breviter assequatur, nec inde coram nobis suam habeat iterare querelam. datum Valencie, .xv. kalendas februarii anno Domini .mcccxxx. septimo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 593, f. 81.

LXIII

Barcelona, 1 agost 1339

PERE III ORDENA QUE S'OBLIGUI ALS JUEUS DELS SEUS REGNES A ESCOLTAR LES PREDICACIONS DEL CONVERS MESTRE PERE DE LA MERCÉ

Petrus etc. dilectis et fidelibus suis vicariis, baiulis, justiciis, merinis, çalmendinis, aliisque oficialibus nostris presentibus et futuris, vel eorum loca tenentibus, ad quos presentes pervenerint, salutem etc. cum magister Petrus de la Merce, de cecitate judaica ad Christi lumen conversus in villa Berge, unde est oriundus, uxorem, filios ac universa alia bona temporalia pro Christi amore penitus

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

relinquendo, sacri babtismatis receperit sacramentum et examinatus in fide catholica et in sua sciencia fuerit approbatus per venerabilem in Christo patrem Arnaldum Urgellensem episcopum, prout in suis testimonialibus litteris videbitis contineri, et ex hoc compaciendo judeis qui de veritatis tramite deviant sacrum verbum Dei proferre et eos de tenebris in quibus ambulant ad veram lucem deducere eorumque animos ad sanctam fidei catholicam dirigere cupiat, idcirco ad supplicationem universitatis hominum dicte ville Berge, dicto magistro Petro laudabile testimonium facientium, vobis et unicuique vestrum dicimus et expresse mandamus, quatenus quisque vestrum in districtu suo cum dictus magister Petrus ipsis judeis sub districtu vestro constitutis voluerit predicare seu cum eisdem disputare, compellatis eosdem judeos tam franchos quam non franchos per imposicionem penarum et aliter ad interessendum in loco aliquo idoneo ubi ab eodem magistro audiant quod dicere voluerit, sive etiam predicare et disputare, questiones ducere et movere, ut eorum aliqui, si a Deo inspirati fuerint, possint inde fructum aliquem consequi et habere. datum Barchinone, kalendas augusti anno Domini .mcccxxx. nono.

Bertrandus de Vallo mandato regis facto per thesaurarium.[1]

Arx. Cor. Aragó, reg. 603, f. 127.

LXIV

Barcelona, 7 octubre 1340

PERE III ENCARREGA ALS MESTRES ALOY Y PERE DE GUINES[2] LA CONSTRUCCIÓ DE LA SEVA TOMBA EN EL MONASTIR DE POBLET

Nos Petrus etc. de sufficiencia vestri magistri Aloy et magistri Petri de Guines, habitatorum Barchinone plenarie confidentes, cum presenti littera nostra

1) Podem anotar altres disposicions semblants. El 15 janer de 1320, l'infant Alfons ne donà una en favor del convers mestre Joan d'Osca, molt instruit en la verdadera religió, com se veya pels privilegis que li havien concedit els papes Bonifaci VIII y Joan XXII (reg. 364, f. 8 v.) El mateix Pere III concedia un altre permís d'aquest genre a Nicolau de Grau d'Ixar, el 28 de novembre de 1360, després d'haver sigut degudament examinat (reg. 905, f. 32). — (Cf. vol. I, docs. CXIX y CLXXV; v. també Rubió y Lluch: *Estudis Universitaris Catalans,* 1909, p. 393).

2) Mestre Pere de Guines (de qui parla'l document que segueix) no torna a apareixer en cap

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

eligimus vos in magistros tumuli quem nos fieri facere intendimus ad opus corporis nostri in monasterio Populeti, ita quod vos et non alii sitis magistri dicti tumuli et operis in eodem necessarii, sic tamen quod continue, prout convenit, circa opus dicti tumuli cum diligencia intendatis. predicta autem vobis concedimus quod vos operemini et teneamini operari in dicto tumulo pro illo precio seu logerio quo alii simile officium habentes, ipsum tumulum fabricarent. mandantes

dels documents posteriors que hem trobat, y degué esser molt aviat sustituit per En Jaume Castalls.

La obra de les sepultures de Poblet, com se veu, va iniciarla el rey essent molt jove y en els principis de son regnat; però va ocuparli fins als ultims anys de la seva vida, prenenthi sempre una part molt personal.

A continuació indiquem els documents que hem trobat referents als pagaments ordenats per el rey, pera subvenir al cost dels sepulcres:

Valencia, 24 novembre 1349:

«Nos Petrus etc. considerantes nos et illustrem reginam Alienoram consortem nostram carissimam necnon manumissores inclitarum reginarum Marie et Elianoris consortum nostrarum promississe et nos obligasse vobis magistris Eloy et Jacobo de Castalls, sculptoribus et ymaginatoribus lapidum, pro salario, sumptibus et labore vestris cuiusdam munimenti vel sepulture quam ex lapidibus marmoreis et alabaustri in monasterio Populeti ad sumptus nostros pro reginis ipsis illustribus, quondam, et cum Altissimo placuerit pro nobis dictis consortibus construere et hedificare debetis, dare et solvere vobis viginti mille solidos Barchinone in tribus solutionibus, videlicet incontinenti terciam partem, ... et aliam terciam partem hinc ad novem menses et residuam terciam partem hinc ad unum annum cum dimidio intra quod quidem tempus opus predictum debet esse perfectum...» (reg. 1317, f. 16).

Barcelona, 28 juliol 1350. — Carta als collectors de les imposicions del Magistrat de Muntesa pera 'l pagament als mestres Aloy y Castalls, de la suma de 10 mil sous de Barcelona (reg. 1318, f. 96 v.).

Valencia, 13 setembre 1353, carta endreçada a mestre Aloy:

«Havem entes que la nostra obra que vos sots tengut de fer no ha aquell recapte que deuria, de la qual cosa nos maravellam molt, com vos haiats reebuda partida de la peccunia necessaria a la dita obra, e manam vos que n donassets la meytat a mestre Jacme de Castalls per fer e acabar l altra meytat de la nostra obra...» (reg. 1067, f. 34 v.).

Tarragona, 20 abril 1356. — El rey Pere demana informació de lo que s'ha pagat y de lo que's dèu a mestre Aloy, per la obra de la sepultura reyal (reg. 1153, f. 231).

Saragoça, 20 maig 1361. — La reina reitera l'orde de pagar 1666 sous, 8 diners, a *Jacobo de Castays, sculptori lapidum, et magistro Aloy, sculptori suo* (reg. 1570. f. 104).

Barcelona, 1 janer 1367. — Carta al abat de Poblet pera que li dongui comptes de la quantitat assignada per l'obra de les sepultures (reg. 1079, f. 2 v.).

Tortosa, 30 abril 1369. — Carta an En Dalmau de Queralt que tenia a Mestre Esteve ocupat en unes obres, que'l deixi anar a Poblet per acabar la sepultura del rey (reg. 1227. f. 78 v.)

V. també els documents de 15 abril 1359 y 12 octubre 1371 publicats per en Coroleu (op. cit., p. 32 y 65) y el contracte ab Mestre Castalls per a la tomba del rey Jaume I (vol. I. doc. CCXXXX.)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

abbati et aliis monachis dicti monasterii aliisque ad quos presentes pervenerint, quod vos permittant dictum tumulum operari et in ipsius opere alium vel alios non ordinent seu apponant, ex quo vos pro dicto precio seu logerio in opere dicti tumuli intendatis. in cuius rei testimonium presentem fieri jussimus nostro sigillo munitam. datum Barchinone, nonas octobris, anno Domini .mcccxl.

Bartholomeus de Podio mandato domini regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 869, f. 251.

LXV

Barcelona, 17 novembre 1340

ALBARA DELS PAGAMENTS FETS AL ESCULPTOR PERE DE GUINES PER LA TOMBA DEL REY ALFONS III AL CONVENT DELS MENORS DE LLEYDA [1]

Jo en Johan Ferrandes Munyoç, doctor en leis e maestre racional de la cort del senyor rey, atorch a vos maestre P. de Guines, ciutada de Tarragona, maestre ymaginador, que havets comptat ab mi de les rahons dejus scrites, lo compte de les quals rahons havets donat a mi escrit en .i. quern de paper, es assaber, que con entre lo dit senyor rey, axi com hereu universal del senyor rey n Amfos, de bona memoria, pare seu, e los molts alts senyors infants en P. de Ribagorça e d Ampuries comte, en Ramon Berenguer comte de les Muntanyes de Prades, e los honrats en Gonçalbo Garcia, ça enrere, e micer G. Jafer, doctor en leis, axi com marmesors e execudors del derer testament del dit senyor rey n Amfos, el honrat en Lop Pereç de Fontecha, dega de la esgleya de Valencia, que y era per la molt alta senyora dona Elionor d Arago, muller del dit senyor rey n Amfos, d una part, e vos dit maestre P. de Guines de l altre, fos tractat e avengut que vos dit maestre P. de Guines feessets, obrassets e construissets lo sepulcre, moniment o vas on lo cors o la ossa del dit senyor rey n Amfos e de la dita senyora reyna, con d aquest setgle passara, jaquessen o reposassen en la casa dels frares Menors de la ciutat de Lleyda, axi empero que l dit sepulcre o moniment, vos dit

1) Aquest convent va ser destruit en 1644 ab motiu de la guerra dels *Segadors*. Els restes del rey y la reina Elionor de Castella ab el seu fill l'infant Ferran, foren treslladats a la Sèu y més tard, en 1781, a la catedral nova (Piferrer; *Recuerdos y bellezas de España; Cataluña I.* (Barcelona, 1839, p. 325).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

maestre P. feessets, obrassets e construissets de pedra marbre, a vostres propies messions, apres que les pedres de marbre al dit sepulcre o moniment necessaries fossen comprades, tretes e aportades en la dita ciutat de Tarragona al vostre alberch, axi que en comprar, trer e en aportar les dites pedres tro al dit vostre alberch haguessen a fer totes les missions lo dit senyor rey o los dits marmessors per ell, dels diners que reebran per la dita marmessoria e la dita senyora reyna; e con vos en comprar e trer la dita pedra marbre, aquella portar tro al vostre alberch hajats bestret del vostre a totes les messions qui de necessitat se convenien a fer, e encara mes haguessets fetes moltes messions en trer la pedra d un altre moniment o sepulcre on primerament era acordat que jagues lo cors del dit senyor rey n Amfos, e puys com vos hi hagues fetes moltes messions e hagues feta aportar la picha e tota la pedra qui si pertanyia en la ciutat de Leyda a vostres propries messions, lo dit senyor rey ara regnant, e los dits marmessors, segons que dit es, acordassen e tinguessen per mellor que la picha del dit sepulcre e moniment ab los leons e ab les ymages del dit senyor rey n Amfos e de la dita senyora reyna, fos de pedra marbre, segons que pus largament appar per una carta de covinences que de les dites rahons hi ha feta e aclosa per en Domingo de Biscarra, scriva del dit senyor rey, en Valencia, .iiii. idus februarii anno Domini .mccccxxxvii. e segons les dites covinences vos no fossets tengut de fer a messions vostres propies les messions que dejus se contenen, les quals vos havets dades a mi per scrit en .i. quern de paper, lo qual fo lest de paraula a paraula devant lo dit senyor infant en Pere, qui mana a mi de part del dit senyor rey que en faes lo present albara de deute, no contrastant que de les messions e despeses per vos en les dites obres fetes, o de partida d aquelles vos no puxats mostrar apoques; perque yo, per vigor del dit manament a mi fet e per vigor encara de les covinençes qui en la dita carta son contengudes, per les quals appar que l dit senyor rey ara regnant e ls dits marmessors per ell vos sien tenguts de pagar les dites messions, vos atorch que per les dites rahons vos son degudes per la cort del senyor rey les quantitats dejus contengudes en la forma següent: es assaber, que donas a .vi. homens qui descobriren la rocha per traure la pedra a ops del dit primer moniment, per loger de .xxiiii. dies a rao de .ii. solidos per cascun lo dia, .cc...lxxxviii. sol. barchs. item a .xl. homens que portaren la pedra major de la ymage del dit senyor rey n Amfos de la pedrera tro a la mar, per loger de .vi. dies que la y jurcaren a portar a rao de .iiii. solidos per cascun lo dia .dccclx. sol. barchs. item costaren sogues e cordes ops de tirar la pedra major de la ymage del senyor rey e a ligar lo

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

bastiment de fusta, abatut ço qui sen hague com hageren servit .vii. sol. barchs. item costa pa e vin a ops dels dits homens qui portaren la dita pedra major per rao de les calors que fahia .xii. sol. barchs. item costaren de portar .ix. pedres qui son appellades esponeres de la dita pedrera tro a la mar, a rao de .v. solidos per pedra .xlv. sol. barchs. item costaren de portar los .vi. leons de pedra de la pedrera a la mar e foren hi .vi. besties a rao de .ii. solidos per cascuna .xii. sol. barchinonenses. item costaren claus e posts a ops de fer lo bastiment ab que fo portada la pedra de la ymage del senyor rey de la dita pedrera tro a la mar on ha una legua, abatut ço qui sen hac con hague servit, .xx. sol. barchs. item donar a .xx. homens que logas a carregar la pedra major e metre en la barcha a rao de .x. diners a cascun .xvi. sol. .viii. drs. barchs. item costaren serments per fer lit a la dita pedra en la barcha .v. sol. .iiii. drs. barchs. item a .xx. homens qui carregaren les .ix. esponeres e los leons a rao de .x. diners a cascun, .xvi. sol. .viii. diners barchs. item an Dondara, barquer, per nolit de tota la dita pedra de Tarragona a Tortosa .cc. sol. barchs. item an Pasqual n Aznar qui esta a Mora, per nolit d una carrava qui porta tota la dita pedra de Tortosa tro a Leyda .ccclxxv. solidos barchs. item costa la lotge que faes fer en la casa dels frares Menors de Leyda, on foren meses totes les dites pedres .cxx. sol. barchs. item los quals vos despeses en messions de vos e de una bestia e de .i. troter de .i. piquer en .l. dies que stigues fora de vostre alberch mentre les dites pedres jurcaren de anar tro al loch appellat Escarp, car per rao del riu de Segre, on venia pocha aygua, no podiets mes fer espeegas, a rao de .vi. sol. per dia .ccc. sol. barchs. item per loger d un hom qui romas a Escarp ab la barcha per guardar la pedra e l aygua con cresques, perque la dita carrava pogues pujar a Leyda, per .xxiiii. dies que y atura a rao de .ii. sol. per dia .xlviii. sol. barchs. item costaren de portar .iii. leons de la dita pedra de Escarp tro a Leyda, per obrar les esperant la dita carrava .xxii. sol. .vi. drs. barchs. item a .iiii. homens que tramases de Leyda a Aytona per ajudar a pujar a la dita carrava qui s atura a Aytona per minva d aygua, per loger de .iii. dies a rao de .ii. sol. jacc. per cascun lo dia .xlviii. sol. jacc. que valien lavors ab barchs. a rao de .xvii^es^. .lxviii. sol. barchs. item per messio vostra e de .i. bestia e de .i. troter e de .i. piquer per .xxiiii. dies que aturas en Leyda obrant los dits leons e esperant la dita carrava, a rao de .iiii. sol. jacc. lo dia .xcvi. sol. jacc. qui valien lavors ab barchs. a rao de .xvii^es^. .cxxxvi. sol. barchinonenses. item a .i. hom que tramates de Tarragona a Valencia al senyor rey per demanar diners que us havia a dar per la dita rao .xxx. sol. barchs. item per

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

messio vostre e de .i. bestia e de .i. macip per .xxv. dies que aturas en la ciutat de Valencia de manament del senyor rey a vos fet per lo dit senyor infant en Pere, esperant la dita senyora reyna, a rao de .v. sol. lo dia .cxxv. sol. barchs. les quals messions damunt contengudes vos faes en lo sepulcre que primerament era acordat de fer; e puys fon acordat que l faessets de pedra marbre, segons que dessus se conte. e oltra lo preu de .xxv. mille sol. barchs. que vos, dit maestre Pere, deviets haver e us eren tenguts de dar entre l dit senyor rey ara regnant e los dits marmessors per ell e la dita senyora reyna per fer lo dit sepulcre o moniment, es a saber, los dits senyor rey ho marmessors per ell .xv. mille sol. barchs. e la dita senyora reyna .x. mille sol. de la dita moneda de barchs. vos eren tenguts de pagar entre l dit senyor rey o marmessors per ell e la dita senyora reyna, segons les convinences en la dita carta contengudes, les messions davall scrites, les quals vos de bens vostres propris hi havets bestretes e prestades, es assaber: que donas a .xx. pichaperes que per .xvi. dies continuament logas per traure marbre de diverses alberchs situats en la pescateria de Tarragona, a rao de .ii. sol. per cascun lo dia .dcxl. sol. barchs. item a .xii. fembres qui gitaren la terra dels dits alberchs per los dits .xvi. dies, a rao de .vi. diners per cascuna lo dia, .xcvi. sol. barchinonenses. item que us costa fusta per pijar los archs e fonaments dels dits alberchs, abatut ço que sen hac con hac servit .xxi. sol. .viii. drs. barchs. item que us costaren .xxx. quarteres de calç a ops de paradar los fonaments dels dits alberchs, con lo marbre ne hagues fet trer .xxx. sol. barchs. item .iiii. dotzenes d arena a ops del dit paredar sol. barchs. item que costa tot lo marbre qui en lo dit moniment e sepulcre entra .dc. sol. barchs. item que us costa de portar lo dit marbre dels dits alberchs de la pescateria tro a vostre alberch .cxx. sol. barchinonenses. item vos son deguts, los quals vos perdes an aquells .iiii. mille solidos jacc. qui per part del dit senyor rey ara regnant vos foren liurats en paga per part dels .xv. mille sol. barchs. damunt dits, los quals .iiii. mille sol. jacc. vos foren liurats e meses per .vi. mille sol. barchs., segons que en la dita carta de les dites convinences largament se conte, e con en lo temps que vos los dits .iiii. mille solidos barchs. reebes no valguessen jaccenses ab barchinonenses, sino a rao de .xxviii. sol. e .i. dr. barch. per .xx. sol. jacc., segons que appar per .i. letra testimonial dels pahers de Leyda, a la qual lo dit senyor infant en Pere mana de part del dit senyor rey que fos hauda fe, .ccclxxv. sol. barchinonenses. les quals quantitats damunt contengudes per vos bestretes e prestades son en suma .iiii. mille .dcci. solidos .x. drs. barchs., de les quals vos abat, que foren estimades e apreciа-

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

des les pedres de que deviets construir e fer lo dit primer sepulcre o moniment que romanen vostres e n podets fer totes vostres volentats, segons que la dita stimacio apar per letra testimonial dels pahers de Leyda, qui aqueles feren stimar e appreciar a mestres de pedra ab sagrament que podia valer, a la qual letra lo dit senyor rey mana que fos hauda fe, .ccc. sol. barchs. item vos abat mes per rao de la part que la dita senyora reina deu pagar en les messions que s feren en comprar, trer e aportar al vostre alberch lo dit marbre, los quals deviets cobrar e haver, segons les dites convinences, de la dita senyora reyna .dcvii. sol. .x. drs. obl. barchs., e asci roman, que vos, dit maestre P., havets a cobrar e haver del present compte, los quals vos son deguts per la cort del dit senyor rey, tres mille septingentos nonaginta tres sol. undecim denarios obl. barchs. es cert empero que vos sots estat complidament pagat e satisfet per lo dit senyor rey ara regnant e per los dits marmessors en los dits .xv. mille sol. barchs., los quals per feedures, salari e treballs del dit moniment o sepulcre vos eren tenguts de dar, segons que dit es. les quals messions vos, maestre Pere, juras, tocats de vostres mans los sants evangelis de Deu, esser vertaderes e leyals en totes coses. e yo he cobrat lo dit quaern del dit compte, albarans testimonials e altres cauteles al dit compte neccessaries. en testimoni de la qual cosa, faç vos lo present albara, sagellat ab lo sagell del dit meu ofici. scrit en Barchinona, a .xvii. dies del mes de novembre anno Domini millessimo .ccc. quadragesimo.

Arx. Reyal Patrimoni; primer llibre d'albarans den Joan Fernandez Munyoç, f. 2 v.

LXVI

juliol 1341

DATA DEL PAGAMENT DE LA QUANTITAT DONADA PER EL TRESORER BERNAT D'OLZINELLES A FRA SANXO LOPEZ D'AYERBE[1] PER COMPRAR UN DECRET

Item done a frara Sanxo Lopeç d Ayerbe, confessor del senyor rey, los quals

1) Va predicar en els funerals que a la mort del seu pare va fer celebrar el rey Pere III. Aixi ho conta aquest en la seva *Crónica* (ed. Bofarull, Barcelona, 1850, p. 76): ... «*ab gran dol, segons que es acostumat, anam a la dita esglesia de Sanct Salvador, e aqui faem cantar misses e fer sermo, lo qual sermo feu lo nostre confessor frare menor, per nom frare Sancho d Ayerbe, qui puix fo bisbe de Terraçona e en apres archabisbe de Tarragona.*»

Va ser promogut al bisbat de Taraçona el 5 de desembre 1343, y al arcabisbat de Tarragona el 30 d'octubre de 1346. Hi mori el 22 agost 1357. (Eubel; *Hierarchia*... I, 505 y 513).

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

lo dit senyor ab letra sua, dada in monasterio Populeti .iii. kalendas julii del any present, li atorga per comprar un decret, segons que s conte en la dita letra, la qual he cobrada ab apocha del dit frare Sanxo .md. solidos barchinonenses.

Arx. Reyal Patrimoni; compte de Bernat d'Olzinelles, f. 31.
Cf. vol. I, docs. CVI y CIX.

LXVII

Valencia, 13 març 1342

PERE III MANA QUE'S PROCEDEIXI SEGONS JUSTICIA CONTRA UN SARRAHI DE XÀTIVA QUE SENSE ESSER EXAMINAT EXERCEIX LA MEDECINA, Y TAMBÉ DE VEGADES L'ART D'ADIVINACIÓ.

Petrus etc. fideli suo Dominico Eymerici, jurisperito Valencie, salutem etc. ad audienciam nostram noviter est deductum quod Hamet Acequ... sarracenus ravalis Xative a tribus annis scitra usus fuit diversimode, tam in civitate Valencie quam in villa Xative et locis aliis regni Valencie, arte medicine, quamvis examinatus non fuerit in dicta arte, ut fieri debet juxta forum, qua de causa incidisse dicitur in penam centum morabetinorum pro qualibet vice qua usus fuit non examinatus arte predicta, cum ullam sententiam de dicta arte medicine non habeat, immo de eadem arte nigromantica et diabolica usus fuit, nec non intromitit se per modum diabolicum de arte vaticinatoria, dicendo quid agitur in partibus Barbarie et in aliis remotis partibus, de quo accepit diversas quantitates peccunie; insuper predictus sarracenus dicta mala ... fecit metzinas, fetillias et breves quibus nititur obtinere ne aliquis possit procedere contra eum, de quibus brevibus tenet unum, ut fertur, Bernardus Farrarii qui esse consueverit baiulus Xative et unum librum metzinarum quibus usus fuit sarracenus predictus, comissitque plura et diversa crimina, delicta seu maleficia dictarum metzinarum et fetillarum et alias, tam in terra nobilis Johannis Enmanuelis, in qua captus racione predicta evasit, quam alibi prout in quibusdam capitulis nobis tradictis, que vobis mittimus sigillo dilecti vicecancellarii nostri Arnaldi de Moraria sigillatis, videbitis continerii. quocirca volentes super hiis debite providere, vobis comittimus et mandamus quatenus vocatis evocandis de predictis cognoscatis et super eis veritatem solicite

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

indegetis, sine strepitu judicii et figura ac sine lite, sola facti veritate attenta, et super eis faciatis quod justicia suadebit. nos enim super hiis vobis plene comittimus tenore presentium vices nostras. datum Valencie, .iii. idus marcii, anno Domini millessimo .cccxl. primo.

Bertrandus de Vallo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 619, f. 10.

LXVIII

Valencia, 19 novembre 1342

PERE III ORDENA QUE SIGUIN RETORNATS AL MONASTIR DE SIXENA ELS LLIBRES Y JOYES QUE SE LI HAVIEN SUSTRET QUAN LA ROBERIA DE JAUME PALMA

Petrus etc. fideli suo Petro Çapata salutem etc. pro parte honorabilium et religiosarum infantissarum Blanche, priorisse, et Marie, deodate monasterii de Sixena, karissimarum amictarum nostrarum, extitit coram nobis humiliter demonstratum, quod licet tempo quo Jacobum Palma, civem Valencie, ex certis causis per vos capi mandavimus, diverse peccunie, jocalium, raubarum et aliarum rerum ut dicitur quantitates per vos ac quosdam alios vos tunc temporis concomitantes a dicto monasterio raubata ac occupata fuerint pariter et abstracta, tamen vos in obligatione quam de mandato nostro nuper fecistis Barchinone cum vos ex iustis causis ad penam perpetui exilii duximus condempnandum non omnia que a dicto monasterio extracta et asportata fuerunt, sed aliqua ex eisdem in processu seu instrumento ipsius obligationis contenta et designata, tamen vos obligastis restituturum, et cum ultra contenta in obligatione jam dicta de predictis a dicto monasterio, ut predicitur, abstractis ipsis infantissis debeant restitui et tornari ut dicitur consecuenter, prout in quadam cedula papirea nobis oblata continebatur, primo videlicet: una brocha d argent sobre dorada en que ha engastada una piedra fina que es amatista. item una brocha guarnida d argent las cospas sobredoradas. item una piedra fina quel dizen bericle, la qual es grossa engastada en argent con dos ansas. item un cadenado grant morisco con su clau e sus torniellos e su barrena. item una boneta de cuero para levar vestires en trossa. item un capiron blau de fina

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

palmella forrado de camellot negro. item unas calças de doay de grana, nuevas. item dos payus de penna blancha de conellyos. item de huyccientos e .l. solidos Jacce que eran en el coffre de la mession de las infantas, han ende cobrado los .dxvi. solidos Jacce et fican cobrar los .cccxxxiii. solidos Jacce. item unas taullas de bori entretaylladas pora scribir con su cobierta et su cordon de seda. item una ampolleta de balsamo fino et dos cordones de seda con botones et flocos grossos. item una piedra fina quel dizen agates et quatro barcelones d argent et unas horas de la Passion cobiertas de vellut vermellyo, et un cadenado d argent. item un cordon de seda morada on se tenia una bolseta don avia quatro aniellos de oro con quatro piedras preciosas encastadas, de las quales la una era robiç balays, en el gascon de la qual havia de la vestadura de Jesu Christo, en la otra era safir, la otra era smaragda e la otra turquesa. item un dinero d argent de la moneda del rey Cesar. item .i. libret de la virtut de los salmos, et un libro del sant graal, et otro libro de vicios et de virtudes[1], et el registro de perlas de las horas de Santa Maria. item un scuradientes con quatro brochas todo de argent. item un coralt et una mançana d ambre. item una bolsa de seda do havia una nomina. item un pan de çucre blanquo et todas las specias e confites de las infantas, que costavan ultra .c. solidos Jacce. item un coytello de taulla con mango de cristall e con biruelos d argent con su vayna. item un sobrecopon d argent de la infanta dona Blancha, et un pie de copa con el canon de la copa de la infanta dona Maria con smaltes a senyales suyos. item un barbero con listas de seda negra et de filo de oro a obra de Xipra. item un gavinet con mango de bori con biruelas d argent smaltadas e la vayna de camuto con tres biruellos d argent que pesan tres unças. item una alcofolera de cristall et un cabo de correya d argent. item un bacinet. item .iiii. lances muyto buenas. item un barrillet de argent brescado et sobredorado con su cordon vermeyllo de seda, on ha reliquias de la vestadura de Jesu Christo et del drapo on fue enbolcado quando lo pusieron en el sepulcro, et del lignum Domini, et del cuero de Sant Barthomeu, et otras reliquias de muytos otros santos. item un manares. item una brocha a otra part. item unas cuyraces et mangues et guantes de launas que eran de Johan del Pico, procurador de las ditas senyoras. item unas mangas de cuyraças en

1) El rey Jaume II havia tingut un *llibre de vicis y virtuts* illuminat en 1327 per mestre P. de Salines (Arx. Reyal Patrimoni, compte .xlii. de Pere March, f. 41). Tal vegada l'heretà algunes de les seves filles, monjes de Sixena, de les quals se parla en aquest document.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

drap negro de seda. item un tintero d argent smaltado con cadenas d argent e las vaynas obradas con filo de oro e con seda a senyales de la infanta dona Blancha, con un talla penyola e unas tisoretas. item un peyne de bori. item una alcauera on avya un agnus Dei guarnido en argent. item dos lavacaps, el uno obrado con seda, e el otro blancho e una tovallola, et un barber con listas de seda e de filo de oro, a obra de Xipre. item unes stribas doradas, con sus camales de la siella d armas, et una exa ... de cavallo, con su cadena de fierro, et dos bloqueres et una cervellera. item en la espada guarnida d argent de don Jayme sacaron ende las sortillas que eren de argent e mudaron las hi de fierro, et limaron las cospas et el guarniment d argent ... menoscaba la spada mas de un marcho d argent. item unas spuelas doradas. item quatro almadraches, les tres de lana et el uno de alcoton, et una coçna et un par de linçuelos et una vanua grant, et unas cortinas blavas, et una barrada reyal. item una taça d'argent que pesa .ix. unças. item las vestaduras de don Martin de Miraglo et un coytiello pamplones que valie mas de cient solidos Jacce. item de Johan, homne de don Jayme mantellina de burell e brial d alcoton et un rallon. item de Pedro la Naya un brial d alcoton et una mangueta obrada. item de Johan Rodrigues el portero los biruelos de plata de la maça que el tollieron et una spada. todas las sobredictas cosas fican encara que han a cobrar las dictas infantas de la roparia que les fue feyta, que extiman que valen, menos de las reliquias que no han precio, de .x. mille solidos Jacce assuso et de .xx. mille solidos a juso. idcirco pro parte dictarum infantissarum nobis extitit humiliter suplicatum ut predicta omnia que a dicto monasterio fuerunt, ut predicitur, asportata, eisdem restitui integre ex justicie debito mandaremus. quocirca vobis necnon omnibus et singulis qui capcioni dicti Jacobi in dicto monasterio vobiscum interfuerunt et cuilibet eorundem dicimus et, sub pena indignationis nostre, districte percipiendo mandamus quatenus omnia et singula supradicta que per vos et eos tempore dicte capcionis a dicto monasterio fuerunt abstracta, ut prefertur, restituatis vel restitui faciatis protinus dictis infantissis vel earum procuratori, in hoc repulsam vel obstaculum aliquid minime apponendo. aliter si secus egeritis, quod non credimus, universis et singulis officialibus nostris et cuilibet eorundem ac ipsorum locatenentibus iniungimus per presentes quod vos et predictorum quemlibet qui per procuratorem dictarum infantissarum ipsis officialibus nominati fuerint in personis et locis ad restituendum omnia et singula supradicta, prout per eos asportata probabuntur, compellant fortiter et districte in predictis diligenciam adhibendo, si indignationem nostram cupiunt

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

evitare. datum Valencie, .xiii. kalendas decembris, anno Domini millessimo trecentessimo .xl. secundo.

Guillelmus de Moraria, mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 621, f. 155.[1]

LXIX

Barcelona, 13 febrer 1343

PERE III ORDENA QUE'S RETORNIN A GUILLEM PERDIGÓ, CLERGUE DE MALLORCA, UNS LLIBRES DE DRET Y ALTRES COSES QUE LI FOREN PRESES AL PASSAR PER TORROELLA DE MONTGRÍ, TOT ANANT AL ESTUDI DE TOLOSA.

Petrus etc. fidelibus suis baiulo Turricelle de Montegrino, necnon Raimundo Vianerii jurisperito et aliis quibuscumque in quorum posse res subscripte existant, salutem etc. cum vos dictus baiulus, una cum quibusdam aliis, ceperitis Guillelmum Perdigoni, clericum diocesis Maioricensis, qui hiis diebus recedendo de Maiorica apulerat apud dictum locum Turricelle causa eundi ad studium Tolosanum, ceperitis et cum eo et ad manus vestras receperitis duos auri florenos, quandam llectum suum cum eius apparatibus necnon vestes suas et libros juris canonici et civilis, que omnia secum ferebat. nosque compacientes dicto clerico qui, ut dicitur, pauper et miserabilis est persona velimus sibi restitui res predictas, ideo volumus vobisque et cuilibet vestrum dicimus et mandamus quatenus florenos et res omnes alias supradictas restituatis et restitui faciatis, visis presentibus, clerico memorato integre et complete, taliter faciendo ne hac de causa ad nos cogatur iterato recurrere clericus antefatus. datum Barchinone, idus februarii, anno Domini .mcccxl. secundo.

Bernardus de Torrente.

Arx. Cor. Aragó, reg. 220, f. 616.

1) Al f. 22 s'hi troben altre inventari semblant, referent a la mateixa robería, y documents molt interessants y pintorescos, relatius al procés a que donà lloch.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

LXX

Barcelona, 10 maig 1343

ALBARÀ DEL PAGAMENT D'UNA SELLA DE CAVALL PERA'L REY PERE, PINTADA PER EN BERNAT PEYRÓ DE BARCELONA [1]

Al honrat micer Bernat d Olzinelles. fas vos saber que an Gil Martines d Uncastiello, cavallariç del senyor rey, es degut per rahon de .i. cella de cavall pintada, guarnida de cuyres vermells, obrada ab senyals reals e ab fullatges de fil d or e de çeda e ab gambals de çeda vermella e groga flocada e ab cordons de çeda de la dita color, la qual ha feta fer a en Bernat Peyro, pintor de Barchinona, per a ops del dit senyor rey: .ccccxxvi. solidos .vii. diners. item li es degut per una altra çella de cavall cuyrenya, guarnida de cuyrs grochs ab un esmalt devant e altre detras, obrada ab senyals reyals de fil d or e de çeda e ab cambals, cordons e flocadura de çeda vert e morada, la qual ha feta fer al dit en Bernat Peyro per a ops del dit senyor: .ccccxxx. solidos, .vii. diners. item li es degut per .ii. fres de cavall ab capssanes de cuyr, cubertes ab launes de ferre daurades e ab asmalts reyals e per .ii. altres capssanes de çeda de cavall, so es unes verts e altres morades ab esmalts e per astreps e altres guarniments de les damunt dites celles, los quals ha fet fer an Jacme F. frener de Barchinona, .cccclxxxvi. solidos .iiii. diners, les quals quantitas damunt dites a ell degudes per la dita rahon munten en summa, segons que largament n an donat compte los dits Bernat Peyro, Jacme F. en .ii. cedules de paper, les quals a mi han liurades e de que han feta fe, mille trecentos quadraginta tres solidos, sex denarios Barchinonenses. scrit en Barchinona, .x. dies del mes de maig, anno Domini .mccccxl. tercio.

Arx. Reyal Patrimoni; comptes de cambrers y rebosters; any 1346, f. 10 v.

1) Per un document datat a Barcelona el 5 decembre 1318 se paguen a B. Payró 100 sous per pintar un escut en una sella que l'infant Alfons se fa fer (reg. 418, f. 69 v.). El mateix infant, el 13 d'abril 1321, també mana donarli altra quantitat per pintar un escut en un arnés seu (reg 423, f. 16 v.). Un pagament semblant se li feya el 1 d'octubre de 1331 per pintar uns arnesos del llavors infant Pere, primogenit del rey. (Arx. R. P.; compte V. de Felip de Boyl, f. 55).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

LXXI

Perpinyà, 18 janer 1344

ALBARÁ ENTREGANT DOSCENTS SOUS PER COMPRAR LLIBRES DE GRAMÁTICA Y EN ESMENA D'UN LLIBRE DE DRET QUE HAVIA SIGUT DEL REY JAUME DE MALLORCA

Al honrat micer Bernat etc. mana lo dit senyor rey que donets a maestre Girart Bru, an Johan Clacart, an Finet e an Johan de Castellnou de la capella de casa sua, los quals lurs mana donar en satisfaccio e esmena de .i. libre de dret qui fo den Jacme de Mallorques, que ls havia donat per comprar libres de gramática, lo qual ha donat a vos, ducentos solidos barchinonenses. scrit en Perpenya, .xviii. dies del mes de janer, anno Domini .mcccxliiii.

Arx. Reyal Patrimoni; llibre segon d'albarans fet per Pere dez Bosch, scrivá de ració, f. 61 v.

LXXII

Setembre 1344

DATA DEL PAGAMENT DEL PREU D'UN SALTIRI COMPRAT PERA'L REY

Item done a maestre Domingo, capella de la capella del senyor rey, los quals lo dit senyor ab albara de scriva de racio li mana donar per preu de .i. saltiri que compra a ops de propis usus del dit senyor rey, lo qual liura a frare P. Çes Comes, lochtinent de capella major de la capella del dit senyor, del qual cobre albara que l atorga haver reebut ccc. sol. barchs.

Arx. Reyal Patrimoni, compte .ix. de Bernat d'Olzinelles, f. 78.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

LXXIII

Barcelona, 14 setembre 1344

PERE III ORDENA EL PAGAMENT AL PINTOR FERRER BASSA DE LA QUANTITAT QUE SE LI DÈU PER LA CONFECCIÓ D'UN RETAULE PERA LA CAPELLA REYAL DE BARCELONA [1]

Petrus Dei gratia rex Aragonum etc. dilecto consiliario et thesaurario nostro Bernardo de Ulzinellis legum doctori, salutem etc. cum Ferrario Bassa, pictori civitatis Barchinone, ex maiori peccunie quantitate que sibi per curiam nostram debebatur, ratione cuiusdam retabuli quod ad opus altaris capelle palacii nostri dicte civitatis per eum comendabilibus et subtilissimis imaginibus Jhesu Christi et beate Marie virginis eius genitricis fieri et depingi fecimus, restent viginti sex libre octo solidos et septem denarii Barchinone ad solvendum, nosque ipsos per vos eidem Ferrario exsolvi providerimus et velimus, idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes vos tribuatis et solvatis jam-

1) De la confecció d'aquest retaule va donarne ja noticia, treta d'un manual del notari Pere Folgueres, el Sr. Puiggarí, en el seu article *Noticia de algunos artistas catalanes inéditos (Memorias de la Real Academia de Buenas Letras*, III, 272).

En l'Arxiu del Reyal Patrimoni, en el compte IX de Bernat d'Olzinelles, als f. 74 y 136 s'hi troba la nota del pagament de part de la quantitat expressada en la carta.

En el vol. I publiquem els documents (núms. CII y CXXXII) per els quals se veu que'l mateix pintor, d'orde del rey Pere, va fer també els retaules de les capelles reyals de l'Aljaferia y del castell de Lleyda. Al pagament dels primers se refereix la data segûent de desembre de 1340 (A. R. P., compte I de B. d'Olzinelles, f. 32):

Item done an Ferrer Bassa pintor e ciutada de Barchinona, los quals li romanien a pagar de .iii. mille solidos barchs. qui li devien esser pagats per rahon de .ii. reetaules pintats, los quals lo senyor rey li feu fer e pintar a ops de los altars de madona Santa Maria e de sent Marti, construits en la capella nova de la Aljafferia de Saragoça e hani letra del senyor rey a mi feta de manament, datum Barchinone .x. kals. decembris del any present, la qual he cobrada ab apocha: .dcccc. sol. barchs.

Alfons III va encomanarnhi un altre, que se li pagava l'any 1335 (A. R. P., compte XIII de Felip Boyl, f. 41 y 54 v.):

«Item done an Ferrer Bassa, pintor, ciutada de Barchinona, en paga daço que li romania a pagar de .ii. mille solidos barchs. a ell deguts ab letra del senyor rey, dat. en Barchinona .iiii. kalendas septembris del any present .mcccxxxv., per salari seu de un retaula segons que en la dita letra se conte, en lo dors de la qual foren scrits per abatuts per ma del notari qui la apocha feu; en la qual hes enserta la tenor de la dita letra, la qual apocha yo he cobrada: .ccc. sol. barchs.»

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

dicto Ferrario vel cui voluerit loco sui viginti sex libras octo solidos et septem denarios Barchinone supradictos. et facta solutione presentem ab eo recuperetis litteram cum apocha de soluto. et quia sigilla nova nondum fieri fecerimus, presentem sigillo nostro assueto jussimus sigillari. datum Barchinone .xviii. kalendas octobris, anno Domini .mcccxliiii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1307, f. 90 v.

LXXIV

Perpinyà, 22 febrer 1345

PERE III ENCARREGA LA COMPRA DE COLUMNES Y CAPITELLS PERA LES OBRES DEL REYAL DE VALENCIA

En Pere per la gracia de Deu rey d Arago etc. al feel de casa nostra en Bernat Berto, procurador de les rendes e drets nostres de la governacio de Gerona, salut etc. manam vos expressament que tantost vista percacets e comprets .xvi. calones que hagen cascuna .v. palms de alna de Valencia, ab tot lur apparell de bases e de capitells ab flor de lir e de taules ab [1] e de costa [2] e aquelles trametets mantinent a Valencia e l amat nostre en Berenguer de Codinachs scriva de racio de l alta dona Maria Reyna d Arago molt cara, qui fa fer la obra del Real nostre de Valencia. e en azo no haia falla ni triga com nos façam esplegar la obra de sus dita, car nos ab la present manam al maestre racional de la nostra cort o a qual se vol altre qui de vos reebra compte que les quantitats que pagarets per les dites rahons vos reeba en compte. dada en Perpinia a .xxii. dies de febrer en l any de .mcccxliiii.

R. Sicardi mandato domini regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 633, f. 30.

1) Hi ha dugues paraules ilegibles.

2) Tres paraules ilegibles.

3) En altre document de 15 de maig del mateix any el rey mana pagar a mestre Ponç de Teixidor, de Barcelona, encarregat de la obra del Reyal de Valencia, les despeses del viatge que fèu a Perpinyà, pera rebre instruccions del rey (f. 132 v.). En 1385 trobem un mestre Bernat Teixidor, que treballava en els sepulcres fets a Poblet d'orde del rey (reg. 1374. f. 49 v.).

4) Se repetía l'orde an Bernat Bertó de comprar columnes pera aquesta obra en 9 de maig del mateix any (f. 120 v.) y el 24 de juny (f. 170 v.).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

LXXV

Març 1345

PAGAMENTS AL ARGENTER PERE BERNES PER UNES COBERTES DE MISSAL Y ALTRES OBJECTES PERA LA CAPELLA

Item done an Pere Bernes argenter de Valencia ab albara de scriva de racio los quals li eren deguts per raho de .xxxviii. agnus dei que ha guarnits d argent a la senyora reyna en los quals ha entrat .vi. unzes e mige d argent, a raho de .ix. solidos la unza fan ab .xv. diners que li foren donats e faedures per cascun agnus dei ab .x. solidos que costaren de daurar .i. cubertor d argent de .i. copa de la senyora infanta dona Costança [1] entre or e faedures .cxvi. solidos. item los quals li eren deguts per .iiii. tancadors de libre d argent daurats e esmaltats que ha fets a ops de .i. missal de la capella de la dita senyora los quals pesen .iii. unzes e .i. quarr d argent a raho de .xv. solidos la unza fan ab .xxx. solidos que costa de adobar .i. creu d argent de la dita capella .lxxviii. solidos .ix. diners. e axi son en summa les dites quantitats

Arxiu Reyal Patrimoni; compte de Ponç de Vilaregut tresorer de la reyna, janer-juny 1345, f. 38 [2].

1) Primera filla del rey Pere III, que casà ab Frederich de Sicilia.

2) En el mateix registre, f. 32 (mes de febrer), paga a Bernat Nabinal, capellà de la reyna *«.ii. tancadors d argent que ha comprats ops del saltiri de la dita senyora... e .i. troç de correja de seda que ha comprat a ops de .i. missal que l senyor rey dona a la senyora reyna»*; y en el f. 34: 25 sous barcelonesos *«per raho de .i. libre ordinari que de manament de la dita senyora ha comprat den Domingo Jorda a ops de la capella de la dita senyora»*.

En març de 1351 se pagaven 40 florins d'or an Tomas Benet capellà major de la reina per raó de *i. libre gran apellat officier ab cubertes de aluda vermella e ab .iiii. tancadors de lauto. lo qual de manament de la dita senyora havia comprat a obs de la sua capella* (A. R. P , compte IV de Berenguer de Relat, f. 58).

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

LXXVI

Perpinyà, 10 abril 1345

PERE III ORDENA QUE MARTIN GARCES, JURISPERIT D'AYNSA, RETORNI A VIDAL SQUERTA UNS LLIBRES DE DRET QUE AQUELL LI HAVIA DEIXAT[1]

Petrus etc. dilecto suo administratori Vallis Arani salutem etc. nostram adiens presentiam Vitalis Squerta habitator dicte Vallis humiliter supplicavit, quod cum anno proxime preterito Martinus Garcesii de Ciresuela jurisperitus Aynsie, inquisitor a nobis deputatus contra officiales vallis eiusdem, recepisset ab eo quasdam decretales et unum digestum vetus ac quadraginta quinque solidos jaccenses, quos ipse sibi acomodavit et idem Martinus Garcesii libros ipsos et peccuniam dicto Vitali restituere contradicat, dignaremur eum compelli mandare ad restitutionem huiusmodi faciendam. nos vero dicta supplicacione suscepta benigne vobis dicimus et mandamus quatenus vobis constito de predictis, prenominatum Martinum Garcesii ad faciendo premissorum restitucionem dicto supplicanti debito compellatis faciendo super hiis, vocatis evocandis, quod fuerit rationis. datum Perpiniani, quarto idus aprilis, anno Domini millessimo .cccxl. quinto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 63, f. 43.

LXXVII

Perpinyà, 27 abril 1345

PERE III ORDENA QUE'S PAGUI LO DEGUT A TRES ESCRIBENTS DE PERPINYÀ QUE LI COPIAREN Y ILLUMINAREN UN LLIBRE DE LES CRÒNIQUES[2]

Petrus etc. dilecto notario nostro nostraque sigilla tenenti Egidio Petri de

1) Altra disposició del rey sobre una qüestió semblant se troba en un document de 15 janer 1346: Ramon Mercader, porter del infant Pere, comte de Ribagorça, va entregar en dipòsit al seu fill Bernat *unum codicem cum coopertis viridibus valoris decem et octo librarum Jacce, et quoddam digestum vetus cum coopertis albis precio sexdecim librarum barchinonensium*. Aquests llibres el fill els havia empenyorat y el rey ordena siguin rescatats (reg. 638. f. 63).

2) El 15 de març del mateix any Pere III demanava desde Perpinyà al bisbe de Girona Arnau de Montredó totes les cròniques dels fets antichs que tingués en poder seu, pera ferne treure tresllat (cf. vol. I, doc. CXXV). Tal volta es aquesta la copia que ara fa pagar el rey.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Buyosa salutem etc. cum Anthonius de Coquolibero, scriptor curie baiulie ville Perpiniani, de mandato sibi facto per Guillelmum Adalberti baiulum ipsius ville, racione salarii et laboris sustenti per Guillelmum Jordani, Raimundum Magistri et Guillelmum Carbonelli, scriptores Perpiniani in scribendo quendam librum cronicarum ad opus nostri, taxaverit scriptoribus ipsis septem libras, quatuor solidos, et octo denarios Barchinone, ut nobis constat per taxacionem per dictum Anthonium factam in scriptis, suo sigillatam sigillo, scriptoribus traditam supradictis et scriptam vicesima die aprilis anno Domine .mcccxl. quinto, que fuit in cancellaria nostra restituta, et inibi per cautelam laniata; nosque scriptoribus ipsis per vos septem libras et quatuor solidos et octo denarios supradictos, et etiam pro papiro in qua ipse cronice scripte fuerunt quinque solidos decem denarios Barchinone; et pro illuminando libro, tres solidos, duos denarios dicte monete exsolvi providerimus et velimus. ideo vobis dicimus et mandamus quatenus de peccunia jurium sigillorum nostrorum que est vel erit penes vos, tribuatis et solvatis scriptoribus supradictis vel cui voluerint loco sui, quantitates expressatas superius que sumam centum quinquaginta tres solidos et octo denarios Barchinone attingunt, et facta solutione recuperetis ab eo vel eorum altero presentem loco apoche et mandati, nos enim mandamus magistro racionali curie nostre vel alii cuicumque a vobis inde compotum audituro, quod vobis sibi presentem tantummodo liberante, predictos centum quinquaginta tres solidos et octo denarios Barchinone in nostro compoto recipiant et admittant, ordinacione in contrarium per nos facta minime obsistente. datum Perpiniani, .v. kalendas madii anno Domini .mcccxl. quinto.

Franciscus Fuxi, mandato domini regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 633. f. 110. v.

LXXVIII

Perpinyà, 3 octubre 1345

PERE III MANA QUE'S RESTITUEIXI AL MONASTIR DE VILABERTRAN UN LLIBRE DE DRET CANONICH, QUE TÉ EN PODER SEU EN RAMON NOGUERA DE BESALÚ

Petrus etc. fideli nostro subvicario Bisulduni vel eius locum tenenti salutem etc. ad instanciam abbatis monasterii Villebertrandi vobis dicimus et man-

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

damus quatenus quendam librum juris canonici vocatum decretum, quem ut fertur, tenet Raymundus Noguera de Bisulduno, quique liber ad dictos abbatem et monasterium dicitur pertinere, visis presentibus, emparetis compellendo dictum Raymundum debitis remediis ad exhibendum vobis ipsum librum, ne possit quomodolibet occultari; et empara inde facta, constitoque vobis quod ipse liber ad dictos abbatem et monasterium pertineat, eundem librum ipsis abbati et monasterio faciatis restitui indilate prout juste et racionabiliter fuerit faciendum, auditis super hoc rationibus possessoris, procedendo in hiis breviter et sine lite, attenta solummodo negocii veritate, ac maliciis et difugiis quibuslibet proculpulsis, quia in hiis per presentes comitimus vobis plenarie vices nostras; mandantes nichilominus omnibus aliis officialibus nostris, quod in predictis prestent vobis consilium et juvamen. datum Perpiniani, quinto nonas octobris, anno Domini .mcccxl. quinto.

Jacobus Conesa, mandato regis facto per Bernardum de Olzinella.

Arx. Cor. Aragó, reg. 636, f. 102 v.

LXXIX

Perpinyà, 31 octubre 1345

ALBARÀ DEL PAGAMENT FET A MOSSE JACOB, DE PERPINYÀ, PELS TREBALLS QUE HA FET EN UNS ASTRELABIS Y RELLOTGES DEL REY

Al honrat en Jacme Roig etc. mana lo dit senyor rey que donets a Mosse Jacop, jueu de Perpenya, los quals li mana donar per senyalar scriptures que ha fetes en un strelabi de argent que en Guillem de Bisaya [1], de casa sua, motla en

1) Als treballs per ell fets en aquests astrelabis se refereix el següent albarà de 6 de febrer de 1346 (ibid. f. 5 v.):

Al honrat en Jacme Roig: fas vos saber que an G. de Bianya, argenter de Valencia de casa del senyor rey, li es degut per .iii. taules d argent hesmaltades e daurades que feu en Perpenya en lo mes de novembre prop passat del any deius scrit (sic) a ops de .i. estalabre d argent del senyor rey, qui pesa .v. unzes quart, qui a raho de .xvi. solidos la unza valen .lxxxiiii. solidos barchs. e que li es degut per .i. altre estalabre poch d argent que asenyala .i. juheu de Perpinya, qui ja estat satisfet, de que per mi li fo fet albara, que feu a ops del senyor rey e ancara li es degut per feedures de .i. estalabre ab .iii. diners que costaren .ii. sol. d argent que feu ops dels alarotges del dit senyor rey e altres massions menudes: .xvii. sol. barchs.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Perpenya en lo present mes de octobre a ops del dit senyor rey, e per adobadures dels alerotges e d altres strelabres que ha adobats en lo dit mes, centum et viginti solidos barchinonenses. scrit en Perpenya, darrer dia del mes de octobre anno Domini .mcccxl. quinto.

Arx. Reyal Patrimoni, llibre d'albarans de Pere des Bosch, escriva de ració, f. 2.

LXXX

Girona, 25 desembre 1345

PERE III DEMANA'LS LLIBRES QUE FOREN DE MESTRE JOAN DE CREMONA, CONDEMNAT A MORT A MALLORCA

Petrus etc. fideli nostro Bertrando Rubei, procuratori regio in regno Majoricarum, salutem etc. recepimus litteram vestram respondentem ad illam quam vobis miseramus supper mittendis nobis omnibus libris magistri Johannis de Cremona, qui suis exigentibus demeritis ad ultimum supplicium extitit condempnatus, et intellectis que in littera vestra predicta, vobis ducimus respondendum quod placet nobis ut libros quos vobis constiterit esse Andree des Valer tradatis eidem, reliquos vero nobis continuo per latorem presencium transmittendo. nos enim harum serie iniungimus reformatori ceterisque oficialibus nostris regni predicti quod impedimentum sive disturbium vobis aliquatenus non aponant. datum Gerunde .viii. kalendas januarii anno Domini .mcccxl. quinto.

Domina regina mandavit mihi Bartholomeus de Podio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1410, f. 26 v.

LXXXI

Valencia, 1 març 1347

PERE III DEMANA AL ABAT DE POBLET UN EPISTOLER Y UN EVANGELISTER PERA LA SEVA CAPELLA

Petrus etc. venerabili et religioso fratri Poncio abbati monasterii Populeti salutem etc. cum capella nostra domus regie uno epistolerio et uno evange-

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

listerio plurimum indigeat, ideo volumus et vos rogamus vobis mandantes ut unum epistolerium et unum evangelisterium ad capellam protinus transmittatis predictam, quocumque more dispendio proculpulso. datum Valencie, kalendas marcii anno Domini .mcccxlvi.

Dominus rex mandavit mihi Matheo Adriani.

Similis littera fuit facta abbati monasterii Sanctarum Crucum de uno officierio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1061, f. 84.

LXXXII

Perpinyà, 17 març 1346

CARTA DE PERE III AL MINISTRE DELS FRARES MENORS DEMANANTLI QUE CAMBII DE CONVENT A FR. PERE DEZ QUO, DE CERVERA, QUI PREDICA CONTINUAMENT EXCITANT EL POBLE EN CONTRA DELS JUEUS.

Petrus etc. venerabili et religioso ministro ordinis fratrum Minorum provincie Aragonum salutem et dileccionem. ex parte aljame judeorum ville Cervarie fuit nobis clamosa insinuatione mostratum quod frater Petrus dez Quo, conventualis monasterii fratrum Minorum dicte ville, inmemore qualiter tempore domini regis Alfonsi bone memorie genitoris nostri, pro casu simili correccionem habuit sustinere, sic assidue suos adversus judeos satagit frequentare sermones, quod ad ipsorum dissipacionem plerumque populus connitatur. cum autem intencionis nostre non existat quod propter tales predicationes dicti judei, quos nos sustinere et defendere decet, ad personarum periculum et amissionem bonorum valeant devenire, ideo ad eorum supplicationem humiliter vobis dicimus et mandamus quatenus prenominatum fratrem Petrum curetis taliter cohibere, transferendo ipsum ad aliud monasterium vestri ordinis, eumque aliter puniendo ut a talibus faciendo sermonibus de cetero retrahatur. in hoc enim nobis servitium facietis nobisque contrarium plurimum displiceret. datum Perpiniani, .xvi. kalendas aprilis, anno Domini .mcccxl. quinto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 632, f. 42 v.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

LXXXIII

Valencia, 5 abril 1347

Carta de Pere III ordenant que's faci la valoració de l'herencia del jueu Astruch de Beers, en la que figura una Biblia y un llibre de Mossé d'Egipte.

Petrus etc. fideli nostro baiulo Barchinone vel eius locum tenenti, salutem et graciam. in peticione pro parte Graciani et Bonjudey Salcells judeorum oblata nobis, vidimus contineri quod cum dudum super quandam questionem que verti sperabatur inter filios Astruchi de Beers, quondam, et prime uxoris eius, ex una parte, et filios eiusdem Astruchi et secunde uxoris eius, ex alia, Astrugus Salcells, qui dictorum filiorum prime uxoris et bonorum erat curator, et Açach Graciani pro una parte et Vitalis dez Beers judeus pro alia, compromiserunt in posse Mosse Açam judei Tarrege, qui tanquam arbiter et arbitrator, vigore compromissi, tulit sentenciam et pronunciavit quod Salamon, filius prime uxoris dicti Astruchi, haberet de bonis sui patris quendam hospicium et unum locum sinagoge, quos pater eius habebat et habuerat Barchinone et quandam bibliam et unum librum seu volumen Moysi de Egipto, in se quatuordecim libros continentem, qui fuerat Astruchi predicti, et quod dictus filius secunde uxoris haberet tantumdem in valore de posessionibus sui patris, in Villafranca Penitencium existentibus, que non tantum valere fieret eisdem Juceffi in denariis complementum juxta estimacionem per ipsum Mosse Açam, ut predicitur, lata, dictus Vitalis approbavit et emologavit, sed dictam extimacionem fiendam per eum et Açachum predictos ipse Vitalis impedit fiere et recusare in magnum dictorum adultorum prejudicium et gravamen, propter quod ad instanciam predictorum ut curatorum dictorum adultorum, vobis tenore presentis dicimus et mandamus quatenus Açacho Graciani et Vitali, extimatoribus seu arbitris predictis, assignetis certum tempus infra quod dictam extimacionem facere habeant, eis appossita pena per vos quam exigatis ab eo qui non obtemperabit mandato vestro. et nichilominus in causa in quo non concordaverint eligatis tercium extimatorem seu arbitratorem partibus non suspectum et quod ille tercius cum altero ipsorum extimaverit seu

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

fuerit arbitratus vos exequamini in premissis. datum Valencie, nonas aprilis anno Domini .mcccxlvii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 644, f. 73 v.

LXXXIV

Valencia, 5 abril 1347

Pere III ordena als pahers y prohomens de Tàrrega que no oprimeixin indegudament els jueus ni'ls impideixin la construcció d'una escola pera la que tenen permis del rey [1] y del bisbe de Vich.

Petrus etc. fidelibus suis baiulo, paciariis et probis hominibus Tarrage salutem et graciam. quamvis nuper eo quia ordinatum fuerat per paciarios et probos homines preteriti temporis dicte ville quod nullus iudeus auderet vel presumeret tangere cum manu panes nec alia victualia quos et que emere voluissent et eciam alia contra dictos judeos ordinata fuerant et ad nostri mandatum predicta revocata fuerant et eciam anullata, attamen vos dicti paciarii die jovis ante festum pasce Domini primo transfactum, quia ipsi judei de nostri licencia et eciam episcopi Vincensis quandam scolam construhere de novo intendunt, ad oprimendum eos et eciam ne dicti judei possint dictam scolam hedifficare quamvis vobis paciariis et probis hominibus mandaverimus ut in ipsa construccione dictos judeos nullatenus molestaretis nec impedimentum aliquod prestaretis, per modum avolotamenti quoddam statutum fecistis quod preconizari jussistis, ut dicitur, quod nullus judeus auderet tangere panes, pices, fructus nec alia victualia sub certa pena in dicto statuto possita et contenta, necminus quod carnes judaycas venderentur minus uno denario pro libra carnium que per christianos ementur; et hoc ne ipsi judei possent habere de carnibus antedictis. quare pro parte dictorum judeorum fuit nobis humiliter supplicatum ut cum predicta facta fuerint contra usum hactenus observatum cum consuetum fuerit, et sic ipsos judeos participacionem habere in emendo et vendendo et aliter cum christianis et nulla divisio super predictis

1) El dia 1 de setembre de 1345 el rey concedía llicencia als jueus de Tàrrega, pera reedificar les seves escola y sinagoga (reg. 636, f. 50).

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

acta fuerit inter eos, dignaremur predictum statutum quod factum extitit ad dictos judeos a dicta villa in diminucione jurium regiorum facere revocari, et aliter eisdem remedium congruum impertiri. nos vero dicta supplicacione admissa cum judei per reges, principes et potestates inter christianos tanquam homines foveantur, et si ordinata per vos dicti paciarii durarent esset quasi privare eisdem comercio victualium, sine quibus non posset vivere sive esse; propterea redarguentes vos quia talia in diminucionem jurium nostrorum facere acceptatis, vobis sub pena nostre gracie et mercedis dicimus et mandamus quatenus dictum statutum contra usum, consuetudinem et observanciam in universo orbe hactenus observatam et usitatam in preconizacionem inde subsequtam studatis, visis presentibus, revocare et deinde contra dictos judeos minime presumatis talia vel similia attemptare, nec dictis judeis in construhendo dictam scolam nec in aliis ipsorum negociis impedimentum aliquod faciatis; aliter nos in predictis taliter providebimus quos vos sencietis predicta nobis ingrata existere et molesta. datum Valencie nonas aprilis anno Domini .mccccxlvii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 644, f. 48.

LXXXV

Saragoça, 10 octubre 1347

PERE III ESCRIU A MESTRE CRESQUES, FISICH SEU, DEMANANTLI QUE INSTI A MOSSÉ JACOB, ARGENTER DE PERPINYÁ, QUE VAGI A BARCELONA A ADOBAR ELS RELLOTGES DEL PALAU REYAL.

Lo rey d Arago.

Per una letra nostra[1] havem escrit a Mosse Jacob, juheu, argenter de Perpenya, que venga a Barchinona per adobar los nostres orolotges e que ns esper en la dita ciutat, perque volem e us manam que instets que aquell venga e axi mateix que vos vingats a la dita ciutat, en la qual entenem a esser dins breus dies, si a Deu plau. dada en Çaragoça, sots nostre segell secret a .x. dies anats del mes de octubre en l any de Nostre Senyor .mcccxlvii.

A maestre Cresques, fisich nostre.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1128, f. 79.

1) Se troba en el foli 72 d'aquest registre. Cf. doc. LXXIX.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

LXXXVI

juny 1348

Pagament al pintor P. Peetge, de Valencia, de dugues figures de Jesucrist pera la reina

Item done an P. Peetge, pintor de la ciutat de Valencia, ab albara de scriva de racio, los quals la dita senyora li mana donar per .ii^es^. figures de Nostre Senyor que feu a la dita senyora[1] .l. sol. barchs.

Arx. Reyal Patrimoni, compte de Berenguer Çavall, f. 64 v.

LXXXVII

juny 1348

Pagament d'un missal pera la capella de la reina

Item done an Berenguer Les Tapies, capella e almoyner de la senyora reyna, ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per raho de les messions que ha fetes en .i. libre missal, lo qual l abat de Valldigna dona a la dita senyora a ops de la sua capella, ço es en fer acabar, comprovar, ligar e cubertes al dit missal e per .ii. tencadors d argent esmeltats a senyal de la dita senyora, que feu fer en lo dit missal, los quals pesaren .i. onça, .viii. millareses[2]

Arx Reyal Patrimoni, compte de Berenguer Çavall, f. 67 v.

1) La reina Leonor de Portugal, segona muller de Pere III.
2) La quantitat pagada es ilegible.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

LXXXVIII

Valencia, 3 març 1349

PERE III DEMANA EL RELLOTGE Y ASTRELABI DEL SEU METGE FERRAN D'AYESA [1]

Rex Aragonum.

Cum nos orologium et stelabrium que fuerunt fidelis fisici nostri Ferdinandi Dayessa necessaria habeamus, idcirco vobis dicimus et mandamus vos rogantes quatenus dicta orologium et stelabrium nobis incontinenti visis presentibus transmitatis. nos enim vobis aut cui volueritis pro ipsis pretium condecens faciemus exsolvi. datum Valencie, sub nostro sigillo secreto, quinto idus marcii anno Domini .mcccxl. octavo.

Dilecto nostro Eximino Martino, officiali Unius Castri.

Dominus rex mandavit mihi Matheo Adriani.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1131, f. 191.

LXXXIX

Valencia, 22 novembre 1349

PERE III NOMENA PINTOR MAJOR DE LES OBRES DEL REYAL DE VALENCIA, AN FERRER QUEROL

Nos Petrus etc. de vestri fidelis nostri Ferrarii Queroli, pictoris vicini Valencie, industria ac fidelitate confidentes, tenore presentis vobis concedimus quod vos dum de nostre processerit beneplacito voluntatis, sitis pictor maior operis nostri regalis civitatis eiusdem et quibusvis perrogativis, logeriis et aliis graciis gaudeatis quibus gaudent et debent gaudere pictores alii quarumvis operum per nos fieri factorum seu de cetero fiendorum, tam in dicto regali quam etiam aliunde, mandantes per presentem magistro maiori dicti operis ceterisque officialibus et

1) En 10 de janer 1346 y el 27 d'agost de 1347 el rey li havia concedit diverses quantitats com a metge seu (reg. 1308, f. 180 v. y 1311, f. 169 v.).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

subditis nostris presentibus et futuris quod vos, dictum Ferrarium, pro pictore majore operis dicti nostri regalis habeant et teneant dum nobis placuerit, ut prefertur. in cuius rei testimonium presentem vobis fieri jussimus nostro sigillo munitam. datum Valencie, .x. kalendas decembris anno Domini .mcccxl. nono.

Bartholomeus de Lauro, mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 959, f. 69 v.

XC

Valencia, 26 janer 1350

El convent dels Menors de Valencia va encarregar al pintor Ferrer Bassa la confecció d'un retaule de l'historia de Sant Francesch, y havent mort el pintor sense terminar la seva obra, el rey mana que s'entregui al convent el fragment començat y se li retorni una part del preu convingut que havia pagat per endevant.

Petrus etc. nobili et dilecto consiliario nostro Atardo de Talarno, vicario Barchinone, salutem etc. sicut religiosus et dilectus noster frater Raymundus de Pals, de ordine Minorum, conventus Valencie, nobis reverenter exposuit ipse dudum pactum inhivit cum Ferrario Bassa, pictore quondam Barchinone, pro certo precio, de quo jamdictis frater eidem Ferrario maximam partem solvit, idem Ferrarius sibi faceret et depingeret sive ornaret unum retabolum istorie beati Francisci, prout in instrumento publico inter eos confecto de pacto huiusmodi clarius dicitur apparere. cumque prefatus Ferrarius morte perventus dictum opus, quamquam incepisset et eius aliquam partem dicto fratri satis modicam tradidisset, perficere nequivisset et actentis opere per dictum quondam pictorem facto et depicto et partem pretii per eundem recepti ab exponente jamdicto, heredes dicti Ferrarii ipsi fratri Raymundo de Pals ex dicto precio, certam partem restituere et reddere teneantur; et ex hoc ipse frater intendat agere contra eos et intellexerit quod bona que fuerunt dicti pictoris distrahuntur et alienant et totaliter dissipantur, sitque inanis actio quam excludit inopia debitoris, nobis propterea supplicavit sibi in hiis de justicia subveniri; nos vero supplicationi huius favorabiliter annuentes vobis dicimus et expresse mandamus quatenus incontinenti restantem partem

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

fuste per dictum quondam pictorem operate et jam, ut dicitur, presignate sive debloxate pro retabulo supradicto, si penes dictos heredes extare noveritis, emparetis et sequestretis necnon de bonis que fuerunt memorati pictoris, nisi alii fuerint creditores quos dicto fratre Raymundo in bonis eisdem priores tempore et jure pociores esse vobis constiterit, emparetis et sequestretis similiter tot et tanta que valeant octuaginta libras Barchinone quas ex bonis jamdictis recuperare debere se asserit, supplicans antefactus ut factis empariis sive sequestracionibus prelibatis dictus frater super premissis adversus dictos heredes jus suum non in vacuum valeat reperiri. datum Valencie .vii. kalendas februarii anno Domini .mcccxlix.

Bernardus de Bonastre mandato regis facto per Episcopum cancellarium.

Arx. Cor. Aragó, reg. 659, f. 150 v.[1]

XCI

Perpinyà, 28 janer 1351

PERE III DONA PERMIS DE DUR ARMES PROHIBIDES A ARNAU GIRBAUT[2], ILLUMINADOR DE PERPINYÀ

Nos Petrus etc. volentes vos fidelem nostrum Arnaldum Girbaut, illuminatorem librorum ville nostre Perpiniani, qui in faciendo litteras principales in aliquibus libris nostris et aliter nobis servicia prestitistis, favore prosequi in hac parte, tenore presentis vobis ducimus concedendum ac licenciam plenariam impartimur quod, non obstante inhibicione vel ordinacione quacumque per nos vel officiales nostros vel alios quoscumque in contrarium facta, possitis honeste tamen deferre arma prohibita die noctuque per comitatus nostros Barchinone, Rossilionis et Ceritanie et intra alia loca in dictis comitatibus constituta absque alicuius pene incur-

1) En el primer llibre de comptes del tresorer Ramon Boil, corresponent al segon semestre de l'any 1339 (Arxiu de la Batllia del Reyal Patrimoni), s'hi llegeix en el f. 102 v. la següent partida:

Item done an F. Bassa, pintor de Barchelona, en paga d aço que li es degut per oras e retaulas que fa a ops del senyor rey .c. sol.

2) D'un altre illuminador, anomenat Mestre Bertran Folquer, de Valencia, s'en fa menció en el reg. 896, f, 132. El rey, ab data de 22 d'Octubre de 1353, li otorgava una lletra d'assegurament y protecció, pera ell y tota la seva familia.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

su quam propterea incurrere minime valeatis nec a vobis peti possit. mandantes per presentem universis et singulis officialibus nostris et eorum loca tenentibus presentibus et qui pro tempore fuerint, quatenus huiusmodi licenciam et concessionis nostri gratiam vobis observent et faciant inviolabiliter observari et pretextu aliquarum revocacionum generalium per nos factarum vel fiendarum, dicta arma vobis non auferant vel auferri permittant, quia nos huius licenciam durare volumus et tenere non obstantibus quibuscumque revocacionibus per nos in generali vel speciali factis vel faciendis sub quacumque forma verborum conceptis, nisi per specialem nostram literam in qua tenor istius esset insertus, eandem revocaremus. in cuius rei testimonium presentem vobis fieri jussimus nostro pendenti sigillo munitam. datum Perpiniani, .xxviii. die januarii, anno a nativitate Domini .mcccl. primo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 892, f. 138.

XCII

Perpinyà, 15 febrer 1351

NOTA DE LES RELIQUIES QUE LA REINA MARIA DE NAVARRA, PRIMERA MULLER DEL REY, ORDENÀ EN TESTAMENT QUE FOSSIN REPARTIDES ENTRE LES CAPELLES DELS PALAUS REYALS.

Nos en Pere etc. per tenor de la present regoneixem a vos, amada ama nostra dona Teda Martinez de Auglos, que avets liurades a nos les reliquies de sants dejus contengudes, les quals l alta dona Maria, reyna d Arago, muller nostra de bona memoria volch e ordena en son testament esser per nos partides per les capelles dels nostres alberchs reals, es a saber: .i. tros del suari en que fo envolcat lo cap de sancta Eulalia de Barchinona. .i. troç d un os de sent Çugat. .i. troç del vestiment de santa Barbara de Babilonia. un os de santa Florentina, que fo una de les .xi. milia verges. un os del peu de sent Loys de Marsella. un os de peu de sent Matheu apostol evangelista. un troç d un os de sent Paul. una costella de santa Florentina. de les pedres del sant sepulcre e de la pols dels ossos de sent Johan evangelista. un os de santa Agnes. un os de sent Nicholau bisbe. del vel de nostra dona Santa Maria. de la pedre de la menjadora on fo posat

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Jhesu Christ. de la terra on nostra dona escampa de la sua leyt. un os de sent Pere apostol. un bolich de diverses reliquies en una borseta. un os de sent Ademar. dels cabels e del vestiment e un dels paternostres de santa Clara. del mantell de sent Francesch. osses de sent Nerey e de sent Archiley, de sent Pagran, e de sent Nicholau confessor. de la pedra del sant sepulcre e una capça de diverses reliquies. en testimoni de la qual cosa fem fer la present segellada ab nostre segell secret. datum en Perpinya, a .xv. dies de febrer en l any de la nativitat de Nostre Senyor .mcccli.

Dominus rex mandavit mihi Matheo Adriani.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1134, f. 200.

XCIII

Perpinyà, 18 març 1351

ALBARÂ DE PAGAMENT D'UNS PERGAMINS PERA ESCRIURE DOS SALTIRIS PERA'L REY [1]

Al honrat micer Bernat [d'Olzinelles] etc. fas vos saber que an Lop Dagorrea, cambrer major del senyor rey es dagut per .vi. dotzenes de pergamins que per manament del senyor rey ha comprats en la vila de Perpenya en lo present mes de mars de l any dejus scrit, de que fara fer .ii. saltiris los quals staran en la cambra del dit senyor rey, qui a rao de .viii. solidos per cascuna dotzena de pergamins fan quadraginta octo solidos Barchinone. scrit en Perpenya .xviii. dies del mes de març anno a nativitate Domini .mcccl. primo.

Arx. Reyal Patrimoni; Llibre de notaments, 1348-51; f, 19 v.

1) La data d'aquest pagament, fet en el mateix mes de març de 1351, se troba en el compte del any corresponent den Bernat d'Olzinelles, f. 65 v.

Per un albarà de 1 d'abril de 1367 se paguen an Francesch de Perillós, camarlench del rey, *.lxviii. sol. .iiii. diners que costaren .iii. faristols que mana fer a ops de tenir lo senyor rey los libres en que lig en la sua cambra* (A. R. P.; llibre I dels oficis, de P. de Marges, f. 105 v.)

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

XCIV

maig 1351

PAGAMENT D'UNES HORES DE SANTA MARIA

Item done an Macia Ferrer corredor de la ciutat de Valencia ab albara de scriva de racio, per rahon de unes ores de senta Maria, les quals lo senyor rey d ell compra en lo present mes en la vila de Parpenya e aquelles dona a la ifanta dona Isabel neboda sua .cxx. sol. barchs.

Arx. Reyal Patrimoni; fragments de comptes de diversos tresorers desde 1248 a 1355, f. 61 v.

XCV

Barcelona, 2 juny 1351

PERE III PERMET EXERCIR PER TOTES LES SEVES TERRES EL SEU ART AL MESTRE CAIXALER PERE PONS, QUE HAVIA CURAT A L'INFANT PERE, ONCLE DEL REY, Y A ALTRES PERSONES DE LA SEVA CORT.

Petrus Dei gratia rex Aragonum. dilectis et fidelibus universis et singulis officialibus nostris presentibus et qui pro tempore fuerint vel eorum loca tenentibus ad quos presentes pervenerint, salutem et dileccionem. cum ex relacione in nostri presenciam facta per inclitum et carissimum patruum nostrum infantem Petrum, comitem Rippacurcie et Montanearum de Prades et nonnullos alios consiliarios domesticos et familiares nostros, nobis constet quod magister Petrus Poncii, habitator civitatis Barchinone, est in arte sancte Apollonie multum instructus, cum in personis prenominatorum usus fuerit sepius arte predicta curando ipsos utiliter atque bene, et quod fuit examinatus in civitate Valencie et etiam per loca plura nostre dominationi subiecta fuerit usus dicta arte et aliis et officium cirurgie tangentibus, curando patientes de diversis infirmitatibus, de quibus omnibus in nostra cancellaria per cartas testimoniales curiarum locorum ipsorum nunc perpe-

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

tuam fidem fecit, idemque magister Petrus tam in partibus cismarinis quam aliis nostro dominio subiectis cupiat uti arte et sciencia supradictis de nostri licencia et permissu, idcirco vobis et vestrum cuilibet expresse dicimus et mandamus quatenus dictum magistum Petrum Poncii tanquam expertum in arte et sciencia supradictis exercere et uti eisdem libere et absque aliquo obstaculo permittatis, ipsum propterea per aliquem seu aliquos agravari, iniuriari ac etiam perturbari nullatenus permittendo, quinimo ipsum a predictis omnibus tueamini ac etiam defendatis, permittentes eumdem magistrum Petrum Poncii arma deferre prohibita in locis omnibus nostre dicioni ac dominationi subiectis pro defensione sui corporis. et hec contrafacere vel venire nullatenus attemptetis. et ut predicta maiorem obtineant roboris firmitatem et melius observentur, presentem cartam nostram inde fieri jussimus nostri sigilli pendentis munimine roboratam. datum Barchinone, secunda die junii anno a nativitate Domini .mcccl. primo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 894, f. 6.

XCVI

setembre 1351

Data del pagament del cost d'escriure y illuminar per encarrech de la reina un llibre contenint l'ofici de corpore Christi

Item done a frare A. Batle, confessor de la senyora reyna, ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per raho de la messio que havia feta en .i. llibre poch que havia fet fer a ops de la dita senyora, lo qual libre es en pregami scrit l offici de Corpore Christi, ab cubertes de cuyr vermell, ço es per .dxlv. letres florejades a rao de .viii. solidos .iii. diners lo centenar, .xlv. solidos .v. diners. item per .cii. letres fetes a pinzell a rao de .l. solidos lo centenar, que fan ab .xlix. solidos que costaren .vii. estories que feu fer en lo dit libre, a rao de .vii. solidos la istoria e ab .xvii. solidos que costaren dos tancadors d argent a ops del dit libre .cxvii. solidos, e encara per fer scrivir, ligar lo dit libre e pregamins que hi entraren .lxxiiii. solidos e axi son .ccxxxvi. solidos, .v. diners barchinonesos.

Arx. Reyal Patrimoni; compte V den Berenguer de Relat, f. 62 v.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

XCVII

Barcelona, 12 setembre 1351

LA REINA ELIONOR ORDENA'L PAGAMENT D'UN VITA PATRUM QUE HA COMPRAT [1]

Alionora etc. dilecto consiliario et thesaurario nostro Berengario de Relato, salutem et dileccionem. mandamus vobis quatenus de quacumque peccunia curie nostre que est vel erit penes vos, tribuatis et solvatis Francisco Castilionis, civi Barchinone, vel cui voluerit loco sui octingentos solidos Barchinone, pro precio cuiusdam libri qui dicitur vita patrum, quem ab eo emimus et ipsum nos personaliter habuimus et recepimus, et facta solutione recuperetis ab ipso presentem et apocham de soluto. datum Barchinone .xii. die septembris anno a nativitate Domini millessimo .ccc. quinquagesimo primo.

Mandato domine regine Franciscus Fuxi.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1563, f. 184 v.

XCVIII

octubre 1351

PAGAMENT DE LES DESPESES D'ESCRIURE UN SALTIRI

Item done an Lorenç lo Roy en paga d aquells .lxxx. solidos Barchinonenses los quals lo senyor rey li mana dar ab albara de scriva de racio, scrit en Gerona .xxvi. dies del mes de setembre del any present, per satisfacció dels treballs que ha sostenguts en fer un saltiri, segons que en lo dit albara se conte, en lo dors

1) En el compte .iiii. den Berenguer de Relat, tresorer de la reina, f. 103 v., s'hi troba la data d'aquest pagament, fet en juny de 1352:

Item done an Francesch Castello, ciutada de Barchinona, ab letra de la senyora reyna a mi feta de manament, data Barchinone .xii. die septembris anno a nativitate Domini .mcccl. primo, los quals li eren deguts per preu de .i. libre appellat vita patrum, lo qual la dita senyora reyna d ell havia comprat e aquell la dita senyora manualment ha reebut, segons que en la dita letra es contengut, la qual letra yo cobre del dit Francesch ensemps ab apocha .dccc. solidos barchinonenses.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

del qual foren scrits per abatuts per ma del notari qui la apocha feu, que cobre, .xl. solidos barchinonenses. item done a ell mateix, los quals li romanien a pagar del dit albara .lxxx. solidos barchinonenses.

Arx. Reyal Patrimoni; compte VII den Bernat d'Olzinelles, f. 74.

XCIX

Perpinyà, 1 novembre 1351

ALBARÀ DE PAGAMENT DEL RELLIGATGE D'UN LLIBRE ANOMENAT ALMANACH, PERA'L REY

Al honrat miçer Bernat d'Olzinelles etc. fas vos saber que an Lop de Gurrea, cambrer major del senyor rey, es degut per raho de les messions que ha fetes en la cambra del dit senyor, es a saber en los meses de setembre e octobre prop passats del any deius scrit, es a saber: en palla a ops del lit del senyor rey, ab .xxiiii. solidos que costaren cusir e ligar e .ii. tancadors d argent a ops de .i. libre del dit senyor rey e ab .vi. solidos que costaren unes cubertes vermelles a ops de .i. libre del dit senyor apellat almenach e per altres messions menudes que ha fetes en la dita cambra, segons que largament ha donat compte per menut en .i. cedula de paper la qual a mi ha liurada e d aquella ha feta fe, e per ell en Ramon d Ampuries de la cambra del dit senyor rey e aquella he enfilada: septuaginta novem solidos et octo denarios barchinonenses. scrit en Perpenya, primer dia del mes de novembre anno a nativitate Domini .mcccl. primo.

Arx. Reyal Patrimoni; llibre de albarans 1348-51, f. 27 v.

C

Barcelona, 24 janer 1352

PERE III MANA PAGAR 120 SOUS DE BARCELONA AN EN JAUME CASTALLS
PER UNES PINTURES QUE HA DE FER A LA CAPELLA DE LA REINA

Petrus etc. fideli de domo nostra Bernardo Turelli bajulo Barchinone, salutem et graciam. dicimus et mandamus vobis quatenus de peccunia quacumque nostre curie que est vel erit penes vos, racione officii dicte baiulie, tribuatis et sol-

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

vatis Jacobo de Castalls, civi Barchinone, centum viginti solidos Barchinone que cum presente per cameram nostram sibi debentur pro precio quarundam picturarum quas, ex pacto inter nos et ipsum inito, in capellam illustris Alionoris regine Aragonum, coiungis nostre carissime, palacii nostri Barchinone facere debet. recuperetis tamen facta solucione presentem et apocham de soluto. nos enim per presentem mandamus magistro racionali curie nostre vel cuicumque alii a vobis de dicta peccunia compotum audituro, quod dictam quantitatem in vestro compoto recipiat, vobis sibi exhibentem presentem et apocham antedictam. datum Barchinone, die .xxiiii. januarii anno a nativitate Domini .mcccl. secundo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1320, f. 179 v.

CI

Lleyda, 21 maig 1352

El rey Pere III demana informació sobre un miracle realisat en l'iglesia de Sant Andreu de Salardú, de la Vall d'Arán [1]

Petrus etc. fideli nostro procuratori Vallis de Aran vel eius locumtenenti, salutem et gratiam. significamus vobis nostre magestati noviter intimata fore in quadam supplicatione hec que secuntur : anno Domini .mccccxlviii. in villa de Salarduno Vallis Arani superioris, regnante comuni pestilencie mortalitatis fuit abstracta quedam crux lignea habens crucifixum de ecclesia sancti Andree .x. kalendas julii ut cessaret tempestas mortalitatis cum processione rogatione populi et cleri, ex eo quod crux illa quando abstrahitur pro aliquo beneficio a Deo obtinendo, habet istam virtutem quare aut quod petitum est obtinetur, aut tercia die ex quo est reducta in ecclessiam, antequam revertatur et reponatur in eodem loco ubi consuevit poni, hostendit semper miraculum evidenter. demum reducta crux in ecclesiam et non posita in loco eodem ubi consueverat poni, tercia die sequenti que fuit sexto kalendas julii, die sanctorum Johannis et Pauli, hostendit miraculum excellentissimum et terribile populo christiano, unde facies crucifixi flebat magnamque orribil... hostendens in tantum quod capud et crines repleta

1) Sobre aquest Sant Crist miraculós, segurament el mateix que's venera avuy día en l'iglesia de Salardú, v. Soler: *La Vall d'Arán* (Barcelona, 1906), p. 135.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

erant aque, sudoris et abundanter, sic quod totum corpus Crucifixi regaverat et quasi vel magnam partem crucis et ipsum trementem, et, quod mirabilius fuit, duo radii veri sanguinis descendebant per tibiam dexteram usque ad fixuram clavis Crucifixi et inter duos radios sanguinis descendebat aqua resplendens sicut cristalum, de sinistra vero tibia decurebat guta sanguinis que remansit et recedit subtus genui et ita aparent ista in dicta cruce, sic quod dictus clericus presbiter fuit presens et vidit predicta omnia et ipse denuntiavit rectori ecclesie et consulibus loci, qui fecerunt pulsari campanas et populus convenit ad ecclesiam et viderunt ut supra continetur, et duravit pasio et anxietas sudoris et aque crucifici flentis ab ora sexta usque ad nonam et a nona usque ad vespertinam. super prefato miraculo est jam facta informatio per episcopum Convenarum set non est denunciatum domino summo pontifici per ipsum vel populum dicti loci. quocirca vobis dicimus, comitimus et mandamus quatenus de premissis inquiratis diligentissime veritatem et informationem per dictum episcopum factam vel alia per vos de novo fiendam una cum processu jamdicto ad nos clausam et sigillatam sub vestri sigilli munimini mittere non tardetis. nos enim vobis super jam dictis omnibus per presentes comitimus plenarie vices nostras. datum Ilerde, .xxi. die madii anno a nativitate Domini millessimo .cccl. secundo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 669, f. 95.

CII

Osca, 18 agost 1352

ORDE DE PERE III DE QUE'S PAGUIN 50 LLIURES AN BERNAT FERNI, MESTRE DE RELLOTGES, PER UNES OBRES QUE VA FER PERA'L REY

Petrus etc. dilecto consiliario nostro Petro ça Costa, baiulo Cathalonie generali, salutem et dileccionem. referente nobis Sanccia uxor Bernardi Ferni, magistri dels alarotges, percepimus quod licet jam vobis dederimus in mandatis ut ipsi Bernardo quinquaginta libras Barchinone per nos sibi concessas cum alia littera nostra ut continetur in illa solvere deberetis, cum quibus posset quamdiu vacabit circa operas cuiusdam stalabri quod ad opus nostri fieri fecimus per eundem, sibi et suis necessitatibus providere, non tamen hoc facere curavistis, unde cum omnino velimus eidem per vos in quinquaginta libras predictas satisfieri et compleri,

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ideo vobis dicimus et mandamus quatenus dictas quinquaginta libras non minutanti ipsi Bernardo vel cui voluerit loco sui sed perfecte protinus exsolvatis. et in hoc dilacione impedimentum vel excusacionem aliquam nullatenus apponatis. datum Osce, .xviii. die augusti anno a nativitate Domini millessimo .cccl. secundo.

Franciscus Fuxi.

Arx. Cor. Aragó, reg. 669, f. 179 v. [1]

CIII

Valencia, 1 febrer 1353

ALBARÁ DE DIVERSOS PAGAMENTS, ENTRE ELLS EL DE L'ENQUADERNACIÓ D'UNA BIBLIA

Al honrat miçer Bernat d Olzinelles etc. fas vos saber que an Lop de Gurrea, cambrer major del senyor rey, es degut per raho de la macio que ha feta en la cambra del dit senyor en los meses de deembre prop passat e de janer de l any deius scrit, es a saber que costa un paser gran en que esta lo brendo en la cambra del senyor rey .xvi. solidos. item que costaren de adobar les tronpes d argent del senyor rey .xx. solidos. item que costaran de pintar .xix. senyals a sayal de França, les quals lo senyor rey vol tenir en la sua cambra .xii. solidos, .viii. diners. item que costa de adobar .i. drap de figures de paret .v. solidos. item que costa de adobar lo cofre de l argent de la cambra ab .i. pany .vi. solidos. item que costa seda groga e vermella e .i. pell vermella a ops de ligar' e cobrir la viblia del senyor rey .x. solidos, .vi. diners. item que costa .i. braguer de cuyr de leo e .ii. parells de guants doblats per al dit senyor .xiiii. solidos. item que costaren .xxiiii. claus per encortinar .iiii. solidos. item li es degut per altres messions menudes que ha fetes en la dita cambra .vii. solidos, .x. diners. les quals quantitats damunt dites son en suma, segons que largament ha donat per scrit en .i. cedula de paper, la qual a mi ha liurada e aquella ha enfilada de que ha feta [fe] e per ell en Blasco Aznares de Borau de la cambra del dit senyor, qui les dites messions ha fetes en nom seu : nonaginta et sex solidos Barchinone. scrit en Valencia primer dia del mes de fabrer anno a nativitate Domini .mcccl. tercio.

Arx. Reyal Patrimoni; llibre d'albarans de 1348-51, f. 39.

1) En el reg. 670, f. 77, en carta de 30 abril 1352, el rey ordena al veguer de Barcelona que castigui als culpables de l'agressió feta a la casa d'aquest mestre de rellotges.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CIV

Valencia, 25 maig 1353

PERE III NOMENA NARRADOR DE GESTES [1] DOMESTICH SEU, AL JUGLAR PERE DE CASTELLÓ

Nos Petrus etc. quia tu Petrus de Castillione, mimus seu joculator nobis satis in tua arte applaudes, tenore presentis te dictum Petrum in mimmum domesticum seu gestorum referendarium nostrum recipimus, teque consorcio aliorum referendariorum domesticorum nostrorum etiam agregamus, volentes quod illis gratiis et prerogativis gaudeas et utaris, quibus alii nostri joculatores seu gestorum referendarii gaudent etiamque utuntur. mandantes universis et singulis officialibus et subditis nostris quatinus te dictum Petrum pro joculatore seu referendario nostro domestico habentes te pertractent et foveant graciosis favoribus ac etiam opportunis. in cuius rei testimonium presentem fieri jussimus nostro sigillo pendenti munitam. datum Valencie, .xxv. die madii, anno a nativitate Domini .mcccl. tercio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 896, f. 23 v.

CV

Valencia, 1 juliol 1353

ALBARÀ DE DIVERSOS PAGAMENTS, ENTRE ELLS EL D'UNES COBERTES DE CUYRO PERA LES BIBLIES DEL REY [2]

Al honrat micer Bernat d Olzinelles etc. fas vos saber que en Lop de Gurrea, cambrer major del senyor rey, es degut per raho de la macio que ha feta en

1) En un document de febrer de 1339, se parla den Garcia Perez Ginifreu, de Valencia, que també havia sigut *referendarius gestorum antiquorum* (reg. 600, f. 8).

2) Per albarà de 2 de desembre de 1366, se pagava al camarlench del rey, Francesch de Perillós, el preu de *.ii. cubertes de cuyr negre, folrades de cuyr blanch, ab correges de vadell blanches e sivelles e altres aparellamens, los quals lo senyor rey mana fer a ops de .ii. viblies les quals lo senyor rey te en la sua cambra* (A. R. P.; Llibre I dels oficis, de Pere de Margens, f. 102 v.)

Per albarà, datat a Saragoça el 31 de maig de 1367, se paga an Francesch de Perillós, camarlench del rey, *una rayma de paper que compra a obs de trasladar .i. biblia que l senyor rey mana trasladar* (A. R. P.; Llibre I dels oficis, de Pere de Margens, f. 107).

Digitized by Google — Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

la cambra del dit senyor en los meses de maig e de juny prop passat de l any deius scrit, es a saber : per una candalera de fust de gingoller ab un sayal real que ha comprada a ops de tenir la corona del senyor rey .xl. solidos barchinonenses. item li es degut, los quals dona a .i. barber qui seguia lo dit senyor .xx. solidos barchinonenses. item per .vi. cubertes de cuyr que ha fetes fer a ops de les biblies del senyor rey .lxvii. solidos Barchinone. item li es degut per altres mecions menudes que ha fetes dins lo dit temps en la cambra del dit senyor .vii. solidos, .xi. denarios barchinonenses. les quals quantitats demunt dites a ell degudes, son en suma segons que largament ha donat per scrit en una cedula de paper, la qual a mi ha liurada e aquella ha enfilada e de que ha feta fe, e per ell en Sancho de Martes, sots cambrer del dit senyor, qui les dites macions ha fetes en nom seu : centum triginta sex solidos et quinque denarios barchinonenses. scrit en Valencia primer dia del mes de juliol anno a nativitate Domini .mcccl. tercio.

Arx. Reyal Patrimoni ; llibre d'albarans de 1348-51, f. 41 v.

CVI

Valencia, 2 juliol 1353

Pere III ordena se castigui rigurosament els culpables de la destrucció y incendi de la casa y iglesia de Palau, perteneixent al monastir de Ripoll, en el que's destruiren més de 60 volums de llibres de teologia y altres ciencies.

Petrus etc. nobili et dilecto consiliario nostro Petro de Montecatheno, procuratori Catalonie, salutem et dileccionem. ad nostram recurrens presenciam religiosus frater Johannes Tolsani, monachus, tanquam sindicus et procurator abbatis et monasterii Rivipulli nobis exposuit humiliter conquerendo, quod universitas hominum civitatis Vici et singulares ipsius nuper quadam die dominica citra festum Pasche proxime preteritum, ausu temerario, ducti maligno spititu, manu armata ab avalot nulla causa juxta procedente, turbulentis clamoribus populo concitato accedentes ad religiosam domum de Palacio sitam in Ausonia que membrum existit monasterii prelibati, vim publicam comitentes, terminos dicte domus invaserunt et talarunt diversas fructiferas arbores atque plantas et, peius est, domum predictam igni supposuerunt et eam cremaverunt sic quod omnia bona mobilia que in ea erant igne fuerunt concremata et devastata; primo namque fuerunt com-

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

busta et devastata in dicta domo bona mobilia que sequntur, videlicet : vinum, frumentum, ordeum et alia blada in magna quantitate, necnon etiam et superlectilia ac vestes fratri Raimundi de Savarresio, prepositi dicte domus et familie sue et vasa vinaria, peccunia, vasa argentea et jocalia multa; fuerunt etiam combusti et devastati plures libri dicti prepositi sacre theologie et aliarum scienciarum ad sexaginta volumina et amplius attingentes, ac etiam omnia instrumenta, capibrevia et privilegia domus predicte, et mala malis addendo crimen sacrilegii comitere non verentes capellam juxta dictam domum existentem enormiter invaserunt, eam violenter intrando eiusque portas fregerunt et eam disraubarunt et per infideles judeos totaliter disraubari fecerunt libros, indumenta et alias res sacras capelle eiusdem, inhumaniter per dictos judeos et alios contractari faciendo et secum more predonico asportando, necnon domum capellani dicte capelle cum universis que ibi erant cremaverunt, in nostre regie jurisdiccionis et fidei ortodoxe contemptum et jacturam, et alia dampna ibi, sicut fertur, intulerunt que nisi severitate justicie arcerentur, in evidentem perniciem dicte ecclessie et totius rei publice redundaret, quocirca supplicato nobis humiliter per dictum sindicum et procuratorem cum protestatione quod per hec non intendit ad vindictam sanguinis, volentes sicut et convenit huiusmodi transgressores sint debite penarum acerbitate puniti, quod alios retraat ab excessu, vobis tanquam pater et legitimus amministrator incliti et magnifici infantis Johannis primogeniti nostri carissimi, ducis Gerunde et comitis Cervarie, dicimus, comitimus et mandamus quatenus, omnibus pretermissis, ad civitatem et domum predictas personaliter accedatis, et assumpto pro assesore aliquo jurisperito neutri precium suspecto de predictis omnibus et singulis contra dictam universitatem et singulares eiusdem ac convicinos eorum inquiratis et quos culpabiles in premissis inveneritis, rigide puniatis et de dampnis et injuriis propter hec predicto abbati et eius monasterio et dicte preposture et eius preposito illatis, factis ac per eosdem sustentis ipsis satisfacere faciatis, prout de jure inveneritis faciendum, taliter quod pena delinquentibus imponeda illos a malo cohibeat ac ceteris transeat in exemplum. nos enim vobis super predictis omnibus et singulis vices nostras comitimus plenarie cum presenti. datum Valencie, secunda die julii anno a nativitate Domini .mcccliii.

Ferrarius de Magarola.

Arx. Cor. Aragó, reg. 677, f. 138.[1]

1) V. també el f. 207 v.

Digitized by Google · Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CVII

Valencia, 23 juliol 1353

ALBARÀ DE PAGAMENT DE LES CAPLLETRES D'UNA COPIA DE LES ORDINACIONS DE LA CASA REYAL[1]

Al honrat micer Bernat d Olzinelles etc. mana lo dit senyor rey que donets an Ferrer de Magarola, scriva seu per .xiiii. letras d or que fa fer ab istories de diverses colors en un libre de les ordinacions que l senyor rey ha fet fer en pregami ducentos quinquagínta solidos barchinonenses. scrit en Valencia, .xxiii. dies del mes de juliol, anno a nativitate Domini .mcccl. tercio.

Arx. Reyal Patrimoni; Fragments de comptes de diversos tresorers desde 1248 a 1355, f. 30.

CVIII

Valencia, 15 setembre 1353

ALBARÀ DEL PAGAMENT D'UNA IMATGE DE SANT MARTI FETA PER L'ARGENTER PERE BERNES[2]

Al honrat micer Bernat d Olzinelles etc. fas vos saber que an P. Bernes, argenter de la ciutat de Valencia, de casa del senyor rey, es degut per .xxii. marchs, .vii. onzes mige d argent, del qual de menement del senyor rey ha feta .i. ymaga a figura de sent Marti, lo qual sta a cavall ab una figura de un hom pobre qui li esta detras e ab una altra figura de un hom a manera de troter qui li esta devant, la qual figura es tota durada e esmeltada; e aquella es estada clavada en una post de fust, la qual ymage lo senyor rey ha tramesa a sent Marti de Valldossera, qui a raho de .clx. solidos lo march, fan .iii. milia .dclxx. solidos. item que li costaren de pintar les cares e lo cors de la dita ymage e figures d homens, ab .x. soli-

1) Tal vegada es la mateixa copia a que's refereix el doc. CLXIV del vol. I.

2) En aquest registre també sovintegen altres albarans referents a vaixella feta pel mateix argenter.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

dos que costa la dita post, .xxv. solidos. item li es degut per .iii. marchs, .vi. onzes d argent de que feu un guarniment de correja durat e esmeltat, ço es cap, mosqueta, .xii. esmalts cayrats e .viii. rodons, lo qual guarniment mes en una correja de sevestre, qui era en la cambra del dit senyor, qui a la dita raho de .clx. solidos lo march fan .dc. solidos barchinonesos. de les quals quantitats demunt dites a ell degudes, que son en suma .iiii. millia .ccxcv. solidos barchinonesos romanli a donar tres millia octo solidos et quatuor denarios Barchinone scrit en Valencia a .xv. dies del mes de setembre anno a nativitate Domini .mcccl. tercio.

Arx. Reyal Patrimoni; Llibre VIII d'albarans extraordinaris de P. dez Bosch, f. 43 v.

CIX

Valencia, 22 octubre 1353

ALBARÁ DEL PAGAMENT AL PINTOR SIMON DESPUIG DE LA TOMBA DE JAUME III DE MALLORCA [1]

Al honrat micer Bernat etc. fas vos saber que jo he notats an Simon des Puig, pintor de la ciutat de Valencia, el libre meu .ix. dels acurriments en .xvii. cartes que vos li acorregues en la dita ciutat de Valencia ab aquest present albara lo dia e l any deius scrit, en acurriment de les messions que li convendran a fer an una tomba de fust ab .iiii. laons de pedra que l dit senyor li fa fer per a la ossa del alt en Jacme de Muntpesler, de bona memoria, ducentos solidos barchinonenses. scrit en Valencia, .xxii. dies del mes de octubre anno a nativitate Domini .mcccl. tercio.

Arx. Reyal Patrimoni; Fragments de comptes de diversos tresorers desde 1248 a 1355, f. 37 v.

1) Mort a la batalla de Llucmajor, en octubre de 1343; per orde del rey Pere fou enterrat al chor de la Catedral de Valencia. La tomba de que fa menció el document degué desapareixer, perque a ultims del segle XVIII sen construí un altre, que sembla va tenir també carácter provisional (V. Sanchis Civera : *La Catedral de Valencia*. Valencia, 1909; p. 209 y 241).

En 1 d'abril de 1357 se pagaven al mateix pintor 864 sous *per una tomba pintada que feu de manament del rey*. Dèu referirse també a la de Jaume de Mallorca (A. R. P.; Llibre XII de Notaments comuns, f. 223).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CX

Barcelona, 9 janer 1354

PERE III ORDENA S'ADMETI EN EL COMPTE DE FRA PONÇ MANRESA, DE SANTES CREUS, L'ENTREGA DE TRES MARQUES DE PLATA QUE VA FER FER AL ARGENTER COLÍ DE NAMUR, PERA QUE'N FABRIQUÉS UNA CREU. [1]

Petrus etc. fideli consiliario et magistro rationali curie nostre Berengario de Cudinachs salutem etc. noveritis quod religiosus frater Poncius Manresa, monachus monasterii Sanctarum Crucum, capellanus noster, de nostro mandato sibi facto verbotenus tradidit Colino de Namur, argenterio nostro, tres marchas argenti ex illis quinquaginta quinque marchis argenti quas ipse frater Poncius iussu nostro reciperat a Raimundo Gay domestico nostro, ut ex illis tribus marchis ad opus nostre capelle conficeret unam crucem, et licet argenterius ipse a nostro dominio absconse recesserit et secum asportaverit dictas tres marchas argenti, quia tamen idem frater Poncius dicto argenterio tradidit ipsas tres marchas argenti, ideo vobis dicimus et mandamus quatenus tempore racioni dicti fratris Poncii, eidem fratri in nostro compoto admitatis, et aliter super eis ipsi fratri nullam questionem seu dubium faciatis. datum Barchinone, nona die januarii anno a nativitate Domini millessimo .ccc. quinquagesimo quarto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1324, f. 71.

CXI

Barcelona, 17 abril 1354

PERE III DONA NOVES INSTRUCCIONS SOBRE LA FORMA DE LA SEVA SEPULTURA ALS ESCULPTORS MESTRES ALOY Y CASTALLS

Petrus etc. fidelibus de domo nostra magistro Jacobo de Castay et magistro Aloy, salutem etc. quia cordi nostro insistat ut opus quod ad nostri jussionem

1) En desembre de 1351 el tresorer Bernat d'Olzinelles anotava la següent data relativa an aquest mateix argenter (A. R. P.; compte VII de Bernat d'Olzinelles):

Item done a Coli de Namur, argenter de casa del senyor rey ab albara de scriva de racio, per raho de una cullereta d argent que ha fet a ops del saler del senyor rey, e pesa a march de Perpenya .iii. quarts, qui a rao de .x. solidos la onza ab .iii. solidos, .vi. diners que costa or de que fo daurada xi. solidos barchs.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

facitis ratione sepulture nostre et illustrium consortuum nostrarum fiat abilior aliis et hac de causa ordinaverimus et velimus quod non obstante convencione, inter nos et vos facta diu est, super dicto opere, dictum opus per vos continuetur et perficiatur prout inter nos et vos est noviter ordinatum, ita tamen quod los campes sint vitrie esmelats, deaurats et nialliats cum auro prout in quodam opere sive losa quam vidimus in hospicio vestri dicti Jacobi est impressum, in qua sunt quatuor effigies hominum gestus hostendentium luctuosos. quare vobis dicimus et mandamus quatenus dictum opus ministretis prout superius continetur. datum Barchinone, .xvii. die aprilis anno a nativitate Domini .mcccl. quarto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1067, f. 90 v.
Cf. document C.

CXII

Juny, 1354

PAGAMENT DE DIVERSOS DRAPS FRANCESOS HISTORIATS PERA LA REINA LEONOR [1]

Item done an Ramon de Copons, cambrer major de la senyora reyna ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per .iiii. draps de lana franceses, los quals de manament de la dita senyora regina compra den G. Sent Just, mercader de Barchinona, obs de la cambra de la dita senyora, ço es : la .i. drap ab diverses figures de istorias de Sampso, lo qual havia .iii. canes de Montpeyler

1) Per un albarà datat el 2 de setembre de 1368, se pagava la compra feta a París d'orde del rey, per Perico Dezplà, dels següents draps : *« .i. drap frances de la istoria del rey Artus, lo qual es de lonc de .iiii. alnes. item .i. altre drap frances de la istoria de sent Jordi. item .i. altre drap de la istoria del castell del deu damor. »* (A. R. P.; Llibre XVII de notaments comuns, f. 7).

Per orde de la mateixa reina Leonor, en desembre de 1368, se pagava un *drap de lana françes, a obs de paret, de diverses colors, en lo qual es la istoria del rey Vespesia que pren la ciutat de Jherusalem,* comprat a Montpeller (A. R. P.; compte de Berenguer de Relat, f. 104 v.).

En maig de 1373, també de manament seu, se satisfeya l'import de dos *banchals de lana de obra de ras, los quals han lo camp morat ab diverses obratges e fullatges e roses verts, e ha la .i. figures dels .vii. peccats mortals e en laltre ha .viii. figures de homens e de dones qui estan de .ii. en .ii. e ha cascun de largaria .iii. canes;* eren comprats a Barcelona (A. R. P.; compte XLVIII de Berenguer de Relat, f. 89).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

de lonch e mes d una d ampla .xxvii. florins, e l altra drap era d istorias de diversas figuras, qui costa .xxi. florins. e los romanents .ii. draps apellats mercapes qui eren ab alguns fullatges costaren .vi. florins e axi son .liiii. florins d or.

Arx. Reyal Patrimoni; compte X de Berenguer de Relat, f. 97 v.

CXIII

Castell de Caller, 20 maig 1355

El rey envia a dos dels membres del seu concell un sirventes[1] que ha compost

Lo rey d Arago.

Fem vos assaber que nos havem ordenat un serventesch lo qual dins la present vos tramatem per tal que vejats e sepiats les coses en aquell contengudes. dada en castell de Caller, a .xx. dies en l any de la nativitat de Nostre Senyor mill tresents cinquanta cinch.

Dominus rex mandavit Matheo Adriani.

Als nobles e amats concellers nostres n Artal de Pallars, governador del juciat de Caller e an Francesch Togores, cavaller.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1025, f. 104.

1) Devia ser el mateix que el 8 de juny següent enviava al infant Pere d'Aragó, oncle y llochtinent seu (cf vol I, doc. CLXVIII), elogiant el *bon ayre* y *noblea* de la illa de Sardenya.

El propòsit del rey de treure la fama de poch sanitós al clima de Sardenya, que tan fatal havia d'esser a la nostra dinastía, arriba a constituir un lloch comú en la correspondencia reyal, durant l'estada de Pere III a l'esmentada illa. Un any abans, el 20 de juliol de 1354, escrivia a l'infant Pere d'Aragó :

« Item vos fem saber que ques ques diga de la mala sanitat de Serdenya nos, beneyt sia Deu, havem trobat tro aci e de present trobam axi bons ayres e plaer d estar en lo dit setge (el de l'Alguer) deins les tendes ab plena sanitat de nos e de tota la host, com si erem dins lo pus san loch que haiam en nostra senyoria. »

(Arx. Cor. Aragó, reg. 1465, f. 57 v.; Giménez Soler : *El viaje de Pedro IV á Cerdeña en 1354; Bol. de la R. Academia de Buenas Letras, de Barcelona,* V, 90).

El 30 del mes següent escrivía a l'infant Ramon Berenguer, comte d'Empuries (Arx. Cor. Aragó, reg. 1026, f. 106 v.) :

« Altres coses ades no us podem fer saber, salvant que hic trobam deius les tendes axi freschs e bons ayres e ns hic trobam be e ych estam sans e alegres, com fariem en lo pus sans loch de Cathalunya, ques ques diga de la mala sanitat de Sardenya. »

Sobre altres composicions poètiques del rey Pere, cf. vol. I, docs. CLXVIII, CCXLV, CCXLVI, CCLXVI, CCXCVIII y CCCV.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CXIV

Castell de Caller, 1 de juliol 1355

PERE III ESCRIU AL SEU ONCLE, L'INFANT PERE, SOBRE DIVERSOS ASSUMPTES POLITICHS Y LI ENVIA LA RESPOSTA QUE HA FET A UN DICTAT SEGONS ART DE TROBAR QUE LI ES ESTAT TRAMÈS.

Lo rey d Arago.

Car avoncle : rebuda havem vostra letra per la qual nos havets notificat ço que ja en dupte nos haviets scrit, ço es saber com los inffants en Ferrando e en Johan volen liurar en manera de rehenes les quals se deuen liurar lo primer dia d aquest mes de juny, los castells e forces que han en nostra senyoria al rey de Castella, e com vos e aquells de nostre consell sots en gran perplexitat que farets en aquests affers per la gran nececitat dels altres nostres afers que havem açi, perque ns supplicavets que ab lo jutge d Arborea nos deguessem pacificar e ab l estol que deu venir, tornar en los nostres regnes e terres della mar, les quals letres e les coses en elles contengundes be enteses vos responem que ab lo dit iutge per gran colpa sua qui no ha curat complir les covinences entre nos e ell fetes, segons que largament vos havem fet saber per en Sancho d Exea e per en Bernat Sort, no ns som poguts pacificar, ans requerents los seus demerits enantam e fem enantar contra ell e sos bens fortment, en tant que la nostra gent li ha cremats be .xv. o .xvi. viles d aquest cap, de les bones quell havia. quant al fet de les rehenes dels dits castells dels infants damunt dits, volem que tingats aytal manera que no n façats res semblant que n sapiats faça es una letra axi com a lochtinent nostre al rey de Castella que com nos siam fora dels regnes e terres nostres de lla mar, e nos ans que ns partissem li ho notificassem per nostres letres e per missatge special, e l dit rey nos resposes que tot ço que be tos envers nostres regnes que ell ho faria molt mils que si nos hi fossem, e encara ell sapia be que en aquestes persecucions que ha haudes nos li tramessem nostres bones profertes e li hagueram aiudat de fet si fossem de lla e los nostres regnes e terres nos haguessem manat a vos que si en res haviets mester aiuda que l primer hom qui n aemprassets fos lo dit rey de Castella, e que ara estant nos fora los dits regnes e terres nostres ell prena a sa ma per de rehenes los

castells d Oriola e d Alacant, que d aço us maravellats; per que l pregats de part nostra que les dites rehenes no deja pendre dins nostre regne, ans si preses les ha, ho deia tornar al primer estament, notifican li que vos d aço no havets volgut a nos scriure fins que hajats sobre aço hauda resposta sua. e a les coses contengudes en una cedula enclosa en les dites letres faent mencio de les apreses per vos de manament nostre fetes contra l governador d Arago e micer A. Johan, vos responem que nos zelans de justicia vos manam que les dites apreses fessets pensan que les nostres gents de la part de lla se portassen mils vers nos en aiudar nos que no fan, per que nos a aquells qui ns servexen de bon grat axi com lo dit governador e l dit micer A. Johan, que segons que havem apres de cert nos servexen agradablement e be, queacom los havem a favoreiar, perque volem quen les dites apreses e inquisicions fahedores contra ls damunt dits o altres officials nostres ab manera sobresescats fins que nos ab la voluntat de Deu siam de la part de lla, saben que d aço no havem volguda atorgar altra letra uberta ni tancada que per altri us sia presentada sino tan solament aquesta per la qual volem e us pregam que sobresescats segons que damunt es dit. be ns plauria pero, e entenem que seria ben fet que enquirissets contra aquells o encara ls punissets qui desanaguen los nostres fels sotsmesos de venir a nos, que nos, axi com es Deu ver, creem que axi com se diu sia ver que les nostres gents haien gran desig de cobrar la nostra persona, mas axi masseix creem que alcunes malvades persones les desanaguen e creem que aquells qui ho procuren per nos, no ho procuren ab virtut d anach ni de fortalea, ans fort mollament. e no es gran maravella de les nostres gents que tant nos amen e tant nos desigen veer, que no y haja un hom notable qui per si messex ni per enach d altri digui : yo muntare en l estol ab aytants homens meus, e que altres ne presessen eximpli e que hic vinguessen? ans fugen e ns lexen aci estar en fahenes que no s curan de nos. perque nos a un dictat qui ns es estat trames de lla part de lla tocant aquest desig, per que dehim dictat [car] segons art de trobar no es serventes ni son cobles, responem segons quen fi d aquell dictat veurets esser contengut, del qual e de la resposta vos trametem translat dins la present. e no us caldria duptar de venir, car si un poch mes de esforç haviem, siats cert que tost haurien bona conclusio les fahenes del iutge, car per .iiii. galees de Mallorca que hic ha vengudes, tot quant hic sera se n es millorat. e creem que ans que alcuns d aquells qui de lla hic deuen venir hic sien, hauran un cap o altre les fahenes, e si a Deu plau per la nostra iusticia. quant aço quen una altra letra es contengut, ço es de la questio qu es entre los generosos

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

de la ciutat de Valencia e ls prohomens de la ciutat sobre la contribucio de la aiuda que ns fan, vos responem que null hom no ns en ha res dit ni fet saber, e la on o hagues si o lexarem a vos qui creem qui ho pacificarets iustament e be, mas que s fes tost e que no haguessem a dir la paraula que dix lo malats dels metges : ipsi disputant etc.; ells han questions e nos aci fahenes qui hauriem ab lur aiuda tost bona conclusio si ls playa de cuytaro. del fet de la comanadoria de Muntalba, null hom no n es estat en nostra presencia, pero si hic venen aytal resposta ls farem, com nos consellats per vostra letra. dada en castell de Caller, lo primer dia de juliol, en l any de la nativitat de Nostre Senyor .mcccl. cinch. rex Petrus.

Dominus rex mandavit Matheo Adriani.

Al molt alt infant en Pere, comte de Ribagorça e de les muntanyes de Prades, avoncle nostre e en los regnes e terres nostres de lla mar general lochtinent.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1030, f. 2 v.[1]

CXV

Perpinyà, 25 novembre 1355

ALBARÁ DELS PAGAMENTS FETS A L'ARGENTER TIBALT PITANÇA PER UN RETAULE DE PLATA PERA LA REINA ALIANOR

Nos Alienora Dei gratia regina Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitissaque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie. fatemur vobis fideli consiliario et thesaurario nostro Berengario de Relato, quod vos de mandato nostro oretenus vobis facto tradidistis et solvistis Petro Blan, mercatori Perpiniani ac renderio monetarie regie ville Perpiniani, quantitates peccunie infrascriptas quas dictus Petrus Blan ad preces nostras de suo propio dederat et bistraxerat videlicet: Johanni Nicholay de domo nostra centum decem florenos auri fini et recti ponderis et tres solidos barchinonenses cui ipsos debebamus, quia ipsos dictus Nicholay bistraxerat de suo propio, ultra quasdam alias peccunie quantitates quas nos eidem

1) Al f. 5 v., en un altre carta al seu Concell de Valencia, sobre semblants assumptes, parla'l rey també d'aquest *dictat:*

E per que sapiats com responem a un dictat de trobar qui ns es estat trames per en Pere de Gostemps, tinent loch de nostre prothonotari, tocant aquest desig, trametem vos en dins la present translat de la resposta que nos hi havem feta.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Johanni de peccunia camere nostre dederamus quodam reetabulo argenti quem nos fieri et operari facimus in villa Perpiniani, ut de hec ad plenum fuimus certificate per computum dicti Johannis Nicholay in nostra presencia exhibitum et hostensum, et de quibus dictus Johannes Nicholay fecit apocham dicto Petro Blan ... item exsolvit Tibaldo Pitança, argenterio de Xalta in Campania, centum sexaginta florenos auri fini et ponderis recti in solutum laborum et salarii sibi pertinentium, tam de eo quod operatus fuit quam de eo quod operaturus est in dicto reetabulo, qui adhuc perfectus non est, pro quo debet habere, videlicet pro qualibet marcha argenti operati dicti reetabuli sex florenos auri. item dedit et tradidit dicto argenterio ad opus confeccionis et perfeccionis dicti reetabuli ultra maiorem quantitatem argenti operatam quam jam tenebat, viginti marchas argenti que centum viginti quatuor florenos auri, prout constabat per apocham dicti argenterii dicto Petro Blan factam; que quidem quantitates per dictum Petrum Blan solute et bistracte de suo propio in operatione dicti reetabuli, quas vos eidem exsolvistis, ut constat per quoddam instrumentum apoche per ipsum vobis factum, summam ascendunt quadringentorum quatordecim florenorum auri boni et fini et ponderis recte et trium solidorum barchinonensium. qua propter cum presenti mandamus magistro rationali curie regie aut alii cuicumque a vobis de predictis computo andituro, quod dictos quadrigentos quatordecim florenos auri et tres solidos barchinonenses in vestro recipiat computo et admittat, vobis sibi restituente presentem tamen et apochas supradictas, nec super hec vobis aliquod dubium seu questionem faciat seu apponat, quoniam nos dictas quantitates ex certa sciencia per ipsum racionalem in vestro computo recipi volumus et jubemus. datum Perpiniani, .xxv. die novembris anno a nativitate Domini millessimo .ccc. quinquagesimo quinto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1566, f. 1. [1]

1) En els f. 38 v., 43, 54 v., 58, 60 y 65 del mateix registre, se troben successives entregues de diners fetes al mateix argenter, en pagament del retaule que fa pera la capella de la reina Durant l'any 1356 seguiren donantseli altres quantitats pera la mateixa obra (v. A. R. P.; compte XIIII den Berenguer de Relat, janer-juny, 1356; f. 41, 41 v., 60, 75, 77 v., 79 y 87).

El 6 de janer de 1354 la reina encarregava a Pere Blan que anés a Narbona a veure si era acabat el retaule d'argent que s'hi feya fer pera la seva capella (reg. 1565, f. 141 v.), que tal volta era'l mateix a que's refereix el document que publiquem.

Alguns anys després, en 11 de juliol de 1359, empenyorava a Jaume de Vilario, cambiador de Barcelona, un retaule. No sabem si era el mateix obrat per en Tibalt Pitança (reg. 1567, f. 113 v.):

«... tradimus vobis et in pignore obligamus jocalia infrascripta, scilicet : quinque tabulas sive testes aut

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CXVI

Perpinyà, 28 novembre 1355

Demanda al Sant Pare de que les dignitats eclesiàstiques se confereixin a subdits del rey d'Aragó y no a forasters, pera evitar que aquells, faltats d'estimul, abandonin els estudis.

Capitols de la creença comanada per lo senyor rey a l alt infant en Ramon Berenguer avoncle seu de ço que per part del dit senyor ha a fer, tractar e espeegar ab lo senyor papa.

. .

Item diga al sant pare quant dampnatge se segueix al senyor rey e a la sua cosa publica e a les esgleyes de la sua terra per raho de les provisions de les prelatures e altres dignitats e beneficis ecclesiastichs de la dita sua terra que son estades fetes per los predecessors del sant pare e per ell es fan tot dia en persones estranyes, per tal com los prelats e les persones estranyes a qui es provehit de les dites esgleyes son d altra lengua, les gents de la terra no ls entenen e pits que es que no y aturen, per que quaix totes les esgleyes romanen desertes, e no s i fa axi l servey de Deu com deuria e ls hedificis caen e la ospitalitat cessa de fer la on fer se deu, e a la profi los sotsmeses del senyor rey que son abtes e que serien profitoses en los consells e afers del senyor rey e de la sua cosa publica e qui treballarien volenterosament e estudiosa en sciencia literal, quaix disperan que no obtendrien de les dites prelatures ni beneficis ni han ab que puguen aturar en estudi, cessen d estu-

reetaules capelle nostre que inferius specifice declarantur : primo unum test sive reetaule argenti deauratum et smaltatum in quo est figurata anunciacio beate Marie et in quo nullus est lapis, nisi castoni et est ibi figuratum quomodo angelus anunciavit pastoribus nativitatem domini nostri Jhesu Christi et sunt inibi signa nostra. item aliud test sive reetaule argenti deauratum ubi est figuratus quomodo Jhesus Christus fuit captus a Judeis et quomodo baiulabat crucem et nulli sunt ibi lapides nisi castoni et sunt inibi signa nostra. item aliud test sive reetaule argenti deauratum et smaltatum cum signis nostris, ubi est figuratum quomodo Judas tradidit dominum nostrum Jhesum Christum et quomodo flagellabatur a Judeis et nulli sunt ibi lapides nisi castoni. item aliud test argenti deauratum et esmaltatum ubi sunt signa nostra et est ibi figurata nativitas domini nostri Jhesu Christi et inferiori parte eiusdem est figuratum qualiter tres reges offerebant sibi munera et nulli sunt ibi lapides nisi castoni. item aliud test argenti deauratum et smaltatum ubi nulli sunt lapides et sunt ibi signa nostra, et est ibi figuratus dominus noster Jhesus Christus crucifixus et in inferiori parte eiusdem est imago ipsius domini nostri et beate Caterine et imago nostra et ducis filii nostri, et deficit ibi unus castonus.»

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

diar e de acquirir sciencia, d on la terra del dit senyor es depauperada de persones letrades e de moneda la qual n es treta per les dites persones estranyes e la qual hi romandria si de les dites prelatures e benifets era provehit a persones naturals del dit senyor ab les quals se nodriria molt fill de bon hom qui profitaria ab la ajuda de Deu en la santa esgleya. perque li placia de abstenirse de fer aytals provisions en persones estranyes ans li placia aquelles provisions fer en persones naturals del dit senyor, com en la terra del dit senyor haia molta abta persona a aço e haura molts mes si les dites provisions faedores son fetes en persones naturals del dit senyor. e a aço se deu induir la sua santedat per tal com ja semblant supplicacio fo feta a papa Clement de bona memoria predecessor seu de part del senyor rey en Pere, per en Bertran de Cabrera, la qual supplicacio lo dit papa Clement axi com a molt rahonable atorga e aço deu saber lo dit sant pare en quinya forma s atorga.

. .

Arx. Cor. Aragó, reg. 1293, f. 26 v.

CXVII

Perpinyà, 2 desembre 1355

PERE III ORDENA SIGUI RETORNAT AL JUEU MAIR DE FIGUERAS UN AVICENA

Petrus etc. fideli suo baiulo Barchinone vel eius locum tenenti salutem et gratiam. per Mair judeum de Figeriis, filium magistri Cerques, fisici domus nostre, quondam, fuit nobis humiliter suplicatum ut cum sibi fuerint dimissi per dictum patrem suum certi libri inter quos erat unus liber vocatus Evicenna, scriptus in pergameneis vitulinis delicatis littera rotunda, alias vocata inter judeos cadrada, et dictus liber tempore mortalitatis fuerit sibi surreptus seu abstractus a domo sua, et nunc repererit eum in posse cuiusdam judei cirurgici Barchinone vocati magister Boniuha Cabrit, [1] dictum librum in posse vestri poni facere manda-

1) Sobre aquest metge, vegis l'article *Metjes y cirugians jubeus (Estudis Universitaris Catalans*, III, 492).

El rey, ab lletra dada en Barcelona, 4 janer de 1361, otorgà deure an P. dez Puig, sotsboteller seu, mil sous barcelonins *per preu de .i. libre escrit en ebraych, lo qual d ell compra e aquell dona al dit maestre Bonjuha Cabrit, en paga d aço que li es degut per la cort del dit senyor rey* (A. R. P.; fragments d'un llibre de notaments).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

remus quousque ipse probaverit supradicta; nos itaque eius supplicacione benigne admissa, vobis dicimus et mandamus quatenus compellatis dictum judeum tenentem ipsum librum ad exhibendum et tenendum ipsum de manifesto, et nichilominus suplicanti predicto super ipso libro faciatis et tribuatis expeditum justicie complementum, procedendo sine omni litte et scripturis solemnibus, solaque facti veritate attenta et maliciis omnibus proculpulsis. datum Perpiniani, .ii. die decembris, anno a nativitate Domini .mccc. quinquagesimo quinto.

Johannes Figuerola.

Arx. Cor. Aragó, reg. 686, f. 69.

CXVIII

25 janer 1356

Notaments dels llibres y joyes de la capella reyal

(f. clxxiii) Notament de ffrare Guillem Vaya, monja e capella del senyor rey.

Diluns .xxv. dies del mes de janer de l any de la nativitat de Nostro Senyor .mccclvi. frare A. Bordich per la divinal providencia archabisbe de Saçer [1] comença a liurar tots los vestiments, ornements e apparellaments axi de draps com d argent qui eren en la capella del senyor rey a ffrare Guillem Veya, monge e capella del senyor rey segons que s segueix :

. .

(f. clxxx) Argent de la capella

Item .i. angel d argent daurat ab .iii. peus e lo peu ha .ii. senyals reyals e .ii. timbres e en les ales de l angel ha .viii. esmalts e en la .i. ha doblet vermell e en l altre .i. pera de vidre blava, encastades cascuna ab .viii. perles e pesa a march de Perpenya, .vi. marchs, .ii. onzes. item ha .i. croeta d argent daurada qui deu estar sobre l espina ab .iiii. dobles environades de perles. ... item .i. reliquier en que s aporta lo cors de Jesuchrist ab son peu e ab una croeta tot daurat esmaltat e ab .ii. rodes de vidre trencades e ha .iiii. esmalts en lo peu e .iiii. en lo pom e en lo bras per .iiii. cayres esmalts, e la croera daurada e esmaltada e pesa a marchs de Perpenya, .vi. marchs, .vi. onzes e miga e .iii. uytaves.

1) Va serho fins a la seva mort en 1360 (Eubel, op. cit., I, 532).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

(f. clxxx v.) ... item .i. tall de pedra turquesa en la qual es la istoria del avenimeut de Nostre Senyor cubert d argent per los costats e dejus, e pesa tot ensemps a march de Perpenya, .viii. marchs, .vi. onzes miga. item .i. taula ab .ii. portelletes d argent brescades e de dins es lo cruciffix de Nostre Senyor e el monimeut entorn guarnit d argent sobre .i. post de fust e hayi .vii. granats e .vi. saffirs e pesa a march de Perpenya, .iiii. marchs. .vii. onzes e .i. quart. item .i. tauleta en la qual es la forma de sent Jordi guarnida d argent. item .i. post cubert d argent en la qual ha sede magestatis ab .iiii. evangelistes, tot daurat e esmaltat e pesa ab la post de fust a march de Perpenya, .xvii. marchs, .ii. onzes. item .i. altre post guarnit d argent en la qual es la institucio de la anunciacio e ab tabernacles dessus tot daurat e esmaltat e pesaren ab la post de fust a march de Perpenya, .xviii. marchs, .i. onza. (f. clxxxi) item .i. altre post guarnit d argent en lo qual es lo cruciffix ab moltes ymages tot daurat e esmaltat ab tabernacles dessus e pesa a march de Perpenya ab la post de fust, .xx. marchs, .i. onza. item .i. altra post guarnit d argent en lo qual es la ymage de Nostra Dona ab son fill ab d altres ymages, tot daurat e esmaltat ab .vi. doblets petits, pesa a march de Perpenya, .xviii. marchs, .iii. onzes. item .i. bordo ab letra de .A. guarnit d argent que son .ii. peçes ab lo pom esmaltat e daurat ab escudets reyals e ab fullatges e pesa ab lo fust qui era dedins e .i. gran de ferre qui es al cap d avall e pesa a march de Perpenya, .viii. marchs, .i. onza, .iii. quarts. (f. clxxxl v.) ... item .i. ymage de vori de santa Maria ab son fill que te el bras. ... item .i. creu gran d argent tota daurada e esmaltada ab esmalts de diverses ymages per tota la creu e ab escudets reyals e ab lo cruciffix d argent e ab la ymage de santa Maria, en lo bras dret, e sant Johan en l esquerre [1] en lo bras sobira e pesa a march de Perpenya .xvii. marchs, .v. onzes. (f. clxxxii) item .vi. canons d argent qui entren el basto de la creu e en lo pom del sobira ha .iiii. esmalts ab timbres e ab escuts reyals e pesaren a march de Perpenya, .iiii. marchs, .iii. onzes, .i. quart. item .i. encensser d argent daurat e esmaltat en la casa jusana e ha y entre esmalts e timbres grans .vi. e .vi. pochs e les cadenes son blanques e en la cuberta qui es al cap de les canes ab .iii. escuts reyals e pesa a march de Perpenya, .ix. marchs, .vi. onzes, .i. quart. item una naveta d argent a tenir ensens tota daurada e esmaltada e ha en los costats .iii. timbres e .iii. esmalts grans e en lo peu .vi. pochs e .ii. escudets reyals e pesa a march de

1) En blanch.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Perpenya, .iii. marchs, .iii. onzes miga. item .ii. canadelles d argent totes daurades e esmaltades e en lo peu ha de cadascuna .vi. escudets ab roses en cadascuna e .x. esmalts en cadascuna ab lo sobre cop de timbres e d escudets reyals e pesaren a march de Perpenya, .ii. marchs, .ii. onzes miga. item .i. reliquier de crestall ab lo peu e la branqua d argent daurat e esmaltat el mig de la branqua ab .i. croeta qui va de sobre e .i. rodeta d argent qui va de dins per tenir reliquies, e pesa a march de Perpenya ab son estoig .ii. marchs, .vi. onzes. (f. clxxxii v.) item .ii. bacins grans d argent daurats e esmaltats de la part de dins ab sengles esmalts grans el mig ab diversses ymages e .i. timbre reyal e ha cadascu .xii. esmalts entorn de les vores, e pesaren a march de Perpenya, .xv. marchs, .vi. onzes. item .vi. nosques de capes daurades e esmaltades de la part dessus e en la .i. es lo part de madona santa Maria, ab .ii. escudets reyals e .ii. timbres; item en l altra es la acensio de Jhesuchrist e defora .ii. escudets reyals e .ii. timbres; item en l altra la resureccio de Jhesuchrist e defora .ii. escuts reyals e .ii. timbres; item en l altra la enunciacio de madona santa Maria, ab .ii. escudets reyals e .ii. timbres; item en l altra la enunciacio del Sant Esperit, ab .ii. escudets reyals e dos timbres; item en l altra lo cruciffix ab .iiii. escudets reyals, e pesaren a march de Perpenya, .vi. marchs, .iii. onzes miga. item .i. capçeta de fust e sobre la cuberta ha argent daurat e es clavada entorn e engir e ha y diversses reliquies de sants segons que es scrit dessus, es assaber l orçeri sancti Barthalomei, sancte Cicilie etc. (f. clxxxiii) ... item .i. taula de fust e en lo mig ha obra de musicha de pedra hon es la ymage de sent Berthomeu ab launes d argent entorn daurades e ha .x. esmalts d escuts reyals e pesa entre argent, fust e pedra al dit march, .vii. marchs, .ii. onzes. (f. clxxxiii v.) ... item .i. taula de retaule major hon ha letra de .a. ab ymages moltes d argent de la part de dins daurades en la qual es la istoria de la anunciacio e de la passio ab .xvii. pedres de vidre vermelles e .xiii. blaves e pesa a march de Perpenya ab fust e ab argent, .xliii. marchs, .vi. onzes. item .i. altra taula del retaule major hon ha letra de .b. ab ymage d argent de la part de dins daurades en la qual es la istoria de la aparicio e com Pilat se lavava les mans en temps de la passio ab .xx. pedres de vidre vermelles e .xii. blaves e pesa a march de Perpenya ab lo fust e argent e pedres, .xxxvii. marchs mig. item .i. altra taula del retaule major ab letra de .c., de la part de dins ha diversses ymages d argent daurades ab la istoria de la puriffìcacio e can menaren Jhesuchrist puriffìcar e ha y .xxiii. pedres de vidre vermelles e .xii. blaves, e pesa a march de Perpenya, entre fust, argent e pedres, .xliii. marchs e mig. item .i.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

taula de retaule major ab letra de .d., ab diversses ymages d argent daurades de la part de dins, e ha y .ii. istories, .i. del cruciffix, altra dels innocens ab .xxi. pedra de vidre vermelles e .xii. blaves, e pesa ab lo fust, pedres e argent, .xxxix. marchs mig. (f. clxxxiiii) item .i. altra taula del retaule major ab letra de .e. ab diversses ymages d argent daurades de la part de dins e ha y .ii. estories, la .i. con devalaren Jhesuchrist de la creu, e l altre con madona santa Maria fugia en Egipte e ha y .xvi. pedres, una de vidre blau, e .xv. de vidre vermell, e pesa a march de Perpenya, ab fust, argent e pedres, .xxxix marchs. item .i. altra taula de retaule major ab letra de .f. ab diversses ymages d argent daurades de la part de dins e ha y .ii. istories, .i. con Jhesuchrist fou posat en lo moniment, e l altre con madona santa Maria mori e ha y .xxiiii. pedres de vidre vermelles e .xiii. de blaves e pesa ab lo fust e pedres e argent al dit march de Perpenya, .xxxix. marchs.[1] item .i. frontal ab perles grosses e letres morisques ab .vi. esmalts d argent daurats, en cascun esmalt ha .iii. perles grosses e .iii. pedres a manera de robis e a cada cap del frontal ha .i. cap d argent esmaltat ab timbre e .ii. angels ab flocadura de seda morada e de fil d or ab .i. tella de drap de li, e pesa a march de Perpenya, ab drap, argent e perlles e ab flocadura, .v. marchs, .vi. onzes. (f. clxxxiiii v.) item .i. creu d argent ferial daurada e esmaltada ab .iiii. leonets d argent en lo peu e .iiii. esmalts reyals dessus lo peu e altres .iiii. pochs el cano e ab .ix. esmalts ab ymages en la creu, esmaltades e pesa a march de Perpenya, .viii. marchs, .vii. onzes. ... item .i. calze d argent daurat ab .iii. esmalts en lo peu ab diversses ymages e en lo pom ha .vi. esmalts reyals e caps dels apostols e lo fullatge que te la copa del calze esmaltada e en la pantera en lo mig ha .i. esmalt de sede magestatis e entorn ha .iiii. esmalts de .iiii. evangelistes e pesa a march de Perpenya ab .i. cullereta, .iiii. marchs menys mig quart (f. clxxxv) item .iii. vergues de capes ab poms e ab .i. tabernacle del retaule e altre argent trencat, e pesa a march de Perpenya, .ii. marchs. ... item .i. anell de bisbe d argent, gran, de obra morisca ab perles entorn e ab .i. doblet el mig semblant de balax e ab diversses pedres entorn de coptzrs (sic) e balax, e fallen ve .iiii. pedres. ... item .i. pedra a moll qui val a mal d ulls de portar de coll e es encastada en argent ab una cadeneta de ferro. item .ii. guants de seda blancha ab fresadura d or en los punys ab miges ymages fetes a talrent que son

1) En 13 de febrer de 1361 el rey otorgava haver rebut de mans del seu tresorer Bernat d'Olzinelles, aquestes posts de retaule d'argent, ab moltes altres joyes, les quals foren posades en l'arxiu reyal (Arx. Cor. Aragó, reg. 1073, f. 36 v.).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

.vi. entre amdos ab .i. esmalt d argent guarnit de perlles al mig del guant. (f. clxxxv v.) ... item calçes e çabates de bisbe appellades cindalies de sendat morat e en les çabates ha .iii. papagays en cascuna e .i. floreta de fil d or, e les calçes e les çabates son folrades de drap de li groch. ... item .i. drap d or per cobrir la cadira del senyor rey ab çervos e ab oçells e ab diversses floratges e entorn del dit drap ha .xii. senyals reyals posats sobre çendat vert folrat de drap de li vermell. (f. clxxxvi) ... item unes taules del compte de la luna hon son tots los mesos ab .i. cruciffix ab .iiii. rodes en la fi. item unes taules de l oratori del senyor rey hon es la ymage de madona santa Maria e de Jhesuchrist ab .ii. senyals reyals de ffora e .iii. tornets d argent e .i. cordo de seda vert. (f. clxxxvi v.) item .i. reliquiari a fforma de bras ab manega d argent e ab peu d argent daurat e en lo dit peu ha .iiii. esmalts reyals e en la manega del bras es la figura de sent Jordi ab son cavall ab una vibra als peus e ab la lança en la ma del dit bras, es tota blancha, en lo qual bras ha .i. os del musclo del bras de sent Jordi e pesa a march de Perpenya, .ix. marchs, .vi. onzes. item .i. crossa de .iiii. peces d argent esmaltada e daurada e en lo cap de la crossa es en ffigura enbotida la coronacio de madona santa Maria e lo pom principal es a manera de tabernacle e pesa a march de Perpenya, .xxii. marchs. ...

(f. clxxxvii) Libres

Primerament .i. offeger gran nou dominical e santoral e les grans caps letres son florejades de ploma ab obra de niell de diversses colors, ab post cubertes de cuyr vermell enpresentades ab .ii. tancadors de cuyr blanch. item .i. breviari del senyor rey, de la horde de Sistell, hon es lo saltiri complit e tot lo breviari e tots los caps de les calendes e la primera letra del saltiri e d altres letres son d or e d azur ab diversses florejadures, ab posts cubertes de cuyr vermell empresentat e cuberta de camocha e los tancadors son d argent daurat e esmaltat ab sengles timbres reyals e los corregons son de seda e los giradors son de seda e en lo cap dels giradors ha perlles. item .i. deffeyer vell segons lo dit orde de Sistell conplit, dominical e santoral e les capletres son florejades e niellades de diversses colors ab posts cubertes de cuyr vert e ab tanchadors de cuyr. (f. clxxxvii v.) item .i. saltiri e colletari complit segons l orde de Sistell, ab les capletres florejades sens or, ab posts cubertes de cuyr vert ab tancadors de cuyr vermell. item .i. altre saltiri gran en que lig lo senyor rey, ab les letres capvives d or florejades e ab diversses ymages hon son les hores de santa Maria segons custum de Paris, ab posts cubertes de cuyr vermell enpresentades ab tancadors d argent

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

daurats e ab correges de seda e guardets, lo sostenidor dels giradors es d argent. item .i. pistoler segons l orde de Sistell, ab la primera letra daurada e florejada ab .i. escut reyal, ab post de fust cubertes de vellut vert ab tancadors d argent sobre aurats e ab escudets reyals e les correges de seda dels tancadors. item .i. evangelister segons l orde de Sistell, dominical e santoral, complit, ab la primera letra daurada e florejada, e .iii. linees e miga de letres d or al començament ab .i. escut reyal e forma dels .iiii. evangelistes entorn ab sent Johan Batista, ab post de fust cubertes de vellut vermell olda ab tancadors d argent daurats e escudets reyals en los caps e les correges son de seda. item .i. colletari dominical e santoral complit ab posts de fust cubertes de cuyr vert ab tancadors de cuyr. (f. clxxxviii) item .i. imner segons la orde de Sistell complit, hon es l offiçi dels deffuns ab la primera capletra nielada ab escudets reyals ab posts de fust cubertes de cuyr vert e ab .i. tancador de cuyr. item .i. saltiri de pocha forma ab letres daurades e florejades, que l senyor rey porta per cami, ab tancadors d argent, es ab .ii. tancadors e giradors de seda e lo sostenidor dels giradors es d argent, ab post de cuyr vermell empresentades. item .i. missal dominical e santoral complit, segons l orde de Sistell, ab post cubertes de cuyr vermell ab lotancador de seda blava. item .i. altre missal en que lo senyor rey diu l offiçi, segons l orde de sistell, complit, dominical e santoral ab totes les letres capvives daurades e florejades, e en la primera letra ha .ii. escudets del senyal del comte d Urgell, ab posts de fust cubertes de cuyr vermell ab tancadors d argent e les correges son de seda vert. item .i. libre de nubties e de batiar e d altres benediccions, ab post de fust cubertes de cuyr blanch. item .i. breviari complit, dominical e santoral, segons l orde de Cistell, ab letres florejades ab posts cubertes de cuyr vermell empresentat ab .iiii. tancadors d argent e han les correges de seda blau. (f. clxxxviii v.) ... item en Gerona .xxii. del mes de maig de l any de la nativitat de Nostre Senyor .mccclviii. fo liurat a ffrare Guillem Vaya .i. cauze d argent tot daurat ab .iii. esmalts en lo peu del dit calze en la .i. es lo cruciffix e en los altres .ii. ha diversses figures e lo pom es esmaltat e en la patena en lo mig ha .i. ymaga de sede magestatis e pesa a march de Perpenya .iii. marchs, .i. quart.

Arx. Reyal Patrimoni; Libre terç de notaments dels oficials del rey, fet per Pere dez Bosch, escrivà de ració. [1]

1) El document que copiem, es el més interessant dels que's contenen en aquest registre; en vista de la seva extensió s'hi han suprimit les partides referents a objectes repetits, o ja descrits una

Digitized by Google — Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CXIX

març 1356

Data del pagament de l'illuminació y relligat d'un llibre de les ores de madona Santa Maria [1]

Item done an Guillem de Portella, capella del noble en Bernat de Cabrera, ab albara de scriva de racio scrit en Perpinya .x. dies del present mes de març, los quals li eren deguts per rahon de .i. libre apellat ores de madona santa Maria,

altre vegada. Pera donar una idea del contingut del registre, posem a continuació l'index dels diversos notaments que compren, anotant el foli on comença cada un :

Notament d argent qui es notat als camerlenchs lo qual es diputat d estar en lo rebost del senyor rey (f. 2).

Notaments dels camerlenchs de tovalles, tovalloles de cofres e d altres coses qui son en lo rebost del senyor rey per raho com l offici del rebost es subjugat als camerlenchs del dit senyor (f. 41).

Dates dels camerlenchs per raho de l offici del rebost (f. 60).

Notaments dels botallers del senyor rey (f. 83).

Notaments dels sobrecochs del senyor rey (f. 104).

Notaments del pastador del senyor rey (f. 125).

Notaments dels cavalleriçes del senyor rey (f. 135).

Notaments del sobreatzembler del senyor rey (f. 157).

Notaments del comprador del senyor rey (f. 167).

Notament de ffrare Guillem Vaya, monja e capella del senyor rey (f. 173).

Notaments dels camerlenchs del senyor rey per raho de lur offici (f. 203).

Notaments de l armer del senyor rey (f. 228).

Notament de la lavanera del senyor rey (f. 239).

Notaments fets an Blascho Aznarez de Borau, tinent l aljafaria de la ciutat de Saragoça (f. 240).

Notament den Uguet Cardona, qui guarda lo palau de Barchinona del senyor rey (f. 242).

Notaments den Bernat Carreres, cambrer de l alt infant de Mallorques (f. 244).

Notaments den Daumau ses Planes e de maestre P. Engenbert de les armilles e de la espera que an feta al senyor rey (f. 247).

[Notament de l argent que fon liurat a la alta infanta dona Isabel de Malorcha, muller del marques de Montferrat] (f. 248).

1) En el compte XVI den Berenguer de Relat, f. 50 v., hi ha una partida, datada en febrer de 1357, que s'ha de referir també a l'illuminació d'aquest llibre :

Item done an Arnau de la Pena, inluminador de libres de Barchinona, ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per raho de .ix. istories que havia fetes en .i. libre apellat ores de Santa Maria, qui son de la dita senyora, e les quals ores la dita senyora atorga haver haudes e reebudes ccxlix. sol. barchs.

D'aquest illuminador, que encara apareix mencionat l'any 1396, en publicà algunes noticies el Sr. Puiggarí (art. cit., p. 269).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

que havia fet a ops de la dita senyora reina, e costa de illuminar e ligar lo dit libre, lo qual la dita senyora atorga haver haut e reebut xcvi. solidos barchinonenses.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XIIII den Berenguer de Relat (janer-juny 1356)f. 59. [1]

CXX

Perpinyà, 5 agost 1356

Pere III ordena als infançons d'Osca que satisfaguin la part que'ls hi correspon en el pagament dels doctors y mestres del seu Estudi, com va convenirse en l'Ordinació del mateix. [2]

Petrus etc. fidelibus nostris infansonibus quibuscumque officia nostra in civitate Osce regentibus et aliis in eadem comorantibus seu eorum domicilia foventibus, salutem et gratiam. fidedigna relacione nostro pervenit auditui quod vos in contemptum ducendo provisionem et ordinationem per nos nuper factam pro evidenti utilitate et comodo civitatis jamdicte et habitantium in eadem, cum alia littera nostra que data fuit Cesarauguste .xxx. die marcii anno infrascripto videlicet: quod exsolveritis cum universitate dicte civitatis partem vobis exsolvere contingentem pro solvendo salariis doctorum et magistrorum qui legunt in studio civitatis predicte et aliis missionibus et expensis in dicta civitate factis et fiendis pretextu studii generalis per nos in dicta civitate constructi et ordinati, ex quo vos seu filii vestri ex dicto studio profectum sentitis, sicut et alii in dicta civitate comorantes, contra dixistis et recusastis exsolvere partem vobis exsolvere contingentem in missionibus et expensis studii supradicti, juxta ordinaciones per homines universitatis jamdicte factas, in dampnum et periudicium universitatis jamdicte verius in contemptum provisionis nostre antefate, de quibus, si ita est et non inmerito, cogimur admirari. quare redarguentes vos merito de predictis auditis et diligenter in nostri audiencia recensitis vestris condicionibus et inanibus ra-

1) V. també f. 76 v. del mateix registre.

2) Segueix una altra carta, d'igual data, dirigida a les aljames de jueus y sarrains d'Osca, pera que contribueixin en la part que'ls hi sigui senyalada, al sosteniment de l'esmentat Estudi.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

tionibus que ad predicta minime obicere videntur, vobis dictis infansonibus oficia nostra in dicta civitate regentibus et aliis in eadem vestri domicilia foventibus, dum tamen non sitis nobiles aut milites curiam nostram sequentes, dicimus ac sub ira et indignacionis nostre incursu mandamus, quatenus desistendo a predictis inpugnacionibus, condiccionibus et inanibus rationibus per vos contra dictam nostram ordinationem et provisionem propositis et allegatis, exsolvatis seu exsolvere teneamini et debeatis partem vobis exsolvere contingentem pro subportandis salariis et missionibus studii supradicti, juxta ordinaciones per universitatem antedictam factas et faciendas integre et complete, donec in civitate Cesarauguste personaliter constituti fuerimus et ibi super predictis in curiis generalibus quas ibi Aragonensibus, Deo dante, celebrare intendimus, aliter duxerimus providendum. scituri quod si in predictis necligentes seu remissi fueritis, quod non credimus, et ob vestri contradiccionem studium sepe fatum ad depopulacionem devenire contingerit, imputabitur merito culpe vestre, de qua vos in personis et bonis merito puniemus tanquam mandamentorum nostrorum transgressores ac bonum et utilitatem reipublice turbatores. hocque non mutetis seu etiam diferatis, cum nobis multum cordi existat dictum studium in eius robore et valore permanere; aliter si predicta adimplere neclexeritis, quod non credimus, gubernatori et justicie Aragonum seu eorum alteri mandamus per presentem quod vos et bona vestra ad solvendum et contribuendum partem vos exsolvere contingentem in predictis compellant seu compelli faciant rigide et districte, omnibus delacionibus et excepcionibus predictis et aliis quibusvis per vos allegatis seu etiam allegandis, obsistentibus ullo modo. datum Perpiniani, quinta die augusti anno a nativitate Domini .mccclvi.

Arx. Cor. Aragó, reg. 687, f. 108.
Cf. vol. I, doc. CLXVII.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CXXI

novembre 1356

PAGAMENT DE LA COMPRA D'UNS LLIBRES PERA L'ENSENYANÇA DE L'INFANT JOAN [1]

Item done an Guerau de Flaça, [2] maestra de gramaticha e sobrecoch de casa del senyor infant, los quals li eren deguts ab albara de scriva de racio, per raho de .iiii. libres, ço es: d o t r i n a l, g r a c i s m e, [3] A l a x a n d r i, [4] C a t o, c o n c e p t u s e T o b i e s en .i. volum que compre en Barchinona a ops del senyor infant. ... [5]

Arx. Reyal Patrimoni; compte del dispenser de l'infant Joan, juny-novembre, 1356, f. 47.

1) Un parell d'anys després, en juliol de 1358, se pagava, també pera l'infant Joan, un llibre de pergamí *en que eren los salms penetencials, los creedos e altres oracions* (A. R. P., compte del dispenser de l'infant, 1358-59, f. 40).

2) Sobre aquest mestre, cf. vol. I, doc. CLXXVIII. En tal concepte de mestre de l'infant se li donaven 360 sous cada trimestre.

Per un document de 18 d'abril de 1350 sabem que era mestre de les infantes, filles de Pere III, Bartomeu d'Alfambra, rector de Quinto (Arx. Cor. Aragó, reg. 660, f. 6 v.).

En 25 de juliol de 1384 el rey recomanava pera que obtingués un benefici, en Joan Anglada, mestre d'un nebot de la reina (reg. 1285, f. 126 v.).

Afegim altres noticies de mestres del regnat de Pere III :

6 juny 1365. Se parla de fr. Guillem de Malpas, *qui fo maestre de gramatica* en la ciutat de Xátiva (Arx. Cor. Aragó, reg. 1211, f. 72).

10 desembre 1367. El rey nomena familiar seu a Jaume Devesa, mestre d'arts de la Seu de Barcelona (Ibid. reg. 914, f. 190 v.).

En abril de 1380 el tresorer major de la reyna Sibilia pagava d'orde d'aquesta 2 florins y mig al *rey dels escolans de la escola major de la gramatica de Barcelona* (A. R. P.; compte III de Gispert de Camplonch, f. 77).

En febrer de 1351 se pagaven 80 sous an Gerart de Vallcabrera, *filosof* (A. R. P.; fragments de comptes de diferents tresorers desde 1248 a 1355, f. 53).

3) De Evrard de Bethune. Fet sobre la base del Prisciá.

4) Podria ser Alexandre de Villa Dei, autor del tractat gramatical *Doctrinale puerorum*, també tret del Prisciá.

5) La quantitat pagada es ilegible.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CXXII

Daroca, 19 desembre 1356

PERE III ORDENA AL JUSTICIA D'ARAGÓ QUE FACI PAGAR ALS DOCTORS, LLICENCIATS Y BATXILLERS DE L'ESTUDI D'OSCA, LO QUE'LS HI DEU L'UNIVERSITAT D'AQUESTA CIUTAT.

Petrus etc. dilecto consiliario nostro Johanni Lupi de Sesse justicie Aragonum vel eius locum tenenti, salutem et dileccionem. advenientes presenciam nostram doctores, licenciati et bacallarii studii Oscensis exposuerunt reverenter, quod universitas dicte civitatis tenetur et obligata est cum instrumentis publicis inde factis ad solvendum certa salaria anno quolibet doctoribus, licenciatis et bacallariis predictis, et licet pro parte dictorum doctorum, licenciatorum et bacallariorum dicta universitas pluries requisita fuerit quod id quod eis et cuilibet ipsorum restat ad solvendum de suis salariis de tempore preterito et presenti eis satisfacere dignaremur, juxta ipsorum obligacionum series et tenores, id facere contradixerunt et contradicunt indebite, ut asseritur, et injuste ac in non modicum ipsorum dampnum, ut asseritur, et prejudicium manifestum. quare suplicato nobis per dictos doctores, licenciatos et bacallarios, eis super hoc de justicie remedio provideri, vobis dicimus et mandamus quatenus, constito vobis de predictis, doctoribus, licenciatis et bacallariis in eo quod eis ratione predicta debetur juxta suarum obligationum inde factarum series et tenores et de foro et ratione faciendum fuerit, cum expensis factis et faciendis, satisfieri integre faciatis, procedendo tamen in predictis breviter, sumarie et de plano, maliciis omnibus proculpulsis, taliter in predictis vos habendo quod prefati suplicantes ob deffectu justicie ad nos conquerentes recurrere non cogantur. datum Daroce .xix. die decembris anno a nativitate Domini .mcccl. sexto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 690, f. 90 v.
Cf. document CXX.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CXXIII

Saragoça, 3 febrer 1357

PERE III MANA QUE S'ESCOLTI LA RECLAMACIÓ D'ABRAHIM MAYL, QUE VA DEIXAR A L'ALJAMA D'EXEA VARIS LLIBRES HEBRAICHS Y UNES CASES AB LA CONDICIÓ DE QUE HI VISQUÉS EL MESTRE DE LA SINAGOGA.

Petrus etc. aljame judeorum Exee necnon judeis habitantibus in dicta aljama presentibus et futuris, gratiam suam. pro parte Abrahim de Mayl, judeus dicte ville, fuit coram nobis expositum reverenter, quod licet ipse, pietatis intuitu et pro redempcione anime sue et parentum suorum, dederit et assignaverit perpetuo dicte aljame quasdam domos suas situatas ante sinagogam judeorum dicte ville, contiguas aliis domibus dicti exponentis, et certos libros ebraycos, sub tali pacto et condicione quod quicumque magister vel rabi dicte aljame teneret ibidem habitare et residenciam facere in ipsis domibus et instruere judeos pueros dicte aljame in lege sua et quod in alios usus preter in istos non possent dictas domos dicta aljama convertere sive alienare; tamen non nulli judei dicte aljame, habentes odio dictum Abrahim, procurarunt quod dictus rabinus vel magister in ipsis domibus non habitet nec instruat pueros dicte aljame in lege sua, quod non solum in dicti Abrahim prejudicium set in tocius aljame dampnum evidentem asseritur redundare; postulato a nobis itaque per partem dicti Abrahim super hoc de justicie remedio subveniri, vobis dicimus et mandamus quatenus, si est ita nec sit aliquid legittimum quod obsistat, rabinum vel magistrum dicte aljame habitare in ipsis domibus ilico faciatis. aliter si mandatum nostrum adimplere nolueritis, quod non credimus, per presentes mandamus tenenti locum baiuli in dicta villa quod ad predicta exequenda et complenda vos et quemlibet vestrum forciet et compellat. datum Cesarauguste, .iii. die febroari, anno a nativitate Domini .mcccl. septimo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 692, f. 47.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CXXIV

Saragoça, 10 febrer 1357

PERE III DEMANA A EXEMENO DE MONREAL EL LLIBRE DE LES ORDINACIONS DE LA CASA REYAL [1]

Lo rey d Arago.

Si lo trellat del libre de les ordinacions de casa nostra es fet, aportats lo ns per persona certa segurament e be e que nos puguen afollar per pluja ne per als e axi l original com lo trellat. e si acabat no es, continuats ho tost a deliurament e fets nos saber en quiny punt ne sots. dada en Saragoça, sots nostre segell secret, a .x. dies de febrer en l any de la nativitat de Nostre Senyor .mccclvii.

Fuit missa al feel de la capella nostra Exemeno de Muntreal.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1149, f. 63 v.
Cf. vol. I, docs. CLXIV, CLXXIX, CLXXXI, CCCXLIX y CCCL.

CXXV

abril 1357

PAGAMENT AN VIDAL PRADER [2] DELS COLORS COMPRATS PERA L'ILLUMINACIÓ D'UN LLIBRE D'HIMNES [3] PERA LA REYNA

Item mete en data ab albara de scriva de racio, los quals de manament de la

1) Aquest tresllat es el que ab tanta insistencia tornava a demanar el 3 de març següent (vol. I, doc. CLXXIX).

2) Al mateix escribent Vidal Prader, se refereix el següent pagament, del mes de janer de 1358: Item done an Vidal Prader, scriva de letra redona de casa de la dita senyora, ab albara de scriva de racio, los quals la dita senyora li mana dar per comprar atzur d acre, or e pregamins per illuminar .i. saltiri que fa a ops de la dita senyora: .xlviii. solidos barchinouenses.

En juny del mateix any se li donaven 16 sous *que havia bestrets en fer ligar e en fer cubertes* pera aquest *saltiri* (A. R. P.; compte XVIII de Berenguer de Relat, f. 42 y 90). Va escriure també pera la capella de la reina un *officier*, que fou relligat per *Daviu, juheu de Barchinona* (compte XXIII de Berenguer de Relat, f. 69 v.). Illuminà ademés, en juliol de 1358, un *missal* pera la capella del rey (compte XIX de Berenguer de Relat, f. 41).

3) En agost d'igual any se pagava al capellà major de la reina, Tomas Benet, el preu de quatre dotzenes de pergamins de cabrit pera escriurehi aquest llibre, y el cost de relligarlo (compte XVII den Berenguer de Relat, f. 50).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

senyora reyna done a Sor Maria de Tahust, monje del monestir de les preycadores de la ciutat de Saragossa, per faedures de .i. capero que havia obrat a la senyora regina, de fil d or e d argent, qui ja era de la cort, ab .i. flori d or que done an Vidal Prader, scriva de letra redona de casa de la senyora reyna, per comprar aur e esur a obs de inluminar .i. libre apellat i m n e s que havia fet a la dita senyora: .xi. florins d or, per los quals los done jaccenses a rao de .xi. solidos, .ii. denarios jaccs. per cascun flori d or, segons quen la fin del dit albara ne fo fet cambi per lo racional: .cxxii. solidos, .x. denarios jaccs.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XVI den Berenguer de Relat, f. 66.

CXXVI

juny 1357

Pagament al pintor Esteve de Burgos d'una imatge del rey Pere III, de cera pintada [1]

Item done an Estheve de Burgos, pintor de la ciutat de Oscha, ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per raho de una himage de cera gran, que havia feta pintada a semblança del senyor rey, daurada e ab diverses colors, ab lo pom e ab la verga que la dita himaja te en les mans e ab .i. tabernacle de fust pintat, en lo qual esta la dita himaja, la qual la senyora regina ha feta posar en la capella de sent Marti de Valldossera: .dliiii. solidos jaccenses.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XVI den Berenguer de Relat, f. 83 v.

1) Aquestes imatges servien de presentalles, com ho demostren les notes següents:

Abril de 1343 (A. R. P.; compte de Ponç de Vilaragut, f. 49 v.):

Item done an P. Janer, de la cambra e especier de la senyora reyna, ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per .xlii. lliures de cera que pesaren .ii.es ymages de cera que feu de manament de la dita senyora en lo mes de març, prop passat, per raho de la infanta dona Constança, qui no era sana, de les quals donaren la .i. al altar de santa Eulalia e l altra fo enviada a santa Maria de Muntserrat, qui a rao de .ii. sol., .vi. diners la lliura fan, ab .xxiiii. sol. que costaren .ii. tabernacles de fust en que estaven les dites ymages e de pintar aquells, e son notats en compte seu el primer libre comun en .xl. cartes: .cxxix. sol. barchs.

Al f. 52 v. del mateix registre se parla d'una imatge semblant, enviada a Montserrat per el comte de Terranova (Nicolau de Jeanville), que també estava malalt.

Agost de 1355 (Ibid., compte de Jaume de Ços, f. 101):

Item done an Bernat Mercer, pintor de Valencia, ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per rahon de una imatge de fust cuberta de cera que ha feta a semblança de la dita senyora *(la reina Leonor)*, e la qual la dita senyora a donat a madona santa Maria de Bon Ayre, de Castell de Caller: .xiiii. florins d or.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CXXVII

octubre 1358

PAGAMENT DE LES DESPESES FETES PER EN RAMON DES TORRENT, AL ENVIAR A SARAGOÇA UN RETAULE QUE HAVIA PINTAT PERA LA REINA [1]

Item done an Ramon des Torrent, pintor de Barchinona, los quals la senyora reyna li mana donar per ço com aquells havia bestrets en les messions seguents que havia fetes de manament de la dita senyora en .i. retaule dels .vii. goigs de madona santa Maria que havia fet a obs de la dita senyora reyna, ço es: en una caxa d alber que havia feta fer a obs de conservar lo dit retaule, per portar aquell a Saragoça: .viii. solidos. item per claus per clavar aquell: .i. solido, .iii. diners. item per .i. lançol hon lo dit retaule fo envolcat: .viii. solidos. item per cordes e palla e altres messions menudes que feu en fer conservar lo dit retaule: .ii. solidos., .ix. diners Barchinone. item costa paper e pergamins que fiu comprar en Barchinona a obs de mon ofici: .vii. solidos, .vi. diners Barchinone. e axi son xxvii. solidos, .vi. diners Barchinone.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XIX de Berenguer de Relat, tresorer general, f. 65.

CXXVIII

Saragoça, 24 desembre 1358

PERE III EN EL CAS D'ESSER CERT EL FET DE QUE EN L'ESTUDI D'OSCA NO HI HA CAP DELS DOCTORS NI BATXILLERS QUE ACOSTUMAVEN A ENSENYARHI, LLIURA A LES ALJAMES DE LA CIUTAT DEL PAGAMENT DELS SEUS SALARIS, COM ELS HI PERTOCAVA SEGONS L' ORDINACIÓ DE L'ESTUDI.

Petrus etc. fideli nostro Acenario de Sancta Cruce, jurisperito civitatis Osce, salutem et graciam. pridem subscriptam moderacionem seu mandatum et ordinacionem per continuacionem et conservationem studii generalis jamdicte civitatis

1) Sobre aquest pintor cf. vol. I, doc. CLXXIV:
En març de 1351 se li pagaven 183 sous *per ço con ha illuminat un saltiri al senyor rey* (Arxiu Reyal Patrimoni; fragments de comptes de diversos tresorers desde 1248 a 1355, f. 61 v.).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

fecisse recolimus cum littera tenore sequentis : Petrus, Dei gracia, rex Aragonum etc. dilecto consiliario nostro Jordano Petri Durries, gerenti vices gubernatoris generalis in regno Aragonum, salutem et dilectionem. scire vos volumus quod pro bono habemus et nostro cordi insistit ut studium generale civitatis Osce continuetur omnimode et etiam conservetur, cumque nos attentibus sumptibus et oneribus quos et que aliamas judeorum et sarracenorum dicte civitatis oportuit subire, tam pretextu guerre Castelle quam alias, pensionem quam provideramus dari et dabatur de nostro jussu per aliamas ipsas lectoribus vel maioribus dicti studii subsequenti modo duxerimus moderandam, scilicet: quod aliama predicta dictorum judeorum, que solvebat mille solidos Jacce, solvat de inde anno quolibet durante dicta guerra sexcentos quinquaginta solidos, quodque aliama dictorum sarracenorum predicta, que solvebat quingentos solidos, solvat amodo annuatim, dicta guerra durante, trecentos quinquaginta solidos monete predicte; idcirco volumus vobisque dicimus et mandamus expresse, quatenus compellatis vel compelli faciatis aliamas judeorum et sarracenorum predictorum fortiter et districte ad dandum et solvendum pensionem pretactam, juxta dictam moderacionem per nos factam anno quolibet Dominico Egidii Davena, bacallario in legibus, legenti nunc in dicto studio vel cui voluerit loco sui, donec aliud super hoc circa conservacionem et comodum dicti studii duxerimus providendum. hocque mutare vel diferre minime presumatis, cum nos sic non obstantibus quibusvis tatxacionibus, provissionibus vel mandatis in contrarium quomodolibet factis et faciendis, pro utilitate et conservacione studii prefati de certa sciencia providendum duxerimus seu etiam ordinandum. datum Barchinone, .xix. die octobris anno infrascripto. nunc autem pro parte aliame judeorum dicte civitatis fuit coram nobis expositum reverenter, quo dicta littera et in ea contenta sunt et fuerunt eidem aliame multum preiudiciales et in eorum dispendium emanate, ex eo quod tempore dicte ordinacionis et nunc dictum studium generale cessabat et cessat et in eodem aliquis doctor seu bacallarius ex illis qui in dicta civitate legebant et dictam pensionem recipere consueverunt non remanserat nec remansit, nec ibi nunc aliquis eorum legit nisi solum jamdictus Dominicus Egidii Davena, bacallarius in legibus, quem ad legendum in dicta civitate homines universitatis ipsius de novo aduxerunt seu venire fecerunt, prout antea fundacionem ipsius studii homines jamdicti consueverunt tenere unum bacallarium qui eorum filiis in dicta civitate legebat, in cuius salario dicta aliama aliquid exsolvere minime consuevit, quinimo ipsi homines prefato bacallario in jamdicto suo salario satisfacere consueverunt, quorum pretex-

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

tu salarium doctorum et bachallariorum predictorum, qui in dicto studio legere consueverunt, tempore fundacionis dicti studii eis dari assignatum cessare debebat et debet et moderacio etiam predicta ex eo sequta, nec dicta aliama dicta de causa ad aliquid exsolvendum compelli debebat, quocirca fuit nobis humiliter supplicatum ut super hiis de remedio justicie providere dignaremus. nos vero dicta supplicacione utpote justa benigne admissa, vobis dicimus et mandamus quatenus vocata parte civitatis predicte et aliis qui fuerint evocandi, si inveneritis in dicta civitate memoratum studium non esse ut fuerat ordinatum et prout predicta aliama ad expensas predicti studii pro parte ei contingente tenebatur, eo casu prefatam aliamam et eius singulares non compellatis seu compelli per quospiam permittatis ad solvendum partem integram in dicto salario eos exsolvere contingentem; in casu vero quo dictus bachallarius in dicta civitate legens sit salariatus racione dicti studii generalis, predictam aliamam et singulares ipsius secundum magis et minus, prout antea in predicto salario solvebant, forcietis et compellatis ad solvendum partem eisdem contingentem in salario dicti legentis in studio supradicto, prout justum fuerit, littera suprainserta quo ad hec minime obsistente. nos enim vobis super hiis vices nostras plene comittimus cum presenti. datum Cesarauguste, .xxiiii. die decembris, anno a nativitate Domini .mccclviii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1033, f. 70 v.
Cf. docs. CXX y CXXII.

CXXIX

Barcelona, 20 setembre 1359

PERE III ENVIA A CERCAR EL JUEU ISAAC NIFOCI PERA QUE LI FACI ASTRELABIS [1]

En Pere etc. a Içach Afoci juheu de Mallorches, gracia nostra. com nos per

1) La confecció d'un d'aquests li era pagada per el tresorer Bernat d'Olzinelles, en juny de 1360 (A. R. P.; compte XXII den Bernat d'Olzinelles, f. 185):

Item done an Içach Nafuci, maestre astalabre de casa del senyor rey, ab albara de scriva de racio, en acorriment de sa provisio d ell e de un hom seu, per ço com deven fer un estelabre al senyor rey, segons que en lo dit albara se conte que cobre, e los quals li romanien a pagar de .cxx. solidos a ell ab lo dit albara deguts lxx. solidos barchinonenses.

En el mateix llibre, f. 197, s'hi troba'l pagament, fet també en el mes de juny de 1360, d'un astrelabi daurat, que havia fet al rey en Salamo Barbut, jueu argenter de Barcelona.

El 15 de janer de 1361, se li concedeixen graciosament doscents sous barcelonins (A. R. P.; Libre VIII extraordinari de Pere dez Bosch, f. 114).

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

los nostres alerotges e per fer astalabres vos vullam, per ço us deim e us manam que vistes les [presents] sens tota triga vingats a nos a la ciutat de Barchinona. dada en Barchinona, a .xx. dies de setembre en l any de la nativitat de Nostre Senyor .mccclix., sots nostre segell secret.

Franciscus Castilionis mandato regis facto per Franciscum de Perilionibus, militem, consiliarium et camerarium.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1163, f. 84.
Cf. vol. I, docs. CCCXII y CCCXIX. [1]

CXXX

Cervera, 29 novembre 1359

PERE III ORDENA LA CONSTRUCCIÓ EN EL PALAU REYAL DEL CASTELL DE CALLER DEL SEU ARXIU Y ESCRIVANIA, AB VOLTA DE PEDRA Y AB ELS ARMARIS Y BANCHS QUE HI SIGUIN NECESSARIS.

Nos Petrus etc. et ... aliter cunctorum nostrorum jura subditorum ex commisso nobis ex alto officio conservare tenemur ilesa, et nostra specialiter promovere ac sub salubri ponere conservacione pretermictere non debemus, ut sic prompta et utiliter conservata non sinendo ea per rapantem cuiuscumque manum occupari, capi, detineri seu alias quomodolibet occultari, gratificum in se suscipiant incrementum et nobis fructus afferant fecundosos; cum igitur intellexerimus quod eo quia scribanie administracionis generalis insule Sardinie, in qua non est dubium nostrum tocius dicte insule versatur patrimonium et etiam conservatur per predecessores nostros et nos retroactis temporibus, specialis domus pro dicta inibi tenenda scribania non hucusque extitit assignata, non nulla ex protocollis sive capibreviis censualium et reddituum nostrorum insule supradicte et quamplures alie etiam scripture, tam publice quam private pro nostro patrimonio fa-

1) Segueix una lletra endreçada al Governador de Mallorça, pera que permeti sortir lliurement de l'illa al dit jueu.

Ab carta datada a Saragoça'l 7 de juliol de 1366, el rey, en atenció als serveis que li ha prestat, li concedeix 2,000 sous de Barcelona sobre les rendas dels jueus de Mallorca (reg. 1424, f. 88 v.). Mes tard, el 21 de juny de 1367, el rey ordenà que en lloch d'aquesta suma se li paguessin 3,000 sous de Mallorca (reg. 1427, f. 178 v. y 185).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

cientes et facientia, amissa in domus notariorum qui dictam actenus rexerunt scribaniam et devastata casualiter extitere, in dicti nostri patrimonii non modicam lesionem; ideo afectantes ut nobis cordi inest nostri in hac parte indempnitatibus salubriter providere et morbo huic salutaribus remediis occurrere, cum ex preteritorum coniectura ipsa rerum experientia, magistram se nobis exhibeat futurorum, volumus et cum presenti ordinamus et statuimus perpetuis temporibus observandum ac etiam mandamus de certa sciencia et consulte quod administrator noster reddituum et jurium nostrorum Calleri, qui nunc est vel erit pro tempore, de peccunia curie nostre fieri, construi, ordinari et jamdictam scribaniam pro eiusdem perpetuo archivo sive scriptorio deputari faciant et etiam assignari unam decentem et abtam domum ex illis videlicet domibus inferioribus subtus nostrum regale palacium castri Callari hedificatis, illam scilicet domum contiguam palacio archiepiscopali dicti castri pro nunc stabulis equorum diputatam, et cum quadam platea sive vico inibi ante introhitus dicti nostre palacii posito terminantem, et contiguam medidantibus ipsius nostri palacii parietibus, in qua melius, aptius et tutius ad predicti nostri patrimonii scripturarum conservacionem fieri poterit et etiam ordinari, opposicionibus et contradiccionibus tam gubernatoris nostri salarii quam aliorum quorumcumque super hiis forsitan faciendis minime exauditis; quod quidem archivum sive scriptorium cum bono et decenti portali cum volta lapidea, quod fieri volumus juxta quandam logietam ibi subtus predictum archiepiscopale palacium positam et murum sive parietem nostri prefati palacii pro dicto ibidem portali construendo totaliter perforari, ut per inde et non per aliam quamcumque partem ad dictum archivum sive scriptorium additus et exitus perpetuo habeantur, et cum competentibus etiam januis, armariis fusteis intus ipsum archivum sive scriptorium circumquaque parietes eiusdem appossitis et afixis pro recondendis in eisdem dicti nostri patrimonii scripturis ac cum competenti scrineo sive scriptorio scribendi et dicte scribanie oficio exercendi, et demum cum firmissima volta lapidea ne aqua vel ignis recondendis ibidem scripturis noscere casualiter vel alias valeat vel obesse, ex predicta curie nostre pecunia operari per dictum administratorem seu operari facere, ut citius fieri poterit, construi et hedificari volumus etiam jubemus, inibique perpetuo et non alibi dictam scribaniam teneri et etiam excerceri ac ipsius scribanie protocolla sive capibrevia et alias quascumque scripturas tam publicas quam privatas pro nostro facientia sive facientes patrimonio antedicto, tam per fidelem scriptorem nostrum Petrum de Calidis, dictam nunc scribaniam a nobis ad sui vitam et unius heredis ipsius obtinentem, quam alios

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

quoscumque per quos seu eorum substitutos tempore successivo in quocumque dicte insule capite, tan Callari scilicet quam Lugudori quam alterius cuiuscumque intra insulam ipsam prefatam regetur atque exercebitur scribaniam, tanquam in tutiori et insigniori loco eodem constructo archivo, ut puta in castro Callari, quod capud et robur ac unica clavis totius dicte insule est non est dubium et ab omnibus reputatur, poni ad perpetuam earum conservationem mandamus integriter et recondi. mandantes per hanc cartam nostram perpetuis temporibus observandam nobili et dilectis gubernatoribus ac fidelibus administratoribus insule supradicte, aliisque universis et singulis officialibus et subditis nostris totius insule prelibate et ipsorum officialium locatenentibus presentibus et futuris, quatenus contra predictam per nos pro tanto bono et dicti nostri patrimonii utili et perpetua conservatione sic fieri ordinata non faciant vel veniant nec aliquem contravenire permittant, si de nostra confidunt gracia vel amore; quinimo dicto nostro administratori Callari per quem ex curie nostre peccunia, ut superius est jam tactum, et per aliam nostram litteram [1] sub presentis data confectam eidem expresse tradimus in mandatis predicta omnia sic fieri volumus et compleri, dent super eisdem auxilium, consilium et favorem toties quoties fuerit opportunum et ab eodem aut prenominato Petro de Calidis scriptore nostro prefatam nunc scribaniam tenente pro nobis et exercente, ut prefertur, ex inde extiterint requisiti. in cuius rei testimonium presentem fieri jussimus nostre magestatis sigillo inpendenti munitam. datum Cervarie .xxix. die novembris anno a nativitate Domini .mcccl. nono. nostrique regni vicesimo quarto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1033, f. 149.

CXXXI

Alagó, 15 maig 1360

PERE III ORDENA AL JUSTICIA D'ARAGÓ QUE OBLIGUI A ESTAR A LA DISPOSICIÓ DE MESTRE BARTOMEU DE TRESBENS, [2] ELS FERRERS QUE NECESSITI PERA UNA OBRA QUE HA DE FER.

Don Pedro etc. al amado consellero nuestro Johan Lopez de Sesse, cavallero, justicia de Aragon o a su lugar tenient, salut e dileccio. mandamos vos que a

1) Se troba a continuació en el mateix registre.
2) V. sobre aquest metge, vol. I, doc. CCLXIV.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

requisicion de maestro Bertolomeu de Tres bienes, maestre en artes e en medicina, fisico nuestro, forcedes e costregades de part nuestra aquell o aquellos ferreros de Çaragoça que el vos dira a fer aquella obra que el querra e en aquellos dias, horas e tiempos que ell demandara. dada en Alagon, dius el nuestro aniello mayor, a .xv. dias de mayo en el anyo de la natividad de Nuestro Senyor .mccclx.

Dominus rex mandavit mihi, Jacobo Conesa.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1171, f. 14.

CXXXII

Pertusa, 19 juliol 1360

PERE III ENCARREGA AL BISBE D'OSCA QUE TORNIN A OBRIRSE LES ESCOLES DEL SEU ESTUDI, EN QUE S'HI ENSENYAVEN LES DECRETALS

Rex Aragonum.

Relacione fidelis nostri Dominici Egidii bacallarii in legibus nobis innotuit quod quidam clerici civitatis Osce, eo quare statuto termino non poterat eis satisfieri per studentes studii ipsius civitatis in salario quorundam scolarum, eas clauserunt ilico sic quod decretalium leccio, que in eis continuabatur, cessare habuit in non modicam turbacionem ipsorum studencium et etiam detrimentum; sane quare habito respectu ad varia et diversa comoda que res publica civitatis eiusdem et etiam tocius regni Aragonum ratione dicti studii si continuetur in civitate eadem sorcietur, ob quod sunt studentes ipsum iniciantes studium non rigoribus neque opportunis gratiis et favoribus prosequendi, ideo vos afectuose precamus faciendo aperire dictas scolas quam alias in quibuscumque poteritis, dictos studentes iuvetis ita quod ipsi inibi studere valeant et alios ad se trahere pro augmento et multiplicacione studii memorati; et hoc regraciabimus vobis servicium. datum Pertuse, sub nostro sigillo secreto, .xix. die julii anno a nativitate Domini .mccclx.

Dirigitur episcopo Oscensi.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1171, f. 95.
Cf. docs. CXX, CXXII y CXXVIII.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CXXXIII

Barcelona, 24 octubre 1360

PERE III ESCRIU AL ESCULPTOR MESTRE ALOY, DONANTLI LA SEVA OPINIÓ SOBRE LA FORMA DE LES SEPULTURES QUE FA A POBLET

Lo rey d Arago.

Vostra letra havem reebuda e entes ço que s i contenia responem vos que escrivim per letra signada de nostra ma fort espressament al nostre veguer de Tarragona, que ell exequesca la declaracio feta per rao de la satisfaccio fahedora del dan donat en lo nostre castell e axi pensam que dara recapte. quant es a la obra de la nostra sepultura e de les reynes que ns havets tramesa depincta en lo pergami, vos responem que si l arch era aytal com vos deits, seria massa alt e la obra seria fort desmesurada, per que volem que y sobresiats entro que nos, Deu volent, la siam, car parten d aci si s vol anem en Arago, si s vol en regne de Valencia, entenem a passar per Poblet [1] e vos serets hi, ladonchs vista la vostra obra a ull fer

1) El mateix proposit el demostra el rey en una carta que endreçava desde Saragoça a mestre Aloy y al majordom de la reina, Blay Fernández de Heredia, ab data de 4 de juliol de 1360 (registre 1072, f. 73 v.).

La reina Alionor, creyent que'ls mestres Aloy y Castalls havien acabat la construcció de les sepultures, *sic quod nil restat per eos fieri in opere antedicto*, manava en 6 de juny de 1359 que s'els hi paguessin 1666 sous que'ls hi devia (reg 1567, f. 86 v.). Però'ls sepulcres encara trigaren alguns anys a esser terminats; en 17 de juny del mateix any 1359, el rey allargava'l terme concedit als esculptors Aloy y Castalls pera construirlos (reg. 1071, f. 29 v.). Per un pagament de maig de 1361 sabem que les sepultures de les reynes foren terminades per Mestre Castalls, a qui Mestre Aloy feu cessió dels drets que li pertocaven. En 20 d'abril de 1366, Pere III escrivia al abat de Poblet concedintli 10 mil sous de la décima del monastir pera acabament (diu la carta) *de la obra de la sepultura del sant rey en Jacme, de bona memoria, rey d Arago e del rey Ildefons e les sepultures nostres e de les reines, les quals lonch de temps ha havem ordenades esser fetes e construides en lo monestir de Poblet* (reg 1212, f. 90; Coroleu; op. cit., p. 31).

Els cossos de les reines varen serhi portats en juny de 1350 y el rey manà que s'els hi disposés una sepultura provisional, segons se diu en la carta següent (reg. 1134, f. 79):

«Abat. fem vos saber que havem haudes letres del bisbe de Valencia en que ns fa saber que cell ab los cossos de les reynes nostres mullers, de bona memoria, sera aqui digmenge primer vinent per lo mati, perque volem e us pregam que les sepultures dels dits cosses per aquesta forma façats fer, que les caxes on los cosses estaran no toquen en terra al cap ne als peus ne als costats ne damunt ne davall, e ls clots de les foses sien de pedra ab barres de ferre, sobre les quals astien les caxes damunt dites ... dat en Leyda ... a .ix. dies de juny de mcccl.»

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

s a be e segons que s cove, si a Deu plau. quant a les altres coses contengudes en vostra letra e al dampnatge lo qual deits que havets pres per lo trencament de la obra, la qual deits que no sabets com s es trencada, e al servey que ns havets fet e ns fets, nos haurem nostre bon esguard envers vos. dada en Barchinona, sots lo nostre anell major, a .xxiiii. dies d octubre de l any .mccclx.

Fuit missa magistro Eligio et fuit signata sigillo anuli maioris domini regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1172, f. 188 v. [1]
Cf. docs. C y CXI.

CXXXIV

Barcelona, 15 janer 1361

PERE III MANA ENDREÇAR L'ALTAR DE LA CAPELLA DE L'ALJAFERÍA, [2] PERA PORTARHI'L RETAULE DE SANT JORDI QUE HA FET PINTAR

Lo rey d Aragon.

Sabet que nos havemos feyto fer un retaulo de San Jorgi a huebos de la capella de la reyna del Aljaferia de Çaragoça, dius invocacion del qual santo la dita capella deve seer instituida, el qual retaule de present entendemos a enbiar alla, porque vos mandamos que luego fagades fer portas e cerradura a la dita capella e endreçar l altar de guisa que quando el dito retaule hauredes recebido, aquel lo podades poner e assentar dessuso el dito altar, assi como conviene. e esto no tardedes por ninguna cosa. dada en Barchinona, dius nuestro siello secreto, a .xv. dias de janero, en el anyo de la nativitat de Nuestro Senyor .mccc. sexanta .i. rex Petrus.

Fuit missa Blasio Azenarii de Borau.

Dominus rex mandavit mihi Jacobo Conesa.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1173, f. 4 v.

1) Vegis també'l fol. 102 v. del mateix registre.

2) En data de 10 de març del mateix any, el rey donava orde de que's destinessin 3 mil sous pera fer llibres a *ops de la nostra esgleya de la aljaferia* (reg. 1173, f. 101). V. vol. I, doc. CLX.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CXXXV

Lleyda, 13 març 1361

PERE III ORDENA ARREGLAR ELS CAMINS PERA QUE PUGUIN PASSARHI ELS CARROS QUE PORTEN LES PEDRES NECESSARIES PERA LA CONSTRUCCIÓ DE LES SEPULTURES DE POBLET

Petrus etc. fidelibus nostris vicario Gerunde et Bisulduni aliisque universis et singulis officialibus nostris presentibus et futuris, vel loca tenentibus eorundem, ad quos presentes pervenerint, salutem et graciam. cum Jacobus de Castaills, magister operis sedis Ilerde, pro conficiendo tumulo nostro et serenissimarum reginarum nostrarum consortum, habeat plures lapides facere deportari a petraria de Belda dicte vicarie Gerunde usque ad portum de Rosis et de inde per mare usque ad civitatem Terrachone et ab ipsa civitate ad monasterium Populeti, et currus sive carrete in quibus ipsi lapides habent necessario deportari non possent absque dificultate maxima pertransire per iter quo itur de dicta civitate ad ipsum monasterium, nisi aliqui passus qui sunt in dicto itinere per quos ipsi currus sive carrete duci habent, primitus apterentur; idcirco vobis et unicuique vestrum dicimus et mandamus expresse quatenus quilibet vestrum in jurisdiccione vobis comissa cum quo et quociens a dicto magistro fueritis requisiti, dictos passus itinerum predictorum aptari et refici continuo faciatis, taliter quod dicti currus sive carrete per ipsa itinera tute et absque periculo valeant pertransire, sic in hiis vos habendo quod culpa vestri opus nostrum jamdictum nullatenus retardetur. datum Ilerde, tercia decima die marcii, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo primo. Eximinus Sancii.

Michael de Bordello mandato regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1073, f. 45 v.[1]
Cf. docs. C, CXI y CXXXIII.

1) Segueix a una altra lletra de semblant contingut.

A continuació posem altres disposicions sobre'l transport de les pedres pera'ls sepulcres:

Barcelona, 1 juliol 1350. — Ja que mestre Aloy *prope locum de Bisulduno plures marmoreos lapides scindi fecerit,* mana'l rey que se li facilitin carros y barcos pera'l seu transport (reg. 1064, f. 105).

26 febrer 1352. — Orde de que sigui lliurada als mestres Aloy y Jaume Castalls *una carreta ab la qual puxen portar les pedres de la sepultura nostra e de les altres reynes, mullers nostres de bona memoria, tro a la mar* (reg. 1066, f. 16).

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CXXXVI

Barcelona, 19 novembre 1361

PERE III ORDENA A L'ARGENTER PERE ALFORGE [1] QUE TORNI AL PUNT A BARCELONA, PER TERMINAR EL TABERNACLE DE LA SEU

En P. etc. al feel de casa nostra en Pere Alforge, argenter de Barchinona, salut e gracia. com per part del obrer del sant tabernacle de la Seu de Barchinona, nos sia estat intimat que vos, jatsia raquest siats estat que vinguessets a la dita ciutat per acabar lo dit tabernacle, allo no curats fer ans per vostre propri profit romanits e estats en la ciutat de Tarragona, a la qual anas ab volentat del dit obrer, mas ara oltra son voler hi aturats, no recordant vos del homanatge que per aço havets fet, e nos molt haiam a cor que l dit tabernacle sia tost acabat, per ço us dehim e manam fortment e espressa per virtut del homenatge dessus dit, que tantost vingats a Barchinona per la dita raho, tots altres affers a part posats. e aço per res no mudets; en altra guisa ab aquesta matexa letra manam al vager de la dita ciutat de Tarragona, que us forç a venir a Barchinona fortment e destreta. dada en Barchinona, a .xix. dies de noembre en l any de la nativitat de Nostre Senyor .mccclxi.

Dominus rex mandavit mihi Bertrando ça Muntada.

Arx. Cor. Aragó, reg. 709, 140.

CXXXVII

octubre 1361

PAGAMENT D'UN LLIBRET PINTAT DE MOSTRES, PERA LA REINA

Item done a mossen en Berenguer de Palau, camarlench de la senyora reina ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per .viii. rosetes e una perla e per .i. libret pintat de mostres, que de manament de la dita senyora ha comprat,

1) En el mes de setembre de 1360 aparelx mencionat un altre argenter anomenat Jaume de Alforge, de la ciutat de Mallorca (reg. 1420, f. 93 v.).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

les quals rosetes, perla e libret ab .xxx. solidos que li son deguts per or qui es entrat en una garlanda d or morischa de la dita senyora, la qual ha feta adobar .xlvi. sols. barchs.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XXV de Berenguer de Relat, f. 74 v.

CXXXVIII

Barcelona, 27 novembre 1361

PERE III DEMANA A PERE BOYL LES HISTORIES DEL REY DE FRANÇA

Lo rey.

Mossen Pere Boyl : fem vos saber que nos havem fet cercar en lo nostre archiu e en altres lochs lo libre de les istories del rey de França lo qual havem ops e no lo podem trobar en loch del mon. e pensam nos que per ventura l altre dia quant vos prestam alscuns libres romangues per oblit de vostres servicials en vostre poder. perque us pregam que tantost façats regonexer en vostres cofres lo dit libre; e si lo posets trobar, encontinent nos trametats aquell per lo portador de la present que gran plaer nos en farets. dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .xxvii. dies de noembre de l any .mccclxi.

Fuit missa Petro Boyl.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1178, f. 82 v.
Cf. vol. I, docs. CI y CC.

CXXXIX

Barcelona, 2 desembre 1361

PERE III MANA QUE'S PERMETI EXERCIR LA JUDICATURA AN ANTONI ARAGONÉS, SI VERDADERAMENT HA ESTUDIAT EL DRET DURANT CINCH ANYS

Petrus etc. fidelibus nostris vicario et baiulo Ville Franche Penitensium seu eorum loca tenentibus, salutem et gratiam. pro parte Anthonii Aragonesii jurisperiti dicte ville fuit nobis exponitum reverenter, quod licet ipse habeat quinque libros legales et studuerit in jure in Montispesulano et in Bononia per quinque annos et de hoc in posse vestro per juramentum fidem fecerit, sicque videtur sa-

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

tisfacisse constitutioni edite in curia in villa Cervarie ultimo celebrata, [1] per quam constitutionem licitum est dicto Anthonio advocacionis et judicature uti oficio; attamen aliqui propter odium ipsius Anthoni nituntur sibi oponere quod juxta dictam constitucionem advocare non potest, cum per quinque annos jus non audiverit nec quinque libros legales habeat, in magnum eiusdem Anthoni dampnum et preiudicium manifestum; suplicato itaque nobis super hiis debite provideri, tanquam pater et legittimus administrator incliti ac magnifici infantis Johannis primogeniti nostri carissimi ducis Gerunde, comitisque Cervarie, vobis dicimus et mandamus quatenus si repereritis per dictum Anthonium predicte constitucioni satisfacisse juxta dictam formam, sinatis ipsum Anthonium uti officio advocacionis et judicature, dicta oppossicione seu quavis inhibicione per quosvis oficiales facta vel fienda in aliquo non obstante. datum Barchinone, .ii. die decembris, anno a nativitate Domini .mccclx. primo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 7c7, f. 38 v.

CXL

Barcelona, 1 janer 1362

La reina Alionor mana pagar an Guillem Carbonell, mestre de cases, lo que se li deu per la construcció de la capella de Sant Miquel de l'iglesia de Santa Clara de Barcelona.

Alienora etc. fideli consiliario et thesaurario nostro Berengario de Relato, salutem et gratiam. dicimus et mandamus vobis quatenus de peccunia curie nostre que penes vos est vel erit, detis et solvatis Guillelmo Carbonelli, magistro domorum, civi Barchinone, sex mille solidos Barchinonenses [2] quos sibi dare debemus ex

1) Cf. vol. I, doc. CCXXVII.

2) Part d'aquesta quantitat era pagada per el tresorer en setembre de 1364 (A. R. P., compte XXXI den Berenguer de Relat, f. 70):

«En lo dit mes de satembre done an G. Carbonell, mestre de cases de la ciutat de Barchinona, d aquells .vii. mil solidos barchs. los quals la senyora reyna li davia dar e pagar e per mi li mana esser dats ab letra de la dita senyora, dada en Barchinona, prima die decembris del any prop passat .mccclxiii., per composicio que la dita senyora e jo en nom seu fahem ab lo dit G. per raho de una capella la qual ab ses propies messions, per ordinacio de la dita senyora, es tengut fer e construir dintre cert temps, sots invocacio de sent Miquel Archangell en la sgleya de les sors Menors de Barchinona, sots certes condicions, segons que s conte en la dita letra : .cccc. sol. barchs.»

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

convencione inter nos et ipsum facta pro construenda seu construhi facienda ad opus nostri, eius propriis sumptibus et expensis, quandam capellam quam proposuimus facere construhi intus ecclesiam sancte Clare Barchinone, sub invocatione sancti Michaelis, in illo loco seu parte dicte ecclesie et per illum modum de quibus idem Guillelmus est jam plenarie informatus, juxta tenorem cuiusdam publici instrumenti per dictum Guillelmum super hoc facti et firmati in posse Jacobi Egidii notarii Barchinone; et facta solutione presentem ab eo recuperetis litteram cum apochis de soluto. mandantes huius serie magistro rationali regie curie seu alii cuicumque a vobis de predictis computum audituro, quatenus dictam pecunie quantitatem in vostro recipiat computo et admittat, vobis sibi restituente tamen presentem et apocham seu apochas pretitularium solutionum per vos dicto Guillelmo de dictis sex mille solidos fiendarum dicta ex causa. nec vobis super hoc dubium seu questionem aliquam faciat seu apponat. datum Barchinone prima die januarii anno a nativitate Domini .mccclx. secundo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1570, f. 163 v.

CXLI

Barcelona, 15 janer 1362

ALBARÀ DE LES DESPESES FETES PER L'ASTROLECH DALMAU PLANES EN LA CONSTRUCCIÓ D'UNA ESFERA PERA'L REY [1]

Dalmau Planes.

Al honrat en Berenguer de Reelat, tresorer de la senyora reyna, de part d en Pere des Bosch, scriva de racio de casa del senyor rey, fas vos saber que an Dalmau Planes, de casa del dit senyor rey, son degudes les quantitats deius scrites, les quals

1) Al f. 247 de *libre terç de notaments dels officials de casa del senyor rey fet per en Pere deç Bosch,* començat en janer de 1356, s'hi troben els següents curiosos notaments, relatius a la construcció d'aquesta esfera :

«Notaments den Dalmau Ses Planes e de maestre P. Engeubert de les armilles e de la espera que an feta al senyor rey.

Primerament tenen .ii. rodes grans de fusta ab lurs perns e ab lurs edificis per provar lo cors de les esteles, en les quals rodes entra fusta qui costa ab mans de maestres segons que vuy es abtada ab aquella qui entra en l espera qui esta en un altre roda de fusta e .ii. banquets e una escaia per pujar e aministrar en les dites rodes

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

de manament del dit senyor rey ha despeses en la ciutat de Barchinona per raho de .i. spera que l dit Dalmau e maestre Pere Angilbert, sanrera maestre d estrologia, han feta per ops del dit senyor en la dita ciutat de Barchinona e fo acabada la dita espera per tot lo mes de deembre prop passat qui feni en l any deius scrit, es a saber : per diverses troses de fusta que compra de diverses persones en la dita ciutat per ops del bastiment de la dita spera e que dona a diverses persones que logua per enguixar la dita spera e plaguar lo bastiment de aquella: .lix. solidos, .iiii. denarios barchinonenses. item li es degut per .vii. onses mige d atzur d Acra que compra en la dita ciutat de Barchinona, de que foren fetes los .xii. signes, steles, planetes e altres figures diverses en lo pom de la dita spera e costaren d en Bernat Corral, mercader de la dita ciutat, ço es .iii. onses .i. quart de gros a raho de .xviii. solidos la onza e .iii. onses mige e .i. quart de prim a raho de .xlix. solidos .vii. diners la onsa, fan .ccciii. solidos barchinonenses. item li es degut que costa la imagineria del pom e lo bastiment de la spera, vermello, ous e altres colors que y entraren: .xlviii. solidos, .viii. diners barchinonesos. item li es degut per .cxii. panys d or, .xxiiii. d argent e .xviii. d estany que compra en la dita ciutat de que foren fetes steles en los dits signes e en diverses figures de besties que son figurades en lo dit pom de la spera e .vi. solidos que costa .i. libra mige de vermello per anvernissar lo dit pom de la dita spera: .xxxiiii. solidos, viii. diners barchinonesos. item li es degut per diverses guarniments de ferre que feu fer en la dita ciutat necessaris a la dita espera, es a saber .i. roda, .i. lenterna ab brases de ferre ab son pom per menar la dita spera .iiii. vergues de ferre per tenir les cortines qui son estades fetes per estar en torn de la dita spera, .viii. guanxets per tenir les dites vergues e .iiii. guaffets per tenir lo guarda pols e .i. launa de ferre per tenir lo pom de la dita spera e diverses claus e tatxes que compra que foren meses en lo dit bastiment, e costa tot de diverses persones de qui ho compra .xciii. solidos barchinonesos. item li es degut per .x. canes de canamas de Borgunya vert que compra en la dita ciutat, de que foren fetes cortines

e una porta qui fo feta el cap de la torra hon estan les dites rodes, e .xii. costers de fusta qui estan en torn de la torra hon estan les dites rodes: .dccccxxxvi. solidos, .iii. diners. item tenen .iii. sercles de ferra los dos per les armilles e la un per l espera e un pern qui esta en la roda de l espera costa: .cx. solidos, .vi. diners. item .xii. serpayeres de lana per cobrir la torra hon estan les armilles costaren ab cordes ab que foren fermades les serpayeres: .lix. solidos, .iii. diners. item tenen una armilla de ferre de lauto ab .i. estoig que tenen, en que va la dita armilla .cxcvi. solidos, .iiii. diners. totes les dites coses son largament contengudes en .i. sedula de paper la qual a mi han liurada e aquella he enfilada. e les damunt dites coses de manament del senyor rey les he notades.»

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

que estan en torn de la dita spera per guarda de pols a raho de .iii. solidos, .ii. diners la cana e per .lxxx. anells de lauto que compra per ops de les dites cortines e per .i. pany que feu fer per ops de la dita cambra del palau del dit senyor qui es en Barchinona hon esta la dita spera: .xliiii. solidos, .iii. diners barchinonesos. item li es degut que dona a diverses maestres d axa que logua qui hobraren .l. dies en fer lo dit pom, bastiment, guarda pols e altres hobres de fusta ops de la dita spera, a raho de .iii. solidos per cascuns d ells lo dia fan, ab .xvi. solidos que foren donats a .i. pintor qui endrapa e endrassa lo dit pom de la spera, .clxvi. solidos Barchinone. item li es degut que dona an Ramon Torrent, pintor de la dita ciutat qui deboxa e pinta los dits .xii. signes, planetes, steles e diverses figures de besties en lo pom de la dita spera, donant compliment a aquella de tot pint, segons que per estimacio d altres maestres li foren ajutjats per treballs seus e .xxiii. solidos, .vi. diners que y havia despeses en dar a boure de mati al dit Ramon Torrent e altres maestres qui ab ell hobraven: .dccxxxv. solidos, .vi. diners barchinonesos. item li es degut que dona a diverses bastays que logua diverses vegades qui treyen la dita spera de la cambra hon fo feta e pintada de l alberch d en Ramon Duray, qui es al carrer del Roudor e posaven la defora en .i. tarrat al sol per exugar les dites pintures, e portaren la dita spera ab tot son forniment del dit alberch tro al dit palau del senyor rey qui es en Barchinona, e la maseran en .i. cambra hon esta hon lo dit senyor la menava metre e .xxx. solidos que foren dats a .iii. mariners que logua qui aydaren a vellar la dita spera del dit alberch ab diverses artificis e ingins que y feran e l aydaren a puyar en la dita cambra del dit palau .lxxi. solidos Barchinone. item li es degut que costa de adobar lo dit alberch en que estava la dita spera per raho que com len tragueran desferan .i, paret de rajola e descobriren .i. tros de taulada e altres dampnatges qui si faheran per ço que sens afollament poguessen traure la dita spera .xiiii. solidos, .vii. diners barchinonesos. de les quals quantitats demunt dites a ells degudes que son en summa segons que largament ha donat per scrit en .i. quahern de paper lo qual a mi ha liurat e aquell he enfilat e d aquell ha feta fe: .mdlxx. solidos, .i. diner barchinonesos, li abat segons que es notat el meu libre .x.ᵉ dels acurriments en .ccxxviii. cartes d aquells .c. florins d or que l dit senyor li mana acorrer dels diners de la sua cambra en lo mes de janer prop passat de l any .mccclxi. .l. florins d or, com los romanents .l. florins d or li romanen notats el dit libre e carta per altre hobra que fa per ops del dit senyor, qui a raho de .xii. solidos, .ii. diners per cascun flori d or fan .dcviii. solidos, .iiii. diners barchinonesos. item li abat

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

que reebe per diverses troses de fusta qui no y podien servir que vane en la dita ciutat de Barchinona finida la dita hobra .xviii. solidos barchinonesos, es en summa ço que li abat .dcxxvi. solidos, .iiii. diners Barchinone los quals abatuts de la quantitat dejus dita, romanli a donar nongenti quadraginta tres solidos et novem denarios Barchinone. es sert empero que la dita spera, ab son forniment, es estada liurada en Pere Palau franer de Barchinona de casa del dit senyor, qui aquella te en una casa del dit palau. e lo present albara he fet a vos de manament del dit senyor a mi fet ab letra sua segellada ab lo segell secret, datum en sent Boy .iiii. dies del present mes de janer, e aquella he enfilada. datum Barchinone .xv. dies del mes de janer anno a nativitate Domini .mccclx. secundo.

Arx. Reyal Patrimoni; Libre VIII extraordinari fet per en P. des Bosch, escrivà de ració, començat en 1359, f. 186 v.
Cf. vol. I, doc. CCII.

CXLII

Valencia, 24 març 1362

Pere III ordena al veguer de Barcelona que averigüi si l'astrolech en Dalmau Planes es culpable de la mort den Pere Gilbert, també astrolech del rey, ab el que havia fet societat.

Petrus etc. fideli nostro vicario Barchinone et Valensis vel eius locum tenenti, salutem et gratiam. supplicacionem humilem per Bernardum Engelbert fratrem magistri Petri Engelbert, quondam, astrologii de domo nostra, nobis reverenter exhibitam suscepimus continentem quod cum idem magister Petrus, qui societatem fecerat cum Dalmacio Planes, astrolago de domo nostra, habitatoreque dicte civitatis in uno et eodem hospicio cum eodem Dalmacio habitando, detineretur infirmitate, idem Dalmatius sue salutis inmemore nostramque correccionem non verendo, ipsum magistrum Petrum ut dicitur pocionavit, sic quod idem magister Petrus, quamvis desuspitatus esset per fisicos qui ipsum curabant, diem suum clausit extremum; quocirca vobis dicimus et expresse mandamus quatenus de predictis informacionem veridicam recipiatis et si ipsum Dalmatium in eisdem culpabilem inveneritis, illum taliter et ita rigide puniatis, quod sibi ad penam et

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

ceteris similia attentare volentibus, transeat in exemplum. datum Valencie, .xxiiii. die marcii, anno a nativitate Domini .mccclx. secundo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 707, f. 159 v. [1]

CXLIII

Belloch, 10 novembre 1362

PERE III DEMANA UN ASTRELABI QUE LI HA CONSTRUIT EL JUEU AÇAN DEL BARRI

Lo Rey.

Governador. sapiats que Naçan del Barri [2] nos devia trametre en Barchinona .i. estalabre lo qual nos havia fet; e jassia lo dit Naçan nos haia fet saber que n Vidal Ferrer jueu de Barchinona nos daria lo dit estalabre lo qual ell li havia trames, empero ne lo dit Vidal Ferrer es vengut davant nos, ne sabem per qual rao s a estat, ne havem haut lo dit estalabre. perque us dehim e us manam que façats que l dit Naçan del Barri vos do lo dit estalabre que ns ha ja fet o que ns en faça altre sens tarda e trametets lo ns en continent a Muntso. dada en Belloch, sots nostre anell major, a .x. de novembre en l any de la nativitat de Nostre Senyor .mccclxii.

Al governador de Rossello.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo Michaelis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1183, f. 115.

1) En el mateix foli hi ha un altra carta dirigida també al veguer de Barcelona, sobre una reclamació contra en Dalmau Planes, que s'havia apropiat els bens den Pere Gilbert.

2) En 26 d'agost de 1356 el rey nomenava familiar seu a Natzan del Barri, de Perpinyà, espert en l'art *construendi instrumenta horologiorum et astrologiorum* (reg. 899, f. 75 v.).

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CXLIV

Montçó, 9 desembre 1362

PERE III CONCEDEIX AN ISSAACH NAFUCI, MESTRE D'ASTRELABIS, EL CARRECH DE RABÍ DE L'ALJAMA DE MALLORCA [1]

Nos Petrus etc. attendentes nos concessionem infrascriptam fecisse tibi Issaco Nafuci judeo Majoricarum nunc domestico nostro, magistro seu artifici stelabrorum, cum carta nostra continencie subsequentis : Nos Petrus etc., dum ad grata servicia nobis prestita per te Issacum Nafudi, judeum Majoricarum, dirigimus aciem mentis nostre, dignum reputamus esse et racioni consonum ut te subscripta et ampliori gracia prosequamur, idcirco tenore presentis concedimus tibi quod sis rabinus, id est sohafet et vodech, aliame judeorum civitatis Majoricarum, ita quod tu et ille nec illi quos ad hec elegeris, substitueris aut deputaveris et nullus alius possis vel possint decollare et judahitzare arietes, edules et alia animalia que vendi habeant in aljama predicta; volentes et concedentes tibi quod pro inde habeas, recipias et percipias illud salarium et ea jura que per alios qui hucusque dictum tenuerunt officium sunt solita recipi et haberi. mandantes cum hac eadem gubernatori nostro Majoricarum ceterisque officialibus nostris et eorum loca tenentibus nec non secretariis et aliis judeis dicte aljame presentibus et futuris quod te, et nullum alium, habeant pro rabino, id est sohafet et vodech, dicte aljame dum vitam duxeris in humanis, tibique pareant et respondeant ac pareri et responderi faciant de salario et juribus assuetis, concessione per nos Magalufo Bo-

1) Cf. doc. CXXIX.

Al foli 54 v. del mateix registre hi ha la carta següent, de 14 de desembre:

«Nos Petrus. tenore presentis fatemur habuisse et recepisse a te Issaco Nafuci judeo Majoricarum domestico nostro magistro seu artifice stelabriorum, quadraginta regales auri Majoricarum in forma subscripta, pretextu concessionis tibi et cuidam filio tuo per nos facte de officio rabinatus aljame judeorum dicte civitatis Majoricarum, de quibus siquidem quadraginta regalibus, viginti in nostris manibus tradidistis et pro aliis viginti debes construere et nobis tradere et jam construxisti in parte unum quadrantem argenteum ad proprium usum nostrum. in cuius rei testimonium presentem fieri jussimus nostro sigillo munitam. datum in Montessono .xiiii. die decembris anno a nativitate Domini, millessimo .ccclx. secundo.»

V. també'l foli 55 v.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

niach ad nostri beneplacitum facta, quam presentis serie revocamus, in aliquo non obstante. in cuius rei testimonium presentem cartam nostram tibi fieri jussimus nostro pendenti sigillo munitam. datum Barchinone, prima die octobris anno a nativitate Domini millessimo .ccclx. nostrique regni .xx. quinto. P. canc. rex Petrus. attendentes eciam quod tu dictus Issacus exibes te promtum ad complacendum nobis in hiis que ad tui manifestum competere dinoscuntur, ex quo nos inducimur ad prosequendum te favoribus opportunis, propterea tenore presentis carte nostre firmiter valiture concedimus tibi de gracia speciali quod Juceffus filius tuus, si tibi supervixerit habeat, teneat et regat dictum officium, dum vitam duxerit in humanis. et si forsan dictus filius tuus tempore mortis tue non fuerit in tali constitutus etate, quod possit regere ipsum officium, volumus et cum presenti sibi concedimus quod illud possit regere per idoneum substitutum, mandantes per hanc eandem gubernatori Majoricarum aliisque officialibus nostris presentibus et futuris et ipsorum locatenentibus, quatenus concessionem nostram hujusmodi, quam de certa sciencia facimus tibi et dicto filio tuo, teneant et observent et faciant per quoscumque inviolabiliter observari, comissione seu concessione de dicto officio per nos facta Salamoni Caracosa, judeo Majoricarum, ad sui vitam cum littera nostra, data in villa Montissoni .xx. prima die novembris anno infrascripto, quam fecimus obliti preinserte concessionis et alia quacumque si que inde facta est alicui post preinsertam concessionem, nullatenus obsistente. in cuius rei testimonium hanc fieri jussimus, nostro sigillo pendenti munitam. datum in Montesono .ix. die decembris anno a nativitate Domini .mccclx. secundo, regnique nostri .xx. septimo. P. canc. rex Petrus.

Dominus rex mandavit mihi Jacobo Conesa.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1422, f. 54.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CXLV

Castelló, 17 juliol 1363

PERE III ENVIA A L'INFANT JOAN EL SEU MESTRE D'ESGRIMA

Lo Rey.

Car primogenit : lo feel de casa nostra Pere Dantist [1] sen va a vos mostrar vos de esgrima, perque haiats lo per recomanat e perseguit aquell de vostra gracia e merce, cor antich servidor es del senyor rey N Amfos pare nostre e avi vostre e de nos, e ha mostrat a ell e a nos e mostrara a vos del dit joch. dada en Castello, sots nostre segell secret, a .xvii. de juliol en l any de la nativitat de Nostre Senyor .mccclxiii. Guillelmus de Palou.

Dominus rex mandavit Bertrando de Pinos.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1188, f. 98.

CXLVI

Saragoça, 15 setembre 1363

PERE III CONCEDEIX AN JOAN EXIMENO DE SALANOVA, DOCTOR EN LLEIS, TOTS ELS LLIBRES QUE HAVIEN PERTENESCUT AN PERE MARTINEZ DEXIARCH, DE TEROL

Nos Petrus etc. volentes vos dilectum consiliarium et auditorem curie nostre Johannem Eximeni de Salanova, militem legumque doctorem, nostro favore prosequi gracioso, tenore presentis damus et concedimus vobis omnes et quoscumque libros juridicos, seu alios cuiuscumque artis sive materie fuerint seu existant, qui fuerunt Petri Martini Dexiarch, vicini Turoli, nobis rebellis, quique in civitate Cesarauguste poteritis reperiri, sive libri predicti pignori fuerint obligati sive non, vobis tamen satisfaciente creditoribus ipsos libros pignori detinentibus in omni eo

1) En la crònica del rey Pere, al parlar del setge d'Exerica (1336) s'hi menciona aquest personatge : *Pere Dantist, porter nostre, qui era mestre nostre d'escriura* (Crònica del rey Pere III; edició Coroleu, p. 88). S'esplica facilment la mala lectura d'*escriura* per *escrima*.

El Sr Gabriel Llabrés publicà un document referent a un jueu mallorquí, anomenat Bellshom, que també era mestre d'esgrima en 1389 (*Boletin de la Sociedad Arqueol. Luliana*, III, 321).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

quod super libris ipsis fuerit mutuatum vel mutuo traditum, sicut decet; ita quod vos dictus Johannes Eximeni, pretextu huiusmodi, possitis dictos libros ubicumque illos reperiri poteritis et penes personas quascumque tam christianas, tam judaycas quam sarracenas, petere, exigere et habere. mandantes per hanc eandem gerenti vices gubernatoris justicie Aragonie aliisque officialibus nostris vel eorum locatenentibus quatenus concessionem et gratias nostras huiusmodi firmas habeant et observent et non contraveniant seu aliquem contravenire permitant aliqua racione. in cuius rei testimonium presentem fieri jussimus nostro sigillo munitam. datum Cesarauguste, .xv. die septembris anno a nativitate Domini .mccclx. tercio.

Dominus rex mandavit mihi Franciscus dez Gual.

Arx. Cor. Aragó, reg. 908, f. 246.

CXLVII

Lleyda, 12 octubre 1363

PERE III ENCARREGA A FR. JOAN BALLESTER,[1] GENERAL DELS CARMELITANS, QUE ENTREGUI AL PRIOR DEL SEU ORDE A BARCELONA, LA COPIA QUE TÉ D'UNA CRÒNICA UNIVERSAL,[2] PERA QUE FR. JAUME DOMENECH PUGUI FERLA TRASLADAR PERA'L REY.

Rex Aragonum.

Cum nos librum omnium ystoriarum per episcopum Othonensem[3] in Avinione comunicatum, quem vos, ut fidedignorum relacione percepimus, translatari fecistis, habere quamplurimum affectemus, idcirco vos affectuose precamur quatenus dictum librum seu id omne quod ab ipso translatari fecistis ac vobiscum habetis ab integro, priori seu lectori fratrum de Carmelo Barchinone nostri honoris contemplacione, visis presentibus, transmittatis, taliter quod cum venerabilis et religiosus ac dilectus noster frater Jacobus Dominici ordinis Predicatorum in Ara-

1) Aquest frare (1306 - 1374), mallorquí de naixença, es un dels nostres teolechs que major nom va ferse per els seus escrits y qual auctoritat fou més respectada. Va ser General de l'Orde desde 1358 fins a la seva mort. Una de les obres que major fama li donà es el tractat *De bello forti militantis ecclesie et Antichristi,* dedicat a Gregori IX. En Torres Amat (op. cit., 71 y 84) incorre en l'equivocació d'atribuirlo a la vegada a fr. Francisco Bacó, O. C. y a Joan Ballester.

Sobre la seva biografía V. Bover, *Biblioteca...* I, 58.

Va ser doctor de la Universitat de París (Cf. Denifle: *Chartularium universitatis Parisiensis,*

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

gonie provincialis, cui hec horetenus duximus commitenda, versus jamdictam civitatem Barchinone direxerit suos gressus, translatari faciat ad opus nostri ystorias in eodem libro insertas, prout sibi melius expediens videatur. hoc enim vobis regraciabimur immensum et circa honoris vestri prosecucionem nos fortius habebitis obligatos. datum Ilerde, .xii. die octobris, anno a nativitate Domini .mccclxiii.

Fuit littera proxime registrata. Fuit missa fratri Johanni Ballistari, generali ordinis fratrum Beate Marie de Carmelo.

Dominus rex mandavit Berengario Sagarra.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1422, f. 118.

CXLVIII

Barcelona, 14 juny 1365

PERE III ORDENA SE PAGUI AN BERNAT ROCA,[1] MESTRE DE L'OBRA DE LA SEU DE BARCELONA, LO QUE SE LI DEU PER LA CONSTRUCCIÓ DEL TABERNACLE DE L'IGLESIA DE SANT JUST DE LA MATEIXA CIUTAT.

Petrus etc. fideli nostro Bernardo Lunes, jurisperito Barchinone, salutem et

París, 1891, II, 527). V. també *Hist. Litt. de la France,* XXIV, 71, y *Monumenta historica Carmelitana;* Lirinae, 1907; I, 253 y 393.

En Turmeda fa d'ell el següent elogi en les *Cobles de la Divisió del regne de Mallorques,* c. 43:

E aquell gran general
del Carme queu mi floria?
La carrera divinal
meynspreant lo mon, seguia,
de tot so que ell havia
lo monestir feya fer,
mestre Johan Balester
font era de teologia.

(Cf. E. Aguiló: *Fra Anselm Turmeda; apuntes bio-bibliográficos;* Palma, 1885. p. 33).

2) Degué utilisarla pera'l *Compendi Historial;* en aquesta época ja hi treballava fr. Jaume Domenech; (cf. vol. I, doc. CCCLV).

3) Ottana, en Sardenya. N'era bisbe en aquest temps fr. Arnau Simó, O. P. En un document de l'any 1382 se cita an aquest mateix Arnau, *episcopus Othonensis,* com auxiliar del de Saragoça (reg. 1274, f. 132 v.). Morí, segons Eubel (op. cit. I, 399), en 1386.

1) En desembre de 1385 era anomenat *maestre de les obres del senyor rey* (A. R. P.; compte XXVII de Pere Dezvall, f. 165).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

gratiam. per fidelem nostrum Bernardum Rocha, magistrum operis sedis Barchinone, fuit nobis humiliter supplicatum ut cum quinque anni sunt elapsi et amplius Petrus de Rovira, legum doctor, quondam, Jacobus de Vallesicca, licenciatus in legibus, Berengarius Vives, jurisperitus et Jacobus Boscani, quondam, parrochiani parrochie ecclesie sancti Justi Barchinone, convenerunt cum ipso supplicante ut construeret seu fabricaret, certo pretio inter eos convento, quoddam tabernaculum in quo reponitur seu existit corpus domini nostri Jhesu Christi in ipsa ecclesia sancti Justi, et de dicto pretio restent ei adhuc ad solvendum decem libras Barchinone quas ab ipsis, licet inde fuerint pluries requisiti, assequi non valuit seu habere, dignaremur ei super hiis de justicie remedio providere; nos igitur eius supplicacione benigne admissa, vobis dicimus, comittimus et mandamus, quatenus vocatis vocandis faciatis dicto suplicanti super predictis justiciam expeditam, procedendo breviter, sumarie, simpliciter et de plano, et sine strepitu judicii et figura, sola facti veritate attenta, maliciis cessantibus quibuscumque. nos enim vobis super predictis comittimus per presentes plenarie vices nostras. datum Barchinone, .xiiii. die julii, anno a nativitate Domini millessimo .ccc. sexagesimo quinto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 722, f. 122 v.

CXLIX

Setge de Murvedre, 2 juliol 1365

PERE III MANA PAGAR AN ISAAC NAFUCI EL PREU D'UN QUADRANT DE PLATA QUE LI HA FET [1]

Petrus etc. dilecto consiliario et thesaurario nostro, Raymundo de Villanova,

1) En l'Arxiu del Reyal Patrimoni (compte II de Ramon de Vilanova, f. 95 v.), en setembre del mateix any, s'hi troba la data del pagament ordenat en aquesta carta:

« Item done an Issach Naffuci juheu de Mallorches en paga d aquells .dc. solidos barchinonesos a ell deguts per raho d algunes obres d astrologia que feu al senyor rey, e los quals lo senyor rey ab letra sua dada en lo Setge de Murvedre sots lo seu segell secret a .iii. dies de juliol de l any present li mana donar per les rahons en la dita letra contengudes, el dors de la qual foren scrits per abatuts per ma del notari qui la apocha feu, que cobre: .ccc. solidos Barchinone. »

En 3 d'Octubre de 1366 se li pagaren 240 sous de Barcelona *en acurriment de .iii. marchs d argent que deu comprar e aquells deu metre en algunes obras que l senyor rey li mana fer*. (A. R. P.; llibre II de quitacions de Pere de Margens, f. 2 v.).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

militi, salutem et dileccionem. cum nos Isaco Nafuci, judeo Maiorice, domestico nostro, magistro seu artifici stelabriorum, triginta libras Barchinone tam racione viginti regalium auri Maiorice, quos nobis tradidit numerando pro oficio rabinatus calli dicte civitatis, quod sibi ad vitam ipsius et unius eius filius concesseramus, quodque minime juxta concessionem per nos inde sibi factam valuit obtinere, quam pretextu viginti quinque regalium auri quos ipse Issacus in faciendo unum quadrantem argenteum pro servicio nostro quod ab eo recepimus bistraxit, tradi per vos atque persolvi providimus et velimus; idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes vos, tribuatis et exolvatis dicto Issaco seu cui ipse voluerit loco sui quantitatem peccunie supradictam. recuperetis tamen ab eo in solutionem presentem cum apocha de soluto. datum in obsidione Muriveteris, sub nostro sigillo secreto, secunda die julii anno a nativitate Domini .mccclxv.

Dominus rex mandavit mihi Berengario Segarra.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1341, f. 107.
Cf. docs. CXLIV y CXXIX.

CL

Barcelona, 15 setembre 1366

EL REY MANA AL ESCULPTOR JAUME DE CASTALLS QUE, TOTES ALTRES FEYNES DEIXADES, ACABI LA OBRA DE LA SEVA SEPULTURA QUE LI VA ENCOMANAR[1]

En Pere per la gracia de Deu rey d Arego etc. al feel nostre en Jacme de

1) En 11 d'octubre de 1371 el rey repetia aquest requeriment, referintse a les tombes dels reis Jaume y Alfons III:

«... ja sabets que l temps es passat dins lo qual deviets haver acabades de obrar les sepultures del rey en Jacme e del rey N Anfos, perque us deim ... que vos continuament entenats en obrar les dites sepultures, totes altres obres cessants, ... con nos tingam molt a cor que les dites sepultures sien acabades.» (reg. 1232, f. 99 v.)

Més enèrgica es encara la carta següent, de 11 de maig de 1373, endreçada al abat de Poblet:

«Don abat: reebuda havem vostra letra sobre l fet de mestre Jacme Castall, e breument vos responem que les .l. o .lx. lliures que ns supplicats que li donem per acabar la nostra obra no li entenem a donar, car no si es haut ell per manera que n meresca aqueixa gracia ne altra, ans volem que l desenganets, que si ell ho met en altra dilacio e no ns acaba la obra be e espatxadament e per la manera que deu, nos farem fer execucio dels seus bens que ha en Barchinona e en altres parts de nostra senyoria e del preu que s n auria, farem acabar la obra per altre mestre a gran dan seu, perque, don abat, vos dats li a entendre ço que us dihem et fets de guisa que l dit mestre Jacme no s meta entorn e que acab la obra, que nos no y fariem als.» (reg. 1237, f. 5).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Castalls, mestre de jmages, salutem et graciam. be sabets com vos havem comanada la obra de la nostra sepultura la qual se fa en lo monastir de Poblet e segons que havem entes vos havets emparades altres obras e entenets en aquelles e jaquits les nostres, de la qual cosa, si axi es, sots digne de gran reprehensio, per que com nos vullam que totes altres obres jaquides vos entenats e façats les obres de la dita nostra sepultura, per ço espressament vos dehim e us manam que no contrastant qualssevol seguretats per vos fetes de entendre en altre obres, entenats en la obra de la dita nostre sepultura. car nos ab la present manam a tots e sengles officials nostres que de fer les dites altres obres no us destrenguen o forçen a instancia d algu o d alguns [2], qualssevol seguretats o obligacions sots qualsevol penes o condicions sien feytes, no contrastants en alguna manera. dada en Barchinona a .xiiii. dies de setembre del any de la nativitat de Nostre Senyor mil .ccclxvi.

Dominus rex mandavit mihi Michaeli de Bordello.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1077, f. 128.
Cf. docs. C, CXI, CXXXIII y CXXXV.

CLI

Barcelona, 15 setembre 1366

PERE III MANA QUE NO'S MOLESTI AN FRANCESCH FASENA, AB MOTIU D'HAVER VENUT A L'ENCANT UN DIGESTUM NOVUM, JA QUE LES COSTUMS DE PERPINYÀ NO ESCEPTUEN ELS LLIBRES D'ESSER EMPENYORATS Y SUBASTATS.

Petrus etc. fidelibus nostris judicibus tabule per nos deputatis ad inquirendum contra officiales nostros qui officia regia tenuerunt in vicaria Rossilionis et

2) Un d'aquests manaments deu ser el que'l 16 de desembre del mateix any, endreçava als Veguers de Tarragona y del seu Camp, ab la lletra següent (reg. 729, f. 140 v.):

« Cum fidelis noster magister Jacobus de Castalls habeat facere et operari aliqua monumenta in monasterio Populeti ad opus nostrum et aliquorum regum predecessorum nostrorum ac regine nunc conjugis et filiarum et filiorum nostrorum, necnon et aliarum reginarum quas de Navarra et Portugalia in conjuges habuimus, eapropter vobis dicimus et mandamus quatenus dictum Jacobum in persona vel bonis durante ipso opere conveniri, demandari seu alias quomodolibet impediri per magistrum Aloy aut alias quascumque personas quavis ratione vel causa quomodolibet permitatis, cum nos durante dicto tempore in favorem operis antedicti supersederi in omnibus et singulis causis civilibus et criminalibus contra ipsum Jacobum et bona sua motis et movendis .. . providerimus et velimus. »

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Vallispirii ac villa Perpiniani, salutem et graciam. in humili petitione pro parte fidelis repositari nostri Francisci Fasena, domicelli, nobis oblata vidimus contineri, quod et quare ipse de mandato nostro sibi facto, tempore quo officium baiulie ville predicte tenebat, ad instanciam Guillelmi Claustres de dicta villa, pretextu quorundam expletorum dicto Guillelmo per Berengarium de Capitestagno licenciatum in legibus ablatorum, pignoraverat eidem Berengario quendam librum vocatum digestum novum et ipsum vendiderat legitime in enquanto publico, cum alia pignora in ipsa domo non reperisset, vos ad instanciam dicti Berengarii pretendentis libros suos legum esse privilegiatos, et per consequens predictum librum venditum fuisse minus debite et contra eius privilegium, fatigare nitemini et vexare diversis laboribus et expensis in ipsius Francisci periudicium et jacturam manifestam. cumque idem Franciscus dicat predictum librum subastari fecisse per tempus congruum et ipsum vendidisse legitime, juxta consuetudinem ville Perpiniani inde editam, in qua non sunt comprehensi aliqui libri nec privilegiati, sicuti aliqua utensilia domus et alia existunt in eadem privilegiata, et propterea supplicato nobis super hiis de justicia remedio provideri, vobis dicimus et mandamus quatenus ex quo nullum aliud privilegium super hoc reperitur quod occasione dicti libri per dictum Franciscum pignorati, ut predicitur, ipsum nullatenus molestetis seu molestari per aliquem faciatis; aliter si secus feceritis, quod non credimus, missionis dampna et gravamina que ipsum Franciscum ob vestri culpa sustinere contingeret, ei indubie faciemus de bonis vestris totaliter emmendari. datum Barchinone .xv. die setembris anno a nativitate Domini .mccclxvi.

Arx. Cor. Aragó, reg. 728, f. 139.

CLII

1366

NOTAMENT DE LES QUANTITATS PAGADES A MESTRE JAUME DE CASTALLS PER ELS SEUS TREBALLS EN LES TOMBES REYALS DE POBLET

Frare G. abbat del monastir de Poblet.
Maestre Jacme de Castalls.

Appar per lo compte que lo dit abbat ha retut de les obres de les sepultures les quals lo senyor rey ha fetes fer e continuar en lo dit monastir de Poblet en

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

l any de la Nativitat de Nostre Senyor .mccclx. per a ops del dit senyor e de les senyores reynes mulers sues, que lo dit abbat fo covinença axi com a comissari del dit senyor ab lo dit maestre Jacme, segons que appar ab carta publica feta e aclosa per frare Matheu de Muntserrat, notari del dit monastir, a .iiii. dies de deembre del any de la nativitat de Nostre Senyor .mccclxvi. en la forma que s segueix : primerament fo promes de donar per l interes de la sepultura del dit senyor rey e de les senyores reines, les quals devien esser posades baix, e puys fo mudat per lo senyor rey que fossen posades alt sobre .ii. archs, per la qual cosa a complir, segons que en la obra se requeria, lo dit maestre Jacme havia a fer .viii. ystories a la dita sepultura, entre ab .ii. los caps e chenbranes e pinacles e filoles, e axi fo promes de donar per lo dit abbat en nom demunt dit al dit maestre Jacme per la dita raho .lx. lliures. item fo ordonat per lo dit senyor rey que la sepultura del sant rey en Jacme fos per lo dit maestre Jacme obrada e feyta, per la qual havia a fer .i. ymaga de rey de alabaust, de .viii palms e esmaltada de vidre semblant a la sepultura del dit senyor rey ab caps de chembranes e ab .ii. pilars doble de ymages e de tabernacles e de formes, per la qual cosa lo dit abbat per nom del dit senyor se convengue e promes donar al dit maestre Jacme .lxxx. lliures. item fo ordonat per lo dit senyor que la sepultura del rey Ildefonso fos posada sobre lo primer arch en vers lo cementeri, e fos obrada per lo dit maestre Jacme ab ystories de professo e de cavallers e de filateres ab senyals reyals e ab ymage de rey a la mesura de les altres, ab claravoyes ab caps de chenbranes e pilars dobles e ab pinacles, esmaltada e daurada e obrada de fines colors, per la qual cosa lo dit abbat en loch del dit senyor promes de donar al dit maestre Jacme .cccc. lliures. item fo ordonat per lo dit senyor que fossen fetes e construydes dins la capella de sent Anthoni .iiii. sepultures dels infans ab ymages e ab professo en .ii. laons cascuna, pintades e daurades, per la qual cosa lo dit abbat se convenge e promes de donar al dit maestre Jacme .lx. lliures. item fo convengut per lo dit abbat ab lo dit maestre Jacme, que lo dit maestre Jacme faria perfetament totes les demunt dites obres ab tot ço que en aquells se pertayaria a lur fermetat, decoracio e belea ab ses propries messions e despeses de pedres, d or e de colors, de fusta, de ferre, calç, geç, cordes e post de la menobre e de totes altres coses e loguers de maestres menobres e ajudadors, provisions de viandes d el e de les persones qui en la dita obra seran ne ajudaran, e de totes altres coses e messions que en les dites obres e per occasio d aquellas se requeran, en axi que l dit senyor rey, ne l abat, ne lo monastir per nom seu, no li fossen tenguts en nen-

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

guna altra cosa sino en les dites quantitats precissament. e si per aventura el no acabava les dites obres, les quals devien esser acabades a la festa de sent Miquell del any .mccclxviiii. o en aquells havia negun defalliment, que lo dit maestre Jacme fos tengut de satisfer al senyor rey o a qui el manaria, tot ço que per .ii. maestres esperts en semblants obres, los quals lo senyor rey o l abat en loch seu elegirian, seria convengut que falgues en la dita obra per colpa o negligencia del dit maestre Jacme. e per ço com les dites quantitats les quals son en suma .dc. lliures barchinoneses son estades pagades per lo dit abbat al dit maestre Jacme per raho de les dites obres, segons que appar en la dita carta e en una apocha cobrades en lo dit compte, es ne fet lo present notament a memoria que si lo dit maestre no complia dins lo dit temps les dites obres, que l dit abbat fos tengut de tornar a la cort del senyor rey la quantitat de ço que y fallria que no fos complit, segons que dit es.

Arx. Reyal Patrimoni, XV llibre de notaments comuns de Berenguer de Codinachs, f. 274 v. Cf. docs.C, CXI, CXXXIII, CXXXV y CLII.

CLIII

janer 1367

Pagament al pintor Llorenç de Saragoça de les custodies y polseres que ha fet pera dos retaules [1]

Item done an Lorenç de Saragoça, pintor de la ciutat de Barchinona, ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per raho de .ii. custodies en que deu estar lo Corpus Christi, que de manament de la dita senyora ha fetes a obs de .ii. retaules que la dita senyora tramet, ço es la .i. a la ciutat de Calatayud e l altre a la ciutat de Terol, e per les polseres de guarda pols de fust que ha fetes a obs dels dits retaules, atzur e argent qui es entrat en pintar les dites polseres e guarda pols, e per cordes, sarpelleres e palla a obs de estibar los dits retaules, segons que s conten en lo dit albara : .cciii. sol. barchs.

Arx Reyal Patrimoni, compte XXXVII de Berenguer de Relat, f. 54 v.

1) Son els retaules a que's refereix el doc. CCXVIII del volum I.

En abril del any 1369 se paga'l lloguer d'una bestia de bast que en desembre de l'any anterior havia portat desde Barcelona el retaule que la reina donava a les Menoretes de Terol (A. R. P.; compte XL de Berenguer de Relat, f. 82 v.).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CLIV

Lleyda, 11 febrer 1367

PERE III MANA A FERRER DE MAGAROLA QUE TRAMETI AL MONESTIR DE RIPOLL EL LLIBRE DE LES CRONIQUES DELS REIS D'ARAGÓ Y COMTES DE BARCELONA QUE HA FET COPIAR Y RELLIGAR.[1]

Lo rey.

Ferrer de Maguerola : dehim vos e us manam que encontinent trametats al abbat e convent de Ripoll aquell libre de les croniques dels reys d Arago e comtes de Barchinona que vos havets fet transladar e ligar segons que us dixem de paraula mentre erem en Barchinona ensemps ab la letra que nos ordonam; e bestrets hi ço que costara, car nos ab la present manam al mestre racional de la nostra cort que tot ço que haurets pagat per la dita raho e per fer los translats dels inventaris de les armes, libres e arneses nostres que son en l archiu del qual te les claus en Pere Palau, vos reebe en compte vostre de la aministracio de Sardenya. dada en Leyda sots nostre segell secret a .xviii dies de febrer en l any de la nativitat de Nostre Senyor .mccclxvii. rex Petrus.

Dominus rex misit eam signatam.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1220, f. 13 v.
Cf. vol. I, doc. CCXIX.

CLV

Saragoça, 18 març 1367

PERE III MANA PAGAR AL PREBERE MIQUEL NAVARRO 20 LLIURES BARCELONESES PEL TREBALL D'ESCRIURE UN LLIBRE ANOMENAT COLLECTIONUM

Petrus etc. fideli de consilio nostro Francisco Marrades, baiulo regni Valencie generali, salutem et graciam. dicimus et mandamus vobis quatenus de peccunia officii vestri, que penes vos est vel erit, detis et exsolvatis Michaeli Navarro, presbitero, civitatis Valencie, viginti libras monete Barchinone, quas nos ei pro salario

1) En 1 de setembre de 1366 se pagaven a Mossèn Francesch de Perellós, camarlench del rey, unes quantitats per *.ii. libres que l dit senyor feu trasladar, ço es unes canonicas entra illuminar, cubrir e alcunes cosas pintar* (Arx. Reyal Patrimoni; llibre I dels oficis den P. de Marges, f. 21 v.).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

cuiusdam libri vocati collectionum quem nobis scripsit, per vos dari providerimus cum presenti. facta vero solucione, hanc ab eo recuperetis cum apocha de soluto. nos enim magistro racionali curie nostre injungimus per eandem quod quantitatem jam dictam in nostro admittere compoto non postponat, vobis quidem tempore raciocinii vestri sibi restituente cautelas superius expressatas. datum Cesarauguste, sub sigillo nostro secreto, .xviii. die marcii anno a nativitate Domini millessimo .ccclx. septimo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1217, f. 138.
Cf. vol. I, doc. CCXXI.

CLVI

novembre 1367

Pagament a Arnau de la Pena de l'illuminació d'un Salteri

Item done an Arnau de la Pena, illuminador de libres de la ciutat de Barchinona, ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per raho de .xi. dotzenes de pergamins de cabrit rases que de manament de la dita senyora ha comprats en Barchinona a rao de .xi. sol. la dotzena a obs de .i. salteri que ha fet fer la dita senyora, ab .ci. sol. que li eren deguts per .ix. letres apellades capitals e .iiii. mil letres poques e de letres apellades comunes que ha fetes en lo dit salteri e per ligar e cobrir aquell, segons que en lo dit albaran se conten : .ccxxii. sol. barchs.

Arx. Reyal Patrimoni, compte XXXVII de Berenguer de Relat, f. 91 v.

CLVII

janer 1368

Pagament a Arnau de la Pena de l'illuminació d'un Missal [1]

Item done an Arnau de la Pena, illuminador de libres de la ciutat de Barchi-

1) A un altre *missal* comprat per la reina pera'l mateix monastir se refereix el següent pagament de l'agost de 1367 (compte XXXVII den Berenguer de Relat, f. 64):

Item done an Romeu Guerau capella major de la capella de casa de la senyora reyna ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per raho de .i. libre appellat missal, lo qual de manament de la dita senyora ha manat donar a les dones manoretes de la ciutat de Terol .cccc. sol. barchs.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

nona, ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per raho de .xviii. dotzenes de pergamins de cabrit rases, que de manament de la senyora reyna ha comprats en la dita ciutat, a raho de .x. solidos la dotzena, dels quals la dita senyora ha fet fer .i. missal, que fan ab .clxii. solidos que li eren deguts per .mdccccxxxviii. letres apellades comunes e .ii.^{m} appellades poches e per .xx. appellades principals, que ha fetes en lo dit missal, e per rellencar, ligar e cobrir aquell, lo qual missal la dita senyora ha manat donar al monestir de les Menoretes de Terol, segons que en lo dit albara es contengut : .cccxlii. solidos barchs.

Arx. Reyal Patrimoni, compte XXXVI den Berenguer de Relat, f. 52.

CLVIII

Manresa, 15 juliol 1368

L'infant Joan demana un llibre francès

Lo primogenit etc.

Manam vos que ns trametats de continent ab lo portador de la present dos capsas de alosa e lo libre frances, lo qual te Sancho scudero de la nostra (sic). axi matex nos trametets vin grech per a obs de la nostra persona. datum en Menresa, sots nostre anell, a .xv. de juliol l any .mccclxviii.

Item nos trametats melons e alborgons. item nos trametet toronges e limons.

Fuit directa al feel sots dispenser nostre Guerau de Vilatorta e en sa absencia an Guerau Zespluga.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1736, f. 35.

CLIX

Barcelona, 7 agost 1368

Pere III mana no sigui perseguit un jueu acusat sense culpa d'haver ultratjat les imatges de Jesucrist, la Verge y Sant Joan, pintades en un llibre que li havia sigut donat per relligar.

Petrus etc. dilectis et fidelibus gerentivices gubernatoris in Cathalonia, vicario, bajulo, judici ordinario Gerunde, ceterisque officialibus nostris et incliti ac

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

magnifici infantis Johanis, primogeniti nostri carissimi, ducis Gerunde comitisque Cervarie, necnon quibuscumque comissariis tam delegatis quam delegandis et tam subdelegatis quam subdelegandis vel dictorum officialium locatenentibus, presentibus et futuris, ad quos presentes pervenerint, salutem et dileccionem. quia visa et in nostro consilio recognita inquisicione facta contra Vitalem Claramunt, judeum Gerunde, pro eo quia inculpatur quod in faciebus quarundam imaginum Jhesu Christi, beate Marie, sancti Johannis depictarum in quodam libro per uxorem Bonanati sartoris, quondam, mercatoris dicte civitatis, eidem judeo tradito ad ligandum seu aptandum, fecit seu intulit quasdam puncturas cum cuspide subule sive acus, easdem imagines cum aqua vel alio liquore deturpando in opprobium fidei christiane, nobis et consilio nostro, attentis meritis dicte inquisicionis, non fuit visum ipsum judeum deberi pro inde condempnari; ideo ad removendum et extirpandum scandala et pericula que inde possent contra ipsum et alios judeos suboriri, negocium inquisicionis huiusmodi ad nos et persone nostre dumtaxat examen duximus huius serie reservandum. mandantes vobis et cuilibet vestrum de certa sciencia et expresse quatenus de predicto negocio vos intromittere de cetero non curetis, quinimo eundem judeum ire, esse ac stare per omnia et singula loca jurisdiccioni nostre et dicti nostri primogeniti subiecta libere permittatis, sicut poterat ante inculpationem criminis supradicti, nec inde inferatis nec inferri sinatis per quemquam eidem in persona vel bonis molestiam aliquam, injuriam seu gravamen, si iram et indignationem nostram cupitis evitare. datum Barchinone, septima die augusti, anno a nativitate Domini .mccclxviii.

Dominus rex mandavit michi Bartholomeo de Avellaneda.

Arx. Cor. Aragó, reg. 738, f. 32.

CLX

setembre 1368

PAGAMENT A JORDI, PINTOR DE BARCELONA, D'UNES HISTORIES QUE HA DIBUIXADES

Item done an Jordi, pintor de la ciutat de Barchinona, los quals lo senyor rey li mana donar ab albara de scriva de racio, scrit en Barchinona a .xvi. dies de

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

setembre del any present, per algunes istories que havia deboxades, segons que en lo dit albara se conte, que cobre, .iiii. florins d or.

Arx. Reyal Patrimoni; compte VIII den Ramon de Vilanova, f. 118 v.

CLXI

abril 1369

PAGAMENT DE LES DESPESES DE FER UN SALTERI PERA LA REYNA

Item done al noble mossen n Artal de Fosses, camarlench de la senyora regina, ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per raho de .lxv. pregamins rases que de manament de la dita senyora compra en la ciutat de Barchinona, dels quals feu fer .i. psalteri a ops de la dita senyora e costaren a rao de .x. diners cascun pregami, que fan ab .cxliii. sol. .x. ds. que costaren .ccl. letres florejades e .iii.^mdcc. verses de vermello e .vii. letres d or e tanchadors de seda vermella e groga ab los caps d argent, e per altres messions qui son estades fetes en lo dit psalteri, e per cobrir aquell : .cxcviii. sols. barchs.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XL den Berenguer de Relat, f. 75 v.

CLXII

Valencia 17 setembre 1369

EL REY DEMANA UNA COPIA DEL LLIBRE DELS TRESORS AMAGATS

Lo rey.

Manam vos sots pena de la ira e indignacio nostra que per lo feel nostre Bernat Grimau, mercader de Mallorca, portador de la present, nos trametats trellat bo e feelment fet e comprovat del libre dels tresors amagats, lo qual vos fou liurat per manament nostre, havent vos en aço leyalment segons que de vos confiam, e aço per res no triguets ne mudets. dada en Valencia sots nostre segell secret a .xvii. dies de setembre del any .mccclxix. rex Petrus.

Fuit directa Petro Raymundi Barchinone.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1225, f. 43.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CLXIII

Octubre 1369

PAGAMENT A L'ARGENTER GUILLEM GISPERT D'UNA CORRETJA AB L'EVANGELI DE S. JOAN

Item done an Guillem Gispert, argenter de la ciutat de Valencia, ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per raho de .vi. onzes, .i. quart e .ii. millareses d argent dels quals ha fets .xix. castons, en cascun dels quals ha .i. esmalt, ab una testa de dona coronada, .v. platons a manera de rosetes, un cap e mosqueta en la qual ha .i. senyal del senyor rey, qui son entrats en guarnir .i. partxa o correga en que es l avengeli de sent Johan de letres de seda negra. e costa lo dit argent deurat e esmaltat a raho de .clx. solidos lo march que fan, e la qual correja la dita senyora ha dada al senyor rey : .cxxvii. solidos barchinonenses.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XLI de Berenguer de Relat, tresorer general, p. 85.

CLXIV

Valencia, 22 novembre 1369

EL REY FA ADOBAR UN DRAP QUE REPRESENTA L'HISTORIA DE VIRGILI

Lo rey.

Volem e us manam que encontinent façats adobar lo drap de la istoria de Virgili que us havem trames, e fets ab lo maestre que l adobara que meta sa punya en adobar lo be, de guisa que no si parega, e fets ho fer tantost perque ns en puxam servir a festes de nadal. dada en Valencia, sots nostre segell secret, a .xxii. de noembre del any .mccclxix.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1225, f. 69 v.
Cf. vol. I, doc. CLXXI.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CLXV

janer 1370

PAGAMENT DEL RELLIGATJE D'UN FLOS SANCTORUM EN DOS VOLUMS PERA LA REINA

Item done an P. Ros, ligador de libres de la ciutat de Tortosa, lo qual ha ligats .ii. volums de paper apellats flors sentorum, los quals la senyora regina li mana donar ab albara de scriva de racio per salari seu de ligar los dits libres, que la dita senyora ha donats a les manoretes de Terol : .xxx. solidos barchs.

Arx. Reyal Patrimoni; compte de Berenguer de Relat, f. 54 v.

CLXVI

febrer 1371

PAGAMENT D'UNES HORES PERA LA REINA

Item done an Romeu Guerau, capella major de la capella de casa de la senyora reyna, ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per raho de unes ores que de manament de la dita senyora fe fer en Baruhi de Reys, scriva de letra rodona de casa del senyor rey, ço es per .ii. dotzenes mige de pregamins qui entraren en les dites ores e per altres messions que feu en fer fer e acabar les dites ores, segons que s conte en lo dit albara : .lxxi. sols. .vi. drs. barchs.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XLIV de Berenguer de Relat, f. 62 v.

CLXVII

Castelló de Burriana, 24 març 1371

L'INFANT JOAN DEMANA ESSER INFORMAT D'UN NOY DE DOTZE ANYS QUE DISPUTÁ VICTORIOSAMENT A AVINYÓ AB QUATRE DOCTORS

Lo primogenit d Arago.

Vista havem vostra letra e aquella entesa agraim vos dels ardits que nos havets fets saber; volem que lo dimecres apres Paschoa partiscats sens falla de

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Avinyo e tingats dreta via per a Paris per fer e dir ço que us havem manat. item havem entes que en Avinyo es lo duch d Aniou e misatgers del rey d Anglaterra per fermar pau entre lo rey de França e lo rey d Anglaterra, per que us dehim e us manam que del dit fet vos certifiquets ab lo castella d Amposta e nos en certifiquets clarament per letra per lo correu que us liuram. e volem que lo dia vos partirets d Avinyo, partesca lo dit correu per tornar a nos ab la dita vostra letra continent ço que vos haurets aqui fet; e certificats nos de tots los altres ardits que puxats saber de aquexa part. axi matex trametem vos la letra que va a don Lop sagellada. axi matex havem entes que en la cort del cardenal de Bulunya ha .i. fadri lo qual ha .xii. anys e que es tant letrat, que l altre dia hague disputa devant lo papa e que en la disputacio vence per letres .iiii. doctors, per que volem que si fer se pot, vos veiats lo dit fadri e que ns certifiquets que es del dit fadri ne que no. empero volem que per aço ne per als, no aturassets en Avinyo del dia avant sino que façats vostre cami a Paris. datum en Castello del camp de Burriana, sots nostre segell secret, a .xxiiii. de març l any .mccclxxi. primogenitus.

Dirigitur al feel uxer nostre Salvador dez Bosch.

Dominus dux mandavit Bruno Destahues.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1737, f. 27.

CLXVIII

abril 1371

Pagament dels pergamins y illuminació d'unes Hores pera la reina [1]

Item done an P. Duran, capella de casa de la senyora reyna, ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per raho de .ii. dotzenes e .iii. pregamins

1) En el compte de Berenguer de Relat de juny de 1370, f. 102 v., s'hi troba la següent data referent al mateix llibre:

Item done an Romeu Garau capella major de la capella de casa de la senyora regina ab albara de scriva de racio los quals li eren deguts per .iii. dotzenes, .x. pells de pregamins de cabrits rasos, los quals de manament de la dita senyora compra en la ciutat de Barchinona per fer .i. libre poch, apellat ores de corpus Christi e de madona santa Maria, a ops de la dita senyora regina, e costaren a rao de .ix. sol. la dotzena que fan ab diverses altres messions que feu per raho del dit libre, segons que en lo dit albara es contengut: .cxi. sols. .vi. drs. barchs.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

rasos, que de manament de la dita senyora compra en la ciutat de Barchinona, dels quals feu fer un libre appellat ores de corpus Chriti e de madona Santa Maria. e costaren den Arnau de la Pena, illuminador de libres de la dita ciutat, a raho de .ix. sols. la dotzena, e per altres messions que feu en fer acabar e guarnir les dites ores, les quals la dita senyora mana donar a la nobla dona Maria, comtessa de Luna, segons que s conte en lo dit albara : .lxxxii. sols. .iii. drs. bar.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XLIIII de Berenguer de Relat, f. 87 v.
Cf. doc. CXIX, CLVI y CLVII.

CLXIX

agost 1371

Pagament d'un llibre de la Vida del sant rey en Jacme [1]

Item pos en data los quals lo senyor rey ab albaranet ab lo seu anellet segellat, scrit en Valencia a .xxvi. dies d agost present atorga de mi haver haudes e reebudes les quantitats devall scrites, es a saber per .i. libre apellat vida del sant rey en Jacme qui conques Mallorches e Valencia, .xi. florins, .viii. sols. barcs. item los quals lo dit senyor dona a algunes persones, .viii. florins e mig, e axi son .xx. florins d or, .ii. solidos, .vi. diners barcs.

Arx. Reyal Patrimoni; compte IIII de Pere Dezvall, f. 69 v.

CLXX

març 1372

Pagament a Enrich de Brusselles d'una imatge de la Verge pintada en un drap

Item done a maestre Enrich de Brusselles, pintor, los quals lo senyor rey ab albaranet seu ab lo segell del seu anellet segellat, scrit en Saragoça a .xxi. dies del mês de març present, mana a mi que li donas, los quals li eren deguts per raho de una ymage de nostra dona Santa Maria que ha pintada e deboxada en .i. drap, lo

1) En l'inventari dels llibres de D. Martí, n'hi ha dos (n.° 56 y 237) ab aquest titol, que semblen correspondre a la versió de Marsili (*Revue Hispanique*, XII; Massó Torrents, art. cit.).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

qual lo dit senyor ha reebut en la sua cambra, ab lo qual albara lo dit senyor mana al maestre racional de la sua cort que ls me prena en compte, segons que en lo dit albara se conte, que cobre ensemps ab apocha : .xvi. florins d or.

Arx. Reyal Patrimoni; compte V de Pere Dezvall, f. 99.

CLXXI

agost 1372

PAGAMENT D'UN TABERNACLE PINTAT PER EN LEOPART, PINTOR DE BARCELONA [1]

Item done an Leopart, pintor de la ciutat de Barchinona, ab albara de scriva de racio, los quals li eren deguts per raho de un tabernacle de fust daurat ab cembori, que de manament de la senyora reyna ha fet, lo qual la dita senyora trames en Sicilia en un monastir apellat santa Maria del Bosch : .xx. florins d or.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XLVII den Berenguer de Relat, f. 62.

CLXXII

Barcelona, 10 setembre 1372

PERE III RECOMANA AL BISBE Y OBRERS DE LA SEU DE MALLORCA QUE EXCUSIN EL RETRAS AB QUE EN PERE BERNES HA FABRICAT PART D'UN RETAULE DE PLATA, PER HAVER TINGUT DE FER LES JOYES DEL MATRIMONI DE L'INFANT MARTÍ.

Rex Aragonum.

Significamus vobis quod pro eo quia nobis et inclito infanti Martino filio nostro carissimo erant multum necessaria diversa jocalia et vexella argenti et auri racione nupciarum que tunc erant celebrande, sicut et fuerunt nuperrime celebrate, inter ipsum infantem et comitissam Lune tanquam filiam carissimam [2] nobis, mandavimus dudum fideli argenterio camere nostre Petro Bernes, qui circa hec et similia abtissimus existit, ut a partibus nostris citra marinis nequaquam recederat sed continue circa predicta perficienda vacaret, ob quod circa eorum perfeccionem ipsum vacare oportuit per unum annum et ultra, quia jocalia ipsa erant tanta et

1) En març de 1388 se li pagaven .cxxxii. sous de Barcelona *per una dargua cuberta de drap domesqui blau que havia feta ops del senyor dalfi* (compte IIII de Pere Marrades, f. 125).

2) Se celebrà'l matrimoni el 13 de juny de 1372 (P. de Bofarull, op. cit. II, 291).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

tam subtilis ingenii quod per ipsum perfici sic breviter nequibantur. nunc autem idem Petrus exposuit coram nobis humiliter quod vigore dicti mandati, impeditus operibus supradictis, ad civitatem Maioricarum, sicut promiserat, non valuit se conferre pro operando et conficiendo quoddam reetabulum seu oratorium argenti, ad quod operandum et perficiendum sub certis capitulis et pactis se astrinxerunt, ut prefertur, dictus argentarius noster et Johannes Perpiniani, argentarius civitatis Valencie, quorum uterque tenebantur, juxta instrumentum convencionale inter ipsos initum et firmatum, operari et perficere certam partem ipsius, quam partem videlicet illam quam juxta dictum convencionale instrumentum idem Petrus erat operaturus et perfecturus, operatus fuit, ut asserit, et perfecit, et cum ea perfecta ad dictam civitatem se nunc proposuit proficisci, cumque hesitet ne eo quia tanto tempore ob predictum impedimentum retardavit suam partem operis supradicti, acceptetis opus ipsum, quod nisi acceptaretur cederet in sui dapnum et nos ob narrata superius essemus sibi in culpa, vos et vestrum quolibet affectuose rogamus quatenus non obstante quod usque nunc ipsum opus duxerit retardandum, cum fuerit sibi causa nostra retentio supradicta, respectu horum precaminum nostrorum admittatis ipsum opus illudque recipiatis, si in operando et perficiendo eum condiciones servaverit supradictas, sibique respondeatis de quantitate peccunie de qua justa ipsa pacta sibi existitis responsuri. nos enim id gratum habebimus pariter et acceptum. datum Barchinone, decima die septembris, anno a nativitate Domini millessimo .ccclxx. secundo. rex Petrus.

Fuit directa episcopo et operariis sedis Maioricarum.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1431, f. 37.
Cf. docs. LXXV y CVIII.

CLXXIII

octubre 1372

PAGAMENT D'UN ASTRELABI Y D'UN LLIBRE DE MARCO POLO, COMPRATS PERA'L REY [1]

Item done al senyor rey los quals ell atorga de mi haver hauts e reebuts ab

1) En 1384 l'infant Joan regalava al comte de Foix un llibre de Marco Polo (F. de Bofarull: *Los códices, diplomas é impresos en la Exposición Universal de Barcelona;* Barcelona, 1890; p. 55)

El 13 d'agost de 1393, essent ja rey, feya present d'un altre exemplar del mateix llibre al Duch de Berry (reg. 1966. f. 39; F. de Bofarull: *Antiguos y nuevos datos referentes al ... Duque de Berry;* en la *Revista de Ciencias Históricas;* V, 53).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

albaranet seu ab lo segell del seu anell segellat scrit en Barchinona a .xxii. dies de octobre de l any present .mccclxxii. a ops de comprar .i. stalabri de lauto : .ix. florins. item dels quals lo dit senyor compra .i. libre apellat Marcho Polo : .v. florins. e axi son segons que en lo dit albara se conte que cobre : .xiiii. florins d or.

Arx. Reyal Patrímoni; compte I de Pere Desvall, tresorer general, p. 62.

CLXXIV

Barcelona, 3 janer 1373

PERE III ESCRIU AL JUSTICIA, JURATS Y PROHOMENS D'ALBOCACER PERA QUE DEIXIN ACABAR AL PINTOR DOMINGO VALLS EL RETAULE QUE HA COMENÇAT EN L'IGLESIA DEL POBLE, Y ELS HI PROMET QUE QUAN L'HAGI TERMINAT ANIRÀ A VEUREL Y JUTJARLO EN LLORENÇ DE SARAGOÇA, [1] EL MILLOR PINTOR QUE SIGUI A BARCELONA.

En Pere etc. als feels nostres los justicia, jurats e promens de Albocacer salut e gracia. entes havem per en Domingo Vayls, pintor de Tortosa e de casa nostra, que ell pinta un retaule a obs de la esglesia del dit loch sots certes condicions e capitols fets e fermats entre vosaltres e ell, segons que per carta publica se pot largament mostrar, e que apres que ell ha començat de pintar lo dit reetaule, a induccio de alscunes persones havets contrastat e embargat aquell dit Domingo en la dita obra per manera que aquella no acabas, e encara li embargavets la segona paga que fer li debiets, del preu entre vosaltres e ell avengut de pintar lo dit reetaule, sobre lo qual embargament aquell dit Domingo hac a fer convinença ab alscuns del dit loch, qui lo dit fet embargaven, que ell hagues haver un maestre que fos abte e bo de la sua art, si l or o altres colors o res fals havia mes o posat en lo dit reetaule que fos contra los dits capitols, e que l dit maestre li ajudas a obrar e acabar la dita obra; on com lo dit Domingo sia vengut aci en Barchinona per menarsen en Lorenç Çaragoça, lo millor pintor que en aquesta ciutat sia, per veeure lo dit reetaule e ajudar acabar aquell, lo qual Lorenç de present al dit loch de Albocacer anar no puxa, com sia molt occupat de obres diverses nostres, les

1) V. sobre aquest pintor, doc. CLIII.

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

quals ha a fer e acabar dins cert temps, e altres maestres lo dit Domingo no pogues haver per anar aqui sens inmoderat salari e grans messions e dampnatges e des fayço de tots sos bens, e nos per lo servey que ns fa siam tenguts de procurarli be e profit e especialment en justicia, per ço us pregam que vosaltres per honor nostra consintats e vullats que la dita obra o reetaule sia acabada per lo dit Domingo, segons que en los dits capitols e carta es contengut. e en aço escusa alguna no metats, car plaer nos en farets, certificants vos que de continent que l dit Domingo haia acabat lo dit reetaule nos farem anar aqui al dit loch per amor vostra e per fer justicia a vosaltres e al dit Domingo en les dites coses, lo dit Lorenç per veure et jutiar la dita obra, pregants vos encara e manants que l dit Domingo entre vosaltres sia ben tractat, axi com aquell qui es de casa nostra, e mal ne dampnatge o iniuria alguna no li façats ne consintats que li sia feta, car plaer nos en farets, e del contrari nos fariets desplaer e dar vos o hiem be a conexer. dada en Barchinona a .iii. dies de janer en l any de la nativitat de Nostre Senyor .mccclxxiii. rex Petrus.

Fuit signata per dominum regem et ideo expedita.

Arx. Cor. Aragó, reg. 767, f. 31 v.

CLXXV

Barcelona, 25 janer 1373

PERE III MANA AL JUEU ISAACH NAFUCI QUE VINGUI A BARCELONA AB LES OBRES QUE LI HA FETES

Lo rey.

Entes havem per lo nostre procurador reyal que ns havets fetes alscunes obres per nostre servey, e que volriets passar deça a nos, perque us manam que vista la present ab les dites obres passets aci a nos o alli hon siam, si en cor nos havets de servir. dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .xxv. dies de janer del any .mccclxxiii.

Fuit signata sigillo anuli domini regis loco signi.

A Issach Nafuci de casa nostra, juheu de Mallorques.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1236, f. 97 v.
Cf. docs. CXXIX, CXLIV y CXLIX.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CLXXVI

Barcelona, 3 agost 1373

CONCESSIÓ DE 50 FLORINS D'OR A FRA FRANCESCH EXIMENIÇ,[1] PERA MAGISTRARSE A TOLOSA[2]

Petrus etc. fideli consiliario et thesaurario nostro Petro de Vallo, salutem et graciam. dicimus et mandamus vobis quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes vos, tribuatis et solvatis religioso et dilecto nostro fratri Francisco Eximini, de ordine Minorum, quinquaginta florenos auri de Aragonia, quos nos sibi in sustentacione sumptuum per eum fiendorum pro obtinendo magisterium in sacra pagina, ad quod habendum in studio Tolosano noviter, ut percepimus, est vocatus, dari providimus cum presenti, quam, facta solutione, recuperetis cum apoca de soluto. datum Barchinone, sub nostro sigillo secreto, tercia die augusti, anno a nativitate Domini .mccclxxiii. rex Petrus.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo Michelis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1239, f. 76 v.

1) Afegim altres notes biogràfiques, referents al mateix personatge:

L'infant Joan escriu desde Girona el 12 d'octubre de 1377 als Consellers de Barcelona, agrahint lo que li han comunicat per mediació de fra Eximeniç, y encarregant que donguin plena fè y creença a lo que aquest els hi dirà, al tornar a Barcelona informat de la seva intenció (reg. 1744, f. 78 v.). Ab igual data, l'infant escriu també a l'Eximeniç demanantli que envii a la seva presencia en P. Donzell y en Plaça, que han parlat sobre algunes coses ab el rey (id., id., f. 79).

El 8 de maig de 1380 el rey Pere III concedeix an Bernat Pintor, notari de Girona y cunyat de mestre Francesch Eximeniç, que no tingui de sortir ab cap de les hosts que's formin a Girona, a instancies de fra *Eximeniç qui* (diu el rey) *apud nos de subscriptis efficaciter intercessit, quique majores a nobis favores et gratias uberius promeretur* (reg. 1267, f. 100).

2) Sobre'ls estudis de l'Eximeniç, cf. vol. I, docs. CCLV, CCLXII, CCLXIII y CCLXX. La reina Alionor, per carta de 5 d'agost de 1372, li havia concedit 25 florins pera'l seu magisteri (A. R. P.; compte XLIX de Berenguer de Relat, f. 64).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CLXXVII

Valencia, 19 setembre 1373

MEMORIAL DELS OBJECTES Y RELIQUIES QUE L'INFANT JOAN DESITJA QUE LI SIGUIN PORTADES PER UN QUE VA EN PEREGRINACIÓ A TERRA SANTA

Lo primogenit, etc.

Com sapiam de cert que vos passats en la nau den Closa qui va en Alexandria e en Domas e vos anats al sant Sepulcre e altres lochs sants, e vullam que ns aportets de les coses en la cedula que us trametem dins la present interclusa expressades, per ço us pregam e manam que de les dites coses sens falla nos aportets. datum en Valencia, sots nostre segell secret a .xix. de setembre de l any .mccclxxiii. primogenitus.

Tenor cedule de qua fit mencio in littera preinserta, est huiusmodi seriei:

Memorial de ço que en Bernat ça Cot, ha a portar de Domas al senyor duch:

Primerament .iiii. ampoletes de santa Maria Sardenay.[1] item .viii. ampolletes de balsem, les .iiii. de balsem verge e les altres .iiii. de cuyt. item .iiii. peçes de drap de seda de Domas de si mateix laborats blaves. item les vergeres del balsem. item de la verga de Moyses. item de les pedres de santa Catarina on ha flors. item de la porta daurada,[2] o coure o ferre o açer o lauto. item del

1) Monastir de frares grechs, prop de Domas, y lloch de peregrinació obligada pera tots els que visitaven aquella ciutat. En la seva iglesia s'hi venerava una imatge de la Verge, de la que rajava un oli miraculós, que era el de que'n demanava unes ampolletes el nostre infant.

Vegis com la descriu fr. Jaume de Verona en el Llibre del seu pelegrinatje (1335):

«*In capite ecclesie est una capella parva post altare majus dicte ecclesie et in dicta capella est una fenestra in muro, ubi est ymago beate Virginis depicta in una tabula, de cujus ymagine die noctuque fluit oleum et liquor suavissimus ad augmentum fidei catholice et ad ampliandum devocionem Virginis gloriose, qui liquor seu oleum, ut dicitur, si in ampulis custoditur .vii. annis cum devocione, ad modum carnis convertitur.*» (Röhricht: *Le pélerinage du moine augustin Jacques de Vérone; Revue de l'Orient Latin;* III, 294). També s'en fa llarga menció en el viatge català a Terra Santa de 1323 (Publicat per J. Pijoan: *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans,* 1907; p. 383).

Sobre l'imatge de N. S. de Sardenay, vegis la bibliografía citada per el mateix Röhricht en la seva *Bibliotheca geographica Palaestina* (1890) n.° 119.

2) La cèlebre porta daurada de Jerusalem.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

pilar de Nostre Senyor. item del sepulcre. item de la pedra de Munticalvari. item .ii. pots de gengebre vert. item .ii. pots de pomes de dademas confides. item .ii. pots de codonys confits de Domas. item .ii. capçes d andiana fina d Alexandria.

Arx. Cor. Aragó, reg 1739, f. 49.

CLXXVIII

Barcelona, 5 octubre 1373

PERE III ESCRIU AL SEU FILL L'INFANT JOAN, MARAVELLANTSE DE QUE CREGUI EN SORTILEGIS O FETILLERIES

Lo rey.

Molt car primogenit : segons havem entes, vos havets feta pendre e detenits presa na Bonenada, [1] madrina de casa de nostra molt cara companyona la reyna, per tal com vos han donat a entendre que havia fets alguns sortilegis o fetilles a la infanta de França, vostra esposa que Deus haja, per induccio de la infanta de Portugal. e maravellam nos molt de vos per que creets ne havets pogut creure que una persona que fos en Valencia pogues matar per sortilegis ne fatilles altra persona que fos en França, que si aço era veer, no ha rey ne gran senyor al mon que no fos mort, e aço no es cosa de pensar ne de creure e esterie pus mal a nos e a vos creure semblants coses, les quals son impossibles fer, que no a les persones simples del mon. e com la alta infanta dona Johana, comtessa d Ampuries, filla nostra molt cara, haja mester la dita Bonenada per son part, que espera en breu temps la gracia de Deu mijançant, pregam vos e manam que encontinens vista la present deliurets la dita Bonanada e la lexets venir a la dita infanta sens

1) Més tard degué tornar a la gracia de l'infant, perque aquest, en 22 de setembre de 1380, escrivia desde San Feliu de Llobregat lo següent (reg. 1659, f. 138):

... Plaunos que aquexa dona na Bonanada sia madrina de nostra cara companyona la duquessa, e a ella a qui nos n avem parlat, plau axi meteix, e us tenim per dit que si la duquessa era prenys, trametriem tantost per la dita na Bonanada, pus sabessem que fos tornada de Castella. e si entretant vos sabiets ab la dessus dita na Bonanada, qui s deu entendre d aytals coses, que seria bo a emprenyar, pus no fos cosa forts, nos ho fariem metre en esprou volenters.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

alguna dilacio e contrast. dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .v. dies d octubre de l any .mccclxxiii. rex Petrus.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo Michaelis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1238, f. 44.

CLXXIX

novembre 1373

Pagament de pintar una tomba pera'l cos de Santa Susagna y de fer el bastiment pera un drap ab la figura del papa Urbà

Item done an Paschal, fuster de la ciutat de Barchinona, e an Lorenç, pintor de la dita ciutat, los quals lus eren deguts ab albara de scriva de racio per raho de .i. tomba de fust gran pintada, la qual de manament de la dita senyora reyna han feta a ops de cobrir lo cors de santa Susanna, qui esta prop lo loch de Maella en Arago e per raho de .i. bastiment de fusta que han feta a ops de clavar a la paret detras e entorn .i. drap en lo qual es la figura de papa Urba qui esta en la capella del palau de la dita senyora, segons que n lo dit albara se conte : .ccclxiiii. solidos .viii. diners barcelonesos.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XLIX de Berenguer de Relat tresorer general, f. 91.

CLXXX

febrer 1374

Pagament d'un astrelabi y d'uns llibres d'astrologia y de Marco Polo pera'l rey

Item done al senyor rey ab albaranet ab lo seu anellet segellat, scrit en Barchinona a .xx. dies del present mes de fabrer per comprar .i. estalabi de lauto e .iii. libres de estrologia e .ii. de Marcho Polo, segons que en lo dit albaranet se conte que cobre : .xxxvi. florins e mig d or.

Arx. Reyal Patrimoni; compte de P. dez Vall, janer-juny 1374, f. 77 v. [1]
Cf. doc. CLXXIII.

1) Al f. 117 del mateix registre, en el mes de maig, se paguen 11 florins d'or per un altre *astrelabi*.

Digitized by Google · Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CLXXXI

Barcelona, 8 març 1374

PERE III RECOMANA AL SENESCAL DE CARCASSONA, EL SEU MESTRE DE RELLOTGES AÇAN DEL BARRI

Rex Aragonum.

Ecce quod nos fecimus venire ad presenciam nostram Açan del Barri, judeum domesticum nostrum, magistrum alerotgi nostri, de civitate Carcassone, ubi suum fovet domicilium, et a medio mensis augusti proximi preteriti citra, ipsum retinuimus pro certis operibus nostris fabricandis, et cum evestigio proponat ut dicit ad civitatem eandem redire ibidem remansurus, precamur vos attente quatenus ipsum judeum specialiter recomendatum habendo nostri contemplacione et intuitu, in talliis et aliis artibus et negociis ipsum tangentibus sitis, si placet, eidem favorabilis et sibi in quibus ad vos recurrerit liberalis, et si dum pro nostro servicio inde fuit absens, aliquid contra eum et bona sua attentatum extitit contra debitum rationis, illud ad statum debitum et rationabile reduci faciatis, taliter quod ultra aut preter justiciam a suis emulis seu persecutoribus plus quam deceat minime opprimatur, quinimo nostra precamina sibi sentiat fructuosa. in hoc quippe nobis magnum servicium impendetis, quod vobis regraciabimur in inmensum. datum Barchinone, sub nostro sigillo secreto, .viii. die marcii, anno a Nativitate Domini .mccclxxiiii. rex Petrus.

Dirigitur Arnaldo de Ispania, senescallo Carcassone, vel eius locum tenenti.

Dominus rex misit signatam.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1240, f. 60.
Cf. doc. CXLIII.

CLXXXII

març 1374

RELLIGATGE D'UN LANÇALOT DE L'INFANT JOAN

Item done an Abram de Carcasona, juheu, ligador de libres, per ligar un libre de Lançalot del senyor duch, lo qual ere descornat .xvi. sol. .vi. bar.

Arx. Reyal Patrimoni; compte I de Perpinyà Blan, f. 49.
Cf. vol. I, docs. CV, CXXVII y CCCI.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CLXXXIII

Valencia, 10 abril 1374

LA DUQUESA MATA DEMANA LES CRÒNIQUES DE LA CASA D'ARMANYACH

La duquessa.

Maurin. pregam vos que façats trer totes les canoniques del hostal d Armanyach on que sien e que les nos trametats con ans puxats, car serviu nos en farets. e per ço com sabem que n haurets pler vos certificam que l senyor duch de Gerona, marit e senyor a nos molt car e nos som ben sans e en bona disposicio de nostres persones, gracies a nostre senyor Deu. dada en Valencia, sots nostre segell secret, a .x. dies d abril, l any .mccclxxiiii.

Dirigitur al amat nostre Maurin de Biran.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1811, f. 8.

CLXXXIV

Valencia, 10 abril 1374

LA DUQUESA RECOMANA LA DEMANDA ANTERIOR A MESTRE SANÇ DE LA FITOLA

La duquessa.

Mestre Sanç: nos scrivim a Maurin que faça trer totes les canoniques del hostal de Armanyach on que sien en Armanyac o en Ffezensiach e que les nos tramete, perque us pregam que façats ab ell que ns sien tost trameses, car pler nos en farets. dada en Valencia, a .x. d abril l any .mccclxxiiii.

Dirigitur magistro Sanccio de la Fitola.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1811, f. 8.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CLXXXV

agost 1374

PAGAMENT DE L'ENQUADERNACIÓ D'UN LLIBRE DE LES EXPOSICIONS DELS EVANGELIS

Item done an Guillem Serra de ofiçi d escriva de racio de casa de la senyora reyna e tinent l archiu de les joyes de la dita senyora reyna ab albara del dit ofiçi, los quals li eren deguts per ço com aquells de manament de la dita senyora ha pagats an Mahir Salamo, juheu ligador de libres de la ciutat de Barchinona, per raho de unes cubertes verts a ops de .i. libre appellat exposicions dels evangelis, com per altres messions que ha fetes en lo dit archiu, segons que n lo dit albara es contengut : .xx. solidos Barchinone.

Arx. Reyal Patrimoni; compte LI de Berenguer de Relat, tresorer general, f. 62 v.

CLXXXVI

Barcelona, 18 maig 1374

EL REY PERE DONA LLICENCIA ALS JURATS DE MALLORCA PER DONAR AN G. DOLÇ EL SOU QUE LI CORRESPONGUI COM A MESTRE [1]

Lo rey.

Vostra letra havem reebuda continent en acabament que us donassem licencia poguessets donar a maestre G. Dolç aquella pensio, cascun any, la qual a vosaltres e al consell d aquex regne sera vist faedor, per tal que l dit maestre G., lo

1) Afegim noticies d'altres escoles locals, tretes dels registres d'aquest regnat :

Ab data de 3 d'octubre de 1369 se dona tresllat d'una disposició ordenant que'ls hereus den Ramon de Puig contribueixin a les despeses del comú de Sueca, entre les que figura el pagament del metje y del mestre de gramàtica (reg. 827, f. 15).

31 de juliol de 1376. Carta absolvent an Pere Assemar de la pena que li pogués correspondre ab motiu d'una baralla que va tenir en les escoles de gramàtica de Perpinyà (reg. 1680, f. 215).

Saragoça, 5 març 1383. Orde de l'infant Joan disposant l'embarg den García Ximenez de Isuel, mestre d'escoles d'Uncastillo (reg. 1768, f. 177).

En 12 de març de 1384, se dona una orde contra'ls estudiants de Montblanch que injuriaven als jueus (reg. 838, f. 22 v.).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

qual deyts esser sufficient e apte a mestrar a escolans, se pogues aqui aturar, segons que totes aquestes coses en la dita vostra letra son pus largament contengudes; a la qual vos responem que ns plau e us donam licencia que no contrastants los capitols e ordinacions per nos en contrari fetes, puxats donar cascun any al dit maestre G. aquella pensio que us sera vist faedor, pus no puig mes avant de cinquanta lliures de Mallorques. dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .xviii. dies de mayg de l any .mccclxxiiii. rex Petrus.

Fuit missa juratis et probis hominibus universitatis et regni Maioricarum.
Dominus rex mandavit mihi Bernardo Michelis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1244, f. 2.

CLXXXVII

Sant Matheu, 31 octubre 1374

L'INFANT JOAN CONSULTÀ AL SEU PARE SOBRE ALGUNES COSES AN ELLS REFERENTS QUE MESTRE BARTOMEU DE TRESBENS [1] HAVIA TROBAT PER ART D'ASTROLOGÍA

Molt alt e molt excellent princep e senyor, pare e senyor a mi molt car. sapia la vostra magnificencia que lo feel fisich vostre e meu, maestre Barthomeu de Tresbens, m a dites algunes paraules tocants vos e mi e tots los regnes vostres, de les quals ell havia parlat ab vos en Barcelona, e aquelles troba per sciencia d estrologia. et com jo no me entena segons que vos, senyor, sabets en aquella e vos les sabets, per ço tramet vos lo dit fisich lo qual vos placia oyr e haver acort en ço que us plaura, e tremetrenme resposta per ell matex ço que determenarets. man me senyor la vostra senyoria ço que li placia. scrita en la vila de Sent Matheu, vigilia de Tots Sants del any .mccclxxiiii. primogenitus.

Senyor : lo vostre humil primogenit besan vostres peus e mans se comana en vostra gracia e benediccio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1742, f. 7 v.
Cf. doc. CXXXI.

1) Per carta datada a Valencia el 23 d'octubre de 1374, l'infant Joan dona permís a mestré Bartomeu de Tresbens pera treure del regne de Valencia : 50 quintars de figues (reg. 1651, f. 88 v.).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CLXXXVIII

desembre 1374

PAGAMENT D'UN BREVIARI COMPRAT PERA LA REINA

Item done al noble mossen Arnau d Erill, camerlench de la senyora reyna, ab albara d escriva de racio los quals li eren deguts per raho de .i. libre de pergami ab cubertes de fust e d aluda verts appellat breviari, lo qual de manament de la dita senyora ha comprat, e costa d en Samuel Samson, juheu, corredor de libres de Barchinona, segons que n lo dit albara es contengut : .xx. florins mig d or.

Arx. Reyal Patrimoni; compte LI de Berenguer de Relat, tresorer general, f. 110.

CLXXXIX

Lleyda, 4 febrer 1375

EL REY PERE III ENCARREGA QUE LES SEVES ROBES SE LI ENVIIN PER TERRA, PERA EVITAR EL PERILL DE QUE'LS LLIBRES TINGUIN D'ESSER EMBARCATS

Lo rey.

Segons que havem vist en una letra que havets tramesa a nostre tresorer, vos fets venir la nostra roba ensemps ab la de la reyna per mar tro sus a Tarragona, la qual cosa nos ha sabuda greu per los libres nostres que hi son, los quals no volriem fossen meses en mar, si donchs a nos no hi convenia anar, perque volem e us deim e manam que ns façats trametre la dita roba per terra, e si era ja en mar que la n façats traure e no plangats la messio que fara la dita roba vinen per terra, pus nos no la planyem. dada en Leyda, sots nostre segell secret, a .iiii. dies de febrer en l any de la nativitat de Nostre Senyor .mccclxxv. rex Petrus.

Dirigitur Berengario de Relato.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1245, f. 151.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CXC

Lleyda, 5 maig 1375

L'INFANT JOAN RECOMANA AL CAPITOL D'URGELL QUE DESIGNI EN FRANCESCH DE CASTELLÓ, PERA UNA DE LES DUGUES PLACES A QUE TÉ DRET AQUELLA DIOCESIS EN UN COLEGI D'ESTUDIANTS DE PERUSA [1].

Primogenitus.

Noveritis nostro auditui pervenisse quod cardinalis Romane Ecclesie qui denominabatur Urgelli, quique fuerat antea episcopus Urgellensis, [2] statuit quoddam collegium studentium in civitate Perusi, in quo studentes ipsi usque ad certum numerum ex ordinatis ad hec per eum redditibus studendo alimententur et ex quibus studentibus duo esse debeant beneficiati in diocesi Urgellensi; sane quare fidelis noster Franciscus Castillionis, civitatis Barchinone, bacallarius in legibus, affectat quamplurimum habere locum alterius duorum superius expressorum, propterea nos qui suum commodum nec inmerito affectamus, vos rogamus attente quatenus honoris nostri respectu et huiusmodi nostrorum rogaminum interventu, conferatis ipsi Francisco aliquod beneficiolum vaccans vel de proximo vaccaturum intra diocesim antedictam, quodque vestris rationabilibus et affectuosissimis litteris nominetis eum apud illum seu illos apud quem seu quos nominandus fuerit in alterum ex duobus studentibus precontentis, scientes quod ex hoc nostre quamplurimum complacebitis voluntati, nobisque per inde acceptum servicium impendetis. datum Ilerde, sub sigillo nostro secreto, .v. die madii anno a nativitate Domini .mccclxx. quinto. primogenitus.

Fuit directa episcopo et capitulo Urgellensi.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1652, f. 72.

1) Tenim noticies d'altres estudiants catalans que acudiren també a Perusa. En 14 de febrer de 1388, Joan I protestava devant del Sant Pare Climent VII de la detenció dels seus sotmesos Jaume de Soler y Pere Celma, de Valencia, que dirigintse a Perusa a continuar llurs estudis, varen ser presos en sortint d'Avinyó (reg. 1829, f. 190 ss).

2) Nicolau Capoci, bisbe d'Urgell desde 1348 a 1351 y fet cardenal per Clement VI, en desembre de 1350 (Eubel; *Hierarchia catholica,* I, 18 y 538).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CXCI

Barcelona, 18 octubre 1375

EL REY DEMANA AL SANT PARE QUE PERMETI A FR. JOAN DE MONTÇÓ, O. P., [1] QUE HAVIA SIGUT DESTINAT A ESTUDIAR SENTENCIES A OXFORD, QUE PUGUI PASSAR D'AQUESTA UNIVERSITAT A LA DE PARÍS. [2]

Sanctissime pater : cum religiosus et dilectus noster frater Johannes de Montesono ordinis fratrum Predicatorum de provincia Aragonum, vir literatus et honestus et aliis virtutibus decoratus, rexerit catedram vel lectoriam in conventibus sui ordinis multis annis et ex hoc per ordinem ipsam ad legendum sentencias in universitate Oxoniensi fuerit assignatus, et ille cursus ei propter aeris intempe-

1) Sobre aquest famós dominicà, valencià de naixença (Fuster, *Biblioteca Valenciana*, 1827; I, 14) se pot veure una abundant bibliografia en Chevalier, *Répertoire des sources historiques du Moyen Age. Bio-bibliographie*; París, 1905; col. 2449).

Quatre tractats llatins, tres d'ells referents al Cisma, se troben sota'l seu nom en el Ms. llatí 1466 de la Biblioteca Nacional de París (Feret; *La faculté de théologie de Paris et ses docteurs les plus celèbres. Moyen Age,* París, 1896, III, 158, nota).

2) A consequencia d'aquesta petició, Gregori XI en 3 d'abril de 1376 ordenà al Canceller de París que, per tal que a fr. J. de Montçó no li era possible dirigirse a Oxford, li permetés fer en el seu Estudi la lectura de les Sentencies y rebre després el magisteri (Denifle; *Chartularium,* III, 229).

En carta de 2 d'octubre de 1381, el rey Pere li concedia un guiatge, posantlo baix la seva protecció (reg. 1271,f. 151); altre tant feya el 20 de maig de 1384 (reg. 842, f. 5 v.). En novembre de 1385 se li pagaven 25 florins, concedits per el rey en carta de 18 d'agost del mateix any (A. R. P., compte XXVII de P. Dezvall, f. 138).

Va llicenciarse a París en 1387. El mateix any se li començà un procès per unes proposicions herètiques que exposà, principalment contra l'Inmaculada Concepció, *in prima lectione magistrali;* això va ser la causa de que'ls Dominicans fossin excluits durant alguns anys de l'Universitat de París (Denifle, l. c.). El procès terminà ab la sentencia d'excomunió dictada, en 27 de janer de 1389, per tres cardenals, als quals Climent VII havia confiat l'examen d'aquelles doctrines (la publica ab tots els documents que s'hi refereixen, Denifle, III, 506). Les discusions teològiques originades per aquesta qüestió se troben comentades ab alguna extensió en Feret.

Sembla que al esser escomunicat se retirà primer a la seva terra y després a Sicilia. Més tard degué tornar a Catalunya, on se diu que encara vivia en 1412 (Feret, l. c. 157).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

riem et barbarorum mores sit nimium tediosus, nosque velimus ipsum cum gradum magisterii in theologica facultate consecutus fuerit ad nostrum servicium evocare, et ob hoc affectemus ipsum celeriter expediri; idcirco beatitudini vestre humiliter supplicamus et pro dono singulari petimus quatenus ut idem frater Johannes legat anno inmediate sequenti Parisius in estate sentencias, licenciam sibi concedere dignemini graciose. mandando per bullas sanctitatis vestre cancellario Parisiensi ut dictum fratrem recipiat ad faciendum cursus suos quibus factis ad gradum et statum magisterii in sacra theologia eundem habeat promoveri. almam personam etc. datum Barchinone sub nostro sigillo secreto .xviii. die octobris anno a nativitate Domini .mccclxx. quinto. rex Petrus.

Item fuit scriptum de predictis tribus cardinalibus.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1233, f. 54.

CXCII

Girona, 16 febrer 1376

L'INFANT JOAN DEMANA VARIES ARPES Y UNS LLAUTS GUITARRENYS [1]

Lo primogenit.

Mossen P. d Artes. si en Fluvia te arpa alcuna o quantas ne tingua, trametets nos aquellas ab quatre altres que façats fer an Ponz e .ii. laus guitarrenys. e en aço no haia falla, car gran pler nos en farets. datum ut supra. primogenitus.

Al amat conseller e uxer d armes nostre mossen P. d Artes.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1742, f. 140 v.

1) L'infant Joan estava en relació ab en R. d'Auriach, mestre de cordes d'instruments de música de Perpinyà. Trobantse en aquesta ciutat el 17 d'octubre de 1371 li concedia que li fossin entregats, pera aprofitarlos en la seva industria, els budells dels moltons y cabres sacrificats a la ciutat (reg. 1678, f. 165 v.). Aquest decret va ser confirmat per el rey Pere en 20 de desembre d'igual any (reg. 921, f, 209). Desde Valencia, el 4 de janer de 1374, l'infant demanava an Huguet de Cardona que li enviés cordes d'instruments, y si no'n trobava que les fes fer (reg. 1740, f. 43).

Tenim noticia d'un mestre d'instruments, que feya cornamuses y xalamies, resident també a Perpinyà. D. Joan, el 15 de juliol de 1377, manava que s'arribés a Girona pera adobar les *enxes* dels seus ministrers (reg. 1744, f. 40 v.).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CXCIII

Montçó, 28 juliol 1376

Nomenament den Bernat Boix, pera mestre de les obres del Reyal de Valencia [1]

Nos Petrus etc. de vestri fidelis nostri Bernardi Boix magistri operis edificiorum vicini Valencie legalitate, abtitudine ac diligencia quibus apud nos fidedignorum testimonio comendamini plenarie confidentes, tenore presentis comittimus sive commendamus vobis opus regalis nostri regii civitatis predicte, ac ipsum regale cum ortis et aliis suis pertinenciis universis; ita quod vos quamdiu nobis placuerit sitis magister maior dicti operis et teneatis ac procuretis regale predictum eiusque ortos et pertinencias prout et alii magistri preteriti et signanter Vitalis Augerii, ultimus magister dicti regalis pridie vita functus, esse ac tenere consueverunt et actenus procurare; et id salarium et ea jura que ac prout ipse Vitalis habebat, vos habeatis utique pro premissis, donec nos in dicta civitate personaliter constituti fuerimus et inde cerciorati super huiusmodi salario et juribus valeamus melius providere. mandantes per eandem heredibus dicti Vitalis et quibusvis aliis detentoribus clavium et aliarum rerum dicto regali pertinentium, quatenus ea omnia vobis restituant et deliberent loco vestri, omni contradiccione cessante; mandantes insuper baiulo generali ac universis et singulis aliis officialibus et subditis nostris ut vos pro magistro maiori dicti regalis habeant, predictaque omnia teneant et observent et ab aliis observari faciant et contra non veniant quavis causa. in cuius rei testimonium, presentem vobis fieri jussimus nostri sigilli appensione munitam. datum in villa Montissoni, .xxviii. die julii anno a nativitate Domini .mccclxx. sexto. regnique nostri .xxxx. primo.

Dominus rex mandavit mihi Petro de Gostemps.

Arx. Cor. Aragó, reg. 974, f. 112.

1) Per carta de 21 d'octubre del mateix any, el rey mana que's posi en posessió del Reyal de Valencia an Francisco Boix, *lapicida*, a qui ha encarregat la seva custodia (reg. 974, f. 123).

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CXCIV

Montçó, 17 agost 1376 [1]

PERE III DEMANA AL SANT PARE QUE DONGUI LLICENCIA DE MAGISTRARSE A FR. FRANCISCO MARMANY, O. P, [2] A PESAR DE NO HAVER ESTUDIAT A PARÍS

Supplicat sanctitati vestre filius vester Petrus rex Aragonum quatenus cum frater Franciscus Marmany, ordinis Predicatorum provincie Aragonum, primitus gramaticam, logicam et naturalem scienciam docuerit per sex annos, deinde tam inter ecclesiam catedralem Dertuse, cuius lector extitit, quam inter diversos conventus sui ordinis per duodecim annos legerit theologiam, feceritque cursum suum completum in studio generali sui ordinis Barchinone [3] utpote quia ibidem fuit biblicus, bacallarius, magister studencium et lector principalis, regens cathedram dicti studii generalis, sitque adeo sufficiens atque probus quod reverencia merito est ad magisterii assumendus honorem, dignetur vestra clemencia alicui de quo sibi videbitur in partibus committere et mandare ut si dictum fratrem Franciscum dignum et idoneum magisterio esse repererit, eum ad magisterii honorem

1) Aquesta petició va sense data, però en el registre la precedeix una carta endreçada al Sant Pare sobre'l mateix assumpte, que fou firmada'l lloch y dia que hem posat en el nostre document. Segueix una carta recomanant igual demanda an Bertran de Vall, embaixador del rey en la Curia romana.

2) En 26 de janer de 1373 el rey l'enviava com a missatger seu al cardenal Guido de Bolunya (reg. 1236, f. 98 v.).

Més tard anà a la cort del Papa pera tractar d'alguns negocis del rey y de la seva Tresoreria, com se desprèn d'una carta de 7 d'agost de 1376 (reg. 1254, f. 55).

Alguns anys després, en març de 1386, se li donaven 40 florins d'or, d'orde del rey, *per ço com lo tramet per alguns afers secret de la sua cort* (A. R. P., compte XXVIII de Pere Dezvall, f. 114 v.).

3) V. doc. XIII. Barcelona tenia un dels vuyt *studia generalia* que a principis del sigle XIV establiren els Dominicans. Els altres eren a París, el més important, Montpeller, Colunya, Bolunya, Nàpols, Oxford y Cahors (Douais; *Essai sur l'organisation des études dans l'ordre des frères Prêcheurs*. París-Toulouse, 1884; p. 130). Els frares, abans d'arribar al magisteri, estudiaven al menys 15 anys. Després de tres anys al *studium artium*, on aprenien la gramàtica y la logica, y de tres més al *studium naturalium*, passaven a apendre la teologia durant igual periode de temps; finalment els més aprofitats concorrien al *studium solemne* y més tard al *generale* (Douais, op. cit.; pàgines 58 a 135).

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

in theologia assumat, eique conferat et tradat insignia magistratus ut in forma; non obstante quod Parisius sentencias non legerit ac constitucionibus et statutis in contrarium editis non obstantibus quibuscumque et cum aliis non obstantibus et clausulis oportunis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1254, f. 54 v.

CXCV

Barcelona, 14 octubre 1376

L'INFANT MARTÍ MANA SIGUI ENTREGADA UNA CAIXA DE LLIBRES QUE HAVIEN SIGUT DEL SEU CONFÉS FRA FRANCESCH DE BURRIANA

Infant don Martin.

Fem vos saber que una caxa de libros de fray Francesch de Burriana, nostro cofesor, que fue, la qual es en vuestro poder, dedes e liuredes en continent a Anthonio de Rexach de la nostra cambra e si el dito Anthonio no y es a Johan de Riusech de la nostra dispenseria e si los ditos Antonio e Johan no y eran, encontinent liurat la dita caxa a fray Ferrer Maguerola, lector de la orden de los frayres Menores de Çaragoça, qui la dita caxa quan la aura recebida deura enbiar a Barchinona a fray Guillem Pere de Rexach de la dita orde e tenient lugar de custodi. e aquesto por res no mudedes. dada en Barchinona dius nuestro siello secreto a .xiiii. dias de octobre del anyo .mccclxxvi. infans Martinus.

Al amado nostro sots cambrero major don Ferrando d Artieda, escudero alcayde de Brueta.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2100, f. 98.

CXCVI

Barcelona, 7 janer 1377

EL REY PERE III CONCEDEIX 2,000 SOUS AN BERENGUER VERAY DE LA SEVA ESCRIVANIA, PER HAVERLI COPIAT UNS LLIBRES [1]

Nos Petrus etc. in remuneracione serviciorum nobis per vos fidelem de scri-

1) El 15 de desembre de 1379 el rey mana al seu tresorer que li dongui cent lliures de Barcelona, en paga d'alguns serveys que li ha prestat (reg. 1364, f. 36).

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

bania nostra Berengarium Veray in scribendo libros pro nostri servicio et alias prestitorum duos mille solidos Barchinone vobis ducimus huius serie concedendos; mandantes per eandem fideli consiliario et thesaurario nostro Petro de Vallo quatenus de peccunia curie nostre que penes ipsum est vel erit, dictos duos mille solidos vobis vel cui volueritis tribuat et exsolvat. et facta solucione presentem vobis recuperet cum apocha de soluto. in cuius rei testimonium hanc fieri et sigillo nostro jussimus comuniri. datum Barchinone, .vii. die januarii, anno a nativitate Domini millesimo .ccclxxvii. rex Petrus.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1360, f. 154 v.

CXCVII

Girona, 18 abril 1377

CARTA DE L'INFANT JOAN AN BERNAT DEZPLÀ, DEMANANTLI QUE VAGI A ADOBARLI EL SEU RELLOTGE [1]

Primogenitus.

Com lo nostre relotge se sie del tot torbat, volem e espressament vos manam que tots affers lexats e tota escusacio remoguda vengats a nos encontinent per redreçar lo dit relotge, cor nos ab altres letres nostres manam al nostre dispenser que us pach vostra messio de venir e de tornar e lo loguer de una bestia, e axi meteix manam an Johan Gener que procur que axi s faça, certificants vos que tantost vos en porets tornar. e a fi que no us calle per aquella rao ultra vostre

1) Al mateix mestre de rellotges dèu referirse la carta següent que l'infant escrivia desde Girona, el 5 de juny de 1377, an Berenguer de Magarola, procurador reyal dels comtats de Roselló y Cerdanya (reg. 1744, f. 13 v.):

Lo primogenit.

Vostra letra havem reebuda sobre lo fet del maestre del reiotge e responem vos que ha ben .xi. jorns que l dit maestre es aci, e que al començament quant fou vengut, axi con adovave .i. nostre relotge se toca de la punta d una lima ab que obra en la ma esquerra, de que ha sofert e sofer encara gran mal. mas tantost que sia cominalment guarit lo us trametrem per fer aqui la obra que l senyor rey mana, la qual plau be a nos que s faça.

V. en el mateix reg. 1744 els folis 21, 81, 136 v. y 187 v. El 29 de desembre de l'any següent, 1378, enviava a cercar desde Saragoça al mateix mestre, en vista de que'l seu rellotge, deya l'infant, *sie axi desviat que no ha home en esta terra que l sabes metre ne tornar a son punt* (reg. 1744, f. 110).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

voler ara o en altre temps ab nos aturar, manam vos que us amenets. i. d aqueix vostres fadrins, es a saber lo pus abte e pus jove, que sapie tenir lo dessus dit relotge en condret, e que no sie lo dit fadri mullerat; e nos reebrem lo de casa e farem li en son cas gracia e merce. dada en Gerona, sots nostre segell secret, a .xviii. dies d abril l any .mccclxxvii. primogenitus.

Fuit directa Bernardo de Plano, magistro relotgorum.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1743, f. 173 v.

CXCVIII

Barcelona, 13 maig 1377

El rey mana que s'obligui al pintor Llorenç de Saragoça a terminar el retaule de Santa Polonia que feya pera l'iglesia de Sant Llorenç de Saragoça.

El rey.

Sabet que nos porque hemos entendido por relacion del religioso e amado consellero nuestro fray Gil Pardo que Lorenç Saragoça, pintor, es partido d aqui de Barchinona e es agora en la ciutat de Valencia, escrivimos por otra letra nuestra al Governador [1] e a otros officiales de Valencia que prenguen lo dit Lorenç do quiere que l troban e hayan d ell seguredat bastant que dentro cierto tiempo acabara .i. retable por l altar de sancta Polonia construit en la sgleya de Sant Lorenç de Saragoça. ond como nos por la grand devocion que hemos ala dita sancta Polonia hayamos a coraçon que l dito retable se faga, e ja el dito Lorenç tinga de nos cierta quantia de dineros en acorrimento de su salario, por esto vos dezimos e mandamos que dedes cura e diligencia que la dita letra sea presentada a los ditos officiales e que l dito Lorenç faga la dita seguretat, certificando vos que nos faremos complimiento al precio del dito retable, luego que sera acabado. dada en Barchinona, a .xiii. dias de mayo del any .mccclxxvii. rex Petrus.

Fuit missa Petro Petri de Tella et priori confratrie sancte Palone.

Dominus rex misit eam signatam.

Arx. Cor. Aragó, reg. 792, f. 113.
Cf. documents CLIII y CLXXIV.

1) Se troba en el mateix registre, f. 112 v.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CXCIX

Girona, 27 juliol 1377

L'INFANT JOAN ESCRIU AL SEU COSÍ EL COMTE D'URGELL ESPLICANTLI LES PROPIETATS DE LA BANYA D'UNICORN Y DEMANANTLI N'HI PROCURI ALGUNA

Lo primogenit.

Comte car cosi. a les coses en una letra a nos per vos tramesa contengudes responem que us grahim molt de ço que ns havets trames de la banya del unicorn [1] dins una virola de coure encastat en alscuns altres troces de la dita banya, e ço que ns havets trames un scuder vostre per la manera que ns cove. e volem que ns trametats un scuder vostre de qui vos fiets al qual puxam donar la part que havem acordada de dar vos de ço de la dita banya que ns havets trames. e com volets saber de nos la propietat de la dita banya, fem vos saber que nos stants en la vila de Perpinya vench a nos .i. scuder del comte d Armayach, lo qual venie de Rodes e dona ns .i. troç quaix en quantitat de una amella, de banya d unicorn, com n aportas .i. troç qui ere dues parts mes que a nos no dona e que la una part volia pera son senyor lo dit comte d Armayach e l altra part a si mateix, puis la terça havia donada a nos; e dix nos que lo dit scuder estant en Rodes veu a sos ulls que lo maestre de Rodes volent provar la banya del unicorn, feu donar metzines forts a dos cans, e a la un dels dits cans menjades per ells les dites metzines o pozons, feu tocar de la dita banya o part d aquella e al altre no, e aquell qui no fon tocat de la dita banya tantos mori e l altre guari. e nos huynt aço volguem provar si allo era ver, faem haver .ii. cans e fem los donar del veri pus fort que posquem haver e la .i. d aquells fou tocat de ço poch que teniem de la dita banya e lo dit scuder nos havie donat e guari, e l altre mori. apres nos stants aci en Gerona lo dia de divenres sant e anants per les esgleyes segons es acustumat e passants per .i. carrer, oym en una casa grans crits e plos e nos volguem saber que ere allo, e digueren nos que eren dues criatures poques que havien menjat realgar e nos entram en la casa on eren, e veem les criatures qui eren fort inflades e quayx a la mort, traguem aquell troç del unicorn que nos

1) El 8 de juny del mateix any li havia demanat ja la banya d'unicorn *que era en la capella d en Not de Montcada, en la Seu de Leyda* (reg. 1744, f. 14 v. y 34 v.)

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

ara portam e metem lo en aygua e de la dita aygua begueren les dites criatures e tantost foren guarides, axi que huy son vives e sanes. apres una dona vidua d aquesta ciutat, la qual segons fama no es bona de son cors e sos amichs per la desonor que n avien donaren li metzines a menjar e tantost que ella se senti metzinada, tramete a nos per l aygua en que toca lo dit unicorn e begue de la dita aygua e guari tantost, e huy en dia es sana e despuys no la an gosada metzinar. apres .i. dona d amor de Deu vench a nos e va ns dir que son fill stave a la mort e nos demanam li que mal havie, e ella dix nos que havie la mala buanya e que havie (sic) e demanans de la dita aygua e nos donam li n e enviam hi .i. cavaller nostre e feu li beure de la dita aygua e ruxaren li la cara on havie la mala buanya, segons que nos li haviem manat, e dintre .ii. dies lo fadri guari e es viu e sa. nos ara volents provar ço que ns havets trames de la dita banya entenem haver .ii. coloms o polls e fer los hem donar metzines forts per que dejen morir e a la un farem tocar de la dita banya e a l altre no, per que sapiam ço que ns havets trames es de vera banya del dit unicorn, car ço que nos tenim provat es per les esperiencies damunt dites; e fer vos ho em saber tantost ço que sera. pregam vos que de les dites banyes que dehits la .i. que es a Roncesvalls, [1] en Navarra, e l altra que es en una esgleya ermitana de illa de mar, que aquelles hajats con pus tost porets e si abdues les havets, trametets nos la una, e si havets la una e no abdues, trametets nos aquella que haurets, car nos vos en farem bona part. e en totes les dites coses hajats la diligencia e cura que s cove. nos havem sabut que en una esgleya santuaria en que s diu que ha de la dita banya e es en França e aquelles

1) Aquesta banya de Roncesvalls la demanà l'infant el 23 d'abril de 1378 al rey de Navarra (reg. 1744, f. 146), y el 28 de juny del mateix any escrivia a Moneto de Bagis, referintse an ella (id f. 121 y 129):

Nos som certs que en la esglesia del monestir de Roncesvalls ha una banya d unicorn, la qual nos en tot cas es necessari que la hajam, perque volem que anets al dit monestir e que procurets que hajam la dita banya e que costas que s volgues, cor la hajam, axi com dit es, fort necessari. e si per ventura ab los monges del dit monestir aço obtenir no podiets, ço que no creem cor a ells no aprofit res, procurassets que la haguessets a ma del rey. la dita empero banya, si es d unicorn, deu esser tota dreta e no torta en res.

Després, en 7 de juliol, demana al vescomte de Rodes que quan sigui a Xipre li busqui una de les dites banyes (id., f. 128).

Va ser dit a l'infant que a Pedralbes n'hi havia una y tot seguit la demana desde Girona, el 29 d'octubre de 1377, an Joan Janer, en els termes següents (id., f. 89):

Entes havem que a Pedralbes ha una banya d unicorn, perque us manam que y anets e que en tot cas la hajats, si trobats que d unicorn es; e si ho es, deu esser blanca axi con vori, e enredortada a semblança de çucre cordellat, e de la gruxa d una asta de giavi e pus, e longa e aguda al cap.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

parts havem hi trames .i. scuder nostre que y vage per manera de romiatge e que en tota manera haje la dita banya e que no y plangues dines, coste que s vulle, e que la ns aport e si la ns aporta, nos vos en farem bona part. apres altre jorn una dona de poch stament vench ab .i. filla sua al braç a nos, e dix nos que a la dita sa filla .i. scurpi la havie picada en la cara e veem li la cara tota inflada e dix nos si l aygua del unicorn li seria bona, e nos diguem li que hoc e bayam en l aygua l unicorn e fem lin beure e ruxar la cara, e aço li fem continuar .ii. dies arreu e guari tantost e huy en dia es sana. dada en Gerona, sots nostre segell secret, a .xxvii. de juliol l any .mccclxxvii. primogenitus.

Fuit directa comiti Urgelli.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1744, f. 45 v.

CC

Girona, 1 agost 1377

L'INFANT JOAN ESCRIU ALS SEUS MINISTRERS AUTORISANTLOS PERA ANAR A LES NOCES DEL FILL DEL MARQUÉS DE VILLENA,[1] ELS PARLA TAMBÉ DEL GRAN PLAER QUE TROBA EN LA MANERA DE TOCAR DEN JACOMÍ, Y FINALMENT ELS HI CONSENT QUE ENSENYIN LES CANÇONS NOVELLES QUE SÀPIGUEN ALS MINISTRERS DEL MARQUÉS.

Lo primogenit.

A les coses contengudes en una letra a nos per vos tramesa, responem que ns plau que vosaltres anets a les noces del fill del marques de Villena e tantost que d ali partrets, venits vos en a nos, tots altres afers a part posats, car nos vos havem ops per al nostre servey. e sapiats vos Johani que ls sturments d argent de vos e de les altres vostres companyes son fets e acabats,[2] e aixi no triguets de venir al pus tost que porets, apres que de les dites noces serets venguts e tornats. e sapiats que nos fem tornar a Jacomi a la manera de Sist e trobam i tan gran plaer

1) Dèu ser D. Pere, fill segon del marqués, que's casà a principis de 1378 a Burgos ab dona Joana, filla d'Enrich II de Castella.

2) A la seva confecció devia referirse'l següent fragment d'una carta dirigida desde Girona el 2 de juliol del mateix any, an Joan Janer (reg. 1744, f. 30):

Nos fem cobrir d argent aci en aquesta ciutat les xalamies e les cornamuses dels nostres ministrers, e entre les altres volem hi fer les armes de testes de moros e de la creu de sent Jorgi que rey d Arago fahia antigament, perque us manam que les façats pintar en un troç de paper o de pergami a alcun pintor de la color e de la guisa que s deven fer.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

que no trobam james en ministrer que nos haguessem, e .i. arau del duch de Barbant es vengut ara a nos e que es passat per lo comte de Foix e ha vist Aloqui tornar davant lo dit comte. e nos fem tornar Jacomi a mester a la manera de Sist e nos demanamli a qual tenie per mills tornant, Aloqui o Jacomi, e ell vas dir que per la sua fe en Alamanya prearien mes lo tornar de Jacomi que de Aloqui, e que si lo dit Jacomi vivia serie un dels loants ministres del mon, e que james no ve ministrer que axi se semblas al tornar de Sist com lo dit Jacomi, axi que Jacomi se mena per manera que mentre que vischa no s partira de nos; e axi mateix ha presa la manera de Flandres, axi que ell torna ades de la una, ades de la altra, d aquella en que nos trobam major plaer. Eccoquem se te fort per pagat del seu fet e diu que nos ne cal haver altre per manera ho fa lo dit Jacomi. e plau nos que de les cançons novelles que vos sabets, que n mostrets als ministres del marques, tantes quantes apendre vullen. dada en Gerona, sots nostre segell secret, primer dia d agost del any .mccclxxvii. primogenitus.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1744, f. 48 v.

CCI

Girona, 4 setembre 1377

DONA MATA D'ARMANYACH[1] AGRAEIX UN LLIBRE QUE LI HA ENVIAT FRA ARNAU SAPLANA, PREDICADOR DE MONTSERRAT

La duquessa.

Frare A. vostra letra havem reebuda e lo libret que trames nos havets, a la qual vos responem que havem haut pler del dit libre e de les bones paraules contengudes en la dita vostra letra. e pregam vos affectuosament que vos ab los ermites, monges e preveres d aqui façats oracio continua a nostro senyor Deus e a la verge gloriosa madona santa Maria, que ns aport a be ço que ns es comanat, ab salut del nostre cors e salvacio de la nostra anima. dada en Gerona, sots nostre segell secret, a .iiii. de setembre, l any .mccclxxvii.

Dirigitur fratri Arnaldo Saplana, predicatori Montisserrati.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1814, f. 138 v.

1) La mateixa infanta, en carta escrita a Saragoça el 4 de setembre de 1375, y endreçada an Joan Janer, se referia a altres lectures seves : *«de les obres que ns fets saber, com siam a Barchinona vos nos farets mostrar aquelles e legirem ço que ns parra.»* (reg. 1814, f. 9).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCII

Barcelona, 7 novembre 1377

PERE III ORDENA AL BATLLE DE CERVERÀ QUE ENVII A POBLET EL GRECH JORDI DE DEU, DE QUI NECESSITA MESTRE JAUME CASTALLS PERA TERMINAR UNS ORATORIS QUE FA EN AQUELL MONESTIR.[1]

Petrus etc. fidelibus nostris baiulo ville Cervarie necnon vicario ceterisque officialibus nostris vel eorum locatenentibus ad quos presentes pervenerint et hoc spectent, salutem et gratiam. quia pro perficiendis duobus oratoriis que fieri facimus in monasterio Populeti per magistrum Jacobum Castayls, idem magister Jacobus indiget valde Georgio de Deo, greco, qui sicut percepimus facit aliqua opera in dicta villa, ideo vobis dicimus et mandamus expresse quatenus cogatis ipsum Gregorium (sic) ad veniendum ad dictum monasterium etiam per capcionem sue persone, si necessarium fuerit, non obstante juramento et homagio aut alia securitate que fecerit pro fiendis dictis operibus in dicta villa, a quibus quousque dicta oratoria nostra perfecta sint, eum de nostre potestatis plenitudine absolvimus et quitium facimus in favorem ipsorum oratoriorum que cordi habemus ut sint cito perfecta. datum Barchinone, .vii. die novembris, anno a nativitate Domini .mccclxxvii.

Dominus rex mandavit mihi Petro de Gostemps.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1096, f. 154 v.

1) El rey Pere, en 25 de febrer del mateix any demanava urgentment que anés a Poblet a terminar aquests oratoris *mestre Jacme ab lo seu esclau, qui es abte en aytals obres* (reg. 1260, f. 33; Coroleu: op. cit., p. 32). L'esclau podia ser el grech Jordi de Deu, mencionat en el document, que tal vegada pot identificarse ab l'esculptor d'igual nom que en 1386 construí el retaule de Sant Llorens de Santa Coloma de Queralt (v. Segura: *Aplech de documents... per la historia de les costums de Catalunya; Jochs Florals de Barcelona*, 1885, p. 192) y que dèu ser el mateix mestre Jordi que, com veurem, en 1386 treballava en la tomba de l'infanta Joana, comtesa d'Empuries, y ja abans havia fet altres sepultures al monastir de Poblet.

Per l'extraordinaria separació de les dates d'un y altre document, no ns atrevim a afirmar que's refereixi al mateix esculptor la carta en que'l rey, el 33 de juny de 1343, ordenà desde Mallorca a Arnau d'Erill, governador de l'illa, que fes justicia en la reclamació de *Johannis Vives, Johannis Ferdinandi,* JORDI *lapicidarum, et quorundam aliorum grecorum habitatorum in civitate Maiorice,* que afirmen haver pagat ja lo que devien pera'l seu rescat (Arx. Cor. Aragó; cartes reyals de Pere III; any 1343).

Es interessant la menció d'un grupu d'esculptors o *lapicides* grechs, entre'ls nombrosos esclaus de tal nacionalitat que hi havia a Mallorca.

Digitized by Google · Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCIII

Saragoça, 17 març 1378

L'INFANT JOAN DONA GUIATGE PER TRES MESOS A L'ESCULPTOR JAUME SANCHEZ Y AL RABI SAMUEL, ARGENTER DE LA CIUTAT DE MURCIA

Nos infans Johannes etc. tenore presentis guidamus et assecuramus vos Jacobum Sanccii, magistrum sculptorem imaginum, et rabinum Samuel argenterium civitatis Murcie hinc ad tres menses proxime et continue secuturos, ita quod tempore ipso currente possitis regna et terras dicti domini regis et nostras intrare ac in eis morari et esse illasque exire salve pariter et secure, nec pretextu cuiusvis criminis per vos seu alterum vestrum comissi seu de quo inculpari sive denunciari valeretis, capiamini, inquietemini sive gravemini in personis etiam nec in bonis, mandantes per eandem universis et singulis officialibus et subditis regiis atque nostris quatenus presens guidaticum et assecuramentum nostrum teneant et observent per tempus predictum et contra illud non veniant nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione. in cuius rei testimonium hanc fieri et sigillo nostro secreto jussimus communiri. datum Cesarauguste .xvii. die marcii, anno a nativitate Domini .mccclxxviii. primogenitus.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1745, f. 60. [1]

CCIV

Saragoça, 18 març 1378

L'INFANT JOAN ENCARREGA ALS JURATS DE VALENCIA QUE PAGUIN LO CONVINGUT A L'ARGENTER BARTOMEU COSCOLLA, [2] PER UN RELIQUIARI QUE FA PERA POSARHI UN DIT DE SANT JORDI.

Lo primogenit.

Jurats e prohomens. entes havem per lo feel argenter de casa nostra Bor-

1) En el marge's llegeix: *Dominus dux instante Arnaldo episcopo Cesarauguste.*

2) El 26 de juliol de 1379 l'infant mana que se li pagui el reliquiari que havia fet (reg. 1743, f. 83). Algun temps abans n'havia fet un altre *d argent esmaltat de diverses figures embotides e daurat,* per l'infant, y que aquest manava li fos pagat el 26 de juliol de 1376 (reg. 1765, f. 4 v.)

El 8 d'octubre de 1377 el rey Pere donava orde d'entregar al mateix argenter valencià lo que

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

thomeu Coscolla, que a instancia e prechs vostres ell feu e obra .i. reliquiari d argent daurat e esmaltat en que esties .i. dit de la ma de sant Jordi [1] a cert pes, e per tal con la dita obra requeria que fos de maior pes, vosaltres contradehits pagar lo dit Borthomeu, axi de ço que era convengut de pes com de ço que era es ultra lo dit pes; perque a supplicacio de dit Borthomeu a nos per la dita raho feta, vosaltres pregam que per esguart nostre paguets o pagar façats tot ço e quant per la raho damunt dita tenguts li sots pagar, axi del dit pes cert com lo sobrepus, sens lo qual la dita obra bonament e que rahonable fos no s podia acabar. axi meteix hajats lo dit Berthomeu per recomanat en tot ço que haya mester ab vosaltres per honor nostra, sabents que d aço ns farets plaer lo qual molt vos grahirem. dada en Saragoça, sots nostre segell, a .xviii. de març del any .mccclxxviii. primogenitus.

Fuit directa juratis et probis hominibus civitatis Valencie.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1745, f. 59.

CCV

Barcelona, 12 abril 1378

Albarà del pagament de diverses joyes fetes per l'argenter Pere Bernes d'orde del rey

Petrus etc., fideli consiliario et thesaurario nostro Petro de Vallo salutem et graciam : exhibuit coram nobis fidelis de domo nostra Petrus Bernesii argenterius Valencie quoddam albaranum suum tenoris sequentis : al honrat micer Bernat d Olzinelles, tresorer del senyor rey, de part den Pere Dezbosch, escriva de racio de casa de aquell matex senyor, faz vos saber que an Pere Bernes, argenter de la ciutat de Valencia, de casa del senyor rey, son degudes les quantitats deius contengudes per rao de .i. retaule d argent de .iii. peçes, .i. oratori, una espasa ge-

se li devia per dos bacins, una copa ab sobrecop y sis taces de plata daurades y esmaltades, que'l rey entregà a un embaixador pera regalarles al rey de Granada (reg. 1361, f. 108).

Era argenter de casa de l'infant Joan, y en Pere Bernes ho era de la del rey (reg. 1765, f. 23).

1) Aquesta reliquia deu ser la que el 21 de maig de 1373 el rey Pere *per honrar la ciutat de Valencia e la gran festa que la dita ciutat fa del dia de mossenyer sent Jordi*, va donarli en un reliquiari d'argent que li va fer fer (reg. 1238, f. 13).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

neta guarnida d argent, .i. guarniment de cinta francesa, dos olles, una loça, una bromadora d argent que ha fets de manament del senyor rey. e les dites coses ha liurades segons se segueix e per manament del dit senyor li he fet lo present albara en la forma deius contenguda : primerament hes degut per .i. guarniment d argent daurat e sellat que mes en una espasa geneta del senyor rey, pesa a march de Valencia segons en mon poder n a feta fe de que lo senyor rey de certa sciencia mana a mi que li n faes compte, no contrastant que en presencia mia no fos estat pesat : .i. march, .vii. onzes qui a raho de .clx. solidos lo march fan : .ccc. solidos barchinoneses. item li es degut per la fulla de la dita espaa .xxxii. solidos. item per .i. savastre de domas de que fo feta correia a la dita espaa ab .xx. solidos que costa .i. forradura per al dit savastre : .cxx. solidos. item per una bayna de camut blau que feu fer pera la dita espaa : .xxv. solidos. item li es degut per .i. guarniment d argent que feu fer per una cinta francesa, ço es cap e mosqueta e .xxxiii. platons grossos a forma de migs ous esmaltats e daurats, los quals mes en un savastre qui era del dit senyor, pesa al dit march de Valencia segons en mon poder n a feta fe de que lo senyor rey de certa sciencia mana a mi que lin faes compte no contrastant que en presencia mia no fos estat pesat : .iiii. marchs qui a raho de .clx. solidos lo march fan : .dcxl. solidos; la qual espaa [e] correia lo dit en Pere Bernes liura a mossen Matheu Mercer estant lo senyor rey en la vila de Perpenya en lo mes d octubre del any .mccclv. segons appar en .i. albara seu segellat ab son segell e aquell yo he enfilat, en lo qual la dita espasa e correia atorga haver haut; e aquelles yo li he notades el libre terç dels notaments en .ccvi. cartes. item li es degut per .i. oratori d argent ab ymage de la verge santa Maria ab l infant el braç, ab figura del senyor rey e de la senyora reyna ab sengles angels, qui pesa al dit march de Valencia segons ne fuy certificat per en Joan de Solanes ladonchs tinent loch de batle general en regne de Valencia per una letra sua segellada ab lo segell del ofici de la dita batlia escrita en Valencia a .xxix. dies del mes de deembre del any .mccclvi. per la qual certificacio lo senyor rey mana a mi que lin faes compte, la qual yo he enfilada : .xvi. marchs, .v. onses, .i. quart e mig qui a rao de .clx. solidos lo march fan .ii. milia .dclxvii. solidos, .vi. diners. item li es degut per un estoig que feu fer per al dit oratori ab portes pintat d or e d azur ab .xx. solidos que costaren taules entretallades de fust on fo clavat lo dit oratori : .cxx. solidos; lo qual oratori lo dit Pere Bernes de manament del senyor rey dona a la egleia de nostra dona santa Maria del Puig de Valencia, segons ne fuy certificat per lo senyor rey e encara appar per .i. albara del vicari de

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

la dita esgleya segellat ab son segell e aquell yo he enfilat, en lo qual lo dit oratori atorga haver haut. item li es degut per .ii. olles, .i. loça, .i. bromadora d argent que ha fetes per a cuynar per a la persona del senyor rey, e pesaven al dit march de Valencia segons appar per una apocha al dit en Pere Bernes per lo noble en Ramon de Riusech, maiordom ladonchs del dit senyor, feta en Valencia quarto nonas madii anno domini millessimo .cccliii. per ço com lo dit dia e any les dites olles, loça e bromadora reebe lo dit noble del dit Pere Bernes e la dita apocha yo he enfilada: .xxv. marchs, .iii. onzes [e] miga, mig quart qui a raho de .c. solidos lo march fan .ii. milia .dxlv. solidos, .i. diner; les dites olles, loça e bromadora lo dit noble liura an Guillem Lobet, cuyner maior del senyor rey; e aquelles yo li he notades al libre terç dels notaments en .ciiii. cartes. item li es degut per .ii. caps de frontal d argent daurats ab timbres del senyor rey, los quals son estats meses en .i. frontal d or obrat de perles qui era ja en la capella del senyor rey, pesaren al dit march .i. march .iii. onzes qui a raho de .clx. solidos lo march fan .ccxx. solidos barchinonenses, los quals caps ha reebuts frare Guillem Veya, monge e capella del dit senyor, segons appar en .i. albara seu, segellat ab son segell, en lo qual aquells atorga haver hauts e aquell yo he enfilat, los quals yo li he notats al libre terç dels notaments en .clxxxviii. cartes. item li es degut per .i. reataule d argent de .iiii. peçes ab figura de nostra dona santa Maria qui esta al mig del dit reataule ab .iiii. ystories, de les quals estan .ii. a cascuna part de la dita ymmage, ço es la anunciacio de nostra dona santa Maria e la nativitat e los .iii. reys d Orient e quant lo oferi la verge Maria a Simeon, e les dites estories son enbotides e esmaltades e daurades;[1] e pesaren al dit march de Valencia, segons appar per .i. letra al senyor rey tramesa per l honrat en Berenguer de Codinachs maestre racional de la sua cort, segellada ab son segell e la qual yo he enfilada, en la qual lo certifica del dit fet, per ço com les dites ymages covench a clavar en posts ans que la aportas a la ciutat de Barchinona, per tal que no s trencas: .cxxiii. marchs mig quart qui a raho de .cc. solidos lo march fan .xxiiii. milia .dciii. solidos .i. denarius obolus. item li son deguts per les taules argentades en que fo mes e clavat lo dit reataule .cxvi. solidos; lo qual reataule lo dit en

1) Aquest retaule ab altres joyes, entre les que figurava l'anomenat *reratauła vell o major*, va esser empenyorat en abril de 1383 per 3.000 florins d'or d'Aragó an Galceran de Vilanova (registre 1370, f. 32; v. també reg. 1371, f. 157). Tal vegada se refereix al mateix retaule, una lletra en la que'l rey, desitjantlo tenir prompte en son poder, mana, el 26 de juliol de 1358, que's pagui an P. Bernes tot lo que se li degui per la seva confecció (reg. 1159, f. 178 v.)

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Pere Bernes ha liurat al senyor rey segons appar en .i. carta del dit senyor, datum Barchinone ultima die decembris anno a nativitate domini millessimo .ccclx. primo, la qual yo he enfilada, en la qual lo dit reataule atorga haver haut: de les quals quantitats damunt dites, al dit en Pere Bernes degudes per les dites rahons que son en summa .xxxi.^{m} .ccclxxxviii. solidos, .viii. denarios obolos barchinonenses li abat, segons que es notat el libre .x.^{e} dels accorriments comuns de mon offici, en .ccxxxiii. cartes, que li foren acorreguts en diners e en argent lo qual es estat tatxat segons lo for que la donchs valia .xvii.^{m} .dxxxi. solidos obolos barchinonenses, los quals abatuts de la quantitat a ell deguda roman li a donar tresdecim mille octingenti quinquaginta septem solidos et octo denarios barchinonenses; retench empero a la cort del senyor rey que si d aqui avant apparria que per qualsevol altre persona al dit en Pere Bernes sia estat res acorregut e no li sia estat abatut, quen sia tengut de tornar al senyor rey o als seus. scrit en Barchinona primer dia del mes de janer anno a nativitate domini .mccclx. primo. de quibus quidem tresdecim mille octingentis quinquaginta septem solidis et octo denariis cum ipso albarano eidem Petro per nostram curiam debitis, ex causa in eo contenta, exsoluti fuerunt sibi, ut in duabus deduccionibus contentis in dorso albarani eiusdem liquidum est videre, quatuor mille octingenti quinquaginta septem solidos eiusdem monete, sicque restant eidem Petro ad solvendum per dictam nostram curiam novem mille solidos ex debito supradicto. cumque prefatus Petrus de voluntate nostra jamdictum albaranum eo quia propter sui vetustatem erat aliqualiter laceratum et non poterat comode custodiri, dicte nostre curie restituerit, ut per certificationem magistri racionalis ipsius nostre curie in nostra cancellaria hostenssam et inibi laceratam constitit clare nobis; et propterea dictos novem mille solidos eidem Petro exsolvi providerimus cum presenti, vobis dicimus et mandamus quatenus de peccunia dicte curie nostre que est vel erit penes vos, dicto Petro Bernesii seu cui loco sui voluerit jamdictos persolvatis novem mille solidos, recuperando ab eo presentem cum apocha de soluto. datum Barchinone .xii. die aprilis anno a nativitate domini .mccclxx. octavo.

Franciscus Ferrarii mandato regis facto per Berengarium de Bo consiliarium et prothonotarium et fuit tradita in hac forma.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1362, f. 77.
Cf. documents LXXV, CVIII y CLXXII.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCVI

Barcelona, 3 juliol 1378

El rey Pere III exigeix a l'argenter Pere Bernes l'imatge del seu retaule [1]

Lo rey.

Per diverses letres vos havem escrit que vinguessets a nos e aportassets la ymage del nostre retaule e non havets res (sic) de que sots digne de gran reprehensio e punicio, perque us deim e manam que encontinent vista la present vingats a nos ab la dita ymage; sino certificam vos que nos trametrem aqui un porter a vostra messio qui us manera a nos pres e lavors punir vos em de la inobediencia que havets hauda en passar nostre manament. dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .iii. dies de juliol de l any .mccclxxviii. rex Petrus.

Dirigitur Petro Barnecii, argenterio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1261, f. 132.
Cf. docs. LXXV, CVIII, CLXXII y CCV.

CCVII

Saragoça, 22 juliol 1378

L'infant Joan envia al bisbe de Valencia, Jaume d'Aragó, [2] un troç de banya d'unicorn, esplicantli l'experiment que ha fet de les seves propietats

Lo primogenit.

Car cosi. vostra letra havem rebuda ab la qual nos demanats que us trametam .i. troç d una nostra banya d unicorn, que havets entes que es cosa fort

1) El 24 d'agost del mateix any, el rey mana que sigui pagat an P. Bernes tot lo degut, pera que li envii desseguida l'imatge de la Verge que ha fet pera la seva capella (reg. 1098, f. 48 v.)

2) El 10 de juliol de 1386, li enviava desde Martorell un altre fragment (reg. 1674, f. 93). El 23 d'abril de 1383, regalà al rey d'Armenia un anell ab un troç de la dita banya, probada contra tot veri (reg. 1755, f. 135 v.). Abans, en l'any 1379, n'havia regalat altres fragments a la seva neboda, llavors infanta de Sicilia, y al comte de Cardona (reg. 1657, f. 24 v. y 32). Sobre noves instancies al monastir de Roncesvalls pera obtenir un altre troç de la mateixa banya, v. també'l reg. 1657, f. 11 v. y 66.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

apropriada contra totes metzines. e responem vos que us enviam lo dit troç dins la present e certificam vos, cosi car, que en .i. juheu que era condemnat a mort havem nos feta provar la dita banya per aytal guisa, que maestre G. Colteller e maestre Johan Dordas, de manament nostre, ordenaren les pus forts metzines que pogren, qui eren en quantitat d un petit got, e les quals bech lo dit juheu, presents mossen Johan de Gorrea, alguatzir nostre, e lo dit maestre G. e en Ber. de Castre, e quant begudes les hac, caech com a mort en terra e lavons donarenli obrinli la boca per força .v. cullerades d aygua en que la dita banya era estada banyada e feu li gitar mantinent totes les dites metzines e torna tantost en son sen, axi com si res no fos estat, e visch despuys .v. jorns aytan sa com d abans, mas despuys lo faem penyar. on, car cosi, sapiats que en cas que vos haguessets menjada o beguda alguna cosa dubtosa, no cal sino banyar lo troç de la dita banya que us trametem en aygua e quen begats quatre cullerades o .v., car si veri es o metzines hi havia, tantost les faria foragitar. dada en Çaragoça, sots nostre segell secret, a .xxii. dies de juliol del any .mccclxxviii. primogenitus.

Fuit directa episcopo Valencie.

Dominus dux mandavit mihi Petro de Tarrega.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1745, f. 137 v.
Cf. document CXCIX.

CCVIII

Saragoça, 23 juliol 1378

L'INFANT JOAN ENCARREGA A MOSSEN PERE D'ARTÈS QUE LI FACI FER UNA ARPA DOBLE Y LI ENVII ELS LLAUTS Y LES FLAUTES

Lo primogenit.

Certificam vos que Matheu, tragitador nostre, va de licencia nostra a la ciutat de Valencia, e com ell s'entena fort be en fer arpes, volem e us manam que digats a Ponç[1] qui fa los lahuts, que ab consell e acort del dit Matheu nos faça una arpa

1) Cf. doc. CXCII.
El dia 17 d'agost de 1379 veyem que estava al servey de l'infant un altre constructor d'arpes, P. Devesa, a qui encarregava dos *lahuts guitarrenchs* (reg. 1657, f. 98). Més tard, la persona a qui solen ferse encarrechs semblants es en Pere Palau, mestre d'arpes d'Avinyó. El 14 de setembre de 1386, desde Girona, l'infant li comanava *.ii. harpes que sien bones e ben fetes a obs de Marti, nostre ministrer d arpa, que la una sia doble, l altra simple e cascuna haya .iiii. palms d alt* (reg. 1674, f. 126). Aquestes devien ser les arpes que'l 6 de desembre del mateix any, l'infant li encarregava que portés a la seva cort, acompanyant el ministrer Jaquet de Troyes (reg. 1675, f. 14).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

doble e provehits que sien tots dies ensemps sus aço, entro que la dita arpa sie acabada, e bestrets hi vos ço que mester faça, e fets la liurar al dit Matheu que la ns aport. e trametets nos los lahuts e les flahutes al pus breu que porets. dada en Çaragoça, sots nostre segell secret, a .xxiii. dies de juliol del any .mccclxxviii. primogenitus.

Fuit directa Petro d Artes militi camarlengo.

Dominus dux mandavit mihi Petro de Tarrega.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1745, f. 138 v.

CCIX

Barcelona, 15 desembre 1378

PERE III ENVIA AL ABAT DE POBLET[1] UNS ORNAMENTS Y UN ASTRELAU. LI PROMET ADEMÉS ENVIARLI ELS LLIBRES, TAN AVIAT COM SIGUIN COMPROVATS EN L'INVENTARI

Lo rey.

Abat; nos per reverencia de Deu e de madona Santa Maria e per devocio e affeccio que havem gran al vostre monastir, vos tramatem per frare A. Saydella vestiments d or qui corren en vermeel, es saber : una casulla que us pregam que vos portets la festa primerament de Nadal a les misses que direts e dues dalmatigues ab lurs stoles e maniples e .iii. capes processionals e pali e reraltar, tot d un obratge. item vos trametem un stalabre; los libres que us volem trametre no ls porets haver de sa festa car encara no son comprovats con comensen ne con finen ne cascu con se deu intitular, mas apres tantost los haurets. de la manera con ne on volem que estien e ab quina condicio los tendrets, lo dit frare A. vos ho dira, qui n sab tota nostra intencio; creets lo de tot ço que us dira de part nostra. dada en Barchinona, a .xv. dies de deembre del any .mccclxxviii. rex Petrus.

Dominus rex misit signatam.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1097, f. 32 v.

1) Encara que aquesta lletra no porta adreça, no vacilem en suposar va dirigida a l'abat de Poblet, al qual monestir, com es sabut, el rey va fer entrega de la seva llibreria. En l'època de la data de la carta que copiem, Pere III havia promès a l'abat enviarli els seus llibres (cf. vol. I, doc. CCCXVII, nota 1).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCX

Barcelona, 1 mars 1379

PERE III DEMANA AL SANT PARE QUE FR. PERE DE QUILS,[1] O. P., OBTINGUI EL MAGISTERI EN L'ESTUDI GENERAL DE MONTPELLER

Sanctissime pater. inter alias sollicitudinis nostre curas quas diligenti meditacione revolvimus, illud occurrit consideracioni nostre precipuum ut per viros in sacre pagine documentis expertos et virtutum meritis insignitos ut fides orthodoxa refulgeat et cultus Altissimi in regnis et terris nostris ad laudem ipsius nominis et fidelium salutem animarum nostris temporibus augeatur. cum itaque, pater beatissime, religiosus dilectus noster frater Petrus de Guils, ordinis fratrum Predicatorum, lector in conventu Barchinone, adeo sibi assidente gratia prout inde fuimus veridice informati, in facultate theologica profecerit discurrendo per diversa generalia et insignia studia ordinis supradicti, in quorum aliquibus philosophiam per sex annos et sacram theologiam per decem annos et ultra legerit in speciali asignatus per magistrum ordinis et per totum capitulum generale ad legendum sentencias, prout fecit in dicto conventu Barchinone ubi dicti fratres habent studium generale, in quo etiam lector principalis nunc actu residet, ut est dictum, ita quod ad recipiendum in ea decus et honorem magisterii dignus eficitur multumque idoneus et suficiens reputatur, propterea, pater sancte, cupientes votis ardentibus in nostro dominio domum Domini ad Dei laudem ipsiusque domus honorem viris potentibus opere et sermone ac virtutum odore pollentibus sic fultari, quod resistere valeat ascendentibus ex adverso, sanctitati vestre supplicamus humiliter et devote quatenus dignetur comittere venerabili magistro Petro Boroni[2] lectori in studio generali Montispesullani scientifico quidque et provida circunspeccione maturo, quod si dictum fratrem Petrum de Guils diligenti previo examine repe-

1) No va lograr magistrarse fins a 1381, segons se veu per la data de la següent concessió (A R. P., dates de B. Arlovi dels drets de la cambra Papal en Aragó, f. 40 v.):

Item pague a fray Pere de Quils, del orden de los freyres Predicadors ... la qual el senyor rey le manda dar graciosament en ayuda de las missiones por el facederas en la fiesta de su maestrado, con albaran suyo sellado ... dado en Çaragoça, .xxix. dias de janero anno .mccclxxxi. : .xx. florins d oro.

2) Va estudiar sentencies a l'Universitat de Paris y sembla fou llicenciat en 1374-75 (Denifle; op. cit. III, 176, 226, 532, 663).

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

rerit ad hoc sufficientem et ydoneum, possit ei in predicta universitate generali studii Montispesullani insignia tradere magistratus. istud enim, pater sanctissime, ad donum reputabimus et gratiam specialem. almam personam vestram conservare dignetur Altissimus etc. datum Barchinone, prima die marcii, anno a nativitate Domini .mccclxx. nono, sub nostro sigillo secreto. rex Petrus.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1266, f. 2 v. [1]

CCXI

Barcelona, 16 març 1379

PERE III MANA ALS GOVERNADORS DE VALENCIA Y MALLORCA, QUE'S RETORNIN AL BISBE MENENDO DE CÓRDOBA Y ALS SEUS ACOMPANYANTS, ELS BENS QUE'LS HI FOREN ROBATS PIRÁTICAMENT, ENTRE'LS QUE FIGUREN ALGUNS LLIBRES.

Petrus etc. dilectis et fidelibus gubernatoribus Valencie et Majoricarum ceterisque universis et singulis officialibus nostris in regnis et terris nostris ubilibet constitutis et eorum locatenentibus ad quos presentes pervenerint et pertineant infrascripta, salutem et dileccionem. exposuerunt humiliter coram nobis Petrus Roderici Cordubensis et Tienensis ecclesiarum canonicus ac procurator et familiaris venerabilis in Christo patris fratris Menendi episcopi Cordubensis [2] et nomine suo proprio necnon Alvarus Gondissalvi canonicus Cordubensis et familiaris dicti episcopi, quod pridem cum dictus episcopus et ipsi exponentes venientes de partibus Romane curie ac navigantes cum quodam vassello maritimo cum eorum pecuniis, jocalibus atque rebus fuissent apud montem Argentarium alias La cala del Fito obviarunt eis Petrus Bernardi et Jacobus Marrades subditi et vassalli nostri capitanei et ductores duarum galearum armatarum qui, Dei timore postposito ac nostre correccionis gladium non verentes sed pocius spernentes, more piratico et hostili ac nulla causa legitima pereunte, eisdem abstulerunt per vim et violenciam ac secum asportarunt bona et res sequentes videlicet : duos anulos auri in quibus intraverunt decem ducati auri et unum safirum magnum, duas capas de Brocelles,

1) Al fol 7 v. una carta semblant demanant que's faci l'encarrech a mestre Ramon de Castelló, *eiusdem ordinis lectori canonicorum sedis Urgellensis,* pera que l'interessat no tingui de sortir de Catalunya per magistrarse.

2) De l'orde dels Menors (V. Eubel, I, 217).

Digitized by Google — Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

duos habitus completos, duas tunicas de panno albo de Malines, undecim volumina librorum, valencia sexcentos florenos auri de Florencia et omnia alia jocalia et res predicti episcopi et familiorum suorum, et centum viginti quinque ducatos auri boni et legitimi ponderis, ducentos granos perularum grossarum que possunt valere centum florenos auri de Florencia, unam caxiam in qua erant quatuor libri videlicet, unum decretum et unum volumen de cronica martiniana [1] et alii duo libri de sacra pagina, unum mantellum duplex, unam apolandam de panno de Bruxelles, duas tunicas, duo capucia folrata de proxime dicto panno et multa alia bona et res dicti Petri Roderici, valencia quadraginta duplas auri sarracenorum, ac duo instrumenta publica continencia quommodo dictus Petrus solvit pro reparacione ecclesiarum beatorum Apostolorum Petri et Pauli, septingentos franchos auri boni et legitimi ac comuni ponderis regis Francie, de quibus idem Petrus tenetur reddere compotum ac eciam racionem, septuaginta tres florenos auri de camera, unum mantellum magnum duplex et multa alia jocalia dicti Alvari Gondissalvi, valencia quinquaginta florenos auri de Florencia. quamobrem predicti exponentes dictis nominibus ad nostre maiestatis presenciam recurrentes humiliter supplicarunt ut predictam raubariam et depredacionem per dictos subditos et naturales nostros eis factam indebite et injuste, eis restitui facere et aliter super hiis de congruo justicie remedio providere, de nostra benigditate regia dignaremur; nos vero dicta supplicacione tanquam racioni consona admissa benigne, quare de predicta depredacione et raubaria modo predicto facta per subditos et naturales nostros superius nominatos constat nobis legitime per instrumenta publica coram nobis exhibita et ostensa et alia legitima documenta, volentes in predictis providere quod predicti dampnificati quod suum est assequi valeant et habere nec proinde marche seu represalie aut alia incommodo nostris subditis sequi possint, vobis et unicuique vestrum dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse quatenus compellatis et discungatis predictos Petrum Bernardi et Jacobum Marrades et utrumque eorum ad reddendum et restituendum dictis supplicantibus, vel cui voluerint loco sui, predicta bona jocalia et res ab eis per eosdem, ut predicitur, captas et disraubatas una cum expensis, dampnis et interesse per eosdem dampnificatos inde factis et sustentis, faciendis ac eciam sustinendis, faciendo propterea execucionem rigidam et fortem in bonis ipsorum et utriusque ipsorum ubicumque et penes quosqumque bona ipsa poteritis invenire, eademque

1) El *Chronicon pontificum et imperatorum* del polonès Martí de Troppau (1279).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

bona vendendo et distrahendo et alias in hiis taliter vos habendo, quod predicti supplicantes de predictis ut predicitur disraubatis, satisfaccionem habeant integre ipsosque ad nos pro eisdem recurrere non opporteat iterato, quodque eosdem malefactores pro predictis puniatis sic quod eis ad penam et aliis, talia vel similia attemptare volentibus, transeat ad terrorem. datum Barchinone, .xvi. die marcii anno a nativitate Domini .mccclxxix. Bernardus de Val.

Ferrarius Pelliceri mandato regis factum per Bernardum Michelis secretarium.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1440, f. 30.

CCXII

Barcelona, 23 abril 1379

PERE III MANA QUE S'ENVIIN A L'ABAT DE POBLET ELS MESTRES QUE HAGI MENESTER PERA FER ALLÍ DUGUES SEPULTURES

En Pere etc. als amats e feels tots e sengles officials nostres als quals les presents pervendran, salut e dileccio. nos manam fer fort prestament en l esgleya de Poblet dues sepultures, ço es una per l infant en P. fill nostre que pochs dias ha mori, e l altre per lo fill de nostre primogenit lo duch, lo qual fill entany mori en Barchinona.[1] perque us dehim e us manam sots pena de la ira e indignacio nostra, que tots aquells maestres que l abat de Poblet o altre per ell vos notificara que ha mester per fer les dites sepultures li trametats encontinent, encare preses

1) V. la carta de la mateixa data en que encarrega aquestes sepultures a l'abat de Poblet, (reg. 1263, f. 134 v.; Coroleu, *Documents historichs catalans del sigle XIV*, Barcelona, 1889, p. 33). En P. de Bofarull no menciona aquest infant. Tal vegada es el segon fill que tingué el rey Pere de Dona Sibila, del qual diu (op. cit. II, 279) que n'ignora'l nom.

En 27 de juny de 1384 el rey otorgava deure a l'abat del monestir de Poblet 45 lliures barceloneses que havia pagat a mestre Jordi *per fer dues sepultures en la esgleya del dit monastir, ço es la una per l infant en Pere, fill nostre, e l altre per l infant en Johan, fill del dit nostre primogenit e net nostre, darrerament morts* (reg. 1371, f. 102 v.). F. de Bofarull *(Generación de Juan I de Aragón; Memorias de la R. Acad. de Buenas Letras de Barcelona*, VI, 302) sols parla d'un infant d'aquest nom, fill de Dona Mata d'Armanyach, y que morí a ultims de juliol o primers d'agost de 1376, nat de pochs dies.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

si ells en aço contrestaven, car a ells sera respost de covinents loguers. dada en Barchinona, a .xxiii. dias d abril, en l any de la Nativitat de Nostre Senyor .mccclxxix. rex Petrus.

Dominus rex mandavit Petro de Gostemps.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1097, f. 105.
Cf. doc. CCII.

CCXIII

Barcelona, 26 abril 1379

L'infant Joan encarrega un mapamundi a Mallorca [1]

Lo primogenit.

Entes havem que na Caterina, muller den Arnau Burgues, ciutada ça entras de la ciutat de Mallorques, reeb anualment cinquanta lliures barchinoneses de e sobre l ofici a vos comanat e que li son degudes d alscuns anys, perque nos a homil supplicacio d alscuns nostres familiars vos pregam que per honor nostra li paguets sens triga tot ço que degut li n es, e fer nos n ets agradable servey. e haiam vostra resposta de ço que per nostre esguart n aurets fet. no res menys volem que si en Mallorques ha .i. bell mapamundi que faça per nos que l nos comprets, e si no ni ha que l façats fer axi bell e joliu com esser pusca e que l nos trametats al pus breu que porets, cor nos vos farem pagar o reebre en compte ço que haura costat. e siats en aço diligent axi com de vos comfiam. dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .xxvi. dies d abril de l any .mccc. setanta nou. primogenitus.

Fuit directa Ferrario Gilaberti, procuratori regio in regno Maioricarum.

Dominus dux mandavit mihi Petro de Tarrega.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1657, f. 26.

1) V. sobre aquest *mapamundi* el doc. CCCIII del vol. I.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCXIV

Barcelona, 7 maig 1379

EL REY PERE III MANA ALS PAHERS Y PROHOMENS DE LA VILA DE CERVERA QUE DEIXIN ANAR AL ESCULPTOR JORDI PER FER EN EL MONASTIR DE POBLET LES SEPULTURES PERA'LS INFANTS ULTIMAMENT MORTS. [1]

En Pere etc. als feels nostres los pahers e promens de la vila de Cervera salut e gracia. nos fem fer prestament dues tombes en lo monestir de Poblet, una per a nostre fill qui d aquests dies mori aci en Barchinona, altre per lo fill del duch qui hic mori entany, e es mester que aquestes .ii. tombes sien fetes con nos serem a Poblet, qui y entenem esser en breu, Deu volent, con farem la translacio de la reyna dona Leonor, que Deus haja. e con sapiam be que en aqueixes partides no ha persona tan abta a fer les dites tombes con Jordi, qui fou esclau de mestre Johan (sic) de Castays, lo qual Jordi es afermat ab vosaltres ab sagrament e homenatge de fer vos certes obres e de no partir d aqui tro que sien fetes, per ço us dehim e us manam e us pregam que no contrastants los dits sagrament e homenatge, dels quals en aquest cas lo soltets o l allarguets, lexets anar lo dit

1) En l'Arxiu Historich Nacional de Madrid (docs. particular de Poblet de 1380-83, sala 6, caixó 167) s'hi troba un tresllat fet en 28 de juny de 1387 dels capitols convinguts pera aquesta obra entre l'abat fr. Guillem Deude y l'esculptor Jordi de Deu, que'ns ha sigut comunicat per el nostre estimat amich y antich deixeble Ferrán Valls y Taberner. El posem a continuació:

En nom de Deu e de la Verge mare sua madona santa Maria amen. En l any .mccclxxx. a .vi. dies del mes de abril fon convengut entre lo reverent frare Guillem abat del monestir de Poblet e en Jordi de Deu mestre d images, que lo dit Jordi face dues sepultures, la una per l infant fill del molt alt senyor rey ara regnant lo qual es mort derrer e jau en la casa de Nazaret en Barcelona, e l altra per lo fill del senyor duch de Gerona qui jaú aqui matex. per les quals sepultures lo dit reverent abat done de part del dit senyor rey al dit Jordi quaranta e cinch liures barceloneses e pa e vi de covent per a si e a quans mestres ab ell ensemps obraran en la dita obra. item que lo dit abat sie tengut de aportar la pedra que a la dita obra sera necessaria per la obra a messio sua. item que li prestara maylls, tascons, perpals, bestiar a portar los ferraments necessaris a la dita pedrera. item que algun poch d or batut que es en lo dit monestir lo qual es estat de mestre Jacme Castayls que li sie donat tro a nombre de cent pans. e axi matex si hi havia vidre de color blau que axi matex li sie donat. item lo dit Jordi es tengut de fer les dites sepultures de pedra de alabastre, lo qual segons que s dit se trobe en lo terme del Albiol. e que sien feytes totes a messio sua ço es de mestres e d altres coses en aquelles necessaries. e que sien segons forma e obra que son aquelles que ja son feytes e posades en la capella de sent Anthoni en lo dit monestir. e aço a fer e complir obliga si e tots sos bens.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Jordi a Poblet per fer les dites tombes. car nos ab la present manam al batle de la dita vila sots pena de la ira e indignacio nostra, que si lo dit Jordi aço recusa fer, encare que vosaltres, ço que no creem, la dita licencia no li donassets, aquell pres e ligat trameta al dit monestir per fer les dites tombes. dada en Barchinona, sots nostre segell comu, a .vii. dies de maig en l any de la nativitat de Nostre Senyor .mccclxxix.

Dominus rex mandavit mihi Petro de Gostemps.

Arx. Cor. Aragó, reg. 805, f. 130.
Cf. docs. CCII, CCXII.

CCXV

Girona, 16 maig 1379

L'INFANT JOAN ESCRUI AN BERENGUER DE MAGAROLA QUE ENCARA NO HA REBUT EL LLIBRE ANOMENAT PAPARI [1] QUE LI HA TRAMÈS

Lo primogenit.

Vostra letra havem reebuda, e plaen nos les noves que en aquella que y era entraclusa son contengudes, manants vos que ns continuets escriure axi com havets be acostumat de tots los ardits que sapiats e en special d aquexes companyes que s diu que son entra Tolosa e Narbona e de la venguda den P. de Planella e den Marti d Alcolea e dels nostres ministrers, segons que ab altra letra nostra vos havem no ha gayre manat. lo libre appellat papari que dehits que ns havets trames no havem encare reebut, e creem que haia estat cor partim de Barchinona be ha .vi. jorns. dada en Gerona, sots nostre segell secret, a .xvi. dies de maig del any .mccclxxix. primogenitus.

Fuit directa Berengario de Maguerola.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1657, f. 30.

1) Cf. sobre aquest llibre vol. I, doc. CCCLVIII.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCXVI

1379

Pagament de varies despeses, entre les que figuren les de l'illuminació y enquadernació d'un llibre anomenat Papari[1]

Item done an Pere Baro, pintor de Perpenya, per diverses senyals que feu en los armaris de la casa de la procuracio e en alscuns libres del ofici : lliures, .xi. solidos.

Item pague an G. Claustres, speciayre de Perpenya, per cera gomada que n compre ops del ofici : lliures, .ii. solidos.

Item done an Arnau Gonella, crida de Perpenya, per una crida que nengu no gosas caçar al bosch del senyor rey : lliures, .iiii. solidos.

Item pague an Francesch Rasedor, notari de Perpenya, per .i. libre appellat papari que n compre ops del senyor rey, lo qual tramesi al senyor rey : .i. lliura, .ii. solidos.

Item done an Ramon Sanç, scriva, per translladar, pintar e illuminar lo dit libre : .ii. lliures, .xv. solidos.

Item pague an Miquel Pastor, ligador de libres, per ligar los dits libres e cobrir de aluda : lliures .xiii., solidos .vi.

Item done an Joan Vives. scriva de Barchinona, per .iii. albarans finals que scrisch en pergami e .iii. letres debitories que mes en forma, e apres registra los dits albarans e letres e altres scriptures necessaries que feu e scrisch e mes en forma : .ii. lliures, .iiii. solidos.

Item pague an Berenguer Maynart, illuminador de Barchinona, per .iiii. pergamins que n compre, en que fiu scriure los dits albarans, e per .iii. mans de paper que n compre ops de mon offici : liures .viiii., solidos .vi.

Arx. Reyal Patrimoni; compte IV de Berenguer de Magarola, procurador de Rosselló y Cerdanya, f. 122 v.[2]

1) El pagament que publiquem careix de data. El registre comprèn els pagaments fets desde'l juliol de 1378 al juny de 1379. El document anterior, n.º CCXV, que fa referencia al mateix llibre com ja acabat, ens decideix a posarlo a continuació d'ell.

2) En el f. 139, discutintse aquest compte, s'hi llegeix:

En .cxxii. cartes per les dates que fa la .i. de .xxii. solidos e l altre de .ii. lliures, .xv. solidos per .i. libre

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCXVII

Perpinyà, 26 agost 1379

L'INFANT JOAN DEMANA QUE L'ENTERIN DE LO QUE RECOMPTA UN ASTRELABI

Lo primogenit d Arago.

Reebuda havem vostra letra, e plau nos be ço que ns havets notificat ab aquella e axi meteix lo prestec que fet havets a aqueixs ministrers, lo qual nos vos farem pagar, manants vos e pregants que ns haiats en tot cas aqueys tres esturments e que ls nos enviets encontinent. e no res menys que si haviets ardit de Paris que tantost nos en certifiquets ab correu cuytat, e encara que ns façats a saber per vostres letres tots los novells que haiats e tot ço que aqueix estelabre diu, que sia de recomptar. dada en Perpenya, sots nostre segell secret, a .xxvi. dies d agost del any .mccclxxix. primogenitus.

Fuit directa Petro Bugarra, mercatori Montispesulani.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1657, f. 110.

CCXVIII

Perpinyà, 17 setembre 1379

L'INFANT JOAN RECOMANA AL SANT PARE L'ACCEPTACIÓ DE LES PETICIONS FETES EN UN RETOL DELS REGENTS DE L'ESTUDI DE PERPINYÀ

Beatissime pater; sanctitati vestre cupimus esse notum quod Petrus de Reenço, magister, et Franciscus Vincencii, bacallarius in artibus, regentes studium huius ville Perpiniani, de nostro consensu sive mandato fecerunt rotulum pro scolaribus ipsius studii promerentibus et ad sacros ordines pro Dei servicio promoveri cupientibus, illumque eidem sanctitati per eorum speciales nuncios pro nunc mittunt, quapropter, benignissime pater, vestre beatitudini devotis affecti-

que ha fet scriure e illuminar per lo senyor rey, fall apocha dels dits .xxii. solidos. e axi mateix deu dar certificacio per la qual aparega que l dit senyor haja haut lo dit libre.

Fo acordat que passas sens apocha haut sagrement del dit Berenguer de Maguerola, lo qual feu en poder del mestre racional; e es cert al dit racional per assercio que n Francesch Perera de la cambra del senyor rey ne feu devant ell, present en Bernat dez Coll, tinent loch de maestre racional, en Berenguer de Magarola e en Berenguer de Lagostera, scriva del ofici del dit mestre racional que l dit llibre es en poder del senyor rey. ideo cancellatur.

Digitized by Google · Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

bus supplicamus quatenus nuncios et rotulum ipsos tam nostro intuitu quam nominatorum in illo meritorum obtentu, benigne admittere peticionesque in rotulo eodem contentas ad exaudicionis graciam introducere placeat et velitis. in hoc enim, piissime pater, opus meritorium vestre sanctitas exequetur pro quo ad eius servicia nos obnixius obligabit. almam personam vestram conservare dignetur Altissimus suo sancto servicio feliciter et longeve. datum Perpiniani, sub sigillo nostro secreto, .xvii. die septembris, anno a nativitate Domini .mccclxx. nono. primogenitus.

Pape Clementi.

Arx. Cor. Aragò, reg. 1658, f. 1.
Cf. vol. I, docs. CXLVII, CXLVIII y CCCVIII.

CCXIX

Perpinyà, 31 setembre 1379

L'INFANT JOAN ENVIA A CERCAR AL CANTOR AMBRÒS PORCELLET, AB ALGUN ALTRE MESTRE PER CANTAR DE TENOR

Primogenitus Aragonie.

Placet nobis ac volumus quod veniatis ad servicium nostrum necnon quod adducatis vobiscum pro eodem servicio magistrum Ambertum Joli et in eius deffectu alium qui sit abtus pro faciendo tenore. et ob hoc mitimus vobis fidelem tragitatorem domus nostre Matheum [1] huiusmodi portitorem ut vos et illum associet ac vobis et ei expensas itineris administret. sitis enim certus quod nos faciemus fieri et sine dubio vobis compleri ea que cantores nostri qui nunc ut scitis de Avinione ad nos serviendum venerunt, seu aliqui eorum literatorie vobis significant, et illi que vobiscum racione pretracta adducetis consimile compotum eius quod fiet cuivis cantorum superius expressorum. datum Perpiniani, sub sigillo nostro secreto, ultima die septembris anno a nativitate Domini .mccclxx. nono. primogenitus.

Fuit directa magistro Ambrosio Porcellet, cantori.

Dominus dux mandavit mihi Petro de Tarrega.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1658, f. 21.

1) En 17 janer 1380 s'en anava a les parts del rey de França, en companyia den Tomas, ministrer d'arpa (v. el f. 123 del mateix registre).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCXX

Perpinyà, 9 octubre 1379

L'INFANT JOAN CONCEDEIX GUIATGE PERA ANAR A TROBARLO A TIBAUT LEGRANXER, MERCADER DE JOYES DE LA CIUTAT DE TROYES

Infans Johannes etc. universis et singulis officialibus regiis sive nostris nec non custodibus passuum et rerum prohibitarum in Rossilionis confinibus constitutis ad quos littera presens pervenerit, salutem et dileccionem. scire vos volumus quod devotus noster Tibaudus Legranxer, mercator jocaliorum civitatis de Troyes, debet nobis afferre diversa jocalia aurea et argentea et diversorum aliorum modorum, quapropter vobis et cuilibet vestrum districte precipiendo mandamus quatenus ipsum Tibaudum permittatis regna et terras regias sive nostras intrare ac illas exire salve pariter et secure et absque solucione cuiuslibet vectigalis, cum rebus supra contentis et aliis quibuslibet bonis suis. presentem vero quam hinc ad festum natalis Domini proxime instans valere volumus et non ultra, per illum ex vobis cui presentabitur ultimo precipimus retineri. datum Perpiniani, sub sigillo nostro secreto, nona die octobris anno a nativitate Domini .mccclxx. nono. primogenitus.

Dominus dux mandavit mihi Petro de Tarrega.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1658, f. 33 v.

CCXXI

Perpinyà, 15 octubre 1379

L'INFANT JOAN FA VARIES COMANDES AN JOAN JANER Y LI DEMANA TRESLLAT DE TOTES LES COSES QUE UNA INDIA VA CONTAR DE LA SEVA TERRA AN BERNAT D'ANGLESOLA

Lo primogenit.

Mossen Johan. fem vos saber que l noble en Gasto de Moncada es açi, qui segons que diu sen va en Pruça, e cor depuys que ich es, be que no hage sino .ii. dies, hic sie estat en Vallosera ab letres de creença del senyor rey e de la senyora reina e no s sie vist ab nos ne l dit en Gasto nos hage feta mencio de la

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

venguda d aquell ne del fet perque vengut es, volem en tot cas que us certifiquets al mils que porets de la venguda del damunt dit Vallossera, de que e per que s es feta e que ns ho notifiquets ab vostra letra al pus breu que porets. e axi meteix com lo dit en Gasto nos hage dites moltes coses d aqui, volem que us enformets dels rahonaments que hauts ha ab los dits senyor e senyora e que axi meteix nos en escriscats. la letra que ara havem reebuda vostra conte que l senyor rey sen deu anar en Arago e que la dita senyora o volrie fort, e sapiats que en aquest cas nos ab la gracia de Deu fariem nostres noces aqui, pus ells ne fossen exits, car mils les hi fariem que aci, e per ço volem nos que instets la dita senyora ab bones maneres e per vos meseix que sen deliurassen en bona ora, si fer ho deven. e feets espeegar los collars e ls esmalts [1] d aur de guisa que tost los puxam haver. noresmenys volem veiats si aqui ha .vi. peces de drap d aur fines e belles e si u ha, que les aportets a preu de ço que hauran a costar, e que ns ho sapiats dir car nos volem que tots affers lexats vos en vengats mantinent; en cas empero que no n i hagues, fets ab qualsque mercaders que tost les hi hagen. item volem que ns haiats per via de compra o en altra guisa dos mirles prims, afeytats, los mellos que s troben e que vos los nos adugats e que digats an Bernat Pol e an Luys d Averço que nos volem que cascun d ells nos affayt d altra part dos dels dits mirles prims e que ls nos aduguen quan los hagen afeytats. entes havem que mossen Bernat d Anglesola, qui es aqui en Barcelona, es vengut de sant sepulcre e ha parlat en Xipre ab .i. india que li ha dites moltes coses de les maravelles de la sua terra d India, perque volem que haiats traslat de tot ço que dit l en ha e que l nos aportets. dada en Perpenya, sots nostre segell secret, a .xv. dies d octubre de l any .mccclxxix. primogenitus.

Fuit directa Johanni Januarii.

Dominus dux mandavit mihi Petro de Tarrega.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1658, f. 47.

1) Sen fa menció en una altra carta de l'infant dirigida també an Joan Janer, desde Girona, el 14 de maig de 1379 (reg. 1657, f. 30 v.):

... com nos manassem l altre jorn an Duran, argenter de Barchinona, segons que sabets, que ns fahes .vi. esmalts de quaern march a obs dels nostres ministrers e .i. d un march a obs del nostre haraut, e ell nos promeses que ls hauria acabats d aci a la vespre d escensio qui ara ve, dels quals empero nos ha ja liurats .i. de .iiii. marchs e aquell del haraut qui n pese .i., segons que dit es, axi que n resten a fer .v., vos manam que tengats e façats tenir a prop que sien fets d aci al dit dia empres, e que no partescats d aqui entro que ls nos aportets, e certificam vos que l dit argenter te ja de nos per los dits esmalts .clxxx. florins.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCXXII

Perpinyà, 11 novembre 1379

L'INFANT JOAN DEMANA AL SANT PARE QUE CONCEDEIXI A L'ESTUDI DE PERPINYÀ LES MATEIXES GRACIES Y PRIVILEGIS PER ELL OTORGADES ALS DEMÉS ESTUDIS GENERALS

Clementissime pater; ex concepta de paternitate vestra fiducia pro hiis que ad comodum et utilitatem civitatum et villarum terre domini genitoris nostri et nostre concernere videntur libenter afficimur et apud vos intercedimus pro eisdem, credentes vos more solito annuente liberaliter votis nostris. cum itaque, pater beatissime, dictus dominus genitor noster cupiens exaltacionem huius ville Perpiniani cum ea qua potest diligencia procurare, quam localis amenitas, marine transveccionis vicinitas et terre fertilitatis fecunditas et doctorum inibi existencium sciencie profunditas reddunt utiliter tali negocio competentem et docentibus ac addiscentibus graciosam, studium generale in eadem villa ordinaverit et perpetuo esse fundaverit, concesseritque dicto studio generali et doctoribus, magistris ac aliis quibuscumque in quacumque facultate docentibus et scolaribus ac adiscentibus in eodem omnia et singula privilegia, libertates et inmunitates, consuetudines et franquitates quibus tales uti et gaudere sunt soliti in aliis generalibus studiis terre sue, et in predicto studio vestre sanctitatis assensus pariter et consensus utique sint necessarii; propterea sanctitati eidem humiliter supplicamus et ex corde ut eidem generali studio concedere dignemini omnia et singula privilegia, libertates, inmunitates, usancias et alias quasvis gracias aliis generalibus studiis per romanos pontifices dari et concedi assuetas, et quod in eodem studio valeant atque possint legi et doceri sacra theologia, jura canonica et civilia ac etiam artes et medicina et cuiuscumque alterius professionis seu facultatis sciencia prout in studiis generalibus quibuscumque est fieri usitatum, nam ex hoc, pie pater, quod pro speciali gracia petimus, laudes debitas vestre clemencie referemus. pro hiis autem, pie pater, obtinendis a sanctitate vestra, fidelem nostrum Berengarium de Capite Stagno in legibus licenciatum eidem sanctitati mittimus de presenti. qui cuncta disponit preelectam paternitatem vestram conservare dignetur suo sancto servicio annis plenis. datum Perpiniani, sub nostro sigillo

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

secreto, .xi. die novembris anno a nativitate Domini .mccclxx. nono. primogenitus.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1658, f. 89.[1]
Cf. vol. I, docs. CXLVII, CXLVIII y CCCVIII.

CCXXIII

Perpinyà, 19 novembre 1379

CARTA DE L'INFANT JOAN EN LA QUE FA REFERENCIA A LES COBLES[2] QUE'L REY VA ENDREÇARLI AB MOTIU DEL SEU CASAMENT

Lo primogenit.

Mossen Johan. vostra letra havem lo dia deius escrit reebuda e responem vos que l senyor rey ab letres, de paraula e per cobles pot a nos dir ço que li plau, car senyor e pare es nostre e no ns tenriem per gravat, axi com no devem, de res que ell fes ne digues. a nos plau que vos aturets aqui alscuns dies per lo fet de les restes e de les demandes, pero en tot cas volem que mossen P. de Planella sen venga a nos mantinent per retornar en França, segons que fer deu, car nostra esposa deu esser en la fi del mes de gener prop vinent en les partides de Montpeller,[3] e per ço es gran mester que sapiam si l senyor rey partra de ça aquell temps d aqui, car en cas que no u faça, farem aqui nostre pertret de les noces, axi com es fort necessari. dada en Perpenya, sots nostre segell secret, a .xix. dies de noembre del any .mccclxx. nou. entes havem que aqui en Barchinona ha .i. falco pelegri o montasi que .i. hom de Cicilia nos envia, perque volem que us certifiquets, e si axi es, que l nos façats tantost adur, e en cas que l om que l porta no hagues messio, bestreguessets li. item volem que ns trametats .i. saquet de cascavells d esparver en lo qual n aja .v. dotzenes o .vi. nos trametem al dit senyor per Ferran Xemeneç de Cueva, panicer nostre, portador de la present, lo roci genet de que us havem ja escrit, al qual Ferran Xemeneç havem manat que ab vos ensemps lo present, a fi que ns notiffiquets quina

1) Segueix un altre carta recomanant el predit missatger al bisbe de Tortosa.

2) Les hi envià en carta del 13 del mateix mes y any (cf. vol. I, doc. CCCV).

3) Efectivament, la boda va celebrarse el 2 de febrer de 1380 en la mateixa vila de Montpeller (v. Bofarull, *Condes Vindicados*, II, 288).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

cara e quin continent ne fara lo senyor rey com lo reebra, e digats a aquell meteix senyor que tostemps haurem nos plaer gran que ell se vulla servir de qualsevol cavalls, rocins, muls e altres coses que haiam, pus que les vulla per a la sua persona. dada ut supra. primogenitus.

Fuit directa Johani Januarii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1658, f. 104 v.

CCXXIV

Barcelona, 24 janer 1380

Pagament an Francesch Pereta de les despeses fetes en copiar sobre pergamins una gran obra d' astrología[1]

Nos Petrus etc. tenore presentis fatemur debere vobis fideli de camera nostra Francisco Pereta quinque mille solidos Barchinonenses pro precio cuiusdam magni operis astrologie quod in pergameneis scripsistis, in quo opere vaccastis multo tempore et nobis illud vestris expensis factum et completum liberaliter obtulistis. mandantes per eandem fideli consiliario et thesaurario nostro Petro de Vallo quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes eum, dictos quinque mille solidos vobis tribuat et exsolvat. et facta solutione, presentem a vobis recuperet cum apocha de soluto. in cuius rei testimonium hanc fieri et sigillo nostro secreto jussimus comuniri. datum Barchinone, .xxiiii. die januarii, anno a nativitate Domini .mccclxxx. rex Petrus.

Bernardus Michaelis mandato regis facto per Raimundum de Vilanova, consiliarium et camarlengum.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1267, fol. 8 v.

1) En l'Arxiu del Reyal Patrimoni (compte de Pere Dezvall del segon semestre de 1380, fol. 99), s'hi troba la data feta en agost d'aquest any del pagament d'una part de l'esmentada quantitat:

Item done an Francesch Pereta de la cambra del senyor rey, en paga d aquells .v. mil sol. barchs. qui a ell eren deguts ab letra del senyor rey, dada en Barchelona a .xxiiii. dies del mes de janer del any .mccclxxx., per preu d una gran obra d estrologia la qual a ses propies despeses escrivi en pregami e aquella dona al senyor rey, segons que en la dita letra es contengut, en lo dors de la qual foren escrits per abatuts per ma del notari qui l apocha feu que cobre : .xxxvi. fl. dor.

Altres pagaments de 35 y 30 florins respectivament, se troben al f. 64 v. y 57 v. dels comptes VI y VII de Pere Dezvall.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCXXV

Perpinyà, 5 febrer 1380

L'INFANT JOAN ESCRIU AN GALCERAN DE VILARIG QUE TRACTI AB LA REINA LA MANERA D'EVITAR QUE'L SEU ONCLE FRA PERE D'ARAGÓ REBI'L CAPELL DE CARDENAL DE LES MANS DEL PAPA URBÀ.

Lo primogenit.

Mossen Galceran. entes havem que nostre oncle l infant en Pere es aqui en Barchinona e que ha proposat pendre lo capell d aquell que s diu papa Urba e esser son cardenal. e com aço si s metia en fet, fos gran derrisio sua e mirva del senyor rey e nostra e de tots los altres parents que ha, la qual cosa nos de nostre poder e saber volem e devem desviar, per ço us pregam e manam que de part nostra preguets la senyora reyna aytan affectuosament com porets, que per honor e amor del dit senyor e de nos, procur e faça ab aquell mateix senyor que l proposit del dit infant en aquesta part no haia acabament ne vaia avant, e a aço empatxar pora molt valer que la dita senyora faça que n P. dez Vall al dit infant per res no aministre ne do diners. sabents que ab altra letra nostra, la qual vos trametem ensemps ab aquesta, pregam nos la dessus dita senyora que do creença e fe a vos de ço que sobre lo dit fet li recomptarets de part nostra. en lo qual vos pregam que siats fort diligent e curos, axi com la cosa ho requer e de vos plenament confiam. dada en Perpenya, sots nostre segell secret a .v. : dies de ffebrer del any .mccclxxx. axi meteix escrivim ab altra letra al dit en P. dez Vall, en la qual cometem creença a vos sobre lo dit fet, perque l en podets dir ço que mellor vos parra, affi que res per lo senyor rey no pach al dit infant ne a altre per ell. dada ut supra. primogenitus.

Fuit directa Galcerando de Vilarigo.

Dominus dux mandavit mihi Petro de Tarrega.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1658, f. 144 [1].

1) Segueix la carta an P. dez Vall, y una altre de dirigida a l'infant Pere, ab igual data: Car avoncle. entes havem que sots vengut a Barchinona, la qual cosa plau molt a nos, he ns plaguera mes que ns poguessem veer ab vos, e per aquesta raho anarem volenters aqui, sino per certs affers qui ns tenen aci empatxats. e sabents que si vos veniets a nos, vos seria per vostra antiquitat treball gran e enuig, lo qual

Digitized by Google · Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCXXVI

Perpinyà, 20 febrer 1380

L'INFANT JOAN ESCRIU AL SEU ONCLE FRA PERE D'ARAGÓ, CONTESTANT A LA SEVA CARTA; ELL SE CREU TAN BON CRISTIÀ COM QUALSEVOL ALTRE Y NO DONA FE ALS PROFETES CONTEMPORANIS NI ALS SEUS SOMNIS Y VISIONS. LI ENCARREGA QUE NO LI TORNI A ESCRIURE D'AQUESTA MATERIA [1].

Car avoncle : vostra letra havem reebuda en la qual se contenen assats entrecuydaments e pegueses e volem sapiats que nos, merce de Deu, som axi leyal en vers Deu e en vers lo mon e vertader crestia e catolich, con altre qualsevol puxa esser, e que creem axi con devem en ço que l sant collegi antich diu e ordena de

no volem per res sostengats, vos pregam, car avoncle, que vista la present letra nos vullats trametre frare Ramon de Serria, company vostre, el qual enformarem d alscunes paraules que us recomptara de part nostra, les quals toquen sens dupte gran profit e honor del senyor rey e de nos e de vos maseix, les quals per letra ne per altra persona del mon bonament significar no us poriem.

Per la mateixa época, el papa Urbá havía tramés el capell de cardenal al bisbe de Valencia Jaume d'Aragó, y l'Infant va fer que'l renunciés pera rebrel de mans del papa Climent (reg. 1658, f. 102 v.). Ja es coneguda l'hostilitat de Joan I a Urbá VI (N. Valois, *La France et le grand schisme d'Occident;* Paris, 1896; I, 214), a pesar de l'*indiferencia* proclamada pel rey Pere. Axís veyem que mentres acceptava la llureya formada d'*una peça d'escarlata de Bruxelles e dues forradures, la una d'erminis e l'altra de vayrs,* en senyal d'adhessió al papa Climent VII, que aquest li havía enviat (reg. 1657, f. 124), va regalar a un servidor la que li havía estat tramesa per Urbá VI; *aço havem fet* (deya) *per tal com no volem esser conill de dues deveses* (reg. 1658, f. 168).

1) Segurament la carta de l'infant Pere a la que contesta el seu nebot, de tan interessant contingut, se relacionava ab el Cisma y ab el fet a que's refereix la carta anterior. L'infant Pere d'Aragó era decidit urbanista y molt sovint va emplear la poderosa influencia que li donaven la seva autoritat y virtut prop dels reys d'Espanya y de França, en favor del papa de Roma. Així veyem que Enrich II de Castella, gracies a les seves exhortacions, no's va atrevir a declararse pel papa Climent (Valois; op. cit. I, 201). En les cartes que ab tal objecte endreçava als sobirans esmentats, parlava com iluminat per la divina revelació, y segurament aquest llenguatje sobrenatural era'l que va indignar a l'infant Joan fins al punt que demostra la lletra que publiquem. En una d'aquelles, dirigida al rey Pere III, considerava com efecte d'un castich de Deu perque havía rebut al llegat del papa d'Avinyó, les calamitats de familia que llavors pesaven sobre'l nostre rey (Valois, op. cit. p. 221 y 312). Sobre la posició respecte del gran Cisma d'aquest interessant personatje, v. Bliemetzrieder, *Die zwei Minoriten Prinz Petrus von Aragonien und Kardinal Beltrand Algerius zu Beginn des*

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

la catolica fe, e no podem per res dar creença a prophetes que vuy sien, ne a sompnis que facen, ne a visions que hagen; noy han tam be avengut en les coses passades (sic). e tenits d aqui a davant vostra secta aytal co us volrets e no us curets escriure james a nos de la materia dessus dita, car no ns farem nos a vos. dada en Perpinya, sots nostre segell secret, a .xx. dies de febrer del any .m. treents .lxxx. primogenitus.

Fuit directa fratri Petro de Aragonia.

Dominus rex mandavit mihi Petro de Tarrega.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1656, f. 13.

CCXXVII

Perpinyà, 11 març 1380

L'INFANT JOAN VOL SABER LA FORMA DE L'ARTIFICI ON FOU PORTAT L'ENTREMÉS QUE VA ESSER FET A BARCELONA QUAN LES SEVES NOCES [1]

Lo primogenit.

Com nos vullam haver la forma dels baboins e de les altres besties e de totes altres coses que fossen en lo artiffici on fou portat lo antrames que fou fet aqui en Barchinona a les nostres noces, la forma de les quals fou a vos acomenada e liurada, per ço volem e us dehim e manam que en continent, vista la present, per missatge cert e ab bestia si mester hi fora, nos trametats la dita forma. e aço per res no mudets. dada en Perpenya, sots nostre segell secret, a .xi. dies de març del any .mccclxxx. primogenitus.

Fuit directa Petro Palau.

Fuit missa manu domini ducis signata.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1656, f. 39.

abendländischen Schismas (Archivum franciscanum historicum, II). S'hi publica una curiosa carta, treta d'un codi de Viena, en la que parla ab gran convicció de les revelacions que deya havía tingut. Una altre copia de la mateixa, se troba en el Ms. lat. 874, f. 126-128 de la Bibl. Reyal de Berlin (Rose; *Verzeichnis der lateinischen Hss. in der Stadt Bibliothek zu Berlin*, II, 1030).

1) La primera noticia que teniem fins ara de l'*entremés* a Catalunya, era en les festes celebrades en 1380 ab motiu de la coronació de Dona Sibila (Milá, *Obras completas,* VI, 235). Per lo que's desprén del document sembla que l'*entremés* fet quan les noces de l'infant Joan no era solament un plat més o menys guarnit (com en la coronació de Dona Sibila) sino que s'aixecava sobre un catafalch o artifici de caracter escenich y decoratiu.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCXXVIII

Girona, 3 juny 1380

L'INFANT JOAN RECOMANA AL CANCELLER DE L'UNIVERSITAT DE PARÍS LA PROMPTA CONCESSIÓ DEL MAGISTERI EN TEOLOGÍA A FRA FRANCESCH MARTÍ, O. C.[1]

Primogenitus Aragonie.

Cum religiosus et dilectus familiaris noster frater Franciscus Martini ordinis beate Marie de Monte Carmelo huiusque littere exhibitor, qui vestra in cancellaria fuit pridem ad gradum sacre theologie magisterium per suum ordinem presentatus, ex ordinatione nostra apud Parisius nunc accedat, ea propter segacitatem et prudenciam vestram affectuose rogamus quatenus honoris nostri intuitu et nostrorum huiusmodi rogaminum interventu, in prima magistrorum expeditione in jamdicta facultate per vos fienda, ipsum fratem Martinum expedire velitis, ne annum sui rigoris expectare cogatur, quum ex hoc nobis acceptum et singulare servicium impendetis, pro quo vobis et prudencie antedicte ad gratiarum merita astringemur. datum Gerunde sub sigillo nostro secreto, tercio die junii anno a nativitate Domini .mccclxxx. primogenitus.

Fuit directa cancellario Parisiensi.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1659, f. 19 v.

1) Era catalá y del convent de Barcelona. En 1372 va ser designat a París *pro Biblia, tercio anno* y en 1375 com a lector de Sentencies. El 10 d'agost de 1380, Clement VII se dirigía al canceller de París pera que concedis a fr. F. Martí, batxiller en teología, l'honor del magisteri y el permís d'ensenyar en aquesta facultat abans del terme de 6 mesos (Denifle; op. cit. III, 292). En juny de 1374 el rey y la reina d'Aragó li concediren 20 y 10 florins d'or respectivament pera magistrarse a París (A. R. P.; compte de Pere Dezvall; janer-juny 1374, f. 131 v. y compte L. de Bg. de Relat, f. 92). Més tard, en la mateixa data de la carta que copiem, el rey li torná a donar 30 fl. *en ajuda de les messions que li convendra a sostenir per ço com va a la ciutat de Paris per levar se maestre en theologia* (A. R. P., compte XVI de P. Dezvall f. 169). Va escriure aquest carmelitá un tractat *de conceptione Mariae semper virginis* en 7 llibres y un *Compendium antiquitatum ordinis sui,* que varen estamparse (V. Torres Amat; op. cit. p. 386). V. també Zimmerman, *Monumenta histórica Carmelitana* (Lirinae, 1907), I, 433.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCXXIX

Barcelona, 11 juny 1380

EL REY PERE III ORDENA'L PAGAMENT DE 100 FLORINS PERA LA REPARACIÓ D'UNA CLAU DE LA VOLTA DE STA. MARÍA DEL MAR, EN LA QUE HI HAVÍA L'IMATGE DEL REY ALFONS Y VA SER DESTRUIDA PER UN INCENDI. [1]

Petrus etc., fideli consiliario et thesaurario nostro Petro de Vallo salutem et graciam. quia pro reparacione cuiusdam clavis testitudinis beate Marie de Mari civitatis Barchinone, in quaquidem clavi sculpta erat effigies illustrissiimi domini regis Alfonsi patris nostri memorie recolende, et quia nuper quando in dicta ecclesia incendium accidit fuit concremata et eciam ob Dei ac dicte sue dulcissime genitricis reverenciam centum florenos auri de Aragone operi ecclesie ipsius duximos concedendos, vobis dicimus et mandamus quatenus de pecunia curie nostre que est vel erit penes vos, tribuatis et solvatis operariis dicte ecclesie dictos centum florenos, recuperando in solucione apocam et presentem. datum Barchinone .xi. die junii anno a nativitate Domini .mccclxxx. rex Petrus.

Bartholomeus de Avellaneda mandato regis facto per Guillelmum ça Noguer uxerium armarum.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1364, f. 144.

1) En l'Arxiu del Reyal Patrimoni, (compte de Pere Dezvall del segon semestre de 1380, f. 69 v.), se troba la data del pagament, fet en juliol de aquest any, de l'esmentada suma:

Item done an P. Serra e an Berenguer Martí, obrers de la esgleya de madona santa Maria de la Mar de la ciutat de Barchinona, ab letra del senyor rey datum en Barchinona a .xi. dies de juny del any .mccclxxx. los quals lo dit senyor mana donar per reparacio de una clau de la volta de la dita esgleya de madona santa Maria de la Mar en que era figurada la semblança del senyor rey n Amfos de bona memoria, pare del dit senyor, la qual clau fo cremada per foch que s pres en la dita esgieya, e per reverencia de la Verge Maria, segons que en la dita letra es contengut, que cobre ensemps ab apocha : .c. florins d or.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCXXX

Vich, 24 juliol 1380

L'INFANT JOAN DEMANA UN TRESLLAT
DE LA PROFECÍA QUE HA FET L'INFANT PERE D'ARAGÓ [1]

Lo primogenit.

Mossen Joan. vostra letra havem lo vespre prop passat reebuda, e grahim vos ço que del partir del senyor rey nos havets significat ab aquella, volents e a vos manans que en cas que partit no sia, nos ho notifiquets. e axi meteixs que ns certifiquets clarament ab vostres letres de la salut e temps que en aquexa ciutat es e de tots novells que haiats. dada en Vich, sots nostre segell secret, dimarts a .xxiiii. dies de juliol del any mil.ccclxxx. apres que aquesta letra fon feta, sabem de cert que l dessus dit senyor parti ir d aqui, e que l infant en Pere ha feta una profecia, e que en Rocafort familiar den Vilaragut es estat amenat pres de Valencia aqui e deu esser rodat. haiats nos traslat de la dita profecia, la qual creem sien somes (sic) e certificats nos de tots quants ardits sapiats. item volem que ns haiats una tauleta jolia e bella d aquexes en que los del racional e de tresoreria finen lurs comptes e que la ns trametats com enants porets. dada ut supra. primogenitus.

1) En la carta que segueix en el registre's demana copia de la mateixa profecía a Bernat de Pont, doctor en lleys.

Per la data de la carta, suposem que la *profecia* de que's tracta, devía referirse també al Cisma y se relaciona per lo tant ab el doc. ccxxvi. En l'Arxiu Vaticá se conserva un manuscrit fragmentari en el que's contenen dos sermons en català y la taula d'altres 34 de l'infant Pere, y a continuació d'ells unes seves *revelacions* sobre la tornada a Roma del papa d'Avinyó (fr. Ambrós de Saldes, *La Orden franciscana y la Casa Real de Aragón*, en la *Revista de Estudios franciscanos*, V, 162). Aquestes revelacions que pot ser eren la *profecia* que volía llegir l'infant Joan, han sigut començades a publicar en la mateixa *Revista de Estudios Franciscanos* per Fr. A. M. de Barcelona; vol. XI, p. 132 L'infant Joan va seguir sempre ab gran curiositat aquest moviment polítich religiós relacionat ab el Cisma. En 26 de desembre de 1376 escrivía an Joan Janer (reg. 1742, f. 108 v.):

Informats vos de la profecia de la qual havets scrit a mossen Pere d Artes, de guisa que con siats ab nos, nos ne puxats clarament certificar.

V. també la nota al doc. CCCIV del vol I.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Dirigitur Johanni Januarii camarlengo.
Dominus dux mandavit mihi Petro de Tarrega.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1659, f. 71.

CCXXXI

Barcelona, 28 juliol 1380

PERE III MANA QUE'S FACI JUSTICIA EN LA CAUSA RELATIVA A UN LLIBRE DEL GENESI EN HEBRAICH, EMPENYORAT AL JUEU VIDAL BRUNELL [1]

Petrus etc. fideli consiliario et nostre curie auditori Andree de Contijoch, salutem et gratiam. cum nos de causa seu questione quam Vitalis Brunelli, alias Falco, judeus Barchinone, intentavit contra Bonafeu Fabib, judeum Barchinone, ratione cuiusdam libri vocati in ebrayco o m m a s, alias g e n e s i, qui per Salomonem de Camporotundo eidem Vitali fuerat impignoratus et ex post ad ipsius Vitalis instanciam per bajulum Barchinone prout moris est, ut dicitur, venditus, dictam causam que vobis jam aliter per nostrum carisimum primogenitum oraculo vive vocis comisa extiterat, huius serie ducimus comitendam; mandantes vobis quatenus resumpto procesu inde coram vobis vigore dicte comisionis accitato, quem in eo puncto quo est vobis tradi volumus et jubemus, de dicta causa cognoscatis breviter, simpliciter, sumarie et de plano, sine strepitu judiciario et figura, sola facti veritate attenta, et super ipsa faciatis et decernatis quod de jure et racione faciendum fuerit, maliciis omnibus proculpulsis. nos enim vobis super predictis omnibus et singulis cum dependentibus, emergentibus et connexis vices nostras comitimus plenarie cum presenti. datum Barchinone, .xxviii. die mensis julii anno a nativitate Domini .mccclxxx.

Arx. Cor. Aragó, reg. 809, f. 102 v.

1) El 11 de desembre de 1382 el rey encarregava'l coneixement d'aquesta mateixa causa an Joan Desplá, conseller y auditor de la cort del Primogenit D. Joan (reg. 827, f. 180 v.).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCXXXII

juliol 1380

PAGAMENT D'UN LLIBRE DE MOTETS PERA L'INFANT JOAN

Item done an Ambros Porcellet, capella e xantre [1] de la capella del dit senyor [2] ab albara de scriva de racio, scrit en Gerona a .xxvi. de maig del dit any .mccc. lxxx., ab lo qual lo dit senyor li mana donar per ops de comprar un libre per al dit senyor appellat de motets, segons que s conte en lo dit albara lo qual cobre: .xi. florins d or.

Arx. Reyal Patrimoni, compte de Perpinyà Blan, f. 40.

1) El 12 d'agost de 1379 l'infant va demanar els xantres al vescomte de Roda, que era a Avinyó, en la carta següent (reg. 1746, f. 17 v.):

» ... nos hauriem gran plaer que aguessem per a servi de nostra capella de bons xantres, per que volem e us pregam que vos nos en trametats d aqui .vi. bons e que sien jovens e alcun d ells no haien muller, mas si n hi ha alcum qui sie prevera, be ns plau; en los quals .vi. sie tot l orde del cant e enviats los nos tots justats..... e volem que aporten tot lo cant de la missa notat e un llibre on haje molts motets e rondells e ballades e virelays; pero guardat vos que no n hi haia alcun que haja servit al duch d Anjou; e fet nos saber si alcun d ells sab d esturments e de quins, com nos ne havem de moltes maneres...»

En Coroleu (*Documents ...*, 114) publica una carta de 18 de maig de 1389, en la que el llavors rey Joan encarrega un llibre *on sien notats de .xv. en .xx. motets; e axi mateix que hi hage ballades, rondells e virelays que sien la flor; e fets los fer* (afegía) *als xandres del papa, car ells saben la flor d'açó* (reg. 1956, f. 73).

El 3 d'octubre de 1379 eren ja arribats els xantres d'Avinyó. Ab motiu de la llur venguda, acordava l'infant conservar solament quatre ministrers y l'arper, dels vint y dos musichs que diu tenía (reg. 1658, f. 25):

Mossen Joan : ffem vos saber que nos havem fets venir d Avinyo .vii. xantres, los quals per servey de Deu e per nostre estament volem d aqui adavant tenir en nostre hostal, e per lur venguda havem acordat tenir solament .iiii. ministrers e l arper e dat comiat a tots los altres, dels quals hic havie ara .xxii.»

Un document de 5 de maig de 1384 (reg. 1748, f. 81) ens dona'ls noms d'alguns de aquests cantors, als quals l'infant ordenava els fos donat drap morat a obs de llur vestir : Joan Martí, capellá; Joan Rogier, capellà; Joan Amer; March Pujol y Enequí.

2) L'infant Joan.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCXXXIII

Vich, 13 agost 1380

L'INFANT JOAN DEMANA AL REY DE FRANÇA LES CRONIQUES DE FRANÇA Y ELS LLIBRES DE TITUS LIVIUS Y JOAN DE MANDEVILLE [1]

Rey molt excellent e avoncle molt car. pregam vos que soven nos certifiquets de vostre bon estament, axi com de cosa en que nos prenem plaer gran. e cor som certs que us plaura, vos notificam que nos e nostra cara companyona la duquessa, neboda vostra, som merce de Deu en bona disposicio de les nostres persones. molt car avoncle, nos nos delitam molt en legir e axi propiament en frances com en nostra lengua matexa, perque us pregam que ns vullats enviar tres libres escrits en lenguatge frances, ço es les c a n o n i q u e s de F r a n ç a, T i t u s L i v i u s e M e n d i e v i l a, e regraciar ho hem molt a la vostra serenitat. e si a vos, avoncle molt car, plau res que nos façam, escrivets nos en e farem ho de bon grat. dada en la ciutat de Vich, sots nostre segell secret, a .xiii. dies d agost del any .mccclxxx. primogenitus.

Dirigitur regi Francie.

Dominus dux mandavit mihi Petro de Tarrega.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1659, f. 91.
Cf. vol. I, docs. CCCXXXVII y CCCLXXVII.

CCXXXIV

agost 1380

EL REY PERE III OTORGA UNA QUANTITAT AN JOAN D'ARRAS,[2] MESTRE EN ART DE TROBAR DE LA CASA DEL DUCH DE BAR

Item done an Joan d'Arras, maestre en art de trobar e de casa del duch de Bar, los quals li eren deguts ab albara de scriva de racio, scrit en Barchelona pri-

1) Segurament *Le voyage d'outre mer* (1361-1371) de Jean de Mandeville.
2) Serà l'autor del popular *Roman de Melusine*? Va ser compost entre 1387-1397 per un des-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

mer dia del mes de juny del any .mccclxxx., per ço com aquells lo dit senyor li mana donar graciosament, segons que en lo dit albara se conte, que cobre : .xxx. florins d or.

Arx. Reyal Patrimoni, compte de Pere Dezvall, f. 105 v.

CCXXXV

Sant Feliu de Llobregat, 16 setembre 1380

L'Infant Joan demana an Bernat Descoll un dels astrelabis del Rey

Lo primogenit.

Nos som certs que aqui en l archiu tenits vos alcuns estelabres del senyor rey, e com .i. que nos n avem sia fals, volem e us manam que d aqueys del dit archiu liurets la .i. al amat conseller e promovedor dels negocis de la cort nostra mossen Jacme Palleres, es assaber aquell que en Dalmau Planes ordonera. e si vos havets mester altra cautela del dit estalabre, escrivets nos en e haurets aytal

conegut Jehan d'Arras, a prechs del seu senyor el Duch de Berry *(Grundriss der rom. Phil.,* II, 1, p. 1083), que era oncle, com es sabut, de D. Joan.

Els documents ens parlen de dos trobadors més vinguts també de França, de casa del comte Gastó Febus de Foix, lligat igualment pel parentiu y les aficions literaries ab el nostre infant. L'un d'ells es n'Andreu Gascó, *trobador de dances de casa del comte de Foix,* a qui la reina Alionor en setembre de 1372 donava cinch florins d'or (A. R. P., compte XLVII de Bg. de Relat, f. 80 v.). L'altre es en P. de Rius, *trobador de cançons,* que apareix en 1380 y 1381 (Ibid., compte XVI de P. Dezvall, f. 202; compte II de Joan Calloç, f. 71 v.). En 1373 se l'anomena també *trobador de dances* (compte XLVIII de Bg. de Relat, f. 65 v.).

Afegim altres notes relatives a trobadors subvencionats pel rey Pere III. Son noms que sonen per primera vegada en l'historia de la nostra poesía:

— Bernat Castell, *trobador*. Se li dona una quantitat en 1341 (compte IV de B. d'Olzinelles, f. 61 v.).

— Huch d'Alvelat, *trobador*. Id. en 1356 (compte XIV de Bn. d'Olzinelles, f. 40 v.).

— Jacme Fluviá, *trobador stadant de la ciutat de Mallorca* (agost 1360; Libre VIII extraordinari de P. dez Bosch, f. 114 v.). En 1373 se li dona'l calificatiu de *trobador de dances* (compte XLVIII de Bg. de Relat, f. 65 v.). Una nota de l'Arxiu historich Nacional (97, B, f. 35), comunicada per en Ferran Valls, se refereix a 55 sous donats per orde del rey (17 novembre de 1382) a *Jacme Fluvia, juglar de bocha;* (cf. ab els *ménestrels de bouche* francesos).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

con vullats. dada en lo loch de Sent Feliu de Lobregat, sots nostre segell secret, a .xvi. dies de setembre del any .mccclxxx. primogenitus.

Dirigitur Bernardo de Colle.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1659, . 126.

CCXXXVI

Sant Feliu de Llobregat, 19 setembre 1380

L'INFANT JOAN VOL SABER D'EN DALMAU SESPLANES EL DÍA Y HORA DEL GIRAMENT DE LA LLUNA

Lo primogenit.

Mossen Johan. nos som sobres certs que nostre comprador no ha res de present que despena per provisio de la nostra casa, e com aço redunde a gran mirva nostra e seferir no s pusque, volem e expressament vos manam que ensemps ab en P. Ermengau proveescats encontinent e de fet que en P. dez Caus provesca al dit comprador de ço que mester li fa per la dita provisio, en manera que d aqui adavant no ns hen calle escriure. e noresmenys que vuy ans de sopar haiam sens falla alcuna los .ccc lx. florins dels ministrers, los quals ya la nit prop passada deviem haver. e sapiats ab en Dalmau Çaplana lo dia e la ora que la luna se deu ara girar, car en lo libre que ell nos trames [1] havem trobat que y es fals, e vos certificats nos clarament de ço que us dira. dada en lo loch de Sent Feliu de Lobregat, sots nostre segell secret, a .xix. dies de setembre del any .mccclxxx. primogenitus.

Dirigitur Johanni Januarii.

Dominus dux mandavit mihi Petro de Tarrega.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1659, f. 132.

1) V. sobre aquest llibre volum I, doc. CCCIV. A la confecció de la gran obra d'astrología de que parla la nota d'aquell document, deu referirse el pagament de 2.000 sous de Barcelona fet al astrolech Dalmau Planes en maig de 1380, en paga dels 12 mil que se li deuen per lletra de Pere III de 9 de novembre de 1375, en remuneració del seu treball en una obra d'astrología que fa pera'l rey (A. R. P., compte XVI de P. Dezvall, f. 146).

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCXXXVII

Sant Feliu de Llobregat, 18 octubre 1380

L'INFANT JOAN, ENTRE ALTRES COSES, DEMANA UN RELLOTGE D'ARENA BEN AFINAT AN JOAN JANER

Lo primogenit.

Mossen Joan. sapiats que maestre G. Colteller es a nos vengut e no consella per res que anem a Valldonzella ne a Barchinona a ades, e per ço nos havem acordat de fer açi l aniversari [1] en la cambra major dilluns prop vinent, si a Deu plau, la qual entre tant farem dreçar e metre a punt; on volem e us manam que proveescats e façats per manera que dicmenge qui ve, de pres dinar, hic sien totes les coses que ych son necessaries. e digats al infant que nos lo pregam que ych sia lo dit dia depres dinar. e fets nos fer e adur altre parell de calces negres romes, car necessaries les havem. item es mester que ns trametats .iiii. pans de figues e .i. marçapa o dos de confits en forma de caragols, de peres, d amenles e d aytals coses, les quals figues e confits volem dar a na Crestiana que sen ho port. e digats an Esteve ça Torra que si d aytals confits no havia compliment, que n faça tantost, e valran mes sens dubte que sien freschs. e fets per manera que l oratori [2] sia tost acabat e la coberta del altre e axi meteix la correja negra. noresmenys nos enviats una ora d arena aytal com aquesta que ara portavem, la qual havem donada a la dita na Crestiana, e fets la affinar al maestre del relotge, de guisa que sia ben fina axi com deu esser. dada en Sent Feliu de Lobregat, sots nostre segell secret, a .xviii. dies d octubre del any .mccclxxx. primogenitus.

Dirigitur Johanni Januarii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1660, f. 32 v.

1) Per la mort del seu oncle el rey Carles V de França, que va arribar al seu coneixement el 11 d'aquest mateix mes y any (f. 18 v.). L'infant Joan volía celebrarlo a Sant Cugat, a Pedralbes o bé Valldonzella, però per mor de la glánula va haver de ferho a S. Feliu (f. 24 v. d'aquest registre). En G. Colteller era metje de l'infant.

2) En 10 de novembre de 1379 l'infant escrivía desde Perpinyà an Joan Janer (reg. 1658, f. 85) referintse a aquesta obra:

... depuys vos partis d açi fem nos especial oracio cascun dia apres dinar, e per rahon d aço volem que ns façats fer .i. oratori dels .vii. goigs, qui hage .ii. palms de lonch e .i. d ample, e que y sia en lo mig lo crucifix, e que peng ab una anella si hom se volra en .i. clau.

Digitized by Google — Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCXXXVIII

S. Feliu de Llobregat, 20 octubre 1380

L'INFANT JOAN DEMANA A LA DUQUESA DE BAR EL LLIBRE DE JOAN DE MANDEVILLE Y EL ROMANÇ DE GUILLEM DE MACHAUT [1]

Molt cara mare nostra e molt amada. certificam vos que la dona na Crestiana Deutingues, cambrera de la alta infanta dona Jolant, companyona nostra molt cara e filla vostra, sen torna a vos a ço del seu, ab licencia e ben volença nostra e de la dita infanta, e que ha be lealment e agradable servits nos e ella; on vos pregam affectuosament, mare cara, que la haiats per recomanada ella e sos affers ara e tota vegada que loch haia, e sera cosa a nos molt plaent. noresmenys vos pregam, cara mare, que ns trametats com enans porets lo libre de Johan de Mendrevile e lo romanç de Mexaut. e si a vos, mare molt cara, plau res que nos façam, fiablement e com a fill vostre nos n escrivets. dada en Sent Feliu de Lobregat, sots nostre segell secret a .xx. dies d octubre del any .mccclxxx. primogenitus.

Dirigitur ducisse Barensi.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1660, f. 37.
Cf. doc. CCXXIII.

CCXXXIX

Sant Feliu de Llobregat, 4 novembre 1380

L'INFANT JOAN DEMANA UN ASTRELAU AL CIRURGIÁ JAUME D'AVINYÓ, [2] MANIFESTANTLI QUE JA S'EN SAB SERVIR

Lo primogenit.

Segons que havem entes vos havets un stralau lo qual nos volriem per a

1) Sobre'l mateix poeta, v. vol. I docs. CCCCIII y CCCCIV. S'aludeix tal vegada al *Voir dit*, novela d'amor en vers entremesclat de prosa. G. de Machaut havía mort en 1377.

2) L'infant Joan el 6 de febrer de 1378 li havía concedit la desospitació dels nafrats de la ciutat de Valencia, tenint en compte que *maestre Jacme d Avinyo, cirurgia de la dita ciutat de Valencia, sia enfre ls altres fort abte e sufficient en son offici, per que deu esser en sa art de cirurgia a tots altres*

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

nostre servey, com nos nos entenam en aquell, perque volem e us pregam, dehim e manam que lo dit stralau donets e liurets al amat conseller e camerlench de nostra cara companyona la duquessa mossen Jacme Castella, qui aquell de part nostra vos demanara e ell matex vos en satisfara de nostra part ço que raunable sia; e donats fe a tot ço que l dit Mossen Jacme vos dira de part nostra sobre lo dit fet. dada en lo loch de Sent Faliu de Lobregat, sots nostre segell secret, a .iiii. dies de noembre del any .m.ccc.lxxx. primogenitus.

Al feel nostre maestre Jacme d Avinyo, cirurgich.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1746, f. 130.

CCXL

Saragoça, 25 novembre 1380

DISPOSICIÓ DEL REY PERE III SOBRE'L PAGAMENT DEL DRET DE SEGELL DE LES RENDES DELS RELIGIOSOS QUE SIEN EN ESTUDIS

Lo rey.

Jatsia que per altra nostra letra patent que s endreça a vos e a altres comisaris e officials nostres manem que desemparets les rendes dels clergues absents naturals nostres que sien en estudis, empero que l dret del segell sia guardat, volem e us manam que cascu dels dits estudiants qui s volra alegiar de la dita letra, o procurador o amich d aquell singularment, vos haia a fer fe de la dita letra en sa forma ans de la desampara o solta de les dites rendes, per tal que abans que de la dita letra se puixen alegiar haien a pagar lo dret del segell. certificants vos que d aço es fet notament a vos en lo libre de les deutes de la nostra escrivania. dada en Saragoça, a .xxv. dies de noembre en l any de la nativitat de Nostre Senyor .mccc lxxx. Luppus cancellarius.

Dirigitur Guillelmo Marçal.

Similis littera fuit facta Ferrario Gilaberti, procuratori regio in regno Maioricarum, sub eisdem data et signo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1366, f. 176 v.[1]

preferit. El rey Pere va revocar tal concessió el 25 d'agost del mateix any 1378 (reg. 802, f. 59). Segurament era'l mateix Jaume d'Avinyó, el metge valenciá d'igual nom els bens del qual foren confiscats en 1362 en castich d'uns crims que havía comés contra'l bisbe de Valencia (reg. 708, f. 228 v.).

1) Altre lletra semblant en el f. 160 v.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCXLI

Barcelona, 2 desembre 1380

L'INFANT JOAN, A PRECHS DEL CONSELLERS DE L'ESTUDI DE TOLOSA, DEMANA AL REY PERE QUE PERMETI A JOAN D'APCHER Y JOAN ROGER, MENTRES SIGUIN ESTUDIANTS D'AQUELL, FRUIR DE LES RENDES DELS SEUS BENIFETS A PESAR DE NO FERHI RESIDENCIA.

Molt alt e molt excellent e poderos senyor pare e senyor meu molt car. per part dels consellers de Tolosa e del estudi qui alli se celebra, m es estat novellament per lurs letres ab gran instancia supplicat que com per ordinacio vostra, senyor, sia feta inibicio que d algunes rendes o benifets de vostra senyoria no sia respost a alguna persona qui no y faça residencia personal, e per aquest vostre edicte, senyor, sia vedat a dos jovens e fort abtes homens, segons que en les dites letres e per una que sobre aço m en ha tramesa l arcabisbe de Narbona lus es fet testimoni, estudiants lonch temps ha e profitants en lo dit estudi, que no haien socors de lurs benifets, la .i. dels quals estudiants appellat Johan de Apcher es artiaca major de la seu de Valencia, l altre nomenat Johan Roger ha pebordria en la seu de Gerona, e per aquesta occasio convenga a ells derenclir lur estudi, si per la vostra excellencia no ls es provehit d algun vostre remey, jo volgues sobre aço supplicar a vos, senyor, en qui los dits capitolers e tota la universitat del dit estudi han gran confiança, que en aço e en molt maiors coses lus mostrariets vostra reyal liberalitat e gracia; perque, senyor, sia la vostra merce que per contemplacio mia a qui n son recorreguts e per esguart dels dits capitolers, los quals a vostre servey e honor par que demostren gran afeccio, e axi meteix car jo pens que per aquests aytals beneficiats vos, senyor, no havets haut motiu de fer la dita inibicio, vos placia, senyor, als dessus dits artiaca e pebordre manar esser respost de les rendes dels dits lurs benifets e jo, senyor, tendre us ho a merce e gracia especial. nostre senyor Deus per sa pietat vos do bona vida e longa, senyor. escrita en Barchinona a .ii. dies de deembre del any .mccclxxx. primogenitus.

Dominus dux mandavit mihi Petro de Beviure.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1660, f. 58 v.

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCXLII

Barcelona, 28 febrer 1381

L'INFANT JOAN DEMANA UNES LECTURES Y ESCRIPTURES D'ASTRELABI Y DE QUADRANT

Lo primogenit.

Per alcuns nos es estat dit que vos volriets venir a la nostra presencia si a nos plahia, perque us significam que si vos volets venir, a nos plau que vengats. e si acordats de venir hic aportats totes lectures e escriptures que haiats d estalabre e de quadrant. dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .xxviii. dies de febrer de l any .mccclxxxi. primogenitus.

Dirigitur [1]

Arx. Cor. Aragó, reg. 1663, f. 9 v.

CCXLIII

Barcelona, 1 març 1381

L'INFANT JOAN RECOMANA A SON PARE, MOSSEN P. MARCH, QUE VA A FLANDES A REEMBRE UN FILL DEL MARQUÉS DE VILLENA, PRESONER DELS INGLESOS.[2]

Molt car pare e molt amat. signiffich vos que mon car cosi lo marques de Villena tramet de present a les partides de Flandes mossen P. March, cavaller, presentador d aquesta letra, per reemença d un fill que aquell meteix lexa gran temps ha per penyora o reena en poder de angleses, vos pregant, pare molt car, que l dit cavaller e los fets que mena haiats per honor mia recomanats, e l endre-

1) No diu a qui.

2) D. Alfons primogenit del primer Marqués, que aquest deixá en penyora ab l'altre fill seu D. Pere als inglesos, pera recobrar la llibertat després de la batalla de Nájera. Era per lo tant l'oncle de D. Enrich de Villena, l'escriptor (V. Cotarelo; *Don Enrique de Villena*, Madrid, 1896; p. 14-15). Un altre document de 13 de setembre del mateix any, diu que'n P. March era anat a Inglaterra a deslliurar el mateix personatge (reg. 1276, f. 44 v.). Ara s'esplica la raó d'aquest viatge, del que'ns parla el doc. CCCLXVIII del vol. I (V. Pagés, *Auzias March et ses prédécesseurs;* Paris, 1912; p. 37-38).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

cets en ço que puscats. e fer m en hets agradable plaer. e si a vos, molt car pare, plau res que jo faça, francosament m en escrivets. dada en Barchinona, sots lo segell secret meu, lo primer dia de març de l any .mccclxxxi. primogenitus.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1660, f. 11.[1]

CCXLIV

Saragoça, 4 març 1381

La reina mana al batlle de Barcelona que no permeti seguir picant guix al mestre d'imatges Arnau dez Puig, per haversen queixat els vehins del carrer Ample de la dita ciutat.

La reyna.

Batle. entes havem que n Arnau dez Puig, maestre de ymatges, bat o pica guix en .i. alberch seu lo qual ha en un carrer apres lo carrer Ample d aqueixa ciutat, per lo qual batiment los veyns del dit Arnau han grans anuigs e desplaers, e en especial en Francesch Çaplana, cambrer de nostra cara filla la infanta, lo qual esta paret migera ab lo dit Arnau dez Puig, e com semblants coses en aytal e tan publich loch no s acostumen de fer, pregam vos affectuosament, que encontinent manets al dit Arnau dez Puig que en lo dit alberch no bata o pich guix d aqui avant, com en aqueixa ciutat haia loch en semblants coses ordonat. e si per ventura ell posave alcunes raons en contrari, sobresegue en lo dit batiment tro que sia conegut si en semblant loch se deu batre guix o no. e aço no laguiets ne mudets. dada en Seragoça, sots nostre segell secret, a .iii. dies de març del any .mccclxxxi.

Dirigitur baiulo Barchinone.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1587, f. 79 v.

1) Cartes iguals s'endrecen al Sant Pare, al rey de França, al duch d'Anjou, als duchs de Borgonya y de Borbó y al comte de Flandes.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCXLV

Barcelona, 6 abril 1381

L'INFANT JOAN DEMANA UNS ASTRELABIS AB LA LLUR LECTURA Y EL LLIBRE D'ALFRAGANI

Lo primogenit.

Mossen Francesch: be creem que ls dos estrelaus de que us havem diverses vegades escrit sien al jorn de vuy acabats o al menys la .i., perque volem e us pregam que si abdosos ho son, los nos trametats ensemps ab l alfagrani e ab lur lectura, per lo primer home a qui fiar los pugats que d aqui venga açi, o al menys aquell que ja es o d aqui adavant sera primerament acabat, e en apres l altre ab l alfagrani e ab la lectura que dessus (sic), sabents que d aço ns farets fort agradable servey. dada en Barchinona sots nostre segell secret a .vi. dies d abril de l any .mccclxxxi. primogenitus.

Dirigitur Francisco Çagarriga.

Similis littera fuit directa Ferrario Gilaberti.[1]

Arx. Cor. Aragó, reg. 1663, f. 60.

1) El primer encarrech d'aquests astrelabis va ferlo l'infant en 31 d'octubre de 1380 (Cf. vol. I, doc. CCCXII). El 30 de janer del any següent tornava a escriure an Ferrer Gilabert, procurador reyal de Mallorca (reg. 1660, f. 117 v.):

..... ja per altres letres nostres vos havem escrit que aqui nos fessets fer dos bons estrelaus, com aqui n haia dos bons maestres, e que ls nos enviassets decontinent ensemps ab la lectura d aquells, e segons que havem entes, vos havets los fets fer, perque volem e us pregam, dehim e manam que si los dits estrelaus son be e perfectament acabats..... aquells de continent façats liurar ensemps ab la dita lectura al feel de la nostra cambra Arnau Camellera, qui aquells de continent nos aportara...

En 23 de març del mateix any 1381 tornava a demanar noticies dels mateixos instruments al mateix Ferrer Gilabert y a en Francesch Ça Garriga (reg. 1663, f. 38 v.):

Molt nos maravella com no ns havets trameses los estralaus de que us havem escrit molt ha e vos nos fets fer aqui, ne ns havets fer saber en quin punt estan; perque volem... que los dits estrelaus nos trametats al pus tost que puxats, e si abdos no son acabats, trametets nos en la .i. decontinent que sia acabat, e puys enviar nos ets l altre com acabat sera.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCXLVI

Saragoça, 18 abril 1381

PERE III MANA QUE'S PROCEDEIXI CONTRA 'L DETENTOR D'UNS LLIBRES Y DOCUMENTS D'UNA MONJA DEL MONASTIR DE S. BENET DE BERGA

Petrus etc. dilecto nostro Bonafonato de Santo Felice militi salutem et dilectionem : pro parte Lucie Gavarda, monialis monasterii Sancti Benedicti de Berga, ordinis Cisterciensis, pauperis et miserabilis persone, fuit nobis expositum reverenter quod dudum ipsa comendavit in posse et manibus Beregarii Parellada, ville Muriveteris, res que sequntur : primo quoddam psalterium cum cohopertis rubeis, quendam librum horarum virginis Marie et de requiem cum cohopertis rubeis, quoddam diurnale cum similibus cohopertis, necnon quendam librum oracionum et quasdam bullas hedificacionum cuiusdam monasterii Sancti Urbani, et privilegia licencie faciendi empciones ad opus dicti monasterii Sancti Benedicti, et quasdam litteras papireas que dirigebantur juratis Valencie, duas interulas et duo paria tapinorum, atque quandam cartam licencie abbatisse dicti monasterii. quasquidem res dictus Berengarius Parellada in se recepit easque portare promisit a dicta villa Muriveteris apud civitatem Valencie, et cum esset in eadem civitate easdem res traderet ipsi moniali; verum quia ipse Berengarius res predictas eidem moniali restituere non curavit, quamvis ab ipsa sepius requisitus, ea propter, a nobis super hiis justicie remedio postulato, vobis dicimus et mandamus quod vocatis evocandis et eorum rationibus auditis, super predictis faciatis et ministretis expeditum justicie complementum, procedendo in hiis breviter, simpliciter, summarie et de plano, sine strepitu et figura judicii, sola facti veritate attenta, maliciis et difugiis postpositis quibuscumque, prout de foro et ratione ac in factis pauperum et miserabilium personarum est assuetum. comittentes vobis super hiis cum dependentibus ex eisdem emergentibus et connexis vel ea tangentibus quoquomodo vices nostras plenarie cum presenti. datum Cesarauguste .xviii. die aprilis anno a nativitate Domini .mccclxxxi.

Arx. Cor. Aragó, reg. 814, f. 204.

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCXLVII

Saragoça, 24 abril 1380

EL REY PERE III MANA PROCEDIR CONTRA'L JUEU DE VALENCIA SALAMIES NASCI, ACUSAT DE FETILLER Y INVOCADOR DE DIMONIS [1]

Petrus etc. dilecto Açenario Pardo de la Casta, militi, bajulo generali regni Valencie, salutem et dilectionem. auditui nostro noviter est deductum quod Salamies Nasci, judeus civitatis Valencie, in divine et nostre majestatis offensam, diversa enormia et horrenda crimina commisit; videlicet quod potionibus venenosis plures in dicta civitate potionavit et quod est fatillerius et demonum invocator et alia quamplura crimina que hic narrare omisimus perpetravit. et quare talia si veritate nitantur sunt perniciosa exemplo et non debent impunita remanere, vobis dicimus, comittimus et mandamus quatenus de consilio alicuius jurisperiti non suspecti et asumpto inde pro scriptore fideli scriptore nostro Francisco Bisbals vel suo substituto, et pro procuratore fiscali Petro de Angularia, super predictis omnibus et singulis diligenter inquiratis et dictum Salamies capiatis, ipsumque si inde culpabilis repertus fuerit, prout de jure et ratione inveneritis faciendum, taliter puniatis, quod penam subeat quam demeretur que ceteris transeat in exemplum. comittentes vobis super hiis cum dependentibus et connexis vices nostras plenarie cum presenti. datum Cesarauguste, .xxiiii. die aprilis anno a nativitate Domini .mccclxxx. primo.

Franciscus Bisbals, mandato regis facto per locumtenentem thesaurarii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1101, f. 81 v.

1) L'infant Joan, el 30 de setembre de 1384, escrivía al bisbe de Valencia sobre un altre procés semblant, a consecuencia d'una lletra que aquest ultim li havía escrit *contenent en acabament invocacions, turificacions, fumigacions e adoracions de diables fetes per alguns xristians en casa de Salamies jueu de Valencia, e per alguns altres maleficis daquen seguits, tocants manifestament heretgia* (reg. 1662, f. 35). El 8 de novembre de 1381 el rey Pere encomana també una investigació contra uns jueus y sarrahins d'abdós sexes, que *sortilegis edivinationibus intendunt, caractera seu cedula que brevia vulgariter nominantur collo seu guturi aponunt, et per circulorum apposicionem et aliter aliquociens demonia invocant* (reg. 1375, f. 193 v.). V. sobre aquest mateix Salamies, Coroleu, *Documents*, p. 72.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCXLVIII

Barcelona, 29 abril 1381 [1]

APOCA Y INVENTARI DE REBUDA DELS LLIBRES DE L'ABAT DE RIPOLL RAMÓN DE LA FARRÉS [2], DELS QUE S'EN APODERÁ A LA SEVA MORT EL COLLECTOR DELS DRETS DE LA CAMBRA APOSTÓLICA, Y ELS QUALS, A PRECHS DEL MONASTIR, LI FOREN RETORNATS D'ORDE DEL REY.

Noverint universi quod die veneris vicesima sexta mensis aprilis, anno a nativitate Domini millessimo .ccc. octuagesimo primo, in presencia mei notarii infrascripti, Guillelmi Johannis oriundi de Banyolles diocesis Gerundensis, et Petri ça Consta, domestici domini archidiaconi insfrascripti honorabilis et religiosi domini, frater Galcerandus de Besora,[3] electus monasterii Rivipulli, frater Petrus Dombrelles, sacrista maior, frater Bernardus çes Cases, frater Nicholaus dez Pomer, prepositus de Palacio, et frater Vincencius de Rippis, prior de Paniças, monachi dicti monasterii, nomine propio ipsorum et nomine etiam dicti conventus et singularium eiusdem, presentarunt et per me dictum notarium legi requisiverunt honorabili et circunspecto viro domino Bernardo de Olivis, archidiacono Ilerdensi, collectori jurium camere apostolice per illustrissimum dominum regem in omnibus regnis et terris suis specialiter deputato, in domo habitationis sue personaliter

1) Aquest curiós y llarch inventari, que'ns permet judicar la riquesa de la biblioteca del monastir en l'ultim quart del XIVen segle y la procedencia d'alguns dels seus fons, ens va ser senyalat pel quefe de l'Arxiu de la C. d'A. Sr. González Hustebise, y ell sol pot donar motiu a una monografía que no hem de fer aqui. Durant la seva estada a Barcelona, el comunicarem al P. García Villada S. J., comissionat per la Academia de Viena pera fer el catalech dels mss. ripollesos conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, continuant els estudis den R. Beer. Ell es qui pot posar de relleu tots els punts de vista interessants del document. Nosaltres ens reduim a intentar l'identificació dels llibres, y en segon lloch a veure si es possible relacionar les indicacions de l'inventari, ab els codis de Ripoll que avuy possehim. Pera aquesta darrera tasca, emperò, no publicat encara el catalech definitiu d'aquell fons, no hem pogut disposar d'altre medi de consulta que de l'erudita comunicació den R. Beer, *Die Handschriften des Klosters Santa Maria de Ripoll* (Wien, 1907-1908). Les nostres notes no tenen donchs la pretensió de ser completes.

2) Predecessor den G. de Besora y que va ser abat desde 1362 a 1380. V. Pellicer, *Santa Maria de Ripoll,* Mataró, 1888; p. 156.

3) Nomenat abat el 3 de febrer de 1381 (Pellicer, ibid.).

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

adinvento, quandam litteram regiam continentie subsequentis : Petrus Dei gratia rex Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, dilecto consiliario nostro Bernardo de Olivis archidiacono Ilerdensi, collectori una cum Raimundo Cervarie, decretorum doctore, decano Urgellensi, et Laurencio Terrats, scriptore nostro jurium camere apostolice in dominio nostro pertinentium, salutem et dileccionem. intelleximus pro parte conventus monasterii Sancte Marie de Rivopullo, quod vos preter diversa spolia que de bonis abbatis dicti monasterii pridem defuncti reperistis in dicto monasterio, cepistis diversos libros quorum septem tamen dicto conventui dimisistis, eo quare invenistis quod dictus abbas eos a dicto monasterio acceperat; residuos vero vultis vendere, et cum ipsi libri dicto monasterio necessarii esse dicantur, supplicatum nobis fuit humiliter pro ipsorum parte, ut ipsos ipsi monasterio dare vel dimittere dignaremur, quod nos caritative et propter grandem affeccionem quam habemus ad dictum monasterium, in quo tot illustrium maiorum nostrorum corpora requiescunt, gratanter concessimus et ipsos libros per vos ipsi monasterio et eius conventui restitui providimus. quo circa vobis dicimus et mandamus expresse et de certa sciencia quatenus omnes dictos libros quanticumque sint et cuiuscumque valoris, dicto restituatis et tradatis conventui, postposita omni mora, et in restitutione et traditione huiusmodi recuperetis presentem cum instrumento apoche seu recognitionis ipsius restitutionis. quoniam nos per hanc eandem mandamus magistro racionali curie nostre seu alii cuicumque a vobis de predictis compotum audituro, ut super dicta restitutione nullam vobis faciat questionem. rogabitis tamen dictum conventum quod aliquid aniversarium seu aniversaria faciant perpetuo, videlicet quamdiu vixerimus, pro salute nostra et post obitum nostrum pro remissione peccatorum nostrorum, ut nos magis simus obligati quamdiu vixerimus ad omnia ea que comodum et utilitatem dicti monasterii concernant. datum Cesarauguste, sub nostro sigillo secreto, octava die aprilis, anno a nativitate Domini .m.ccc. octuagesimo primo. rex Petrus. quaquidem littera dicto domino collectori presentata et per me dictum notarium sibi lecta, incontinenti cum ea qua decet reverentia et humilitate, dictus honorabilis collector respondens dixit, quod erat paratus mandata regia predicta humiliter adimplere juxta eorum seriem et tenorem, consultato tamen prius de predictis magistro rationali. postmodum die lune vicessima nona mensis et anni predictorum, dictus honorabilis collector de consensu et voluntate, ut dixit, dicti magistri rationalis, obtulit se traditum dictos libros dictis venerabilibus et religiosis fratri Nicholao dez Pomer, preposito de Palacio,

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

et fratri Vincencio de Rippis, priori de Paniças, nomine dicti monasterii, qui dictos libros incontinenti receperunt et de ipsis apocham dicto domino collectori in hunc modum firmarunt. sit omnibus notum quod nos frater Nicholaus dez Pomer, prepositus de Palacio et vicarius in spiritualibus et temporalibus dicti monasterii, ipsa abbacia vacante, et frater Vincencius de Rippis, prior de Paniças, monachi dicti monasterii, nomine nostro proprio et nomine etiam predicti conventus et monasterii, confitemur et recognoscimus vobis honorabili viro domino Bernardo de Olivis, archidiacono Ilerdensi, collectori jurium camere apostolice predicto, quod vigore preinserte littere regie, tradidistis nobis nomine dicti monasterii, et nos eodem nomine a vobis habuimus et recepimus libros infrascriptos, quos vigore dicte camere apotolice de bonis et spoliis reverendi domini abbatis Rivipulli, ultimi defuncti, vos receperatis:

1. — Et primo un libre appellat postilla Nicholay de Lira super libros viblie jstoriales.
2. — Item un altre libre appellat de civitate Dei et summa colleccionum [1] in eodem volumine.
3. — Item un libre appellat Marcilia Aristotilis glosata.
4. — Item un libre appellat secunda secunde sancti Thome.[2]
5. — Item un libre appellat primus Petri de Tarantasia [3] et quedam alie questiones super sentencias et brevis xristo super libro Ethicorum.
6. — Item altre libre appellat postilla sancti Thome et Nicholay de Gorram, super Jop.
7. — Item altre libre appellat suma Guillelmi Parisiensis.[4]
8. — Item altre libre appellat (sic) qui es sobrescrit postilla Nicholay de Lira super totum testamentum, en lo qual de dintre trobam que eren questions sobre taulegia.
9. — Item altre libre cubert de vermell appellat practica puerorum de Rasim de madacina.[5]

1) De Joan de Gales, O. M.

2) La contenen els mss. 51 y 54 de Ripoll de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, del s. XIV (Beer, II, 97).

3) *Super omnes libros sententiarum,* de P. de Tarantasia, després Papa ab el nom d'Inocenci V.

4) G. d'Auvergne († 1249).

5) *De ægritudinibus puerorum* del metge arabich Razi.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

10. — Item altre libre appellat epistole Pauli cum glosis ordinariis.
11. — Item altre libre appellat secundus et tertius Bonaventura super libros sententiarum.
12. — Item altre libre appellat summa confessorum Joannis.[1]
13. — Item altre libre appellat arthiaca sobre l sise.[2]
14. — Item en altre cofre un libre appellat scrit de Tarantasia super quatuor libros sententiarum.
15. — Item altre libre appellat scripta super libros elencorum, Porfireii, priorum, et alia logicalia.[3]
16. — Item altre libre appellat salterium cum glosis ordinariis.
17. — Item altre libre appellat suma sancti Thome contra gentiles.
18. — Item altre libre appellat postille super libros Josue, Judicium et multis aliis liberis.
19. — Item altre libre appellat textus Vallarii Maximi et proleumata Aristotilis.
20. — Idem exposicio Maximi Valerii.[4]
21. — Item altre libre appellat Machometus et liber Cirilli et sermones Inocencii et quedam alia.[5]
22. — Item altre libre appellat quarta pars reductorii moralis.[6]

1) Joan de Friburg, O. P. († 1314).

2) Guiu de Bayso († 1313).

3) Aquest codi porta avuy el núm. 109 del fons de Ripoll a l'Arxiu; del XIVen segle. Conté (Beer, *Die Handschriften*..., II, 96): Egidi Romà, *super libro elenchorum;* Tractat sobre Porfiri de Bernat de Sanciza; *Glossæ totius libri priorum* de G. d'Alvernia; Robert d'Autumpno, *super elenchis*. El ms. havía pertenescut abans de passar a Ripoll, igual que altres que citarem més avall, al jurista Ramón Vinader. Porta escrit el seu nom, y la nota del cost llibre escrita de la mateixa lletra.

4) Pot ser la de fra Dionisio de Borgo-San-Sepolcro, O. S. A. († 1342).

5) Perdut. El Catalech encara inédit dels codis de Ripoll, dreçat per D. Prosper de Bofarull, descriu aquest ms. ab el núm 36 : «Fragmento maltratado de un códice que según el índice que conserva, contenía : *Sermones Inocentii Papæ III; Mendacia Mahometi et tota Secta Saracenorum; Quædam litera pulchra responsiva cujusdam christiani dictam vestam* (sic) *destruens; Libellus Cirilicum expositione abbatis Joachimi*. Al principio hay una exposición del evangelio *In principio erat verbum*. Parece del siglo XIII.»

6) De Petrus Berchorius. Els mss. 98, 101 y 107, contenen entre tots plegats aquesta voluminosa obra. Tots son del XIVen segle. V. el n.° 47 d'aquest inventari.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

23. — Item altre libre intitulat el dors de proprietatibus rerum,[1] qui tamen est tercia pars pugionis.[2]
24. — Item altre libre appellat secunda pars reductori mortalis (sic).
25. — Item altre libre appellat suma Guillelmi Altisiodoronsis (sic).[3]
26. — Item altre libre qui es intitulat el dors postilla Nicholay de Lira, tamen interius est tabula sancti Thome.
27. — Item altre libre appellat textus biblie.
28. — Item altre libre de madacina qui comença in rubro : prima pars megategui, a Constantino Forcano (sic).[4]
29. — Item altre libre appellat primus Scoti.[5]
30. — Item altre libre appellat collectiones Johannis Galensis.
31. — Item altre libre appellat Papa stupor mundi et quedam epistole Ovidii.[6]
32. — Item altre libre appellat Mandagot de eleccione, et sacramentale Guillelmi de Monte Lucduno, et Dinus de regulis juris in eodem volumine.[7]
33. — Item en un altre coffre un libre appellat postilla de Lira super pentatecum.
34. — Item altre libre appellat prima pars reductori moralis.

1) Bartomeu de Glanville.

2) Ramón Martí.

3) G. d'Auxerre, *Summa aurea super 4 libros Sententiarum.*

4) *Hippocratis Aphorismorum liber, cum Galeni commentario, interprete Constantino Africano.* (Wüstenfeld, *Die Ubersetzungen arabischer Werke in das Lateinische,* Göttingen, 1877; p. 18). Es el Ms. 50 actual de Ripoll (Beer, op. cit. II, 74).

5) Ms. 48 del s. XIVe.

6) Es el ms. 103 de Ripoll que comença també ab les paraules : «*Papa stupor mundi...*» Segons en Beer (II, 71 y 78) conté la *Poetria* de Galfredus de Vinosalvo, la *Farsalia* de Lucà (f. 55) y al f. 172 *Ovidius, de ponto.* Una indicació de preu, que's troba abaix del fol. 55, de la mateixa lletra que la del codi 109 (v. nota al núm. 15), ens fa pensar que'l manuscrit havía pertenescut també an Ramón Vinader. Es un codi palimsest. En la seva forma actual es del XIIIen segle.

7) Son alguns els codis de Ripoll que contenen per separat aquests tractats, però tan sols el n. 43 del s. XIV (Beer, II, 83-84) porta plegats el llibre *de electionibus* de G. de Mandagot y l'obra de Dino Mugello.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

35. — Item altre libre appellat quidam libri naturales Aristotilis.[1]

36. — Item altre libre appellat de animalibus Aristotilis et capitula librorum naturalium.[2]

37. — Item altre libre appellat Addegido super erroribus.

38. — Item altre libre appellat libri moralium, pastorale, dialogorum et alii libri beati Gregorii.

39. — Item altre libre appellat Jop glosatus et quidam alii libri et epistole.

40. — Item altre libre appellat Carsostomus (sic) de penitencia et Prosper de vita contemplativa.

41. — Item altre libre appellat tres libri sententiarum beati Isidori cum aliis multis libris.[3]

42. — Item altre libre appellat logica Galteri et tractatus eiusdem.

43. — Item altre libre appellat sermones dominicales et sanctorales et tractatus de ludo scacorum.

44. — Item altre libre appellat de articulis fidei.

45. — Item altre libre appellat exposicio super proleumatibus Aristotelis edita per magistrum Petrum de Padua, interius autem vocatur moralitates.

46. — Item altre libre appellat tertius et quartus Scoti.[4]

47. — Item altre libre appellat tertia pars reductori moralis.

48. — Item altre libre appellat postilla super Matheum.[5]

49. — Item altre libre appellat de simplici madecina et cum quibusdam aliis.

50. — Item altre libre appellat quolibet Guidonis.[6]

51. — Item altre libre appellat exposicio prologorum viblie et quidam alii libri.

1) Es possible sigui el 115 de Ripoll, que conté (Beer, II, 96) la *Metaphisica, de generatione, parva naturalia, Physiognomica* y l'*Epistola ad Alexandrum*. Al fol. 1 l'indicació «1. lib. x : sol.», com en els altres codis de la Bibl. Vinader.

2) Es el codi 128 de Ripoll, del s. XIV. Conté (Beer, II, 96) : *De animalibus; Index Aristotelicus super libros naturales*. Ab nota del preu del llibre, com el ms. anterior.

3) Tal vegada el n. 217 de Ripoll (Beer, II, 41). Del s. XVe.

4) Ms. 53 : *Repertorium super tertium et quartum librum sententiarum* (Beer, II, 96). Segle XIV.

5) Ms. 86 del XIV[en] segle.

6) Tal vegada els *quodlibeta* de Gui de Terrena.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

52. — Item altre libre appellat suma Johannis de Penafort.[1]
53. — Item altre libre appellat quolibet Gotardi.
54. — Item altre libre appellat glosa super libros fisicorum.
55. — Item altre libre appellat rationale divinorum oficiorum.[2]
56. — Item altre libre appellat super logicam veterem.
57. — Item altre libre appellat istories scolastiques et interius sunt sermones.
58. — Item altre libre appellat tractatus Guidonis de perfeccione vite avengelice.[3]
59. — Item altre libre appellat humelies antigues.
60. — Item altre libre appellat logica Oquam.[4]
61. — Item altre libre intitulat de viciis et virtutibus et interius sunt sermones.

Item en un sach eren los dejus scrites (sic):

62. — Primo un libre appellat Boecii de consulatione.[5]
63. — Item altre libre originalia Augustini, Gregorii Nazanceni.
64. — Item altre libre sermones pro mortuis.
65. — Item altre libre de Boecii consolatione.
66. — Item altre libre de anima.[6]
67. — Item altre libre Statius in Tabayde.[7]
68. — Item altre libre intitulatus Guido super sexto decretalium[8] et interius sunt sermones.
69. — Item altre libre suma que incipit : semeritanus.

1) El ms. 219, del s. XIV, conté la *Summa de casibus* de S. Ramón (Beer, II, 82).

2) De Guillem Durantis. El conté el ms. 34 de Ripoll del s. XIV (Beer, II, 99).

3) Tractat dedicat per Gui de Terrena a Joan XXII.

4) Serà la Lógica de G. Ockam?

5) L'antich catalech de la Biblioteca de Ripoll (Beer, I, 109) senyala, ab el núm. 228, un Boeci *de consolatione* avuy perdut.

6) El ms. 132, del s. XIII, que per la nota del seu cost al fol. 1 creyem pertenesqué també an Ramón Vinader, conté la *Summa de anima* de St. Tomás (Beer, II, 77).

7) A la fí del ms. 83 *(liber glossarum et tonologiarum,* un dels més antichs de Ripoll) se troben encare uns versos de *Statius* (Beer, I, 56).

8) Guiu de Baysio.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

70. — Item altre libre appellat ante Glaudianus.[1]
71. — Item altre libre appellat Isidolus de sumo bono.
72. — Item altre libre appellat postilla super Danielem.
73. — Item altre libre appellat Juvenal.[2]
74. — Item altre libre appellat summa Durandi, interius tamen sunt glose Preciani minoris.
75. — Item altre libre intitulatus pugio, sunt tamen interius sermones.
76. — Item altre libre appellat scriptum sancti Thome super librum periasmenias.
77. — Item altre libre appellat decretales minuales et interius casus decretalium manualium.
78. — Item altre libre appellat compotus minor et glosa algorisymi.
79. — Item altre libre appellat liber de sciencia astrologie, incipit : quum unius cuiuslibet.
80. — Item altre libre appellat ysagogorum et alii libri.[3]
81. — Item altre libre appellat formulari.
82. — Item altre libre intitulat evangelia glosata, tamen interius sermones.
83. — Item altre libre scripta beati Thome super libros fisicorum et elencorum.
84. — Item altre libre appellat liber sententiarum, interius est tamen liber colleccionum.
85. — Item altre libre appellat compotus et tractatus de spera.
86. — Item altre libre appellat Lucidarius.[4]
87. — Item altre libre appellat questiones de libris et litteris vel singulis causis Quaroli.
88. — Item altre libre appellat tractatus domini Johannis patriarche[5] cum quibusdam aliis.

1) De Alá de Insulis.
2) El ms. 74 conté uns escolis a les sátires 1, 2 y 6 (Beer, I, 56).
3) Ms. 134 : *Porphyrius Isagoge, Prædicamenta* (Beer, II, 96).
4) D'Honori d'Augustodunum.
5) El *tractatus brevis de articulis fidei* del Patriarca d'Alexandría, Joan d'Aragó (Janer, *El Patriarca Juan de Aragón,* Tarragona, 1904; p. 64).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

89. — Item altre libre appellat Gordo de madacina.[1]
90. — Item altre libre appellat sermons.
91. — Item altre libre appellat tractatus de paupertate.
92. — Item altre libre de sermons, intitulat de sobre Commentum.
93. — Item altre libre appellat sermons.
94. — Item altre libre appellat sermons, qui incipit Innocentes.
95. — Item altre libre appellat dominus vobiscum.
96. — Item altre libre appellat de ecclesiastica potestate et quedam alia.
97. — Item altre libre appellat speculum regium.
98. — Item altre libre fratris Johannes de Ruppescisa, de paper e de pergami.
99. — Item altre libre appellat auctoritates.
100. — Item altre libre appellat liber de ecclesiastica potestate.
101. — Item altre libre qui incipit : Qum in ante expositis libris.
102. — Item altre libre appellat Aurora.[2]
103. — Item altre libre appellat suma magistri Alani.
104. — Item altre libre appellat tractatus, qùi incipit : cum testantes sacro tehologo.
105. — Item altre libre appellat postilla super epistolam Johannis.
106. — Item altre libre appellat aurus numerus.
107. — Item dos querns de pergami scrits hon ha algunes rodes.
108. — Item altre libre appellat Precia manor.
109. — Item altre libre appellat decretals.
110. — Item un libre appellat concordances antigues escrites en un libre petit.
111. — Item decem libri de pergameno non stimati propter modicam valorem.
112. — Item sunt quatuor libri de papiro non extimati propter modicam valorem.

Et ideo renunciantes exceptioni dictorum librorum a vobis in modum predictum non habitorum et non receptorum et per vos nobis non contradictorum et doli, facimus vobis de ipsis presentem apocam de recepto. et receptis per dictos monachos libris predictis, incontinenti dictus honorabilis collector ex parte dicti domini regis requisivit et etiam rogavit eosdem ut in remuneratione gracie per

1) Bernat Gordon, *Practica medicinæ.*

2) De Pere de Riga. El P. Villanueva *(Viaje,* VIII, 42) ne va veure un manuscrit, avuy perdut, a Ripoll.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

dictum dominum regem eisdem de liberis predictis facte, debere facere aliquid aniversarium et etiam orare ad dominum Jesum Christum pro salute et vita dicti domini regis, et post eius obitum pro anima ipsius. et confestim dicti venerabiles et religiosi fratres Nicholaus dez Pomer prepositus, et vicarius qui supra, et frater Vincencius de Rippis, qui frater Vincencius hec ut dixit jam eidem domino regi Cesarauguste promiserat, respondentes dixerunt nomine ipsorum proprio et nomine etiam predicto, quod erant humiliter parati facere et complere predicta per dictum honorabilem collectorem nomine et pro parte predicti domini regis petita et requisita, in hunc modum, scilicet dictum aniversarium incipere et facere prima die septembris proxime ventura et orare ad dominum Deum pro salute et vita sua predictis et etiam celebrare omnes monachi illa die, vel celebrari facere, et post obitum suum pro anima eiusdem, ut predicitur, et sic anno quolibet perpetuo eadem die. et promiserunt etiam predicta in martilogio (sic) dicti monasterii sive conventus scribere, ubi talia sunt solita scribendi ad memoriam sempiternam. et de predictis omnibus et singulis petierunt tam dictus honorabilis collector quam dicti venerabiles monachi fieri et tradi tria publica instrumenta, quorum unum domino regi, aliud dicto collectori et aliud eisdem fratribus nomine jamdicto tradatur per me notarium infrascriptum. que fuerunt acta Barchinone diebus et anno predictis, presente me dicto et infrascripto notario, presentibus etiam testibus supra et infrascriptis. sig + num fratris Nicholay dez Pomer. sig + num fratris Vincencii de Rippis predictorum qui nomine jamdicto predicta omnia concedimus, promittimus et firmamus, presentibus venerabili Guillermo Artal, rectore de Turribus, diocesis Ilerdensis, Raimundo dez Vilar, loci sancti Vincencii de Torello, diocesis Vicensis, et Petro Barberani, loci de Batea, diocesis Dertusensis, ad hec pro testibus voccatis et rogatis.

Sig + num mei Berengarii Cardona, auctoritate illustrissimi domini regis Aragonum, notarii publici per totam terram et dominacionem suam qui predictis omnibus requisitus cum testibus supradictis interfui hecque scribi feci cum litteris suprapositis in lineis secunda ubi supraponitur domini, et in .xiv. ubi scribitur vaccante, et in .xvi. ubi corrigitur uimus, et in .xvii. ubi supraponitur Nicholaus, et in .xxx. ubi scribitur super et in .xxxix. ubi supraponitur incipit, et in .xli. ubi scribitur appellat, et in eadem etiam appellat et clausi.

Arx. Cor. Aragó, perg. de Pere III, núm. 3056.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCXLIX

Saragoça, 26 maig 1381

El rey Pere III recomana al seu oncle fra Pere d'Aragó, que faci'l viatge que projecta a Roma, per la vía de Barcelona y no per la de Sevilla [1]

Lo rey.

Car oncle; entes havem que apres que l rey de Castella s es determenat per papa Climent, vos fets la via de Sibilia per recollir vos la e anar vos en en Roma, e es nos greu per tal com veem a vos massa gran treball e molts perills en pendre tan longa colla, perque us consellam e us pregam que vos vos en vingats per terra axi con mils porets tro a Valencia o a Barchinona e aqui trobarets mils vexell on porets anar e pus segurament. be que de nostre plaer no iriets en Roma tro nos nos siam determenats, mas com nostra determinacio no vullats esperar, haiats per ferm que no estarem per axo que no us donem tot endreçament que puxam e vos haiats mester que vos anets la segurament e axi con de vos se pertany. dada en Saragoça, sots nostre segell secret a .xxvi. dies de maig de l any .mccc lxxxi. rex Petrus.

Fuit missa fratri Petro de Aragonum.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1272, f. 54.
Cf. docs. CCXXV, CCXXVI, CCXXX.

1) Pere d'Aragó era delegat del Papa Urbá (reg. 1276, f. 84) y relacionat ab ell y ab el Cisma devía esser aquest viatge del qual volía disuadirlo el rey. Als prechs d'aquest degué accedir el seu oncle, perque aquell li concedí un salconduyt pera passar pels seus regnes, *bo e bastant, be de que no fos necessari, com entenam* (deya'l rey) *e vullam que dins nostra senyoria vos tota vegada e encara per contemplacio vostra aquells qui vinguen e vajen ab vos, puxats e puxen esser e estar salvament e segura, sens salconduyt e alt guiatge* (19 d'agost 1381; reg. 1276, f. 27).

Fra Pere d'Aragó vingué a Barcelona, a veures ab la reina de Xipre, y al saberho el rey, en data de 10 de setembre li pregá, de Saragoça estant, que anés a visitarlo abans de partir (reg. 1276, f. 42). No sabem si's realisá aquesta entrevista que havía d'esser la última entre oncle y nebot.

El 7 de novembre de 1381 (reg. 1275, f. 8 v.) el rey Pere confirma unes ordinacions que fra Pere d'Aragó, trobantse a Mallorca per aquells dies, y en sa qualitat de vicari general de l'Orde dels Menors en la provincia d'Aragó, *posuit in scriptis servanda per omnes guardianos, custodes, lectores... conventus dicti ordinis.*

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCL

Saragoça, 1 juliol 1381

PERE III MANA AL GUARDIÀ DELS MENORS DE MALLORCA QUE PERMETI SEGUIR EN L'ESTUDI DEL CONVENT ALS ESTUDIANTS FORASTERS, MENTRES DURI L'INDIFERENCIA DEL REY EN EL CISMA.

Petrus etc. religiosis et dilectis nostris custodi et gardiano monasterii ordinis fratrum Minorum civitatis Majoricarum, salutem et dileccionem. intelleximus quod aliqui fratres predicti conventus intendunt et ordinarunt expellere studentes forenses, et de facto frater Jacobus Florete, olim guardianus, fecit preceptum in pleno capitulo quod studentes in theologia, scilicet frater Johannes de Roma et frater Amitus de Iteranne, frater Petrus de Flandria et frater Franciscus de Meuanio deberent a predicto conventu recedere, de quo predicti studentes sentiunt se gravatos eo quod nullis aliis studentibus fuerit factum tale preceptum; super quo habuerunt recursum ad nos supplicantes humiliter nobis ut ipsos dignaremur de tali injuria liberare. nos igitur eorum supplicacione admissa benigne, quia predicti studentes, ut dicitur, per vestros officiales fuerint in conventu Majoricarum collocati pro studendo in sacra pagina, volumus quod durante isto scismate et nostra indiferencia illorum duorum electorum, predictos studentes in aliquo non gravetis, quinime eos permittatis remanere in ipso studio et ibidem proficisci cum illis graciis et libertatibus cum quibus aliis studentibus est permissum, si iram et indignacionem nostram cupitis evitare. alioquin si contrarium feceritis, quod minime oppinamur, per presentem tradimus firmiter in mandatis gubernatori Majoricarum vel eius locumtenenti quod predicta effectui deduci faciat et alias provideat taliter quod vos peniteat merito contrarium attentasse. datum Cesarauguste, prima die julii anno a nativitate Domini millessimo trecentessimo octuagesimo primo. episcopus Oscensis.

Petrus Senyerii mandato regis factum per dominum episcopum consiliarium et regis cancellarium.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1443, f. 93 v.

Digitized by Google · Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCLI

Barcelona, 12 juliol 1381

L'INFANT JOAN CONCEDEIX AL MESTRE DE MAPAMUNDIS CRESQUES ABRAHAM, EL DRET D'ESTABLIR UNS BANYS PUBLICHS A LA CIUTAT DE MALLORCA[1]

Nos infans Johannes etc. ad grata servicia per te Cresques Abram, judeum civitatis Maioricarum, magistrum mapamundorum et buxolarum, nobis diversimode prestita debitum habentes respectum, tenore presentis tibi concedimus et licenciam plenarie ac de speciali gratia impartimur quod intra hospicium tuum quod habes in callo judayco civitatis ipsius, possis construere seu construi facere libere et absque aliqua servitute balnea comunia, in quibus tu valeas te et quicumque judei sive judee valeant se, cum constructa fuerint, perpetuum ad eorum placitum balneare, ipsis quoque solventibus perinde tibi et tuis seu quibus tu volueris seu ordinaveris salarium condecens vel dari pro similibus assuetum. mandantes per eandem gerenti vices nostras in regno Maioricarum, vicario et baiulo dicte civitatis et aliis universis et singulis officialibus regiis sive nostris presentibus et futuris et locatenentibus eorundem, quatenus presentem gratiam et concessionem nostram tibi Cresques jamdicto et tuis teneant semper amodo et observent et contra non veniant, nec aliquem seu aliquos contravenire permittant aliquo jure, causa seu etiam ratione. in cuius rei testimonium hanc fieri et sigillo appendicio nostro jussimus comuniri. datum Barchinone, .xii. die julii anno a nativitate Domini .mccclxxx. primo. primogenitus.

Dominus dux mandavit mihi Petro de Tarrega.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1686, f. 90.

1) En el mateix registre y foli y ab igual data, se troba una concessió feta al mateix Cresques d'una ploma d'aigua de la cequia superior de la ciutat. Dos dies abans l'infant l'havía eximit de l'obligació de dur el signe de la roda sobre'ls seus vestiments (f. 89 v. del mateix registre). V. sobre aquest cartograf vol. I, docs. CCCXXII y CCCLXXXVI.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCLII

Saragoça, 23 agost 1381

PERE III ORDENA AL METGE JUEU ASTRUCH RIMOTH, QUE RESPONGUI DELS LLIBRES DE MEDECINA QUE LI SON RECLAMATS PEL JUEU JUCEF AVENTIDA

Petrus etc., Astruch Rimoth fisico judeo ville Frage graciam suam : cum Jucefus Aventida judeus Montissoni suam intendat intentare accionem contra te, racione librorum medecine subscriptorum, quos asserit sibi legatos fuisse per Mosse Aventida, judeum, fisicum Montissoni, de quibus ut asserit mulcende ipsum supplicantem, dando sibi intelligi quod doceres eum artem medecine, falso et requisito colore quasdam fecisti sibi fieri obligacionem et encartamenta quorum pretextu retines penes te libros antedictos. propterea ad eiusdem humilem supplicacionem harum serie te citamus tibique dicimus et mandamus quatenus sexta die non feriata post presentacionem huiusmodi tibi vel in habitacione tua dicte ville Frage fiendam in antea continue compudandam, per te vel idoneum responsalem compereatis in cancellaria nostra coram regente eandem, paratus peticioni contra te super predictis offerende per dictum supplicantem respondere et omnes actus dicte cause continuare usque ad difinitivam sententiam inclusive. sciturus quod nisi termino supradicto, quem tibi precise et peremptorie assignamus, comparueris et premissis parueris, cum effectu procedetur in predictis in tui contumacia usque ad totalem perfeccionem ipsorum, tui absencia non obstante et contumacia exigente. libri autem quos dictus supplicans a te petere intendit sunt hii qui sequntur : primo quatuordecim libri magistri Mosse de Gipte [1] juris ebrayci in duobus voluminibus cohoperti cum postibus fustis. item primus liber Avicenne cum postibus et cohoperta viridi. item tercius liber Avicenne cum cohoperta viridi. item quaternus liber Avicenne. item una pars Dalza-

1) De Moises Maimónides († 1204), anomenat *egipci,* per la llarga estada que va fer en aquest regne. El llibre sobre'ls drets y usos hebraichs, que motiva aquesta nota, y que en les versions llatines porta'l títol de *Repetitio legis,* es l'únich que va escriure en hebraich (Steinschneider; *Die hebraeischen Uebersetzungen des Mittelalters,* Berlín 1893; p. 414). V. sobre aquest llibre, vol. I, docs. CCCXXXVIII, CCCLIV.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ravi [1] cum cohoperta alba. item emphorismi Ipocratis cum glosula Galieni [2] cohoperti cum postibus fustis et cohoperta viridi. item quidam liber vocatus Abreviamentum de Albucasi. item tercius et quintus libri Avicenne in latino xristianico scripti in pergamenis edulorum cum postibus et cohopertis viridibus. item alius liber scriptus in latino xristianico vocatus Sarampio cohopertus cum postibus fustis et cum cohoperta vocea. item quidam liber retorice vocatus in ebrayco Bahall Tanafahim. item liber fisicorum cum postibus et cohoperta virmilia. datum Cesarauguste .xxiii. die augusti anno a nativitate Domini m.ccc.lxxx. primo. decanus Urgellensis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 819, f. 151.

CCLIII

Montserrat, 2 octubre 1381

L'INFANT JOAN REGALA UN RELLOTGE AL MONASTIR DE MONTSERRAT Y N'ENCARREGA LA CONSTRUCCIÓ D'UN ALTRE Y D'UN ASTRELABI

Mossen Joan; nos per servey de nostra dona Santa Maria havem dat lo nostre relotge a aquest seu monestir, volents e a vos manants que digats an Berthomeu de Castre o a Simon Comes, en poder de la .i. dels quals es, que encontinent e de fet liure lo dit relotge al frare portador de la present qui va alla per fer aci portar aquell, e que digats axi mateix al maestre del dessus dit relotge que per servey de Deu e de madona Santa Maria e per complaure a nos hic venga ensemps ab lo dit portador per enformar .i. o dos dels monges del damunt dit monastir a parar e tenir en us dret lo relotge dessus expressat, cor entre venir, estar e tornar no estara pus de .iiii. jorns; e podets li dir que mossen Jacme Castella te ja los diners de la sua quitacio que d aquests dies devie haver, e sapiats certament que axi matex te aquells que vos havets bestrets, segons tenor dels albarans que ns havets restituits. noresmenys volem que digats al dit maestre que acap deliura-

1) Abul-Kâsim el Zahrâwi, célebre cirurgià espanyol del s. XI anomenat vulgarment Albucasis.

2) Els *Aforismes* d'Ipòcrates, ab el comentari de Galé. Varen esser traduits de l'arabich al llatí per Constantí Africá (Wüstenfeld; *Die Uebersetzungen arabischer Werke in das Lateinische*, Göttingen, 1887, p. 18).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ment l estralau que li fem fer, cor los .l. florins que n deu haver son ja a ma e ls pora haver sens tot mija, tota vegada que acabat l age, e encara mes que tantost que l dit estralau sia acabat nos face .i. relotge menor que l dessus dit, e que face per manera que quan nos tornarem aqui a Barchinona lo trobem acabat, car nos lo n farem satisfer de guisa que ell sen tendra be per content. dada en lo monestir de Montserrat, sots nostre segell secret, a .ii. dies de octubre de l any .mccclxxxi. primogenitus.

Dirigitur Johanni Januarii.

Dominus dux mandavit mihi Petro de Tarrega.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1664, f. 121.

CCLIV

Saragoça, 8 novembre 1381

El rey Pere concedeix una quantitat al sarraí Faraig, mestre d'obres de l'Aljafería de Saragoça

Nos Petrus etc. ad servicium quod tu Faraig Delbabar (sic) sarracenus Cesarauguste, magister operum Aljaffarie nostre, impendis cotidie incessando in continuando opera Aljafarie predicte habentes respectum, tenore presentis quingentos solidos Jaccenses tibi graciose ducimus concedendos, quos assignamus tibi in et super iuribus et emolumentis officii merinatus civitatis Cesarauguste; mandantes per hanc eandem fideli camerario nostro Egidio de Sada, merino ipsius civitatis, quatenus de juribus et emolumentis que racione dicti officii ad manus suas pervenerint seu pervenient, predictos quingentos solidos tibi tribuat et exsolvat. et facta solutione presentem a te recuperet cum apocha de soluto. qum nos mandamus magistro rationali curie nostre seu alii cuicumque a dicto marino (sic)

1) El 30 de març de 1373 el rey li concedía 22 sous jaquesos diaris, pels seus treballs en la obra de l'Aljaferia, lo mateix que'ls havía percebut el seu predecessor el mestre Jahiel (reg. 1239, f. 40 v.).

Un altre concessió de 12 florins li otorga'l rey ab carta de 20 de novembre de 1382 (reg. 1280, f. 2 v.).

Un document de 12 de maig de 1352 ens parla de dos mestres fusters, també sarraíns, de l'Aljafería (reg. 1321, f. 101 v.).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

compotum audituro, quod ipso tempore sui raciocinii restituente sibi presentem et apocam, dumtatxat dictos quingentos solidos in sui compoto recipiat et admittat. in cuius rei testimonium hanc fieri et sigillo nostro secreto jussimus comuniri. datum Cesarauguste, octava die novembris, anno a nativitate Domini .m ccclxxx. primo. rex Petrus.

Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo Sirvent.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1275, f. 25.

CCLV

Saragoça, 10 novembre 1381

El rey Pere III demana al batlle y prohoms de Calatayut, que seguint la lloable costum que practiquen de socorrer pecuniariáment als que van a estudiar fora de la terra, concedeixin una quantitat an Joan Montaner, estudiant de medicina a Montpeller.

El rey.

Bayle, scriva, procurador e hombres buenos : porque sabemos que havedes la costumbre, la qual loamos, que a los studiantes naturales dexas vuestras partidas que van estudiar fuera la tierra socorredes de cierta quantia de moneda en ayuda e sustenimiento suyo, rogamos vos muy affectuosament que al fiel de casa e buen servidor nuestro Johan Montaner, bachiller en artes e en medicina, el qual por continuar el estudio deve prestament tornar a Monpeller do ya algun tiempo estudio e ha bien proveytado en sciencia de medicina, querades, por honra nuestra e porque el dito Johan lo meresce bien, socorrer en ayuda del dito estudio d alguna covinent quantia por a .iiii. anyos por los quales entiene en el dito estudio romanir continuament; sabiendo que porque ell yes pobre e no ha de que se podiesse sostener en el studio sin ayuda nuestra e vuestra e de otros, e faredes en esto obra meritoria, e servicio a Dios, e a nos plaser el qual vos agradarçremos muyto por los buenos servicios que el dito Johan nos ha feytos en nuestra persona e porque sabemos que s espera seer muy apte hombre en art de medicina e en otra manera lo meresce bien segunt dito yes. dada en Saragoça, dius nuestro siello secreto, a .x. dias de noviembre del anyo mccclxxxi. rex Petrus.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Fuit directa bajulo, scriptori, procuratori, probis hominibus aldearum Calatayubi.

Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo Sirvent.

Similis litera de verbo ad verbum e sub eiusdem data et signo missa fuit bajulo, scriptori, procuratori, et probis hominibus civitatis Daroce.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1275, f. 14.

CCLVI

Novembre 1381

PAGAMENT A CONSOLI BLANCH [1] D'UN CAP D'ARGENT, QUE LA REYNA VA DONAR COM PRESENTALLA A L'IGLESIA DE SANTA ENGRACIA DE SARAGOÇA

Item done an Consoli Blanch, argenter de casa del senyor rey, ab albara d escriva de racio escrit en Saragoça a .xv. dies del present mes de noembre, al qual eren deguts per rao de .i. cap ab sa forma de pists e d espatles fet a figura e ymage de verge, lo qual de manament de la dita senyora reyna ha fet e obrat en la dita ciutat, d argent, ab los cabells siti e corona d argent daurats e ab .i. esmalt o queyro fet a senyal de la dita senyora en lo pits, e lo qual la dita senyora ha manat donar a l esgleya de Santa Gracia de la cita ciutat, a la qual havia promes per la malaltia del senyor rey, segons quen lo dit albara es contengut: .mxlii. solidos .x. diners obl. jaccenses.

Arx. Reyal Patrimoni; compte II de Joan Calloç, tresorer general, f. 150.

CCLVII

Valencia, 20 janer 1382

EL REY PERE COMUNICA AL PRIMOGENIT LA MORT DEL SEU ONCLE, FRA PERE D'ARAGÓ, DE L'ORDE DELS MENORS

Lo rey.

Molt car primogenit. per letres dels consellers de Barchinona e en altra ma-

1) Argenter alemany de Strasburg, *un dels suptils mestres de la sua art*, com se l'anomena en un document referent a la custodia de la Seu de Tortosa per ell fabricada (reg. 1274, f. 26 y 1282, f. 151 v.). Ell mateix va fer el cunys de moneda de Saragoça (reg. 976, f. 132 v.).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

nera havem sabut que nostre oncle frare Pere d Arago passa d esta vida en Pisa [1] a .iiii. dies del mes de noembre prop passat, la mort del qual nos desplau molt, mas ve nos en remey de consolacio e a plaer molt gran la bona fi que ha feta e los miracles qui s son demostrats en lo seu cors, segons que havem entes. Deus haia la sua anima. nos en remissio de sos peccats e per satisfer ne al deute a que erem tenguts e a nostra honor e de sos fills, havem fet fer un solemne aniversari en lo monastir de frares Menors d aquesta ciutat, e ns en som vestit de negre, lo qual entenem portar .viii. dies, e notificam vos ho per ço que façats semblant, si fet no u havets. dada en Valencia, sots nostre segell secret a .xx. dies de janer de l any .mccclxxxii. rex Petrus.

Fuit signata per dominum regem et ideo expedita.

Per similem forman fuit scriptum de predictis comiti Urgelli hoc modo : car nebot, per letres etc.

Item et comiti Impuriarum hoc modo : car cosi etc.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1276, f. 146 v.[2]
Cf. docs. CCXLIX.

CCLVIII

Girona, 13 febrer 1382

L'INFANT JOAN ENCOMANA UN ASTRELAU A MALLORCA

Com nos vullam que aqui en Mallorques, on se saben ben fer, sia fet un stralau d argent daurat e esmeltat, per ço volem e us pregam, dehim e manam que de continent vista la present donets e liurets a aquell argenter d aquexa ciutat que Içach Nafoci, juheu de casa nostra, vos dira, dos marchs d argent bo e fi per ops del dit strelau, lo qual sera fet per a nostre servey; et no res menys pagats tot

1) Morí a l'edat de 76 anys y va ser enterrat en el convent dels Menors de la mateixa ciutat. En 28 de novembre de 1385 el rey endreçà cartes al papa Urbà, al comú de Pisa y al guardià dels Menors demanant permetessin portar a Catalunya el cos del seu oncle desde el convent on morí. En la lletra escrita al guardià, Pere III afegía que'l fill del difunt infant tenía'l proposit d'aixecar un monastir en la seva terra, *ob reverentiam magestatis divine ac beati Francisci, refrigeriumque anime sui patris... in quo ipsa ossa honorifice, ut eius sublimitatis congruit, recordantur* (reg. 1374, f. 94).

2) En el foli 141 v. hi ha una carta de 15 del mateix mes y any, contestant la que li dirigiren els consellers de Barcelona comunicantli la mort del infant Pere.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ço al argenter que per sos treballs conexerets que haie mester. axi meteix volem que bestragats e paguets al dit Issach Nafuci per a obs del dit stralau decem reals d or de Mallorques et aço per res no mudets o allonguets, com sera cosa de que ns fares plaer e servey. e nos ab la present manam al maestre racional de la cort del senyor e nostra que tot ço que los dits dos marchs d argent costaran e ço que al dit argenter pagarets e los .x. reals d or dessus dits en vostre compte reeba e admeta e questio alguna no us faça. dada en Gerona, sots nostre segell secret, a .xiii. dies de febrer de l any .mccclxxxii. primogenitus.

Dirigitur Ferrario Guilaberti.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1665, f. 129 v.
Cf. docs. CXXIX, CXLIV, CXLIX, CLXXV.

CCLIX

Valencia, 12 març 1382

El rey mana a fra Jaume Floreta y fra Pere March, del convent dels Menors de Mallorca, que retornin a fra Pere Marí,[1] de la mateixa Orde, els llibres y altres coses seves que tenen en llur poder.

Petrus etc. religiosis et dilectis nostris fratri Jacobo Floreta et fratri Petro March,[2] de ordine fratrum Minorum, conventualibus conventus civitatis Maioricarum, salutem et dileccionem. volumus et ex causa vobis et utrique vestrum dicimus et mandamus quatenus tradatis et deliberetis confestim fratri Petro Marini, vestri ordinis, vel cui voluerit loco sui, omnes libros et alia bona que ab ipso te-

1) El 8 d'abril de 1379 la reina Alianor el recomana a la de Napols, a la qual ciutat s'havía dirigit aquest frare pera obtenir del Capitol General allí reunit, permís d'estudiar teología a París (reg. 1587, f. 38).

Fra Pere Marí va ser qui en 1396 va concedir el barret de Doctor a Mallorca a fra Joan Exemeno (V. Aguiló; *Fra Anselm Turmeda;* p. 40).

2) Poques noticies tenim d'aquest framenor, que va intervenir en la discussió teológica celebrada ab motiu del mestratge de fra Exemeno (Aguiló; op. cit., p. 42). En Turmeda ne fa gran elogi en la cobla 50 de la *Divisió:*

Mestre P. March framenor — beyll parlar ab gran loquensa — la gent gita de error — parlant los ab gran sciencia — entre ls scients molt m agensa — car loada per la gent — de levant e de ponent — son per la sua prudensa.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

neatis, et que ibi dimisit et sunt in posse vestro, ex quo de civitate predicta Maioricarum recessit, non obstantibus quibusvis emparis, sequestracionibus seu mandatis contrariis per guardianum aut conventum dicte civitatis vel quosvis alios factis vel in contrarium [factis] vel fiendis. datum Valencie, .xii. die marcii, anno a nativitate Domini millessimo .ccclxxxii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1444, f. 23 v.

CCLX

Valencia, 20 març 1382

PERE III MANA AL TRESORER PERE DEZ VALL QUE PAGUI A CRESQUES ABRAHAM 150 FLORINS D'OR D'ARAGÓ, PREU D'UNES TAULES ONT ES REPRESENTADA LA FIGURA DEL MON

Petrus etc. fideli consiliario et thesaurario nostro Petro de Vallo salutem et graciam. dicimus et mandamus vobis de certa sciencia et expresse quatenus, visis presentibus, exsolvatis Cresques Abram judeo de domo nostra, magistro de Mapamundi, centum quinquaginta florenos auri de Aragonia, quorum precio ab eodem emimus et habemus quasdam tabulas in quibus est figura mundi. et facta solucione presentem ab eo recuperetis cum apoca de soluto. datum Valencie, sub nostro sigillo secreto, .xx. die marcii, anno a nativitate Domini .mccc lxxxii. rex Petrus.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1273, f. 17.
Cf. doc. CCLI.

CCLXI

Valencia, 8 abril 1382

PERE III DEMANA AL SANT PARE QUE A L'ESTUDI DE LLEYDA PUGUI OTORGARSE EL MESTRATGE EN TEOLOGÍA, PERA QUE'LS MONJOS DE POBLET NO HAGIN D'ANAR A PARÍS A REBREL

Sanctissime ac beatissime pater : cum devotus et humilis filius vester Petrus, rex Aragonum, ad monasterium Populeti ordinis Cisterciensis, diocesis Terrachone, per eius progenitores illustres fundatum, quod inter alia nedum Ispanie imo tocius mundi monasteria reputatur solenne, et in quo rex ipse ad instar dictorum

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

progenitorum suorum quorum reverenda corpora in eodem monasterio requiescunt, suam sepulturam elegit, gerat eximie devocionis affectum, optat, petit et supplicat idem rex quatenus tam ipsi monasterio quam personis et membris eiusdem, dignemini gratias et privilegia infrascripta benigne et misericorditer indulgere cum clausulis opurtunis:

. .

Item cum monasterium supradictum tam ex ordinis ordinacione quam alias, habet tenere, prout actenus tenuit in Parisiensi studio, certum numerum monachorum in theologia facultate studentium, et propter distanciam nimiam discriminaque viarum monachi supradicti dum vadunt vel redeunt pericula varia et dispendia subeant, tam in rebus quam etiam in personis, ita quod nonnulli eorum propterea graves et longas infirmitates intrarunt et aliqui etiam mortem finaliter non evadunt; et in civitate Ilerde ab antiquissimis temporibus citra viguerit prout viget omnium scienciarum studium generale, excepto quod non creantur nec creati fuerint ibidem sacre theologie magistri, supplicat ideo rex predictus quod dignemini de solita benignitate concedere quod in civitate Ilerde predicta de cetero generale sit studium sacre theologie facultatis in quo possint magistri fieri seu creari. item quod ex causis predictis dignemini supradicto monasterio indulgere quod monachos illos quos, ut est superius jam narratum, habebat tenere Parisius a suis expensis in studio, sustentare teneat in studio generali Ilerde et hoc faciendo remaneat a tenendo illos Parisius excusatum.

. .

Arx. Cor. Aragó, reg. 1266, f. 68.[1]

1) Al f. 67 v. se troba la carta datada el 8 d'abril de 1382, ab la que'l rey acompanya al Papa Urbá el rotul de peticions del que hem extret tant sols la demanda que fa referencia a l'ensenyament de la teología a l'Estudi de Lleyda.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCLXII

Valencia, 21 abril 1382

El rey mana al Governador de Mallorca que faci de manera que'ls jueus Abraham y Jafuda Cresques, que fan uns mapamundis pera'l rey, puguin haver prestament la carn que demanin dels carnicers jueus.

Lo rey.

Gobernador: entes havem que Abram Cresches e Jaffuda son fill, jueus de casa nostra, no poden haver tant prestament com mester los seria per dar recapte a algunes obres e mapamundis que per nos fan, dels carnicers jueus de Mallorques carn per lus diners, e com nos vullam que ells no s haien a laguiar en demanar e haver de la dita carn, manam vos e volem que, vista la present, provehiscats als dits Abram e Jaffuda en tal manera que per lurs diners puxen haver dels dits carnicers de la dita carn tota hora que n demanen, e que en demanar e haver aquella no hagen a laguiar. e aço no mudets. dada en Valencia, sots nostre segell secret, a .xxi. die d abril de l any .mccclxxxii. rex Petrus.

Dirigitur gubernatori Maioricarum.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1438, f. 135.
Cf. docs. CCLI, CCLX.

CCLXIII

Valencia, 20 maig 1382

Pere III encomana an Guillem Gil, jurisperit de Perpinyà, la causa iniciada a consequencia de l'empenyorament d'una Biblia illuminada, escrita en pergamins y d'un doctrinal del porter del rey Pere Baioles.

Petrus etc. fideli nostro Guillelmo Egidii jurisperito ville Perpiniani, salutem et gratiam. causam seu causas, questionem seu questiones motas seu movendas inter fidelem portarium nostrum Petrum Baioles ex parte una, et Petrum Ribera, loci de Clayrano, ac Raymundum Fabri, paratorem pannorum lane dicte ville, ex altera, defendentes conjunctim vel divisim ratione decem unciarum argenti et quarumdam cuyraces quas, ut dicitur, idem porterium impignoravit eidem Petro

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Ribera pro certa peccunie quantitate, et etiam ratione cuiusdam istoriati libri in pergameno scripti vocati Biblia, et alterius libri vocati doctrinal, quos libros, ut fertur, prefatus porterius accomodavit eidem Raimundo Fabri, vobis serie presenti ducimus comittendas, mandantes vobis quatenus vocatis dictis partibus et aliis qui fuerint evocandi et eorum rationibus auditis, in et super hiis justiciam faciatis expeditam, prout de jure et ratione inveneritis faciendum, procedendo in hiis sine lite et scriptis breviter, simpliciter, summarie et de plano, sola facti veritate attenta, maliciis et defugiis omnibus proculpulsis. nos enim in et super predictis omnibus et singulis ex eis dependentibus, incidentibus ac emergentibus, eisque annexis, vobis comittimus vices nostras plenarie cum presenti, per quam universis et singulis officialibus nostris et dictorum officialium locatenentibus mandamus quatenus vobis in et super predictis prestent auxilium, consilium et favorem, quociens per vos inde fuerint requisiti. datum Valencie, vicesima die madii anno a nativitate Domini millessimo .ccclxxx. secundo. Ferdinandus cancellarius.

Arx. Cor. Aragó, reg. 824, f. 193.

CCLXIV

Valencia, 17 juny 1382

El rey Pere autorisa als jutges de Terol a posar el llur senyal en el respatller de la càtedra on celebren els judicis

Nos Petrus etc. percepimus siquidem quod anno proxime lapso, in loco ubi judex civitatis Turolis tenet judicium, quedam cathedra facta extitit seu constructa ubi dictus sedet judex tenendo judicium, ad finem quod inter alios sedentes ibidem tamquam presidens cognoscatur, in summitate cuiusquidem cathedre videlicet in pariete a tergo, quidam postis fuit appositus sive fixus, in quo vos fidelis noster Petrus Sancii Gamir, qui dicto anno judex fuistis civitatis predicte, fecistis depingi scilicet in superiori parte ipsius postis signum sive arma nostra regia, et in utroque latere signum dicte civitatis et in pede sive inferiori parte signum vestrum; et quia vos, ut asseritur, dubitatis an dicti signi vestri appositio veniat nobis grata, nos attento quod vos dictum vestrum signum ibidem posuistis solum ad denotandum quod vos dicto anno fuistis judex civitatis predicte, ad tollendum vobis omnem dubitacionis materiam, predicti signi vestri appositionem ratam habemus

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

pariter atque firmam; sic quod per nos seu nostrum carissimum primogenitum aut officiales nostros vel suos non possit proinde vobis vel bonis vestris aliqua peticio fieri seu demanda. volentes ac etiam expresse et de certa scientia concedentes quod judex qui nunc est dicte civitatis vel alii qui pro tempore fuerint, possint si voluerint licite et impune in eodem loco ponere signa sua. mandantes itaque per eandem dicto nostro primogenito et generali gubernatori eiusque vices gerenti, justicie Aragonum, ceterisque universis et singulis officialibus nostris et eorum locatenentibus presentibus et futuris, quatenus concessionem nostram huiusmodi et omnia alia singula supradicta, rata, grata et firma habeant, teneant et observent et non contraveniant seu aliquem contravenire permittant aliqua ratione. in cuius rei testimonium hanc fieri et sigillo nostro jussimus conmuniri. datum Valencie, .xvii. die junii, anno a nativitate Domini millessimo .ccclxxx. secundo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 939, f. 223.

CCLXV

Algezira, 20 juny 1382

EL REY CRIDA L'ARQUITECTE FARAIG Y UN ALTRE MESTRE, PERA QUE PROBIN UNA OBRA DE GUIX Y REJOLA QUE'L REY UTILISA EN LES OBRES DEL REAL DE VALENCIA

Lo rey.

Merino:[1] fem vos saber que nos havem començat de fer obrar lo Real de Valencia e havem trobada una obra de guix e de rejola fort profitosa, fort espeegada e de pocha messio, per que us manam que façats venir Farayg e un dels millors maestres que y sien per tal que vegen aquesta obra com se fa e que semblant la puscats fer aqui, e si vos voliets e podiets venir ab ells per regonexer la dita obra e veure la a ull, fariets nos en gran plaer e servey. dada en Algezira, sots nostre segell secret, a .xx. dies de juny del any .mccclxxxii. rex Petrus.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1274, f. 87 v.

1) La lletra deu anar endreçada al Merino de Saragoça, on en Faraig treballava en les obres del Palau de l'Aljafarería (Cf. doc. CCLIX).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCLXVI

Algecira, 30 juny 1382

El rey Pere III demana al Bisbe y Capítol de Lleyda que concedeixin una canongía an Pere de Santcliment, estudiant de Lleyda, agrahint al mateix temps n'hagin concedit un altre an Berenguer d'Anglesola[1], estudiant de Bolunya.

Rex Aragonum.

Venerabilis pater et capitulum. ad aures nostras noviter est deductum quod vos precibus et contemplatione nostris contulistis nobili Berengario de Angularia, nunc Bunonie studenti, quendam canonicatum nuper vaccante in ecclesia Ilerdensi quod vobis regratiamur multum. et licet hoc multum haberemus cordi, non tamen fuimus nec sumus minoris affeccionis quod de canonicatu, prepositura, officio ac dignitate eiusdem ecclesie dilecto nostro Petro de Sancto Clemente, studenti Ilerde, filio dilecti consiliarii nostri, maiordomus nostri carissimi primogeniti Francisci de Sancto Clemente, militis, provideatur. quare vos affectuose precamur quatenus nostri honoris intuitu, si locus est, vel quam primo affuerit, velitis... eidem Petro de canonicatu, prepositura, officio ac dignitate eiusdem ecclesie providere, cum nos respectu serviciorum per dictum Franciscum nobis cum armis et alias diversimode impensorum meritorumque dicti eius filii, istud non modicum

1) El 8 d'agost de 1381 el rey havía demanat al bisbe y al capítol de Lleyda aquesta concessió en favor del noble Berenguer d'Anglesola, *in utroque jure baccalarius et ad suscipiendum gradum doctoratus jam diu... sufficiens et aptus, in Bononiensi studio continue legens* (reg. 1271, f. 48 v.) En maig de 1382 el proposa pera una dignitat pontifical (reg. 1755, f. 78). El 30 de juliol de 1382 se demana pera ell la pebordría de Lleyda (reg. 1274, f. 131 v.). Poch després, el rey va disgustarse ab ell; en novembre del mateix any renya al Primogenit per haverli concedit guiatge, *perque ha fetes tals coses,* diu, *que no deu haver guiatge* (reg. 1274, f. 238). Després torna a recomanarlo insistentment al Papa; en 1383 el proposa pera'l bisbat d'Osca, fent constar que es conceller y promotor de negocis de la curia reyal (Eubel, op. cit. I, 397); el 6 d'octubre de 1384 pera'l de Girona (reg. 1278, f. 25 v; v. també reg. 1288, f. 10 v., y 1289, f. 41 v.), la Seu de la qual ocupá fins a 1397 (Eubel, I, 272). En 21 de desembre de 1397 Benet XIII el nomená cardenal del títol de St. Climent. Morí el 23 d'agost de 1408 (Chevalier, 534).

En un document de 8 d'abril de 1382 se l'anomena canonge de Girona, estudiant y rector de l'estudi de Bolunya (reg. 1274, f. 26 v.) ab motiu d'enviarseli 200 florins que necessitava pera'ls seus estudis.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

cordi nostro gerimus. hoc enim vobis regratiabimur in inmensum. datum in ville Algezire, sub nostro sigillo secreto, .xxx. die junii anno a nativitate Domini .mccclxxxii. rex Petrus.

Fuit missa episcopo et capitulo Ilerdensi.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1274, f. 99.

CCLXVII

Xátiva, 8 juliol 1382

PERE III MANA AL MINISTRE DE L'ORDE DELS PREDICADORS QUE FRA PERE MARCH Y FRA P. THOMAS SIEN RESPECTIVAMENT BATXILLER Y BÍBLICH DEL CONVENT DE MALLORCA.[1]

Lo rey.

Ministre. com nos atesa la suficiencia dels religioses e amats nostres frare P. March e frare P. Thomas, vullam e hajam ordonat que l dit frare P. March sia batxaler e lo dit frare Pere Thomas sia viblich en lo vostre convent de Mallorques,

1) El *baccalareus* era en els estudis Domicans el que explicava les Sentencies al costat del lector principal o *Lector Biblie*. El *biblicus, cursor biblicus* o *ad legendam bibliam biblice* estava encarregat d'esplicar sumariament la Biblia (Hilarin de Lucerna; *Histoire des études dans l'ordre de Saint François;* París, Picard; 1908, p. 555 ss.).

El 3 de janer de 1371 l'infant Joan demanava al bisbe de Mallorca que facin lector de teología en aquella Seu, fra Pere March O. P. (reg. 1737, f. 7). En abril de 1382 va rebre'l mestratge en teología, segons se despren d'una carta del rey als jurats y prohoms de Mallorca demanant que ajudin a les despeses que havía fet ab motiu d'aquella festa (reg. 1438, f. 134 v.). Una altra carta del 10 de novembre de 1384 ens entera d'un episodi de la poch coneguda vida d'aquest dominicá. El rey escrivía al prior de Mallorca pera que intervingués en la terminació de les questions ab motiu d'un procés que fra Pere Albi, antich vicari del convent, havía iniciat contra fra Pere March y altres frares. *Cum occassione premissorum* (deya'l rey) *suborte sunt inter dictos fratres discordie et rancores et propterea in dictis processibus in scriptis redactis multa verba contumeliosa et inhonesta fuerint, ut dicitur, hinc inde inserta, que nedum ipsos fratres concernunt, sed etiam alias personas laycas dicti regni* (reg. 1446, f. 167).

No s'oblida tampoch en Turmeda de fer l'elogi d'aquest dominicá:

Fra P. March, fra Correger — grans mestres en teología — vull vos dir del lur afer; — sin lo mon vuy se perdía — natural philosafía, — de lur cap els la trauran — e lo test declararan — de la gran geometría.

(Cobles de la divisió, n.º 42; Aguiló, op. cit., p. 30).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

no contrastant la ordinacio, l any passat per nos feta, que vos haguessets ordonat en los convents de Cathalunya e de Mallorques, de consentiment de frare Magarola e de frare Munia, custodi de Barchinona, manam vos expressament que los dits frare P. March e frare P. Thomas posets en los dits graus, segons que demunt es contengut, e no neguns altres, certificant vos que no soferriem que neguns frares del vostre orde haguessen los dits officis, sino los dessus nomenats, ans si l contrari voliets fer, ho pendriem en greuge e us ho dariem a conexer. dada en Xativa, sots nostre segell secret, a .viii. dies de juliol de l any .mccclxxxii. rex Petrus.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1274, f. 109 v.

CCLXVIII

Valencia, 26 agost 1382

L'INFANT JOAN MANA A MESTRE BERNAT DEZPLÀ QUE LI ENTREGUI L'ASTRELABI QUE HA TERMINAT,[1] Y LI ENCARREGA LA CONSTRUCCIÓ D'UN RELLOTGE DE DOTZE HORES

Entes havem que l esterlau que us havem manat fer es acabat, perque volem e us manam que l liurets al feel uxer d armes nostre en Johan Togoros, portador de la present, car ell vos pagara los cinquanta florins que us n aviem promeses donar. no res menys vos manam que encontinent metats mans a fer nos un relotge de dotze hores e que a fer altres coses no us torbets entro que ab tot son bastiment l ajats acabat, e nos ab la present constituhim vos dar per aquell .c. florins tantost que l haiats acabat. dada en Valencia, sots nostre segell secret, a .xxvi. dies d agost de l any .mccclxxxii. primogenitus.

Dirigitur Bernardo de Plano, magistro alerogiorum.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1666, f. 51.

1) Al mateix astrelabi, que no s'enllestiría tan aviat com l'infant suposava, deu referirse la lletra següent endreçada an Bernat Lunes, el 15 de febrer de l'any següent 1383 (reg. 1667, f. 124 v.):

Nos escrivim per letra nostra la qual vos trametem ab aquesta vostra an Bernat Dezpla, qui fa los aralotges en Barcelona, que liure a vos .i. estrelau nostre que ell deu haver ja acabat; perque volem e a vos manam que vos li donets la dita nostra letra la qual se dreça a ell. e cobrats d ell lo dit estrelau e dats li cinquanta florins per lo preu de aquell, e com cobrat lo haiats, trametet lo ns per en Poses o per la primera persona de recapte, que venga devers nos. dada ut supra.

El 22 d'abril de 1383 l'infant pagava 50 florins per la terminació d'un astrelabi que havía encomanat (reg. 1755, f. 126 v.).

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCLXIX

Valencia, 10 octubre 1382

El rey Pere demana's dongui l'ofici de bíblich en el convent de Barcelona a fra Francesch Ponç saclota, en paga dels serveys que li ha fet axí en traduir l'Alcorá com en altra manera.

Lo rey.

Com nos per los serveys que l religios e amat nostre frare Francesch Ponç ça clota, del orde vostre, nos ha fets axi en aromançar l Alcora com en altra manera, vullam e tingam molt a cor que l dit fra Francesch haia l ofici de biblich en lo vostre monastir de Barchinona, pregam vos e manam que l dit offici de biblich per honor nostra donets al sobre dit frare Francesch, car certificam vos que aço sera cosa de que ns farets asenyalat servey e no res menys n aurem en son cas e loch lo vostre monastir pus recomanat. dada en Valencia, sots nostre segell secret, a .x. dies d octubre del any .mccclxxxii. rex Petrus.

Dirigitur ministro fratrum Minorum.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1274, f. 192 v.
Cf. vol. I, docs. CCCXXIII y CCCXXXIV.

CCLXX

Valencia, 16 octubre 1382

El rey mana se retornin a fra Pere Tarragona els llibres y altres coses que li foren preses pels oficials de Moya, suposant que sense pagar els drets corresponents els treya de terra de Castella pera entrarlos en Aragó.

Don Pedro por la gracia de Dios rey d Aragon etc., a los devotos nuestros el jueç, alcaldes e otros cualesquiere oficiales del lugar de Moya del regno de Castiella salut e gracia : sabet que el religioso e amado nuestro frayre Pedro de Tarragona, del orden de Santa Maria del Carmen, es parecido humilment delant nos con querella desiendo que el otro dia el dito freyre andando por los lugares

de la serrania e predicando la paraula de Dios, vino caso que pluvio en aquellas partidas e el dito freyre con su companyero se quisiesse venir aqui a Valencia a su monasterio con un asno cargado de muytas cosas, e entre las otras cosas portava .i. puerco salado e muytos otros trueços de toçino e seys florines que li havian dado por Dios, los cuales tenia cosidos en .i. vestimiento de eglesia que li havian comendado por signar o bendesir por el obispo de Valencia, e .i. breviario e otros libros de predicaciones e otras diversas cosas que eran cargadas en el dito asno. e quando el dito freyre fue al lugar de Castell Fabib o çerca de aquellas partidas por do queria venir aqui a la ciutat de Valencia, no podia passar el rio Godalaviar e por esta razon convino al dito freyre de a yr passar al dito lugar de Moya por la puent que es en el dito lugar. e quando el dito freyre fue passado per la dita puent, venieron al dito freyre algunos hombres e guardas del dito lugar e tiraronli el dito asno e todas las cosas que trahia con el dito asno, deziendo e afirmando los ditos hombres, segunt se dize, que aquellas cosas podian tomar por que el dito freyre las sacava de Castiella e las metia en Aragon no pagando los dreytos acostumbrados de pagar. ond como el dito freyre haia a nos suplicado que en dito feyto deyassemos provedir de remedio de justicia covinent, vos rogamos e requerimos por deudo de justicia que al dito freyre fagades restituir el dito asno, libros, vestiment, toçino e otras cosas por las guardas del dito lugar no devidament tomadas, como no se pueda buenament allegar que las ditas cosas fuessan sacadas de Castiella, vedadas fraudulosament ni con enganyo, antes esta en verdat que el dito freyre por necessitat passava por el dito lugar e por la puent d aquell, segunt dito es, e faziendo passatge alguno por algun regno o lugar con qualsquiera cosas, non se pueda dezir sacar aquellas d aquellos regnos o lugar, ne por conseguient deven pagar dreyto alguno, mayorment como esto sea estado seguido e feyto por las ditas aguas e rio de Godoloviar. en otra guisa, si esto no se cumple segunt vos requerimos, certificamos vos que como nos non podamos ne devamos defalleçer a los nuestros subditos en su justicia, nos fariamos por guisa que el dito freyre cobraría el suyo por via de marca o en otra guisa de los subditos a vuestra jurisdicción, segunt de fuero e de razon e en semblantes coses es acostumbrado de fazer, en semble con todos danyos, costas e missiones fetas e fazederes. dada en Valencia, a .xvi. dias de octubre, en el anyo de la natividat de Nostre Senyor .mccclxxxii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 827, f. 111.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCLXXI

Tortosa, 7 desembre 1382

El rey Pere III concedeix an Bernat Dezcoll [1] mil sous de Barcelona pels seus treballs en escriure les crôniques reials

Nos Petrus etc. in aliqualem retributionem serviciorum per vos fidelem de domo nostra Bernardum Dezcavall, tam in serviendo officio nostri rationalis magistri, quam in scribendo cronicas nostras, quam alias, nobis fideliter et utiliter prestitorum, mille solidorum Barchinone graciose vobis concedimus cum presenti, quos vobis super restis compotorum que redduntur seu reddentur in dicto oficio, de certa sciencia ducimus assignandos; mandantes per eandem cuicumque dictas restas tenenti, quatenus ex eisdem restis dictos mille solidos vobis tribuat et exsolvat, recuperando a vobis in solutione eorum presentem et apocham de soluto. nos enim per hanc eandem mandamus magistro racionali curie nostre, quod dictam solutionem vobis predicto modo fiendam, gratam habeat pariter acceptam, eamque in compoto illius qui ipsam vobis fecerit admittere non recuset, ipso tradente dicto racionali magistro predictam apocham cum presenti. in cuius rei testimonium presentem fieri jussimus sigillo nostro secreto munitam. datum Dertuse, .vii. die decembris, anno a nativitate Domini .mccclxxxii. rex Petrus.

Berengarius Vallossera, mandato domini regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1280, f. 12.

1) L'alusió a les *Crôniques* del rey, y el càrrech que exercía aquest personatge en l'oficina del Mestre Racional, a part de la semblança de noms, ens convencen de que'l *Dezcavall* que's llegeix en el text del document ha de ser una errada o confusió del escrivent y ha de volguer significar en Dezcoll.

Sobre l'importancia de aquesta carta pera l'historia de la Crónica del Ceremoniós, v. Rubió y Lluch, *Estudi sobre l'elaboració de la crónica de Pere'l Ceremoniós (Anuari de l'Institut d'Estudis catalans*, III, 561).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCLXXII

Tarragona, 3 maig 1383

Pere III demana al prior dels Predicadors de Mallorca que tingui per recomenat fra Francesch de Tamersio, religiós armeni de la mateixa Orde, que ha vingut desde'l seu regne, que es en mans dels infidels, pera estudiar.

Petrus etc. religiosis et dilectis nostris priori vel presidenti ac ceteris patribus conventus Maioricarum, ordinis fratrum Predicatorum, salutem et dilectionem. pie credimus agere, si benemeritis et operibus virtuosis insistunt sua comoda procuramus. hinc est quod in favorem religiosi fratris Francisci de Tamersio, armeni ordinis vestri, de societate peregrin... propter Xristum inter gentes, qui evadens de confinibus regni Hermenie quod pro dolor ab infidelibus possidetur, ad regnum et terras nostras venit causa studendi, vos affectuose rogamus vobisque dicimus et mandamus quatenus dictum fratrem Franciscum, nobis per illustrissimum regem Hermenie recomendatum,[1] pro studenti in conventuali vestro admittatis et benigne vestro caritative cetui societis cum omnibus graciis, prerrogativis et libertatibus aliis studentibus dari et fieri consuetis. istud quidem gratum nobis occurret et contrarium displicens gereremus. datum Terracone sub nostro sigillo secreto, tercia die madii, anno a nativitate Domini .mccclxxxiii. rex Petrus.

Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo Sirvent.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1368, f. 162 v.

1) Leó VI de Lusignan, últim rey d'Armenia, fet presoner pels turchs en 1375; se refugià finalment a França, on morí en 1393.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCLXXIII

Barcelona, 15 maig 1383

L'INFANT JOAN MANA QUE SIGUIN LLIURATS AL CONVENT DEL CARME DE BARCELONA, ELS LLIBRES DEL DIFUNT FRA GUILLEM SEDACER [1], EN VISTA DE QUE ENTRE ELLS NO N'HI HA CAP QUE PERTANYI AL DIT INFANT, COM S'HAVÍA SUPOSAT.

Infant en Johan, del molt alt senyor rey primogenit e de sos regnes e terres general governador, a la feel nostra na Constança, muller que fou den Bernat de Vich, mercader ça enrer d aquesta ciutat, salut e gracia. jassia que l any prop passat vos escrisquessem ab altra letra nostra closa de la tenor qui segueix : lo primogenit : com en casa vostra sien stades acomenades alcunes robes axi libres con d altres per frare Guillem Sedacer de casa nostra, e en los dits libres ne havia alscuns de nostres, e lo dit frare Guillem sia passat d esta present vida, per ço a vos dehim e manam que los dits libres e altres robes que per lo dit frare Guillem vos sien stades acomenades, tengats ben guardades e conservats fins que de nos altre manament haiats, e aquells bens alcu no liurets si letra signada de nostra ma no us mostraven. dada en Valencia, sots nostre segell secret, a .xiii. de juny de l any .mccclxxxii. car empero nos, qui ara no ha gayre som venguts a la dita ciutat, havem fets reconexer los libres que l dit frare Guillem vos havie comanats es sia trobat certament que no n y a gens de nostres, volem e de certa sciencia vos manam que tots libres e altres coses que l desus dit frare Guillem vos hagues comanats e comanades, deliurets al prior del monestir del Carme de aquesta davant dita ciutat, al qual se pertanyen de rao e per orde, o a qui el volra en loch seu, la letra desus inserta, la qual ab la present revocam en alcuna manera no contrastant. dada en Barcelona, sots nostre segell secret, a .xv. dies de maig de l any de la nativitat de Nostre Senyor .mccclxxxiii. primogenitus.

Dominus dux mandavit mihi Petro de Tarrega.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1668, f. 29 v.

1) El 12 de maig de 1382 l'infant Joan encarregava que en l'astrelau que's feya construir, s'hi posés *tot ço que es en lo de fra Sedacer* (reg. 1747, f. 67 v.). De aquest frare carmelità en Torres Amat (op. cit., pàg. 596) ne cita un llibre d'alquimia en llatí, dit *Summa Sedacina* del nom del seu autor. Antolin; *Catálogo de los códices latinos de la Biblioteca del Escorial;* Madrid, 1911; II, 241, descriu un manuscrit que conté aquest llibre.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCLXXIV

Barcelona, 22 maig 1383

L'INFANT JOAN DEMANA AL SEU GERMÁ UNS QUADERNS DEL LLIBRE DE LA CIUTAT DE DEU QUE LI VA PRESTAR

Molt car frare : per tal com som certs que n aurets plaser, sapiats que nos e nostra cara companyona la duquessa e nostres filles les infantes som ben sans la merce de Deu e en bona disposicion de nostres persones. pregam vos, car frare, que tota vegada que avinent vos sia nos certifiquets de vostra salut e de la comtessa e de vostre fill, nebot nostre, car gran plaser nos en farets. dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .xxii. dies de maig de l any .mccclxxxiii. car frare, trametets nos aquells set quaerns del libre de la ciutat de Deu que vos prestam a Xerta, car bonament no podem fer continuar aquella obra sens los dits querns.[1] datum axi com dessus. primogenitus.

Domino infanti Martino.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1668, f. 31.

CCLXXV

Montçó, 4 juliol 1383

EL REY PERE III ENVÍA AL SEU ARXIVER COPIA DE LA PROPOSICIÓ FETA PER ELL EN LA CORT GENERAL DE MONTÇÓ, PERA QUE LA REGISTRI EN EL LLIBRE DE LES PROPOSICIONS FETES PER ELL Y ELS SEUS PREDECESSORS.[2]

Lo rey.

Trametem vos dins la present copia de la proposicio feta per nos a la cort general que de present celebram a nostres sotsmeses, volents e manants vos que

1) L'obra que diu l'infant vol fer continuar, podría ser la versió catalana d'aquest llibre (cf. vol. I, doc. CCCXXXVII.)

2) V. també el f. 98. Cf. vol. I, docs. CCXXIX, CCCCXXXIX.

El text d'aquesta memorable proposició, llegida en les Corts de Montçó de 1382, va ser publicat per els Srs. Coroleu y Pella, *Las cortes catalanas*, Barcelona, 1876; pàg. 403. No s'indica la font d'on va ser copiat. Sols s'observen algunes petites variants de detall ab el nostre text.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

aquella registrets en lo libre de les proposicions fetes per nos e nostres predecessors a les corts que havem en temps passat celebrades. dada en Montço, sots nostre segell secret, a .iiii. dies de juliol del any .mccclxxxiii. rex Petrus.

Dirigitur Berengario Sagarra, scriptori regio, tenenti claves archivii palacii regii Barchinone.

Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo Sirvent.

Ecce assum quia vocastis me. primo Regum, .iii. capitulo.

A tot poble es legut e pot demanar a son princep o senyor la sua presencia per .iii. coses:

la primera per demanar gracies e libertats,
la segona per demanar justicia e egualtats,
la terça per defendre lurs lochs e heretats.

Dehim primerament que a tot poble es legut e pot demanar a son princep o senyor gracies e libertats; e que axi u puixen fer havem ne eximpli .iii. Regum, .xii. capitulo, on se lig que mort lo rey Salamo los .xii. trips de Israel se ajustaren en Sichen per tal que coronassen Roboam, fill de Salamo, en rey qui regnas apres d ell, e demanaren li gracies e privilegis dients : ton pare Salamo con vivia posa grans questes e carrechs sobre nosaltres, qui aquells no podem supportar, perque placiet que ls nos vulles minvar. e el rey respos lus ço que li plach. e per ço com no es de nostra materia sino lo demanar de la gracia que li demanaren, la resposta lexam. appar donchs que al poble es legut e pot demanar gracies e libertats a son princep e senyor.

Dehim segonament que a tot poc poble es legut e pot demanar a son princep e senyor justicia e egualtats; e axi u legim Hester .vii. capitulo, on diu que Aaman qui era princep e cap de la cavallaria del rey Assuer e del consell, e havian gran enveja als jueus, volent se venjar d ells, tracta ab falses letres segellades ab lo anell del rey qui regnava sobre .cxxvii. provincies, les quals letres trames per totes les terres del dit rey, que en un dia e en una hora morissen tots los jueus del regne, imposant los crim de lesa magestat, e sabents aço los juheus ajustaren se e vingueren a Mardocheu, qui era oncle de la reyna Hester, e recomptaren li la cruel justicia que Aaman havia dictada contra ells, e Mardocheu dix ho a la reyna, la qual era juhia e sa neboda. e la reyna prega lo rey que prengues la verga, car la donchs era costum que negun no gosava parlar ab lo rey, si donchs per ell no li era signat ab la verga, e la donchs la reyna feu clams al rey de Aaman qui havia

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

tractada tan cruel justicia contra los jueus. e lo rey feu justicia als jueus de Aaman, qui l penja en una alta forca. appar donchs que a tot poble es legut e pot demanar a son princep e senyor justicia e egualtats.

Dehim terçament que a tot poble es legut e pot requerir e demenar lur senyor que ls defena lurs loch e heretats, segons que s lig primo Regum, .viii. capitulo, que ls fills de Israel demanaren a Samuel que ls donas rey qui ls defensas e anas primer en la batalla en lur defensio e dixeren li : tu est veyll e los teus fills apres de tu no seguiran les tues carreres en que tu est anat vers nosaltres, perque vulles constituir e ordonar sobre nos que hajam rey per tal que ns faça justicia e gracies, car axi com totes les nacions del mon han rey, axi volem haver nosaltres rey. e a Samuel desplagueren aquestes paraules del poble e posas en oracio, e nostre senyor Deu respos e dix li : fe la voluntat del poble. appar donchs que al poble es legut e pot demanar a senyor que ls defena lurs lochs e heretats.

Aplicants aquestes paraules a nostre proposit, nos podem dir que ls reys d Arago e ls comtes de Barcelona son estats als lurs sotsmeses larchs e liberals e en lurs juhis justs e eguals, e a lurs enamics cavallers e triumphals.

A provar aço que sia ver e primerament la primera, ço es que fossen a lurs sotsmeses larchs e liberals, si guardats vostres furs e constitucions e vostres privilegis, aqui trobarets quantes donacions los han fets e veurets que sots los pus franchs pobles del mon.

Que sien estats en lurs juhis justs e eguals, guardats los processes per ells fets e en aquells trobarets que son estats mes misericordioses que rigoroses, no guardat profit lur propi.

Que sien estats a lurs enamics en defensio de lurs sotsmeses ardits cavallers e triumphals, guardats les croniques e privilegis per ells en la poblacio de cascun loch atorgats, e trobarets que no solament foren contents de defendre lurs sotsmeses, mas encara conqueriren molts de lurs enamics e vehins, e trobarets que de la montanya del Juno, que es sobre Osca, tro a Oriola, e de Temarit del Camp de Terragona tro a Teraçona, tot ho han conquest e guanyat de infeels.

Perque nos volents seguir lurs petjades havem volgut semblar en cascuna de les dites coses nostres predecessors, car si guardats vostres furs, constitucions e privilegis, aqui trobarets que us som estats larch e liberal de nostre poder.

Si guardats mes avant nostres juhis con son justs e eguals en los processes qui sen son fets, trobarets que som estats mes misericordios que rigoros.

Axi mateix si havem mesa nostra persona per la vostra defensio en les gue-

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

rres e fets d armes que hauts havem, aço sabets vosaltres e per consegüent aci no volem plus dir.

E axi com per vosaltres nos sia estat supplicat e instat que vinguessem tenir la present cort, som aci venguts, e concluints podem tornar les paraules començades : ecce assum quia vocastis me, qui volen dir : veus me aci, car m avets appellat, perque digats nos que volets, car apparallats som oir vos benignament e fer tot ço que puxam a servey de Deu e profit e bon estament de la terra.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1282, f. 102.

CCLXXVI

Montçó, 12 juliol 1383

EL REY PERE III MANA ALS CLAVARIS DE L'ESTUDI DE LLEYDA, QUE SENS DILACIÓ PROCEDEIXIN AL NOMENAMENT DE MESTRES Y DOCTORS EN CADASCUNA DE LES FACULTATS

Petrus etc. fidelibus nostris clavariis generalis studii civitatis Ilerde, salutem et gratiam. continebat supplicatio humilis nobis oblata reverenter pro parte rectoris et consiliariorum ac universitatis predicti studii, quod licet per statuta ac ordinationes in dicto studio vigore privilegiorum per predecessores nostros et nos concessorum facta et ab antiquo in eodem studio servari consueta, doctores sive magistri juris utriusque et medicine et artium anno quolibet per paciarios dicte civitatis de consilio dictorum rectoris et consiliariorum sufficientes et idonei in sua facultate, habendi, eligendi et perquirendi sint ac per vos conducendi ad comune dicte civitatis salarium, infra quindecim dies post festum Pentecostes pro legendo anno eodem ordinarie in studio memorato. attamen vos quamvis requisiti pluries per rectorem et consiliarios antedictos, doctores sive magistros qui anno presenti in dicto sunt lecturi studio nec infra dictos quindecim dies post dictum festum Pentecostes, nec etiam usquaque conducere curavistis, unde sequitur quod fere omnes scolares potissime utroque jure studentes, dubitantes quod in dicto studio doctores seu magistri idonei ad legendum conducantur, seu habeantur, amodo ad alia se transtulerunt studia, quod si veritate nitatur nimis vobis, si bene adverteretis, onerosum existit cum vos sitis causa depopulationis imo potius destructionis studii prelibati. quocirca suplicato nobis humiliter super hiis de oportuno remedio provideri, redarguentes vos proinde, nec inmerito, qui sic super predictis im-

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

provide providistis, nec statuta predicta ut decebat pro dicti studii conservatione juxta solitum observastis, dicimus et mandamus vobis expresse et de certa sciencia, sub nostre ire et indignacionis incursu, ac sub pena mille florenorum nostro erario applicandorum a vestrum quolibet exigendorum, quatenus juxta statuta predicta ac more solito dicti studii conducatis de consilio dictorum rectoris et consiliariorum doctores et magistros idoneos in qualibet facultate infra octo dies postquam presens vobis fuerit presentata. alioquin si nostris huiusmodi mandatis non parueritis, reservata nobis punicione quam de vobis tam pro comissis circa hec quam comittendis facere intendimus, per presentem dictis rectori seu eius locumtenenti et consiliaribus concedimus ac eis expresse injungimus quod dictos rectores et magistros idoneos in facultate qualibet ad legendum presenti anno in dicto studio conducant, vobis penitus inconsultis, quibus doctoribus et magistris per vos sub dicta pena satisfieri in eorum salariis volumus et precipimus, at si per vos conducti essent, ne studium predictum, cuius nedum conservationem sed etiam augmentum summe cordi gerimus, depopulationis seu destruccionis excidium vestri culpa incurrere valeat ullomodo. datum in Montesono, .xii. die julii, anno a nativitate Domini .mccclxxxiii.

Bonanatus Egidii, mandato regis facto per cancellarium.

Arx. Cor. Aragó, reg. 833, f. 188.

CCLXXVII

Almunia de Sant Joan, 24 setembre 1383

L'INFANT JOAN DEMANA AL DEGÁ DE TARAÇONA UN TROÇ DE MARFIL ON PORTA LES HORES, AB INSTRUCCIONS PERA SERVIRSEN

El primogenito de Aragon. segunt que havemos entendido, vos havedes .i. troç de vorio en el qual levades las oras, porque vos rogamos que vos nos embiedes el dito troç de vorio con la lectura e la manera como la levades, porque nos millor la entendamos, e de aquesto nos faredes servicio. dada en el lugar de la Almunia de Sant Johan, a .xxiiii. dias de setiembre, en el anyo de .mccclxxxiii. dius nuestro siello secreto. primogenitus.

Dirigitur decano Tirasone.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1747, f. 117 v.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCLXXVIII

Montçó, 2 octubre 1383

PERE III NOMENA CANCELLER DE L'ESTUDI DE PERPINYÀ, A FRA JAUME, ABAT DEL MONASTIR DE LA REAAL D'AQUELLA VILA

Petrus etc. venerabili, religioso ac dilecto nostro Jacobo abbati monasterii de Regali, ordinis sancti Augustini, ville Perpiniani, salutem et dileccionem. flumen aque vive tanquam cristallus splendidum de Dei et agni sede procedens, Perpiniani studium doctrina vite vivificare cepit, animas plurium moribus faciens et virtutibus resplendere; hoc utique flumen Dei aquis in scienciarum ubertate repletum norma morum et..... locum illum letificans, regna nostra ymo universalem ecclesiam longe lateque in orbe difusam speramus quod multipliciter illustrabit, dum eius doctrina crescens ut pluvia velut ymbrem super erbam et stillam super germina, sui eloquii fluenta difundet rudes erudiens et acuens aciem ac plenius lumen illuminans doctiorum. cupientes igitur studii supradicti augmentum venire in melius, ne in eo cessent actus scolastici vel possint post factum a quoquam in posterum impugnari, vos de cuius sciencia et animi probitate aliique virtutum muneribus, que ille a quo cuncta data sunt optima in persona vestra congessit, sumus laudabiliter informati, in cancellarium studii antedicti tenore huius preficimus, constituimus et creamus, volentes et tribuentes vobis plenariam facultatem quod quoscumque actus ecclesiasticos et alia omnia que ad cancellariam studii memorati seu ad ipsum cancellarie officium pertineant, seu ei incumbant quomolibet facienda, de consuetudine vel de jure vos dictus abbas, ut cancellarius prelibatus, facere possitis ac plene et libere exercere. mandamus itaque de certa sciencia et expresse primogenito nostro carissimo et generali gubernatori in regnis nostris et terris eiusque vicesgerentis in civitatibus Rossilionis et Ceritanie, necnon consulibus ac probis hominibus dicte ville ac etiam omnibus doctoribus, licenciatis, magistris, bacallariis, scolaribus ac toti universitati studii prelibati, ceterisque universis et singulis officialibus nostris et subditis et officialium predictorum locatenentibus presentibus et futuris ad quos hoc spectet, quatenus vos dictum abbatem et neminem alium pro cancellario studii supradicti habeant et teneant dum nobis placuerit, vobisque pareant et attendant... in omnibus et singulis de

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

quibus ac prout cancellario studii eiusdem et aliorum generalium studiorum pareri et attendi debet et est hactenus consuetum, et contra predicta non veniant quavis causa. per hoc tamen Elnensi ecclesie non intendimus preiudicium aliquid generare, immo jus ipsius ecclesie, si quod habet, illibatum remaneat penitus et illesum. datum in villa Montissoni, secunda die octobris, anno a nativitate Domini millessimo .ccclxxx. tercio. rex Petrus.

Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo Sirvent.

Arx. Cor. Aragó, reg. 976, f. 195 v.
Cf. doc. CCXXII.

CCLXXIX

Montçó, 3 octubre 1383

El rey escriu al governador de Mallorca ab motiu de la concessió d'un benifet eclesiástich fet a mossen Mateu Verger, prevere, regent de les escoles de Mallorca.

Lo rey.

Governador. nos a supplicacio de mossen Bernat Çagarriga, maiordom de nostra molt cara companyona la reyna, havem atorgat an Mateu Verger, prevere, qui te les escoles de la ciutat de Mallorques, lo primer benifet qui vach en la ciutat o regne demunt dit, exceptat lo del nostre castell, la collacio o provisio del qual pertany a nos, si aquell benifet lo dit prevera volra acceptar, e si no, volem que sie primer de tots altres impetrants, mas empero que lavoras haja a rasignar lo benifet que te en la nostra capella del dit castell, e asso fem per tal com li volem dar loch que haga benifet per lo qual no sia tengut esser totes horas al divinal offici, ans puxa servir les dites escoles. perque us manam e us comanan que com alcu dels dits benifets fora lo dit castel vagara, si lo dit Matheu Verger lo volra acceptar, e n serets per ell request, lo li donets en nom nostre e l ne provehiscats e façats sobre aquell tot so que nos hi poriem fer. pero no volem que aquesta letra isca de poder vostre, tro que la dita provisio sia feta e lo dit Matheu Verger sia en possessio del dit benifet, per tal que si altre ans de la dita vostra provissio obtenia lo dit benifet, la questio que seria per aquell no pogues venir en juy davant lo bisba per aquesta letra. dada en Muntço, sots nostre segell secret, a .iii. dies de octubre del any .mccclxxxiii. rex Petrus.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1281, f. 127 v.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCLXXX

Tamarit de Litera, 18 març 1384

PERE III CONCEDEIX TRES MIL SOUS DE BARCELONA A L'ESCRIVENT JOAN DE BARBASTRE PEL SEU TREBALL EN COPIAR LES ORDINACIONS DE LA CASA REYAL[1]

Nos Petrus etc. in remuneracione laborum per vos fidelem de scribania nostra Johannem de Barbastre sustentorum in translatando ordinacionem domus nostre pro rege Castelle, tres mille solidos barchinonenses vobis tenore presentis ducimus concedendos; mandantes per hanc eandem fideli consiliario et thesaurario nostro Petro de Vallo quatenus de pecunia curie nostre que penes ipsum est vel erit, predictos tres mille solidos vobis dicto Johanni, vel cui volueritis loco vestri, tribuat et exsolvat, et facta solutione presentem a vobis recuperet cum apoca de soluto. in cuius rei testimonium hanc vobis fieri jussimus, nostro sigillo munitam. datum in villa Tamariti de Litera, .xviii. die marcii, anno a nativitate Domini .mccclxxxiiii. rex Petrus.

Dominus rex mandavit mihi Petro de Puteo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1371, f. 6 v.
Cf. vol. I, docs. CCCXLIX, CCCL.

1) Sobre altres llibres copiats per en Joan de Barbastre, v. també vol. I, docs. CCXXXVI, CCXXXVIII y CCXXXIX.

No sabem a la copia de quins llibres se refereix la següent concessió de 10 de maig de 1381 (reg. 1365, f. 181 v.):

Quia vos fidelis de scribania nostra Johannes de Barbastro scripsistis pro nobis diversos libros in camera nostra, circa quos scribendos vos oportuit per multa tempora laborare, de quibus nondum a nobis ullam graciam reportastis, ideo... graciose tenore presencium tres mille solidos Barchinone vobis ducimus concedendos...

D'aquesta quantitat li va ser pagada una part el 22 de març de 1382 (reg. 1280, f. 11 v.). V. també sobre aquest escrivent els documents de 18 febrer 1378 (reg. 1261, f. 42), 13 maig 1382 (reg. 1367, f. 158 v.) y 12 març 1383 (reg. 1370, f. 9).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCLXXXI

Lleyda, 18 març 1384

Disposició de l'infant Joan prohibint, a consecuencia dels molts escandols que ocasionaven, que'ls estudiants de Lleyda puguin acostarse mes de quaranta passes del convent de monjes de Santa Clara d'aquella ciutat.

Nos infans Johannes etc. quoniam inter cetera multa que sub nostri pectoris aula in conservationem altissimo dedicatorum volvuntur, cura pervigil invalescit ne in agro dominico comendabili, videlicet monialium religione, aliquid emergat indecorum aut quicquid viciis contaminatum in perniciosam segetem coalescat, sed ex illa pocius lilia honestitatis et fructus honoris producti valeant habundanter, quia siquidem in presentiarum, quod nobis in displacitum maximum cessit, hausimus relatione quorundam nuncia veritatis quod plurimi in civitate Ilerde studentes juvenili lascivia imo stulticia ducti, horis captatis, ad sacrum monasterium monialium sancte Clare... a parte exteriori prope menia ipsius urbis constructum arripiunt iter et sepe declinant ut colloquia turpia cum monialibus ipsius pertactent, si eis illud intrandi et conferendi cum eis prebeatur facultas, sive autem circundantes monasterium ipsum sese monialibus supradictis ante fenestras, lucanaria et alias apperturas monasterii superius nominati, per que celeste infunditur lumen in illud, nunc ostensione quorundam, nunc nutibus signis et sibilis inductivis illiciti ac inhonesti offerant in aspectum, quod in dispendium et irreparabile scandalum monasterii sepedicti, nisi his subito provideret, cedere posset, ab inde quidem pudor, fama et mores laudabiles quibus moniales iamdicte prefulgent, eclipsius forsitan pacerentur; quia denique fuit pro parte abbatisse et conventus monasterii prelibati nobis super inferius scriptum humiliter supplicatum, tenore presentis rescripti perpetuo valituri volumus, ordinamus et sanccimus quod de cetero aliquis studens seu studio vacans in civitate Ilerde, cuiuscumque status, gradus aut condicionis existat, non audeat vel presumat monasterium monialium supradictum intrare nec a quadraginta passibus adherere eidem ex aliqua parte, sine licentia et permissu expressis abatisse monasterii prenominati. que si fecerit, contextu presentis edicimus et nunc pro tunc etiam et e contra sanccimus, quod talis contrafaciens habeat exire civitatem Ilerde ad eam nullo tempore regresurus,

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

tamquam suspectus dicto domino regi et nobis. si vero sub inde illic repertus fuerit, capiatur confestim per vicarium regium vel eius locumtenentem, nobis ilico, si laicus fuerit, sin autem clericus suo judici remittendus; verum si clericus fuerit, caveat iudex vel officialis cui remittetur, quod talem quem suspectum reputamus et iudicamus, non permittat stare deinde vel etiam esse in civitate predicta; aliter nos eius supplendo necligentiam provideremus sicut deceret. eapropter mandamus sub ire regie ac nostre incursu gerenti vices pro nobis in Cathalonie principatu, vicario curie, paciariis et rectori studii dicte civitates Ilerde qui nunc sunt vel pro tempore fuerint, quatenus presentem ordinationem firmiter teneant et observent, tenerique et observari faciant et non contraveniant seu quenquam contravenire permittant aliqua ratione. nichilominus tradimus firmiter in mandatis, sub pena quingentorum morabatinorum auri, badellis studii iamdicti presentibus atque futuris, quod anno quolibet semel mox cum fuerint requisiti, per scolas comunes studii eiusdem huiusmodi ordinationem denuncient, ne quispiam studens amodo super predictis ignorantiam valeat allegare. in cuius rei testimonium hanc cartam fieri et nostro sigillo pendenti jussimus comuniri. datum in civitate Ilerde, .xviii. die marcii, anno a nativitate Domini millessimo .ccclxxxiiii. primogenitus.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1689, f. 156.

CCLXXXII

Almenar, 22 abril 1384

PERE III ENTERAT DE LA MORT DE FRA JAUME DOMENECH, MANA QUE S'INVENTARIIN Y POSIN A LA DISPOSICIÓ DEL REY TOTS ELS LLIBRES Y ESCRIPTURES QUE EREN EN PODER DEL DIFUNT MESTRE.

Lo rey.

Com haiam entes que maestre Jacme Domenech, enqueridor de Mallorques, del orde de Preycadors, sia aqui passat d esta vida, manam vos que tots e qualssevols libres e escriptures qui fossen en poder seu, prengats a ma vostra ab inventari, e aquells tenits diligentment guardats tro de nos haiats manament que volrem que facats d aquells. e aço no laguiets una hora. dada en lo loch

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

d Almenar, sots nostre segell secret, a .xxii. dies d abril del any .mccclxxxiiii.

Procuratori regio vel eius locumtenenti in comitatibus Rossilionis et Ceritanie.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1283, f. 179.[1]
Cf. vol. I, doc. CCCLVI.

CCLXXXIII

Borges Blanques,[2] 23 abril 1384

L'INFANT JOAN DEMANA'LS SEUS LLIBRES AL SEU SOTSCAMARLENCH BARTOMEU DE CASTRE

Lo primogenit.

Nos volem aci haver tots los libres que vos tenits aqui nostres, per ço us dehim e manam que de continent los nos trametats e axi mateix nos trametets los anells de la vera creu, si fets son, e si no son fets, fets los fer mantinent e enviats los nos tan tost. manats a Enequi, nostre sastre, e al çabater nostre que de continent vengan aci a nos, com nos los hajam mester, con de continent que sien aci stats a nos, sen poran aqui tornar. dada en les Borges, sots nostre segell secret, a .xxiii. d abril del any .mccclxxxiiii. primogenitus.

Al feel sots camarlench nostre en Barthomeu de Castre.

Dominus dux mandavit mihi Galcerando de Ortigis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1748, f. 67.

1) Segueix una carta de la mateixa data, en la que'l rey mana que's reservin fins a nova orde els 20 mil sous que fr. J. Domenech rebía, sobre les rendes del lloch de Prada, *per diverses serveys que l dit maestre nos fahia* (diu el rey) *e havia fets en temps de sa vida, specialment en la obra del compendi* (v. sobre aquest llibre vol. I, doc. CCCLV).

2) L'infant s'hi havía retirat, fugint de les glánoles.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCLXXXIV

Vilafranca del Panadés, 14 setembre 1384

Pere III mana que mentres el pintor Esteve treballi en la terminació del retaule de Sant Francesch de l'iglesia dels Menors de Saragoça, se suspenguin totes les execucions en contra d'ell intentades, ab motiu d'altres obres que hagués promés fer.

Petrus etc. dilecto et fidelibus nostris vicario et baiulo Barchinone vel eorum locatenentibus et aliis omnibus et singulis officialibus ad quos infrascripta pertinere noscantur, salutem et dileccionem. quia nos ob devocionem quam habemus ad monasterium fratrum Minorum Cesarauguste et altare sancti Francisci situm in ecclesia dicti monasterii, compulimus et obligari fecimus medio juramento et homagio magistrum Stephanum pictorem, ad residendum in civitate Cesarauguste, quousque opus dicti altaris jam ceptum per eum et in magna parte continuatum sit perfectum, ad cuius perfeccionem est necessarium spacium temporis hinc ad festum beati mensis junii (sic) instans proximi, dicimus et mandamus vobis expresse et de certa sciencia quatenus contra dictum Stephanum et bona ipsius ad quorumvis instanciam pro aliquibus operibus per ipsum magistrum inceptis seu fieri promissis, etiam cum adieccione penarum aut juramentis vel homagiis intervenientibus promissis tamen seu prestitis post supradictum nobis prestitum juramentum, seu alia quavis forti obligacione, nullam execucionem faciatis nec contra eum in aliquo procedatis durante dicto tempore, quoniam ut predicitur mandato nostro dictum opus habet in civitate Cesarauguste perficere, antequam inde recedere audeat ullomodo. adnuentes vobis et vestrum singulis potestatem omnimodam contrarium faciendi. datum in Villafrancha Penitensis, .xiiii. die septembris, anno a nativitate Domini .mccclxxxiiii.

Dominus rex mandavit mihi Berengario de Busqueto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 840, f. 144 v.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCLXXXV

decembre 1384

PAGAMENT D'UNA QUANTITAT ENVIADA PER ORDE DE L'INFANT JOAN A L'ASTRÒLECH GUILLEM LUNELL, A PARÍS

Item pos en data los quals yo per via de cambi de manament del senyor duch tramesi a Paris a maestre Guillem Lunell, astrolech, segons que n una letra del dit senyor ab son segell segellada, dada en Perpinya a .xiii. dies de deembre del any present .mccclxxx. quatre, largament se contenia, lo qual cobre : .xxx. florins d or d Arago.

Arx. Reyal Patrimoni, compte de Ramón de Soler, dispenser del infant Joan, f. 54.
Cf. vol. I, docs. CCCLXXXII, CCCXCVI.

CCLXXXVI

Girona, 25 febrer 1385

PERE III RECOMANA SON MINISTRER JAQUET DE PORTALBERT Y SA MULLER ISABEL[1] AL REY DE FRANÇA Y A MOLTS ALTRES SENYORS FRANCESOS Y ANGLESOS

Illustris rex, consanguinee carissime. exigentibus serviciis placidis et acceptis nobis longevis temporibus impensis per fidelem ministrerium domus nostre Jaquetum de Portalbert, latorem presencium, inducimur equidem ut ad ea que suam utilitatem concernunt, dirigamus efficaciter preces nostras. unde cum dictus

1) El 11 d'abril de 1380 el rey Pere els recomanava al Primogènit d'Aragó (reg. 1099, f. 108). Sobre un altre ministrer anomenat Jaquet, que no sabem si pot identificarse amb aquest, se troba una concessió de 16 de febrer de 1383, referintse a una donació de 500 sous barcelonins que'l rey l havía fet en febrer de 1354 (reg. 940, f. 227).

De l'Arxiu Històrich Nacional, (99-B, f. 61 v.) en Ferrán Valls ens ha comunicat la nota següent, relativa an aquest ministrer:

Doni an Jaquet, ministrer del senyor rey, en ajuda de comprar libres obs de son fiyl, qui apren, per manament del senyor rey a mi fet, ab albara sagellat ab son anell, scrit en Vilafranca de Penades sots sagell del nostre anell a .vi. de setembre en l any del Nostre Senyor .mccclxxxiiii. : c solids barcelonesos.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Jaquetus cum Isabeli uxore sua diversas mundi partes adire proposuerit pro his que sibi oportuna concernerint solicite procurandis, magnificenciam vestram precamur attente ut benevole admittendo ipsos conjuges velitis in suis congruis peticionibus exaudire ac alias haberi nostri honoris intuitu perpensius et recommissos. hoc siquidem nobis gratum adveniet pro quo nos reperietis in simili casu et aliter vobis grata vicissitudine responsuros. datum Gerunde, sub nostro sigillo secreto, .xxv. die ffebroarii, anno a nativitate Domini millessimo .ccclxxxv. rex Petrus.

Directa fuit regi Francie.

Sub forma predicta fuit scriptum sequentibus : primo regi Anglie et regine cum alia littera. item regi Navarre. item Johanni regi Castelle, duci Alencastre. item eius conjugi seu uxori.

Rex Aragonum. inclite dux, consanguinee carissime. exigentibus serviciis placidis et acceptis etc. ut supra proxime registrata.

Directa duci Burgundie.

Sub ista forma fuit scriptum sequentibus : primo ducisse Burgundie, eius uxori. item duci de Barri. item eius conjugi. item duci de Borbo. item eius conjugi. item duci de Bar. item eius conjugi.

Item fuit scriptum sub dicta forma comitibus sequentibus : primo comiti de Cantabruya. item Thome comiti de Bonquiran. item comiti de Savoya. item eius conjugi. item G. comiti de Salbri. item comiti Virtutum, micer Galeas. item a micer Bernabo? item Thome comiti de Varuyt. item Thome comiti de Quent. item Richardo comiti de Havindell. item Hugoni comiti de Stafort.

Item fuit etiam sub dicta forma scriptum sequentibus : Johanni domino de Novilla. item Hugoni de Coverla. item Johanni de Northemblench. item Philipo, domino de Sortanay.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1289, f. 128 v.

CCLXXXVII

Girona, 12 maig 1385

PERE III MANA SIGUI ENTREGAT UN DELS SEUS RELLOTGES A LA REINA DE SICILIA

Lo rey.

Nos havem otorgat .i. de les nostres alarotges que vos tenits, ço es aquell menor en lo qual ha una ymage petita de hom que fer ab una maça de ferre, a

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

nostra cara neta la reyna de Sicilia, perque volem e us manam que li liurets encontinent. dada en Gerona, sots nostre segell secret, a .xii. dies de maig del any .mccclxxxv. rex Petrus.

Fuit directa Petro Palau.

Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo Sirvent.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1289, f. 172.

CCLXXXVIII

Girona, 30 maig 1385

EL REY PERE III DÒNA 100 FLORINS D'OR D'ARAGÓ AL BISBE DE TORRES,[1] PERA LA COMPRA D'UNA BIBLIA

Petrus etc. fideli consiliario et thesaurario nostro Petro de Vallo, salutem et graciam. dicimus et mandamus vobis quatenus de pecunia nostra solvatis reverendo patri fratri Johanni, episcopo Turritano, confessori nostro dilecto, vel cui voluerit loco sui, centum florenos auri de Aragone quos in auxilium unius biblie emende sibi graciose concessimus cum presenti, quam in solucione recuperetis cum apoca de soluto. datum Gerunde, .xxx. die madii, anno a nativitate Domini .mccclxxxv. rex Petrus.

Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo Sirvent.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1373, f. 31 v.

1) En l'Arxiu del Reyal Patrimoni, compte 27 de Pere Dezvall, f. 180 v., s'hi troba anotat el pagament, fet en desembre del mateix any, de la quantitat a que's refereix aquesta carta. A fra Joan Fornells, se l'anomena arquebisbe de Sasser.

El Sr. Estanislau Aguiló publicà uns documents del rey Pere relatius an aquest framenor, dels anys 1360, 1368 y 1370 (*Donatius reyals a Fra Joan de Fornells; Bol. de la Soc. Arqueol. Lul.*, IX, 259).

Va ser nomenat bisbe de Torres (Sardenya) el 14 de desembre de 1373. En Turmeda (*Cobles de la divisió*, n.° 44) fa d'ell el següent elogi : *la on no'm som atrobada — per viles e per castells — mestre Joan de Fornells — archabisbe m'ha honrada.*

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCLXXXIX

Vilanova, 13 juliol 1385

PERE III ENCARREGA AN BERNAT DEZCOLL QUE CONTINUI Y ACABI LA CRÒNICA DE LA SEVA VIDA, COMENÇADA PEL REY

Lo rey.

En Bernat dez Coll. reebuda havem vostra letra e regraciants vos la offerta que ns fets de continuar e acabar lo libre de la nostra vida, comensat per nos e ya covinentment enantat, plau nos e volem que servan l orde que ns havets fet saber, com nos parega sufficient e bo, hi entenats ab tota diligencia, de guisa que dins breu haja tal acabament que n hajam plaer e vos ne siats digne de laor e de nostra remuneracio, la qual sera tal que n serets content. dada en Vilanova, sots nostre segell secret, a .xiii. dies de juliol del any .mccclxxxv. rex Petrus.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1372, f. 45 v.
Cf. doc. CCLXXI.

CCXC

Vich, 16 juliol 1385

L'INFANT JOAN ENVÍA À CERCAR UN XANTRE Y UN MINISTRER, Y DEMANA UN ASTRELABI Y UN HORARI

Lo primogenit.

Mossen Johan. manam vos que digats e manets de part nostra a Johan Armer, xantre bordoner de la nostra capella, e a Conxe ministrer nostre, los quals son romases aqui, encontinent vengan aci a nos, e si veets que no ho vullen fer, manats de part nostra al vaguer de Barchinona que ls prenga e preses los nos trameta de present. noresmenys deits an Bernat dez Pla, maestre de aleroges, que prestament acab l astrolau e l orari que ns fa, e mantinent que acabat sia vos scrivits nos en, car nos li farem pagar ço que costara, e si no y ha començat encara, fets li començar e acabar ho, totes altres obres lexades. dada en Vich, sots nostre segell secret, a .xvi. dies de juliol de l any .mccclxxxv. primogenitus.

Dirigitur Johanni Janeri.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1671, f. 39.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCXCI

Vilanova, 20 juliol 1385

El rey dóna instruccions sobre la construcció d'una imatge d'un comte de Barcelona, a un esculptor el nom del qual no's menciona

Lo rey.

Nos havem acordat que les cames del ymage del comte de Barchinona que vos fets sien guarnides de gamberes e de sabates de ferre e de cops, a la guisa antiga, e que l jaques li cobre quaix tot lo doneyll, perque volem e us manam que axi ho façats al mils que fer se puxa. dada en Vilanova, sots nostre segell secret, a .xx. dies de juliol del any .mccclxxxv. rex Petrus.

Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo Sirvent.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1372, f. 55.

CCXCII

Figueres, 28 juliol 1385

Pere III mana al mestre Racional que admeti en els seus comptes el pagament fet a Mestre Guillem Morey de les tombes de Ramón Berenguer cap d'estopes y la comtesa Ermessindis, construídes d'orde del rey en la Catedral de Girona.

Petrus. fideli consiliario et magistro racionali curie nostre Berengario de Relato salutem et gratiam. decet reges et principes mundi ex nobili et recta prosapia descendentes, suorum illustrium progenitorum corpora et ossa honorifice in domo Domini collocare. sane cum proposuerimus translationem facere de ossibus excellentissimi et virtuosissimi principis et domini Raymundi Berengarii, vulgariter nuncupati cap d estopa, antiquissimi comitis Barchinone, ex cuius stirpe nos per Dei gratiam sumus recto ordine descendentes, necnon et de ossibus nobilis domine Ermessendis antique comitisse Gerunde, quorum corpora sepulta fuere in singulis tumbis ante portam ecclesie beate Marie sedis Gerunde, quam translationem fieri facimus intus ecclessiam dicte sedis, videlicet ossa dicti comitis ad latus dextrum altaris maioris dicte ecclessie, et ossa dicte comitisse ad latus sinistrum

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

dicti altaris, cum tumbis, imaginibus et celaturis honorificis, ut nostre congruit regie dignitati; et pro expensis huiusmodi racione fiendis nuper nobis existentibus in civitate Gerunde iniuxerimus verbotenus fideli nostro Petro Costa, nunc comissario per nos deputato ad negocia camere apostolice in Gerundense et Elnense episcopatibus, quod de fructibus medii temporis camere apostolice pertinentibus racione vacantis episcopi ultimo vita functi, quos et omnes etiam alios in nostra dicione camere spectantes prelibate, pretextu nostre indiferencie in illa durante, ut jam novistis, nostri ad manus facimus apprehendi, dictas missiones et expensas exsolveret Guillelmo Morey, habitatori civitatis Gerunde, operario tumbarum, ymaginum et celaturarum predictarum, juxta tamen conventiones et capitula inita super predictis operibus perficiendis inter fidelem de officio vestri rationalis magistri predicti Bernardum Calopa, nostro nomine interveniente ex una parte, et dictum Guillelmum Morey ex altera; vobis propterea dicimus et mandamus ex certa sciencia et expresse quatenus dicto Petro Costa tempore sui raciocinii restituente presentem nec non transumptum dictorum capitulorum ac apocas de solutionibus per ipsum factis dicto Guillelmo Morey racione predicta, quicquid per eas apparuerit ipsum exsolvisse, dum tamen quantitates in dictis capitulis contentas non excedat, in eius compoto recipiatis et admittatis, omni dubio ac obstaculo quiescente, non obstante quod non optinuerit litteram executoriam protectorum negociorum dicte camere apostolice, cum sic fieri decreverimus et velimus de certa sciencia et consulte. datum in villa de Figueriis .xxviii. die julii, anno a nativitate Domini .mccclxxx. quinto. rex Petrus.

Dominus rex misit signatam.

Arx. Cor. Aragó, reg. 988, f. 12, (segona foliació).

1) Germá de Pere Morey, que treballá en la Catedral de Palma de Mallorca (V. Michel; *Histoire de l'Art*, II, 664; sobre la construcció d'aquesta tomba, de la que n'ignora l'autor, v. també Ramos y Cobos, *Apuntes artistico–descriptivos de los monumentos..... existentes en Gerona,* publicats en els certamens de l'*Associació literaria de Girona*, 1898, p. 237).

Ab motiu d'aquesta traslació, que degué verificarse poch després, escrivía'l rey la següent carta, el 28 de setembre del mateix any (reg. 1289, f. 194):

Lo rey.

Com nos haiam ops un d aquells escuts lonchs antichs qui son aqui en lo nostre archiu, per posar lo sobre la tomba que havem feta fer en la Seu d aquesta ciutat per tralladar hi la ossa del comte de Barcelona qui mori en aquestes partides, manam vos de certa sciencia que encontinent, vista la present, façats escurar e, si ops ho ha, reparar lo dit escut, de guisa que sia bell axi com se pertany, lo qual nos trametets sens triga. dada en Gerona, sots nostre segell secret, a .xxviii. dies de setembre de l any .mccclxxxv.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCXCIII

Girona, 4 octubre 1385

El rey Pere III mana fer una enquesta contra'ls jueus de Mallorca, acusats entre altres coses, de tenir un llibre contenint diverses blasfemies de Jesucrist y la Verge.

Lo rey.

Governador. nos vos tramettem alcuns capitols dins la present intercluses, per lo feel escriva nostre en March Castanyer sobre ls quals volem que sia contra alcuns nostres officials e juheus de la ciutat de Mallorques per vos enquest. perque us manam que incontinent, apellat lo dit March, de les coses contengudes en cascun dels dits capitols inquirats diligentment la veritat, e de fet los colpables prengats, e de aquells en tal manera vos assegurets, que com sien per vos requests, haver los puxats. e acabada la enquesta, lo proces d aquella o translat clos e segellat a nos trametats on que siam, per tal que, nos vist aquell, sia deliberat ço que sera just. car nos sobre les dites coses e cascuna d aquelles ab les dependents e emergents, vos comanam per aquesta mateixa pleneramant nostres veus. dada en Gerona, sots nostre segell secret, a .iiii. dies d octubre del any .mccclxxxv. Guillelmus de Vallesicca.

Capitols donats al senyor Rey sobre alcuns maleficis perpetrats en la ciutat de Mallorques.

. .

Item que los secretaris de la aljama de Mallorques ab alcuns singulars de la aljama en derrisio de la lig xristiana han feta juhia una tartre e dat marit juheu.

Item han feta una mora juhia e cerquen de dar li marit juheu.

Item que alcuns juheus qui tenen companyia en terra de moros, per ço que lurs faedors e lurs mercaderies sien mils tractats, tot ço e quant se fa per vos, senyor, en armar galees e alur (sic) vexells fan a saber als moros, per ço que sien apercebuts de no pendre dan.

Item tenen .i. libre los dits juheus de la dita aljama en lo qual mostren als fadrins e a les juhies en menyspreu de Jesu Xrist e de la lig xristiana, que Jesu Xrist fo orat e axi com a foll anave preycant per la terra, e que madona sancta

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Maria fo levadora de infants, e moltes altres abhominacions e paraules que no fan a dir contra los princeps xristians e lig evangelical.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1372, f. 64.

CCXCIV

Manresa, 25 octubre 1385

L'INFANT JOAN DEMANA AL PRIOR DELS PREDICADORS, UN EXEMPLAR DEL COMPENDI DE VICENS DE BEAUVAIS, QUE TENEN A LA LLIBRERÍA DEL CONVENT DE BARCELONA

Lo primogenit.

Provincial. entes havem que aqui en la libreria del convent dels preycadors de Barchinona, ha un libre appellat Vicent storial, lo qual volriem haver a mans, perque us pregam que vistes les presents façats fer translat en paper del dit libre e arromencar lo en cathala, e que l nos trametats e con se digua que son certs libres o capitols en lo dit volum, pregam vos que en continent cascun libre o capitol del dit volum sia trasladat e arromancat, e vos conexerets acabament de ço que contendra, aquell nos trametats (sic); certificant vos que d aço ns farets servey lo qual molt vos grahirem. dada en Manresa, a .xxv. dies de octubre del any de la nativitat de Nostre Senyor .mccclxxxv. primogenitus.

Dirigitur fratri Bernardo Ermengandi, magistro in sacra pagina, priori provinciali Predicatorum in regno Aragonie.

Dominus dux mandavit mihi Bernardo de Jonquerio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1732, f. 121 v.
Cf. vol. I, doc. CCCLXX.

CCXCV

Girona, 24 novembre 1385

NOMENAMENT DE FRA JOAN ARMENGOL, MONJO DE S. CUGAT DEL VALLÉS, PER A CANCELLER DE L'ESTUDI DE PERPENYÀ

Petrus etc. religioso et dilecto nostro fratri Johanni Ermengol, decretorum doctori, monasterii Sancti Cucufatis Vallensis, ordinis Sancti Benedicti, salutem et dileccionem. flumen aque vive tamquam cristallus splendidum de Dei et agni

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

sede procedens, Perpiniani studium doctrina vite vivificare cepit, animas plurium moribus faciens et virtutibus resplendere. hoc itaque flumen Dei aquis in scienciarum ubertate repletum, norma morum inundacione locum illum letificans, regna nostra imo universalem ecclesiam longe lateque in orbe difusam speramus quod multipliciter illustravit, dum eius doctrina crescens ut pluvia velut ymbrem super herbam et stillam super germina sui eloqui fluenta difundet rudens erudiens et acuens aciem ac plenius lumen illuminans doctiorum. cupientes igitur studii supradicti augmentum venire in melius, et ne in eo cessent actus scolastici vel possint post factum a quoquam imposterum (sic) impugnari, quare Jacobus quondam abbas monasterii de Regali ordinis Sancti Augustini ville Perpiniani, quem in cancellarium studii ipsius prefeceramus est ab hac luce sublatus, vos de cuius sciencia et animi probitate aliisque virtutum muneribus, que ille a quo cuncta data sunt optimam personam vestram congessit, sumus laudabiliter informati, in cancellarium studii antedicti tenore huius preficimus, constituimus et creamus, volentes et tribuentes vobis plenariam facultatem quod quoscumque actus scolasticos et omnia alia que ad cancellarium studii memorati seu ad ipsius cancellarie officium pertineant seu ei incumbant quomodolibet facienda, de consuetudine vel de iure, vos dictus frater Joannes, ut cancellarius prelibatus, facere possitis ac plene et libere exercere. mandamus itaque de certa sciencia et expresse primogenito nostro carissimo et generali gubernatori in regnis nostris et terris eiusque vicesgerenti in comitatibus Rossilionis et Ceritanie, necnon consulibus ac probis hominibus dicte ville, ac eciam omnibus doctoribus, licenciatis, magistris, baccallariis, scolaribus ac toti universitati studii prelibati, ceterisque universis et singulis officialibus nostris et subditis et officialibus predictorum locatenentibus presentibus et futuris ad quos hoc spectet, quatenus vos dictum fratrem Johannem et neminem alium pro cancellario studii supradicti habeant et teneant, dum nobis placuerit, vobisque pareant et attendant in ac de omnibus et singulis de quibus ac prout cancellario studii eiusdem et aliorum generalium studiorum pareri et attendi debet et est hactenus consuetum, et contra predicta non veniant quavis causa. per hoc tamen Elnensi ecclesie non intendimus preiudicium aliquid generare, imo ius ipsius ecclesie, si quod habet, illibatum remaneat penitus et illesum. datum Gerunde, die .xxiii. novembris, anno a nativitate Domini .mccclxxxv., sub nostro sigillo secreto. rex Petrus.

Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo Sirvent.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1374 f. 89.
Cf. doc. CCLXXVIII.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCXCVI

Barcelona, 16 febrer 1386

PERE III MANA ALS SEUS OFICIALS DE PERPINYÀ QUE JURIN OBSERVAR FIDELMENT ELS PRIVILEGIS Y FRANQUICIES DE L'ESTUDI

Petrus etc. dilecto et fidelibus nostris gerentivices gubernatoris in comitatibus Rossilionis et Ceritanie ac eius assessori vicario Rossilionis, baiulo et consulibus ville Perpiniani presentibus et qui pro tempore fuerint, ac eorum assessoribus et locatenentibus, salutem et dilectionem. cum privilegia, libertates, inmunitates et franquitates quibus dicte ville Perpiniani generale studium est suffultum supprimi vel occultari non deceat, sed pocius universis patefieri, ac inconcusse teneri ab omnibus et inviolabiliter observari, vobis et cuilibet vestrum dicimus et districte precipiendo mandamus expresse et de certa sciencia quatenus omnia privilegia, libertates, et inmunitates ac franquitates quibus studium ipsum insignitum noscitur, faciatis quociens per rectorem dicti studii requisiti fueritis in villa predicta publice proclamari, ne inde per aliquos ignoranciam valeat allegari. et nichilominus ipsa privilegia, libertates et inmunitates et franquitates juretis solemniter ad sancta quatuor dei evangelia, videlicet vestrum quilibet de presenti et successores vestri in dictis officiis antequam eisdem officiis uti presumant, in presentia dicti rectoris super altare beati Johannis eiusdem ville tenere et omnibus et inviolabiliter observari facere, juxta eorum series pleniores. datum Barchinone, .xvi. die ffebruarii, anno a nativitate Domini .mccclxxxvi. R. cancellarius.

Dominus cancellarius misit signatam.

Arx. Cor. Aragó, reg. 848, f. 26.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCXCVII

Barcelona, 21 febrer 1386

NOTAMENT DEL PREU DE DIVERSOS OBJECTES ADQUIRITS PER AL REY, ENTRE ELLS D'UN LLIBRE DELS EVANGELIS, EPÍSTOLES Y APOCALIPSIS, TOT GLOSAT

En Pere etc. per tenor de la present atorgam a vos, feel nostre en Berenguel Lobet, procurador de les nostres rendes e drets del regne de Mallorques, que us devem les quantitats de diners deius scrites per les coses seguents que ns havets trameses de Mallorques, es a saber : per .ii. vanoves de drap de li, la una stacada e l altra onda : quaranta .ii. lliures, quinse solidos mallorquins menuts. item per un perell de lançols de drap de li : setse lliures. item per .ii. tovalles franceses : nou lliures. item per un alfilem prim, ab les ores de seda : set lliures. item per quinze peçes de badents dobles e ullats, a rao de vuyt lliures la peça : cent vint lliures. item per .v. peçes de badents prims e tots blaus, a rao de .iiii. lliures .x. solidos la peça : vint dues lliures, .x. solidos. item per quaranta lliures de cera blancha barbaresca, a rao de .iiii. solidos la lliura : dotze lliures. item per dues flaçades de borra noves, en que totes les dites coses foren enbolcades : set lliures. item per .v. anells d aur en los dos dels quals ha encastades dues perles grosses, e en los .iii. ha .ii. balays e en l altre un safir : sexante cinch lliures. item per un libre en que son tots los evangelis e les epistoles e lo apocalipsis tot glosat, entre compre e ligar e tancadores d argent : quaranta cinch lliures. item per .viiii. perles qui no son encastades : quatorse lliures. item per una capça de vori en la qual foren meses les dites perles [e] .v. anells : cinch lliures. item per un perell de cofres de cipres en los quals foren meses les dites robes : dotze lliures. item per .ii. flaçades ab que foren cuberts los dits cofres e trossats ab cordes : dues lliures, sis solidos. item per nolit dels dits cofres : dues lliures. les quals quantitats munten en suma de trecentes huytanta una lliura, onze solidos mallorquins. manants per la present al maestre racional de la nostra cort que aquelles reeba en vostre compte, vos restituent a ell en la reddicio de vostres comptes la present tan solament. e es cert que nos havem reebudes totes les dites coses en la nostra cambra. dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .xxi. dia

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

de febrer, en l any de la nativitat de Nostre Senyor .mccclxxxvi. rex Petrus.
Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo Sirvent.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1374, f. 132 v.

CCXCVIII

Barcelona, 22 febrer 1386

PERE III RECOMANA AL SANT PARE UNS ERMITANS DEL SEU REGNE QUE'S PROPOSEN EVANGELITZAR LES ILLES CANARIES

Pater sanctissime. jam regni nostri non nulli pauperes heremite alieque persone declinantes ad devocionis vestigia et nusquam caritatis limina exeuntes, percepto quod a tempore pauco citra fuerunt in oceanis climatibus insule quedam reperte, ut dicitur, de Canaria nuncupate, in quarum nonnulle quedam sunt populaciones constructe, quarum incole infelices secte ydolorum erronee seipsos cessis oculis dedicantes, omissa semita veritatis, nondum catolice fidei futura conmoda cognoverunt, proposuerunt in laudem Altissimi et preconium fidei orthodoxe ad dictas insulas transfetare, ut predicacionum operibus et aliis salutiferis documentis eorundem valeant ab iniquo revocare errore et in gracie statu felici, disponente domino, reformare; cuiusquidem effectus propositi tam fidei zelo predicte quam ex innata nobis consuetudine, super istis quibus tam nos quam nostre domus Aragonum precessorie iam consuevimus a preterito dare locum, nobis quippe redet gratissimus et finem eius audiri feliciter afectamus. et licet, pater sanctissime, indubie teneamus quod beatitudinis vestre clemencia, que solita ferventer amplecti opera pietatis in quibusdam graciis concedendis heremitis et personis aliis supradictis pro jamdicti consumacione negocii necessariis sibi multum, manum liberalitatis non retrahet nec postulanda tanquam piissima denegabit; tamen quare Dei gracia gloriamur ut tam caritativo negocio viam supplicacio nostra apperiat, super eo vestre decrevimus beatitudini supplicandum. cum igitur, pater sancte, super optinendis graciis antedictis ex iamdictis heremitis nonnulli ad beatitudinem supradictam accedant, vestre supplicamus humiliter sanctitati quatenus ab eadem super optentum graciarum huiusmodi felicem expedicionem obtineant ut demum valeant expediti brevius laudandum perimpleri propositum et ad metam deducere peroptatum. nam istud, pater sanctissime, singularem scribemus ad graciam vestre beatitudini

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

antedicte, quam dignetur altissimus ipsius eclesie sacrosante conservare feliciter per longiora tempora ut optatis. datum Barchinone, sub nostro sigillo secreto, .xx. die febroarii, anno a nativitate Domini millessimo trecentisimo octogesimo sexto. rex Petrus.

Fuit directa domino Urbano.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1374, f. 130 v.[1]

CCXCIX

Saragoça, 28 març 1386

L'INFANT JOAN DONA GUIATGE PERA SORTIR DE LA TERRA A ALGUNS DE SOS MINISTRERS, QUE VAN A FRANÇA Y ALEMANYA, A LES ESCOLES DE MUSICHS

Infans etc. universis et singulis officialibus domini regis et nostris necnon custodibus passuum et rerum prohibitarum in confinibus terre ipsius domini constitutis ad quos presentes pervenerint, salutem et dilectionem. cum Jacobus de Troys et Galterius de la rota ministrerii domus nostre, presentium exhibitores, versus partes Francie et Alamannis, ut in scolis proficiant musicorum, de nostri mandato impresentiarum accedant, vobis et vestrum cuilibet dicimus et mandamus quatenus ipsos nostros ministrerios cum sex equitaturis eorum et cum famulis, pecuniis, jocalibus, argento et auro, maletis et aliis omnibus rebus quas secum portaverint, permittatis per loca vestrorum districtuum franche, libere et quiete transire, nullum eis in personis aut bonis facientes obstaculum vel offensam, sed potius providentes eisdem tam in exitu quam regressu, si expedierit et petierint de securo conductu, presentibus post octo menses nullatenus valituris. datum

1) V. també reg. 1278, f. 30.

Pere III havía ja ajudat al Príncep de Fortuna en l'expedició que cap a les Canaries va empendre en 1345 ab tres naus mallorquines (Zurita, xx, cap. 39). El 1 de novembre de 1345 el rey Pere, a prechs de l'Arquebisbe de Neopatria, li promet favor pera la conquesta (Rubió, *Diplomatari del Orient Català*). El papa Urbà expedí el 2 de setembre de 1369 una butlla, dirigida als bisbes de Barcelona y Tortosa, ordenant que afavorissin a uns comerciants catalans que's proposaven enviar missioners a les illes Canaries (Wangüemert; *Influencia del Evangelio en la conquista de Canarias;* Madrid, 1909; p. 43).Cap referencia a la projectada expedició de 1386, de que'ns parla'l document, se troba en aquesta obra ni en la molt erudita de Chil Naranjo, *Estudios históricos... de las Islas Canarias.* I parte. Historia (Las Palmas, 1879).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Cesarauguste, sub sigillo nostro secreto, vicesima octava die marcii, anno a nativitate Domini .mccclxxxvi. primogenitus.

Similis littera fuit facta Venequin, Pifeto et Anricho, ministreriis domini ducis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1673, f. 90.

CCC

Barcelona, 4 abril 1386

El rey Pere escriu a l'abat de Poblet donantli instruccions sobre la construcció de les tombes reyals, especialment la de la seva filla la comtesa d'Empuries, feta per Mestre Jordi.[1]

Lo rey.

Honrat abat : nos havem vista la forma la qual maestre Jordi, maestre de imajes havía feta per exemplar per la infanta dona Johana, quondam, filla nostra comtessa d Empuries, la qual nos ha plagut, e segons que havem entes, lo dit

1) A l'Arxiu històrich nacional de Madrid, entre'ls documents de l'Arxiu de Poblet, se troba'l contracte ab el mateix esculptor d'unes sepultures que havía de fer al monastir. Ens l'ha comunicat el Sr. F. Valls Taberner, y porta la data de 10 de març de 1381:

..... «Primerament que lo dit mestre Jordi haia a fer lo dit monument o sepultura, ço es en los costats desus tres ymatges grans, una del senyor duch e les altres dues de les altres senyores duqueses, ço es una de la morta e altra de la viva, e que tota la obra del monument sia de pedra de alabaustre de Belda semblant de aquell de les sepultures dels senyors reys qui aqui son. Item que en totes coses e per totes fara la dita obra axi bona e belle com es la obra de les sepultures dels senyors reys ja feta, ab clarauoyes ab caps de xambranes, pilas dobles ab pinacles, esmaltada de vidre e niellada d aur a forma de les altres per totes coses, a conexença de mestres provats e esperts en aquesta art, los quals sien elegits per lo senyor rey o per aquell qui a ell plaura. Item que lo dit mestre Jordi haia a proveheir e dar compliment a la dita obra de totes coses ço es, de aur, argent, pedres, calç, ges, ferre, cordes, mestres, manobres e de altres coses totes grans e poques a la dita obra necessaries e pertanyents. Item que les colos e tintes que aqui seran posades sien bones, fines e vives, ço es d adzur d acre e fin vermello e axi de les altres colos aqui pertanyents e no pas de poca valor ne sofisticades. Item que lo dit mestre Jordi haia a fer tres sepultures poques de dos fills e de una filla del senyor duch d aquella matexa pedra ab aur, argent e colors e per tot semblants de les altres dels fills del senyor rey. Item fon convengut que lo dit mestre Jordi haia a acabar la dita obra de la festa de Pasqua primera vinent en dos anys seguents. E si per ventura mes ne haura ops de temps, que don abat o lo prior ab lo convent, si ls aparra esser fahedor, li puxen alongar lo temps axi com lo sera vigares a la dita obra acomplir, empero de dos anys avant no puxen prorogar. Item fon convengut que en la festa de Pasqua primera vinent haia lo dit mestre e li sien donats docents florins per les despeses e messions que haura fer en la pedrera de Belda; e quant sera vengut de la pedrera ab les pedres

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

maestre vol de la dita sepultura si s fa de pedre de Vinaxa .dlxx. florins e si la fa de alabaustra volrie .dccсxxx. florins. e per tal com ella es estada bona dona e tots temps obedient a nostres manaments,[1] plauriens que la sua sepultura sia feta d elabaustre, perque volem e us pregam que vos ab lo dit maestre Jordi façats preu e prenats seguretat d ell segons que havets acostumat de fer en semblants fets. de part vostra l abat de la Reyal de Mallorques nos ha specificades alcunes iniuries que us son fetes, axi per homens del compte de Cardona com per altres, de que havem gran despler, e demana de consell de part vostra si posariem tot ço que ha lo monestir en proteccio del Comte d Urgell o si entrariets en veynat de Leyda. e nos havem li respost e consellam a vos que ho metats tot en veynat de Leyda, per tal com la ciutat es nostra e aytant amam que la ciutat face les execucions en absencia nostra com si ho feya nostre alguatzir. nos d aquesta materia escrivim als prohomens de Leyda e pensam nos que nostres prechs obeyiran, que quant es del comte d Urgell e dels altres richs homens nostres, tots son..... uns ab altres e lo monestir no ha obs aytals companya, e majorment que sia contra constitucio. a ns dit axi matex lo dit abat que les cubertes de les nostres sepultures son belles, de que havem plaer, mes que son escures, perque vos pregam que d una part e d altra façats fer finestres en manera que s puxen mirar. et no us enugets de bestraure per nos en les dites obres, cor vos (?) en vostre temps no enbeliu lo nostre monestir. et nos, Deu volent, en breu nos determenarem per aquell qui es ver papa e dar nos ha decimes e vos cobrarets ço que bestret hi haurets, segons que es convengut entre nos e vos. dada en Barchinona, a .iiii. dies de abril de l any .mccclxxxvi. rex Petrus.

a la dita obra necessaries, li sien donats e pagats cent florins; e la resta altra de tota la pagua o del preu a ell promes per fer les dites obres, li sie pagada segons al dit senyor don abat et al conuent seu sera vist esser fahedor. Item fon al dit mestre constituit e promes salari e preu per raho de les dites sepultures perfetament acabades, e aço per lo dit messer Narnau d Orchau, dotze milia e cinchcents solidos. Item fon convengut que durant la dita obra lo dit mestre no gos emperar ne començar altra obra, ne en alguna manera jaquir sots pena dejus scrita. Item que durant la dita obra haja a tenir son domicili e sa muller e fills e ço del seu en lo loch de Vimbodi e de aqui no gos son domicili mudar. Item per totes aquestes coses complir e acabar lo dit mestre Jordi feu sagrament e homenatge en poder del dit noble, de boca e de mans fermat».

El 6 d'abril de 1384 l'infant Joan escriu a fra G. de Guimerà, prior de Catalunya, pera que posi en llibertat mestre Jordi, pres en el castell de l'Espluga, perque ha de continuar y acabar l'obra que'l rey Pere li ha fet fer a Poblet (reg. 1670, f. 91 v.).

1) L'infanta Joana, comtesa d'Empuries, morí segons diu en Prosper de Bofarull *(Condes Vindicados,* II, 274), de resultes d'una bofetada que'l rey son pare va donarli en una discusió. Va fer testament el 12 d'agost de 1384.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Al honrat, religios e amat almoyner major nostre l abat del monestir de Poblet.

Dominus rex mandavit mihi Guillelmo Poncii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1109, f. 5.
Cf. doc. CCII.

CCCI

Barcelona, 5 abril 1386

El rey demana al Papa siguin entregats al convent dels Menors de Barcelona els llibres que a la seva mort hi deixà en testament fra Pere d'Aragó

Beatissime pater. olim religioso viro domino fratre Petro de Aragonia, memorie recolende, patruo nostro carissimo ad mortis articulum declinante, inter cetera in ipsius ultima voluntate disposita, ut relatu comperimus fidedigno, fuerunt libri sui per eum Minorum conventui Barchinone dimissi. cum autem, pater sanctissime, perceperimus noviter quod libros ipsos qui fuerant ad quenquam Pisarum civem dispositi, beatitudo vestra ad manus suas accepit ignorans, ut credimus, patrui nostri supradicti legatum, eidem beatitudini supplicamus humiliter et ex corde, quod tam pro affectu ordinatorum per patruum nostrum predictum quam zelo memorati conventus, qui ex libris predictis ut insignibus et notandis doctrine grandius alimentus suscipiet, dignemini dictos libros conventui restituere supradicto, nam istud singulare ascribemus ad graciam vestre beatitudini antedicte, quam ecclessie sue sancte dignetur conservare altissimus per longiora tempora ut optatis. datum Barchinone, sub nostro sigillo secreto, quinta die aprilis, anno a nativitate Domini .mccclxxxvi.

Domino Urbano.

Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo Sirvent.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1278, f. 32 v.
Cf. doc. CCLVII.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCCII

Saragoça, 22 maig 1386

L'INFANT JOAN DEMANA AL GOBERNADOR DE MALLORCA UNES COSES D'ART D'ASTRONOMÍA QUE HA ENCARREGAT LI TRAMETI FRA NICOLAU SACOSTA

Lo primogenit.

Governador. fem vos saber que nos havem encarregat maestre Nicholau Costa, del orde dels frares Menors, que ns trameta algunes coses de l art de astronomia, les quals diu que ha aqui on ell sen va de present. perque us pregam que l tengats a prop que ell vos liure les dites coses, axi com nos li u havem dit açí, e de continent que les haiats, trametets les nos per persona certa de qui confiets, e qui les do a nostres mans, car d aço ns farets plaser e serviy. dada en Saragoça, sots nostre segell secret, a .xxi. die de maig de l any .mccclxxxvi. primogenitus.

Fuit missa gubernatori Maioricarum.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1674, f. 56 v.

CCCIII

Barcelona, 26 juny 1386

CARTA DE PERE III AL BATLLE DE CALATAYUD, EN FAVOR DE LES PREDICACIONS Y LECTURES DE LA LLEY DE MOISÉS QUE'LS JUEUS FAN EN LLUR ALJAMA

Petrus etc. fideli nostro bajulo civitatis Calataiubi vel eius locumtenenti et aliis oficialibus et commissariis ad quos spectet, salutem et gratiam. sicut percepimus pro parte aljame judeorum civitatis ipsius, est consuetudo in ipsa aljama quod ceteri judei et de genere speciali ascendunt diebus festivis in tribunal sinagoge maioris dicte aljame causa legendi et predicandi istoriam legis Moysi, et sic fuit observatum a decem et viginti annis citra, ob quod supplicatum fuit nobis per dictos judeos ut cum Samuel Sadoch, magister Jacob et quidam alii judei ipsius aljame sint de genere et vita illorum qui ascendere debent tri-

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

bunal tam legendi seu predicandi istoriam supradictam, dignaremur eis ipsam consuetudinem facere observari. nos vero volentes super predictis fieri quod sit justum, vobis dicimus et precipiendo mandamus quatenus de predictis nos veridice informetis, et si inveneritis predicta veritate fulciri, predictis judeis et illis quorum intersit predictam consuetudinem et usum observetis, nec sinatis eos per quemquam in eorum possessione turbari, sub pena mille florenorum auri, quam a vobis et bonis vestris et aliis omnibus contrafacientibus exigi volumus et levari. nos enim comittentes vobis super his plenarie vices nostras revocamus quasvis litteras aut provisiones in premissorum contrarium quomodolibet impetratas. datum Barchinone, .xxvi. die junii, anno a nativitate Domini .mccclxxxvi.

Berengarius de Busqueto mandato regis facto per thesaurarium.

Arx. Cor. Aragó, reg. 852, f. 35.

CCCIV

Barcelona, 27 juny 1386

Pere III paga al seu escrivent Joan de Barbastre son treball en escriure y illuminar un llibre de les Ordinacions de la Casa Reyal, y altre de la Crònica del rey Jaume.

Nos don Pedro, por la gracia de Dios, rey d Aragon, de Valencia, de Mallorques, de Cerdenya e de Corcega e comte de Barchinona, de Rossellon e de Cerdanya, reconoscientes que vos fiel de la nuestra escrivania Johan de Barbastro, segund de verdad somos informados, bistraxieses por nos en fer illuminar un translat que enviemos al rey de Castiella de la ordinacion de la nuestra casa e en fer figurar las letras de los cabos de officios del dito translat, e en colores e en guarnir el dito translat dozientos sexanta nueu solidos, nueu dineros barchinoneses; e d otra part treballestes en translatar las coronicas del rey don Jaume por tiempo de mas de mey anyo, el qual translat diemos a la ciudat de Mallorques; por esto atorgamos dever a vos dito Joan los ditos dozientos sexanta

1) V. sobre aquest copista, vol. I, docs. CCXXXVI, CCXXXVIII, CCXXXIX.

2) Aquest codi se conserva encara avui a Mallorca, en la biblioteca del comte d'Ayamans. Segons declara la sotascripció final, acabà la seva copia en Joan de Barbastre a Barcelona l'any 1380. (Massó Torrents, *Historiografia de Catalunya en català* : Extret de la *Rev. Hispanique*, t. XV, p. 20).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

nueu solidos, nueu dineros barchinonenses. e en remuneracion de los treballs dessuso ditos por tenor de la present, damos vos graciosament mil e cient solidos barchinoneses. mandantes con aquesta misma al regent de present la nuestra scrivania e a cualquiere otro qui por tiempo sera recebidor de los dineros de los nuestros siellos, que los ditos dozientos sexanta nueu solidos, nueu dineros barchinoneses por vos bistrahidos ensemble con los ditos mil e cient solidos barchinoneses que de gracia vos damos, paguen a vos dito Johan o a qui vos quirredes de los ditos dineros. recobrando ne en la paga que vos en sera feyta la present com apocha de paga. en testimonio de las ditas cosas, mandamos la present esser feyta con nuestro siello siellada. dada en Barchinona, a .xxvii. dias de junio, en el anyo de la natividad de Nuestro Senyor .mccclxxxvi. rex Petrus.

Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo de Avellaneda.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1375, f. 81 v.

CCCV

Barcelona, 11 juliol 1386

PERE III ENVÍA A L'ABAT DE POBLET UNS ESCUTS, UNA TARJA Y UNA SENYERA PERA QUE SIGUIN COLOCATS DEMUNT LES TOMBES REYALS EN AQUELL MONASTIR

Lo rey.

Honrat abat. trametem vos per frare Jacme Carbo dos escuts lonchs e una targe e una senyera ab senyal, los quals escuts havem ordonat e volem que sien posats e estiguen continuament, ço es la un en la sepultura del rey n Amfos, e la targe e la senyera estiguen ben conservades en la sagristia, posadores apres nostra fi sobre nostra sepultura, on estiguen continuament, segons d aço vos informara pus largament lo dit frare Jacme Carbo que us tramettem per aquesta rao. dada en Barchinona sots nostre segell secret, a .xi. dies juliol de l any .mccclxxxvi. rex Petrus.

Dirigitur abbati monasterii Populeti.

Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo Sirvent.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1372, f. 153 v.

1) Un document semblant an aquest, de 15 de juliol de 1384, en el que'l rey demana uns escuts pera posarlos en les sepultures dels seus predecessors enterrats en el monestir de Poblet, va ser publicat per en Coroleu (Op. cit., p. 35; reg. 1282, f. 144 v.).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCCVI

Girona, 18 agost 1386

L'INFANT JOAN ESCRIU A ROBERT DUCH DE BAVIERA, COMUNICANTLI HAVER LLEGIT LA CARTA QUE LI VA ENVIAR PER MEDI DE SOS MUSICHS, QUE HAN PASSAT UNA TEMPORADA EN LA CORT DEL PRIMOGENIT D'ARAGÓ. LI DEMANA FINALMENT CAVALLS ALEMANYS.[1]

Inclite dux et consanguinee carissime. litteras vestre magnificencie quas nobis vestri latores presentium ystriones,[2] in quarum melodia suavi donec in curia nostra fuerunt, maximum delectamen suscepimus, obtulerunt, cum ylaritate perlegimus, ex quibus dum earum series vestrum et magnifici vestri geniti Ruperti et quinque filiorum eiusdem, carissimorum consanguineorum nostrorum statum prosperum patefecit, consolationem vere sumpsimus vehementem, vestram magnificentiam deprecantes attentius quatenus inde velitis nos quociens opportunum habueritis reddere certiores. per hoc enim tanto uberius noster animus jocundabitur, quanto ferventius vos et vestra diligimus et cupimus vestre quidem felicitatis augmentum. et quare ex ipsarum continentia litterarum accepimus vestram utique nobilitatem magnificans consolari cum de prospero statu nostro sibi felicia

1) Segueix en el registre altra carta, demanant també cavalls, als següents personatges : Ruperto prejuniori duci Bavarie; Frederico id.; Ruperto dei gratia seniori duci Bavarie; Stephano, duci Bavarie; Johanni, duci Bavarie; Asberto juniori, duci Bavarie y al Duch de Munts (f. 107 v.).

Entre'ls registres del rey Pere, hem trobat una carta datada a Barcelona el 30 de juliol de 1386 (reg. 1292, f. 25), on el rey recomana el ministrer Vinque Vertinboch a diversos princeps d'Europa, inglesos y alemanys en sa major part, tal com s'indica en la sotascripció següent:

Fuit directa duci Eboracie.

Fuerunt facte decem septem similes et expedite sub eisdem signo, mandato et kalendario, quarum una fuit directa regi Castelle et Legionis ac duci Alancastrie.

Item alia regie Anglie. item alia regi Navarre. item alia infanti Navarre. item alia duci Glacestrie. item alia comiti Fuxensis. item alia nobili viro Echernardo de Meyrod. item alia Frederico, duci Bavarie. item alia Vencilao, romanorum regi. item alia duci de Guliber. item alia ducisse Barbancie. item alia duci Bavarie. item alia duci Austrie. item alia duci Bavarie, Estephano. item alia Alberto, duci Bavarie. item alia duci de Guclere. item alia Ruberto, duci Bavarie et comiti Reni.

2) Heverli y Uret, ministrers del Duch de Baviera, als quals dona guiatges pera tornar en Alemanya el 19 del mateix mes (f. 107 v.).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

referuntur, noveritis quod nos et inclita infantissa Iolans, consors nostra carissima, necnon inclitus infans Jacobus primogenitus noster, et inclite infantisse filie nostre, corporea sospitate gaudemus, gratia salvatoris, qui hoc idem vobis propicius juxta votum concedat. ulterius, inclite dux et consanguinee carissime, quia in corseriis sivi equis alamanicis, qui in ipsis vestris partibus nutriuntur, potius quam aliis delectamur, precibus nostris aducimus quatenus unum corserium sive equm trotantem pro nostre persone servicio nobis, si placuerit, infallibiliter transmittatis. et si que de partibus istis grata vobis occurrerint, confidenter nobis rescribite, qui per omnia vestris affectibus desideramus amicabiliter et efectualiter complacere. datum Gerunde, sub nostro sigillo secreto, .xviii. die augusti, anno a nativitate Domini .mccclxxxvi. primogenitus.

Infans Johannes primogenitus Aragonum, dux Gerunde et comes Cervarie, inclito et magnifico Ruperto juniori, dei gratia duci Bavarie et comiti Palatino, regni sacri Imperii electori et consanguineo nostro carissimo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1674, f. 107.

CCCVII

Barcelona, 13 setembre 1386

Pere III mana a fra Bernat Armengol, prior provincial dels Predicadors y als definidors del Capítol de l'Orde que ha de celebrarse a S. Mateu, que donguin el lectorat principal de teología en el convent de Barcelona, a fra Antoni Ginebreda, y en segon lloch a fra Pere Albi.

Petrus etc. religiosis et dilectis nostris fratri Bernardo Ermengaudi in sacra theologia magistro ac ordinis fratrum Predicatorum priori provinciali in provincia Aragonum, necnon difinitoribus provincialis capituli in villa Sancti Mathei regni Valencie de proximo celebrandi salutem et dileccionem. fidedigna relacione percepimus quod licet principalis theologie lectoratus conventus dicti ordinis Barchinone, ubi est eiusdem ordinis studium generale, de directo et secundum rigorosum cursum dicti generalis studii et provincie antedicte debeatur omnimode primo loco seu gradu fratri Antonio Ginebreda et secundo fratri Petro Albi, eiusdem ordinis; tamen nonnulli prefatum lectoratum surreptive et per salarium et de facto pocius quam de jure obtinere seu potius occupare nituntur. cumque eo

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

quare obstante nostra indiferentia de et super talibus vel similibus ad alium superiorem recursus haberi non potest, nostra intersit super his et similibus quantum commode possumus providere, religionem vestram attentius deprecamur quatenus, si ita est, dictum fratrem Anthonium Genebreda vel eo impedito quandocumque aut nolentem dictum fratrem Petrum Albi et neminem alium pro lectore principali dicti conventus Barchinone in actis dicti vestri capituli ponatis et effectualiter assignetis, quibusvis aliis provisionibus, litteris seu mandatis contrariis obsistentibus nullomodo. scituri quod nobis ex isto servicium impendetis gratissimum, et contrarium, quod nullatenus opinamur, molestum admodum gereremus. datum Barchinone, sub nostro sigillo secreto, .xiii. die septembris, anno a nativitate Domini .mccclxxx. sexto. rex Petrus.

Dominus rex, supplicante Raimundo de Cervaria, decretorum doctore, mandavit mihi Bartholomeo Sirvent.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1292, f. 59 v.

CCCVIII

Girona, 22 setembre 1386

L'INFANT JOAN APROVA'L DIBUIX D'UN HORARI QUE'S FA FER A VALENCIA

Lo primogenit.

Vostra letra havem reebuda ensemps ab lo pergami en qu es pintat l orari, lo qual nos par bo, perque fets lo fer prestament e digats al bisbe que l nos trameta per certa persona, e vos tenits ho a prop que s faça fer, car plasser nos en farets. dada en Gerona sots nostre segell secret, a .xxii. dies de setembre de l any .mccclxxxvi. primogenitus.

Rectori sancti Andree Valencie.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1674, . 132.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCCIX

Barcelona, 16 octubre 1386

En Jaume de Mitjavila, beneficiat de Montserrat, doná en testament un llibre anomenat Speculum juris al convent del Carme de Girona, ab la condició de que anyalment celebressin un aniversari per la seva ánima. En Bernat Enrich de Manresa deté'l llibre ilícitament, y el rey mana que l'entregui al prior de l'esmentat convent.

Petrus etc. dilectis et fidelibus nostris vicario et baiulo Minorise ac universis et singulis officialibus nostris vel eorum locatenentibus ad quos pertineant infrascripta, salutem et dilectionem. assercione venerabilis et religiosi ac dilecti nostri fratis Philipi Riboti, in sacra pagina professoris, prioris provincie Cathalonie, ordinis beate Marie de Montecarmelo, percepimus querelose quod Jacobus de Mediavilla, presbiter beneficiatus in ecclesia beate Marie de Monteserrato, quondam, in remedium anime sue, in suo ultimo testamento confecto in posse Berengarii de Treserris, notarii Minorise, legavit conventui et monasterio dicti ordinis civitatis Gerunde quendam librum vocatum speculum juris, sic tamen quod fratres dicti conventus teneantur celebrare annuatim pro anima sua unum aniversarium ut in legato predicto est plene contentum; sed Bernardus Eymerici miles habitator Minorise, seu eius uxor, in detrimentum et periculum animarum suarum, dictum librum detinent penes se indebite occupatum, quapropter supplicato nobis humiliter super hiis debite provideri operibus pietatis intenti, vobis et cuilibet vestrum dicimus et precipiendo mandamus sub pena mille morabatinorum auri nostro erario applicandorum, quatenus visa presenti, facta nobis fide de dicto legato, precipiatis et penam imponatis ex parte nostri mille morabatinorum predicto militi et eius uxori, et etiam cuicumque tenenti dictum librum, quod ipsum tradant incontinenti dicto priori provinciali aut dicto conventui seu eorum procuratori, quandocumque inde fuerint requisiti, ipsis tamen priore seu conventu caventibus et obligantibus idonee dictum celebrare aniversarium annuatim et cetera alia complentibus, si qua sunt in dicto legato ad eos spectantia quovis modo. ubi vero predicti miles et eius uxor ac quivis alii detinentes seu habentes dictum librum ipsum tradere noluerint aut renuerint, mandamus vobis et vestrum cuilibet sub

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

pena predicta, quod penam quam eis imposueritis integre exigatis, et ut liber predictus facilius haberi possit, mandamus vobis quod in locis assuetis faciatis predicta publice nuntiare ut inde nullus valeat ignorantiam allegare. ceterum mandamus vobis ut si forsan predicti prior et conventus aut eorum procurator petierint copiam dicti legati, ipsam eis tradi faciatis, taliter in predictis omnibus et singulis vos habendo, quod dictus liber haberi valeat, predictosque priorem et conventum non videamus pro predictis amplius querelantes. aliter certificamus vobis quod ultra penam predictam, omnia damna, sumptus et interesse que predictum priorem et conventus facere opportuerit vestri culpa, a bonis vestris integre exigemus. datum Barchinone, .xvi. die mensis octobris, anno a nativitate Domini millessimo .ccclxxxvi. rex Petrus.

Dominus rex mandavit mihi Barthomeo de Avellaneda.

Arx. Cor. Aragó, reg. 855, f. 168 v.

CCCX

Barcelona, 3 març 1387

El rey Joan encarrega vint dotzenes de pergamins pera la copia d'uns llibres que fa fer

Lo rey.

Nos havem mester .xx. dotzenas de bells pregamins e ben delicats e adobats a ops d alguns libres que fem fer per a la nostra cambra; e axi manam vos que ls nos tremetats prestament com abans puxats, car nos manam a nostra mestra racional que us resebe en compta ço que costaran, vos restituent a ell solament la present letra. dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .iii. dies de març del any .mccclxxxvii. Petrus secretarius.

Fuit missa Guillelmo Miro procuratori regali in comitatibus Rossilionis et Ceritanie.

Dominus rex mandavit mihi Petro de Beviure.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1675, f. 64.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCCXI

Barcelona, 27 abril 1387

EL REY JOAN RECOMANA A LA REINA DE FRANÇA FRA BERENGUER DES GUANECS,[1] ASSIGNAT PERA LLEGIR SENTENCIES A PARÍS

Molt cara neboda. molt nos es plasent saber noves de vostra salut e bon stament, perque us pregam que tota vegada que us sia avinent nos en vullats certificar. de nos, molt cara neboda, vos placia saber que som, merce de Deu, en bona convalescencia del accident que havem haut. axi mateix, molt cara neboda, sapiats que l sant pare, guardant los merits de bona vida e honesta religio e la sciencia de que es dotat lo religios e amat nostre frare Berenguer des Guanecs del orde del frares Menors, natural nostre de la provincia de Cathalunya, ha assignat lo dit frare Berenguer a legir sentencies a Paris, e com axi per la suficiencia del dit frare Berenguer com per esguard de molts cavallers e scuders acostats ab ell en deute de parents servidors nostres, hajam afeccio que l dit fra Berenguer obtenga la dita lectura, segons que es proveit per lo pare sant, per ço, molt cara neboda, afectuosament us pregam, que per honor nostra, havent lo dit fra Berenguer per recomanat, en ço que sobre lo dit fet haia a deliurar ab nostre molt car cosi lo rey, vostre marit, e ab lo canceller et maestres en theologia del studi de Paris, hi vullats dar tot endreç e ajudar li be de vostres prechs e intercessio e en altre manera, de guisa que haia bon recapte de ço que ha mester ne demana per la dita lectura. e si res vos plau que nos façam, francosament nos ne scrivits. molt cara neboda, lo sant sperit sia vostra guarda tostemps. datum en Barchinona, sots nostre segell secret, a .xxvii. d abril l any .mccclxxxvii. lo rey d Arago.

Regine Francie.

1) Va ser lector en teología y batxiller en el convent de Barcelona. Clement VII el recomanava pera llegir sentencies a París en 1387, lo mateix que'l rey Joan en la carta que publiquem. (Denifle, op. cit., III, 441).

Va magistrarse en 1378 y ab aquest motiu el rey li concedía el 24 de novembre 50 florins d'or d'Aragó (reg. 1363, f. 19). El día 20 del mateix mes manava Pere III que fos entregada an aquest frare l'herencia de son pare Guerau de Guanechs, domiciliat al Panadés, mort l'any de les grans mortalitats (reg. 801, f. 59).

Digitized by Google · Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Similes fuerunt facte verbis competenter mutatis duci et ducisse de Bar, sub eisdem data et signo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1675, f. 132 v.[1]

CCCXII

Barcelona, 17 juny 1387

JOAN I MANA QUE'S RESTITUEIXIN AL MONESTIR DE SANTA FE, DE LA DIÓCESIS DE SARAGOÇA, ELS LLIBRES Y ALTRES OBJECTES QUE LI FOREN ROBATS PER EN BERNAT RULL DE BERGA

Johannes etc. fidelibus vicario Berge et Bergitani ac bajulo ville Berge, aliisque oficialibus nostris ad quos spectet, presentibus et futuris, eorumque locumtenentibus, salutem et gratiam. clamosa insinuatione facta nobis reverenter per venerabilem et religiosum ac dilectum nostrum fratem Michaelem de Podio, abbatem monasterii sancte fidis, ordinis Cisterciensis, diocesis Cesarauguste, capellanum maiorem incliti infantis Martini, carissimi fratris nostri, accepimus, quod pridem mortuo fratre Berengario Rull, abbate dicti monasterii sancte fidis, predecessore dicti exponentis, Bernardus Rull de Berga, frater dicti abbatis, qui, eodem abbate vivente, dictum monasterium regebat, quadam nocte, dei timore posposito et nostram correccionem non verendo, fregit quasdam caxias sive cofres dicti monasterii et inde extraxerit bona sequentia videlicet : unam aludam çafrani, duas taceas argenti deauratas, ponderantes tres marchas, tres taceas argenti albas ponderantes alias tres marchas, unam corrigiam argenti, quinque cloquearia argenti, duos calices argenti deauratos ponderantes quinque marcas, aliquos libros juris et medicine, unam pulcram bibliam, unum librum florum sanctorum, octo magnas tovallias, .viii. paria linteaminum, unum copertorium sirici, duas magnas vanovas, tres cucullas, tunicas, mantellum et supertunicale panni de Londres, unum pulcrum et magnum lapidem pretiosum vocatum vincle, decem coldos panni albi, certam peccunie quantitatem de blado dicti monasterii quod vendiderat, duas ballistas et duos enses, et omnia ista bona in quodam mulo qui erat dicti monasterii, clam oneravit et furtive a dicto monasterio extraxit, eaque cum

1) Segueixen cartes de recomanació semblants, dirigides als mestres de Teología de l'Universitat de París y al Duch de Borbó.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

dicto mulo secum duxit et adhuc tenet occupata indebite et injuste. quocirca supplicato nobis humiliter per dictum abbatem ut dicta bona sic malo modo oblata, sibi et dicto suo monasterio restitui facere dignaremur, hac suplicacione benigne admissa, vobis et cuilibet vestrum dicimus et districte precipiendo mandamus expresse et de certa sciencia, sub ire et indignationis nostre incursu, quatenus de dicto Bernardo Rull vos idonee assecuretis et bona sua omnia inventarietis et alias provideatis ne abscondi vel distrahi valeant. et si alibi de bonis superius expressatis vel aliis que fuerunt dicti quondam abbatis vel eius monasterii repereritis, ea emparetis et sequestretis ad hoc ut cum constiterit ea dicto supplicanti et eius monasterio pertinere, sibi restitui valeant prout decet, super his taliter vos habendo quod de negligencia non possitis redargui, alias ascribetur et merito culpe vestre. datum Barchinone, sub nostro sigillo secreto, .xvii. die junii, anno a nativitate Domini millessimo .ccclxxx. septimo. Franciscus ça Costa.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1867, f. 6.

CCCXIII

Barcelona, 18 agost 1387

El rey mana als consellers de Vich que obliguin an Nicolau Perer, mestre en arts, y als seus deixebles que abandonin la casa on tenen instalada l'escola, per haver transcorregut ja en excés el temps per al qual fou llogada.

Johannes Dei gratia etc. fidelibus nostris bajulo, consiliariis et aliis quibusvis officialibus civitatis Vici, vel eorum locumtenentibus ad quos subscripta pertinere quomodolibet dinoscantur, salutem et gratiam. supplicacionis humilis per fidelem de thesauraria inclite Iolantis regine Aragonum, consortis nostre carissime, Johannem Michelis nobis exhibite series continebat, quod licet tempus ad quod Jacme Cirer quondam, civis dicte civitatis, conduxit tempore quo vivebat Nicholao Perer, magistro in artibus, et tunch tenenti scolas in dicta civitate, quoddam hospicium dicto supplicanti ex successione dicti Jacobi pertinens, ad opus tenendi ibidem scolas, diu est affluxerit, attamen scolares inibi stantes contradicunt ipsi Johanni vel eius procuratori hospicium id deserere, ut tenentur ob talorem vestrorum consiliariorum predictorum, in eiusdem Johannis dapnum et preiudicium valde notum. propterea supplicato nobis super hiis de justicie remedio provideri,

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

vobis et cuilibet vestrum dicimus et mandamus expresse sub pena ducentorum florenorum auri nostro erario si contrafeceritis applicandorum quatenus, omni mora cessante, si premissa repereritis fore vera, scolares prefatos vel alios dictum hospicium detinentes compellatis rigide, prout decet, ad desserendum ipsi Johanni vel eius procuratori hospicium supradictum, necnon ad solvendum sibi omne id quod pro logerio de eodem repereritis debuisse. datum Barchinone, .xviii. die augusti, anno a nativitate Domini millessimo .ccclxxx. septimo. Franciscus ça Costa.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1829, f. 13 v.

CCCXIV

Vilafranca del Panadés, 14 desembre 1387

EL REY MANA QUE LES PAGUES DEGUDES A MESTRE JOAN BATET, CAPELLÁ Y ESCRIVÁ DEL REY PERE, NO LI SIGUIN ENTREGADES FINS QUE HAGI ACABAT D'ESCRIURE UNS LLIBRES PERA LA CAPELLA DEL REY JOAN.

Lo rey.

Ja sabets com nos havem assignats tots los deutes qui eren deguts a la scrivania de nostre pare a qui Deus perdo, a les quitacions qui son degudes als scrivans e capellans del dit senyor e vos sots distribuidor de aquells, entre ls quals capellans es mestre Johan Batet, qui scrivia libres al dit senyor rey; on com nos vullam e haiam ordonat que la part pertanyent al dit mestre Johan en cascuna paga sia deposada en poder del religios e amat nostre frare Berenguer Splugues, lochtinent de capella maior nostre, o en loch seu de frare Loys companyo seu, qui es aqui, e que aquells tinguen totes les quantitats que li pertanguen dels dits deutes, tro a tant que ell haje acabats alcuns libres que te per escriure de la nostra cappella, dehim e manam vos que aquesta nostra ordinacio tingats e observets e no y contravingats per alcuna raho. certificants vos que si el contrari fayets, que nos ho fariem paguar de vostres bens. dada en Vilafrancha de Penedes, sots nostre segell secret, a .xiiii. dies de deembre en l any de la nativitat de Nostre Senyor .mccclxxxvii. Franciscus ça Costa.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo de Jonquerio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1952, f. 87.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCCXV

25 abril 1388

AUTORISACIÓ PER JOAN I D'UN TESTIMOMI NOTARIAL DECLARANT QUE LES PROPOSICIONS DEL LLIBRE «FILOSOFÍA D'AMOR» DE R. LULL, CONDEMNADES PER L'EYMERICH EN LA VERSIÓ LLATINA, SON VERDADERES Y CATÒLIQUES TAL COM SE CONTENEN EN L'ORIGINAL CATALÀ.[1]

In civitate Barchinone die .xxv. aprilis anno a nativitate Domini .mccclxxxviii. fuit appositum signum, sigillum et decretum domini regis cuidam publico instrumento clauso per Berengarium de Busquetis, dicti domini regis scriptorem, quodquidem instrumentum est transumptum a quodam testimoniali publico instrumento in quo venerabilis et religiosus frater Bernardus Ermengaudi, prior provincialis fratrum Predicatorum et inquisitor heretice pravitatis in provincia Aragonum, frater Anthonius Folqueti, frater Franciscus Marmandi, in sacra theologia magistris et quidam alii fratres religiosi in eadem sacra theologia magistri, tam ordinis fratrum Predicatorum quam Minorum, affirmarunt et pro conclusione tenuerunt quod quidam articuli extracti et in latino positi a quodam libro Raymundi Lulli de civitate Maioricarum intitulato philosophia amoris, qui condepnati fuerant tempore domini Gregorii pape .xi., ut patent et sunt positi in latino extra dictum librum, sunt mali et erronei, ut autem continentur in dicto libro sunt veri et catholici, prout hec et alia sunt in dicto instrumento contenta. tenor vero dicti decreti sequitur sub hiis verbis:

Signum Johannis Dei gratia etc. qui huic transumpto, nostri mandato facto, auctoritatem nostram impendimus pariter et decretum ut eidem tamquam suo originali in judicio et extra fides plenaria impendatur, appositum hic manu fidelis scriptoris nostri Berengarii de Busquetis, nostraque auctoritate notarii publici in civitate Barchinone die .xxv. aprilis, anno a nativitate Domini .mccclxxxviii. regnique

1) L'acta notarial a la que's refereix el document, va ser publicada per en Custurer, *Disertaciones históricas...* dist. II, cap. II, p. 139 (V. Avinyó : *Catàlech de documents lulians;* Bol. R. Acad. de Buenas Letras, Barcelona; VI, 400).

El text català de la *Filosofia d'Amor* ha estat publicat per Mn. Costa y Llobera en el segón volum de la Comissió Editora de Mallorca (Palma, 1901).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

nostri secundo, et ad premissorum evidenciam et maiorem corroboracionem sigillum nostrum apponi jussimus impendenti. Franciscus ça Costa.

Berengarius de Busquetis mandato regis facto per vicecancellarium.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1892, 217 v.
Cf. vol. I, doc. CCCCII.

CCCXVI

abril 1388

PAGAMENT AN JAUME SOLER, BRODADOR DE BARCELONA, DE LES ORLES D'UN DRAP HISTORIAT

Item done an Jacme Soler, brodador de la ciutat de Barchinona ab albara de scriva de racio, scrit a Barchinona a .v. dies d agost del any .mccclxxxvii. la quantitat seguent, la qual li era deguda e romania a pagar per raho de certs senyals ab fullatges acabats d or e de seda, los quals de manament del senyor rey en Pere, de bona memoria, feu en la dita ciutat en l any .mccclxxxvi. e aquells feu posar sobre les orles de .i. drap d etzeytoni tenat del tauris obrat d or e de seda, istoriat de la Anunciacio fins a la Passio de Nostre Senyor e de la Assuncio de la Verge Maria, segons que en lo dit albara largament e per menut se conte, lo qual cobre: .ii. mil .xi. sol. barchs.[1]

Arx. Reyal Patrimoni, compte IIII de Pere Marrades, f. 172 v.

CCCXVII

Saragoça, 13 juny 1388

JOAN I, NECESSITANT EL PINTOR LLUÍS BORRASSÁ PERA LA SEVA CORONACIÓ, LI CONCEDEIX UNA PRÓRROGA DE TEMPS PERA TERMINAR LES OBRES QUE TENÍA COMPROMESES AB ALGUNS PARTICULARS.

Johannes etc. dilectis et ffidelibus universis et singulis officialibus nostris vel eorum locatenentibus ad quos presentes pervenerint seu pertinere dinoscatur infrascripta, salutem et dileccionem. quia, ut percepimus, Ludovicus Borraçani pictor

1) Al marge diu : *Albara, e contesi que l dit drap es notat al capella maior per lo dit escriva de racio.*

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

civitatis Barchinone, promisit et se obligavit cum certis penis in obligacionibus inde factis adjectis, ad perficiendum et dandum infra certum tempus aliquibus personis diversa opera per ipsum racione sui officii fienda et perficienda, nosque aliquibus negociis nostre felicis coronacionis ipsum necessarium habeamus, et huius respectum et utique ad supplicacionem humilem quorumdam domesticorum nostrorum, tempus perfeccionis et operacionis operum predictorum dicto Ludovico Borraçani ex nostra regalia hinc ad festum nativitatis Domini proxime instantis presentis serie elongandum duxerimus et etiam prorrogandum; ideo vobis et cuilibet vestrum dicimus et mandamus firmiter et expresse quatenus, non obstantibus aliquibus obligacionibus vel securitatibus per dictum Ludovicum factis pro premissis et penis in eisdem apponitis, eciam si sint sacramento et homagio vallato, que omnia ex plenitudine nostre regie potestatis tollimus et levamus ac locum habere nolumus durante tempore supradicto, elongamentum nostrum huiusmodi teneatis firmiter et inviolabilibiter observetis et observari omnino faciatis, cum nos de certa sciencia sic fieri et per nos compleri providerimus et velimus. datum Cesarauguste, sub nostro sigillo secreto, .xiii. die junii, anno a nativitate Domini .mccclxxxviii. rex Johannes.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo de Jonquerio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1869, f. 9.

CCCXVIII

Vilafranca del Panadés, 22 janer 1388

JOAN I MANA AGAFAR L'ESCULPTOR JOAN DE DULFA DE BRABANT, ACUSAT DE FURT

Lo rey.

Tresorer. com en Johan de Dulfa de Barbant, entellador de ymaginaria, sia delat que ha furtats e amagats en la ciutat de Barchinona e en altres parts de nostra senyoria molts diners e altres robes e bens qui eren de Anequer quondam ministrer de casa nostra, qui es mort sens hereter, e tots los dits diners e bens que munten a grans quantitats, com a bens vagants pertanguen a la nostra cort, manam vos espressament que l dit Johan de Dulfa, lo qual segons som informats es en la ciutat de Barchinona, façats pendre per lo veguer de Barchinona, al qual nos per altra letra nostra, dada axi com dejus, manam que us creega d aço que vos li direts de

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

part nostra, per manera que los dits diners e bens puxam segons que s pertany recobrar e haver. e si per mills conexer e trobar lo dit Johan de Dulfa havets necessaria informacio alguna, hajats aquella d aquells ministrers de casa nostra qui aqui sien, car ells o alguns d ells lo conexeran. e en aço hajats aquella diligencia que s pertany. dada en Vilafranca de Penedes, sots nostre sagell secret, a .xxii. dies de janer del any .mccclxxxviii. Franciscus ça Costa.

Bonanatus Egidii mandato regis facto per locumtenentem thesaurarii.

Arx. Cor. Aragó, cartes reyals de Joan I, núm. 168.

CCCXIX

Saragoça, 19 juliol 1388

El rey Joan recomana fra Joan de Montçó al Sant Pare
ab motiu de la causa que ab els teòlechs de París se li segueix en la curia papal[1]

Pater sanctissime. inter alios fratres Predicatorum ordinis nostros naturales et subditos quos amamus sincerrime, religiosum virum fratrem Johannem de Montesono in sacra theologia magistrum quodam singularitatis affectu diligimus, nedum sue respectu scientie qua ornatur eximie, sed potius suorum laudabilium morum quibus multimode venustatur. quamobrem zelantes eundem tractari in cunctis utiliter, supplicamus humiliter et excorde quatenus in causa quam cum magistris Parisiensibus Romana ducit in curia, nullam sibi patiamini, pie pater, injusticiam fieri, nec aliter nullum gravamen inferri, quinymo eum habere dignemini in sua justicia et ipsius expedicione felici propensius recomissum, et reputabimus istud ad gratiam specialem. almam vestram personam conservare dignetur Altissimus ecclesie sue incolumem per tempora spatiosa. datum Cesarauguste, sub nostro sigillo secreto, .xix. die julii anno a nativitate Domini .mccclxxxviii. rex Johannes.

Bartholomeus Sirvent mandato domini regis facto ad relationem Petri de Artesio milite, consiliario et camarlengo.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1870, f. 20 v.
Cf. doc. CXCI.

1) Segueixen en el registre altres cartes de semblant contingut, dirigides al cardenal de Viviers, y al colegi de cardenals. Ab data del 30 d'igual mes, el rey mana a fra Joan de Montçó, llavors resident a Avinyó, que comparegui tot seguit a la cort reyal (f. 21 del mateix registre).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCCXX

Montçó, 5 desembre 1388

Joan I escriu al rector y universitat de l'Estudi de Lleyda, que tornin a posar en Guillem de Coll en el carrech de bedell, del que injustament va serne privat pel cardenal d'Aragó.[1]

Johannes Dei gratia rex Aragonum etc. dilectis nostris rectori, doctoribus, consiliariis, lectoribus et scolaribus quibuscumque universitatis generalis studii Ilerdensis ac aliis ad quos presentes pervenerint et infrascripta spectent, salutem et dilectionem. relacione veridica, non sine cordis nostri displicentia, nostras noviter pervenit ad aures, quod dudum cardinalis Aragonie apostolice sedis legatus non advertens quanta ex hoc nobis ac juribus et regaliis nostris intulit preiudicia, falcem suam ponens in segetem alienam, Guillelmum de Colle bedellum dicti studii Ilerdensis, laicum et jurisdiccioni nostre inmediate subiectum, quem pretendebat diversis irretitum criminibus fore ac in scismate pertinaciter remanere, a suo bedellie officio, quod totaliter profanum est nostrique auctoritate confertur, privavit de facto, si privatio dicti potuerit, vobisque mandavit ut ipsum Guillelmum ad dictum officium bedellie vel aliquos eius actus non reciperetis de cetero, sed ipsum a vestro consortio abiceretis penitus cum effectu. verum cum nolimus sicuti nec debemus pati tanta nobis et juribus nostris preiudicia subinferri, nec ipsam privationem, si nobis antea nota esset, tanquam invalidam et nobis qui dictum officium possumus et consuevimus conferre ad libitum ac juribus nostris preiudicialem, non promisissemus aliqualiter observari, vobis ideo et vestrum singulis dicimus et districte precipiendo mandamus expresse et de certa scientia, sub nostre ire et indignationis incursu, quatenus dictum Guillelmum de Colle pro bedello dicti studii habeatis, sibique, prout ante privationem predictam erat solitum, respondeatis de omnibus ipsius officii emolumentis et juribus, ipsa privatione, quam factam fuisse per non habentem potestatem legitimam et nullam per consequens nunciamus, in aliquo non obstante. alioquin cum dictum studium a predecessoribus nostris recolende memorie fundatum extiterit et pluribus privilegiis, libertatibus et immunitatibus decoratum, sitisque jam vos satis culpabiles quia

1) El cardenal Pere de Lluna, llegat de Clement VII a Aragó desde 1378.

privationem predictam, quam nostris iuribus videbatis preiudicialem, ad nostram non deduxeratis noticiam, certificamus vos quod tam pro culpa preterita quam futura vos dure curabimus castigare. datum in Montessono, sub nostro sigillo secreto .v. die decembris, anno a nativitate Domini. m. ccc. lxxx. octavo. rex Johannes.

Bonanatus Egidii mandato regis facto per vicecancellarium.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1870, f. 77.[1]

CCCXXI

Montçó, 2 desembre 1388

JOAN I DEMANA UN LLIBRE DE GUISES I DIVISES NOVELLES, PERA'LS SEUS BRODADORS, AIXÍ COM TAMBÉ LA VINGUDA DEL PINTOR FRANCÉS JACO TORMO[2]

Lo rey d Arago.

Vezcomtes. axi com sabets nos havem aci de assats abtes brodadors qui broden continuament nostres robes per a la festa de Paschua florida, en la qual entenem a lexar lo dol e portar e arrear nos axi be o mils que james; mas fallen lus mostres de guises e divises novelles, perque us manam que prestament ne façats fer un libre on ne haia de diverses maneres e de les pus belles e pus estranyes e plasents que esser puxen, e que l haiam com abans porets. noresmenys fets vostre poder que Jaco Tormo, lo qual dien que es tan abte pintor, venga a nostre serviy e que amen dos de sos baylets qui li aiuden, car nos li darem per si e per los dits .ii. aiudants dos florins cascun dia, be que ns plaura que vosaltres assagets si per

1) Al f. 47 del mateix registre hi ha una carta al Cardenal d'Aragó, datada el 12 de setembre, demanantli que restitueixi el Guillem de Coll en el seu antich ofici de bedell. La rahó per la qual va serne privat, era l'haverse significat com urbanista abans de la declaració del rey en favor del Papa d'Avinyó, *prout licitum erat unicuique* segons reconeix D. Joan. Cap alusió se fa en aquesta lletra, escrita ab molta suavitat, a l'intromissió en la jurisdicció reyal, a la que ab tanta energía fa referencia la carta endreçada a l'Universitat.

2) En Puiggarí (*Algunos artistas catalanes inéditos: Memorias de la R. Acad. de Buenas Letras*, Barcelona, III, 79) publica unes cartes que's refereixen al mateix pintor (el nom el llegeix *Jaco Tuno)* dirigides al Vescomte de Roda. L'enviava a cercar a París, pera que provehís de mostres a sos brodadors, encarregant que *sapia ben formar e propiament divisar figures de persones e resemblar fisonomies de cares* (reg. 1954, ff. 73 y 85). Cf. també Sanpere y Miquel, *Los cuatrocentistas catalanes*, I, 30.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

menys lo porets haver. e axi dats en tot bon recapte e prestament, pero no tardets vostra venguda. data en Muntso, sots nostre segell secret, a .ii. dies de deembre del any mil .ccc. lxxxviii. rex Johannes.

Dominus rex mandavit mihi Petro de Beviure.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1870, f. 73 v.

CCCXXII

Montçó, 6 janer 1389

AB MOTIU DEL PROCÉS EMPRÉS CONTRA FRA JOAN DE MONTÇÓ, JOAN I DEMANA AL PAPA QUE L'EXAMEN DE LES PROPOSICIONS IMPUGNADES SE FACI EN LLOCH SEGUR PER AL DIT FRARE, O BÉ SENSE QUE TINGÚI DE SERHI PRESENT.

Beatissime pater. intellecto quod licet religiosus et dilectus frater Johannes de Montesono, Predicatorum ordinis, in sacra theologia professor, dudum a Parisiensi studio, ubi certas in factis catholice fidei conclusiones proposuerat, a quibusdam ipsius studii magistris postea impugnatas, Romanam adiisset curiam, propterea subiturus examen; et exposita coram sanctitate vestra per eum sua intencione publice super eisdem et a suis adversariis demum impugnata, petiisset tunc et inde pluries super obiectis huiusmodi competentem et securam audienciam sibi dari, ea tamen fuit diutius dilatata, et cum interim, occurrentibus ei aliis quibusdam negociis arduis, ad has partes redire necessario cogeretur, mox cum recessit a curia, ubi continue remanserat anno uno, per eandem curiam, flagitantibus ipsius fratris Johannis emulis, fuit contra ipsum ad citationes processum, quod plus videtur ex malicia instigantium quam facti justicia processisse; et vere, pater sanctissime, si huius fratris merita colebantur, ut decet, sua potius conditione laudabili et sufficiencia magno vestro et ipsius curie debuit stabiliri favore, quam sic indebite, reverentia clementie vestre salva, tractari, cum nichilominus ab initio scismatis ecclesie perorrendi viam veritatis agnoverit et expresserit et vestre sanctitatis in his partibus verus pugil fuerit et contra adversantes fidelissimus propugnator; supplicamus idcirco sanctitati eidem humiliter et excorde quatenus, honoris nostri intuitu, et premissis et aliis que nunc ex causa silentio preterimus attentis, dignemini citaciones ac processum huiusmodi revocare, dictoque fratri Johanni ac nobis pro eo unum concedere de duobus videlicet, aut quod dicti examinis locus tutus

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

assignetur eidem, ne adversariorum suorum tribuletur potencia nec inopia confundatur, aut quod sanctitas vestra, eo absente, discuti mandet solemniter conclusiones prefatas, et enim quicquid sancta decreverit mater ecclesia super eis, paratus est idem frater Johannes, literatorie vel alias certificatus, legitimum credere, docmatizare firmiter et credere. hoc enim, pater sancte, votis nostris occurret valde acceptum et proinde beatitudini vestre dignas gratias et laudes referemus. almam personam vestram conservare dignetur Altissimus ecclesie sue sancte incolumem per tempora longiora. datum in Montessono, sub nostro sigillo secreto, .vi. die januarii anno a nativitate Domini .m. ccc.lxxx.ix. rex Johannes.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1870, f. 144.[1]
Cf. doc. CCCXIX.

CCCXXIII

Montçó, 19 febrer 1389

JOAN I CONCEDEIX GUIATGE AN JOAN ROMEU,[2] BATXILLER EN DECRETS, QUE VA A L'ESTUDI DE TOLOSA

Johannes Dei gratia rex Aragonum etc. dilectis universis et singulis officialibus et custodibus passuum et prohibitarum rerum et aliis subditis nostris ubilibet constitutis, ad quem seu quos presentes pervenerint, salutem et dileccionem. quia fidelis noster Johannes Romei, diocesis Tarracone, bacallarius in decretis, versus Tholosanum studium suos dicat habere meatus, vobis propterea et cuilibet vestrum dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse quatenus eundem Johannem cum uno cosero pili virmili, in quo accedit equitando, transire libere permitatis, sume caventes ne eidem in persona vel coserio dampnum aliquod vel

1) Al f. 147 v. hi ha una recomanació del mateix fr. Joan de Montçó al cardenal de Valencia. V. també el fol. 149 v.

2) No es probable que pugui identificarse ab ell, de qui el document no diu que sigui frare, el fra Joan Romeu O. P., que traduí al català l'exposició dels Salms penitencials d'Inocenci III, entre 1392-1409 (Gröber, *Grundriss*, II, 2, p. 89), V. sobre aquest llibre, vol. I, doc. ccccxc. En cambi, a aquest traductor deu segurament referirse l'acord del 10 de juny de 1386 del capítol general dels Predicadors, designant pera llegir sentencies a París el primer any, fra Joan Albert de la provincia de Provença, y per substituirlo fra Joan Romeu, de la d'Aragó (Denifle, *Chartularium*, III, 423).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

gravamen inferatur, omni contradicione cessante, presentibus vero post unum mensem a data huiusmodi in antea continue numerandum minime valituris. datum in Montesono, sub nostro sigillo secreto, .xix. die februarii anno a nativitate Domini millesimo .ccc. lxxx. nono. rex Johannes.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo de Jonquerio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1871, f. 134.

CCCXXIV

Montçó, 13 març 1389

JOAN I RECOMANA L'ADMISIÓ DE L'ESTUDIANT JOAN PUJOL EN UN COLEGI DE GRAMÁTICA Y DRET DE LLEYDA [1]

Rex.

Relatu nobis innotuit fidedigno quod vos, sincere ac ferventis affectionis zelo ductus, in civitate Ilerde tam gramaticorum quam juristarum certum institueritis collegium, ex quo cleri sincera affeccio ac honoris titulus vobis advenit gubernari inconcusse jubetis (sic) et cupiamusque Johannem Pujol, filium fidelis de camera nostra Marchi Pujol, memorato collegio utique agregari, vos ex corde rogamus quatenus prefatum Johannem Pujol nobis acceptum aliorum vestri collegii studencium consorcio nostri intuitu honoris agregare placeat et velitis, sibique, ut uni ex aliis dicti collegii studentibus, necessaria integre facere ministrari. in hoc enim nobis placide servietis et vobis regraciabimur illud valde. datum in Montesono, sub nostro sigillo secreto, die .xiii. marcii anno a nativitate Domini .mccc. lxxx. ix. rex Johannes.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo de Jonquerio.

Arx. Cor. Aragó, reg 1871, f. 166 y ss.[2]

1) Per un document de 28 d'abril de 1388 recomanant el mateix Pujol per a que sigui un dels 12 estudiants d'aquest colegi (Denifle, *Archiv für Litteratur und Kirchengeschichte des Mittelalters*, IV, 262; Arx. Cor. Aragó, reg. 1952, f. 135), sabem que era a carrec den Domingo Ponç, canonge de Lleyda.

2) Al marge : *non fuit expedita*.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCCXXV

Montçó, 20 de març 1389

JOAN I RECOMANA AL SANT PARE EN PERE ÇA PLANA, RECTOR DE CILLA, AL QUAL FRA EYMERICH HAVÍA INJUSTAMENT ACUSAT Y PERSEGUIT COM HERETGE[1]

Dudum, pater sanctissime, cum dilectus noster Petrus ça Plana, rector ecclesie de Cilla, diocesis Valentine, motus pro instruccione salubri populi christiani, et ut se et nonnullos alios sacerdotes quos de crimine heresis religiosus quidam infamaverat excusaret, aliqua verba in quodam suo sermone dixisset, religiosus frater Nicholaus Eymerici in sacra theologia magister, qui inquisitorem heretice pravitatis tunc tempore se dicebat, in malicia prout accepimus glorians seu torquens invidia verba ipsa, non zelo fidei vel justicie cultus, cum essent catholica et nullo digna reatu, sed ut dicto Petro detraheret et famam suam clarioribus meritis relucentem despectibiliter lacessiret, tanquam erronea, hereticalia et inexcusabilia condemnavit, ipsumque Petrum judicavit ad perpetuos carceres et ad publicam abjuracionem et revocacionem notoriam, aliasque penitencias plurimas ignominiosas quamplurimum, quas non sine fame sue nigredine habuit Petrus ipse antequam a carcere laxaretur subire, non auditus nec in suo jure defensus, licet super his protestacio debita processisset; cuius rei causa, cum tam graves injurias nullus equanimiter ferat innoxium se penitus senciens et de jure suo confidens ad plenum, Petrus jamdictus accionem injuriarum intentavit contra dictum magistrum, et cum eo propterea in Romana dicitur curia litigare; unde cum ipsum Petrum, cuius vite et moribus utinam dicti magistri condicio responderet, optemus feliciter expediri, supplicamus humiliter et ex corde quatenus, premissorum intuitu et nostri respectu honoris, dignemini eum facere audiri plenissime, expedicionem sibi tribui celerem et eundem habere in sua justicia propensius reconmissum, taliter quod si placuerit ad nos, qui eum pro nostro servicio necessarium hic habemus, redeat expeditus feliciter intra breve. et conservet almam vestram personam

1) Sobre uns altres procesos incoats per l'Eymerich, li escrivía el rey desde Saragoça el 28 d'agost de 1388 lo següent (f. 35 del mateix registre):

Inquisidor. vostra letra havem rebuda e aquella be entesa responem vos que ns plaura vengats a nos axi com dehits ab los processes de que fets en vostra letra mencio, e la donchs, ab que vostra venguda no tardets, dir vos em nostra intencio segons que s pertanyera.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

cuncti potens Dominus ecclesie sue sancte prospere in longevum. datum in villa Montissoni, sub nostro sigillo secreto .xx. die marcii anno a nativitate Domini .m. ccc. lxxx. nono. rex Johannes.

Dominus rex mandavit mihi Petro de Beviure.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1870, f. 182 v.

CCCXXVI

Montçó, 24 abril 1389

JOAN I DEMANA AL PAPA QUE PERMETI A FRA ANTONI GINEBREDA[1] MAGISTRARSE EN TEOLOGÍA EN PRESENCIA DEL REY

Sanctissime pater. cordi habentes non modicum ut religiosus et dilectus noster cappellanus frater Anthonius Ginebreda Predicatorum ordinis, cuius magna et

1) El 23 d'octubre 1388 el rey recomanava al Sant Pare en Jaufre Boil, que li havía de parlar en favor d'en Ginebreda (f. 64). En 10 de febrer de 1389 escrivía també *super obtentu licencie sui magisterii in theologia facultate* (f. 152). Igual recomanació l'havía feta (f. 151 v.) al cardenal de Viviers Pere de Sortenaco. Cf. també vol. I, docs. CCCLXIII, CCCLXIV, CCCLXX, CCCLXXI, CCCLXXXI. An aquests documents, hi podem ara afegir les següents noticies biogràfiques : Montçó, 13-I-1384 : Pere III demana a fra B. Armengol el procés fet contra A. de G., prior dels predicadors de Mallorca, pels jurats y prohomens d'aquella ciutat (reg. 1446, f. 78 v.); Almenar, 22-V-1384 : havent resultat inocent de lo que l'acusaven, mana el rey que sigui restituit al Priorat del convent de Mallorca (reg. 1446, f. 122 v. V. també reg. 1756, f. 133); Vilafranca, 14-IX-1384 : se li concedeix una almoyna de 1000 sous barcelonesos (reg. 1285, f. 173); id., 24-IX-1384 : el rey mana se li retornin els *libros, jocalia, compota seu compotorum quaterna et alias res et bona sua que ipse tam in nostra curia quam alibi infra Cataloniam necessaria habet,* y que detenen indegudament alguns habitants de Mallorca (reg. 1446, f. 193); 10-X-1384 : el rey l'envía ab una comissió al bisbe de Vich (reg. 1285, f. 183 v.); Barcelona, 14-IX-1386 : el rey mana que se li dongui el lectorat principal de teología del Estudi General del Convent de Barcelona (reg. 1292, f. 59 v.); Figueres, 12-XI-1386 : el rey el nomena predicador de la capella reyal (reg. 1290, f. 49 v.); 28-VI-1389 : el rey diu que l'ha destinat *ad climata ultramarina pro certis curie negotiis peragendis* (reg. 1872, f. 101 v.). Joan I demanava el 4 d'agost de 1390 al Papa que se li concedís l'arquebisbat de Torres (Sardenya) (reg. 1959, f. 91 v.); Eubel no'l cita entre'ls titulars d'aquell bisbat. Bofarull, (*Historia de Cataluña,* V, 62) diu que en 1382 fou nomenat bisbe d'Atenes y que hi morí en 22-IX-1390. Eubel (I, 116) el posa, ab dubte, com nomenat per Urbà VI en 1382. Per mort del cisma, s'abjudicà de vegades un mateix bisbat contemporaniament a dos persones y fra A. de G. no degué anar may a Atenes; desde 1370 n'era arquebisbe fra Antoni Ballester, que hi residí, fins que en 1388 caigué la ciutat en poder de Rayner Acciajuoli. Al rebre Joan I en 1387 la falsa nova de sa mort, proposà pera succeirlo a Antoni Blay, O. B. M. B.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

laudabilis suficiencia hoc mereri dinoscitur, in sacra theologia magisterii culmine decoretur et huiusmodi festum faciat in nostra presentia et sub illo magistro quem nos sibi duxerimus eligendum, sanctitati vestre cui propterea trinis litteris supplicatoriis scripsimus, his quaternis humiliter suplicamus quatenus, apostolica benignitate solita, dignemini ista sibi ymo potius nobis concedere de gratia speciali. non enim dicto fratri deest voluntas se alibi magistrandi sed licenciam nostram, qui pati nolumus absentiam eius et volumus huic festo personaliter interesse. petimus igitur, pater beatissime, supplicando vicibus iteratis ut in hoc nostris dignetur clemenciam votis gratiosius complacere. almam personam vestram conservet Deus ecclesie sue sancte incolumem per tempora longiora. datum in Montessono, sub nostro sigillo secreto, .xxiiii. die aprilis anno a nativitate Domini .m ccc lxxxix. rex Johannes.

Dominus rex mandavit mihi Petro de Beviure.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1870, f. 192.

CCCXXVII

Montçó, 24 maig 1389

PETICIÓ DE JOAN I AL PAPA

PERA QUE L'ESTUDI DE LLEYDA PUGUI OTORGAR GRAUS DE TEOLOGÍA

Sanctissime ac beatissime pater. ut s. v. insigni civitati nostre Ilerdensi intra principatum nostrum Cathalonie sistenti et jam ex indulto privilegio apostolico generale obtinenti studium in quo gradus exhibentur omnes cuiuslibet sciencie et jure permisse, gradibus sancte theologie dumtaxat exceptis, dignetur indulgere liberaliter nostri honoris intuitu ut in civitate huiusmodi sacre sciencie omnes et singuli gradus etiam magisterii ac recipi valeant, sanctitati eidem humilime totis affectibus supplicamus. hoc siquidem, sancte pater, vehementer cupimus et proinde vestre clemencie laudes et gratias referemus. almam personam vestram conservare dignetur Altissimus ecclesie sue sancte feliciter et votive. datum in Montesono, sub nostro sigillo secreto, .xxiiii. die madii, anno a nativitate Domini. .m. ccc. lxxxix. rex Johannes.

Eius humilis et devotus filius Johannes rex Aragonum.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo de Jonquerio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1872, f. 76 v.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCCXXVIII

Montçó, 4 juny 1389

JOAN I EN ATENCIÓ A QUE'N BERNAT DE VILAGAYÁ, OBLIGAT DE COMPAREIXER, DEVANT DEL REY, ACUSAT DE DIVERSOS CRIMS, ES LECTOR DE L'ESTUDI DE LLEYDA, PERMET QUE SIGUI JUDICAT PEL JUTGE ORDINARI.

Johannes Dei gratia rex Aragonum etc. dilecto et fidelibus curie et vicario Ilerde eiusque assessori, universisque aliis officialibus et comissariis nostris dictorumque officialium locatenentibus ad quos presentes pervenerint et pertineant subscripta, salutem et dilectionem. pridem vobis tradidimus in mandatis ut Bernardum de Vilagayano, legum doctorem, de domo nostra, actu legentem in studio Ilerdensi, qui nonnullos de magnis criminibus inculpatos, bannitos, inimicos et acunydatos nostros receptaverat, vobis tradi per officiales episcopi Ilerdensis diligenti instancia procuraretis et ipsum nobis seu nostro cancellario ubicumque essemus remitteretis captum et bene custoditum, ut per privilegium papale nobis nostrisque predecessoribus concessum etiam de clericis de domo nostra potest fieri atque debet et Nicholaus Morato, ipsius Bernardi particeps in predictis atque complex, persequeretur per nostri fisci procuratorem, ut hec et alia in quadam littera data in villa Montissoni .iii. die madii anno proxime lapsi latius sunt contenta. nuncque ad nostram recurrens clementiam rector, doctores et universitas studii Ilerdensis nobis humiliter supplicarunt ut cum dictus Bernardus actu legat in studio memorato et dicta remissio, si nobis fieret, ipsi studio et eius studentibus impartiretur non modicum detrimentum, cum cessaret lectura et alia ipsis preiudicialia pererentur, dignaremur predicta ommittere et ipsum Bernardum permittere coram ipsius ordinario judice judicium subintrare; nosque dicta supplicatione benigne admissa, dicti studii intuitu quod dirigi volumus et nullatenus perturbari, et aliis justis causis ad hec nos moventibus, vobis et vestrum singulis dicimus et mandamus de certa scientia et expresse, sub pena mille morabatinorum auri a quolibet contrafaciente vestrum irremisibiliter habendorum nostro erario applicandorum, quatenus a predictis requisitione et aliis per nos vobis cum dicta littera seu aliter inde mandatis, protinus et penitus desistatis et si quid processistis, id revocetis dictumque Bernardum eius ordinario relinquatis juxta eius deme-

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

rita puniendum, cum nos de certa scientia ex causis predictis sic fieri providerimus et velimus, abdicantes vobis et cuilibet vestrum potestatem omnimodam contrarium faciendum. datum in villa Montissoni, quarta die junii, anno a nativitate Domini .mccc. lxxxix.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1840, f. 5 v.

CCCXXIX

Barcelona, 23 desembre 1389

JOAN I ESCRIU AL COMTE D'URGELL[1] QUEIXANTSE DE QUE EN LLOCH D'HAVER ACUDIT TOT SEGUIT A SON SERVEY, LI HAGI FET UNA RESPOSTA FILOSOFICAL

Lo rey.

Comte car cosi. vista vostra letra e aquella be entesa vos responem que si be recordas a vos lo deute que havets ab nos e que tenits lo comtat en feu per nos, qui som vostre rey e senyor, e la gran necessitat nostra e de la cosa publica,[2] no haguerets feta resposta philosofical, mas forets vengut be e prestament a fer tal servey, que si res hi hagues de ço que vos diets en vostra letra, que ns obligassets a fer vos gracia e merce. e axi si be ns volets servir, venits vista la present ab aquella mes companya d armes e de pillarts que puxats e haurem ho per agradable. dada en Barchinona sots nostre segell secret, a .xxiii. dies de deembre del any .m.ccc.lxxx.ix. rex Johannes.

Dirigitur comiti Urgellensi.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo de Jonquerio.

Ar. Cor. Aragó, reg. 1957, f. 69.

1) D. Pere d'Aragó, pare del darrer comte Jaume el *Desditxat*.

2) Se refereix segurament a l'invasió del comte d'Armanyach.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCCXXX

Barcelona, 21 janer 1390

JOAN I MANA QUE'LS LLIBRES HEBRAICHS DE L'ALJAMA DE MALLORCA NO PUGUIN SER EMPENYORATS DE CAP MANERA, Y QUE S'ELS CONSIDERI COM BENS PRIVILEGIATS

Nos Johannes etc. in favorem adquisicionis sciencie que mediantibus scripturis plurimum edocetur, tenore presentis ad supplicacionem Bonsenyor Graciani et Maymoni Xulelli[1] nunciorum et sindicorum aliame judeorum Majoricarum, per nos et successores nostros providemus, ordinamus et eciam concedimus perpetuo ipsi aliame judeorum Majoricarum et eius singularibus presentis et futuris quod ubi contingat fieri execuciones, pignora, processus seu enantamenta contra ipsam aliamam et eius singulares, pro demandis seu juribus fischalibus aut aliis curie nostre pertinentibus quovismodo, libri aliqui ebrayci seu in litera musayca scripti dicte aliame aut eius singularium non possint pignorari, aprehendi, executari seu marchari nec modo aliquo dicto pretextu distrahi seu alienari per quemvis, ymmo sint et remaneant in posse illorum quorum fuerint tamquam bona privilegiata. si qui autem ausu temerario ducti, sive fuerint officiales seu comissarii nostri aut alie cuiusvis persone, contra predicta venire presumpserint, penam quingentorum morabatinorum auri absque venia se noverint vice qualibet incurrisse. mandamus igitur inclito infanti Martino fratri et generali gubernatori nostro carissimo, gubernatori, vicario et baiulo Majoricarum, ceterisque officialibus et comissariis nostris presentibus et futuris et aliis ad quos spectet, quod hanc nostram provisionem et gratiam teneant et observent et contra non faciant aut veniant, si penam predictam cupiunt evitare. in cuius rei testimonium hanc fieri jussimus nostro sigillo magestatis sigilli munere roboratum. datum Barchinone, .xxi. die janerii anno a nativitate Domini .mccclxxxx. regnique nostri quarto

Signum Johannis Dei gratia regis Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice comitisque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie. rex Johannes.

1) Aquests dos jueus foren els dos últims sindics i representants de l'aljama de Mallorca. Maymó Xulell, fillastre del famós Lleó Mosconi o *Lleó grech*, com l'anomenen els nostres documents (cf. I, CCXCIV), adquirí a la seva mort un lot de 41 volums, que constituía prop de la quarta part d'aquella llibrería (*Inventari de la heredat y llibrería del Metje jueu Jahuda o Lleó Mosconi; Bol. Soc. Arq. lul.*, X, 196 bis).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Testes sunt religiosus frater Thomas Ulzina, confessor, Petrus Dartes camarlengus, Berengarius de Ortafano milites, Bernardus de Thous miles et Guillelmus de Rajadello miles, algatzirius et consiliarius domini regis.

Signum mei Berengarii de Busquets scriptoris domini regis qui de ipsius mandato hec scribi feci et clausi.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1993, f. 51 v.

CCCXXXI

Barcelona, 4 agost 1390

JOAN I ESCRIU AL PAPA NOTIFICANT-LI HAVER REBUT EL SEU LLEGAT, QUI VA PREDICAR NOTABLEMENT EN LA GRAN SALA DEL PALAU DE BARCELONA [1]

Clementissime pater.[2] sanctitatis vestre credencie litteras per religiosum et dilectum nostrum fratrem Johannem de Chevegeyo, in sacra pagina professorem ac procuratorem generalem ordinis fratrum Minorum nunciumque apostolicum ad nos missum recepimus, cuius credencie virtute, multitudinem sacre pagine professorum et utriusque juris doctorum et aliorum jurisperitorum nostre civitatis Barchinone, quorum satis copia eminebat, in maiori aula nostri palacii civitatis eiusdem, foribus patefactis ut omnibus clarissimum existeret, fecimus congregari, et vestre preambule sanctitatis nomen prefatus frater Johannes omnibus illic existentibus miriffice vive vocis oraculo predicavit, ab omnibus quidem per ipsum fratrem Johannem liquide divina inspirante clemencia, populus universus valde extitit contentum, omnibus gratias altissimo largientibus, qui de tanto eius vicario et Petri apostoli successore eius universali ecclesie providere dignatus est. cui fratri Johanni ad eandem sanctitatem redeunti, aliqua nostri ex parte eidem sanctitati retulenda super his comisimus, quibus ut fidem plenariam adhibere placeat et velitis, sanctitati eidem humiliter supplicamus; hoc quidem, beate pater, ad gratiam ascribemus et donum utique singulare. illustrator omnium

1) Res hem trobat d'aquesta embaixada en el llibre d'En Valois, *La France et le Grand Schisme d'Occident* (París, 1896). En el vol II, p. 213, cita una missió aragonesa a la cort d'Avinyó en el mes de janer de 1390.

2) Se tracta segurament de Clement VII, el papa d'Avinyó reconegut per Joan I.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

rerum vestram almam personam conservare dignetur regimini ecclesie sue sancte per tempora feliciter dilatata. datum Barchinone, sub nostro sigillo secreto, .iiii. die augusti anno a nativitate Domini. mccccxc. rex Johannes.

Dirigitur domino pape.

Eius humilis et devotus filius Johannes Aragonum rex.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo de Jonquerio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1959, f. 93 v.

CCCXXXII

Barcelona, 14 agost 1390

L'INFANT MARTÍ DEMANA AL MINISTRE GENERAL DELS MENORS QUE FRA FRANCESCH VILA, LECTOR A SARAGOÇA, SIGUI BATXILLER PER UN ANY EN EL CONVENT DE BARCELONA

Religiosus frater Franciscus Vila lector filosophie moralis in monasterio civitatis Serauguste (sic) apud vos plenam sperat invenire de nostra intercessione favorem; ipsum itaque vobis fiducialiter comendantes, vos affectuose rogamus ut eidem fratri tanquam benemerito et suficienti, ut percepimus multorum relatione veridica, velitis nostri honoris intuitu per unum annum ex trienio incipiente in festo Pentecostes proximi venienti, de bacallaria theologie Barchinone nostri intuitu providere, nam inde complacebitis nobis valde. datum Barchinone, .xiv. die mensis augusti anno Domini .mcccxc. lo duc.

Dirigitur ministro generali ordinis fratrum Minorum.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2091, f. 95.

CCCXXXIII

febrer 1391

PAGAMENT A L'HERAUT DEL REY D'UN ENTREMÈS QUE HA DE FER PER AL CONVIT DEL REY DE NAVARRA

Item done a Gerona, araut del senyor rey, los quals lo dit senyor ab albara d escriva de racio, scrit en Saragoça a .ii. dies del mes de janer del any .mcccxci.,

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

li mana donar per raho del entremes[1] que per manament del dit senyor ha a fer per lo convit del rey de Navarra, segons que n lo dit albara se conte que cobre: .xxx. florins d or.

Arx. Reyal Patrimoni, compte III de Julià Garrius, f. 71.
Cf. doc. CCXXVII.[2]

CCCXXXIV

Saragoça, 20 març 1391

JOAN I, A PRECHS DE L'UNIVERSITAT DEL ESTUDI DE LLEYDA, MANA QUE D'ACORD AB LO DISPOSAT EN LA CORT DE CATALUNYA, SIGUIN FORAGITATS DE LA DITA CIUTAT ELS ALCAVOTS, TAFURS Y GENTS DE MALA VIDA.

Pro studentibus studii Ilerde.

En Johan etc. als amats e feels nostres los cort e veguer e pahers de Leyda e a tots altres officials als quals les coses deius scrites se pertanguen e a lurs lochstinents, salut e dileccio. per part de la universitat del studi de Leyda nos es estat reverentment exposat que jassia en l any prop passat sia stat fet per acte de cort en la dita ciutat de Leyda, axi com en los altres lochs de Cathalunya, publicar entres altres lo capitol seguent : «per ço que les gents del principat de Cathalunya entenen en virtuts e bones custumes no sien ensutzades o maculades per aquelles dues vils condicions de persones vulgarment appellats alcauots, ço es homens tinents fembres en qualsevol part del dit principat dins o fora ciutat, vila, castell o altre loch, vivents de lur sutze guany o quest, o tinent les en lo bordell encara sens guany o quest, e tafurs, ço es aquells qui jugant o tinents taulers e daus fan offici de joch o tafuraria, ordonam ab consentiment de les sis persones a aço per la

1) En desembre de 1405, ja en el regnat del rey Martí, se troba la data d'un pagament ab semblant objecte (A. R. P., compte XVII de Joan Dezplà, f. 122):

Item pos en data, los quals m eren deguts ab albara de scriva de racio, scrit en Barchinona a .xxix. dies del mes de octubre de l any .mccccv. per ço com aquells done a diverses persones qui havien ajudat a fer les viandes, entremeses e altres coses, en la festa qui s feu de la novella venguda del rey de Sicilia, primogenit del dit senyor : .cxl. florins d or.

2) Sobres aquest entremès fet quan les bodes de l'infant Joan ab Violant de Bar, vegis també Sanpere y Miquel, *Las Damas d'Aragó,* Barcelona, 1879; p. 135. Aludeix a una orde de 11 de març de 1380 (data igual a la del document que publiquem en el citat lloc) disposant que es repeteixi a Perpinyà, l'entremès que s'havía fet quan son casament ab Matha d'Armanyach.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

cort de Cathalunya lo segon jorn de deembre prop passat diputades, que tot hom de qualsevol stament o condicio sia qui semblant vida te o quant que quant de fet tendra, haia e sia tengut dins .xx. dies continuament comptadors apres que lo present statut sera publicat ab veu de crida per los caps de les vagueries, qualsevol vil vida de les damunt dites jaquir; en altra manera los dits .xx. dies passats, cascun qui sia trobat usant dels dits vils officis o vides o del un d ells, la primera vegada stiga al costell publicament tots nuus de mati tro al mig jorn, e la segona stiguen al costell axi mateix publicament ab la pell de la ma dessus clavada en una post, e la terça stiguen preses e ferrats un any continuu, e si mes avant si tornen, sien o stiguen axi mateix preses un any per cascuna vegada»; empero lo dit capitol no contrastant, encara stan e habiten en la dita ciutat de Leyda molts alcauots e taffurs e altres persones de mala vida, qui per virtut del capitol ne deuen esser gitats, per los quals la universitat del dit studi e los singulars d aquella soven son mal tractats e agreujats e en persones e bens damnificats, perque supplicat a nos humilment sobre aço esser provehit de remey covinent, a vosaltres e cascuns de vos dehim e manam expressament e de certa sciencia sots encorriment de la nostra ira e indignacio e pena de mil florins d or als nostres coffres sens tota remissio applicadors, que n foragitar de la dita ciutat tots alcavots e taffurs e altres qualsevol persones de mala vida, servets a la letra la forma del dit capitol, tota exceptio remoguda, certificants vos que si l contrari presumiriets fer, ço que no creem, ultra la exactio de la dita pena, vos punirem asprament com a transgressors de nostres manaments. dada en Çaragoça a .xx. dies de març en l any de la nativitat de Nostre Senyor .m.ccclxxxxi.

Arx. Cor Aragó, reg. 2017, f. 24 v. (3.ª foliació).

CCCXXXV

Aytona, 5 maig 1391

Joan I tramet un quadrant al comte de Foix

Comte car cusi. vostra letra havem reebuda per la qual nos pregavets que com mossen Yvan vos hac dit que nos havem .i. cadran per les quals hom conex les hores axi be de die com de nit e axi dintre l ostal com defore, aquell vos deguessem trametre per persona que ho sabes donar entendre a vos e que n faes .i.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

semblant, e aquell nos tornariets; a la qual vos responem que l dit mossen Yvan vos ha dita veritat, empero los instruments ab que s conexs, no ls havem aci ab nos, ans ... partida a Barchinona e partida a Valencia. e decontinent li havem scrit per nostres letres, que ls nos aport, e havem deliberat que decontinent que sien axi, aquells vos trametam per Perico Splugues de la nostra cambra, lo qual vos mostrara com ho conexerets; e plau a nos que ls dits instruments vos retingats e sien vostres sens tornar, empero enviats hi lo portador o altre persona ab la qual vos puxam trametre lo dit Perico ab los dits instruments. dada en lo loch d Aytona, sots nostre segell secret, a .v. dies de mag del any de nostre Senyor .m.ccc.xci.[1] rex Johannes.

Dirigitur comiti Fuxensi.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo de Jonquerio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1961, f. 2.

CCCXXXVI

Saragoça, 16 agost 1391

EL REY DEMANA ALGUNS UTENSILIS DE BRUIXERÍA
TROBATS ENTRE'LS BÉNS DEN MIQUEL PEREZ DE GUARDIA

El rey.

Justicia. entendido havemos que en los bienes de Miguell Perez de Guardia, los quales por otra letra vos haviamos mandado por part de nuestra cort emparar e sequestrar, havedes fallado vn corno de cabron con fathiscos o metzines que si fazen de males artes e una letra scrita de mano del dito Miguell en que se contienen los dictos fathiscos. e como el dito Miguell de los ditos fathiscos e otros crimines sea en nuestra cort estado appellidado e hajamos menester el dito corno e letra, por esto vos dezimos e mandamos que por el portador de la present nos enbiedes el dito corno, letra e fathiscos. e esto por res no mudedes si la

1) En la mateixa data, però desde Fraga, el rey escriu lo següent al seu Viscanceller (f. 2 v. del mateix registre):

Lo comte de Foix nos ha tremeses pregar que li deiam trametre .i. stalabre, e com al present no haiam altre que de trametre sia, sino .i. que vos ne tenits, lo qual es den P. Splugues de la nostra cambre, per ço us manam que, vistes les presents, lo dit stelabre nos tremetats lla on siam per persona certa, e aço per res no mudets, com nos vos en darem .i. altre tan tost que siats ab nos.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

ira e indignacion nuestra cobdiciades esquivar. dada en Caragoça a .xvi. dies d agosto en el anyo de la natividat de Nuestro Senyor .mcccxci. rex Johannes.
Fuit missa justicie civitatis Calataiubi.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1948, f. 181.

CCCXXXVII

Setembre 1391

PAGAMENT DE LA RELLIGADURA D'UNES HORES Y DE LA COPIA D'UN SALTIRI[1] Y UNES HORES PER A LA REINA

Item done Atzarach juheu argenter de Çaragoça, ab albara d escriva de racio scrit en Çaragoça a .xxix. del mes de juliol de l any .mcccxci., ab lo qual li eren deguts per unes cubertes d or que havia fetes sobre les posts de unes hores petites de la dita senyora en lo dit mes de juliol, lo qual or era de la dita senyora, e les quals cubertes eren ja estades per lo dit juheu fetes e puys les hac a tornar per ço con les primeres foren curtes, ab .ii. florins mig d or que lo dit juheu hi mes del seu : .xxiii. florins mig. item per faedures de .ccxii. fulletes d or ab cadenetes en cascuna fulla que feu en lo dit mes a ops de la dita senyora, qui aquelles porta sembrades en lo cap per los vels, ab .i. flori mig d or que li fou dat per fil d or que tira, lo qual era ja de la dita senyora, e per alcunes altres obres que feu segons que s conte en lo dit albara lo qual cobre : .xxxiiii. florins mig.

Item done an Bernat Aguilo, capella de casa de la senyora reyna, ab albara d escriva de racio scrit en Çaragoça lo primer dia de deembre de l any .mcccxc. ab lo qual li eren deguts per raho de .i. psaltiri e de unes hores de madona santa Maria ab diverses istories e cap letres d or que feu fer en Barchinona en los meses d octubre e de noembre prop passats de l any prop dit, a ops de la dita senyora, segons que s conte en lo dit albara lo qual cobre : .dccxiii. solidos .ix. diners Barchinone.

Arx. Reyal Patrimoni, compte III de Berenguer dez Cortey, tresorer general, f. 87 v.

1) En el mes de desembre del mateix any es paguen a Mestre Nicolau ça Costa .xxv. florins d'or per un *saltiri* que ha fet fer per a la reyna (vegis f. 123 v. del mateix registre).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCCXXXVIII

Vilafranca del Panadés, 24 novembre 1391

JOAN I DEMANA UN LLIBRE DE MERLI DEL SEU ARXIU[1]

Lo rey.

En P. Palau : manam vos que vista la present donets e liurets a Pujolet de la nostra cambra lo libre de Merli lo qual es en lo nostre arxiu. e aço per res no mudets. dada en Vilafrancha, sots nostre segell, a .xxiiii. dies de noembre del any .mccclxxxxi. rex Johannes.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1962, f. 7.

CCCXXXIX

Vilafranca del Panadés, 1 janer 1392

JOAN I ENVÍA UN ALMANACH DE DOTZE ANYS AL SEU GERMÀ, Y LI COMUNICA HAVER CAMBIAT D'EMPRESA

Molt car frare. trametem vos per mossen Huguet de Santa Pau, vostre camarlench, .i. almenach de .xii. anys e .iii. sahuesos e .i. sahuesa dels millors

1) En la Biblioteca del rey Martí (*Revue hispanique*, loc. cit., n.° 71) figurava el següent llibre, segurament una traducció de la *Prophetia Merlini* de Gaufret de Monmouth:

«Item un altre libre appellat Profacies de Merli en francés scrit en pergamins ab post de fust cubert de cuyro vermell ab .v. claus petits a cada post et ab dos tancadors de parxa groch e vermell, lo qual comença: «Cien droyt», e faneix : «Explicit les profecies.»

El manuscrit de la llibrería del rey Martí comença igual que'l Merlí de Robert de Boron publicat per G. Paris y J. Ulrich (Paris, 1886), encara que aquesta coincidencia, en mots tan poch tipichs, no significa res.

Desde molt abans era popular la faula de Merlí en la cort aragonesa; en 1372, essent infant, demanava D. Joan un gos alà, anomenat Merlí (reg. 1375, f. 84 v.; 1738, f. 82 v., 91). En Milà (*Obras completas*, II, 501) ja feu observar que'l mateix Infant tenía altres goços anomenats Amadis y Ogier, prova de l'influencia de les lectures cavalleresques. Sobre'l gos Amadis, hem trobat documents de l'any 1372 en el reg. 1738, f. 84 y 87.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

que havem. part aço, molt car frare, nos havem lexada la empresa del cenyill e portam la corona dobla, perque vos e tots aquells que ab vos son qui porten lo cenyill, lexats lo e portats d aci avant la dita empresa de la corona dobla. aço us explicara pus larch lo dit vostre camarlench, al qual lo havem dit de paraula. e sia, molt car frare, lo Sant Sperit vostra guarda. data en Vilafranca, sots nostre segell secret, lo primer dia de janer del any .mccccxcii. rex Johannes.

Dominus rex mandavit mihi Petro de Beviure.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1962, f. 18 v.

CCCXL

Barcelona, 10 març 1392

JOAN I RECOMANA EN SIMÓ SALVADOR AL ARQUEBISBE DE SARAGOÇA, PERA QUE SIGUI PROPOSAT COM ALUMNE AL COLEGI ESPANYOL DE BOLUNYA

Rex.

Reverende in Christo pater. cum olim cardinalis Ispanie[1] quoddam stundentium dotaverit collegium in civitate Bononie, et capitulo vestre ecclesie catedralis sancti Salvatoris nominandi et transmittendi ad dictum collegium certos studentes concesserit facultatem, et nunc, prout accepimus, deficiant aliqui studentes ex nominandis per ipsum capitulum in collegio supradicto, paternitatem vestram affectuose rogamus quatenus, nostri honoris intuitu, qui ad hoc multorum precibus excitamur, rogare et inducere velitis dictum capitulum, cui inde scribimus, ut fidelem nostrum Symonem Salvatoris Terraconensis diocesis nominent et presentent collegio antedicto, non obstante si ipsum capitulum astringatur ad presentandum et nominandum studentes oriundos regni Aragonum. ex hoc enim acceptabile placitum facietis. datum Barchinone, sub nostro sigillo secreto, decima die marcii anno a nativitate Domini .mcccxci. rex Johannes.

Dirigitur archiepiscopo Cesarauguste.

Dominus rex mandavit mihi Petro de Ponte.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1876, f. 83.

1) El Cardenal Carrillo d'Albornoz, fundador (1364) del Colegi Espanyol de Bolunya.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCCXLI

Barcelona, 26 abril 1392

JOAN I RECOMANA AL PRIOR DE MONTSERRAT FR. ANTONI DE VERJÚS, ERMITÁ D'AQUELLA MONTANYA Y PINTOR

Lo rey.

Prior. ffem vos saber qu ell fel nostre frare Anthoni de Verjus, ermita, lo qual com entenia en les coses terrenals era scriva de la cambra nostra, nos ha presentat .ii. ystories pintades, ço es, les armes de nostre senyor Jhesuchrist e la figura de la mort en .ii. posts poquetes, de la qual cosa havem haut gran pler, e ns marayella com tan be es entrat en aquest art, car abans no n solia saber. e segons que appar, es labor fort religios e contemplatiu a çels qui seguexen Deu per via d alta pobretat evangelical. e a ns certificat que el es dels specials ermitans que pratiquen ab vos que sien de vostra muntanya, perque us pregam affectuosament que, per honor de Deu e contemplacio nostra, al dit frare Anthoni e a companyons seus, haiats per recomanats en lurs necessitats, no contrastant que el haie en devocio vostra honesta conversacio, e farets nos en gran servey, de manera que conegua que les nostres pregaries li son estades favorables, si ns desigats servir ne complaure. del regiment del vostre monastir nos ha parlat, e l vos dira lo bon voler que nos hi havem en mantenir ho, Deu volent. dat en Barchinona, sots nostre segel secret, a .xxvi. dies d abril de l any de la nativitat de Nostre Senyor .m.ccc.xcii.

Dirigitur al religios e amat conseller nostre frare Vicent de Ribes,[1] prior del monastir de Muntserrat.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo de Jonquerio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1963, f. 82 v.

1) Nomenat prior en 1390; en 1409 fou nomenat cardenal, morint l'any següent (V. Argaiz, *La perla de Cataluña*, Madrid, 1677; p. 80, Serra y Postius, *Epitome histórico del Real Monasterio de N. S. de Monserrate*, Barcelona, 1747; pp. 90 y 488). En 1334 se citen deu ermitans de Montserrat (Argaiz, p. 72); en 1494 el viatger alemany Jeroni Münster ne compta dotze en son diari (cf. Farinelli, *Guillaume de Humboldt et l'Espagne*, París, 1898, p. 115, on se parla hermosament de l'impressió que Montserrat y sos ermitans feren a Humboldt y després, gracies a sa descripció, a Goethe.)

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCCXLII

maig 1392

Pagament d'una quantitat en ajuda de les obres del cimbori de l'iglesia del Sant Sepulcre a Jerusalem

Item done a frare Nicholau de Calabria de la orde dels frares Menors de la ciutat de Iherusalem, ab albara d escriva de racio scrit en Barchinona a .xiii. de noembre de l any present .m.ccc.xcii., los quals la senyora [reyna] li mana donar per amor de Deu en ajuda del simbori de la esgleya del sepulcre de Jhesuchrist, segons que n lo dit albara se conte, lo qual cobre : 4 florins.

Arxiu Reyal Patrimoni, compte IIII de Berenguer dez Cortey, tresorer general, f. 70 v.

CCCXLIII

Pedralbes, 21 juny 1392

Joan I mana al governador de Rosselló que mantingui fra Bernat Roig en el carrech de lector del convent de Franciscans de Perpinyà

Lo rey.

Governador. segons havem entes, lo sant pare e l general dels frares Menors han proveit que l religios e amat nostre frare Bernat Roig de la provincia d Arago, sia lector en lur convent de Perpenya per .ii. ayns seguents, e alcuns frares strangers, moguts per envege, se sforcen de pertubar lo dit frare Bernat qui, segons som informats, es solempne maestre en theologia, per manera que alcun altre e no ell sie lector en lo dit convent; per que us pregam e us manam que l dit frare Bernat per contemplacio de sos merits havents per recomanat, en haver e esser lector del dit convent li donets consell, favor e aiude, faents a aço aquelles provisions que rahonablement conexerets esser necessaries. dada en lo monestir de Pedralbes, sots nostre segell secret, a .xxi. dia de juny, l any .mccccxcii. rex Johannes.

Dirigitur gubernatori Rossilionis et Ceritanie.[1]

Dominus rex mandavit mihi Petro de Ponte.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1876, f. 121 v.

1) Segueix un document semblant dirigit als Consuls y prohomens de Perpinyà.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCCXLIV

Pedralbes, 13 agost 1392

JOAN I DEMANA ALS ANCIANS DE BOLUNYA QUE NO CARREGUIN AB CONTRIBUCIONS ELS ALUMNES DEL COLEGI ALLÍ ESTABLERT PEL CARDENAL DE SABINA,[1] LA TERCERA PART DELS QUALS SON ORIGINARIS DELS REGNES D'ARAGÓ.

Rex Aragonum.

Audivimus relatibus fidedignis quod vos compellitis studentes collegii, quod bone memorie cardinalis Sabinensis in vestra civitate instituit atque dotavit, ad solvendum et contribuendum contra ius et solitum in datiis, gabellis, et aliis exaccionibus et oneribus de redditibus collegii prelibati, quod tanto cognoscimus ...nius, quanto cernimus ipsam civitatem altricem virium erga ipsos studentes a talibus inmunes per ipsa jura, et quibus miserendum extit potius quam utendum extorsionibus, agere indecenter, maxime cum ipsos redditus magna ex parte credamus emptos ex beneficiorum emolumentis que cardinalis ipse longis temporibus habuit in nostris regnis et terris, quorum respectu tertium numerum studentium regnorum nostrorum Aragonie et Valencie instituit et alicmentari voluit in eodem. quapropter devocionem vestram attente rogamus quatenus, prefatum collegium et studentes in eo recomendatos habentes, a predictis exaccionibus velitis desistere, eos gaudere suis solitis libertatibus et inmunitatibus libere permitendo, nobis ex hoc non mediocriter placituri. cuius contrarium non audiremus libenter, maxime cum nostros cives habeamus ut nostros in omnibus recommissos. datum in monasterio de Petrisalbis, sub nostro sigillo secreto, .XIII. die augusti anno a nativitate Domini .m. ccc. xcii.

Dirigitur ancianis civitatis Bononie.

Petrus de Ponte mandato domini regis facto per nobilem Raymundum Alamani de Cervilione consiliarium et camarlengum.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1881, f. 6 v.[2]

1) Segurament Pere de Sortenaco, mort en agost de 1390.
2) Al marge : «*nichil, amore sciencie, quia pauperes*».

Digitized by Google — Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCCXLV

Pedralbes, 17 agost 1392

JOAN I CONCEDEIX ALS MESTRES DE MEDECINA Y ARTS DEL ESTUDI DE LLEYDA, LES MATEIXES GRACIES QUE FRUEIXEN ELS DOCTORS EN UN Y ALTRE DRET

Nos Johannes etc. volentes vos magistros in medecine et artium facultatibus studii generalis civitatis nostre Ilerde in quo, ut ecetero didiscimus, notabiliter et egregie ac etiam singulariter inter alia nostri dominii studia actus medecine et artium continue leguntur, prerogativis et favoribus inscriptis tanquam benemeritos et condignos prosequi in hac parte, tenore presentis hec vobis de speciali gratia concedentes, in perpetuum volumus et ordinamus quod omnes magistri dictarum duarum scientiarum videlicet medecine et artium qui nunc estis vel fueritis pro tempore in studio predicto, gaudeatis et gaudere possitis de cetero in perpetuum omnibus illis graciis, favoribus, honoribus, prerogativis, franquitatibus et inmunitatibus quibus gaudent et gaudere possunt doctores in utroque jure vel tamen in altero, tam virtute quarumcumque gratiarum seu privilegiorum per nos seu predecessores nostros celebris memorie eisdem indultorum, quam etiam virtute aliquorum statutorum seu ordinationum per consilium studii predicti factorum seu fiendorum. mandantes per hanc eandem gubernatori Cathalonie, vicario et curie ac paciariis et probis hominibus civitatis Ilerde, necnon cancellario et rectori ac doctoribus et bacallariis et scolaribus utriusque juris dicti studii, et aliis etiam ad quos spectet presentibus et futuris, de certa scientia et expresse sub nostre ire et indignationis incursu, quatenus vos dictos magistros in medecina et artibus uti permitendo favorabiliter honoribus et prerogativis supradictis, quibus ipsi doctores de jure utroque, dictorum privilegiorum seu estatutorum pretextu, uti possunt et debent, ac etiam vos favorabiliter pertractantes, gratiam et concessionem nostras huismodi vobis perpetuo teneant firmiter et observent, tenerique et observari faciant inconcusse et non contraveniant seu aliquem contravenire permittant aliqua ratione. in cuius rei testimonium presentem fieri jussimus nostro sigillo magestatis inpendenti munitam. datum in monasterio de Petrisalbis, .xvii. die augusti anno a nativitate Domini .mcccxc. secundo, regnique nostri sexto. signum Johannis Dei gratia regis Aragonie, Valencie, Maiorice, Sardinie et Corsice comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie. rex Johannes. textes

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

sunt Petrus Latronis vicecomes de Vilanova; Jacobus Castella camarlengus domine regine; Franciscus de Sancto Clemente maiordomus; Jacobus Castella uxerius armorum et Eximinus de Tovia cavallerarius domini regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1904, f. 72 v.
Bofarull, *Documentos inéditos,* VI, 478.

CCCXLVI

Castelló de Burriana, 18 novembre 1392

El rey ordena al tresorer que entregui a son astròlech Mestre Ramar, una quantitat de diners que va manar li fos pagada

Lo rey.

Tressorer : vuy data de la present havem reebuda una letra de mestre Ramar, astrolech de casa nostra, per la qual havem entes que vos no li havets donat compliment dels .xl. florins segons que nos vos haviem manat, per la qual raho li ha convengut romandre en Barchinona e no ha pogut venir servir a nos, de que molt som maravellats, e no sens raho; perque us manam expressament que vistes les presents tramatats o façats donar al dit mestre Ramar los dit .xl. florins. en altra manera, certificam vos que nos vos fariem vendre la mula que cavalcats per pagar aquella e totes messions e despeses que l dit mestre Ramar haura fetes

1) En altres notes de pagaments se l'anomena Renardi y Remaur. Desde Sant Cugat, el 3 setembre de 1392 el rey mana que se li paguin 60 florins d'or (reg. 1881, f. 32 v.; v. també A. R. P., compte de Julià Garrius, f. 140 v.); Valencia, 3 febrer 1393 : carta del rey declarant haverli donat 132 florins (reg. 1964, f. 33 v.); Tortosa, 21 agost 1393 : aprovació d'un pagament de 40 florins, fet d'orde del rey (reg. 1886, f. 16). En 16 de març de 1394 el rey recomanava al Duch de Montblanch aquest mateix astròlech Raymar Ohem, que anava a servirlo a Sicilia (v. f. 154 del mateix registre 1964).

Tractant dels preparatius de l'expedició, sempre diferida, de Joan I a Sardenya, escrivía el rey desde Barcelona el 15 de setembre de 1393, una llarga carta a la reina, en la que's parla d'aquest y altres astròlechs, que segurament havien estat consultats pel rey, sobre l'oportunitat del passatge (reg. 1965, f. 162):

Mossen Gasto es vengut e ades afrontar lo em ab lo monge negre, aquell gran estrolech d Avinyo, e ab maestre Raymar, e sera be maravella que lurs questions se concloguen ans del passatge de Cerdenya.

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

per retardacio d aquelles. dada en la vila de Castello de Burriana, a .xviii. dies de noembre de l any .mcccxc. dos. rex Johannes.

Dirigitur thesaurario domini regis.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo de Jonquerio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1964, f. 2.

CCCXLVII

Valencia, 5 maig 1393

JOAN I MANA QUE SIGUIN RETORNATS ELS LLIBRES DE PROPIETAT DE FRA BERNAT GILABERT, DE LA MERCÉ, VENUTS SENSE PERMÍS DEL MESTRE DE L'ORDE

Pro fratre Nicholao magistro generali ordinis beate Marie Mercedis.

Johannes etc. universis et singulis quibuscumque detentoribus seu possessoribus quorumcumque librorum seu bonorum alienatorum per fratrem Petrum Guilmons ordinis sancte Marie Mercedis redempcionis captivorum, salutem et dileccionem. ut ex suplicatis per venerabilem religiosum et dilectum consiliarum nostrum fratrem Nicolaum magistrum generalem ordinis predictis noviter perpendimus, preffatus frater Petrus Guilmons nunc vicarius domus beate Marie de Monte Florito dicti ordinis, vendidit seu alienavit vobis certos libros tam juris quam alios et alia bona que fuerunt fratris Bernardi Gilaberto in decretis doctoris, quondam vicarii dicte beate Marie de Monte Florito, et in dicta domo inventa, absque licencia et permissu dicti magistri, qui, tanquam maior et prior in ordine, a predictis erat consulendus; unde cum bona predicta sacra merito censeantur et eadem sine presidentis predicti licencia vendi nequeant ullo modo, vobis et unicuique vestrum dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse, sub nostre ire et indignacionis incursu, quatenus omnes libros et alia quevis bona dicti vicarii in domo supradicta inventa, que dicto ordini pertinent rationabiliter et espectant, per dictum fratrem Petrum Guilmons alienata, quocumque modo sine dicti magistri licencia seu permissu, requisiti se aliqui vestrum per dictum magistrum requisitus eidem magistro seu cui volueritis loco sui sine cuntecione aliqua restituatis et tornetis. nos enim parati sumus ex post de dicto fratre Petro, tanquam licenciam dictorum librorum seu bonorum vendendi non habenti, vobis dictis creditoribus facere justicie complementum. aliter per hanc eandem manda-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

mus quibuscumque officialibus et submissis nostris quod ad restituendum libros et bona supradicta vos dictos emptores remediis debitis et oportunis forcient fortiter et compellant, si nostre ire et indignacionis incursu cupiunt evitare. datum Valencie, sub nostro sigillo secreto, .v. die madii anno a nativitate Domini .m.ccc.xciii. rex Johannes.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo de Jonquerio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1882, f. 160 v.

CCCXLVIII

Valencia, 12 octubre [1393][1]

CARTA DE FRA P. MARÍ, MINISTRE DELS FRARES MENORS, AL INFANT MARTÍ, ACONSELLANTLO EN ELS AFERS DE SICILIA Y CENSURANT LA SEVA EXCESIVA DEVOCIÓ Y POCA ENERGÍA

Molt alt princep e poderos senyor. diverses letres he scrites a la vostra senyoria, asci com aquell qui desig ab singular affeccio tota honor e exalçament del vostre bon stament, per la qual cosa nit e dia faç e faç fer a tots los frares d aquesta provincia en secret e en publich singular oracio; e ara, molt alt senyor, he entes per en N. Puiades e per molts d altres que son venguts de les parts de ça, la gran rebellio que us es stada feta per algunes ciutats e per los barons, de la qual cosa yo he aguda singular tristicia e dolor, e he instigat ab d altres, ço es ab los confessors del senyor rey e de la senyora reyna, lo senyor rey que fos sa merce que us volgues prestament socorrer e aiudar e appar me que y ha bon cor, si no l torbaven males gents. la senyora duquessa ha fet tot son sforç y es stada a Barcelona al dit senyor rey supplicant e instant lo tant com ha pogut sobre l dit acorriment. pens me que largament vos ha scrit de la sua intencio; pero senyor, al present pens me que valrran vos e us seran gran refrigeri e reformaran vostre fet les gents d armes que s en mena mossen Bernat de Cabrera e mossen Diago de Cetina, los quals han treballat com a vostres leyals servidors. e sia vostra merce de exercitar vos en tal manera, si desijats vostra honor, que per vos

1) Hem fixat la data, tenint present que en març de 1392 l'infant Martí sortí cap a Sicilia, a reprimir la rebel·lió dels nobles de la illa. En els últims mesos de 1393 torná a guanyar increment la sublevació, y llavors en B. de Cabrera armá una expedició de socors (Zurita, X, c. 50 y 52).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

matex ab la aiuda dels vostres recobrets voste regne, e ab tots aquells tractaments e maneres que la vostra saviesa sabra dictar, cor Deus vos n a complit, si usar ne voles. e desplau me, molt alt senyor, d alcunes coses que s dien de ça, cor diu s ich que fort a tart volets exir de la cambra ni volets cavalcar per la illa ni fer iusticia a vostres pobles e que dissipau lo patrimoni de la corona e u donau tot a alguns singulars, e els cavallers e els scuders pus pobres no son pagats ni satisfets, empero yo no y do fe, cor si veritat era, seria en gran infamia de la vostra senyoria; per que, molt alt princep e senyor, placia us de renovellar vos en altre hom e pendre força e virtut, segons que antigament han fet los vostres pares passats. e iatssia que vos primerament vos degats aiustar ab nostre senyor Deus e haver lo devant los vostres ulls, empero en semblant temps de guerres, mils serveix a Deu lo princep ab la spa e ab la lança iustament pugnant contra los enemichs e ab lo libre e balança de iusticia sobre ls pobles, que no ab libres de orations e oynt moltes misses, qui s pertany a nosaltres, qui pregam Deus per vos, tenint l ofici de Moyses, qui pregava en lo mont com Josue batallava. y sper en Deus que serets altre Josue e aurets victoria, pus que iusticia es ab vos. molt alt senyor, en N. Puiades e yo havem pensat que fort seria bo que vos amprassets vostre nebot lo rey de Castella[1], lo qual te ia lo regiment de son regne, que us fes socors e aiuda, e sobre aço trametessets vostres ambaxadors, e si a vos es plassent, yo mi offir d anar hi, y en cas, senyor, que acordets, trametets me les letres de creença e la creença d altra part scrita per capitols; e apparria m que axi mateix scrivissets a vostre nebot l infant don Ferrando[2] e a uns altres cavallers qui stan en torn del rey; e les letres dels cavallers porien venir sens desobrescrits, cor hom los hi faria axi com seria mester; de totes aquestes coses e d altres, molt alt senyor, pus largament vos informara mossen Diago de Cetina; placia us de donarli fe. e sia vostra merce, senyor, de haver per recomanat frare Johan de Tahust e los altres del nostre orde, qui son aqui ab vos, cor entes he que lo dit frare Johan de Tahust es pres en Palerm. e no m reputets, senyor, a presumpcio com axi us scriu, cor amor m en força, mas deman vos humilment perdo, si res hi ha scrit que ofena la vostra real persona, la qual conserve Nostre Senyor ab creximent d onor. scrita en Valentia, a xii. dies del mes de octubre.

1) Enrich III, fill d'Alionor d'Aragó, coronat rey en 1390.
2) El d'Antequera, fill també d'Alionor d'Aragó y Joan I de Castella.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Lo vostre humil servidor e subiet frare P. ministre dels frares Menors en la provincia d Arago.[1]

Al molt alt princep e poderos senyor lo senyor duch de Montblanch.

Arx. Cor. Aragó, cartes reyals de Joan I, núm. 1059.

CCCXLIX

març 1394

PAGAMENT AL CAPELLÀ BERNAT AGUILÓ
DELS SEUS TREBALLS EN ENSENYAR DE LLETRA A L'INFANTA VIOLANT, FILLA DEL REY[2]

Item done an Bn. Aguilo, capella de la senyora reyna, los quals li romanien a pagar d aquells .cc. florins d or a ell deguts ab letra del senyor rey, dada en Saragoça a .xx. dies de maig del any .mcccxci., en remuneracio dels treballs per ell sostenguts en mostrar letres a la alta infanta dona Iolant filla del dit senyor.[3]

Arx. Reyal Patrimoni, compte IX de Julià Garrius, f. 90 v.

CCCL

Valencia, 3 abril 1394

JOAN I RECLAMA UNS ROTLLOS DE LA THORA PROCEDENTS DE L'ALJAMA DE VALLS[4]

Johannes Dei gratia rex Aragonum, Valencie, Majorice, Sardinie et Corsice comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, fideli nostro Bernardo de Tamarit,

1) Era Ministre general de l'Ordre fra Pere Marí. Vegis sobre aquest personatge, E. Aguiló, *Fra Anselm Turmeda*, Palma, 1885, p. 40.

2) Filla major del matrimoni del rey Joan ab Violant de Bar, casada després ab Lluís II, duch d'Anjou. Nada abans de 1389 (Bofarull, *Condes vindicados*, II, 289).

3) No s'indica la quantitat entregada en aquesta data.

4) Una nota de rebuda de l'Arxiu del Reyal Patrimoni de l'any 1392 (compte de Berenguer Cortils, f. 26 v.), se refereix a la venda d'uns altres llibres, robats de l'aljama de Mallorca, y que foren també entregats al rey : «*per preu de un rotlo de thora de jueus. item per composicio de .iii. rotlos ab cobertes velles. item que foren hauts de .i. libre scrit en ebraych appellat de .iii. profetes.*» Ja es conegut (F. de Bofarull, *Bol. Soc. Arq. lul.*, 1888, p. 207) un altre document que demostra l'interès del rey pels llibres procedents de les aljames. És l'encarrech que fa desde Valencia el 17 de

domicello, bajulo ville de Vallibus, vel eius locumtenenti, salutem et gratiam. cum fidelis noster Petrus Fuster, alias Çafortea eiusdem ville, receperit et penes se retinuerit, de bonis calli aljame judeorum ville predicte, quatuor rotulos pergameneos, cum eorum ornamentis, in quibus sunt scripti ebrayce decem precepta legis, dictaque bona ad nos, ut vaccancia et legittimo possessore carentia, pertineant sive espectent, vobis dicimus et mandamus sub obtentu nostre gratie et mercedis, quatenus dictum Arnaldum Fuster forcietis, distringatis et compellatis, jure remediis quibus decet et alias, ad dandum, tradendum et delliberandum fideli consiliario et thesaurario illustris Iolandis consortis nostre carissime Berengario de Cortilles, aut cui ipse voluerit loco sui, dictos quatuor rotulos et eorum ornamenta, quos, ut premittitur, asserit eundem habuisse et penes se rettinuisse, nisi causas allegaverit propter quas ad id se asserat non teneri, de quibus solo verbo sine scriptis cognoscatis et inde nos vestris litteris informare curetis, ut melius super predictis providere valeamus. quoniam si predicta nobis, seu dicto Berengario de Cortilles nostro nomine, ob culpam dicti Petri Fuster, dari, tradi seu delliberari dilatetur, super eisdem talia curabimus adhibere remedia, quod idem Petrus senciet opere nos ingratum habere, quod bona ipsa ad nos, ut premittitur, spectantia, nobis invittis penes se rettinere duxerit attentandum. datum Valencie, tercia die aprilis anno a nativitate Domini M. ccc. xc. quarto. Petrus Oltzina.

Arx. Cor. Aragó, cartes reyals de Joan I, núm. 806.[1]

CCCLI

Valencia, 22 maig 1394

Pagament a Pere Palau d'unes arpes y altres instruments de música entregats al rey

Johannes etc. fideli consiliario et thesaurario nostro Juliano Garrius salutem et gratiam. dicimus et mandamus vobis quatenus de peccunia curie nostre que est

desembre de 1392 a fra Tomás Olzina, fra Nicolau Sacosta, fra Francesc Eximeniç y al mestre de medecina P. de Figuerola, pera que examinin els llibres hebraichs de l'aljama de Valencia, per a que'ls que siguin *tals que segons nostra ley crestiana se puguen sostenir* siguin separats de *los altres qui sien contraris a la dita ley* (reg. 1964, f. 15).

Ja alguns anys abans, en 26 de desembre de 1388, demanava *la biblia entiga que es en hebraich* del seu arxiu (reg. 1954, f. 46; Coroleu, *Documents historichs*, p. 127; aquest últim li dona, erradament, la data de 1385).

1) Aquesta carta és copiada també en el reg. 1951, f. 55 v.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

vel erit penes vos, tribuatis et solvatis fideli nostro Petro Palau,[1] magistro instrumentorum musicorum, vel cui voluerit loco sui, centum florenos auri de Aragonum, in satisfaccione quarundam arparum et aliorum instrumentorum musicorum noviter per eum nobis missorum. et facta solutione recuperetis ab ipso presentem solum modo loco apoce et mandati, quia nos mandamus per eundem magistro rationali curie nostre vel eius locumtenenti vel alicuique a vobis compotum audituro, quod predictos centum florenos in vestro recipiat compoto et admittat, sibi tantum modo restituente presentem, ut preferur. datum Valencie, sub nostro sigillo secreto, .xxii. die madii, anno a nativitate Domini .mccccxciiii. rex Johannes.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo de Jonquerio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1964, f. 168 v.

CCCLII

Barcelona, 19 setembre 1394

JOAN I ENCARREGA A BONIFACI D'AMENACS, PROFESSOR EN DRET, QUE NO TRIGUI A COMENÇAR LES SEVES LLIÇONS EN L'ESTUDI DE PERPINYÁ

Rex Aragonum.

Sicut fida relacione habuimus, vos ad preces consulum et probum hominum ville Perpiniani et nostri etiam contemplacione, concessistis actu legere in generali studio dicte ville, et ex dicta causa ad villam ipsam vestrum deliberastis transducere incolatum, quod nobis tam respectu profunditatis sciencie et fecunditatis eloquencie quam aliis virtutum donis, quibus, ut comuni fama et fidedignorum relatu didiscimus, divino munere prepolletis, nobis advenit valde gratum, sperantes firmiter quod ex vestri lectura plures in dicta villa sciencie carpent flores et tam in spiritualibus quam in temporalibus magna bonorum suscipient incrementa. quo-

1) En l'Arxiu del Reyal Patrimoni, compte IX de Julià Garrius, f. 129 v., s'hi troba la data d'aquest pagament:

Item done an Pere Palau, maestre d instruments de musica, los quals li eren deguts ab letra del senyor rey dada en Valencia a .xxii. dies de maig del any .mccccxciiii. per raho de algunes arpes e altres instruments de musica que feu per ops del dit senyor e aquells trames, segons que n la dita letra se conte, que cobre ensemps ab apocha: .c. florins d or.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

circa affectuose rogamus quatenus vestrum huiusmodi propositum deducendo in actum ad dictam villam perlegendo, inibi vos ut citius poteritis conferatis, et teneatis a certo quod nos, dante Deo, vos, si casus afuerit, recomendatum habebimus ac prosequi volumus graciis et favoribus oportunis. datum Barchinone, .xix. die septembris anno a nativitate Domini .mccccxciiii. rex Johannes.

Dirigitur Bonifacio de Amenaciis, in utroque jure professori.

Dominus rex mandavit mihi, Bernardo de Jonquerio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1888, f. 19 v.

CCCLIII

Piera, 21 març 1395

JOAN I TRAMET A LA REINA LA SUPLICACIÓ DELS JUEUS DE BARCELONA, PERA QUE LA LLUR SINAGOGA NO SIGUI ENDERROCADA[1]

Molt cara companyona. aci es vengut lo fill de la nostra leonera, lo qual es juheu, e ha proposat devant nos de part dels juheus qui son en aqueixa ciutat, que algunes los volen enderrocar la scola la qual los era donada e consignada aqui en Barchinona, per que ns supplicave que n deguessem provehir que no s fes. on com vos siats aqui, remetem vos lo dit fet que y provehiscats segons que us aparra esser fahedor. lo Sant Sperit sia vostra guarda. dada en la vila de Piera, sots nostre segell secret, a .xxi. dies de març de l any .mccccxcv. rex Johannes.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo de Jonquerio.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1888, f. 57 v.

1) Sobre la judería barcelonina després de la destrucció del Call en 1391, cf. F. Carreras Candi, *Evolució histórica dels juheus y juheissants barcelonins (Estudis Universitaris Catalans,* III, 422 y següents). De les seves investigacions resulta que en 1392 s'autoritzà la constitució d'una nova aljama a Barcelona, la qual tenía la sinagoga al carrer den Sanahuja. En 23 de juny de 1395 fou transformada en iglesia cristiana, sots l'advocació de la Santíssima Trinitat.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCCLIV

Barcelona, 18 abril 1395

JOAN I DEMANA AL SOLDÀ DE BABILONIA QUE TINGUI PER RECOMANATS ELS PELEGRINS CATALANS DE TERRA SANTA,[1] Y QUE PERMETI FER REPARACIONS EN EL MONASTIR DEL MUNT DE SION, COMPRAT EN TEMPS PASSATS PELS REYS D'ARAGO, SEGONS DIUEN LES CRÓNIQUES.

En Johan etc. al alt e molt noble fill de Ceyt Barcoch e pare de Ceyt Solda de Babilonia, salut e dileccio en aquell senyor rey dels reys qui crea lo cel e la terra. ffem vos saber que segons havem trovat e legim en les cronìques dels molts alts predecessors nostres de bona memoria, per ells fou comprat de vostres antecessors lo monastir del Munt de Syon, e diu se per los pelegrins nostres qui n son venguts, que alguns hedificis venen a menys per falta de obra, no solament en lo dit monestir ans encara en l esgleya de Betlem. e jassia que entre ls altres feels e catholichs christians l amat e devot nostre frare Polo, nadiu de la ciutat de Venecia, haia estat longament e estiga en lo dit monastir, e dels acaptes que fa entre ls nostres e altres pelegrins devots qui aquell sant loch visiten, vulla obrar e reparar les dits monestir e esgleya e ço qui es necessari en lurs hedificis, pero diu se que vos e vostres sotmesos ho contrestats, de que ns maravellam molt e havem gran desplaser si axi es, no solament ans principalment per reverencia de nostre senyor Deus qui per salud e redempcio de tot l umanal linatge trames lo seu unigenit e glorios fill, lo qual segons nostra vera creença e fe catholica volch sanctificar aquelles partides, per nos dignament apellades la terra sancta, e consegrar les ab escampament de la sua preciosa sanch, mas encara per ço car lo dit monestir fou comprat per los nostres passats, segons que dit es, per conseguent redunda en no poch interes de nostra reyal casa tot menyscapte del dit monestir e dels hedificis d aquell; en que vos e si no per propria devocio al menys per propria devocio e valor de vos mateix e esguart dels profits que a vostres drets o exaccions temporals se seguexen per les devotes e continuades visitacions que ls feels pelegrins fan en aquell loch e en los altres de la dita terra sancta, hi deuriets

1) Semblants recomanacions, però del temps de Jaume II, es poden veure en Finke, *Acta Aragonensia*, II, 751.

Digitized by Google — Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

haver millor esguart e pus gracios, e axi confiam que u farets d açi avant. e per aquesta confiança, e car nos tenim per dit que conplaent nos en vos de les coses deius escrites, fariem per vos maiors complacencies en son cas, pregam vos afectuosament que haven benignament en vostra special recomendacio los dits monestirs e esgleya e frare Polo servidor de Deu en aquell, lexets e licenciets ls dit frare que obre aquells monestir e esgleya e hi face totes reparacions que mester sien, e en nostres ni vostres dies no venguen a decahiment, car fort ho reputariem en nostra propria deshonor, la qual cosa de vos no esperam, sino tot plaser e cortesia. noresmenys vos pregam ab grant afeccio que per reverencia d aquell sobiran senyor, lo qual es retribuydor de totes bones obres e compensa tots los fets dels homens, reguardonan a cascu segons son dreturer juhi, e per complacencia nostra e de nostres pregaries, vullats haver per recomanats los nostres pelegrins e tots altres que iran visitar lo sant sepulcre e altres lochs de la terra sancta, car gran loor e honor es al rey alt e noble que reeba e faça per los seus reebre benignament los estranys, pensant que la honor que guanya per lo bon aculliment que ls fa, no es d aquells qui ho reeben, mas d aquel de qui proceex. e si algunes coses vos son agradables que puxam fer per vos, escrivits nos en francosament, car nos ho farem franchament e de bon voler. dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .xviii. dies d abril en l any de la nativitat de Nostre Senyor Jhesu christ .mccccxcv. rex Johannes.

Al alt e noble don Cey Barcoch, solda de Babilonia.

Dominus rex mandavit Petro de Beviure.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1968, f. 33.

CCCLV

Vall de Jesucrist, 29 setembre 1395

L'ABAT DEL MONESTIR DE LA VALL DE JESUCRIST ESCRIU A L'INFANT MARTÍ DEMANANT QUE SEGUEIXI AFAVORINT LA SEVA OBRA Y QUE'LS PROVEEIXI DE LLIBRES LITURGICHS Y DE TEOLOGÍA.

Molt alt e excellent senyor, humil e deguda reverencia devant promesa. notifich a la vostra senyoria que he rebuda vostra letre, de la qual son molt estat consolat per ço com nostre senyor Deu prospera vostres fets e endreça de be en

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

millor tots dies e son cert, senyor, que pus vos posats tota vostra sperança en Deu e en totes vostres necessitats recorrets a ell, que tots vostres affers seran prosperats e endreçats en be, e jatsia que sostingats molts perills e treballs, enpero a la final Nostre Senyor vos ajudara e us endreçara, car no sap deffalir a aquells qui han esperança en ell.

Item, senyor, notifich a la vostra senyoria que m son molt maravellat con del fet de la obra ne de res que hagues scrit no m havets feta resposta; non se, senyor, si havets exoblidada aquesta vostra obra e aquest vostre monastir, car veix senyor que dells .m. florins de la obra, no puix res haver, e tot hom qui veu que vos, senyor, nos exoblidats e levats la assignacio de la obra, nos comensen de levar e tolre ço que vos, senyor, hic havets donat, car en los molins de Exericha nos han fet gran periudici los homens de la dita vila e mossen Bonafonat qui volien pladeyar ab nosaltres. e semblantment en les rendes d Altura nos fa o ha fet gran preiudici lo procurador de Valencia, e tot aço havem a soferir per no haver plet ne questio ab ells e per que no siam odiosos a les gents.

Item, senyor, jo m pens que una de les principals coses que vos desiyats e volriets al present, si es que vinguessets a fi de la enpresa que havets comensada de Sicilia, ço es de haver e optenir lo dit regne de Sicilia pacificament, per la qual cosa no duptats de posar e metre vostra persona e del senyor rey vostre fill a molts perills, e de vendre e enpenyorar tot quant havets; adonchs, senyor, quant mes devets desiyar e voler de venir a fi de la empresa que havets feta d aquest monastir a finidar e dotar e hedificar, per lo qual no us cal posar ne metre en perill vostres persones ne del senyor rey, ne vendre ne empenyorar ço del vostre, ans per aquesta obra Nostre Senyor vos guardara de tots perills e us multiplicara en .c. doblaries tot quant hic darets. e axi, senyor, supplich tan humilment com pux la vostra senyoria que vos haiats a cor aquesta obra vostra e vullats dar loch e manera que lo monastir que ha .x. anys que havets comensat, sia en breu temps acabat e que la assignacio dels .m. florins e totes altres assignacions que hayats fetes a la obra, se hagen cascun any. e siats cert, senyor, que si vos dats loch e manera que la obra se continua, que l papa e lo senyor rey e la senyora duquessa e moltes altres persones hi ajudaran.

Item, senyor, vos sertifich que la senyora duquessa no ha volgut confermar la donacio que vos, senyor, havets feta e lo senyor rey dels .vii. sol. censals sobre ls molins den Jacme Castello, e aço per tal com vos, senyor, ne lo senyor rey no li n havets scrit, per que, senyor, vos placia de scriure a la dita senyora pregant la que

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

vulla confermar e fer la dita donacio ensemps ab vos, senyor, e lo senyor rey, e semblament que li n scriva lo senyor rey de sa ma.

Item sapiats, senyor, que .i. visitador es estat aci qui s en ha portats tots los libres que vos, senyor, haviets hauts dels nostres monastirs, per que, senyor, fem l ofici divinal ab gran affany per fretura de libres. e axi, senyor, placia us de tenir manera de haver tots los responsers e officiers notats de Nova lux, e .i. missal e lo libre de la biblia on es lo testament novell, car en la biblia gran nostra no y es, e havem a legir en una biblia prima on no poden legir los vells. e placia us, senyor, que façats que l'abat de Nova lux hage de vos cosa equivalent als dits libres.

Item, senyor, vos notifich que les casulles de drap d or blanques no son acabades per falta de fresadures, que no han ne pogui trobar a Barchinona, si no dues de que volien .ccc. florins, per que ... vos placia de tramete ns dues fresadures bellas per a les dites casulles e sevastre estret o altres fresadures per a les dues altres casulles, e fustani blanc per a casulles a tots dies. e si alguns bons libres ecclesiastics o de theologia e .i. catholicon e .i. bel decret o altres coses que poguessen servir per aquest vostre monastir, e encara tovalles per al convent, de que havem gran fretura, venen a vostres mans, senyor, placia us de trametre aci an G. Puyada a Barchinona, o a Valencia an Nicolau Puyada qui ns o trametrian aci despuxes.

Item, senyor, dels sclaus que m donas, la .i. esta a la cuyna e los dos servexen a la obra e l altre encara es poc, que no poria res fer, e si vos, senyor, m en trametrets lo moliner de Noto e .vi. d altres, vos dariets gran endreca a la obra e al monastir. item, senyor, sapiats que des que jo son vengut, no he cessat de obrar, car jo he endressat en manera que ara podem estar aci ordonadament .viii. monges e .iii. frares, e .xvi. entre sclaus e macips de casa, e he renovades les capellas primeras e lo colloqui cobert de fulla en manera que havem .ii. altars en la esgleya e en les capellas altres .ii. altars, axi que podem celebrar de .ii. en .ii. entre la esgleya e les capellas, enpero havem defaliment de missals e vestiments e de palis. encara mes, senyor, he closa e tancada de tapia d ergamaça la una quadra de la claustra, e si vos, senyor, dats manera a la obra, l any vinent sera de tot closa la claustra e comensaria de fer les celles, de la qual cosa he hauda una fort bona imaginacio e la obra sera bella e fort e durable e fer s a .xv. milia florins menys que no s fera en la primera manera. jo, senyor, vos ne scriure largament per altre letra, que ara no puix.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Senyor, lo prior e tot lo convent han sobiran goix e plaer de la vostra prosperitat qui continuament fan oracio e pregan per vos, senyor; Jhesu Xrist, senyor, vos conserve en la sua gracia e us do victoria de vostres enamics e torn en vostra obediencia tots los vostres rebelles. placia us, senyor, que soven hagem vostres letres e resposta d aquesta, e les letres, senyor, trametets an G. o en Nicolau Puyada, o en Casasage, e totes altres coses que aci trametessets, car aquests son homens qui y daran bon recapte. e si algunes coses plaen a la vostra senyoria que jo puxa complir, man a mi la vostra senyoria. scrit en lo monastir de Vall de Jhesu Xrist, lo dia de sant Miquell de .xcv.

Placia us, senyor, de scriure a la senyora duquessa que hage recomanat lo monastir e que faça que les assignacions del monastir puxa jo haver cascun any. e semblantment sia scrit de part vostre, senyor, a mossen Diago e an Berenguer Marti.

Senyor

Lo vostre humil e indigne servidor qui besant vostres mans e peus me coman en vostra gracia e merce.

frare Bernat.

Al molt alt e excellent princep e senyor lo senyor duc de Muntblanch.

Arx. Cor. Aragó, cartes reyals de Joan I, n.º 904.
Cf. vol. I, docs. CCCLXXX, CCCCLXI.

CCCLVI

Barcelona, 14 desembre 1395

JOAN I ENCARREGA AN PERE DE RAJADELL L'INSTRUCCIÓ DELS PROCESOS PENDENTS ENTRE EN RAMON BERTRAN, VENEDOR DE LLIBRES DE BARCELONA, Y EN FRANCESCH BOFILL, MERCADER.

Johannes Dei gracia etc. fideli nostro Petro Raiadelli, legum doctori, salutem et graciam. causas seu questiones motas vel movendas inter Raymundum Bertrandi, venditorem librorum civitatis Barchinone, ex parte una, et Franciscum Bofillii, mercatorem dicte civitatis, ex altera, quibusvis racionibus aut titulis ducimus vobis harum serie comittendas; mandantes vobis quatenus resumptis scripturis et processibus, si qui facti fuerint, quos vobis tradi volumus per quoscumque detentores eorumdem, dictas causas, si collectis non sint, vocatis partibus, ipsis

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

breviter colligatis, procedendo in eisdem sumarie, maliciis et diffugiis penitus retroactis, illasque audiatis racionibus premissorum parcium, per deffinitivam sentenciam, prout juris ordo requisiverit, terminetis. quoniam nos vobis super premissis omnibus et singulis cum dependentibus ex eisdem et ipsis annexis comittimus per presentes plenarie vices nostras. datum Barchinone, sub nostro sigillo minori, die .xiiii. decembris anno a nativitate Domini .mcccxc. quinto. Bernardus de Villagayano.

Arx. Cor. Aragó; reg. 1928, f. 47 v.

CCCLVII

Perpinyá, 5 abril 1396

EL REY JOAN I DONA PERMÍS PERA EXERCIR L'ALQUIMIA EN ELS SEUS REGNES AL JUEU CARACOSA SAMUEL[1]

Nos Johannes etc. attendentes nulli fore illicitum intendere circa actus philosophie, sive naturales fuerint sive etiam artificiales, eapropter annuendo supplicacioni quorundam familiarum et domesticorum nostrorum in favorem tui Caracosa Samuelis judei ville Perpiniani apud nos intercedentium, concedimus tibi quod absque alicuius pene incursu possis et valeas artem alquimie ubique terrarum nostrarum experiri, et quod de arte ipsa persenseris ad plenum probare per experientiam et liberaliter exercere, et omnia alia et singula facere et fabricare que ad dictam artem, usum et excercicium eiusdem competibilia fuerint seu neccessaria, et modo quolibet oportuna. mandantes per hanc eandem de certa sciencia et expresse gubernatori nostro generali necnon gubernatori comitatuum Rossilionis et Ceritanie, ceterisque officialibus nostris ubilibet constitutis eorumque locatenentibus, sub incursu nostre ire et indignationis, quatenus concessionem et licenciam nostram huiusmodi et omnia in ea contenta tibi teneant et observent

1) Cf. vol. I, doc. CCXLIX y recordinse també els documents sobre l'alquimia en el regnat de Joan I, publicats per J. R. Luanco, *La alquimia en España*, I, 206-214. El següent document ens dona dos noms nous d'alquimistes que treballaren pera 'l rey Joan:

«Item done a maestre Duran Andreu e Bernat Tolvan, alquimiayres, ab albara d escriva de racio, scrit en Ceragoça a .xv. dies del mes de març del any dessus dit [1386] ab lo qual lo dit senyor Ios manava dar segons que s conte en lo dit albara lo qual cobre...»

(A. R. P., fragment d'un llibre de comptes del Despenser del Duch, janer-juny 1386).

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

et non contraveniant seu aliquem contravenire permittant aliqua ratione. in cuius rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro jussimus communiri. datum Perpiniani, .v. die aprilis, anno a nativitate Domini .mccc. nonagesimo sexto.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1911, f. 54 v. (segona numeració).

CCCLVIII

Barcelona, 7 abril 1397

ALBARÁ DE PAGAMENT D'UN LLIBRE D'ORACIONS PER A LA REINA

Al honrat en Jacme Pastor etc. mana la dita senyora etc. que donets an Matheu de Rada, scriva de mon ofici, per .i. libre de oracions de la dita senyora que ha fet fer illuminar e ligar aquell, lo cual libre la dita senyora ha reebut en les sues mans : viginti quatuor solidos, sex denarios barchinonenses. scrit en Barchinona, a .vii. dies del mes d abril, anno a nativitate Domini .mcccxc. septimo.

Arxiu Reyal Patrimoni; Llibre d'albarans de Francesch Pujada, escrivà de ració, f. 72 v.

CCCLIX

Sant Feliu de Llobregat, 30 agost 1397

EL REY MARTÍ ENCARREGA A EN BARTOMEU SIRVENT QUE ESTUDII COM SE DEUEN DESPATXAR LES LLETRES DE LA SEVA CORT, SEGONS SE FEYA EN TEMPS DEL REY PERE III

Lo rey.

En Berthomeu Sirvent. com sobre l espatxament de les letres que espatxar se deuen en nostra cort ab nostre segell secret sie questio entre ls nostres secretaris ja si deuen tots espatxar o quants, e en la ordinacio de casa nostra, la qual havem reconeguda, no se n ich faça mencio alguna e vullam ne usar segons que s en usava vivent lo senyor rey en Pere pare nostre de bona memoria, los fets virtuosos del qual dignes son de esser trets a consequencia, manam vos que de continent per lo portador de la present nos certifiquats de les coses dessus dites, per tal que nos puxam sobre aquells degudament prouehir. dada en Sent Feliu

Digitized by Google | Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

de Lobregat dius nostre segell secret a .xxx. d agost del any .m.ccc.xc.vii. rex Martinus.

Dirigitur Bartholomeu Sirvent.

Dominus rex mandavit michi Johanni de Tudela.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2238, f. 20[1]

CCCLX

Saragoça, 6 febrer 1398

CARTA DEL REY A L'ABAT DE LA VALL DE JESUCRIST, SOBRE DIFERENTS AFERS DE LA VIDA DEL MONASTIR, ENTRE'LS QUALS SE FA REFERENCIA A LA SEVA LLIBRERÍA

Lo rey.

Frare Bernat. vostra letra havem reebuda e havem hagut gran plaer com havets començada la obra, specialment com los monges ne son consolats, perque volem e us manam que ab sobirana diligencia entenats en continuar la dita obra tant com fer se puxa. havem hagut plaer dels .xxv. florins que havets cobrats per rao de la decima. aço que ns scrivets de mossen Francesch d Aranda e de micer P. Pujol no us hi cal resposta. trametem vos per lo portador de la present dos brandons grans daurats los quals tingats a les festes a la elevacio del precios cos de Jhesu Xpist e dos blanchs que tingats als dissaptes a la missa de madona Sancta Maria. los senyals que demanats, nos los farem fer e trametrem los vos de continent. al fet den Berenguer Marti nos li fem tal letra, que ell conexera be sa errada e la manera que d aci avant que s guart del contrari, translat de la qual vos trametrem. d aço del agualament de la obra, spatxats ho al pus breu que porets, car ja volriem que fos fet. al fet dels .d. sols. censals, nos hi darem dreça al pus breu que porem. la letra dels homens de Castello ja es segellada e vos la trametrem. de continent trametrem vos les letres de Sent Pol e dels frares. havem hagut gran plaer de ço que ns havets fet saber de mossen Francesch d Aranda que es stat aqui e que han donat .cc volums de libres a Portaceli.[2] maravellam nos molt

1) Segueix altre gairebé igual, que parla del rey Joan en lloch del rey Pere.

2) Els Anals de Portaceli, del P. Civera, diuen que en 1424 el P. Pere Ferrer va fer un catàleg de tots els llibres de la Biblioteca del monastir, els quals eren en número de 699 (Villanueva, *Viage literario*, IV, 50).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

de vos de ço que ns fets saber que mes munten aquells que vosaltres havets que tots quants ells han. aço que ns toquats sobre l fet de la obra de trametre diners, no duptets ne cessets d obrar, car nos migançant la gracia divinal vos trametrem bon recapte de diners e de ço que haurets mester, car tan gran cor hi havem com vos, e axi pus que nos no y playem los diners, no plangats de continuar la obra. haiats nos continuament per recomanats en vostres oracions. dada en l aljefferia nostra de Çaragoça a .vi. dies de febrer del any .mcccxcviii. rex Martinus.

Dirigitur dilecto fratri Bernardo Çafabrega.

Dominus rex misit signatam.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2239, f. 120.
Cf. doc. CCCLV.

CCCLXI

Saragoça, 2 abril 1398

El rey encarrega al Procurador de Rosselló l'adquisició d'uns documents francesos

Lo rey.

Procurador. vista havem .i. letra que vos havets tramesa al feel secretari nostre en G. Ponç sobre ço que dehits que us es stat dit d aquex gentil hom de la terra francesa qui te en son poder los dos cofres plens de registres, cartes e altres libres e scriptures d aquexs comtats, de la qual cosa nos havem haut gran plaer, per que responents vos a aço que demanats saber de nos sobre lo dit fet, volem e ns plau molt e a vos espressament e de certa sciencia manam que com abans e pus discretament e secreta porets, sapiats o vostre poder façats de saber certament la veritat del dit fet. e si atrobats que axi sie com vos es estat dit, plau a nos e volem que entrets ab aquell qui te les dites coses en tracte sobre lo dit fet, que si porets fer ab ell que per certa quantitat de diners, la menor que porets, ell vos liure totes les dites scriptures, registres, e cartes, avenits vos ab ell e hi finats de tot an aquella quantitat que mils vos sera semblant e us apparia faedor e puys tantost scrivits nos en certament e distincta, car nos decontinent en apres vos farem complir e pagar la quantitat a que us serets convenguts e vos haurets finat ab lo dit gentil hom per la dita raho, havent vos en aço per tal manera que l fet venga a bon acabament e a breu, car sapiats que servey nos en farets lo qual vos grahirem molt. dada en

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Çaragoça, sots nostre segell secret, a .ii. dies de abril en lany de Nostre Senyor .mccccxcviii. rex Martinus.

Dirigitur procuratori regio Rossilione.

Dominus rex mandavit mihi Guillelmo Poncii

Arx. Cor. Aragó, reg. 2239, f. 133 v.

CCCLXII

Després de juny 1398

PAGAMENT A MESTRE ANTONI CANALS, CAPELLÀ Y LECTOR DE LA CORT DEL REY

Item done a maestre Anthoni Canals del orde dels preycadors e capella de la capella del senyor rey e lector de la sua cort, los quals li eren deguts ab albara d escriva de racio, scrit Saragoça darrer dia del mes de juny del any .mccccxcviii. per raho de sa quitacio segons que n lo dit albara se conte que cobre: dxl. sol. barchs.

Arx. Reyal Patrimoni; compte de Johan des Pla, tresorer, de janer 1398 a juny 139, f. 129. Cf. vol. I, doc. CCCCLI.

CCCLXIII

janer 1399

PAGAMENT AL XANTRE GRACIA DE THOUS, D'UN OFICIER SANTORAL

Item done an Gracia de Thous, xantre de la capella del senyor rey, los quals li eren deguts de albara d escriva de racio scrit en Ceragoça a .xviii. dies del mes de deembre del any .mccccxcviii. per .i. libre de cant scrit en pergamins appellat officier santoral, lo qual libre lo dit Gracia de manament de la senyora reyna ha fet a ops de la sua capella, segons que n lo dit albara se conte que cobre : xx florins d or.

Arx. Reyal Patrimoni; compte II de Jaume Pastor, f. 39.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCCLXIV

4 agost 1399

ORDINACIÓ DEL REY MARTÍ SOBRE EL GOVERN DEL COS DE NOTARIS DE BARCELONA

Nos Martinus Dei gratia etc. ad humilem supplicationem factam nobis reverenter per nuntios civitatis Barchinone nunc presentes in nostra curia et in favorem artis notarie, sine qua res publica nequiret diu comode gubernari, tenore presentis, vobis dilectis et fidelibus nostris consiliariis dicte civitatis Barchinone, quibus onus regiminis eiusdem civitatis incumbit tam in capite quam in membris presentibus et futuris, concedimus et licentiam ac facultatem plenariam elargimur quod pro reformatione et utiliori regimine et exercitio dicte artis notarie, que in civitate ipsa exerceri laudabililiter consuevit, positis de et cum consilio aliquorum proborum notariorum eiusdem civitatis de quibus vobis videbitur eligere et creare anno quolibet certa die, vocato et presente, si interesse voluerit, vicario vel bajulo Barchinone, duos bone vite et approbate conversationis notarios eiusdem civitatis in priores notariorum civitatis prefate, qui eorum prioratu durante in omnibus predictam artem notarie et personas eam exercentes qualitercumque tangentibus singulis dicte civitatis notariis presideant et artem ipsam in dicta civitate manuteneant et defendant ac alia omnia et singula faciant et exerceant que per vos de et cum consilio aliquorum ex dictis notariis circa dictam artem et eius exercitium ac personas eam exercentes fuerunt semel et pluries ordinata in conservacionem et reformacionem artis predicte. dicti autem priores cum electi fuerint antequam dicto prioratu utantur, jurare habeant in posse dicti vicarii Barchinone vel eius locumtenentis quod circa regimen ipsius prioratus ad fidelitatem nostram et bonum publicum eiusdem artis ac rey publice dicte civitatis legaliter se habebunt, ordinationes quascunque per vos dicto modo fiendas pro viribus observando. mandantes per eandem expresse et de certa scientia gubernatori Cathalonie vicario et bajulo Barchinone vel eorum locatenentibus ceterisque officialibus nostris presentibus et futuris ad quos spectet, quatenus huiusmodi licentiam et concessionem nostram firmiter teneant et observent, nec non compellant preture viribus dictos priores, cum electi fuerint, si prioratum ipsum renuerent acceptare, ad subeundum onus regiminis eiusdem prioratus et omnes et singulos eiusdem civitatis notarios ad

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

obediendum et parendum eisdem prioribus iuxta predictarum ordinationum per vos dictc modo fiendarum seriem et tenorem. per hanc autem concessionem nostram vel aliqua de contentis in ea non intendimus in aliquo derogari nec preiudicium aliquod fieri privilegiis, libertatibus et usibus dictec ivitatis, quibus vos dicti consiliarii potestis et consuevistis in civitate ipsa et eius terminis super quibusvis artibus et negociis tam civilibus quam criminalibus statuere et ordinare et statuta et ordinata corrigere et mutare pro vestre arbitrio voluntatis, imo ipsa privilegia, libertates et usus in suis persistere volumus robore et valore. in cuius rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro pendenti jussimus comuniri. datum Cesarauguste quarta die augusti anno a nativitate Domini .M.ccc.xc. nono, regnique nostri quarto. Matias vic.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2193, f. 35.

CCCLXV

Saragoça, 12 agost 1399

El rey Martí nomena en Jaume March y en Lluís d'Averçó mantenidors de la Gaya Ciencia a Barcelona, ab totes les prerrogatives dels de Tolosa[1]

Nos Martinus Dei gratia rex Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie. cum nominatio atque electio necnon positio deffensorum, manutentorum atque rectorum amene seu gaye sciencie que Barchinone in urbe hodiernis temporibus laudabiliter exercetur, nobis et nemini alii iuxta cuiusdam regalis nostri rescripti datum Cesarauguste prima die madii anni de proximo evoluti[2] tenorem omnino pertineant, et vos

1) Cf. el document de 20 de febrer de 1393, en el qual Joan I facultava als mateixos poetes pera establir a Barcelona una academia de la Gaya Ciencia segons el model de les de París y Tolosa (Torres Amat, op. cit., p. 59; vegis també vol. I, p. 385). El document que publiquem no s'acorda ab la data de 1396 que'l Sr. A. Pagès, sobre la fe den Feliu de la Peña, assigna ab algun dubte a la mort del poeta Jaume March *(Auzias March et ses prédécesseurs;* París, 1912; p. 30).

2) Es refereix al notabilíssim document de 1 de maig de 1398 en el qual el rey Martí concedia 40 florins *rectoribus et defensoribus ac manutentoribus ejusdem amene seu Gaye scientie... ut ex ipsi jocalia infrascripta emantur...* (reg. 2254. f. 71 v. cf. vol. I, p. 385). Aquest document fou confirmat per Ferran d'Antequera el 17 de març de 1413, reproduint a la lletra la carta del rey Marí (reg. 2393, f. 44).

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

dilectus atque fideles nostri Jacobus Marchi miles et Ludovicus de Avarçone civis preambule civitatis dicte amene seu gaye sciencie inter alios nostri dominii periciam plenariam habeatis, de hac vestri pericia atque fide penitus confidentes, vos in predicte amene seu gaye sciencie que in civitate predicta ut premittitur exercetur, rectores, manutentores et deffensores merito nominandos et eligendos atque ponendos nos ducimus cum presenti ad nostri beneplacitum duratura, ita quod vos defensores, manutentores atque rectores sciencie supradicte in prima civitate nunc et de cetero existatis et cuncta et singula que ipsi officio pertinent faciatis et peragatis, honores et preheminencias quos et quas Tholosani rectores et deffensores dicte gaye sciencie inde recipiunt totaliter habituri; nos enim contextu huiusmodi in atque super iam dictis cum dependentibus, emergentibus et connexis vobis comittimus plenarie vices nostras. mandantes quibuslibet antedicte amene seu gaye sciencie in civitate Barchinone pretacta nunc et inde vaccantibus, quatenus vos in rectores, manutentores et deffensores dicte amene seu gaye sciencie habeant, teneant et vobis obediant, pareant et attendant in universis et singulis concernentibus antedictum officium, prout decet. in cuius rei testimonium presentem fieri jussimus nostri comuni sigillo munitam. datum Cesarauguste duodecima die augusti anno a nativitate Domini millessimo .ccc. nonagesimo nono. Matias vic.

Arx. Cor. Aragó, cartes reyals de Martí I, n.° 209.
Id., reg. 2217, f. 165.

CCCLXVI

Saragoça, 15 de novembre 1399

EL REY MANA AL BISBE D'URGELL QUE PAGUI AL CAPELLÀ JOAN DE CASANOVA EL PREU QUE LI ÉS DEGUT PER LA COPIA D'UN MISSAL Y UN PONTIFICAL

Lo rey.

Honrat pare en Xpist. ja per altra letra nostra vos havem scrit que per honor nostra satisfaessets al amat capella de nostra capella en Johan de Casanova de dos libres que us ha scrits, ço es un missal e un pontifical portatil, la qual cosa no havets feta, perque us pregam affectuosament que per amor e honor nostra vullats fer estar content lo dit nostre capella, e farets ço que devets e a que sots tengut segons Deu e segons lo mon, e a nos plaer e servey gran que molt vos

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

grahirem, e del contrari nos fariets desplaer sobira, lo qual en son cas e loch nos recordara be e conexerets ho per obra. dada en Çaragoça sots nostre segell secret a .xv. dies de noembre del any .mcccxcviiii. rex Martinus.

Dirigitur episcopo Urgellensi.

Dominus rex misit signatam.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2172, f. 16 v.
Cf. vol. I, docs. CCCCLXXXV y CCCCLXXXVI.

CCCLXVII

Saragoça, 10 desembre 1399[1]

EL REY ENCARREGA LA COMPRA D'UNS LLIBRES AL MERCADER PERE MOLA

Lo rey d Arago.

En Pere Mola. com nos haiam necessaris alguns libres d aqui dels quals havem donat carrech singular al religios e amat servidor nostre frare Berthomeu Scuder, portador de la present, pregam vos affectuosament que per reverencia e servey nostre vullats bestraure la moneda necessaria en comprar los dits libres, segons que l dit frare Bertomeu vos informara largament de part nostra, retenint en vostre poder los dits libres apres que seran comprats tro fins que de nos siats content. e si vos los nos volets trametre ab vostres mercaderies dins nostra senyoria, farets nos en servey molt agradable. e som prests a dar tot ço e quant haurets bestret en los dits libres a qui vos voldrets. dada en Çaragoça, sots nostre segell secret, a .x. dies de decembre del any .mcccxcviiii. rex Martinus.

Al feel nostre en P. Mola mercader.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2243, f. 37 v.

1) Segueix altra carta sobre'l mateix assumpte endreçada al seu secretari mestre Tibaut.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCCLXVIII

Saragoça, janer 1400

EL REY APROVA UNA MOSTRA DE LLETRA PERA COPIAR UN LLIBRE QUE DEMANÀ

Lo rey.

Batle general. vostra letra havem reebuda e vista la mostra de la letra que ns havets tramesa de la qual volets fer transladar lo libre que nos demanam, la qual nos plau, per que volem que de continent façats transladar lo dit libre de semblant letra. axi matex volem e us manam que de continent tota quanta fusta es aqui del dret nostre del sinquente trametats al feel nostre en Johan ça Bastida, obrer del nostre novell palau que fem fer en Barchinona, e aço per res no mudets. dada en Çaragoça, sots nostre segell secret, a ...[1] dies de janer del any .mcccc. rex Martinus.

Nos havem mester dues peces de drap groch qui ve de Granada o de Barberia per vestir ne dos sclaus negres que ensemps ab altres coses havem deliberat trametre a nostre frare lo duch de Burgunya, per que us pregam e manam que ns trametats com abans porets les dites dues peces. dada axi com dessus. Guillelmus secretarius.

Dirigitur baiulo generali regni Valencie.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2243, f. 45 v.

CCCLXIX

Barcelona, 18 octubre 1400

EL REY MARTÍ DEMANA UN PAPAGAY PERA DISTREURE'S DE LES MOLESTIES DE LA QUARTANA

Lo rey d Arago.

Nos l altre iorn per no recordar de la molestia e anuig del nostre accident de la quartana, nos faem portar un vostre papagall lo qual era en casa de Frosino

1) La data està en blanch en el document.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

mercader d esta ciutat, e com nos haiam haut e prengam plaer gran en lo dit papagall, pregam vos tan affectuosament com podem que si de res nos desijats servir, nos consintats lo dit papagall, cor nos vos farem liberalment pagar per aquell tot ço e quant vos conexerets e direts esser rahonable, e per res no ns en digats de no, cor siats cert que d aço ns servirets fort singularment e conexerets ho en vostres opportunitats e affers. dada en Barchinona, sots vostre segell secret a .xviii. dies del mes de octubre l any de la nativitat de Nostre Senyor .mcccc. rex Martinus.

Dirigitur dilecto et devoto nostro Guillelmo de Begat mercatori Montispessulani.

Dominus rex misit signatam.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2243, f. 146 v.

CCCLXX

Barcelona, 3 novembre 1400

El rey Martí demana al abat de Poblet que deixi passar algun temps abans d'exigir la devolució del seu monastir dels llibres que fra Bernat de Sent Romà s'endugué al esser nomenat abat de Roda, donantli espay de podersen procurar els que li facin falta.

Lo rey.

Honrat abbat. segons per exposicio feta denant nos per l onrat religios e amat nostre frare Bernat de Sent Roma abbat del monastir de Roda havem novellament entes vos apres que l dit abbat a disposicio e voler nostres es fet per lo sant pare abbat del dit monastir, constrenyets e volets constrenyer aquell a donar e restituir a vos e al vostre monestir los libres e altres coses que tenia abans que ell fos fet abbat del dit monastir de Roda, ço es stant frare del vostre monastir, e iassia a vos sia legut per alcuna constitucio o ordinacio del vostre orde de demanar al dit abbat les dites coses, empero en altra manera per los vostres predecessors e per los abbats de Santes Creus n es estat en los temps passats en semblants coses usitat, ço es que donen paciencia que per alcun temps tro a tant los novells abbats se son regoneguts en lurs monastirs, que tinguen es servesquen de libres e altres coses als usos seus necessaries, e apres passat alcun temps que sien tenguts restituir

aquells als lurs primitius monestirs; per que havents affeccio al dit abbat de Roda per esguart dels serveys per ell a nos fets e que fer no cessa continuament, pregam-vos, volem e us manam que per honor nostra sobresegats per alcun temps covinent en demanar ne fer instancia alcuna al dit abbat per rao dels dits libres e daltres coses a restitucio de les quals ell sie tengut raonablement, per tal que dins aquest temps ell puixa haver loc e opportunitat de provehir se en les dites coses, car per occasio del cas e mort de son predecessor, pensar porets que trobara al present lo dit monestir de Roda de libres e altres coses necessaries destituit e privat totalment. certificants vos que de les dites coses nos servirets e ns complaurets molt, e lo contrari hauriem fort per desplasent. dada en Barchinona sots nostre segell secret a .iii. dies de noembre del any .mcccc. rex Martinus.

Dirigitur abbati monasterii de Poblet.

Dominus rex mandavit mihi Johanni de Tudela.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2172, f. 119.

CCCLXXI

Barcelona, 10 janer 1401

Carta de fundació del Colegi de medicina de Barcelona [1]

In nomine Domini, nos Martinus etc. assidua cura excellencie nostre regalis exagitat, qualiter regna et terre nostre virorum scientificorum artificialiter decorentur ut nostri fideles regnicole scienciarum fructuum quos indesinenter esuriunt paratam mensam in regnis nostris et terris inveniant nec cogantur propterea regna excolere aliena et quos ingeniorum nativa fertilitas ad concilia reddit alta prospicuos, ars subscripta perutilis faciat eruditos. quare in civitate nobilissima Barchinone que tanquam situs amenitate prefulgens et singularium hospitalaria facultatum se prebet docentibus et adiscentibus graciosam, ducimus tenore presentis statuendum, ordinandum et eciam faciendum studium generale artis auxiliaris et egregie medicine, que inter utilissimas artes necessaria cernitur ad sustentacionem indigencie fragilitatis humane; ars et enim ipsa periclitantibus morbis quibuslibet materna gracia semper assistit et adversus dolores pro natu-

1) Cf. Roca, *La medicina catalana en temps del rei Martí*. (Homenatge a la memoria del rei Martí; Barcelona, Centre Excursionista de Catalunya, p. 166).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

rali inbecillitate confligit et hos sublevare conatur, quibus nulle divicie nullave possunt dignitas subvenire, nilque credimus graciosius reputari quam id posse expellere quod videtur mortem inferre dietim nilque placibilius certe quam salutem periclitantibus reddere de qua est coactum sepissime nullam sperare salutem; in quo quidem studio valeant per cancellarium, decanum aut alios ad quos spectet, studentes quos cancellarii, decani aut alii supradicti aptos repperenint, ad gradum magisterii licenciati aut bacallarii assumi, provehi et attolli; et ut studium ipsum majoris dignitatis existat et amplioris etiam facultatis, ipsum subscriptis privilegiis et libertatibus ducimus decorandum ipsique et magistris, licenciatis et scolaribus ac universitati ipsius studii concedimus perpetuis temporibus cum presenti, quod annis singulis tradantur de facto et tradi eciam habeant universitati predicte per vicarium aut officialem alium Barchinone saltem duo dampnati ad mortem suspensi, submersi vel jugulo resoluti ad faciendum anotomiam de corporibus eorundem ad universitatis predicte libitum voluntatis, dumtamen evenerit casus quod aliqui fuerint jussu curie interfecti cuiuscumque legis condicionis ant sexus existant, dum modo oriundi non sint civitatis Barchinone predicte, ita quod facta requisicione per universitatem predictam aut alium deputatum ad ista, statim ipso homine vel muliere occiso, sine impedimento quocumque sub pena mille solidorum, corpus interfecti predicti tradatur ne operacio anotomie predicte valeat impediri; quequidem corpora cum de eisdem anotomia facta fuerit, ut prefertur, ecclesiastice tradi habeant sepulture expensis universitatis jam dicte. indulgemus necminus statuimus et volumus sub pena predicta quod nullus presumat vel audeat in civitate eadem, suburbiis, terminis vel territoriis eius legere palam publice vel occulte de sciencia medicine nisi fuerit de gremio universitatis jamdicte nec possit eciam praticare nisi fuerit titulo magisterii insignitus; concedimus inquam studio et universitati predicte omnia et singula privilegia, prerogativas, libertates, franchitates et immunitates per predecessores nostros et alios concessa studio et universitati ville Montispesulani quibus magistri, licenciati, studentes et eciam tota universitas supradicta possint et valeant uti libere et gaudere sicuti et prout possent si privilegia, prerrogative, libertates, franchitates et inmunitates eedem hic expressa, posita et nominata fuissent. item concedimus et eciam indulgemus universitati predicte quod omnes vel illa pars eorum que videatur eisdem, possint impune ac libere se ubicumque et quotiescumque voluerint congregare et statuta et ordinaciones quecumque concernencia utilitatem et bonum universitatis jam dicte peragere, campanam et sigillum tenere, ac caxiam ordinare et facere, consilia patencia vel

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

secreta tenere et consilium certarum personarum creare et facere cancellariumque et decanum aut alium quocumque voluerint titulo nuncupatum eligere, constituere, ponere et creare qui super eis illam habeant potestatem quam habeant cancellarius et decanus studii ville Montispesulani predicte, quod quidem consilium cum creatum et factum fuerit, ut prefertur, illam et eandem habeat facultatem et illa possit peragere que posset tota universitas congregata et gescientes studium supradictum amplecti gracia ampliari ipsum necnon magistros, licenciatos, studentes, uxores, familiam et bona eorum et ipsorum cuiuslibet sub nostris specialibus constituimus et ponimus proteccionem, salvaguardia, custodia et comanda. mandantes per hanc eandem gubernatori Cathalonie, vicario et baiulo necnon consiliariis et universitati civitatis Barchinone dictorumque officialibus, locatenentibus presentibus et futuris sub amissione nostre gracie et mercedis ac pena millia florenorum auri nostro applicandorum erario, quatenus concessionem huiusmodi et omnia et singula contenta in ea teneant firmiter et observent tenerique et observari faciant inconcusse et non contraveniant vel aliquem seu aliquos contravenire permittant aliqua racione. nos enim eis et eorum cuilibet faciendi oppositum, omne posse tollimus cum presenti, quam in testimonium premissorum fieri jussimus, maiestatis nostre sigillo appendicio communitam. datum Barchinone .x. die januari anno a nativitate domini .m.°cccci.° regnique nostri sexto.

Signum Martini etc. Rex Martinus.

Testes sunt Johannes episcopus Barchinone, Berengarius de Crudiliis, Petrus cardinalis Cathanie, Jacobus de Prades admiratus regni Sicilie, Rogerius de Monthecatheno milites camerlengi. Sig ✠ num Guillelmi Poncii secretarii serenissimi domini regis Aragonum supradictum qui mandato eiusdem hec scribi fecit et clausit.

Dominus rex mandavit mihi Guillelmo Poncii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2196, f. 2 v.
Cf. vol. I, p. 420, nota 1.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCCLXXII

Barcelona, 10 febrer 1401

El rey Martí confereix poder general al Procurador de Rosselló pera resoldre l'elecció de rector de l'Estudi de Perpinyà, confirmant si ho creu oportú el nomenament de Joan de Ribesaltes.

Martinus Dei gratia rex Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, dilecto consiliario nostro Raymundo ça Garriga militi, gubernatori comitatuum Rossilionis et Ceritanie, salutem et dilectionem. percepimus noviter quod tum nuperrime in generali studio ville Perpiniani per universitatem studii supradicti, non in unitatis spiritu sed in errore nephandi scismatis, de officio rectoris dicti studii fuisse facta dupplex eleccio et qualibet partium eligentium pro eorum electo satagente obtinere optatum, nedum questio nimis gravis sed etiam magnum scandalum ex quo damni occasio sperabatur subsequi verisimiliter emineret, vos pro justicia et pro sedanda materia scandali et dicta universitate reformanda in pace, resumpto dicte electionis negocio in vos, auditis partibus habitoque maturo et digesto consilio, et ponderatis ac attentis eis que tam equitas justicie quam dicti studii status pacificus et prosper exigebant, ipsum rectorie officium Johanni de Ripisaltis sacriste ville Perpiniani, viro quidem honestatis moribus et scientia proditus et universitati dicti studii grato et utili, pertinere debere pronuntiastis et provide declarastis. verum cum quorumdam ipsius studii maligna oppinio ferre hoc non sustinens pacienter, adhuc huiusmodi scismatis et scandali detestandum exicium quatitum est eis possibile iterantes et multos ex singularibus dicti studii indebite ad se super ea trahentes et concitantes, predictam vestram declarationem et provisionem inpugnent ut audivimus, dictam universitatem studii turbini et desolationi totaliter involventes et singulares eiusdem ab assiduitate eorum studii et adquisicione scientie retrahentes, nos ad cuius regale officium conservatio et reformatio dicti studii pertinet et spectat, volentes predictis per nostre debite provisionis remedium obviare, vobis dicimus et mandamus de certa scientia et expresse, quatenus si contra declarationem et provisionem per vos factam de dicto officio in persona dicti Johannis de Ripis Altis, aliqua non fuerint juste et legitime proposita per aliquos ex dicta universitate

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

aut alios conjunctim vel divisim, per que noticie vestri et illorum qui consilio per vos super his celebrato interfuerint, votum vestri vel eorum in melius debeat commutari, ipsam provisionem et declarationem continuo confirmetis, non obstantibus talibus oppositionibus et contradictionibus factis ut, predicitur, aut appellationibus interiectis aut aliis per que dicta provisio et declaratio possint aliqualiter impediri, quas et que eo casu revocamus et tollimus et pro revocatis et sublatis haberi volumus et quod ad hec locum nullatenus vendicare. si vero arbitrio vestri proposita contra dictam provisionem vel declarationem et etiam allegata obstare legitime vobis et vestro concilio videbunt et indigebunt mutatione vel melioratione, eo casu, vos habita deliberatione in dicto concilio, provideatis, ordinetis, mandetis et declaretis in personam dicti Johannis de Ripis Altis, vel alterius de quo vobis visum fuerit, quitquid de et super dicto officio et eius exercicio reppereritis cum assensu dicti concilii melius et utilius expedire. nos enim vobis qui merita cause et personarum conditionem et qualitatem melius ibi novistis et quorum experientia vos non latet, de vestri providentia confidentes de et super predictis provisione, ordinatione, mandato et declaratione et eorum executione tum inde deppendentibus, emergentibus et connexis, cessantibus omnibus oppositionibus, contradictionibus et appellationibus comittimus potestatem omnimodam et plenarie vices nostras et eas nunc pro tunc et e converso laudamus, approbamus, ratificamus et etiam confirmamus. datum Barchinone, .x. die februarii anno a nativitate Domini .m.cccc. primo. Matias vic.

Arx. Cor. Aragó, cartes reyals de Martí I, núm. 369.

Id., reg. 2211, f. 46.

CCCLXXIII

Barcelona, 21 febrer 1401

EL REY MARTÍ RECOMANA EN BARTOMEU BOU, BATXILLER EN ARTS, PERA UNA VACANT DEL COLEGI DELS ESPANYOLS DE BOLONIA

El rey.

Reverent padre en Christo. entendido havemos que Miguell Mercer, al qual vos como aquell a quis pertanesce haviades presentado en uno lugar e camera lahora vagantes en la sacra theologia en el collegio de los Spenyoles del cardenal olim de Sabina, no ha querido ne quiere ir por prender o haver el dit lugar.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

ond como nos seamos obligado por muytas razones a Barthomeu Bou, batxellero en artes del vispado de Barchinona, rogamos vos como mas affectuosament podemos que por honra nuestra querades presentar e assignar en el dito lugar del dito Berthomeu Bou, como aquell qui semblant cosa e mayor meresce, attendida la su sufficiencia e honestat, sabiendo que d esto nos faredes servicio e plazer al qual vos agradesceremos muyto. dada en Barchinona, dius nuestro siello secreto a .xxi. dias de febrero del anyo .mcccci. rex Martinus.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2173, f. 178.
Cf. doc. CCCXLIV.

CCCLXXIV

20 abril 1401

PAGAMENT AL ESCRIVENT PERE BLANCH[1] DE LA COPIA D'UN SALTIRI PERA LA REINA

Item done an P. Blanch scriva de letra redona los quals la senyora reyna ab albara d escriva de racio scrit en Barchelona a .xx. dies del mes d abril de l any .mcccci. li mana donar per ço com aquells li restaven a pagar de major quantitat per raho de .i. saltiri que ha escrit en pergamins a la dita senyora, lo qual ella ha reebut segons que n lo dit albara se conte que cobre: xxiiii. florins d or.

Arx. Reyal Patrimoni, compte V de Jaume Pastor, tresorer general, f. 70.

CCCLXXV

Altura, 20 juliol 1401

EL REY MARTÍ RECOMANA QUE UN ESTUDIANT EN DRET CANÒNICH SIGUI ADMÈS EN EL COLEGI DEN DOMINGO PONÇ,[2] ARDIACA DE BARCELONA

Lo rey.

Mossen Domingo. pregam vos tan affectuosament com podem que per reverencia de Deu e honor nostra vullats collocar en lo nombre dels studiants del

1) Ab albarà de 24 maig 1401 se li donen 550 sous barcelonesos per un breviari (Compte VI de Jaume Pastor, f. 32 v.).

2) Sobre aquest collegi, fundat en 1376 y agregat a l'Universitat de Lleyda, v. *Anuario de la Universidad de Barcelona*, 1909-1910, p. 537. En Domingo Ponç havia estat canonge y xantre de la catedral de Lleyda.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

vostre collegi en Johan de Setquistella, studiant en canones en aqueix studi, lo qual al present no ha tant de haver del mon que bonament se posques sustentar en aquell, e axi mateix donar e assignar a aquell Johan semblants porcion e prerrogatives que han los altres del dit vostre collegi, per tal forma que mijencant Deus, son bon treball e vostra bona subvencio, ell se posques sustentar en lo dit studi e en aquell, si plaura a Deu, en sciencia aprofitar; sabent que ultra que n haurets de Deu condigna retribucio, ne farets a nos plaer e servey molt agradable. dada sots nostre segell secret en lo loch d Altura, a .xx. dies de juliol del any .mcccci. rex Martinus.

Dirigitur Dominico Poncii, archidiacono maiori sedis Barchinone.

Dominus rex misit signatam.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2175, f. 9 v.

CCCLXXVI

Altura, 15 setembre 1401

CARTA DEL REY PROHIBINT QUE SIGUIN ADMESOS AL MESTRATGE EN TEOLOGÍA, ELS QUE VULGUIN OBTENIRLO VALENTSE DE BUTLLES EXTRAORDINARIES Y GRACIES SUBREPTICIES[1]

El rey.

Maestre Thomas. como nos por grandes maestres en Theologia e otras personas honestas e fidedignas siamos informados que la multiplicacion de los maestros en theologia sia fuert cargosa e dampnosa a la provincia d Aragon, maiorment porque algunos postposada alguna regularidat de orden de tiempo, de uso e de buena costumbre, procurantes e meditantes bullas e gracias extraordinarias por puyar en grado sin sciencia e sines meritos, a vituperio e desonor del grado maestral de la santa teologia, no cessan correr sin freno; nos havemos ordonado e statuido por todo nuestro regno que tales con bullas e gracias surepticias cerquantes grado de magisterio, no sian admetidos a fer fiesta ni a exercir otros actos maestrals en studio ni en ciudat de nuestro regno, entro que hayamos respuesta del padre santo, al qual havemos scrito sobre aquesto. porque vos mandamos dius pena de nuestra ira e

1) Al f. 124 hi ha una carta de semblant contingut dirigida el 18 del mateix mes a totes les autoritats eclesiàstiques y civils del regne. La subscripció de la carta ens orienta sobre el seu origen: *Iacobus Cavasthani mandato regis facto ber confessorem qui eam vidit.*

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

indignacion e expulsion total del regno, que por vos e dins vuestra catedra frayre alguno no sia maestrado, car entendemos que seria fuert danyoso a toda la cosa publica. e aquesto por res no mudedes, si las ditas penas cobdiciades squivar, como nos de certa sciencia assi queramos seyer facto. dada en el lugar d Altura dius nuestro siello menor a .xv. de setembre del anyo mil .cccci. rex Martinus.

Dirigitur fratri Thome Jordan magistro in sacra pagina.

Dominus rex mandavit michi Johanni de Tudela.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2211, f. 118 v.

CCCLXXVII

Pedrola, 8 janer 1402

EL REI MARTÍ DEMANA L'INSTITUTA MONACHORUM AL PRIOR DE SALVATIERRA

El rey.

Como nos queramos veyer el libro que nos havedes scripto intitulado instituta monacorum, dezimos e mandamos vos que decontinent vistas las presentes vengades a nos con el dito libro acabado o por acabar. e aquesto por res no mudedes, si a nos deseades servir ni complazer. dada en Pedrola, dius nuestro siello secreto, a .viii. dias de janero del anyo mil .ccccii. rex Martinus. e si por aventura vos no podedes venir, enviat nos con persona cierta el dito libro sines toda falta. dada ut supra. Johannes secretarius.

Dirigitur priori de Salvatierra.

Dominus rex mandavit mihi Johanni de Tudela.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2238, f. 73.
Cf. vol. I, doc. CCCCLVI.

CCCLXXVIII

Castelló de la Plana, 24 febrer 1402

EL REY MARTÍ ESCRIU AL ABAT DE POBLET QUE FACI FER LA SEVA TOMBA DE LA MATEIXA PEDRA QUE FRA P. FERRÁNDEZ D'IXER FÉU FERNE UNA EN EL MONASTIR DE RODA

Lo rey.

Venerable abbat. nos havem vista una imatge o tomba que frare P. Ferrandez d Ixer ha feta en lo monestir de Roda de pedra blancha molt bella, e com volgues-

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

sem fort que d aquella fos fet lo nostre moniment o tomba qui s deu fer en aqueix vostre monestir, pregam vos affectuosament que trametats al dit monestir lo maestre qui fa la dita nostra tomba o moniment e veia aquella image o tomba qui feta es en lo monestir de Roda, e l abat fer li ha mostrar la pedrera o loch on es estada tallada, qui es fort prop del dit monestir, per manera que si li par bella la dita pedra, puixa fer d aquella la dita nostra tomba o moniment. dada en la vila de Castello de la Plana, sots nostre segell secret a .xxiiii. dies de febrer de l any .mccccii. rex Martinus.

Axi mateix vos pregam digats al dit maestre que veia de les dites pedres de quin gruix, larch a amplura sen hi poran trobar e rescrivets nos en de continent. dada axi com dessus.

Dirigitur abbati monasterii Populeti.

Dominus rex mandavit mihi Guillelmo Poncii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2244, f. 136.

CCCLXXIX

Valencia, 14 abril 1402

El rey Martí respon a una carta que fra Francesch d'Aranda li escrigué censurant la pompa ab que havia celebrat la seva festa[1]

Lo rey.

Frare Francesch. vostra letra havem reebuda e grahim vos molt lo vostre bon motiu, lo qual veem que es exit de la font del bon zel e amor que ns havets portat tots temps e portats de present, e singularment coneixem que lo dit vostre motiu es conegut de la doctrina del nostre redemptor Jhesu Xrist, sobiran doctor nostre, qui ns amonesta no tan solament als reys mas a tots los altres dient: exemplum dedi vobis etc. Joh. xiii. hoc encara lo seu vicari confirmant lo dit del seu maestre dehie: Xristus passus est pro nobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius, i^{a}. Petri jo. .ii[2]. aço matex preycava lo gran doctor de la sgleya de Deu sent Pau dient: imitatores Dei stote sicut filii carissimi[3], la qual

1) Es refería tal vegada el rey a la de la seva solemnial entrada a Valencia, la qual tingué lloch a darrers de març d'aquest any (vegi's Girona, *Itinerari del rey En Marti;* Anuari de l'I. d'E. C., IV, 177).

2) 1 Pet., 2, 21.

3) Eph., 5, 1.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

requesta, si a la letra volem entendre segons que per vos es arguit, atorgam per petit que sie lo gust, que molt es diferent e contrari la via e vida nostra d aquella que per actes demostra lo rey nostre, be que nos recorrent nos la exposicio que s fa sobre aquella paraula, omnis Xristi accio nostra est instruccio ad imitandum vel ad meditandum, lo feel xristia deu la passio de Jhesu Xrist per compassio meditar e no per obres ressemblar, sino en aquell cas que per la fe o per sos sotsmeses deu metre lo seu cors a perill de mort, segons la sua doctrina qui diu : bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis[1], car los opprobis de la passio de Jhesu Xrist solament foren atribuits a ell qui era redemptor e no a algun altre, e fora gran inconvenient que ls reys deguessen praticar en public los actes que l nostre redemptor obra per via de satisfaccio en reembre lo defalliment del nostre primer pare, car com ell sol fos qui devia satisfer la esmena, segons los actes contraris del primer pare Adam, per lo contrari, ço es per humilitat, los dugues a regla, e axi com ell ab superbia contra Deu se adretura, axi per lo contrari Jhesus se hagues humiliar e per autentichs testimonis precedents, tots los actes del redemptor en lo seu aveniment fossen demostrats, axi com vituperat, scarnit, segons que en vostra letra es contengut; e donchs, qui ls atribuyra que y sie obligat negun rey ne princep per ell reemut, attes que ell fos redemptor e hom reemut, ell senyor e hom vassall, ell creador e hom creatura? aquests actes eren pertanyents al redemptor per induhir nostres coratges en la sua amor; en altre manera, serie dar occasio de perdre tot orde reyal e de trabucar tota senyoria per Deu ordenada, car si tots los actes de Jhesu Xrist se havien acomparar ab los nostres, legut fore al princep qui es cap de la cosa publica per Deu ordenat, de entrar tot nuu sens bragues, coronat d espines, clavellat, escupit, açotat, e a la fi penjat e que l poble li fos treydor e desleal, e per consegüent, si ns volguessem confermar o acomparar ab Deu entrants en la manera dessus dita, haguerem dada materia a nostres pobles de rebellio mes que no de consolacio e plaer, la qual cosa a la fi tornarie a peccat mortal. aquesta festa reebe Daviu sant, vencut lo gigant; aquesta feu fer Joada prevere a Joas rey de Jherusalem; aquesta sostench lo sant Daniel e aquesta reebe per Assuer lo just Mardocheu. si donchs no era legut, hon es lo manament de Deu qui mana la coronacio dels reys e l untament ab tanta solemnitat per tots los libres dels reys? donchs e porpres, corona, septre e totes les insignies eren licites de portar denant lo poble, per que concloent responem vos que la nostra festa no es estada contra-

1) Joan, 10, 11.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ria a la passio de Jhesu Xrist, la qual tenim en nostra pensa com a feble xristia, reebem los honors reyals migençant aquella e referim gracies a nostre senyor Deu de totes honors e festes a nostra persona donades, de que nostres pobles veents que nostre senyor Deu de tants perills nos ha delliurats e en rey e senyor lur nos ha volgut untar e coronar, han nos feta la dita festa e solempnitat segons usança de nostres predecessors, la qual redunde en honor e gloria de nostre senyor Deu qui viu e regne per infinita secula seculorum. empero no menyspreants vostra bona doctrina ne vostres sanctes amonestacions, ans aquelles prenents ab gran affeccio, recomanam nos molt a les oracions d aqueys monges, pregant nostre senyor Deus tot misericordios que a nos en abit reyal e a vos en abit monacal faça viure virtuosament, foragitada tota vanagloria qui cau en tot stament spiritual e mundanal, per tal que puxam pervenir a la gloria verdadera e eternal, e a maior consolacio e plaer vostre havem provehit en les coses demanades en vostra letra, segons vostra valor. recomenants nos molt en vostres continues e devotes oracions, axi com aquell en qui havem singular confiança. dada en Valencia, sots nostre segell secret, a .xiiii. dies d abril del any .mcccc.ii. rex Martinus.

Al religios e amat conseller nostre frare Francesch d Aranda.

Dominus rex misit signatam.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2244, f. 158.

CCCLXXX

Valencia, 28 setembre 1402

El rey Martí mana al governador de Rosselló que li envii l'escrivent Joan Argent, pera que durant dos anys el serveixi en la copia de llibres, durant l'exili al qual havia estat condemnat per alguns crims.

Lo rey.

Governador; entes havem que vos havets exellat en lo regne de Cerdenya en Johan Argent, scriva de letra rodona habitant en la vila de Perpenya, lo qual tenits pres per alguns crims dels quals era inculpat, lo qual segons nos es dit entenets prestament trametre al dit regne. on com nos vullam aci haver lo dit Johan per ço que scriva a nos alguns libres e ns servescha per dos anys per sguart del dit exili, menam vos sots incorriment de la nostra ira e indignacio que, vista la present,

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

presa per vos sufficient caucio e seguretat, ab bones fermances del dit Johan que ell se representara denant nos dins lo temps per vos a ell asignador, e complira lo dit servey, aquell nos remetats. e aço per res no mudets, com de certa sciencia vullam que axi s faça e fets per manera que de aço no sperets altre menament nostre. datum en Valencia sots nostre segell menor, a .xxviii. dies de setembre del any mil cccc. dos. rex Martinus.

Dirigitur gubernatori comitatuum Rossilionis et Ceritanie.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2233, f. 125 v.

CCCLXXXI

novembre 1402

PAGAMENT A SIMÓ BALLESTER, ESCRIVENT DE LLETRA FORMADA, DELS TREBALLS FETS EN CAPLLETRAR UN BREVIARI[1] PERA LA REINA

Item done an Simon Balester, scriva de letra formada, los quals la senyora reyna ab albara d escriva de racio, scrit en Valencia a .vi. dies del mes de noembre del any .mccccii. li mana donar en acorriment dels treballs per ell sostenguts e sostenidors en capletrar d atzur e de vermello .i. breviari de la dita senyora, segons que n lo dit albara se conte, que cobre: .ccxx. sol. barchs.

Arx. Reyal Patrimoni; compte VIII de Jaume Pastor, f. 70 v.

1) Al foli 71 v. se troba la data següent, referent probablement al mateix llibre:

Item done an P. Soler, illuminador de libres de la ciutat de Valencia, los quals la senyora reyna ab albara d escriva de racio, scrit en Valencia a .viii. dies del mes de noembre del any .mccccii. li mana donar en acorriment dels treballs per ell sostenguts e sostenidors en illuminar, istoriar e capletrar d or e de diverses colors .i. breviari de la dita senyora segons que n lo dit albara se conte lo qual cobre: .ccxx. sol. bar.

Cf., sobre aquest illuminador, el doc. CCCLXXXVII.

Altre pagament a un nou illuminador, del mes de març de 1399, hem trobat en el compte de Jaume Desplà, f. 80 (A. R. P.):

Primerament done an Guillem Salvatge illuminador de ploma de casa del senyor rey, los quals lo dit senyor li mana donar ab albara de scriva de racio scrit en Saragoça, primer dia del mes d abril de l any .m.ccc.xc.viii. per son vestir del dit any, segons que n lo dit albara se conte que cobre: .cl. sols. bar.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCCLXXXII

novembre 1402

PAGAMENT D'UN MISSAL, COMPRAT PER MEDI D'UN CORREDOR DE LLIBRES DE VALENCIA, QUE LA REINA REGALÀ AL MONASTIR DE FRARES MENORS DE MURVEDRE, Y EL QUAL VA DUR FRA FRANCESCH EXIMENIÇ

Item done an Gabriel Moliner, corredor de libres vehi de Valencia, los quals la senyora reyna ab letra sua dada en la ciutat de Valencia a .xvii. dies d octubre del any .mccccii. li mana donar, es assaber de una part per preu de .i. missal lo qual la dita senyora d ell axi com a corredor dessus dit ha fet comprar per servey del monastir dels frares Menors, lo qual novellament la dita senyora ha fet fundar en lo terme de la vila de Murvedre, e aquell de manament seu ha liurat a maestre Francesch Eximeniz, qui aquell deu portar e liurar al dit monastir: .xxxii. florins; e d altre part .i. flori per salari de les corredures segons que n la dita letra se conte, la qual cobre ensemps ab apoca. encara cobre una altre apoca ab la qual lo dit maestre Francesch atorga haver haut e reebut de mi lo dit missal. .xxxiii. flor. d or.

Arx. Reyal Patrimoni; compte VIII de Jaume Pastor, f. 66.

CCCLXXXIII

Valencia, 22 febrer 1403

EL REY MARTÍ DEMANA LI SIGUIN ENVIATS ELS COSSOS DE S. SILVESTRE Y STA. COLOMA QUE, SEGONS LI HAN DIT, CARLES MAYNES HAVIA DUT DE ROMA AL COMTAT DE COMINGES

Lo rey.

En Bernat de Tora. sapiats que a nos es cert per relacio d alguns dignes de fe, que en temps passat Carles Maynes, dels dotze pars de França, porta de les parts de Roma dos cossos sants, ço es sancta Coloma verge e martir de la ciutat de Sena on fon martirizada, e sant Silvestre, papa e confessor de la ciutat de Roma, vers lo comtat de Comenge on a laor de Deu e dels sants hedifica .i. notable monestir de

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

monges negres, e aqui ell deposa los dits sants cossos en loch hermita dins la parroquia de la vila de Vall de Cabrera[1] del bisbat de Sant Bertran, qui creem sia del dit comtat de Comenge. ara d aquests anys fou nos dit que ls dits cossos sants staven en lo dit monestir de santa Coloma irreverentment e no ab aquella honor que li pertany, per tant com en lo dit monestir es stat lonch temps e es encara desolat de monges per guerres que en aqueixes parts hague lonch temps, e nos havents devocio que ls haguessem aci en nostre regne on los tinguessem pus reverentment que lla no son, erem de intencio de trametre y per haver aquells lo feel de nostra capella en Pere dez Bosch, rector de sancta Coloma de Queralt, lo qual dubtant se que aquestes coses a nos dites fossen axi en veritat, per saber aquella trames al dit loch de Vall de Cabrera .i. scuder de mossen P. de Queralt, nadiu d aquexes parts matexes appellat Bertran, qui segons nos ha feta relacio el dit rector, reporta que es veritat que ls dits cossos sants foren aqui portats, segons dit es, pero que la vila de Vall de Cabrera damunt dita, prop la qual a mija legua es situat lo dit monestir, haut sguart a la desolacio del dit monestir, pres d aquests anys carrech del regiment d aquell, lo qual feu regir per un prevera lonch temps, e que be ha .xxx. anys .i. prevera vasco, qui per la dita vila regia lo dit monestir, furta e sen porta los dits cossos sants, e que jassia lo poble de la dita vila exeguint lo dit prevera en lo furt damunt dit donassen veu que ls dits cossos havien cobrats e en los sepulcres on solien star faessen pus forts tancadures [que] abans, tot aço fahien e dehien a fi que no perdessen la gran devota de diverses gents qui aqui occorren tot dia incessantment, mas la veritat era que los cossos sen porta lo dit prevera vasco. ara novellament es nos stat dit per persones dignes de fe que ls dits cossos son en lo dit monestir e que la relacio del dit scuder fou fenta e contra veritat, per ço que hom no s entramettes per haver los cossos damunt dits. e com nos affectem molt haver los dits cossos e abans que hi tramettessem desigem molt saber la veritat si son en lo dit monestir o no, a fi que no y tramettessem vanament, per amor d aço confiant de vostra industria e lealtat, vos pregam, dehim e manam que de continent vista la present anets al dit loch de Vall de Cabrera, e aqui vos informets veridicament si los dits cossos son en lo dit monestir o no, e si hi son, en quina manera vos cogitats se poguessen haver pus leugerament e facil, havent vos en aço diligent-

1) Valcabrère, en l'Alt Garona. La tradició de la qual fa menció el document, es refereix tal vegada a la vella colegiata de Sant Just de Valcabrera, en la qual es conserven encara restes carolingis (Joanne, *Dictionnaire géographique et administratif de la France*, VII, 5045; Lespinasse, *Les églises romanes et gothiques du Comminges*, Saint-Gaudens, 1914).

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

ment savia, e secreta, segons conexets be que l fet merex, e en tal manera que nos vos hajam que grahir; significant vos que aquest fet nos tenim tant a cor, que a present de res no ns poriets fer servey pus agradable ne de que nos mes nos tinguessem a vos per obligats, e encarregant vos sobre tötes coses que aquest fet tractets tan secretament que res que vos façats o digats no puxa noure a nostra intencio, e farets nos en servey fort assenyalat, lo qual molt vos grahirem. la present vos tramettem per lo feel nostre en Joan Solva, prevera de Valencia, qui per gran temps ha stat en aquexa part e pora us d aquesta materia mils enformar, per lo qual nos tramettets vostra clara e certa resposta de totes les coses damunt dites. e aço no tardets, si de res nos entenets a servir e complaure. dada en Valencia, sots nostre segell secret, a .xxii. dies de febrer del any .m.cccc.iii. rex Martinus.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2245, f. 98.

CCCLXXXIV

Valencia, 22 maig 1404

El rey Martí recomana a D. Enrich de Villena[1] que renuncii al seu propòsit d'anar pel món a córrer fortuna

Lo rey d Arago.

Don Henrich : sabut havem per letres de nostre molt car nebot lo rey de Castella e en altre manera, que vos sens licencia e voler seu vos sots partit d ell e havets deliberat anar e discorrer per lo mon lla on la sort o fortuna vos port, de la qual cosa som estats e som molt meravellats e par quel dit rey de Castella ne sia estat e sia granment despagat. e com de semblant persona que vos sots no s pertanga anar per lo mon, maiorment en partides stranyes, com ne puxats encorrer perills grans e segons requir vostre stat vos no enets sens vostra confusio e vergonya, pregam vos tan affectuosament com podem que per complaure n al dit rey de Castella e a nos e squivar perills de vostra persona e fugir a vergonyoses casos qui per aquesta rao vos son apparellats seguir, vos en vullats tornar al dit rey de Castella segons ell vos

1) Aquest famós príncep y escriptor tenía llavors solament vint anys (cf. Cotarelo, *Don Enrique de Villena,* Madrid, 1896, p. 24.)

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

scriu e fa saber per sa letra e per res no lin desplagats ne l agreugets, com axi com sabets gran part de vostre be esta en ell e vos lo devets granment reverenciar e honor. e sera cosa de que farets al dit rey e a nos singular plaer e a vos matex gran profit e honor. dada en Valencia sots nostre segell secret a .xxii. dies de maig del any .mcccciiii. rex Martinus.

A nostre molt car nebot don Henrich de Villena.

Dominus rex mandavit mihi Guillelmo Poncii.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2247, f. 85 v.

CCCLXXXV

agost 1404

Pagament d'un llibre de cant d'orgue de motets

Item done a frare Marti Duncastiello, lochtinent de capella maior de la capella de la senyora reyna, los quals li eren deguts ab albara d escriva de racio scrit en Valencia a .viii. dies del mes de juliol de l any .mcccc.iiii. per .i. libre appellat de cant d orgue de motets que de manament de la dita senyora ha comprat a ops de la dita capella, segons quen lo dit albara se conte lo qual cobre: .xv. florins d or

Arx. Reyal Patrimoni; compte XII de Jaume Pastor, tresorer general, f. 44

CCCLXXXVI

agost 1404

Pagament d'un missal pera la capella de la reina

Item done a frare Guillem Carbonell, monge del monastir de Sent Bernat de la ciutat de Valencia, los quals li eren deguts ab albara d escriva de racio, scrit en Valencia a .xxv. dies del mes d agost de l any .m.cccc.iiii., per raho de .i. missal lo qual de manament de la senyora reyna ha escrit a ops de la sua capella e per los pergamins que ha comprats per a ops del dit missal e per illuminar aquell, segons quen lo dit albara se conte lo qual cobre : .dccliii. solidos .vi. diners barchinonesos.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XII de Jaume Pastor, tresorer general, f. 47.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CCCLXXXVII

octubre 1404

PAGAMENT DE DOS LLIBRES LITÚRGICHS Y UNES OBRES DE MANISES PERA LA REINA

Item done a frare Marti Duncastiello, lochtinent de capella maior de la capella de la senyora reyna per l abat de Barola, los quals li eren deguts ab albara d escriva de racio, scrit en Valencia a .xx. dies del mes d octubre de l any .m.cccc.iiii., per .i. libre appellat ordinari dels sagraments que de manament de la dita senyora ha comprat en lo present mes a ops de la dita capella, segons quen lo dit albara se conte lo qual cobre : vi. florins d or.

Item done an Mahomat Abdulasi, moro del loch de Manitxes, los quals li eren deguts ab albara d escriva de racio scrit en Valencia a .vi. dies del mes d octubre de l any .m.cccc.iiii., per obra de terra de diverses talles que la dita senyora d ell compra en lo present mes e aquella reebe en la sua cambra, segons quen lo dit albara se conte lo qual cobre : viii. florins d or.

. .

Item done an Pere de Soler, illuminador de la ciutat de Valencia, los quals la senyora reyna ab albara d escriva de racio scrit en Valencia a .xvii. dies del mes de setembre de l any .m.cccc.iiii. per preu de .i. libre de oracions que la dita senyora d ell ha comprat e aquell ha reebut en les sues mans, segons quen lo dit albara se conte lo qual cobre: .xii. florins d or.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XII de Jaume Pastor, tresorer general, f. 65 v.

CCCLXXXVIII

octubre 1404

PAGAMENT D'UN LLIBRE COPIAT PER EN GUILLEM FONTANA[1]

Item done an Guillem Fontana, scriva de letra formada, los quals la senyora reyna ab albara d escriva de racio scrit en Valencia a .iiii. dies del mes d octubre de

1) No fou solament copista de llibres, sinó que traduí al català el *Psalterium laudatorium* de l'Eximeniç l'any 1426 (Cf. Massó Torrents, *Les obres de Francesch Eximeniç; Anuari de l'I. d'E. C.*, 1909-10, núms. 182-186).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

l any .m.cccc.iiii. li mana donar per .i. libre ordonat en pla de les passions e mandat de Jhesu Xrist e de les meditacions de Sant Bernat qui aquell ha scrit en pergamins e ha fet illuminar e ligar ab tancadors d argent, lo qual libre la dita senyora reebe en les sues mans segons quen lo dit albara se conte lo qual cobre: .xlii. florins d or.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XII de Jaume Pastor, tresorer general, f. 67.

CCCLXXXIX

Barcelona, 17 novembre 1404

El rey encomana la compra a la cort del Papa d'unes tovalloles y dos frontals d'altar

Lo rey d Arago.

Vostra letra havem reebuda ab la mostra de la tovallola que ns havets tramesa per Arago herau nostre, la qual mostra es fort bella e loham e us grahim la gran affeccio e voler que mostrats en servir nos, e tenim per fort bona mostra de les tovalloles que ns havets tramesa, pregants vos affectuosament que ns en comprets e ns trametats de semblants una dotzena. axi mateix dos frontals d altars de la mellor e pus bella guisa que y sia, car nos pagarem ço que costaran, e sera cosa de la qual nos farets servey molt agradable. del fet toquant lo procurador reyal nostre en cort romana, puys de vos, segons dehits, mossen Pero Sanchez de Calatayut ha hauda sa informacio, nos hi provehirem. dada en Barchinona, sots nostre segell secret a .xvii. dies de noembre del any .mcccc.iiii. rex Martinus.

Dirigitur Bertrando de Tudela in curia Romana residenti.

Dominus rex mandavit mihi Johanni de Tudela.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2248, f. 77 v.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCCXC

Barcelona, 20 maig 1405

El rey demana als jurats de Morella que donguin una quantitat a fra Nicolau Quilliç[1] per a magistrarse a París

Lo rey.

Prohomens. entes havem que vosaltres sots marmessors den Johan de Bioscha, quondam, d aqueixa vila, lo qual en son derrer testament lexa certa almoyna convertidora en coses piadoses e en special a frares Menors, si aquella haguessen mester. e com lo religios amat nostre frare Nicholau Quilliç, del orde dels dits frares Menors, natural de aquexa vila, molt suficient e de bona vida e loable conversacio, deia anar prestament a Paris, per prosseguir son cors en theologia fins a grau de magisteri, per honor e contemplacio nostra qui havem gran affeccio a la promocio del dit frare Nicholau per sos merits, vullats assignar de la dita almoyna en alguna covinent e rahonable suma al dit frare Nicholau, ab la qual se puxa sustentar en lo dit estudi. e sera cosa de la qual nos farets plaer e servey molt agradables. dada en Barchinona, sots nostre segell secret a .xx. dies de maig del any mil quatrecents e cinch. rex Martinus.

Dirigitur juratis et probis hominibus ville Morelle.

Dominus rex mandavit michi Johanni de Tudela.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2248, f. 111.

CCCXCI

juny 1405

Pagament a un fuster castellà y un de serrahí dels seus treballs en l'enteixinat del Palau Major de Barcelona

Item done an Gonsalbo Ferrando e an Mahomet moro, fusters de la ciutat de Toledo del regne de Castella, los quals los eren daguts per provisio del mes d agost

1) Sens dubte és el mateix fra Nicolau Quils, O. M., traductor del tractat *De officiis* de Ciceró al català. D'aquesta versió se'n conserva un manuscrit a la Biblioteca de la capella del Palau de Barcelona (Casanovas, *Còdecs de l'Arxiu del Palau; Rev. Bib. Cat.*, núm. 9, p. 22). També se'n conserva una versió en el manuscrit 228 de la Biblioteca de Catalunya.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

e de setembre del any .mcccciii. que vagaren ensemps ab .iiii. homens en hobrar bigues, tagells e altra fusta necessaria en .i. traginat del palau major de Barchinona,[1] e apres lo senyor rey ab letra sua dada en Barchinona a .xx. dies d abril del any .mccccv. mana al mestre racional de la sua cort que la present quantitat admeta en mon compte segons que n la dita letra se conte, que cobre ensemps ab apocha: l. florins d or.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XVI de Joan Desplà, f. 88 v.

CCCXCII

Barcelona, 7 juliol 1405

El rey demana un rellotge al bisbe de Valencia[2]

Lo rey.

Venerable pare en Xrist. nos havem gran mester un relotge que vos tenits de quatre campanetes, perque us pregam affectuosament que ls (sic) nos trametats decontinent, per lo primer qui bonament e pus presta lo ns puxe portar. dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .vii. dies de juliol del any .mccccv. rex Martinus.

Dirigitur episcopo Valencie.

Dominus rex misit signatam.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2247, f. 130.

1) En Gonsalbo Ferrandiz amb un altre fuster moro, havíen treballat en les obres de l'Aljafería de Saragoça, segons es desprèn de la següent data de pagament den Joan dez Pla, tresorer (janer 1398 a juny de 1399, f. 115; A. R. P.):

Item done an Gonsalbo Ferrandiz e a Mestre Ali fustes de la ciutat de Toledo los quals lo dit senyor ab la dita letra lus mena donar per ço com de manament seu obraren alguns dies en l aljafaria de la dita ciutat (Saragoça) ço es per comprar drap de que s poguessen vestir : .clxxiii. flor. d or.

2) Huch de Llupià, abans bisbe de Tortosa (Eubel, *Hierarchia*, I, 542).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCCXCIII

Barcelona, 24 juliol 1405[1]

El rey demana un breviari al monastir de Santa Maria del Eula de Perpinyà[2]

Lo rey.

Honrada abbadessa e convent. com nos vullam veure un bell breviari que havets en aquex monestir, pregam vos afectuosament que decontinent nos trametats lo dit breviari per persona fiabla, car nos vos prometem ab la present que apres que l haurem vist lo us remetrem per la dita persona; certificants vos que d aço ns farets plaer e servey singular. dada en Barchinona, sots nostre segell secret a .xxiiii. dies de juliol del any .mccccv. rex Martinus.

Dirigitur abbatisse et conventui monasterii del Eula.

Dominus rex mandavit mihi Anthonio de Fonte.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2247, f. 130.

CCCXCIV

3 agost 1405

Pagament del relligatge d'un breviari
que havia sigut del monastir de l'Eula de Perpinyà

Item met en data lo dit procurador reyal, los quals pagua per ell en P. Fonoll, lochtinent seu, a tres dies d agost de l any .mcccc. cinch an Luis Struç, ligador de li-

1) Ab la mateixa data, el rey escrivia al procurador general de Rosselló y Cerdanya, sobre aquest breviari (f. 133 v. del mateix registre):

Nos scrivim a la abbadessa e convent del monestir del Eula, que ns trameten lo breviari segons nos havets fet saber, per que fets en tot cas que ns trameten lo dit breviari al pus breu que puxats, e aço per la presta partida de nostre molt car fill lo rey de Sicilia, e entretant que l enviaran, veiats si les porets ginyar que l venen e lo preu qui n haurian a esser de manera que si ns alta, lo ns puxam, pagants lo preu, aturar ...

Cf. també f. 134 del mateix registre.

2) Sobre aquest monastir de monges bernardes, cf. P. Vidal, *Histoire de la ville de Perpignan*, París, 1897; p. 567.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

bres de la vila de Perpenya, per un breviari que ligua e cobri, lo qual era stat del monastir del Eula de la vila de Perpenya, lo qual breviari lo senyor rey mana ab letra sua al dit procurador que li tramates en la ciutat de Barchinona on lo senyor rey era. costa de ligar e de cobrir ab cubertes vermelles e de metre l a punt: .xviiii. solidos, .iiii. diners.

Arx. Reyal Patrimoni, VI llibre de rebudes e dates den Dalmau de Biert, procurador reyal a Rosselló y Cerdanya, f. 115.

CCCXCV

Valldaura, 21 agost 1405

EL REY ESCRIU AL PROCURADOR DE ROSSELLÓ SOBRE LA COMPRA DEL BREVIARI ANTERIOR

Lo rey.

Procurador reyal : vostra letra havem reebuda e lo breviari que l abadessa de l Eula ha trames an Pere de Berga e com nos hauriem plaer de haver aquell, manam e pregam vos que parlets ab la dita abadessa e ab les monges e finats ab aquelles de aquell preu que sera raonable ab aquelles mellors maneres e induccions que a vos sera ben vist. escrivits nos en decontinent de ço que ab elles haurets finat e conclos, havent vos hi en aquella manera que s pertany e de vos confiam en guisa que lo dit breviari per preu raonable segons es dit romanga en nos a totes passades. dada en Valldaura sots nostre segell secret a .xxi. dies d agost del any .mccccv. rex Martinus.

Dirigitur Dalmacio de Biert procuratori comitatuum Rossilionis et Ceritanie.

Dominus rex mandavit mihi Johanni de Tudela.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2248 f. 138.[1]

1) Segueix una carta semblant dirigida a l'abadessa:

Honrada abbadessa : vostra letra havem reebuda e havem vist lo breviari que havets trames an P. de Berga, conseller nostre, la qual cosa vos grahim molt, certificant vos que nos sobre aço scrivim de nostra intencio an Dalmau de Biert, ..., per que us pregam que l creegats en ço que us dira de nostra part sobre l dit fet, axi com si nos personalment vos ho dehiem.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCCXCVI

Barcelona, 31 agost 1405

El rey ordena una enquesta
sobre uns estudiants que promogueren un avalot en l'Estudi de Lleyda

Lo rey.

Com nos per certa causa vullam esse a ple certificats de la enquesta o proces fet contra en Jacme Navarra ciutada, Johan de Vilasparsa notari, lo fill den Niubo lo lech, e alguns altres studiants e capellans de la ciutat de Leyda, qui no tements Deu ni lo coltell de nostra correccio, en les scoles de la dita ciutat en lo mes de juny del any prop passat, legint la hora doctoral micer Bertran de Peus, injuriaren dins les dites scoles Guilem Reus del loch de Trayguera e Lorens ça Nou, studiants en la dita scola e homens del dit micer Bertran de Peus, a vos dehim e manam expressament e de certa sciencia, sots obteniment de notra gracia e merce, que decontinent per lo portador de la present trametats a nos o nostre tresorer la dita enquesta o proces clos e segellat, de forma que fe hi puxa esser donada. certificant vos que del contrari nos desplauriets sobiranament. dada en Barchinona, a .xxxi. d agost l any .m.cccc.v. Bernardus Michaelis.

Dirigitur curie et vicario ac paciariis civitatis Ilerde.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2234, f. 107.

CCCXCVII

Valldaura, 24 setembre 1405

El rey demana a l'argenter Bartomeu Coscolla que li trameti seguidament
el relicari pera'l cap de Sant Martí

Lo rey.

En Coscolla. ja sabets com per nostre manament havets comencat obrar l encast on devem metre lo cap de sen Marti, per que us manam expressament que axi blanch en argent, sense daurar ne smaltar ne acabar, nos lo trametats per persona segura, car nos manam per nostres letres al governador e a mossen

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

G. Martorell, reebedors nostres en aqueix regne, que us paguen del argent que mes hi haurets, e axi mateix de les mans, ço que sera rahonable. axi mateix vos manam que si acabat no es, acabets prestament lo nostre segell secret e aquell donats a aquell qui us fara saber en Johan de Tudela nostre secretari, lo qual vos contentara de aquell. dada en Valldaura sots nostre segell a .xxiiii. dies de setembre del any mil .cccc.v. rex Martinus.

Dirigitur Bertholomeo Coscolla, argenterio civitatis Valencie.

Dominus rex mandavit mihi Johanni de Tudela.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2248, f. 187 v.[1]

CCCXCVIII

Barcelona, 16 octubre 1405

El rey manifesta al arquebisbe de Saragoça haver rebut una part del llibre de Seneca

El rey.

Reverendo padre en Xristo. vostra letra havemos recebido por el maestre de fazer las bodegas con la una partida del livro de Senecha, e agradecemos vos muyto assin el dito livro como el dito maestre que nos havedes enviado, al qua havemos mandado encontinent entender en fazer la bodega que vos diximos e queriamos fazer en Valldaura, e dar le todo aquello que haura necessario. e rogamos vos que nos enviedes la otra segunda part del dito libro, segund nos faziestes saber. e sera cosa de la qual nos faredes assin mismo grand plazer, el qual muyto vos agradeceremos. dada en Barcelona, sots nostre segell secret, a .xvi. dies de octubre del any mil .cccc.v. rex Martinus.

Dominus rex mandavit mihi Johanni de Tudela.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2248, f. 181 v.[2]
Cf. vol. I, doc. CCCCLXXXVI.

1) Segueixen les cartes al Governador de Valencia Ramon Boyl y an G. Martorell. Sobre aquest argenter, notable gravador de segells, en publica moltes noticies el Sr. Ferran de Sagarra, *Sigillografia catalana*, Barcelona, 1916, vol. I.

2) En el f. 140 v. del mateix registre se troba la carta endreçada al arquebisbe de Saragoça, Garcia Fernandez de Heredia, demanant el llibre y el mestre d'obres de que parla'l nostre document.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CCCXCIX

Barcelona, 1 novembre 1405

El rey mana al batlle d'Aragó que pagui el preu d'uns llibres que havia comprat a un frare Predicador

Lo rey.

Batle general. ya por otras letras vos havemos scripto sobre los libros del frayre predicador en las ditas letras contenido, e como d estos dias el dito frayre fues en esta ciudat e nos nos covinentassemos con el sobre el precio de los libros sobreditos a .clxx. florines d Aragon, segund que l merino de Caragoca vos pora mas largamente dezir, mandamos vos que de los mil florines que devedes recebre por nos de Darocha, paguedes el sobre dito frayre el precio de los ditos libros e aquellos nos enbiedes ensemble con todo aquello que, pagado el trapo de nuestro vestir, restara de los ditos .m. florines. e por res no y haya falla. dada en Barchinona, dius nuestro siello secreto el primero dia de noviembre del anyo .mccccv. rex Martinus.

Dirigitur baiulo generali regni Aragonum.

Dominus rex mandavit mihi Johanni de Tudela.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2248, f. 192.

CD

Canet, 26 novembre 1405

El rey mana a Francesch de Blanes que no haventli volgut donar el bisbe d'Urgell[1] el llibre que posseeix de Nicolau de Lira,[2] executi la butlla del Sant Pare que té contra d'ell.

Lo rey.

Micer Francesch. sus ara havem reebuda resposta del bisbe d'Urgell per la

1) Galceran de Vilanova, abans ardiaca de Besalú (Eubel, *Hierarchia*, 539).

2) Aquest llibre l'havia demanat en 20 de novembre (vol. I, CCCCXCIX). Aquesta amenaça féu efecte, perque al f. 19 s'hi troba una carta de 11 de desembre del mateix any acusantne rebut y agrahintli especialment, a que *aquells haviets ja donats a la vostra esglesia e apres los nos havets trameses.*

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

qual s escusa o no ns vol donar la obra que te de mestre Nicholau de Lira, segons que pus clar ho veurets en la dita resposta, la qual dins la present vos trametem, per que us ho notificam per tal que no estigats en res de executar la bolla de poder que havets contra ell del pare sant ne l comportets ne flixets vers ell en cosa alguna per nostre esguard, car si u fahiets, no us ne hauriem grat algun. dada en lo loch de Canet, sots nostre segell secret, a .xxvi. dies de noembre del any .mccccv. rex Martinus.

Dirigitur Francisco de Blanis.

Dominus rex mandavit mihi Johanni de Tudela.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2249, f. 10.

CDI

Perpinyà, 21 desembre 1405

EL REY DEMANA A LA REINA QUE FACI DONAR LA PROVISIÓ ACOSTUMADA AL MESTRE DEL SEU NÉT FREDERICH

Reyna, molt cara muller. entes havem que en Guillem Mulet no ha donat ne fet donar per nostre tresorer algun recapte de .xii. diners de provisio cascun jorn al feel nostre en Marti Comabella, maestre de don Frederico nostre net, segons li havem manat, perque, reyna molt cara muller, vos pregam que vos hi vullats supplir e donar recapte de manera que ell al meyns haga los .xii. diners e axi del temps passat com del esdevenidor cascun gorn. e satisfarets ne a nostre plaer e voler molt, e sia, reyna molt cara muller, tots temps lo sant sperit vostra guarda. dada en Perpenya sots nostre segell secret a .xxi. dia de dembre del any .m.cccc.v. rex Martinus.

Dominus rex mandavit mihi Anthonio de Fonte.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2248, f. 197 v.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CDII

Perpinyà, 11 març 1406

El rey Martí mana pagar 150 florins
al monastir de l'Eula de Perpinyà, per preu d'un breviari

Martinus etc. fideli consiliario et thesaurario nostro Johanni de Plano, legum doctori, salutem et gratiam. dicimus et mandamus vobis quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes vos, solvatis venerabili, religioseque et dilecte nostre Beatrici abbatisse monasterii de Beula ville Perpiniani, tam nomine suo quam conventus dicti monasterii, aut cui voluerit loco sui, centum quinquaginta florenos auri de Aragonum in quibus sibi et dicto conventui tenemur pro valore cuiusdam breviari notati, per nos a dicta abbatissa et conventu empti pro dicto precio his diebus. et in solucione recuperetis ab ea presentem cum apoca de soluto. datum Perpiniani, .xi. die martii, anno a nativitate Domini .m.ccc.vi. rex Martinus.

Dominus rex mandavit mihi Anthonio de Fonte.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2260, f. 27 v.
Cf. docs. CCCXCIII y següents.

CDIII

Valencia, 20 juliol 1406

El rey demana, per a comprovarlos ab l'original,
els quaderns primers d'un llibre que havia fet treslladar

Lo rey.

Com en lo cofre dels libres que vos tenits nostre haia alguns querns scrits de letra redona en pergami, d un libre que nos fahiem transladar aci e haiam aquells neccessari per fer comprovar ab l original ensemps ab los altres querns que havem hauts despuix que som aci a compliment del dit libre, manam vos que encontinent los dits querns nos trametats per persona certa, be enserpellats ab drap ençerat, en manera que nos puxen consumar. e en aço per res no haia falla. dada en

Digitized by Google · Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Valencia, sots nostre segell secret, a .xx. dies de juliol del any .mil .cccc. e sis. rex Martinus.

Dirigitur Bernardo Ferrarii de camera domini regis.

Diminus rex signatam misit expediri.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2249, f. 83 v.

CDIV

Valencia, 4 setembre 1406

EL REY DEMANA AL BISBE DE LLEYDA[1] UNA COPIA DE LES PINTURES DE L'HISTORIA DELS ÀNGELS DEL PALAU D'AVINYÓ,[2] PERA REPRODUIRLA EN UNA CAPELLA QUE PENSA CONSTRUIR

Lo rey d Arago.

Venerable pare en Xrist. com nos vullam fer una semblant capella e de semblant ystoria de la capella dels angels d aqui del palays d Avinyo, en la qual capella es pintada tota la ystoria dels angels de totes les provincies, pregam vos affectuosament que la dita ystoria deboxada de bon maestre en pergamins nos trametats complidament axi com pus prestament porets. e sera cosa de la qual nos farets molt gran plaer lo qual molt vos grahirem. dada en Valencia, sots nostre segell secret, a .iiii. dies de setembre del any de la nativitat de Nostre Senyor .mccccvi. rex Martinus.

Dirigitur episcopo Ilerdensi.

Dominus rex mandavit mihi Johanni de Tudela.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2293, f. 98.

1) Pere de Çagarriga, després metropolità de Tarragona (Eubel, *Hierarchia*, I, 294).

2) Aquesta capella, situada en la gran torre del guardaroba del palau d'Avinyó, fou decorada ab pintures en temps del papa Climent VI, en 1346, per mestre Mateu Johannoti de Viterbo (Ehrle, *Historia bibliothecae romanorum pontificum*, Roma, 1890; p. 633). En la *Vita tertia* d'aquest papa es diu que la va fer *picturis pulcherrimis exornari* (Baluze, *Vitae paparum Avenionensum;* ed. Mollat; París, 1916; I, 287).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CDV

Valencia, 30 octubre 1406

EL REY TORNA A ESCRIURE EL BISBE DE LLEYDA SOBRE LA MATEIXA PINTURA

Lo rey d Arago.

Honrat pare en Xrist. vostra letra havem ara reebuda a la qual vos responem que us grahim molt la bona cura, affeccio e diligencia que havets hauda e la bona manera que saviament havets servada en procurar e donar adreça que lo prior del monastir del orde dels Celestins d Avinyo e lo companyo del maestre general del dit orde vengan a nostra excellencia de continent, e per ço nos trametem aqui lo feel cambrer nostre en Ffrancesch Soler, donzell, per conduhir e fer lus la messio e despesa continuament fins sien ab nos, on seran rebuts e tractats favorablement e graciosa, perque pregats los de part nostra que de continent vullen començar e continuar lur cami fins que sien ab nos. axi mateix vos significam que havem haut singular plaer com nos havets fer saber que vos fets pintar e trer a bons pintors la ystoria dels angels e de les provincies que es pintada en la esglesia de sant Miquel d Avinyo, segons vos havem escrit. perque pregam vostra paternitat axi affectuosament com podem, que façats continuar et acabar com pus prest porets la ystoria dessus dita e aquella trametets acabada de continent, per ço que la puxam fer metre e deboxar en una bella capella la qual fem sots invocacio de sent Miquel construir, e ns certifiquets de les noves e ardits que occorren aqui de altres parts segons que havets be acostumat. certifficants vos que d aço ns farets plaer fort singular lo qual vos grahirem molt. dada en Valencia sots nostre segell secret a .xxx. dies de octobre del any de la nativitat de Nostre Senyor .mccccvi. rex Martinus.

Al venerable pare en Xrist en P. bisbe de Leyda, amat conseller nostre.

Dominus rex mandavit mihi Anthonio de Fonte.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2250, f. 54.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CDVI

Valencia, 28 febrer 1407

PAGAMENT D'UNS LLIBRES DE RELIGIÓ COMPRATS PEL REY MARTÍ

En Marti, per la gracia de Deu rey d Arago e de Valencia, de Mallorques, de Cerdenya e de Corsega e compte de Barchinona, de Rossello e de Cerdanya, al amat nostre mossen Frances Martorell, canonge de Barchinona, salut e dileccio. dehim e manam vos que de les peccunies pertanyents a nos de les quals vos sots per nos reebedor, que son o seran d aci avant en vostre poder, donets e paguets an Miquel Alcala, alias Cabdet, les quantitats infraseguents, per nos a ell degudes: primerament, per raho de una postilla sobre la epistola de sent Pau ad Titum apellat l espitaler, la qual havem de aquell comprada: .xv. florins. item per preu de un missal votiu que axi matex havem comprat de aquell .x. florins mig. item mes per preu de .i. libre appellat les .vii. naus ab .xxx. scalons[1] de sant Jeronim: tres florins. item mes per preu de uns managuins de drap d aur, los quals del havem comprat: tres florins, un sol; les quals quantitats prenen suma de .xxxi. flori, .vi. sols, .vi. diners, en la paga de aquells cobrats la present, car nos manam al maestre racional de nostra cort o a altre qualsevol de vos compte oidor que en lo remanent de vostre compte, vos posant en date los dits .xxxi. florins, .vi. sols, .vi. diners e restituint la present en loch de apoca e manament, aquelles en vostre compte reeba e admeta, no demanada executoria de tresorer. dada en Valencia, sots nostre segell secret, a .xxviii. dies de febrer en l any de la nativitat de nostre senyor .mccccvii. rex Martinus.

Dominus rex mandavit mihi Johanni de Tudela.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2249, f. 192.

1) En la biblioteca de la Capella del Palau de Barcelona, ms. III, s'hi conserva un manuscrit de la *Scala que'l sant doctor sent Jeronim ordona e escrivi en la qual scala ha xxx graons* (Casanovas, Codecs de l'arxiu del Palau; *Rev. Bib. Cat.*, núm. 9, p. 11). En la Biblioteca de Catalunya se'n conserven dos manuscrits més, que porten els núms. 77 y 710 (Massó-Rubió, Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca de Catalunya; *Butlleti de la Biblioteca de Catalunya*, IV, 110).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CDVII

Valencia, 15 juny 1407

EL REY ENCOMANA AL ESCRIVENT JOAN DE CASANOVA LA COPIA D'UN MISSAL PER AL REY DE SICILIA[1]

Lo rey.

Vostra letra havem reebuda, a la qual vos responem que havem plaer de ço que havets continuat en lo missal de nostre molt car fill lo rey de Sicilia, certificants vos que nos per nostra letra,[2] la qual vos trametem ensemps ab la present, escrivim al procurador reyal de Rossello que ns trameta de continent .x. dotzenes de pergamins rasos de la forma maior per continuar lo dit missal, per que dats bon recapte en trametre li tantost la dita letra. en ço que ns havets fet saber com la esglesia del palau menor se plou en alguns lochs e que la casa del capella major se enderroque tota, vos responem que nos scrivim per nostra letra an Jacme Sala que de continent hi proveesque, per que tenits lo n aprop en manera que si do bon recapte. dada en Valencia, sots nostre segell secret, a .xv. dies de juny del any mil .ccccv.ii. rex Martinus.

Dirigitur Johanni de Casanova cappellano domini regis.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2251, f. 50 v.
Cf. vol. I, doc. CCCCLXXXV.

CDVIII

Valencia, 23 juny 1407

EL REY MANA DETENIR UN COPISTA QUE FUGÍ AMB LA QUANTITAT QUE SE LI DONÀ PERA COPIAR UN BREVIARI PERA LA REINA

Lo rey.

Vescomte. segons havem entes aqui ha .i. jove scrivent de letra formada apellat Pere Blanch, al qual la reyna nostra muller, que Deus haia, volia fer escriure

1) En desembre de 1405 es pagaven 256 florins d'or a Francesch Ferrer, llochtinent de mestre de la seca de Valencia, per un balaix y perles venudes per guarnir *unes hores per obs del senyor rey de Sicilia, primogenit del senyor rey*. (A. R. P., compte XVII de Joan Desplà, f. 114).

2) Es troba al full 49 v. del mateix registre.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

.i. breviari de forma maior, e feu li donar per comprar pergamins .l. florins, e sens que lo dit Pere Blanch no comança lo dit breviari ni compra negun pergami, sen ana ab los dits .l. florins, per que us manam que del dit scrivent, lo qual vos mostrara Johan dez Vall illuminador nostre, vos assegurets per tal manera que nos puxam cobrar d ell los dits .l. florins que ha reebuts. dada en ...[1].

Dirigitur vicario Barchinone.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2249, f. 198.
Cf. doc. CCCLXXIV.

CDIX

Valencia, 6 juliol 1407

EL REY ENCOMANA AL MERCADER GASPAR MOLES
QUE LI BESTREGUI ELS DINERS PERA COMPRAR UNS LLIBRES A PARÍS

Lo rey.

Com nos trametam a Paris lo feel cambrer nostre en Francesch de Soler per alcuns afers nostres e entre les altres coses que y ha a fer de nostre manament haja a comprar alcuns libres tro en quantitat de .ccc. escuts d or o en torn, pregam vos afectuosament que per servey nostre escrivats a vostres factors o a aquells mercaders qui son en Paris de qui vos fets compte, que la dita moneda bestragan en compte los dits libres, e com los hagen comprats, que ls trameten a vos en Barchinona e us certifiquen del preu que hauran costat, car nos encontinent que ls haiats reebuts vos pagarem francament tot ço que costat hauran ensems ab les messions que s hi seran fetes. e en aço per res no haia falla, si jamay nos entenets servir e complaure. dada en Valencia sots nostre segell secret a .vi. dies de juliol del any .mccccvii. rex Martinus.

Al feel nostre Gaspar Moles mercader de Barchinona.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2250, f. 94.

1) Falta la data. Poso la del document anterior.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CDX

Barcelona, 18 agost 1408

El rey demana al bisbe de Valencia[1] un retaule de Flandes, molt gentil, que sab que ha rebut

Lo rey.

Venerable pare en Xrist. per relacio de diverses persones havem sabut que vos havets haut de Flandres un retaule fort gentil, e com nos desigem molt haver aquell per la capella que havem fet fer en lo nostre jardi del palau major, pregam vos affectuosament que lo dit retaule nos vullats trametre decontinent, car plaer e servir nos en farets molt agradables. dada en Barchinona, sots nostre segell secret a .xviii. dies d agost del any .m.cccc.viii. rex Martinus.

Dirigitur episcopo Valencie.

Dominus rex mandavit mihi Johanni de Tudela.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2251, f. 94.

CDXI

Barcelona, 30 octubre 1408

El rey demana unes vidrieres novellament vingudes de Flandes

Lo rey.

Entes havem que en Johan de Lobera, mercader d esta ciutat, vos ha trames certes vidrieres, les quals son vengudes novellament de Flandres. e com nos desijem molt haver aquelles, pregam e manam vos que decontinent remetats les dites vidrieres al dit en Johan de Lobera, car abans que isquen de son poder, nos lo farem contentar planament de tot ço que les dites vidrieres hauran costat. e en aço no haie falla, car plaer e servir nos en farets, que molt vos grahirem. dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .xxx. dies de octubre del any .mcccc.viii. rex Martinus.

Dirigitur Petro Garro, mercatori ville Solsone.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2251, f. 112.

1) Huch de Llupià.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

CDXII

Barcelona, 14 janer 1409

El rey mana que sigui pagat a fra P. de Carrion, ermità de Montserrat, el preu d'un saltiri que havia comprat d'un altre ermità

En Marti etc. al feel nostre en P. Segui administrador de les rendes e drets del priorat del monastir de Muntserrat; salut e gracia. devant nostra maiestat es estat frare P. de Carrion, hermita de les montanyes del dit monastir, supplicant que com ell hagues comanat a frare Vicent de Ribes prior de Muntserrat quondam, .ii. o .iii. jorns abans que passas d esta vida, un saltiri que havia comprat de frare Helias hermita, per preu de .x. florins e mig d or d Arago; e lo dit saltiri no haia pogut cobrar lo dit supplicant per mort del dit prior, deguessem a ell sobre aço de remey de iusticia provehir; perque volents condescendre benignament a la sua supplicacio, dehim e manam a vos que si trobassets axi esser en veritat com es a nos supplicat, paguets encontinent al dit frare Pere de Carrio lo preu que li havia constat, havent vos en aço en tal manera que no li covenga recorrer altra vegada a nos per aquesta raho, com deute de iusticia axi ho requira. dada en Barchinona sots nostre segell secret a .xiiii. dies de janer en l any de la nativitat de Nostre Senyor mil .ccccviiii. rex Martinus.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo Medici.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2187, f. 50.

CDXIII

Barcelona, 8 juny 1409

El rey demana uns sisterns d'una obra que feu mestre Joan Sanxo

Lo rey.

Com nos vullam haver certs cisterns que vos tenits de la obra que temps ha feu mestre Johan Sanxo per en Julia Garrius, manam vos espressament que de continent liurets aquells al feel conseller nostre en Dalmau de Biert, batle general de Cathalunya, al qual nos scrivim que ls reebe e aquells nos trameta de continent.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

e per res, si servir e complaure nos desijats, no hage falla. dada en Barchinona, sots nostre segell menor, a .viii. dies de juny de l any .mcccc. nou. rex Martinus.

Dirigitur G. de Cabruna, presbitero sancti Johannis ville Perpiniani.

Dominus rex mandavit michi Anthonio de Fonte.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2237, f. 112.[1]

CDXIV

Bellesguard, 7 novembre 1409

El rey Martí entrega al majordom de la reina de Sicilia un llibre anomenat Cristia[2] que havia sigut del seu marit

Lo rey d Arago e de Sicilia.

En Trujols; nos havem donat al amat conseller e maiordom de nostra molt cara filla la reyna de Sicilia mossen P. de Maresme un libre apellat Cristia escrit en paper cobertat de cobertes vermelles, lo qual libre vos tenits ab los altres libres que eren del rey de Sicilia, nostre primogenit de loable recordacio qui, Deus haia; perque volem, dehim e us manam expressament e de certa sciencia que decontinent vistes les presents, no esperat altre manament nostre, liurets al dit mossen P. lo libre dessus dit, e en lo liurament que d aquell farets, cobrats del dit mossen P. la present ab apoca, ab les quals volem e manam que lo dit libre sia a vos desnotat e reebut en vostre compte, tota contradiccio cessant. dada en la nostra torre de Bellesguard, sots nostre segell secret, a .vii. dies de novembre de la terça indiccio del any mil .cccc. nou. rex Martinus.

Dirigitur an P. Trujolls.

Dominus rex mandavit mihi Johanni de Tudela.

Arx. Cor. Aragó, reg. 2186, t. 148.

1) Segueix la carta endreçada al Batlle general.

2) Probablement alguna de les parts del de l'Eximeniç.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

APÈNDIX

I

Barcelona, 28 desembre 1295

JAUME II MANA PAGAR UNA QUANTITAT A MARTÍ, PINTOR DE BARCELONA,[1] PER LA CONFECCIÓ D'UN ESCUT Y UNA SELLA

Jacobus etc. Bernardo de Sarriano, etc. mandamus et dicimus vobis quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes vos, solvatis Martino pictori viginti sex libras et octo solidos et quatuor denarios Barchinone que sibi debentur pro quodam scuto et quadam sella per eum ad opus nostri factis, et facta solutione, recuperetis ab eo presentem litteram cum apocha de soluto. datum ut supra.

P. Lupeti mandato Bernardi de Sarriano.

Arx. Cor. Aragó, reg. 263, I. 13 v.

II

juliol 1302

PAGAMENT A MESTRE G. JORDÁ, APOTECARI, D'UN LLIBRE DE FILOSOFIA PER AL REY

Item done a maestre G. Jorda, apothecari de madona la reyna, que li eren deguts ab .i. albara de scriva de racio per rahon dun libre de philosoffia lo qual

1) El 15 de març de 1301 manava el rei que fossin recuperats *quandam sellam et frenum Karissimi filii nostri infantis Alfonsi, que est in posse Martini pictoris civis Barchinone* (reg. 268, f. 47 v.).

L'11 de gener de 1303 li escrivía el rey Jaume II des de Tortosa: «Al feel seu Marti pintor, ciutada de Barselona, etc. deym vos e us manam que encontinent vistes les presents fassats unes riques armes a ops del noble infant don Johan car cusi nostre, per tal com nos al dit infant don Johan les dites armes volem presentar.» (reg. 269, f. 130 v.).

Per un document del 4 de novembre de 1317 es paguen 452 sous a Pere Çolivera, pintor de Barcelona, que feu també unes armes per al rey (reg. 418, f. 28).

Cf. també doc. LXX.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

feu fer en Leyda a obs del senyor rey: centum triginta octo solidos, .iiii. dr. Jacce et viginti unum solidos Barchinone.

Arx. Reyal Patrimoni; Compte II de Pere Boyl, f. 93 v.

III

30 setembre 1308

DECLARACIONS DELS CRIDATS A TESTIFICAR L'ENTREGA D'UN FLOS SANCTORUM

Aquests son los testimonis que en Sanxo d Almanara dona per lo libre que ere apelat flos sanctorum que en R. Blanch li demanave axi com a lochtinent de procurador de frare Miquel Damble.

Pridie kalendas octobris anno Domini millessimo .ccc. octavo conparegue en Sanxo d Almenara davant en R. Blanch, tinent loch de procurador en la villa et el terme de Morella et en les tinences de Culla et de les Coves per lo noble en Gonbau d Entença procurador del regne de Valencia et de la terra que l senyor rey ha de Sexena a enlla, et a manifestar lo temps lo qual lo dit en Sanxo aferme que liura lo libre lo qual vos dit tinent loch tinent demanat que tenie de frare Miquel Dambla loctinent de comanador en Ares, que deliura aquel libre a Miquelet Damble nebot et escuder del dit frare Miquel, dona los testimonis de ges seguents: P. Traver, notari, iura per testimoni et fo demanat si sap que un libre que frare Miquel comana an Sanxo Almenara, lo qual ere flos sanctorum, si l liura a Miquelet Damble, scuder de frare Miquel Damble, et dix que hoch, et es ver e cert que el testimoni vee et fo present que l dia de senta Lucia primera vinent aura un an, que en Sanxo Almenara vench al alberch den Ponç de Paners on eyl testimoni estave, lo dit Sanxo demana an R. Talant et P. Talant frares en lo dit alberch, et lo dit en Sanxo Almenara que pres un libre que ere apelat flos sanctorum et dix: vos altres siats testimonis que aquest libre de flos sanctorum m avie comanat frare Miquel Damble et ara a m trames aquest macip qui ha nom Miquelet Damble, nebot seu, et demane aquest libre, et vos siats ne testimonis com yo l li do en presentia vostra et axi viu que l li dona, et lo dit Miquelet dix: ara tinch lo dit libre; ara vinge P. del Aycor et Rimon Sanxo et tolgue m me lo libre, que cert yo ls los defendre. et axi viu que l s emporta. et als no y sap. fo det com sap que aquel libre fo flos sanctorum et dix que per tal ... legir e

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

avia la una de les posts trencada. fo demanat si fo liurat lo dit libre al dit Miquelet ans de la crida manada per lo noble en Gonbau d Entenca ho apres, et dix que abans de la crida be .i. mes o dos. demanat com ho sap, per tal car la dita crida el testimoni escrivi de manament del dit noble. demanat de temps, et dix que l dia que ya a dit en son testimoni, e demanat de partiu e de sobornacio e dix que no.

R. Talant iura per testimoni e fo demanat segons lo testimoni de P. Traver et concorda ab aquel en totes coses exceptat que no legi lo dit libre com no sabes letres, mas qui hoy dir que ere flos sanctorum et escrivi la crida. demanat temps e concorda ab lo damunt dit P. Traver. demanat partiu e de sobornatio e dix que no.

P. Talant iura per testimoni et fo demanat segons lo testimoni de P. Traver et semblantment concorda ab aquel en totes coses exceptat que no legi lo dit libre com no sabes letres e no scrivi la crida, mas que hoy dir que ere flos sanctorum. demanat de temps e concorda ab lo dit P. Traver. demanat de partiu e de sobornacio e dix que no.

Arx. Cor. Aragó, cartes reyals de Jaume II, núm. 3350.

IV

octubre 1323

Pagament d'un llibre de navegar per al rey

Item done an P. Marquet, comprador de la senyora infanta dona Violant, per .i. libre de navegar que compra a obs del senyor rey: .xxv. sols. barch.

Arx. Reyal Patrimoni; compte 34 de P. March, f. 68.

V

maig 1356

Data del pagament d'uns retaules al pintor Antoni dez Perts[1]

Item done an Anthoni dez Perts, pintor, ab albara d escriva de racio per raho

1) Afegim les següents notes d'altres pintors del regnat de Pere III y Joan I:

Ramon d'Archalies, pintor de Barcelona; se'l menciona ja com difunt en un document de 1337 (reg. 593, f. 193 v.).

Ferrer Bardina, de Barcelona; era ja mort en 1379 (reg. 934, f. 214).

Guillem, y Berenguer Barot, nebot seu, pintors de Barcelona, presos ab motiu d'unes ban-

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

de .ii. reataules de fusta, sens neguna obra que ha fets de manament del senyor rey per a la capela de la senyora reyna: .lx. solidos barchinonenses.

Arx. Reyal Patrimoni; compte XIV de Bernat Olzinelles, tresorer general, f. 97.

dositats (doc. de 1 setembre 1361; reg. 709, f. 60 v.). Al Berenguer se'l cita en 1370 com acusat d'alguns crims (reg. 1711. f. 64 y 69 v.).

Berenguer BASSA, pintor de Barcelona; document de 15 de desembre de 1363 sobre la seva mort, de la qual fou acusat Simó Torres, frener (reg. 1650, f. 4 v.).

Narcís BERNAT, pintor de Mallorca, recomanat pel rey al governador de l'illa el 14 de setembre de 1388 (reg. 1869, f. 108 v.).

Guillem BORRAÇÁ, pintor de Girona. El 30 de setembre de 1381 se li dona un guiatge per un any (reg. 938, f. 111).

Pere BRUNET. El 15 de desembre de 1373 se li concedeix permís per a dur armes prohibides (reg. 925, f. 10 v.).

Berenguer CALAF, de Barcelona. Altra concessió semblant del 22 d'abril de 1338 (reg. 863, f. 223).

Antoni des GOU, de Barcelona. El 25 de juliol de 1380 se li paguen mil cent sous per cent pavesos (reg. 1365, f. 47 v.).

Francisco JORDI. (Cf. vol. I, p. 169). Document de 16 de desembre de 1379 sobre'l traspàs dels seus bens a la corona, per haver mort assessinat sense successió (reg. 1099, f. 48; vegi's també reg. 798, f. 96 v.).

Martí LLOBET, de Barcelona. 7 setembre 1369; permís per a dur armes prohibides (reg. 1678, f. 27 v.).

Francesc MOLINS, seller y pintor, natural de Barcelona y habitant a Tarragona. Dos concessions de 14 juliol 1365 y 23 desembre 1382 per a dur armes prohibides (reg. 910, f. 139, y 940, f. 162 v.).

Joan OLIVER, de Barcelona. Era ja mort el 26 de febrer de 1377 (reg. 792, f. 23).

Jaume de POU, de Barcelona. Se li concedeixen allongaments per uns deutes el 26 de novembre de 1367 y el 29 de janer de 1377 (reg. 735, f. 62 v., y 789, f. 9 v.).

Andreu ça REBOLLEDA, de Valencia. Era ja mort el 7 d'abril de 1362 (reg. 707, f. 172 v.).

Bartomeu SOLÁ, de Barcelona. El 6 de març de 1383 s'el menciona ab motiu d'una disputa que tenía ab el daraçaner de Barcelona (reg. 833, f. 40 v.). El 26 d'octubre de 1387 torna a aparèixer ab ocasió d'uns deutes (reg. 1829, f. 93 v.)

Guillem de la VI, habitant de Saragoça. El 15 de juliol de 1388 se li dona guiatge per un any (reg. 1869, f. 60 v.).

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

VI

març 1368

Data del pagament d'un retaule a Pere Serra,[1] pintor de Barcelona

Item done an Pere Serra, pintor de Barchinona, los quals li eren deguts ab albara de scriva de racio scrit en Barchinona a .v. del present mes de març, per preu de .i. reetaule de .iii. peçes e algunes frantisses d argent qui hi intraren, lo qual reetaule lo dit senyor feu fer e aquell feu liurar an Simon d Ampuero, cambrer primer del dit senyor, segons en lo dit albara se conte que cobre: .ccxx. solidos Barchinone.

Arx. Reyal Patrimoni; compte de Ramón de Vilanova tresorer general (janer-juny 1368), f. 88 v.°

VII

Girona, 1 agost 1368

Albarà de pagament del paper pera treslladar un llibre de sermons per al rey

Al honrat micer Bernat etc. fas vos saber que a mossen en Francesch de Perellos, camarlench del senyor rey es degut per la messio que ha feta en la cambra del dit senyor rey en lo mes de juliol prop passat de l any dejus escrit, es assaber: per palla que compra a ops del lit del senyor rey ab .ix. solidos que costa .i. libre de paper en que lo senyor rey feu trasladar sermons sexaginta solidos barchinonenses. scrit en Gerona primer dia del mes d agost anno a nativitate domini m. ccc. lx. octavo.

Arx. Reyal Patrimoni; albarans de Pere dez Bosch, p. 34 v.

1) Hem trobat noticies d'altres dos pintors del mateix llinatge:

Jaume Serra, de Barcelona: El mes de janer de 1361 se li donen 20 sous per raó *de pintures e altres obres* que ha fetes per a la reina (A. R. P., reg. n.° 2948, f. 17 v.).

Joan Serra, de Barcelona Uns documents de 8 de febrer y 20 de juny de 1381 es refereixen a les ferides que rebé de mans d'Antoni Sallent y Berenguer ça Plana, *operantes de auro* o sigui batifullers de Barcelona (reg. 818, f. 19, y 820, f. 12 y 177).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

VIII

Saragoça, 30 octubre 1381

PERE III RECOMANA ALS CRISTIANS DEL NORD D'ÀFRICA FRA BERNAT DEZ PALOL,[1] NOMENAT PEL PAPA BISBE DE MARROCH

En Pere etc. als amats, feels e devots nostres tots e sengles alcayts, mercaders e altres christians de qualsevol condicio e nacio christiana sien, habitants e estants en los regnes e terres del rey Benaman,[1] als quals les presents pervendran, salut e dilecció. com lo pare sant a supplicacio nostra haia provehit al religios frare Bernat dez Palol del orde dels Preycadors, natural nostre, del bisbat de Marrochs, lo qual vagava per mort de frare Arnau, qui aquell obtenia, pregam vos affectuosament que lo dit frare Bernat de Palol, lo qual va aqui per aquesta rao, reebats liberalment e haiats denant tot altre en vostre bisbe e pastor. e en aço farets ço que devets e a nos agradable servey que us grahirem en satisfarets a vosaltres mateixs, car lo dit frare Bernat es tal persona de que vosaltres serets be regits en l espiritual e en altra manera ne sera be provehit al bon regiment del dit bisbat. dada en Saragoça sots nostre segell secret a .xxx. dies d octubre en l any de la nativitat de Nostre Senyor .mccc.lxxxi. rex Petrus.

Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo Sirvent.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1231, f. 177 v.

1) Eubel, *Hierarchia*, I, 341, no menciona aquest bisbe, sinó que després d'Arnau Sartedol, O. P., posa el fra Menor Joan Didaci, nomenat el 18 de juny de 1382.

2) Probablement Abou Hammon II, emir de Tremecen (cf. Mercier, *Histoire de l'Afrique septentrionale*, Paris, 1888; II, 344).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

IX

Valencia, 15 juliol [1392][1]

CARTA DE FRA FRANCESCH EXIMENIÇ AL INFANT MARTÍ, DUCH DE MONTBLANCH, DONANTLI CONSELLS SOBRE'L SEU REGIMENT A SICILIA Y PARLANTLI DE LA COMPOSICIÓ DE DOS LLIBRES SEUS.

Molt alt princep e seyor; premesa deguda reverencia a la vostra altea, sapia la vostra saviea que estam totz de ça ab gran gog e alegria, oida la gracia e misericordia que miraculosament la omnipotencia de nostro seyor Deu ha obrada en vos, car siatz cert, seyor, que vostre fet es estada sola obra de Deu, attes ço que fet avetz e attes vostro aver e poder e les altres cosas neccessarias e attesos los pasatggas dels altres ça prop pasatz com son estatz inprosperatz, axi com lo del duc d Enjou e del duc de Lencastre. per que resta que per tal que aquell poder qui us ha guiat no s partescha de vos, ans vos fortifich e us ferm, que vos molt mes que d abans siats attes al seu servey e adorar lo pus sovin e pus devotament, e a fer justicia dreta e neta e ferma e continua a totz vostres vasaylls, ne per hom del mon fasats res contra Deu e ab aytant vos sotz sus a empertostemps.

Item, seyor molt alt, sapia la vostra reverencia que yo us he a escriura de neccessitat ço qui s seguex, ço es que vos tinguatz gran guarda sobra vostro fyll en special, car axi m es comanat, ço es en son menyar, beura, jaura e en pendra reverencias que no sia tocat per nagu. semblant dich a vos e per gran causa, be que no us puxa nomenar los factors, mas que us placia que tostemps catalans fasen en vos e en ell aquest servey, ne fora els yames no us tingatz per segurs, e vaga fora tot hom que puxatz aver per sospitos en quina que manera, e per aço en special acorde ab la seyora duquesa, que pregas ans que manas, sens oir lo contrari, al vostro car e bon servidor en Nicolau Pugades que sens tota dilacio anas a vos e us informas sobra les ditas cosas e altras moltas que el vos ha a dir, axi com aquell qui

1) Aquesta carta, és segurament autògrafa; forma un quadern de 302 × 223 mm., ab un segell ab el monograma IHS en la pàg. 4 actual, on es llegeix també la següent adreça : «A mon seyor lo duch en Cicilia». El duc de Montblanch havía anat a Sicilia a donar possessió del regne al seu fill el rey Martí (cf. Zurita, *Anales*, X, c. 50, y doc. X d'aquest apèndix).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

sap tota exa terra per experiencia e us ha singular amor e afeccio a vos e a tot ço qui vostro es; e per ma fe, seyor, no contrastant sa antiquitat e proposit de no navegar d aqui avant, el accepta los prechs de la dita seyora sens tota resistencia, ofirent sa tostemps a tota cosa a el posibla per la vostra honor e vida a crexer e a conservar fort liberalment.

Item, seyor, per fermar vostra seyoria e per ajustar vos mils ab Deu, vos placia anar ab exa gent ab tota veritat graciositat sens prejudici de justicia, nagu no y prena injuria, specialment en muyllers ne en donas acostades, ne en bens temporals; axi ab vos sia oit en sa justicia lo poch com lo gran, e regitz vos tostemps per famosos conseyllers, ne eclesiastichs tracten fetz criminals, ne siatz ne fasatz yames res aseyalat sens conseyll d omens sensatz e temens Deu.

Item, seyor, avem totz gran gog cant oim dir que avetz liberalment remuneratz vostros servidos e totz n ich han escrit fort longament a gran honor vostra. o seyor, e com se peneden ara moltz com no sen anaren ab vos, diens los eclesiastichs que foron bisbas e ls seglars que foron richs homens, e giten na sospirs fins al cel! o Deus, e quans n i irien, [sols] que ls sia dupta que ls agatz mester e encara ab tot axo veuretz que n i iran moltz.

Item, seyor molt alt, avetz feta obra maraveyllosa e de la qual avetz guayat nom perpetual, de la gran proferta que avetz feta al seyor rey per pasar en Sardeya, e avetz lo animat a pasar, e per occasio d aço trob ya, segons que og, qui[1] li fa proferta de mil e cinccens bacinetz. guardatz açi quant hic ha que dir, pensant lo seivey poch que avem aut, ab tanta cortesia que enseyatz a la terra.

Item, seyor, vos soplech que per tal que vostro regiment sia tostemps prosperat e que muyratz vell e ab hereu e en sanitat de vostra persona, que vos apres Deu honrretz los prelatz e ls eclesiastichs e religiosos e totas les cosas de Deu, ne sofiratz que si podetz aver altra hostal, que yames prenatz posada en casas religiosas ne en esgleyas, ne ls tolgatz res del lur, ne sofiratz que altra ho fassa. sobre aço, si a Deu plau, vos scriure longament; ans he proposat de accabar vos lo libra que m faes començar on sia posat lo regiment reyal,[2] e us soplich que fasatz treladar lo libra que he ordonat de cavaleria e bon regiment de la

1) El text diu *que*, però el sentit sembla demanar la correcció.

2) Es refereix al dotzè llibre del *Crestid*, que tracta del *Regiment de Princeps?* En 1385 ja treballava en la seva composició. Però l'Eximeniç diu en aquesta carta que l'escriu per orde del que després fou rey Martí d'Aragó y el dotzè del *Crestid* és dedicat a D. Alfons, marquès de Villena (Massó, *Les obres de Francesch Eximeniç, Anuari de l'I. d'E. C.*, 1909-10, p. 605).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

cosa publica,[1] car tot ho faretz scriure per cent florins e per menys, e sera a vos e als vostros lum e gran directori en totz vostros afers.

Item, seyor, per tal cant tot hom cau leugerament, soplech a la vostra altea que vostros pecatz e defalimens quals que sien, sien axi amagatz, que hom del mon no ls sapia, car aço provocara vostro pobbla a aver vos en gran reverencia, e lo contrari induiria menyspreu qui en son cas pot molt noura.

Item, seyor, fa mester, parlant ab deguda reverencia, que siats clement e piados mes que rigoros, car clemencia ab justicia fan ferm lo regna al princep e lo contrari lo porta a no res; nuyl temps hom cruel prospera a la fi, segons que posa la sancta scriptura.

Item, seyor, devetz eser tostemps ab cara alegra, mas no molt rient, mas be acuyllent, car masa riura e masa parlar e masa moura los uuyls e l cap, fan menysprear lo princep, e l contrari lo fa prear, car es indici de saviea la qual ab composta alegria fa lo princep amabbla per exces.

Item, seyor, ço que dit agatz, dit sia; es ver que ans que u atorguetz, ho deliberetz be, car sobirana honor e fama procura al princep que s preu de sa paraula e serva juramens e fe promesa e segurança dada, e lo contrari es una de les majors errors e legeas qui puxen eser en lo princep.

Item, seyor, vos placia que siatz liberal, car tot lo mon segueix lo seyor larch e gran remunerador, e fuig al avar. membre us la paraula ab la qual Alexandra guaya l imperi oriental, qui era: mia sia la honor e vostra la roba. no res menys empero esta be a tot princep axi thesauritzar, que no ces fer gran be als seus e aga a que recorrega en temps de neccessitat.

Item, seyor, vos placia que tot estrany sia ab vos be rehebut e mal novell yames no us torp, car aqui s prova fort la virtut del princep qui deu pensar que tota novitat qual que sia davala de Deu, qui la leva abans al pacient que a tot altra.

Item, seyor, vos placia esser amador de las comunitatz e de la cosa publica e de no pendra guerra sens lur consentiment e lavors forçat, ne yames vuyllatz entrar ne fer entrar altra en bataylla si per pau podetz vostros fets termenar, e tos temps speretz victoria de Deu e no l atribuatz a altra per res.

Item, seyor que us placia que yames hom cruel no posetz en regiment, ne

1) Deu esser el *Regiment de la cosa publica*, escrit en 1384 y endreçat als Jurats de Valencia (Massó, *Les obres de Francesch Eximeniç; Anuari de l'I. E. C.*, 1909-10; núm. 36.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

sostingatz tirans ne res qui favor lus do, car tiran es la pus fera e cruel bestia qui sia el mon, la mort del qual es vida del poble.

Item, seyor, agatz personas stans en devocio qui tostemps preguen Deu per vos e no cauretz james. siatz cert, seyor, que oracions de santas personas vos sostenen e us han dada honor, en special ma pens en les dels frares de la Val de Jhesucrist, e puys les dels frares de sent Francesch los quals avetz oblidatz de totz puns, Deus vos ho perdo. dich vos en veritat que en aquest convent sa fa tot jorn special oracio per vos e per lo senyor rey vostro fill e per vostra expedicio, regiment, vida e salvacio, e es lo convent pobra car nos no avem rendas, e donchs, seyor, tramatetz al convent qualque poch de forment o uns deu o vint florins d aquels que Deus vos ha datz, e lavors ca[n]tarem e balarem davant Jhesucrist e sent Francesch e cridarem per les tronas, viva, viva lo seyor duch de Cicilia.

Item, seyor, fa mester que us convertatz un poch a sent Francesch, que no l laxetz de totz puns; ab pocha mesio porietz fer una casa a Sogorb, per que, seyor, placie us que le y fasatz.

Item, seyor, placie us de aver memoria com en Nicolau Pugadas vos ha servit molt en lo pasat e ara en lo present e de gran cor e servira tostemps, perque us placia que l reguardonetz segons que s pertany a la vostra magnificencia, car fylla te ya gran per amaridar qui espera la vostra misericordia. axi matex avets aqui ab ell mateix altra bon servidor en MatheuVidall, de nobla cor emvers tot vostro servey, lo qual pot obligar la vostra seyoria per a tostemps ajudant lo en sos afers e faent li misericordia. gran amor, seyor, vos han aquests dos.

Item, seyor, la seyora duquesa es be sana per gracia de Deu e be alegra per los bons novels que totz dias ou de vos, e oira milors si a Deu plau. seyor, tenitz ferm en vostro cor, que lo vostro anar de Cicilia a alcun gran cap e aseyalat vindra ab Deu. d aço creu que molt n agatz ligit e oit per que no m en cal pus scriura.

Io, seyor, ma recoman humilment tostemps en la vostra gracia e merce, apareyllat tostemps als vostros manamens. d estz jorns faem gran sollempnitat açi en la ciutat per la vostra victoria e honor, e jo preyque e tota la gent feu aquell jorn gran festa, e ab gran alegria tot hom desitga continuament de vos oir tot be e myllorament e novell bo, car vostro be, gloria es de tota la nacio e de la casa d Arago specialment. tot jorn, seyor, vos prech que siatz entes en gracias a aquell qui tanta gracia vos ha feta e apres en lo bon regiment del pobla que novelament vos

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

ha Deus comanat, e per dar gloria a Deu e a vostra persona e casa seguretat, volrria fort que faesetz ley novela contra fetiyllers e metziners, car he entes que aqui s fan terriblas fetiyllas. prech Jhesucrist qu el sia tostemps en vostra guarda e us endreç e us salva per sa merce. seyor, la seyora duquesa sa comana humilment en vostra gracia. sapiatz seyor, que viu axi com se pertany de dona excellent e savia e de muyller de tan gran seyor, en molta honestat e bonea e per aytal se fa tenir davant Deu e davant homens. ja sabetz ses neccesitatz, ajudatz la per amor de nostro Seyor axi com son estament requer. e man ma tostemps la vostra seyoria axi com a servidor seu especial. dada en Valencia a .xv. de juliol.

per lo vostro humil servidor tostemps en Jhesucrist Salvador frare Francesch Eximenis.

Arx. Cor. d'Aragó; autógrafs.

X

[1392]

Les monjes d'un convent recompten al Duch de Montblanch les devocions que practicaren per a obtenir la seva victoria a Sicilia[1]

Ihs. Molt alt, molt poderos princep e senyor.

Gloria, benediccio e laor sie aquell senyor rey del cel e de la terra qui tan altament e tan misericordiosa a magnificada la sua virtut sobre la vostra victoria. senyor, nosaltres nos erem aparellades per anar ab vos, e lo rey de gloria que sabie que la nostra anada no ere necesaria, a volgut que siam romases e si som romases, senyor. a bona fe, no u som debades, que per la nostra aturada s a feta obra denant la cara de Deu, que no pens que en la vall de Ihesu Xrist, qui son tenguts a vos, senyor, apres de Deu, agen feta aytal obra ni en part d aquest regisme; e dir vos n e un poc, senyor, per tal que vos metex ofirau tots dies a Deu zo que en aquest covent se fa. senyor, lo primer diluns de quaresma vos, senyor, ereu ja partit de Portfanguos, fem confesar tot lo covent e lo dimecres de la cendra rebem lo cos precios de Ihesu Xrist, e tantost o[r]denam que fosen .xiii. aquells qui aquesta oracio farien, dos ermitans e .xi. dones menoretes; la oracio, senyor,

1) L'infant Martí partí de Portfangós en març de 1392 cap a Sicilia. La victoria a que's refereix aquesta carta y l'anterior, deu esser la presa de Palerm que tinguè lloch a últims de maig o primers de juny d'aquest any (Zurita, *Anales*, X, c. 50).

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

es aquesta que fem : milanas a tots los estaments qui son en la gloria de Deu, primerament a Deu lo pare hun imne que diu splendor paterne glorie mil veguades; a Deu lo fill, Ihesu nostra redencio, mil veguades; a Deu l Espirit senct un veni creator spiritus mil veguades; lo pater noster ab l ave Maria a Deu lo pare mil veguades, a Deu lo fill axi metex, a Deu l espirit senct axi metex; lo credo mil veguades a Deu lo pare, axi metex a Deu lo fill, axi metex a Deu l espirit senct; a la verge Maria mil veguades ave maris stela, tots los tres imnes mil veguades cada u, lo pater noster ab l ave Maria mil veguades a la verge Maria, a tots los stamens de la gloria de Deu se fa semblantment; mas podeu dir, senyor, qui aquesta oracio fara, sens falla aura zo que demanara. veus, senyor, lo demostrament que Nostre Senyor n a fet lo dia de Nadal; mentre que lo prefaci se deye de la missa del gall, la creu de virtut s enclina, a gran espau ella s entorna; aquell qui deye la misa e dix les totes tres, sey senyor, ere mon germa qui iho avia fet venir per aquestes mises a dir ab d altres; demannat, senyor, a fra Pere l ermita que os avem trames per almoyna, la qual vos placie senyor que la ns fazau. senyor, dien les dones que no farien aquesta oracio pus l an sie pasat, nos no volriem per res que aquesta oracio se lexas, per que avem iha trames a la senyora que vingue e ella ab nos dues e les donzeles farem allo que porem, que axi u feu, senyor, la contesa d Estramera con son marit ere en la batalla, pus en lo nostre cor ella ab ses donzeles feu aquesta oracio, mas no li aiudaren les nostres dones, sino madona mestra, e lavos, senyor, s enclina la creu de virtut, la contesa e madona mestra o veren, e no altres; de lavos en za no a fet miracle sino ara. la virtut del sent nom de Ihesus sie lum de la vostra anima e guiament e victoria de totes les vostres obres amen.

Vostres humils sotsmeses sor Maria Porcella e sor Agnes Molinera, qui s comanen en la vostra gracia ab besamens de mans e de peus.

Molt alt e molt poderos princep e senyor, lo senyor duc de Muntblanc; en Cicilia sien dades.

Arx. Cor. Aragó; cartes reyals de Martí I, núm. 1371.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

XI

Valencia, 16 març [1406]

CARTA DE MOSSÈN PERE D'ARTÉS AL REY MARTÍ SOBRE LA COPIA DEL VITA CHRISTI DE L'EXIMENIÇ[1]

Molt alt e molt excellent senyor.

Senyor: en Guillem Ferrer m a dit de part de la vostra senyoria, que vos senyor vos maravellats com no us he fet desempatxar lo vostre libre de Vita Xpisti, a que, senyor, vos respon que be deu recordar a vostra senyoria com estant vos, senyor, aci, manas al procurador reyal de Rossello que m trametes unes .xv. o .xx. dotzenes de pergamins, car açi no n hi ha que res valleguen, e aqui son los millors que s poden trobar en vostre regne, e lo dit procurador reyal promes que m en trametria e no n ha res fet. per que, senyor, no m par, parlant ab reverencia de vostra gran senyoria, que sia colpa mia, e axi, senyor, mentres sots aqui, manats al dit procurador que m en enviu e yo fer vos he acabar lo dit libre. pero senyor, en Fontana[2] qui fa lo dit libre, m a dit que si s podia fer que ls fessets venir de Tolosa, seria molt millor, car aquestes .vii. dotzenes que yo, senyor, vos done, eren de Tolosa e a la veritat porten avantatge als de Perpenya e almenys serien los uns tals com los altres. mas com fer no s puxa, fets almenys, senyor, que l procurador trameta aquests, ço es .xx. dotzenes encara .xxii.[es]; que mes val n i sobre una dotzena que si n minvava .i. pergami. e fets, senyor, que ls trameta pres-

1) Del contingut de la carta sembla deduirse que mossèn Pere d'Artés suposava al rey a Rosselló on havía anat a tenir corts a Perpinyà. Segons Girona, *Itinerari del rey Martí d'Aragó* (*Anuari de l'I. d'E. C.*, 1913-14), hi féu estada desde últims de novembre de 1405 al 10 de març de 1406. Ja feya sis dies que n'era, donchs, sortit, quan En Pere d'Artés datava la seva carta, però essent ell a Valencia, era possible que ho ignorés encara.—El document es refereix sens dubte a la *Vida de Jesucrist* de l'Eximeniç, que fou dedicada per aquest a mossèn Pere d'Artés, mestre racional del rey Martí. No se sab la data certa en que fou escrita; el Sr. Massó Torrents (*Bibliografia de les obres de fra Francesch Eximeniç; Anuari de l'I. d'E. C.*, 1909-10, p. 660) suposa que l'autor es trobava ja vell, a la fi de la seva vida. L'Eximeniç morí en 1409, y no's pot creure que'l llibre del qual el rey tant desitjava haver-ne trasllat, fos acabat molt abans de la data de la carta que publiquem.

2) Cf. doc. CCCLXXXVIII.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

tament, car lo dit en Fontana m a dit que a Pasqua s en deu anar a Mallorcha per aturar lla. axi mateix, senyor, es mester que m trametats lo derrer quintern, per ço que sapia en Fontana en quin loch s en es jaquit, car ja havets, senyor, la quarta part de la dita obra. yo, senyor, entretant fare aturar en Fontana per ço que ans que y partesqua acabe lo dit libre. senyor, sia merce vostra de girar la cara en aquesta vostra ciutat, e hajats ne pietat, no la lexets perir per reverencia de Deu e per vostra honor, car en bona fe, senyor, en punt es que si vos, senyor, personalment no la vesitats, que peresqua. e d als, senyor, a present no scriu a vostra gran senyoria, sino que m man ço que sa merce sera. scrita en Valencia a .xvi. de març.

Senyor, vostra humil sotsmes e servidor qui besant vostres mans e peus se comana en vostre gracia e merce, P. d Artes.

Al molt alt e molt excellent princep e victorios senyor lo senyor rey.

Arx. Cor. Aragó; cartes reyals de Martí I; segona numeració, 107.

XII

Puigcerdà, 12 janer

Carta de fra Pere Riba al rey Martí sobre la redacció de la taula del Compendi Historial de fra Jaume Domenech

Molt alt senyor he princep glorios. placia a la vostra merce que vos vuyllats perdonar a la meua decrepita vellura he infirmitat personal, car jo de present no pusch anar per retra deguda reverencia a la vostra reall magestat. de la taula del Vincens que m manats que la vos tramates, sapiats, senyor, que set anys ha que fuy ferit per nostro senyor Deus Jhesu Crist de malautia d espasma, qui m a tolt tot lo poder de scriure e de dictar de tot feyt de sciencia, ni jo senyor ja mes sobre lo Vincens no scrisqui res. ver es que desci ans, entorn ha set ho huit ans, vinent mi de Maylorqua e fiu reverencia a la vostra real magestat a Barçalona, fuy molt ardent de fer taula sobre los quatra volums del compendi istorial que mestre Jacme Domenge ha compost al molt alt senyor rey en Pera, para vostre de alta memoria, la qual cose no he poguda començar, car no plach a la vostra real magestat de donar ma copia de libres, ses los quals no podia res fer; los quals si agues hauts, ab tot ço que son malauta, dos ayns ha passats que la dita taula fora acabada.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

placia a Deu, senyor, que vos don bona e sana vida e longua, he a tots aquets que vos carament hamats, he exeltacio de la vostra santa corona amen. scrita a Puigcerda a .xii. del mes de giner.

Frare Pere Riba qui ab yonols en tera ab basament de mans he de peus se comana a la vostre merçe.

Al molt alt senyor he princep glorios lo senyor rey.

Arx. Cor. Aragó; cartes reyals de Martí I, núm. 1360.
Cf. vol. I, doc. CCCLXXXI.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

ÍNDEX DE NOMS PROPIS

Aaman. II: 267, 268.
Abd-Allah-ibn-abd-Allah. — V. **Turmeda**.
Abdulasi, Mahomat. II: 373.
Abel. II: 31.
Abenvenist, Benvenist. II: 9.
Abella, Berenguer d'. I: 229, 230, 237.
Abella, Ferrer. I: XXIV.
Abenposat, Samuel. II: 58.
Abhalabehr, Almir. I: 63.
Abou Hammon II, emir de Tlemecèn. II: 398.
Abu-Zaccaria-ben-Olwan. II: XXIV.
Abul-Kasim el Zahrawi. II: 246, 247.
Açam, Mosse. II: 82.
Acciajuoli, Rayner. II: 316.
Acequ..., Hamet. II: 67.
Acimem. II: 8.
Acrimontis. — V. Agramunt.
Adam. II: 366.
Addegido super erroribus. II: 238.
Ademar, Sant. II: 90.
Adrià, Matheu d'. I: XXXI, 127, 135, 136, 141, 143-145, 168, 177, 184, 189, 206, 208. — II: XXVII, 81, 86, 90, 105, 108.
Adriani. — V. **Adrià**.
Adurensis. — V. Aire.
Africa. I: 391. — II: 398.
Africa del Petrarca. I: 371.
Ager, I: 37, 61, 154. — II: 26, 34, 35, 57.
Ages, fra Antoni. I: 312.
Agnès, Santa. II: 89.
Agosta, comte d'. I: 383.
Agradant, Vicens. II: LXXIX, LXXX.
Agramunt. I: 61, 62.
Aguiló, Angel. II: LIII.
Aguiló, Bernat. II: 326, 337.
Aguiló, Estanislau K. I: XVI, XIX, 102, 115, 253, 306. — II: 148, 252, 259, 280, 337.
Aguiló, Jordi d'. II: XCIX.
Aguiló, Marian. I: IX, 276, 282.
Agullana, G. II: C.
Agustí, Sant. II: XXIV, XLVIII. LXXIX. — *Orde de*. I: 203. — II: LXX, LXXIX, 271, 286. — V. *De civitate Dei*.
Aigües, Sanç d'. I: 21.
Ainsa. I: 240, 241.
Aire. I: 158.
Alacant. II: 107.
Alagó. II: 131, 132.
Alagon, Blasc d'. I: 168.
Alagon, Joan Garcès. I: 71.
Alalmodin, Sibilia. II: XXV.
Alascún, Arnau Guillem. I: 8.
Albala, Acim. I: 88, 89.
Albala, Jaffuda. I: 88.
Albala, Jucef. I: 88, 89.
Albalat, Huc d'. trobador. II: XXII.
Albana, Cardenal de. I: 373.
Albert, Joan. II: 313.
Albert, Pere, mestre en Sacra pàgina. II: LXXXII.
Alberti. — V. **Casale**, Uberti de.
Albertino, joglar. II: 17.
Albi, Pere. II: XCII, 259, 298, 299.
Albinyana, fra Francesc d'. I: 188, 189, 228.
Albiol. II: 203.
Albes, Joan de, venedor de llibres. I: 388.
Albocàcer. II: 166.
Albucasis. — V. **Abul Kasim**.
Albornoz, Carrillo de. II: 328.
Alcalà, Miquel. II: 386.
Alcalà de Xisvert. II: CV.
Alcalante. I: 168.
Alcanyiç, Alcanicii. I: 166, 168.
Alcira. I: 181. — II: 257, 258, 259.
Alcolea, Martí d'. II: 204.
Alcorà. I: 296, 305, 306, 322. — II: XXIV, XLV, LXX, 261. — *En romanç:* I: 296, 305, 306, 322. — II: 261.
Alcuí. II: 32.
Aldabert, Guillem. II: 78.
Alegre, Bernat. I: 236.
Alegre, fra Pere. I: 27.—II: 16-19.
Alegret, joglar. I: 80.
Aleix Commeni. I: 335.
Alemany, Geroni. I: 5, 10.
Alemany de Cervelló, Guerau. I: 442, 443. — II: LIV, CXI, 331.
Alemany de Cervelló, Ramon. I: 317, 330, 364, 377, 432.
Alemanya. I: XI. — II: 4, 188, 290, 297.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

ALERIG, Pere. I: 378.—II: XXV. — V. *Libre de Profecies*.
ALEXANDRE, el Gran. I: 141. — II: 238, 401.
ALEXANDRE, Ministre general dels frares menors. I: 66.
Alexandreis. II: XXXVII.
Alexandri, llibre d'. II: XXVII, 121.
Alexandria. II: 21, 34, 44, 46, 52, 55, 169, 170.
Alfagrà. — V. *Alfragani*.
ALFAMBRA, Bartomeu d'. II: 121.
ALFEGERI, Joan. II: LXIV.
ALFONS I de Catalunya-Aragó. I: XXV, 226, 227, 310. — II: XI, XXXIV.
ALFONS II de Catalunya-Aragó. I: XXIV, XXVI, 5-8, 10, 219, 310. — II: 3, 38, 133.
ALFONS III de Catalunya-Aragó I: 61, 80-82, 87-107, 112-115, 154, 178-180, 212. — II: XII, XIX, L, LXVII, 21, 26, 34, 35, 36, 56-58, 60, 62, 63, 72, 74, 81, 146, 150, 153, 217, 296, 393.
ALFONS IV *el Magnànim*, de Calalunya-Aragó, I: XXV. — II: XX, XL.
ALFONS X *el Savi*, rey de Castella. I: XXIX. — II: XXIV.
ALFONS XI, rey de Castella. II: 27.
ALFONS, comte d'Urgell. — V. ALFONS III.
ALFONS, fill de Ferran de la Cerda. II: 36.
ALFONS, Joan. II: 16.
ALFONS FREDERICH d'Aragó. I: 96.
ALFONSO, Mestre. I: XXXI, 155. — II: XXVII.
ALFORGE, Pere, argenter. II: 136. — *Tabernacle de la Seu de Barcelona:* II: 136.
Alfragani, llibre de, en romanç. I: 287, 293, 294. — II: XXIV, 230.
Alguer. I: 264. — II: 105.
ALÍ, fuster. II: 376.
Alí-Aben-Ragel. I: 190, 246, 320, 344. — II: XXIV.
Aliabenraxel. — V. *Alí-Aben-Ragel*.
Alí-ben-Jaren. I: 293.
ALIENORA. — V. ELIONOR.
ALI EZIQUA, joglar de rabeu. I: 116, 117.
ALMANACH. I: 305. — II: 94.
ALMARCHE, Francesch. I: 102. — II: XXIX.
Almenar. I: 321, 322. — II: 275, 276, 310.
ALMENAR, Berenguer d'. II: CXI.
ALMENARA, fra Miquel. I: 101.
ALMENARA, Sanxo d'. II: 394.
Almeria. I: 51, 52. — II: XXXI, 53.
Almonia. — V. Almunia.
Almunia. I: 183, 314, 315, 317— II: 270.
ALOQUI, ministrer. II: 188.
ALÒS, Pere d'. I: 82.
ALÒS, Ramon d'. I: XIII, XXVI, XXX, 82. — II: XXIX, LXXV.
ALOSIO. — V. ALÒS.
ALOY, mestre, esculptor. I: 124, 125, 153, 157. — II: XV, XXXIV, 60, 61, 103, 133, 135, 151.
ALPARTIL, Antoni d'. II: C, CXI, CXV.
ALPARTIL, Martí d'. II: CXI.
Alphabethum catholicum. II: XXIX.
Alquimistes: V. ANDREU, Duran; MAYOL, Gabriel; SAMUEL, Caracosa; SEDACER, Guillem; TOLVAN, Bernat; ULZINELLES, Joan.
Altura. I: 419-421, 423. — II: 343, 362-364.
ALVELAT, Huc d', trobador. I: 217. — II: 222.
Alvernia. I: 386, 393, 412, 413.
ALVERNIA, cardenal de. II: XLIX, LI.
ALVERNIA, G. — V. AUVERGNE.
Amadís, gos. II: 327.
AMALTHEA. I: XVI.
AMELY, Johannis. — V. AMELL, Joan.
AMELL, Joan, metge de Jaume II. I: 55. — II: XXXI, LXV.
AMENACS, Bonifaci de, professor en dret. II: 339, 340.
AMER, Joan. II: 220.
AMER, Miquel Victorià. I: 361.
AMPOSTA, Castellà d'. — V. FERNÁNDEZ DE HEREDIA.
Amposta. I: 119, 202, 224, 226, 236, 238.
AMPUERO, Simon d'. II: 397.
Anagni. I: 13.
ANÇANO, Martí d'. II: CXI.
ANDREA, Abat d'Ager. I: 37.
ANDREU, Duran, alquimiaire. II: 346.
ANDREU, Jaume. I: 439. — II: XLIX.
ANDREU, vescomte d'Illa i de Canet. I: 177.
ANDREU, Sant. II: 7, 95.
ANEQUER, ministrer. II: 308.
ANFÓS. — V. Alfons.
ANGLADA, Joan. II: 121.
Anglaterra. I: XI, XXII, 270, 277, 312, 331, 343.—II: LVIII, LXXXVI, XCVI, 162, 128, 279. — V. *Cròniques d'Anglaterra*.
ANGLÈS, Tomás, cirurgià. I: 100.
ANGLESOLA, Berenguer d'. I: 87. — II: C, 258.
ANGLESOLA, Bernat d'. II: 208, 209.
ANGLESOLA, Guillem d'. I: 87.
ANGLESOLA, Huguet d'. I: 290.
ANGLESOLA, Pere d'. I: 140. — II: 232.
ANGLESOLA, Ramon d'. II: 53.
Anglia. — V. Anglaterra.
ANGULARIA. — V. ANGLESOLA.
ANJOU, duc d'. I: 230, 244, 245. — II: 162, 220, 229, 399.
ANNA, muller de Ricard II d'Anglaterra. II: 297.
ANRIC, ministrer. II: 291.
ANTOLÍN. II: 265.
ANTOLIUS. I: 225. — II: XXIV.
ANTONI, St.—V. *Libre dels Sants Pares e de Sant Antoni*.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

ANTONIO, Nicolàs. II: LIII.
Antifonari. I: 27, 279.
ANTILIONE. — V. ANTILLÓ.
ANTILLÓ, Sanxo d'. I: 16, 22.
ANTONI, Sant. II: XLIX.
APCHER, Joan. II: C, 227.
Apiaria. — V. Piera.
APILIA. — V. ABELLA.
Apocalipsi, llibre de. I: 59, 213. — II: XXIV, 288.
Apologia de pseudotheologis et pseudoreligiosis. I: 35.
APOLÒNIA, Santa. II: 91.
Appamiarum. — V. Pamiers.
Aquitània. I: 386.
Aragó. I: IX, XII, XIV, XVI, XVII, XVIII, XXII, XXIII, XXIV, XXXVI, 14, 16, 18, 22, 41, 44, 48, 50-52, 58, 59, 61-63, 66, 69, 74-81, 83, 94-96, 99, 104, 107, 114, 115, 118, 119, 124, 125, 130, 131, 133, 135, 138, 141-144, 150, 153-155, 161, 164, 165, 167, 168, 173, 174, 176, 177, 180, 182, 183, 185, 188, 191, 192, 194, 198, 203, 206, 207, 212, 216, 223, 226, 235, 239, 240, 245, 249, 251, 257, 277, 278, 285, 298, 300, 303, 310, 318, 319, 321, 327, 332, 334, 337, 340, 342 343, 346, 349, 353, 354, 356, 357, 360, 365, 366, 369, 370, 373, 378-381, 384, 386, 393, 399, 400, 403, 408, 414, 416, 427, 431, 437, 439, 442. — II: X-XVII, XIX, XXI, XXV-XXVII, XXXIV, XXXV, XXXVIII, XLII, XLIV, XLVIII-LII, LV, LXIII, LXVII, LXXIV, LXXVII, LXXIX, LXXXII, LXXXIV, LXXXVI, LXXXIX, XCII-XCVII 4, 8, 10, 17, 18, 22, 23, 27, 29, 31, 48, 49, 51, 52, 74, 75, 81, 84, 86, 89, 95, 105, 106, 108, 110, 120, 122, 124, 127, 131-133, 147, 150, 155, 161, 168, 171, 172, 181, 187, 193, 198, 201, 206, 207, 209, 216-218, 233, 234, 242, 243, 253, 257, 261, 262, 268, 270, 278-280, 285, 289, 295, 297, 298, 302, 304, 310, 311, 313, 317, 318, 320, 322, 323, 328, 330-332, 337, 339, 352, 354, 355, 359, 360, 363, 371, 374, 381, 384-386, 390, 391, 400, 402.
ARAGÓ, Elionor d'. II: 336.
ARAGÓ, Jaume d', bisbe de València. II: XII, XXV, 195, 196, 214, 226, 232, 299.
ARAGÓ, Joan de, patriarca de Alexandria. II: 240.
ARAGÓ, fra. Joan d'. — V. JOAN, O. M.
ARAGÓ, Lluís Frederich de, comte de Salona. I: 286.
ARAGÓ, fra Pere d'. — V. PERE, comte de Ribargorça.
ARAGÓ, herald. II: 374.
ARAGÓ, Sanxo de, castellà d'Amposta. I: 119. — II: XII.
ARAGONÈS, Antoni. II: 137, 138.
Araguast. I: 240.
ARANDA, Francesc d'. II: XLVII, 348, 365, 366.
ARANDA, Martí d', O. P. II: 19.
ARANYÓ, Guillem de, bisbe de Lleyda. II: 19.
Arbor vitae crucifixae Jesu. I: 428, 439. — II: XLIX.
ARBOREA, comte d'. II: LXXXV.
ARBOREA, jutge d'. I: 263, 264, 310. — II: 106.
Arbre del Crucifix, llibre del — V. *Arbor vitae crucifixae Jesu.*
ARBULL, Domingo, prior dels Carmelitans. II: LXXXII.
ARCHILEY, Sant. II: 90.
ARCO, R. del. II: LXVII.
ARCHALIES, pintor. II: 395.
ARENÓS, Domingo Gil d'. I: 119, 126, 127, 201. — II: 57.
ARENYS, Pere d'. I: XXVII.—II: LVII, XCII, XCIV.
Ares. II: 394.
ARGAIZ. II: 329.
ARGENT, Joan. II: 367, 368.
Argenters: V. ALFORGE, Pere; BARBUT, Salomó; BERNES, Pere; BIANYA, Guillem de; BLANCH. Consoli; COSCOLLA, Bartomeu; ÇA-PLANA, Berenguer; DURAN; GISPERT; JACOB; LLOPART, March; NAMUR, Colí de; PERPINYÀ, Joan; PITANÇA, Tibald; SAMUEL; TUCI.
ARGENTERS, Pere. II: C, CV.
ARGIMONTE, Pere d'. II: C.
ARISTÒTIL. I: 205, 232, 272. — II: LXIX, 235, 236, 238. — V. *Etiques, Marcilia, Regiment, Secret de Secrets.*
Arles. I: 202, 203. — II: XXXIV, LXVII.
ARLOVI, B. II: 198.
Armanyac. II: 173. — V. *Cròniques de la casa d'Armanyach.*
ARMANYACH, comte d'. I: 230, 248, 249, 255. — II: XCV, 185, 319.
ARMENGOL. — V. ERMENGOL.
Armenia. II: XCVIII, 195, 264.
ARMENIA, rey d'. — V. LLEÓ VI DE LUSIGNAN.
ARMER, Joan, xantre. II: 281.
ARNALDUS. — V. ARNAU.
ARNAU, Arquebisbe de Tarragona. — V. CES-COMES, Arnau.
ARNAU, Bertran. I: 87.
ARNAU, bisbe de Girona. — V. Montudó, Arnau.
ARNAU, bisbe de Saragossa. II: 190.
ARNAU, bisbe d'Urgell. II: 60.
ARNAU, estudiant. II: 56.
Arquitectes: V. BOIX, Bernat; CARBONELL, Guillem; FARAIG; ROCA, Bernat; TEIXIDOR, Ponç.
ARRAS, Joan de, mestre de trobar. II: 221, 222.
Ars consilii. I: 65.
Art de Ramon Lull. I: 9, 222, 223.
Art d'astrologia. I: 191.
Art d'astronomia. II: 294.
ARTAL, Guillem. II: 242.
ARTÉS, Pere de, Mestre racional de Martí I. I: 372, 411, 437. — II: 179, 196, 197, 218, 309, 321, 405, 406.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Artiaca sobre el sisè. II: 236.
ARTIEDA, Ferran d'. II: 182.
ARTÚS, rey. I: 141. — II: 104.
ASSEMAR, Pere. II: 174.
ASSUER. II: 267, 366.
Astorga: I: X, XVII.
Astrelabis: I: 192, 200, 265, 274, 287. 349, 384, 433. — II: 79, 86, 128, 143, 144, 165, 166, 171, 197, 206, 225, 226, 228, 230, 247, 249, 251. 252, 255, 260, 281, 325. — V. *Lectures d'astrelabi.*
Astrologia, llibre de. I: 164.
Astrònoms: AFRAHIM, Vidal; AVINARDUC, Jucef; BARRI, Açan; BELLSHOMS; BOLONYA, Tomàs de; CES-PLANES, Dalmau; FOIXÁ, Joan; GILBERT, Pere; JAUBERT, fra Bernat; JOAN, mestre; JOVALS, Ponç; LUNELL, Guillem; RAMAR, mestre; TRESBENS, Bartomeu.
ATANASI. monestir de Sant. I: 45.
ATECA, fra Martí d'. II: 19.
Atenes, Cetines. I: XXXIII, 97, 172, 173, 286.—II: XVI, XXXIV, XXXVI, XLI, LV, 316.
ATGERIUS, Bertran, cardenal. II: 214.
Athos, Mont. I: 45.
Auch. I: 37.
Auctoritates. II: 241.
AUGER, Arnau. II: LXXXV.
AUGER, Vidal. II: 180.
AUGUSTI, Pere. I: 104.
AUGUSTODONUM, Honori d'. II: 240.—V. *Lucidarius.*
AULESA, Joan. I: 400. — II: XXVI.
AURIACH, R. de, mestre de cordes. II: 179.
Aurora. II: 241.
Aureus numerus. II: 241.
AUSTRIA, duc. d'. II: 297.
AUTUMPNO, Robert d'. II: 236.
AUVERGNE, Guillem d'. II: 235, 236.
AUXERRE, Guillem d'. II: 237.
Auxitanus. — V. Auch.
AVELLANEDA, Bartomeu d'. I: 334. — II: 158, 217, 296, 301.
AVENTIDA, Jucef. II: 246.
AVERNARDUC, Jucef, metge de l'Infant Joan. I: 274.
AVERSÓ, Bernat de, Notari de Jaume II. I: 16, 22, 46, 54, 58, 63, 64. — II: 17, 20, 24, 36.
AVERSÓ, Francesch d'. I: 315.
AVERSÓ, Lluís d'. I: XXXIII, 385.—II: L, LXXIII, 209, 352, 353. — V. *Torcimany.*
AVICENA. I: 335. II: XXIV, 13, 15, 20, 111, 246, 247.
AVINARDUC, Abraham. II: 48.
Avinyó. I: XVIII, XXIII, 4, 41, 141, 148, 170, 242, 280, 283, 312, 323, 340, 341, 403. — II: XXIII, XXXVI, XXXVIII, XXXIX, XLI, XLII, XLV, LI, LXVI, LXX, LXXVIII, LXXXII, LXXXV, LXXXVI, LXXXVIII, XC, CICIV, CIX, 147, 161, 162, 177, 196, 207, 214, 218, 220, 309, 321, 333, 384, 385. — *Esglesia de S. Miquel.* II: 385. — V. Estudi d'Avinyó.
AVINYÓ, Jaume de, cirugià. II: XXXII, 225, 226.
AVINYÓ, Joan. II: XXIX, 306.
AYAMANS, comte de, II: 295.
Ayerbe. I: 16, 22.
AYERBE, fra Sanxo d'. I: 120, 122.
AYCOR, Pere del. II: 394.
AYESA, Ferran de, metge de Pere III. II: 86.
AYMERICH. — V. EYMERICH.
Ayusa. II: 77.
Aytona. II: 64, 324, 325.
AZLOR, Blasco de, Merí de Saragoça. I: 269.
AZZO. — V. *Summa Azonis.*

Babilonia. II: 89, 341, 342.
BACH, Pere. II: C.
BACÓ, Francesch, O. C. I: XXVIII. — II: LXXVII, LXXXIII.
BADIA, Bernat. capellà y almoiner de Pere III. I: 195.
BAGES, Ramon de. I: 399.
BAGIS, Monet de. II: 186.
Baguena. II: 3.
BAGUENY, Pere, O. P. II: XCII.
Bahall Tanafahim. II: 247.
BAIOLES, Pere. 255.
Balagerius. — V. Balaguer.
BALAGUER, Pere. I: 156.
Balaguer. I: 61.
BALAGUER Y MERINO, Andreu. I: 236.
BALB, Guillem. I: 82.
BALBI, Joan. I: 183. — II: XLVI. — V. *Catholicon.*
Balears. — V. Mallorca.
BALUZE, E. II: 384.
Ballada, en francès. I: 283, 284.
BALLESTER, A. I: 115.
BALLESTER, Antoni. II: LV, 316.
BALLESTER, Joan, general dels Carmelitans. I: XXVIII. — II: LVIII, LXXXII-LXXXIV, 147, 148.
BALLESTER, Simó. II: 308.
Banyoles. II: 233.
BANYULS, Joan. II: LXXXII.
Bar. II: XXII.
BAR, duch de. II: XL, 221, 279, 303.
BAR, duquessa. II: 225, 279, 303
BAR, Henrich de. I: 381.
BÀRBARA, Santa. II: 89.
BARBARÀ, Joan de, O. P. I: 277. — II: XCII.
Barbaria. I: 92, 390, 391. — II: LIV, 67, 355.
Barbastre. I: 10.
BARBASTRE, Joan de. I: 228, 231, 232. — II: XXVII, 273, 295, 296.
BARBASTRE, Tomàs de. II: C.
Barberà, Conca de. I: 6.
Barberano. — V. Barberà.
BARBERÀ, Pere. II: 242.
BARBUT, Salomó, argenter. II: 128.
Barcelona. I: X, XV, XVI, XVII, XVIII, XX, XXI, XXIII, XXIV, XXXVII, 6, 7, 10-12, 14, 25, 26, 39,-41, 52, 54, 55, 57, 58, 60, 61, 65-71, 73, 76, 80,

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

81, 83, 94, 96-99, 102-104, 107, 108, 110, 111, 113-115, 118-120, 123-128, 131-133, 137-140, 150, 153-156, 159, 160, 165, 168, 169, 172 177-179, 183, 185-189, 191-196, 199,-202, 205-207, 209, 212-214, 217-220, 225, 226, 228-230, 234-236, 242-249, 255, 259, 261, 262, 265-278, 281, 282, 288, 289, 291-293, 300, 303, 304, 309-312, 315, 317, 319, 321, 323, 325, 329, 332, 333, 335-337, 341-343, 345-349, 351, 355, 359-364, 370, 373-375, 382-385, 387- 389, 393, 395, 396, 398, 406, 407, 409, 411, 417-420, 425, 432, 433, 437-440, 442, 443-445. — II: XV, XVI, XVIII, XXV-XXVII, XXX, XXXI, XXXIV, XXXV, XLI, XLIII, XLIV, XLVI, XLVII, L-LIII, LV, LVII, LXXIX, LXXX-LXXXIV, LXXXVI, 3-7, 9-14, 16-23, 29, 30, 32, 33, 35, 38, 39, 42, 44-53, 59-62, 66, 68, 71, 72, 74, 75, 78, 82, 84, 87-97, 99, 102-105, 108, 109, 111, 118, 121, 126-129, 133-143, 145, 148-159, 162-168, 170-179, 181-184, 188, 189, 191, 193-195, 197-199, 201-203, 205, 209, 211-213, 215-217, 219, 221, 223, 224, 227-230, 233, 234, 243, 245, 248, 250, 251, 260, 261, 263, 265-268, 273, 277, 281, 282, 285, 287-308, 311, 316, 319-321, 323, 325, 326, 328-330, 332, 333, 335, 337, 339-341, 344-347, 351-353, 355-363, 374-381, 386, 388-391, 393-397, 406. — *Esglesia de Sant Just*, II: 148, 149; *Esglesia de Santa Maria del Mar*, II: 217; *Convent ae Santa Caterina*, II: XCII.

BARCELONA, fra A. M. de. II: 218.

Barchinona. — V. Barcelona.

BARDINA, Ferrer, pintor. II: 395.

Barlaam. I: 423.—II: XXIV.

BARGELLO, cavaller. I: 157. — V. Draps historiats.

BARÓ, Guillem, monjo de Santes Creus. II: 30, 32.

BARÓ, Pere, pintor. II: 205.

BAROT, Guillem, pintor. II: 395.

BAROT, Berenguer, pintor. II: 395, 396.

BARRI, Açan del. II: 143, 172.

BARTOMEU, mestre. II: 6.

BARTOMEU, Sant. II: 49, 69, 114.

BAS, Pere. I: 422.

BAS, Ramon de. II: CXIV.

Basalis, obra del. I: 351.

BASILI, Iglesia de Sant, a Roses. 443.

BASSA, Berenguer. II: 396.

BASSA, Ferrer, pintor. I: 104, 118, 139. — II: XV, 74, 75, 87, 88. — *Retaule de l'Aljafaria de Saragoça*, I: 104; *Id. del Castell de Lleyda*, I: 119; *Id. de la Capella reial de Barcelona*, II: 74; *Id. dels Menors de Valencia*, II: 87; *Altres*, II: 74, 88.

BASSOLS, fra Joan. I: XXVIII. — II: LVIII.

BASTATZ, Pere. I: 82.

BASTIDA, A. de. I: 10.

BASTIDA, Ferrer de. II: 25, 26, 30, 32, 39, 42, 44, 45, 48, 49, 53.

BASTIDA, Francesch de: I: 73.— II: 35, 44, 47.

BATALLER, Francesch de. II: C.

Batea. II: 242.

BATET, Joan. II: 305.

BATLLE, A. II: 92.

Baviera. II: 297, 298.

BAVIERA, Albert de. II: 297.

BAVIERA, Esteve de. II: 297.

BAVIERA, Frederich de. II: 297.

BAVIERA, Joan de. II: 297.

BAVIERA, Lluis de. — V. LLUIS DE BAVIERA, Emperador.

BAVIERA, Robert de. II: 297.

BAVIERA, Robert de, fill de l'anterior. II: 297, 298.

BAYSO, Guiu de. II: 236, 239. —V. *Artiaca sobre el Sisè*.

Bearn. I: 357, 445.

BEATRIU, abadessa de Santa Maria de l'Eula. II: 377, 378, 383.

BEAUVAIS, Vicens de. I: 321, 333, 393, 403, 405. — II: XXIV, XXXIX, XLIII, XLVI, LI, LVI, 285, 406. — V. *Speculum historiale*.

BEER, Rodolf. II: XXXVII, 233, 235-239.

BEERS, Astruch de. II: 82.

BEERS, Salomó de. II: 82.

BEERS, Vidal de. II: 82.

BEGAT, Guillem de. II: 356.

BEGUENY, fra Pere. II: 261.

Belda. I: 153. — II: 135, 291.

BELVEY, Guillem de. I: 82, 126.

BELLARIA. — V. BELLERA.

BELLERA, Guillem de, governador de Rosselló y Cerdanya. I: 133.

Bellesguard. I: 446. — II: XLIV, 391.

Belloch. II: 143.

BELLOCH, Simó de, veguer de Girona. II: 54.

BELLOT, Antoni. II: CI.

BELLPUIG, Guillem de. II: LXI.

Bellpuig, monestir. I: XI.

BELLSHOM, mestre d'esgrima. II: 146.

BELLSHOMS, astrònom. I: 287.— II: XXVI.

BENAJAC, Ramon de. II: XII, 21, 22.

BENAMAN. — V. ABOU HAMMON II.

BENAVARRE, Pere de. II: LXVIII, 29.

BENEFORETG, Pere de. II: LXXXIX, XCII.

BENET VIII. I: 12.

BENET XI. I: XXII, 35, 36, 53.

BENET XIII. I: 436.—II: XLVII, LI-LIII, LXXXIV, LXXXVIII, LXXXIX, XCII, C, CV, CXI, 258, 310, 311, 343, 381, 382.

Benet, Orde de Sant: II: 21, 285.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

BENET, Tomàs, capellà major. II: 76, 124.
BENETO, mestre. II: LXV.
Benifaçà. I: 260
BENVENIST DE PORTA, Vidal. II: XXV, XXIX, 9.
BERBEGAL, Tomàs de. I: 444.
BERCHORIUS. — V. BERSIURE.
BERENGUER, Andreu de, provincial de l'orde de Sant Agustí. 203, 204.
BERENGUER, Bartomeu. II: CI.
BERENGUER, bisbe de Tusculo. — V. FREDOLI, Berenguer de.
Berga. II: 11, 59, 303. — *Monestir de Sant Benet*, II: 231.
BERGA, Pere de. I: 344, 381, 416. — II: 378.
Bergadà. II: 303.
Berlín. I: XXI.—II: XIV, XXXII, 6, 246.
BERNABO, micer. II: 279.
BERNAT, fra, capellà de Jaume II, I: 27.
BERNAT, Guillem. I: 153.
BERNAT, Jaume, jurisperit. I: 106.
BERNAT, mestre. — V. GONTER, Bernat.
BERNAT, micer. II: 73, 398.
BERNAT, Narcís, pintor. II: 396.
BERNAT, Pere, capità de galera. II: 199, 200.
BERNAT, Ramon. I: 210.
BERNAT, Sant. I: 371. — II: XXIV, XXVII, XLIX, LVI, 374.— V. *Meditacions de Sant Bernat*.
BERNES, Pere, argenter. I: 192. — II: XXXIV, 76, 101, 164, 165, 191-195. — *Imatge de Sant Martí*. II: 101. *Retaule d'argent per a la Seu de Mallorca*, II, 164.
Berola. II: 373.
BERRINENSI. — V. BERRY.
BERRY, duch de. I: 307-309, 354, 356. — II: XL, 161, 222, 279.
BERRY, duquessa de. II: 279.
BERSIURE, BERCHORIUS Pierre. I: 309. — II: XL, 236. — V. *Reductorium moralis*.
BERTÓ, Bernat. II: 75.
BERTRAN, escuder d'En P. de Queralt. II: 370.
BERTRAN, mestre de campanes. II: 16.
BERTRAN, Ramon, venedor de llibres. II: 345.
BERTRAN, Simon. II: CI.
BERTRAN DE LA TOUR. *Les Postilles*. I: 260.
Besalú. II: 54, 78, 135, 381.
BESALÚ, Ramon de. I: 87.
BESANÇON, Zacaries de. II: 32. —V. *De Excellencia Evangelii*.
BESORA, Galceran de. II: 233.
BETHUNE, Evrard de. II: XXIV, XXXV, 121.—V. *Grecisme*.
Betlem. II: 341.
BEVIURE, Pere de. I: 328, 360, 365. — II: 227, 301, 312, 316, 317, 328, 342.
Beziers. I: 128. — II: XCIV, 13.
BEZIERS, bisbe de. — V. FREDOLI, Berenguer.
BEZIERS, Guillem de. II: XXXII, LXV.
BIANYA, Berenguer de. I: 98.
BIANYA, Bernat de. I: 98.
Biblia. I: 6-10, 59, 70. 72, 106, 107, 119, 120, 122, 134, 135, 159, 165, 174, 189, 194, 195, 212, 213, 215, 256-258, 302, 307, 308, 312, 313, 394, 395, 399, 409, 421, 423, 425. — II: XXIV, XXVI, XXVII, XLVIII, LV, LXX, LXXIII, LXXIV, LXXX-LXXXII, LXXXIV, LXXXV, LXXXVIII, XCIII, 3, 4, 7, 14, 18, 24, 27, 28, 48, 50, 82, 97-99, 217, 238, 255, 256, 259, 280, 303, 344. —*Catalana*. I: XIX, XXIV. 6, 7, 8, 10. 70. 72, 119, 155, 302, 307, 395.— II: 14. — *Castellana*. (?). I: 421. — *Francesa*. I: 6, 8, 307. — V. *Apocalipsi*, *Càntich dels Càntichs*, *Commentaria*, *Concordàncies*, *Evangeli*, *Evangelia glossata*, *Evangelister*, *Exposició dels Salms*, *Exposicions dels Evangelis*, *Expositio prologorum Biblie*, *Glossa sobre la Biblia*, *Glossa sobre el Saltiri*, *Job*, *Josué*. *Jutges*, *Macabeus*, *Moralia Job*, *Postilla*. *Repertorium*, *Reys*, *Salms*, *Saltiri*, *Tobies*.
BIERT, Dalmau de. II: 378, 390.
BIGUES, Joan. II: XCIII.
BILLÓ. — V. BOUILLON.
BIRAN, Maurin de. I: 173.
BISAYA, Guillem de. II: 79.
BISBALS, Francesch. II: 232.
BISCARRA, Domingo de, notari. I: 70. — II: 63.
BISULDUNO. — V. BESALÚ.
Biterensi. — V. Beziers.
BLAN, Pere. I: 149, 172. — II: 108, 109.
BLAN, Perpinyà. I: 262. — II: 172, 220.
BLANCH, Consoli, argenter. II: CXI, 250.— *Custodia de la Seu de Tortosa*. II: 250.
BLANCH, Nicolau. II: CXI.
BLANCH, Pere. II: 362, 387, 388.
BLANCH, Ramon. II: 394.
BLANCH, Ramon, estudiant. II: CXI.
BLANCA, muller de Jaume II. I: 50. — II: 23, 27.
BLANCA, filla de Jaume II. II: XII, 25, 30, 34, 49, 68-70.
BLANCA, filla de G. de Montcada. II: 53.
BLANES, Francesch de, bisbe de Barcelona. I: 440. — II: 381, 382.
Blanquerna. II: LVIII, LXXI.
Blaquia. — V. VALÀQUIA.
BLASI, BLAISE Bernat, fill d'Ermengol. II: XXXII.
BLASI, BLAISE, Ermengol, metge. II: XXXII, 12.
BLAY, Antoni. II: 316.
BLIEMETZRIEDER. II: 214.
BO, Berenguer de. II: 194.
BOADES, Bernat. I: 343. — V. *Feyts d'armes*.
BOCCACIO. I: XXXI.
BOECI. II: 239.—V. *De Consolatione*.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Bofarull, Antoni de. I: 276, 282, 349. — II: LXI, 66, 316, 333.
Bofarull y Sans, Francesch de. I: XVII, XVIII, XXIII, XXXVI, 116, 281, 294, 315, 367, 377, 378. — II: LXXIV, 165, 201, 337.
Bofarull, Manuel de. I: XVII, XVIII, 41, 129.
Bofarull, Pròsper de. I: XI, XVII, XVIII, 16, 22, 24-26, 96, 154, 276, 282, 385, 420. — II: XI, 19, 164, 201, 211, 236, 292, 337.
Bofill, Francesch. II: 345.
Boix, Bernat, mestre d'obres. II: 180.
Boix, Francesch, lapicida. II: 180.
Bolonya. I: 17, 233, 438. — II: LIV, LXXVIII, XCIV, CI, CIV, 137, 162, 181, 258, 328, 331.— V. Estudi de Bolonya.
Bolonya, Guido de, cardenal. II: 181.
Bolonya, Tomàs de, astròlech. I: 342, 343.
Bolós, Simon. II: CI.
Bonadona. I: 88.
Bonafonat, mossèn. II: 343.
Bonanada. II: 170.
Bonany, Bartomeu. I: 235, 236.
Bonastre, Bernat de. I: XXXII, 195, 214, 243, 246, 251, 252.— II: XXII, XXVII, 88. — V. *Traversa*.
Bonastre, Joan. I: XXXI.
Bonaventura, mestre. I: 437.
Bonaventura, Sant. II: 236.
Bonet, Bernat. I: 87.
Bonet, Miquel. I: 295.
Bonet, Ramon, cirurgià. I: 131, 132.
Bonhuyl. — V. Bonull.
Boniach, Magaluf. II: 145.
Bonifaci VIII. I: XXI, XXII, XXIV, 14, 29, 33-35.—II: XIV, XXVIII, XXIX, XXX, 60.
Bonifaci, Mateu. II: CI.
Bonua Hazdey. II: 58.
Bononia. — V. Bolonya.
Bonmacip, P. II. CI.
Bonquirau, Tomàs de. II: 279.
Bonsenyor, Astruch, fill de Jahuda. II: 22.
Bonsenyor, Astruch, pare de Jahuda. II: 22.
Bonsenyor, Jahuda. I: XVIII, 11, 40, 54. — II: XXVII, XXIX, 22. — V. *Dits de savis e filòsofs*.
Bonull, Pere de. II: 23.
Borau, Blas Aznar. I: 187. — II: 97, 118, 134.
Borbó, duch de. II: LXXIX, 229, 279, 303.
Borbó, duquessa de. II: 279.
Bordell, Miquel de. II: 135, 151.
Bordeus. II: LXXXIV.
Bordich, A., bisbe de Sacer. II: 112.
Bordils, Bonanat de. II: 13.
Borges Blanques. II: XCV, 276.
Borgonya. I: 383, 404. — II: LXXXVII.
Borgonya, duch de. II: 229, 279, 355.
Borgonya, duquessa de. II: 279.
Borgo-San-Sepolcro, Dionís de. II: 236.
Borguny. — **Burguny**.
Borja. I: 363, 364.
Boron, Robert de. II: 327.
Boroni, Pere. II: XCIII, 198.
Borrassà, Guillem, pintor. II: 396.
Borrassà, Lluís, pintor. II: XV, 307, 308.
Borrell, Francesch, prior de Santa Eulalia del Camp. I: 259.
Borrell, Mateu. I: 39.
Borrull, G. II: CI.
Bosch, Bernat. II: CII.
Bosch, Pere. II: CXI.
Boscà, Jaume. II: 149.
Bossom, Joan. I: 302.
Botella, Mateu. I: 28.
Bou, Bartomeu. II: CII, 361.
Bouillon, Godofré de. I: 141. — II: XXIV.
Bover, Salvador. I: XVIII.
Bover, Joaquim M. I: 180, 282. — II: 147.
Boyl, Felip de. I: 104, 205. — II: 57, 72, 74.
Boyl, Joan, bisbe de Megara. I: 286.
Boyl, Jofre. I: 386. — II: 316.
Boyl, Pere, batlle general de València. I: 27, 45, 192, 302, 349. — II: XLI, LXXI, 137, 394.
Boyl, Pere, mestre racional y tresorer de Jaume II. II: 11, 13-16.
Boyl, Ramon. II: 88.
Boyl, Ramon, governador de València. II: XXXIX, 380.
Boyl, Ramon de, tresorer de Pere III. I: 117-120, 126, 141.
Bou, Bartomeu. II: 361, 362.
Brabant. II: 308.
Brabant, duch de. II: 188.
Brabant, duquessa de. II: 297.
Brancazzo, Nicolau de, cardenal d'Albana. I: 373.
Brancha, Arnau. I: 187.
Brau, Martí. I: 356.
Bremon, fra Pere. I: 362. — II: XXV, XXVI. — V. *Escriptures devotes*.
Bretanya. I: 315, 373. — II: XLVI, LI. — V. *Cròniques de Bretanya*.
Bretons, Pere de. I: 241.
Breviari. I: 27, 341, 397, 398, 424. — II: XLVIII, 43, 116, 117, 176, 262, 362, 368, 377, 378, 383, 387, 388.
Brindis, Jaume de, metge. II: XXXII.
Brocà, Guillem M. de. II: LXIV.
Broll, Bernat. II: LXXXV.
Bronhiaco, Joan de. II: XC, CI.
Bru, Bernat, O. M. II: LXXXV.
Bru, Girard. II: 73.
Brueta. II: 182.
Bruges, Joan de, pintor. I: 248.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

BRUGUERA, Romeu, O. P. I: XXIV.
BRUNELL, Vidal. II: 219.
BRUNET, Pere, pintor. II: 396.
Brusel·les. II: 199, 200, 214.
BRUSEL·LES, Enrich de, pintor. II: 161.
BUGARRA, Pere. II: 206.
BUJAHIE ZACHARIE, rey de Tuniç. I: 63.
Burgos. I: 71. — II: 35, 36, 187.
BURGOS, Esteve de. II: 125.
BURGUES, Arnau. II: 202.
BURGUET, fra Arnau. I: 69, 70.
BURGUET, Bertran, batlle de Barcelona. I: 9.
BURGUNY, Joan, sagristà de Mallorca. I: XXIV, 64.— II: XXX.
Burjassot. I: 418.
Burriana. I: 28, 50, 181, 203.
BURRIANA, Francesch de, confessor de l'infant Martí. II: 182.
Burriol. II: XXXII.
BUSQUETS, Berenguer de. II: 277, 295, 306, 307, 321.
BUSTERLA, Balzeri de, camarlench del rey Martí. I: 428.

CABANNIS. — V. CABANYES.
CABANYALS, Jaume de. II: CII.
CABANYES, Jaume de. I: 1.
CABDET. — V. ALCALÀ, Miquel.
CABESTANY, Berenguer de. II: 152.
CABESTANY, Pere de. II: 210.
CABRENY, Galceran de. II: 54.
CABRER, Ramon de. II: 11.
CABRERA, A. II: CII.
CABRERA, Bernat de. I: 168, 177 264, 310. — II: 118, 335.
CABRERA, Bertran de. II: 111.
CABRERA, Pere. II: CII.
CABRIT, Boniuha. II: 111.
CABRUNA, G. de. II: 391.
Caça, libre de la. — V. *Libre de la caça*.
CADIER, L. I: XV.
Cahors. II: 181.
CAHUNI. I: 286.
CAILLET. II: LXXVIII.
Calabria. I: 75.
CALÀBRIA, Nicolau de. II: 330.
CALAF, Berenguer, pintor. II: 396.
Calataiubi. — V. Calatayud.
Calatayud. I: 81, 93-95, 213, 215, 427. — II: LXVIII, LXIX, 37, 50, 154, 249, 250, 294, 326.
CALATAYUT, Gil de. I: 121. — II: LXVIII.
CALÇAROJA, Martí de, metge de Jaume II. I: 45, 46.—II: XXXI, 18, 20, 52.
CALDERONS, Mateu. I: 425.
CALDERS, Guillem. I: 82.
CALDES, Pere de. I: 3. — II: 130, 131.
Calendari. I: 416.
CALIDIS. — V. CALDES, Pere de.
CALIGA RUBEA. — V. CALÇA ROJA.
CALMETTE, Josep. I: XXI.
CALODIQUI, Demetri. I: 326. — II: XLII.
CALOPA, Bernat. I: 409.—II: 283.
CALORE, Joan de, canceller de l'Estudi de París. II: LXXXVII.
CALVET, R. II: 55.
CALVÓ, Ramón. II: 39, 53.
Càller. I: 168, 177, 189, 201, 209. — II: XI, XXXIV, 20, 105, 106, 108, 125, 129-131.
CALLOÇ, Joan. II: 222, 250.
Camafeus. II: 30, 34, 40, 41, 44.
Camarasa. I: 425.
Cambridge. I: 28, 283. — V. ESTUDI DE CAMBRIDGE.
CAMELLAR, Ferran de. I: 121.
CAMELLERA, Arnau. II: 230.
CAMPANER, Alvar. I: XVI, 306.
CAMPANER, Miquel. II: 4, 5.
Campania. II: 109.
CAMPMANY, Antoni de. I: XI, XIV.
CAMPLADES, Bernat de. I: 82.
CAMPRODÓ, Salomó de. II: 219.
CANALS, fra Antoni. I: 346, 371, 401, 402, 413, 414, 437. — II: XXXVII, XLIV, XLIX, LXX, 350.—V. *Confessió, De Providentia, Exposició del pater noster, Modus bene vivendi, Raonament entre Scipió e Anibal*.
CANALS, fra Pere. II: 401, 402.
Canaries. II: XVI, 289, 290.
Cançoner. I: 346, 347.
Canet. II: 381, 382.
CANET, Ramon de. I: 82.
CANETO. — CANET.
Canonice. — V. *Cròniques*.
Canóniques. II: 58, 155. — V. *Cròniques*.
Canóniques de Mossèn Miquel. II: XLV.
Cantabrigensis.—V. Cambridge.
Cantavieja. II: 421, 422.
CANTAVIELLA, fra Bendicho de, prior de Nabal. I: 405.
Càntic dels Càntics. II: XXVII.
Cant d'orgue de motets. II: 372.
Cantors: V. AMER Joan; ARMER, Joan; ENEQUÍ; MARTÍ, Joan; PLANELLA, Bartomeu; PORCELLET, Ambrós; PUJOL, March; ROGIER, Joan; THOUS, García de.
CANTERBURY, comte de. II: 279.
CANTIJOCH, Andreu. II: CII.
CANYELLES, Bernat de. I: XXIX, 267.—II: CXII.
CANYELLES, Tomàs de. I: 169.— II: XXV.
CAPCIR, Jaume. I: 135, 201.
CAPDEPONT, Osbert de. II. LXIII.
Capitolerium. I: 279.
CAPOCI, Nicolau, bisbe d'Urgell. II: 177.
CAPPRARIA. — V. CABRERA.
CARACOSA, Salomó. II: 145.
Caranyene. — V. Carinyena.
CARBÓ, Jaume. II: LXXXI, 296.
CARBONELL, Guillem. II: 78, 138, 139, 372.
CARBONELL, fra Pons. I: XXIV, XXVIII, 67, 68.—II: XXIX, 37, 38.—V. *Catena aurea*.
Carcasses. I: 281.
Carcassona. II: 172.
CARCASSONA, Abraham de, relligador. II: 172.
CARCASSONA, Guillem de, metge. II: XXXII.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Carcassona, Pere de. I: 82.
Cardacans. II: LXII.
Cardona. I: 102.
Cardona, ... de. II: 42.
Cardona, Berenguer. II: 242.
Cardona, comte de. II: 195, 292
Cardona, Huguet. I: 170, 178, 182, 183. — II: LXXXV, 118, 179.
Cardona, Pere de. I: 82. — II: CXII.
Cardona, Ramon. I: 260.
Cardona, Esperandeu. I: 409.
Cardona, Esteve de. I: 82.
Cardós, Bernat. II: CXIV.
Carducci, G. I: XII.
Caresmar, P. I: X. XI.
Carini, Giuseppe. I: XV.
Carinyena. I: 187, 188. — II: CXIV.
Carlemany. I: 171. — II: 369.
Carles d'Anjou. I: 310.
Carles, rey de Nàpols. II: 26.
Carles II, rey de Navarra. II: 186, 279, 297.
Carles III, rey de Navarra. II: 297, 322.
Carles V, rey de França. I: XXIX, XXXI. — II: XL, XLII, LXXXVI, 221, 224.
Carles VI, rey de França. I: 283, 294, 346. — II: XCI, CIX, 278, 279
Carles II, rey de Jerusalem y Sicilia. I: XXII, 80.
Carmelitans, ordre dels. I: XXVII, XXVIII, II: XXVI, LVII, LXX, LXXXII, LXXXIII, 147, 216, 261, 265, 300.
Carnot, Gaufred de. I: 34.
Carol, Ramon, metge. II: CXIII.
Carpinatio poetrie theologi deviantis. I: 36.
Carreras Candi, F. I: XIX, 7-11. — II: 340.
Carreres, Bernat. II: 118.
Carrió, Joan de, lector. II: LXXXV.
Carrió, Pere de, hermità de Montserrat. II: 390.
Carta de navegar. I: 251.
Cartago, Cartage. I: 391.
Cartagenesos. I: 376, 391.
Cartellà, Bosch de. II: 54.
Cartoixans, ordre dels. I: 36, 340, 341. — II: LXX.
Cartusienses. — V. **Cartoixans**.
Carvi, Gil. II: LXXIX.
Casa Sarge, Francesch de. I: 374.
Casale, Uberti de. I: 428. — II: XXIV, XLIX, LIII. — V. *Arbor vitae crucifixae Jesu*.
Casanova, Joan de, rector de Camarasa. I: 425, 426. — II: 353, 387.
Casanovas, Ignasi. II: 375, 386.
Casasage. II: 345.
Cases, Bernat ces. — V. **Ces-Cases**, Bernat.
Casp. I: 236, 238, 366, 367. — II: XLVII.
Cassià, Joan. I: 405, 406, 415. — II: XXIV, XXVII, XLVIII, LV.
Casta, Joan de la. II: CXII.
Castàlia, Font. II: LIV.
Castalls, Jaume de, esculptor. I: 226-228. — II: XV, 61, 94, 95, 103, 104, 133, 135, 150, 154, 189, 203.
Castanyer, March. II: 284.
Castell, Bernat, trobador. II: XXII, 222.
Castella. I: XXIX, 114, 302, 310, 317, 318, 337, 338. — II: XII, XXIII, XL, L, LVIII, LXXIV, 3, 4, 27, 106, 127, 170, 214, 261, 262, 273, 279, 295, 297, 336, 371, 375.
Castella, Jaume, camarlench de la reina. I: 405. — II: 226, 247, 333.
Castellfabib. II: 262.
Castellnou, Joan de, poeta. I: XXXIII.
Castellnou, Joan de. de la capella del rey. II: 73.
Castellnou, Jaspert de. II: 54.
Castelló d'Empuries. I: 102, 156, 157, 443. — II: CIII, 146.
Castelló de Burriana. II: XCIV, 161, 162, 333, 334, 348, 364, 365.
Castelló, Berenguer de. I: 4.
Castelló, Francesch. I: 214, 225, 341. — II: CII, 93, 129, 177.
Castelló, Jaume de. I: 202, 205. — II: LXXIX, 343.
Castelló, Pere de, joglar. narrador de gestes. II: 98.
Castelló, Pere Guillem. I: 16, 22.
Castelló, Ramon de, canonge II: 199.
Castellot. II: 55, 56.
Castellot, Comenador de. I: 387.
Castells, Joan de. II: LXV.
Castellvell, Bernat de. II: CXII.
Castiello, Joan Gil de. I: 152, 153, 155, 164.
Castigli, Albert de. I: 439.
Castilione. — V. **Castelló**.
Castre, Bartomeu. I: 286, 331, 364. — II: 196, 247, 276.
Castres, Ramon de. II: LXXXVII
Castro, Felip de. II: LXXXVI.
Castro, Gonçalbo de. I: 37.
Casus decretalium manualium. II: 240.
Catà, fra Joan. I: 440, 441.
Català, Arnau G. I: 78, 79.
Català, P. G. I: 181.
Catalonia. — V. Catalunya.
Catalunya. I: X, XII, XVI, XIX, XXV, XXVII, XXIX, XXXI, 77, 87, 124, 153, 159, 181, 186, 220, 268, 271, 281, 303, 327, 340, 408, 443. — II: XIII, XIV, XVIII, XX, XXIX, XXXII, XXXIII, XXXV, XLIX, LV, LVI, LXII, LXVII, LXVIII, LXXV, LXXXIX, 10, 12, 13, 29, 52-54, 58, 63, 96, 99, 105, 117, 178, 189, 199, 215, 251, 260, 275, 292, 295, 300, 302, 316, 317, 323, 324, 329, 332, 351, 357, 359, 375, 386, 390.
Catania. I: 399, 404, 421. — II: CI, 359.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

CATARINA, muller d'Arnau Burgues. II: 202.
CATARINA, Santa. II: 110, 169.
Catena aurea.—V. *Commentaria in universam Bibliam.*
Catholicon. I: 183, 184, 343, 344, 407, 415, 428. — II: XIII, XLVI, LV, 41, 344.
CATÓ. II: XLVI.
Cató, llibre de. — V. *Disticha Catonis.*
CAVALLER, Jaume. I: 159.
CAVALLER, Romeu. II: LXXXVI.
Cavaller Sifar, llibre del. I: 196.
CAVALLERÍA, Benevist de la. I: 406.
CAVASTANY, Jaume. II: 363.
CECILIA, comtessa d'Urgell. I: 154.
CECILIA, Santa. II: 114.
CELAVER, Bernat. II: CXII.
Celestins, frares. I: 442. — II: 385.
CELMA, Pere. II: CII, CX, 177.
CELLARER, Pere, mestre en medicina. I: 93. — II: LXVIII, LXIX, 37.
CENTELLES, Eymerich de. II: CIII.
CENTELLES, Pere de. II: CIII.
CENTELLES, Ramon de. I: 443.
CENTELLES, Ramon de. II: CIII.
CERDAN, Domingo. I: 334.
Cerdanya. I: 57, 131-135, 146, 150, 151, 156, 177, 277, 310, 319, 321-323, 374, 375, 439. — II: XXVI, XXXVIII, 88, 108, 183, 205, 234, 271, 276, 286, 287, 293, 301, 320, 330, 332, 337, 352, 360, 368, 377, 378, 386.
Cerdenya — V. Sardenya.
Ceret. I: 435.
Ceritania. — V. Cerdanya.
CERQUES, mestre. II: 111.
Cervaria. — V. Cervera.
Cervelló. I: 102. — II: 11.
CERVELLÓ, Blanca. I: 113.
CERVELLÓ, Guerau de. I: 374, 383.
Cervera. I: 58, 66, 99, 181, 189, 191, 219, 220, 408. — II: LVII, LXVIII, XCI, XCVIII, CI, CXI, 28, 81, 100, 129, 131, 138, 158, 189, 203, 298. — *Convent de Sant Agusti*. II: LVII.
CERVERA, Pere Arnau de. I: 33.
CERVERA, R., doctor en decrets. I: 298. — II: 234, 299.
Cervilionis. — V. Cervelló.
CÈSAR, Juli. I: 141. — II: LVI, 69.
Cesaraugusta. — V. Saragoça.
CES-CALES, Ramon, bisbe de Barcelona. I: 407.
CES-CASES. Bernat, II: 233.
CES-CASES, Sanxo, O. M. II: XCI.
CES-COMES, Arnau, arquebisbe de Tarragona. I: 140.
CES-COMES, fra Guillem. I: 322.
CES-COMES, P. II: 73.
CES-CORTS, Pere. II: LXXIX.
CES-PLANES, Dalmau, astròlech. I: XIX, XXII, 190, 191, 199, 280, 281, 290, 298.—II: XXIII, XXV, 118, 139, 140, 142. — V. *Art d'astrologia.*
CES-PLANES, Ramon, escrivà de ració. I: XXXI, 413.
CES-VILLES, Pere, paer de Lleyda. I: 82.
CESSA, Joan de. I: 87.
CETINA, Diago de. II: 335, 336.
Cetines. — V. Atenes.
CEYT BARCOCH, soldà de Babilonia. II: 341, 342.
CHANCEYO, Pere de, O. P. II: XCIII.
CHATELAIN, E. II: LXXVII, LXXVIII.
CHATILLON, G. de. II: XXXVII. —V. *Alexandreis.*
CHEVALIER, U. II: XC, XCVII, 178, 258.
CHEVEGEYO, Joan de. II: 321.
CHIVA, Jaume de. I: 285, 368-370. — II: LXXXVI.
CHIVINACHO, Joan de. I: 414.
Chronica magna Ispanie. — V. *Crònica d'Espanya (Gran).*
CICERÓ. II: LII, LXIX, 375. — V. *De officiis.*
CIFAR, llibre del cavaller. — V. CAVALLER SIFAR.
CIGES, fra Antoni. I: 316.
CIGÓ, Jaume, bisbe de Lleyda y de Tortosa. I: 378. — *Cigonina*. I: 378.
Cilla. I: 368. — II: 315.
CIMA, Llorenç. I: 88.
CIONIS, Jaume. — V. CIGÓ.
CIRER, Joan. II: 304.
CIRER, Pere, O. M. II: LXXXVI.
CIRERA, Pere de. I: 26.
Cistell, Ordre del. I: 56. — II: LXXX, LXXXII, 116, 117, 231, 253, 303.
Citó. — V. Zeitún.
CIVERA, Pere. II: 348.
CLACART, Joan. II: 73.
Clairà. II: 255.
CLAPERS, Antoni. I: 351.
CLARA, Santa. II: 90, 138.
CLARÀ, fra Joan. I: XXVIII.
CLARAMUNT, Vidal de. II: 158.
CLASQUERIN, Pere, arquebisbe de Tarragona. I: 241.
CLAUSTRES, Guillem. II: 152, 205.
CLEMENT V. I: 50-52, 56. — II: XI, XXX, XXXII, LXXI.
CLEMENT VI, I: 147, 151. — II: XXXIX, LIII, LXVI, LXXX, LXXXIX, 111, 384.
CLEMENT VII. I: 283, 346, 434. — II: XXXIX, XLVI, LIX, LX, LXII, LXVI, LXXXIII, LXXXVII, XCVIII, CII, CV, 177, 198, 206, 207, 210, 214, 216, 229, 243, 302, 309, 310-312, 315-317.
Clementines, Les. I: 152, 153.
CLODOVEU. I: 383.
CLOSA. II: 169.
CLOTILDE, CROTILDA, reina de França. I: 383.
Cluniacenses. I: 56.
CLUSA, fra Simon de la. I: 245.
Cobles d'En G. de Queralt. I: 251-254.
Cobles de Pere III. I: 236, 237, 276, 281, 282. — II: L, 211.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Cobles de la divisió del regne de Mallorques. I: 180, 282, 439.— II: LXXIII, 149, 252, 259, 280.
Codex. I: 98, 99, 128, 129, 142.— II: XXX.
CODINA, Pere. II: CIII.
CODINA Y FORMOSA, Joan B. I: 437.
CODINACHS, Berenguer de. I: 178, 184, 191. — II: 75, 103, 154, 193.
COHEN, Aró. I: 88.
COHEN, Jucef. I: 88.
COHEN, Mosse. I: 88, 89.
COLELLO. — V. COLLELL.
COLOM, Bernat. I: 324, 325, 329, 330.
COLOM, Pere. I: 82.
COLOM, Pere, professor de medicina. II: LXV.
COLOMA, Santa. II: 369.
COLOMER, Ramon Bernat. II: CIII.
COLONNE, Guido delle. I: 256. — II: XXIV, XLI, LXX, 236. — V. *De regimine principum*, *Regiment de Princeps*, *Histories Troyanes*.
Colonia. II: 181.
Colossi. II: XLII.
COLTELLER, G., metge. I: 281.— II: 196, 224.
COLTELLER, Guillem, O. P. II: XCIII.
Colunya. — V. Colonia.
COLL, Guillem de, bedell de l'Estudi de Lleyda. I: 82. — II: LXII, 310, 311.
COLL, P. I: 420.
Col·lacions dels sants pares. — V. *De Collationibus patrum.*
Collbató. I: 178.
Collectari. I: 27, 341.
Collectionum. II: 155, 156.
COL·LEGI DE L'ASUMPTA, a Lleyda. II: LXV.
COL·LEGI DE MAGALLONA, de Tolosa. II: CX.
COL·LEGI DE MEDICINA DE BARCELONA. II: XLVI, 357, 359.
COL·LEGI ESPANYOL DE BOLONYA. II: 328, 331, 361.
COLLELL, Antoni de. — V. DES-COLLELL, Antoni.
Collectari. II: 117.
Colliure. I: 148.
COLLIURE, Antoni de. II: 78.
COLLO, Bernardus de. — V. DES-COLL.
COLLUCCIO SALUTATI. I: XXXII.
COMABELLA, Martí de. II: 382.
COMENGE, Lluís. I: 420.
COMES, Romeu de. II: LXI, CXIV.
COMES, Simon. II: 247.
COMIACH, doctor en drets. II: LXVII.
Cominges, comtat. II: 369, 370.
COMITIS. — V. COMTE.
COMITZ, Ramon den. I: 82.
Commentaria in quatuor libros magistri sententiarum. II: XCVII.
Commentaria in psalmos. — V. RIU, Pere.
Commentaria in universam Bibliam. I: 67. — II: XXIX.
Commentum. II: 241.
Communiloquium. I: 79, 215, 216, 243, 246. — II: XXVII, XXVIII, XLIX, 235, 237.
COMPANY, Joan. I: 260.
COMPANYIA CATALANA. I: 45, 96.
Compendi historial. I: 321, 322, 328, 329, 333, 336, 342. — II: XXVII, XXXV, XLIII, XLV, XLVI, LI, 148, 276, 406.
Compendi moral de la cosa pública. I: 308.
Compotus et tractatus de sphera. II: 240.
Compotus minor. II: 240.
COMTE, Pere. I: 203. — II: LXVI, LXVII, LXXX.
Concordances antigues. II: 241.
Concordàncies de la Biblia. I: 101.
CONESA, Guillem, canonge de Tarragona. II: XCIX, CIII.
CONESA, Jaume. I: XXXI, 129, 158, 170, 177, 181, 182, 193, 206, 211, 216, 228, 237, 244, 247, 256-259, 263. — II: XLI, 79, 132, 134, 145.
CONESA, Ramon. II: XCIII.
Conestable, llibre del. I: 373, 374. — II: XXV, XLVI.
Confessió, llibre de la. I: 371.
Confessio Ilerdensis de spurcitiis pseudoreligiosorum. I: 35.
Confessions de Sant Agustí. II: 53.
Conflent. I: 37, 141, 142.
CONSTANÇA, muller de Pere II. II: 38.
CONSTANÇA, infanta, germana de la reina Elionor. I: 148.
CONSTANÇA, reina de Sicilia, filla de Pere III. I: 172, 173. — II: 76, 125.
CONSTANÇA, muller d'En Ramonet d'Anglesola. II: 52.
CONSTANÇA, muller d'En Bernat de Vich. II: 265.
CONSTANTÍ AFRICÀ. II: 237, 247.
CONSTANTÍ, emperador. I: 335.
CONSTANTÍ, Ermengol. I: 83, 87.
Constantinoble. I: 77. — II: XLII
Contemplació de la Santa Quarentena. I: 439. — II: XLIV, XLIX.
Contemptus mundi. II: XXXVII, 121.
CONTIJOCH, Andreu de. II: 219.
CONXE, ministrer. II: 281.
Copistes y il·luminadors. — V. ALEGRE, fra Pere; ALFONS, Joan; ARENÓS, Domènec Gil; ARGENT, Joan; BALLESTER, Simó; BARBASTRE, Joan de; BATET, Joan; BERNAT, fra. BLANCH, Pere; BRAU, Martí; BRUGES, Joan de; CAPCIR, Jaume; CARBONELL, Guillem; CASANOVA, Joan; COLOM, Bernat; CRESPI, Domingo; DES-VALL, Joan; DOMÈNEC, Jaume; FATAS, Pere; FOLQUER, Bertran; FONTANA, Guillem; FULLIT, Berenguer; GARRIGANS, Jaumede; GIL DE CASTIELLO, Joan; GIRBAUT, Arnau; GONTER, Ber-

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

nat; JOHANNI; JORDÀ, Guillem; MAGAROLA, Ferrer de; MAYNART, Berenguer; MESTRE, Ramon; MONTREAL, Eximeno; MOROS, Pere; NAVARRO, Miguel; OLIVER, Ramon; PENA, Arnau de; PERETA, Francesc; PERINYÓ, Guillem de; PORTELLA, Guillem; POU, Egidi; PRADER, Vidal; PROHOMEN, Joan; RAMON, Mestre; RAMON, Pere; REYS, Baruhi; Roy, Llorenç lo; SALINES, P. de; SANÇ, Ramon; SEGUÍ, Jaume; SELVATGE, Guillem; SOLER, Pere de; VALLS, Bernat; VERAY, Berenguer.
COPONS, Guillem de. I: 307, 308.
COPONS, Ramon. II: 104.
Còrcega. I: 52, 80, 81, 94, 96, 99, 104, 131, 133, 150, 168, 177, 319, 439. — II: 18, 108, 234, 295, 320, 332, 352, 360, 386.
CORDERA, de Castellot. II: 56.
CORDERA, de Tortosa. II: 56.
Còrdova. II: 199.
CORI, Joan. — V. QUIRINO.
CORINUS, Johannes. — V. QUIRINO.
CORNELI. — V. CORNELL.
CORNELIA. I: 389.
CORNELL, Exemèn. I: 16, 22.
CORNELL, Francesch. I: 48.
CORNELL, Lluís. I: 307.
CORNELL, Pere. I: 16, 22.
CORNET, R. de. I: XXXIII.
COROLEU, Josep. I: XVIII 154, 164, 165, 192, 198, 200, 204, 205, 209, 240, 246, 265, 272, 292, 296, 304, 315, 316, 343, 372, 377, 378, 382, 386.—II: XX, 61, 189, 201, 220, 232, 266, 296, 338.
Coronicas d'Espanya. — V. *Crónica d'Espanya (Gran).*
Coronicas Gotorum et regum Ispaniarum.—V. *Cronicas id.*
CORRAL, Bernat. II: 140.
CORREGER, Francesch, O. M. II: LXXXIV.
CORREGER, Galien. II: XXX.
CORREGER, Pere, O. P. II: XCIII, 259.
Corsica. — Còrcega.
CORSINO, Pere, bisbe Portuense. II: CIV.
CORTEY. — V. Des-Cortey, Berenguer.
CORTILS, Berenguer. II: 337, 338.
CORTS, fra Pere. I: 348. — II: LXXIX.
COSCOLLA, Bartomeu, argenter. II: 190, 191, 379, 380.
COSTA, A. de. II: LXIII.
COSTA, Domingo. I: 225.
COSTA, Jaume. I: XXVIII, 147. — II: LXXXII.
COSTA, fra Nicolau de. — V. ÇACOSTA.
COSTA, Pere. II: 283.
COSTA Y LLOBERA, M. II: 306.
Costums de Perpinyà. II: 151, 152.
COTARELO MORI, E. II: 228, 371.
COURCY, Guillem de. I: 294, 295.
COVERLA, Huc de. II: 279.
Coves. II: 394.
CREMONA, Joan de. II: 80.
CRESPI, Domingo, il·luminador. I: 316.
CRESPO, Mateo, Matheolus. I: 81, 93, 94. — II: CIII.
CRESQUES, Abraham. I: XVIII, XXXI, 295, 345, 346, 373.—II: 245, 253, 255.
CRESQUES, Jafuda. I: XVIII, XXXI, 295, 345, 346.—II: 255.
CRESQUES, Mestre. II: 84.
Crestià. I: 372, 388. — II: XLIX, LVIII, 391, 400.
CRESTIANA DEUTINGUES, Na. — V. DEUTINGUES.
CRISPI. — V. CRESPO.
Croacia. I: 46, 77.
CROCCE, Benedetto. I: XII.
Crònica de Jaume I. — V. *Libre dels Feyts del rey En Jacme.*
Crònica de Morea. I: 335. — II: XLI, XLII.
Crònica, de Muntaner. I: 77. — II: XXIII, XXVIII, LXXI.
Crònica dels fets de Sicilia. II: XXV, XLVI.
Crònica de los Conqueridores.— V. *Gran Crònica de.*
Crònica de Pere III. I: 263. — II: XXIII, XXV, XXVIII, XXXV, 66, 146, 201, 263, 281. — V. *Liber gestorum nostrorum, Liber nostrarum cronicarum.*
Crònica d'Espanya. — V. *Gran Crònica d'Espanya.*
Cronica Grecie. — V. *Cròniques de Grecia.*
Crònica de Sant Joan de la Penya. II: XXXVIII.
Cronica martiniana. — V. TROPPAU.
Crònica Universal. II: XXXV, 147.
Crònicas. I: 245.—V. *Canòniques.*
Cronicas gestorum sive negociorum antiquorum. I: 134. — II: XXXV.
Cronice gotorum et regum Ispaniarum. I: 187, 188. — II: XXXIV.
Cròniques. I: 242. — II: 341.
Cròniques d'Anglaterra. I: 330.
Cròniques de Bretanya. I: 373, 374. — II: XLVI, LI.
Cròniques de Grècia, Historias de los Griegos. I: 335, 386, 387. — II: XLI, XLII, XLIII.
Cròniques de la casa d'Armenyach. II: 173, 174.
Cròniques d'Espanya. I: 123. — II: XXXV, XLV.
Cròniques del rey Martí I. I: 399, 400.
Cròniques dels reys d'Aragó, en llatí. I: 189, 238, 239.
Cròniques dels reys d'Aragó y comtes de Barcelona. — V. *Històries dels reys d'Aragó y comtes de Barcelona.*
Cròniques dels reys de Castella, Navarra y Portugal. I: 145, 221.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Cròniques dels reys de França. I: 117, 196. — II: XXXV, 137, 221.
Cròniques dels reys d'Hongria, de Dàcia y de Noruega. I: 229. — II: XV, XXXV.
Cròniques dels reys de Sicília. I: 263, 288, 361. — II: XXV, XXXV, LX.
Cròniques de Sant Victorià de Navarra. II: XXXV.
CRUDILIIS. — V. CRUYLLES.
CRUILLEE, Nicolau. II: 55.
CRUYLLES, Berenguer de. I: 177. — II: 359.
CRUYLLES, Bernat de. I: 438.
CRUYLLES, Gilabert de. II: 51.
CRUYLLES, Joan de. I: 438. — II: LIV.
CUCH, Berenguer. I: 4.
CUGAT, Sant. II: 89, 333.
Culla. II: 394.
Cura infirmitatis emorroydanum. II: 12.
CURTIUS. I: 391. — II: LIV.
CURZON. II: 52.
CUSTURER, J. I: XVIII, 259, 269. — II: 306.

ÇA-BASTIDA, Joan. II: 355.
ÇA-CASA, Pere. II: CIII.
ÇA-CLOTA. — V. PONÇ ÇA-CLOTA, F.
ÇA-CONSTA, Pere. II: 233.
ÇA-CORBELLA, Ramon. II: LXIV.
ÇA-COSTA, Francesch. I. 345, 346, 348. II: 304, 305, 307, 309.
ÇA-COSTA, Nicolau, O. M. I: 282, 283, 311, 345, 392. II: LXXXVI, LXXXVII, XCI, 294, 326, 338.
ÇA-COSTA, Pere, batlle general de Catalunya. I: 153.— II: 96.
ÇA-COSTA, Pere, obrer del Castell de Tortosa. I: 239, 240.
ÇA-COT, Bernat. II: 169.
ÇA-FÀBREGA, Bernat, abat de la Vall de Jesucrist. I: 431. — II: LXXII, 342,-345, 349.
ÇA-FONT, Bartomeu. II: 24.
ÇA-FORTEA. — V. FUSTER, Pere.
ÇA-GARRIGA, Bernat. II: 272.
ÇA-GARRIGA, Francesch, procurador del regne de Mallorca. I: 287, 293, II: 230.
ÇA-GARRIGA, Guillem, metge de Joan I. II: CIX.
ÇA-GARRIGA, Pere de, bisbe de Lleyda y arquebisbe de Tarragona. II: 384, 385.
ÇA-GARRIGA, Ramon, governador del Roselló. II: LXVII, 360, 367, 368.
ÇA-GUARDIA, Nicolau. II: LXXXVI.
ÇA-MASÓ, Arnau, canonge de Sant Joan de les Abadesses. II: CIII.
ÇA-MUNTADA, Berenguer. I: 76.
ÇA-MUNTADA, Bertran. I: 184, 355.
ÇA-NOU, Llorens. II: 379.
ÇA-PERA, Bernat. I: 114.
ÇA-PILA, Arnau, O. M. II: LXXXVI.
ÇA-PLANA, Arnau, predicador. II: 188.
ÇA-PLANA, Berenguer, batifuller. II: 397.
ÇA-PLANA, Francesch. II: 229.
ÇA-PLANA, Pere, escrivà de Pere III. I: 228.
ÇA-PLANA, Pere. Rector de Cilla. I: 368. — II: 315.
ÇA-QUINTANA, Lluís. II: CIII.
ÇA-REBOLLEDA, Andreu. II: 396.
ÇA-RIERA, Berenguer, cirugià de Jaume II. II: XXXI, LXXII, 13, 15, 23, 53, 54.
ÇA-RIERA, Damià. — V. RIERA.
ÇA-SALA, Francesch. I: 124.
ÇA-SELVA, Guillem. I: 131, 132.
ÇA-SPLUGA, Guerau. II: 157.
ÇA-TORRA, Esteve. II: 224.
ÇA-TORT, Pere. II: LXXIX.
ÇA-TRIA, Pere. I: 344.
ÇA-TRILLA, Berenguer. I: 294.
ÇA-VALL, Berenguer. II: 85.
ÇA-VALL, Bernat. I: 314.
ÇA-VALL, Jaume. I: 314.
ÇA-VALL, Ramon. I: 408.
ÇA-VILA, Guillem. II: XCIII, XCIV, XCIX.
ÇA-VILA, Joan, I: 256.
ÇAHAT MASCUM, joglar I: 116, 117.
ÇAPATA, Joan. I: 152.
ÇAPATA, Pere. II: 68.
Çaragoça. — V. Saragoça.
ÇOLIVERA, Pere, pintor. II: 393.
ÇOS, Jaume de. II: 125.
Çuera. II: 8.

Dàcia. I: 229. — II: XV, XXXV.
DALEST, Joan, metge. II: XXXII.
DALLARI. II: LXXVIII.
Dalmacia. I: 46, 77.
Dalmacii. — V. Dalmau.
DALMAU, Guillem de. I: 142.
DALMAU, Maymó. II: CIII.
DALVALAT, Huch. — V. ALBALAT.
Damasch. I:7 2, 211. — II: 36, 169.
DAMBLE, Miquel. II: 394.
DAMBLE, Miquelet. II: 394, 395.
DAMBU, Miquel. I: 399.
DAMETO, J. I: 5, 10.
DANIEL. II: 240, 366. — V. *Postilla super Danielem*.
DANIU, sor Catarina. I: 423.
DANT. I: 442.—II: XXX, XXXIII, LIV. — V. *Divina Comedia*.
DANTIST, Pere, mestre d'esgrima. II: 146.
DARENOS, Eximinus Petri. — V. ARENÓS.
Daroca. I: 60, 61, 93, 94, 116. — II: 24, 122, 250, 381.
DATÇAT, Bernat. II: LXVII.
DAVID. I: 141. — II: 366.
DAVILA, Martí. I: 387.
DAVIU, relligador. II: 124.
DAYESSA, Ferran. I: 145.
DAYROÇA, Gonzalvo. I: 394.
DAYSA, Blay. I: 128, 129.
De agricultura, de Pal·ladi. I: 272.
De articulis fidei. II: 238.
De bello judaico. I: 320. — II: XLI, XLV.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

De civitate Dei. I: 307, 308, 398. — II: XLVIII, 235, 266.
De coenobiorum institutis. I: 405, 406, 415. — II: XLVIII, 364.
De collationibus patrum. I: 414-416.
De consolatione II: 239.
De eclesiastica potestate. II: 241.
De institutione monachorum. — V. *De coenobiorum institutis*.
De judicis seu fatis stellarum. — V. ALI-ABEN-RAGEL.
De locis terrae sanctae. I: 257, 273.
De mirabilibus Terre Sancte. I: 273, 274, 299.
De misterio cimbalorum. I: 35.
De officiis, de Ciceró. II: LII.
De propietatibus rerum. I: 353, 431, 433. — II: XLVI.
De Providentia. I: 371.
De re militari. I: 366.
De regimine principum. I: 288.
De sanctis, sermons. — V. PEYRÓ, Bartomeu.
De simplici medecina. II: 238.
De tempore adventus Antichristi. I: 35.
De venenis. II: XXXII.
De vitis patrum. I: 412, 440. — II: XLIX, 41. LV, 93.
Dècades, de Titus Livi. II: XXX.
Decret. II: 79, 200, 344.
Decretales manuales. II: 240.
Decretals. II: LXIII, LXVII, 77, 241.
Deffeyer. II: 116.
DELISLE, Leopold. I: 222.
DENCK, Otto. I: 265.
Dènia. I: 422. — II: XXVI. — *Ermita de Sant Antoni*.. I: 422. — II: XXVI.
DENIFLE, H. I: XVI. — II: LVII, LIX, LX, LXIII, LXV-LXVII, LXXVII, LXXVIII, LXXX, LXXXI, LXXXIII, LXXXIV, LXXXVII-XC, XCII, XCIII, XCV-XCVII, XCIX, 147, 178, 198, 216, 302, 313, 314.
Denunciatio Gerundensis contra patrem Ber. de Podio Certoso predicatorem. I: 35.
DES-BOSCH, Pere. II: LXXXV, LXXXVIII, 73, 80, 102, 117, 128, 139, 142, 191, 370, 397.
DES-BOSCH, Salvador. II: 162.
DES-CAUS, P. II: 223.
DES-COLL, Bernat, cronista de Pere III. I: XXXI, 179, 204, 209, 232, 263. — II: XXVI, XCIII, XCIV, 206, 222, 223, 263, 281.—V. *Crònica de Pere III*.
DES-COLL, Bernat, fill del cronista. II: XCII-XCIV, XCVIII.
DES-COLL, Guillem. II: CIV.
DES-COLL, Guillemó, II: CIV.
DES-COLLELL, Antoni, ardiaca de Barcelona y bisbe de Mallorca. I: 144, 145.
DES CORTEY, Berenguer. II: 326, 330.
DES-GOU, Antoni, pintor. II: 396.
DES-GUAL, Francesch. I: 178, 180, 202. — II: 147.
DES-GUANECHS, Berenguer. I: 404. — II: LXXXVII, 302.
DES-PLÀ, Bernat. II: 260, 281.
DES-PLÀ, Bernat, mestre de rellotges. II: 183, 184.
DES-PLÀ, Joan. I: 425.—II: 219, 323, 350, 368, 376, 383, 387.
DES-PLÀ, Joan, batxiller. II: CIV.
DES-PLÀ, Pericó. I: 229. II: 104.
DES-PLÁ, Ramon. I: 317.
DES-POMER, Nicolau. II: 233, 234, 235, 242.
DES-PONT, Bernat. I: 355.
DES-PONT, Pere. I: 413.
DES-PRATS, micer Berenguer. I: 229, 230, 236.
DES-PUIG, Arnau. II: 229.
DES-PUIG, fra Francesch. I: 299.
DES-PUIG, P. II: 111.
DES-PUIG, Simon, pintor. II: 102.
DES-QUO, Pere. II: 81.
DES-TORRENT, Ramon, pintor. I: 178.—II: 126, 141.—*Retaule dels set goigs*. II: 126.
DES-TORRENTS, Guerau. II: LXXXVII.
DES-VALER, Andreu. II: 80.
DES-VALER, Francesch. I: 280, 282.
DES-VALL, Joan, il·luminador. II: 388.
DES-VALL, Pere, tresorer de Pere III. I: 193, 287, 288, 290, 291, 312, 313. II: LXXXIX, XC, XCIV, XCV, XCVIII XCIX, CVII, CX, 148, 163, 164, 166, 168, 171, 178, 181, 183, 191, 212, 216, 217, 222, 253, 273, 280.
DES-VILAR, R., *legum professor*. II: LXIII.
DES-VILAR, Ramon. II: 242.
DESOLELLS, Bartomeu. I: 260.
DESPENS, Andreu. II: LXI, LXII.
DESPENS, Miquel. II: LXII.
DESPENS, Pere. II: LXII, LXIV.
DESTAHUES, Bartomeu, secretari de l'Infant Joan. I: 246, 250, 251, 256, 257, 259.
DESTAHUES, Bru. II: 162.
DEU, Jordi de. II: XV, 189, 201, 203, 204, 291, 292.
DEU, fra Mateu de. I: XXXI, 321, 374, 375. — II: XXVII, XXXVII, LXX, LXXIII.
DEUDE, Guillem, abat de Poblet. II: LXXXI, LXXXII, 61, 133, 150, 152, 197, 201, 203, 291, 296, 356, 357, 364, 365.
DEUTINGUES, Crestiana. II: 225.
DEVESA, Jaume. I: 243. — II: LXVII, CIV, 121.
DEVESA, P. II: 196.
Deya. I: 4.
DIAGO. II: XXVII, LXIII, XCII-XCV, XCVII, XCVIII.
DIAGO, mossèn. II: 345.
Dialogorum. I: 383.
Dialogus. I: 417.
Dialogus de elementis catholice fidei. I: 35.
DÍAZ, Joan, bisbe del Marroc. II: 398.
DÍAZ, Rodrigo, jutge de la cort d'Anfós III, I: 90, 94.
Diccionari. I: 266, 393, 403, 404 — II: XLV, XLVI.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Dictamina. I: 131. — II: 4.
Dictat, de Bernat de Só. I: 253.
Dictat de Ramon. II: XXIX.
DIDACI. V. Díaz.
DIEPGEN, P. II: XXXII.
Digestum. I: 152, 153.
Digestum novum. I: 142. — II: 151.
Digestum vetus. I: 98, 99, 127, 129, 142. — II: 77.
Diligam te, llibre anomenat. I: 330, 331.
DIONÍS, rey de Portugal. I: XXIX.—II: XXX.
Directorium inquisitorum. I: 259.
Disticha Catonis. I: 432. — II: XXIV, XXXVII, 121.
Dits de savis e filosofs. II: XXIX.
Diurnal. I: 233. — II: 231.
Divina comedia. II: XV, LIV.
Doctrina pueril. II: LXX.
Doctrinal. II: CII, 256.
DOLÇ, Guillem. II: LXIX, 174, 175.
DOLCETA. I: 265.
Domàs. — V. Damasc.
DOMBRELLES, Pere. II: 233.
DOMÈNECH DE CASTELLÓ, Berenguer. II: CIV.
DOMÈNECH, fra Jaume. I: XXXI, 202, 219, 301, 321, 322, 328, 336, 342. — II: XXXV, XXXVI, XXXVIII, XLVI, LI, LXX, 147, 148, 275, 276, 406.—V. *Compendi Historial*.
DOMÈNECH, Pere. II: LXV, LXXIX, LXXX.
DOMÈNECH, Ramon. II: LXXXVII.
DOMENJE. — V. DOMÈNECH.
DOMINGO, mestre, capellà. II: 73.
Dominical. I: 316. — II: 43.
DOMINICI. — V. DOMÈNECH.
Dominus vobiscum. II: 241.
Domoros. I: 96.
DONAHI LO ROS. — V. MELIADUX.
DONDARA, barquer. II: 64.
DONZELL, P. II: 168.
DORCAU, Arnau. I: 290.
DORDAS, Joan. II: 196.
DORSSO, Ramonet. II: 56.
Dotrinal, llibre. II: XXXVII, 121.
DOTZE PARS. II: 369.
DOUAIS, C. II: LVII, 16, 19, 181.

DRAPS HISTORIATS:
Anunciació fins a la Passió. II: 307.
Aristòtil. I: 232.
Cavaller de la Penitencia. I: 204.
Conquesta de Sicilia. I: 421.
Dotze passes y el cavaller Bargello, les. I: 157.
Istoria Caruli Magni. I: 171.
Istoria Castri Amoris. I: 171.
Istoria cuiusdum stulti et septem sapientum. I: 171.
Istoria de etate infancium. I: 171.
Istoria de Sent Jordi. II: 104.
Istoria de Virgili. II: 160.
Istoria del castell del deu d'amor. II: 104.
Istoria del rey Artús. II: 104.
Istoria del rey Vespasià. II: 104.
Istoria militum Mense Rotunde. I: 171.
Istoria principi mundi. I: 171.
Istoria venandi. I: 171.
Istories de Sampsó. II: 104.
Nou grans cavallers, els I: 141, 157.
Passatge d'Ultramar. I: 232.
Peccats mortals. II: 104.
Santa Catarina. I: 204, 232.
Setge de Catania.
Titus y Vespasianus. I: 204.

DUETA, Tomàs. II: CIV.
DULFA, Joan de, pintor. II: 308, 309.
DURAN, argenter. II: 209.
DURAN, Guillem, bisbe de Mende. II: LXIII, 239.
DURAN, Guillem, nebot de l'anterior. II: LXIII.
DURAN, P. II: 162.
DURAY, Ramon. II: 141.
DURFORT, Guillem. II: 9.
DUSAY, Arnau. I: 106, 107.

Eboracia. — V. York.
ECTOR. V. Hector.
EFRAIM, Vidal. II: XXVI.
EGIDI. II: 6.
EGIDI, Bonanat. II: 270, 309, 311.
EGIDI, Jaume, notari. II: 139.
Egipte. II: XLV, 82, 115, 246.
EHRLE, F. I: XV. — II: C, CXI.
Eivissa. I: 115.
Elementarium doctrinae erudimentum. I: 301.
ELENA. I: 197.
ELIGI, mestre. II: 134.
ELIONOR, filla de Sanxo IV de Castella. II: 27, 34.
ELIONOR DE BARCELONA, muller de Joan I de Castella. I: 302. — II: LXXIV.
ELIONOR DE CASTELLA, muller d'Alfons III de Catalunya. I: 71. — II: 62, 63, 65.
ELIONOR DE SICILIA, muller de Pere III. I: 148, 170, 185, 187, 192, 206, 213, 248, 272. — II: XII, XX, XXXVI, XXXIX, CVIII, 61, 85, 93, 95, 104, 108, 109, 118, 119, 124, 125, 133-138, 151, 154, 156, 157, 159, 161, 162, 164, 168, 171, 174, 176, 203, 216, 222, 252.
ELIONOR DE PORTUGAL, muller de Pere III. II: 61, 104, 133, 135, 153.
ELISENDA DE MONTCADA, muller de Jaume II. II: 41, 44-49, 51, 52.
ELISENDA, filla d'Ot de Montcada. II: 53.
ELISSEN, Joan. II: CIV.
Elna. I: 37, 149, 151, 325-327, 362, 416. — II: CII, CIV, CV, CVIII, CX, 272, 283, 286.
EMBONIUA HAZDEY. — V. BONINA HAZDEY.
EMILI, Joan. II: 22.
Emperadors, llibre dels. I: 386. —II: XL.
Emposte. — V. Amposta.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Empuries. I: 102, 444. — II: XII, 21, 62, 105, 170, 189, 251, 291, 292.
EMPURIES, comte de. II: 251.
EMPURIES, Ramon d'. II: 94.
Eneida. II: XVI.
ENEQUI, cantor. II: 220.
ENEQUI, sastre. I: 364.—II. 276.
ENGELBERT, Bernat. II: 142.
ENGELBERT, Pere, astròlech. I: XIX, XXXI, 190, 191, 199.—II: 118, 139, 140, 142, 143. — V. *Art d'Astrologia*.
ENRICH II de Castella. I: 230, 264. — II: 187, 214, 273.
ENRICH III de Castella. II: 336, 371.
ENRICH *el Formós*, d'Alemanya. I: XXII.
ENRICH, metge alemany. II: XXXII.
ENTENÇA, Berenguer d'. I: 16, 22.
ENTENÇA, Gombau d'. II: 394, 395.
ENTENÇA, Manuel d'. I: 298.
Entremès. II: 215, 322, 323.
Epila. I: 50.
EPILA, Joan de. I: 270.
Epistola Augustini super Johannem. I: 341.
Epistola de Sant Jeroni. II: 32.
Epistoler. II: 45, 80, 81, 117.
Epistoles. II: 288.
Epistoles de Sant Pau. I: 341.— *Ad Titum*. II: XLIX, 386.
Epistoles d'Ovidi.—V. *Heroides*.
Epitome historiarum. I: 335.
ERES, Ponç, bedell de l'Estudi de Perpinyà. II: LXVII.
ERILL, Arnau d'. II: 176, 189.
ERILL, G. de, mestre de Montesa. II: 34.
ERMENGAU, P. II: 223.
ERMENGOL, Bernat. I: XXVII. — II: LVIII, XCII-XCIV, XCVI, XCVIII, XCIX, 285, 298, 306, 316.
ERMENGOL, Joan, bisbe de Barcelona. I: 406, 407. — II: LXVII, 285, 286, 359.
ERMENGOU, Joan. II: CIX.
ERMESSENDIS, comtesa. *Tomba de*. II: 282.
ESCALA, Antoni de la. II: CIX.
Escala de Sant Jeroni. II: XLIX, 386.
ESCALER, Arnau. II: CX.
Escarp. II. 64.
ESCOLES D'ARTS DE BARCELONA. I: 243. -- II: LXVII.
Escorial. II: XXX, LX, 265.
ESCORNA, Ramon de. I: 8 II: 3, 4.
ESCRIVÀ, Bernat. I: 8.
Escriptures devotes. II: XXV.
ESCRIVÀ, Guillem. II: 3, 4.
ESCUDER, Bartomeu. II: LXXX, LXXXI, 354.
Escultors. — V. ALOY; BARTOMEU, mestre; BONULL, Pere de; CASCALLS, Jaume; DESPUIG, Arnau; DEU, Jordi de; DULFA, Joan de; ESTEVE, mestre; GUINES, Pere de; LIRANA, Jaume; MOREY, Guillem; ORENGA, Guillem: RIQUER, Bernat; SANCHEZ, Jaume; TEIXIDOR, Bernat.
Esferes. I: 199, 441.—II: 139.
Esmalts. II: 112-117, 209.
Espanya. I: IX, XX, XXVII, 181, 206, 338.—II: XIII, XXXV, XL, LVII, LXV, LXXVIII, 62, 214, 253, 328, 329, 346. — V. *Cròniques d'Espanya. Gran Crònica d'Espanya*.
ESPANYA, Arnau de, senescal de Carcassona. II: 172.
Espluga, castell de l'. II: 292.
ESPLUGA, Guerau d'. I: 170.
ESPLUGUES, Berenguer, capellà de Joan I. I: 353. — II: 305
ESPLUGUES, Pericó. II: 325.
ESQUERER, Guillem, batlle general de Catalunya. II: 12, 13.
ESTANYOL, Arnau. I: 288. — II: LXX.
Estatua d'Anfós III. II: 153, 217.
Estatua de Jaume I. II: 153.
Estatua de Joan I. II: 291.
Estatua de Mata d'Armanyac. II: 291.
Estatua de Violant de Bar. 291.
Estatua de Pere III. I: 156.
Estatues dels Infants: II: 153.
Estatues dels reys d'Aragó y comtes de Barcelona. I: 124, 153. — II: XV, XXXIV.
Estatua d'un comte de Barcelona. II: 282.
Ester, llibre d'. II: 267.
ESTEVE, mestre. II: 61.
ESTEVE, pintor. II: 277. — *Retaule de S. Francesch*. II: 277.
ESTEVE, Pere, ministre de l'Ordre de Sant Benet. I: 12.
Estives. — V. Tebes.
ESTRAMERA, comtessa d'. II: 404.
Estrasburg. I: X.
ESTRUÇ, Lluís, relligador de llibres. II: 377.
ESTUDI D'ARTS DE TARAÇONA. I: 121. — II: LXVIII.
ESTUDI D'AVINYÓ. I: XXVIII. — II: LVIII, LXXVIII, XCI, CIII-CV, CVII.
ESTUDI DE BARCELONA. II: LVII, XC, XCI, XCIV, XCIX, 11, 316.
ESTUDI DE BOLONYA. I: XXVIII, 17, 438. — II: LIV, LVIII, LXXVIII, XCIV, XCVIII, 258.
ESTUDI DE CAMBRIDGE. I: XXVIII, 282, 283. — II: LVIII, LX, LXXXVII, LXXXVIII.
ESTUDI DE CASTELLA. II: XCI.
ESTUDI DE COLONIA. II: LVII.
ESTUDI DE GIRONA. II: LXVIII.
ESTUDI DE LLEYDA. I: XVII, XXVIII, 16, 26, 32, 82, 87, 89, 136, 150, 160, 161, 166, 167, 184, 267, 270, 275, 289, 290, 297, 313, 396, 397, 420.—II: XXXII, LVIII-LXVIII, LXXVIII, CXI-CXV, 13, 14, 253, 254, 269, 274, 310, 311, 317, 318, 323, 324, 332, 362, 379.
ESTUDI DE MALLORCA. II: LVII, 259.
ESTUDI DE MONTPELLER. I:

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

XXVIII, 151, 166, 167, 243, 289, 290, 420.—II: LVIII, XCI, CVII, 181, 198, 199, 359.
ESTUDI D'OSCA. I: 166, 167. — II: LIX, LXVII, 119, 122, 126, 132.
ESTUDI D'OXFORD. I: XXVIII, 277. — II: LVIII, LX, 178, 181.
ESTUDI DE PARÍS. I: XXVIII, 222, 223, 283, 311, 352, 378.— II: LVII, LVIII, LX, LXXIX, LXXXVII, XC, 147, 178, 179, 181, 182, 198, 216, 254, 302, 303, 312.
ESTUDI DE PERPINYÀ. I: 149, 151, 284. — II: LIX, LXVI, LXVII, XCI, XCV, 206, 210, 271, 285-287, 339, 360.
ESTUDI DE PERUSA. II: LVIII.
ESTUDI DE PRAGA. II: LVII.
ESTUDI DE SALAMANCA. II: LVIII.
ESTUDI DE SARAGOÇA. II: LXVIII 25.
ESTUDI DE TEROL. II: LXVIII.
ESTUDI DE TOLOSA. I: XXVIII, 14, 15, 17, 125, 126, 151, 166, 167, 244, 245, 249, 254, 255, 271, 297.—II: LVIII, LIX, LXXVIII, XCI, XCV, CV, CVI, 71, 168, 227, 313. — V. Sant Marcial.
ESTUDI DE VIENA. II: LVII.
ESTUDI DE MEDICINA DE BARCELONA. I: 419, 420.
Etiopia. II: XVI.
Etiques. II: 235.
Etsatxiel super Gregori. I: 341.
EUBEL, Conrad. I: 446. — II: XLII, LIII, 19, 20, 66, 112, 148, 177, 199, 258, 316, 376, 381, 384, 398.
Eula, Santa Maria de. — V. Santa Maria de l'Eula.
EULALIA, Santa. II: 89, 125.
Eulogium de noticia verorum et pseudoapostolorum. I: 35.
EURIDICE. I: 389. II: LIV.
EURIDISSEN. — V. Euridice.
Europa. I: IX, XIV, XV, XXI, XXII, XXV. — II: XXVIII, XLI, LVII, LVIII, 297.
Evangeli. I: 176, 341. — II: XXII, 160, 288.
Evangelia glossata. II: 240.
Evangelister. II: 43, 80, 81.
Evisse. — V. Eivissa.
Excitatorium mentis ad Deum. II: LXXX.
Exea. II: 123.
EXEA, Joan, II: 38.
EXEA, Sanxo d'. II: 106.
EXEMENO, fra Joan, bisbe de Malta. I: 417, 439, 446. — II: XLIV, XLIX, LIII, LXX, 252.— V. *Contemplació de la Santa Quarentena*.
Exerica. I: 16, 22, 80, 97. 298. II: 146, 343.
EXERICA, Jaume d'. II: 16, 22, 97, 99.
EXIMENEZ. — V. XIMENEÇ.
EXIMENIÇ, fra Francesch. I: XVI, XIX, XXVII, XXIX, 244, 248, 249, 254, 255, 292, 325, 326, 332, 357, 358, 367, 372, 377, 380, 388, 423, 437.—II: XV, XXIII, XXV, XXVII, XLIV, XLVII, XLIX, LVII, LX, LXX, LXXII, LXXXVII, 168, 338, 369, 373, 391, 399-401, 403, 405. — V. *Crestià*, *Profecia*, *Regiment de la cosa pública*, *Regiment Reyal*, *Psalterium laudatorium*, *Vida de J. C.*
EXIMENIÇ, Joan.—V. EXEMENO.
EXIMINUS, bisbe de Saragoça.— V. LUNA, Eximinus de.
Eximplis, llibre francès dels. I: 114, 115.
Exposició del Pater noster. I: 437. — II: XLIV, XLIX.
Exposició dels Salms penitencials. II: XLIX, 313.
Exposicions dels Evangelis. II: 174.
Expositio prologorum Biblie. II: 238.
EYMERICH, Bernat. II: 300.
EYMERIC, Domènech, jurisperit. II: 67.
EYMERICH, Nicolau. I: XIX, XXVIII, 234, 241, 259, 261, 268, 347, 348, 358, 368-370. — II: LXXXIX, XCII, 306, 315. — V. *Directorium inquisitorum*.
EZEQUIEL. II: XV.

FABRI, Amblardus. II: LXXXVI.
FABRI, Ramon. II: 255, 256.
FALCÓ. — V. BRUNELL, Vidal.
FALGAÇ, Pere, metge del rey. II: LXV.
FALZ, Nicolau de. I: 87.
FANYANES, Jaume. II: CIV.
FAR, Jaume de, jurisperit manresà. I: 128, 129, 158.
FARAIG DELBABAR, arquitecte. II: 248, 257.
FAREIX, Bernat. II: 15.
Fariça. II: 25.
Farija. I: 264.
FARINELLI, Artur. II: XVI, 329.
FARRÈS, Ramon de la, abat de Ripoll. I: 233.
Farsalia. I: 96.
FASENA, Francesch. II: 151, 152.
FASENA, Guillem. II: LXIII.
FATAS, Pere. II: 58.
FAULO, Francesch de. II: CXII.
FAULO, Guillem de. II: CXII.
FAULO, Joan de. II: CXII.
FELIU DE LA PENYA, N. II: 352.
FENOLLET, Ponç de. II: LXI, CXIII, CXIV.
FERAMONT. I: 198.
FERET, P. II: LVII, LXXXIV, XCII, XCVII, 178.
FERDINANDI. — V. FERNÁNDEZ.
FERNÁNDEZ, Alfons, joglar de Pere III. I: 101, 102.
FERNÁNDEZ, P. Benigne. II: LXXX.
FERNÁNDEZ, Pere. I: 16, 22.
FERNÁNDEZ D'HEREDIA, Blai, majordom de la reina. II: 133.
FERNÁNDEZ D'HEREDIA, Garcia, arquebisbe de Saragoça. I: 362, 426, 433. — II: LII, LIII, 328, 380.
FERNÁNDEZ D'HEREDIA, Joan, castellà d'Amposta, mestre de

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Rodes. I: XIX, XXXI, 202, 224, 225, 236-239, 299, 320, 326-328, 334, 340, 341, 355, 356 366, 386.—II: XXXVI-XXXVIII, XLIII, XLV, 162. — V. *Crònica de Morea; Gran crònica de los conqueridores; Croniques de Grecia; Gran crònica d'Espanya; Plutarc; Zonaras.*

FERNÁNDEZ, Joan. II: 189.

FERNÁNDEZ DE LUNA, Llop, arquebisbe de Saragoça, canceller de Pere III. I: 290, 298. — II: 226, 256.

FERNÁNDEZ MUÑOZ, Joan. I: 128, 129.

FERNI, Bernat, mestre de rellotges. II: 96, 97.

FERRAN, bisbe d'Osca. — V. PEREZ MUÑOZ.

FERRAN, infant de Mallorca. I: 47, 74, 77.

FERRAN, fill d'Alfons III. II: 62, 106.

FERRAN D'ANTEQUERA. II: XLVII, 336, 352.

FERRAN DE LA CERDA. II: 36.

FERRANDEZ D'IXAR, Pere. I: 67. — II: 364.

FERRANDES MUNYOÇ, Joan. II: 62, 66.

FERRANDO, Gonçalvo. II: 375, 376.

FERRANDO, infant.—V. FERRAN.

FERRANDO, infant, germà de Pere III. I: 206, 264.

Ferrara. I: XXIII.—II: LXXXIV.

FERRARIUS. — V. FERRER.

FERRER, Arnau. I: 103.

FERRER, Arnau, estudiant en arts. II: CIV.

FERRER, Bartomeu. II: CIV.

FERRER, Bernat. II: 67.

FERRER, Bonifaci. II: XLVII, LXX.

FERRER, Francesch. II: 194, 387.

FERRER, Guillem. II: 405.

FERRER, Macià. II: 91.

FERRER, Pere. II: 348.

FERRER, Ponç. I: 103.

FERRER, Vidal. II: 143.

FERRER, fra Vicens, almoyner de Joan I. I: 301, 303.

FERRERA, de Castellot. II: 56.

FERRERA, Felip de. I: 324, 325, 407.

FERRERA, Guillem de, capellà de Pere III. I: 138.

FERRERES, Guillem de, procurador general de Tarragona. I: 404.

FERRIOL, Guillem. II: LXXXVII.

Feyts d'armes de Catalunya. I: 343.

Fezensac. II: 173.

Figueres. I: 130, 285, 387. — II: 111, 282, 283, 316.

FIGUEROLA, Joan de, estudiant a Lleyda. II: CXII.

FIGUEROLA, Joan. II: 112.

FIGUEROLA, P. de, mestre de medicina. II: 338.

Filosofia d'amor de R. Lull. II: XXIX, 306.

FILOTXA, Pere. II: CIV, CV.

FINESTRES, Berenguer. II: 8, 22.

FINESTRES Y MONSALVO. I: XI.

FINET, de la capella del rey. II: 73.

FINKE, Heinrich. I: XIV, XXI, XXII, XXIII, XXVI, 31, 32, 37. — II: XI - XIII, XIX, XXIII, XXVIII, XXIX, XXXI, XXXIII, LX, LXII, LXIII, LXVIII, LXXI. 6, 16, 19, 23, 38, 141.

FITOLA, Sanç de la. II: 173.

FLAÇÀ, Guerau de, mestre de l'infant Joan. I: 181. — II: XXXVII, 121.

Flandes. I: 76. — II: XV, XLIV, 188, 228, 229.—*Retaule y vidrieres de.* II: 389.

FLANDES, comte de. II: 229.

FLANDES, Pere de. II: 244.

FLEÇÀ. — V. FLAÇÀ.

Florencia. I: 344, 404.—II: XXII, XXXVII, XXXIX, L XXXIX, 200.

FLORENTINA, Santa. II: 89.

FLORETA, Jaume. II: 244, 252.

FLÓREZ, P. Enrich. I: XVII.—II: LX, LXIII.

Flos sanctorum. I: 113, 314, 315, 317, 432. — II: XXIX, XLIX, 161, 303, 394, 395.

Flos Mundi. II: LI.

Flos florum. II: XXIX.

FLUVIÀ. II: 179.

FLUVIÀ, Berenguer de. I: 222.

FLUVIÀ, Jaume, trovador. II: XXII, 222.

FOCES, Artal de, camarlench. II: 159.

FOCES, Ató de. I: 87.

FOCIBUS. — V. FOCES.

Foix. I: 444, 445. — II: XXII.

FOIX, comte de. II: 165, 188, 324, 325.

FOIX, Francesch de. I: 124, 125, 139, 140, 157.

FOIX, Francesch. II: 78, 93, 97.

FOIX, Gastó Febus de. I: 335, 356, 357, 360, 365. — II: 222, 297.

FOIX, Joana, comtessa de. I: 343, 357, 444.

FOIX, Mateu de. I: 357.

FOIXÀ, Joan, mestre en arts y medicina. I: 384, 427.

FOIXÀ, Jofre de. I: 12. — II: XXIX, LXXIII. — V. *Regles de trobar.*

FOLCH, Ramon, vescomte de Cardona. I: 102.

FOLGUERES, Pere, notari. II: 74.

FOLQUER, Bertran, il·luminador. II: 88.

FOLQUET, Antoni. II: XCIV, 306.

FOLQUET, Francesch. II: XCIII, XCIV.

FONOLL, P. II: 377.

FONOLLAR, Bernat de. I: 50, 51.

FONT, Antoni de. I: 377, 394, 411, 429. — II: 377, 382, 383, 385, 391.

FONT, Bartomeu, cambrer de l'infant Jaume. I: 70.

FONT, B. de. II: 21.

FONT, Bernat de. II: CXII.

FONTAMANÇ, Bernat de. I: 87.

FONTANA, Guillem. II: XLIX, 373, 405, 406.

FONTDELLOPS, fra Pere. I: 379. — II: XCIV.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Fonte Amancio. — V. **Fontamanç.**
Fonte Luporum. — V. **Fontdellops.**
Fonts, Lluís. II: LXXXVII, LXXXVIII.
Forch, Sanxo del. I: 204.
Forcano. — V. **Constantí Africá.**
Forçor, Joan. II: XCIV.
Formulari. II: 240.
Fornells, Joan, arquebisbe de Sasser. I: XIX. — II: 280.
Fortea, Pere. I: 251.
Forteus, Joan. II: XCV.
Fortià, Bernat de. I: 349.
Fortuna, príncep de. II: 290.
Fournier. II: LXVI, CV.
Fracosta, Domingo. I: 82.
Fraga. I: 322, 323. — II: CXII, 246, 325.
Fraga, Guillem de. I: 82.
Framojanus, Antoni, arquebisbe de Colossi. II: XLII.
Franch, Joan. I: 304.
Franch, Pere, O. M., mestre en natures. I: 304. — II: LXXXVIII.
França. I: XI, XXII, XXIX, XXXI, XXXIII, 34, 42, 92, 105, 117, 165, 196-198, 204, 206, 229, 238, 239, 264, 282, 283, 294, 295, 310, 315, 316, 338, 343, 372, 382, 383. — II: XIV, XXIII, XXXII, XXXV, XXXVIII, XLV, LVIII, LXXXVI, 162, 170, 186, 200, 207, 211, 214, 221, 222, 264, 278, 279, 290, 302, 321, 369, 370. — V. *Cròniques dels reys de França;* **Pars de França.**
França, Arnau de. I: 106.
Francavila, Angel de, alquimista. I: 239.
Francesch, Sant. II: XI, XLVII, 87, 90, 251, 259, 277, 402.
Franco, Antoni. II: LXXX.
Frederich II, emperador d'Alemanya. II: XXXI, 4.
Frederich II, rey de Sicília. I: XXII, 46, 48, 51-55, 67-69, 71, 77, 96.—II: XI, XXXII, XXXIII, 34, 38.
Frederich III, rey de Sicília. II: 76.
Frederich, fill de Martí *el Jove.* II: 382.
Fredoli, Berenguer de, bisbe de Túsculo y Béziers. I: 53, 54, 128, 129.
Friburg, Joan de. II: 236.
Frisce, Rigo de, metge. II: XXXII.
Frivoli, Berenguer. — V. **Fredoli.**
Fronti, Juli. I: 219.— II: XXIV, XXXVI. — V. *Stratagemata.*
Frosino. II: 355.
Fulconi. — V. **Folch.**
Fullit, Berenguer. I: 6-8. — II: 14.
Furnelles, fra Joan.—V. **Fornells,** Joan.
Furs d'Aragó. II: 17.
Fuster, Arnau. II: 338.
Fuster, Guillem. I: 82.
Fuster, Pere. II: 338.
Fuster, Just Pastor. II: 178.
Fuxano. — V. **Foixà.**
Fuxi. — V. **Foix.**

Galceran, Pere. I: 3.
Gacet, Bernat, canonge de Lleyda. II: LXIII.
Galè. II: 237, 247.
Galego, Joan. I: 320.
Gales. I: 229.
Galeazzo Visconti. — V. **Visconti.**
Gallensis, Joan. — V. **Wales,** Joan de.
Galter, ministrer. II: 290.
Galior, Jaume. II: LXXXI.
Gallard, Berenguer. II: CXIII.
Garcès, Joan. II: 27, 29, 39.
Garcès, Martín. II: 77.
Garcès d'Alagon, Joan. — V. **Alagon.**
Garcia, Ferran. II: 7.
Garcia, Gonçalvo. I: 106. — II: 62.
Garcia, fra. I: 367.
Garcia, bisbe de Saragoça. — V. **Fernández de Heredia,** Garcia.
Garcia, Pere. II: XCVII.
Garcia de Buesa. II: CV, CVII.
Garcia Moriello. II: 27, 28.
Garcia Villada, Z. II: 233.
Gardiki. I: 96.
Garona. II: 370.
Garrigans, Jaume. II: 16.
Garrius, Julià, conceller y tresorer de Joan I. I: 387. — II: LXXXVIII, XCI, 323, 333, 337-339, 390.
Garró, Pere. II: 389.
Gasó, Bartomeu. II: XCV.
Gascó, Andreu, trobador. II: 222.
Gastó, mossèn. II: 333.
Gaubert, Guillem, O. P. I: 312. — II: XCV.
Gaubert, Jaume. II: XCV, XCVI.
Gauceran, G. II: 54.
Gaucourt, mossenyer de, camarlench del rey Martí. I: 403.
Gaufred, Ramon, ministre general dels frares Menors. I: 9.
Gauserandi. — V. **Galceran.**
Gauters. II: 33.
Gauter, Domingo. I: 87.
Gavarda, Llúcia. II: 231.
Gavella, Guillem. I: 421.
Gavet, Pere de, metge. I: 123. II: LXV.
Gay, Ramon. II: 103.
Gaya Ciència, Acadèmia de la. II: 352.
Gaya ciència, llibre de la. I: 357.
Gazulla. Faustí. I: IX.
Gebelini, Guillem. I: 332.
Genealogia dels comtes de Barcelona e reys d'Aragó. II: LI.
Genealogia regum Navarre et Aragonie. II: XXXVIII.
Gènesi. I: 213. 423. — II: 219.
Gener, Joan, camarlench de l'Infant Joan. I: 280, 281, 295, 332. — II: 183, 186-188, 208, 209, 211, 212, 218-220, 223, 224, 248, 269, 280, 281.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

GENEVA, comte de. I: 364.
Gènova. I: 183, 211.
Geomancia, llibre de. I: 344. — II: XXXI.
GERALDI. — V. GUERAU.
GERART, fra Huch comanador de Niça. I: 326.
Gesta Comitum. II: XXXIV.
Gesta dictamina.—V. *Gestes en vers sobre els fets de Pere III*.
Gestes en vers sobre els fets de Pere III. I: 131.
Gestes, narradors de. — V. CASTELLÓ, Pere de; PEREZ GINIFREU, García.
Gestorum, llibre francès. I: 126, 127.
GHECHS, Benencasa de, notari venecià. I: 48.
GIBERT, Berenguer. II: CV, CX.
GIFREU, Dalmau. II: CXIII.
GIL, Joan, pintor, torcimany del rey de Tunis. I: 62, 63.
GIL, Guillem. II: 255.
GIL ROMÀ. — V. COLONNE, Guido delle.
GIL CARIN, Ruderich, batlle general d'Aragó. II: 27, 28.
GIL DAVENA, Domènech. II: 127, 132.
GILABERT. I: 165.
GILABERT, Bernat. II: 334.
GILABERT. Ferrer. procurador reial de Mallorca. I: 280, 296, 305, 306. — II: 202, 226, 230, 252.
GILBERT, P. — V. ENGELBERT.
GILI, Guillem. I: 82.
GILI, Joan. — V. GIL.
GIMÈNEZ SOLER, Andreu. I: 357. — II: 6, 23, 105.
Ginebra. II: XLII.
GINEBREDA, fra Antoni de, O. P. I: XXXI, 328, 329, 333, 334, 342. — II: XXXV, XLVI, LI, LXX, XCV, 298, 299, 316.
GINER, Joan.—V. GENER, Joan.
GIRALDO, mestre. II: XXX.
GIRBAUT, Arnau, il·luminador. II: 88.
Girona. I: XIX, 134, 141, 153-155, 157, 181, 184, 185, 190, 195, 198, 254, 261, 262, 269, 270, 299, 309, 328-330, 333, 334, 342-345, 349, 378, 387. — II: XXXI, XXXIV, XXXIX, XLVIII, LX, LXIII, LXXIII, LXXXVIII, XCII, XCIV, XCVIII, C, CIII, CVI, CIX, CXII, CXIII, 8, 13, 52-55, 75, 77, 80, 93, 100, 117, 135, 137, 157, 158, 168, 171, 179, 183-188, 196, 203, 204, 209, 216, 220, 233, 251, 258, 278-280, 282-284, 286, 297-300, 396, 397.
GIRONA, Cerverí de. — II: XI.
GIRONA, Daniel. II: XXI, XXVII, XLIII, CX, 365, 405.
GIRONA, herald. II: 322.
GISBERT, Antoni. II: C, CV.
GISPERT, Guillem, argenter. II: 160.
Gladius iugulans Thomatistas. I: 35.
GLANVILLE, Bartomeu de. I: 353. — II: XLVI, 237. — V. *De propietatibus rerum*.
GLORCESTER, duch de. II: 297.
Glossa sobre la Biblia. I: 406, 407, 411, 423. — V. LIRA, Nicolau de.
Glossa sobre el Saltiri. II: LV. — V. LIRA, Nicolau.
Glosa super libros fisicorum. II: 239.
Glosa algorisymi. II: 240.
Glose Prisciani minoris. II: 240.
Godofrè de Billo, llibre de. I: 331.
GOETHE, Joan Wolfang. II: 329.
GOGET, Guillem. I: 82.
GOMBAU, rey de Borgonya. I: 383.
GOMBAU, Gabriel de. I: 414.
GOMIR, Joan, O. P. II: XCV.
GONELLA, Arnau. II: 205.
GONELLA, Rodrigo de la. I: 424.
GONTER, Bernat, il·luminador. I: 57, 59, 60. — II: 24.
GONZÁLEZ, Alvar, canonge. II: 199, 200.
GONZÁLEZ HURTEBISE, E. I: XIX, XXXVI, 127, 144, 146, 189, 212, 214, 225, 226, 231, 232, 238, 239, 242, 245, 263. — II: XXXIV, XXXV, LXXIV, 233.
GORDON, Bernat. II: 241. — V. *Practica Medicinal*.
GORRAM, Nicolau de. II: 235.
GORREA, Joan de. II: 196.
GOSTEMPS, Pere de. I: 267, 269. — II: XXII, XXVII, 108, 180, 189, 202, 204.
Göttingen. II: XXXII, 237, 247.
Graal, Llibre del Sant. — V. *Sant Graal*.
GRACIÀ, Açach. II: 82.
GRACIÀ, Bonsenyor. II: 320.
GRACUS, Tiberi. II: XV, I: 389. LIV.
GRADENICO, Pere, dux de Venècia. I: 46.
GRAFEO, Jaume de, batxiller de Teologia. II: LXXXIII.
GRAHIT, Emili. I: XIX, 242, 259, 269.
GRALLA, fra Guillem. I: 341.
Gran crònica d'Espanya. I: 337, 338. — II: XL.
Gran crónica d'Espanya, del mestre Heredia. I: 238, 340, 355, 386.
Granada. II: 355.
GRANADA, rey de. — V. MOHAMMED V.
GRANOLLACHS, Francesch de, metge. I: 353, 420.
Grant crónica de los conquiridores. I: 335.
GRAS, Bartomeu. I: 415.
GRAS D'ESTEVA, Rafel. II: LX.
GRASA, Pere. II: CXIII.
GRASIDA, Guillem. II: LXXIX, LXXX.
GRAU D'IXAR, Nicolau de. II: 60.
Grècia. I: 96, 97, 197, 326, 327, 386, 387. — II: XXXVI, XL, XLI, XLII, XLIII, LIII, LIV. — V. *Cròniques de Grecia*.
Grecisme. II: XXXVII, 121.
GREGORI, fra. II: LXXXVIII.
GREGORI IX, papa. I: 180. — II: LXXIX, 147.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Gregori XI, papa. I: 241, 259, 267, 268, 270, 347, 358, 359. — II: xxxix, lxxxviii, 178, 181, 306.
Gregori, Sant. II: xxiv, 238.
Grimau, Bernat. II: 159.
Gröber, Gustav. I: x. — II: liii, 313.
Gros, Joan. II: lxxxv.
Guadalaviar. II: 262.
Guanecs, Berenguer de. — V. **Des-Guanechs**, Berenguer.
Guanecs, Guerau de. II: 302.
Guanter, Pere, O. P. II: xcv.
Guardia, Nicolau de. II: lxxix.
Guardia, Pere de. II: cv.
Guarnerio, P. E. I: xxxii.
Guasch, Bernat. I: 6.
Guasch, Jaume, O. M. II: lxxxviii.
Guclere, duch de. II: 297.
Gudiol, Josep. II: 6.
Guerau, Guillem. II: cxiii, cxiv.
Guerau, Romeu, capellà de la reina Elionor. I: 213. — II: 156, 160, 162.
Guilibert, duch de. II: 297.
Guilmons, fra Pere. I: 430. — II: 334.
Guillem, escrivà. II: xxxi.
Guimerà, G. de. II: 292.
Guines, Pere de. II: 60, 62, 63, 65, 66.
Guiron le courtois. I: 314.
Gurm lo cortès. — V. *Guiron le courtois*.
Guissona, G. de. II: lxiv.
Gurrea, Llop de, cambrer major de Pere III. I: 127. — II: 57, 90, 97, 98.
Guyana. I: 386.
Guzman, Pascual de, prior de la Seu de Saragoça. I: 79.

Haebler, Conrad. I: 288.
Halçahahny, llibre de medicina. II: 22.
Hales, Alexandre de. II: 7.
Hamy, M. I: xix.
Havindell, Ricard de. II: 279.
Hazdey, Boniua. — V. Boniua Hazdey.
Hector. I: 141.
Helias, fra, ermità de Montserrat. II: 390.
Helicó. II: liv.
Heroides d'Ovidi. I: 350, 361-363, 445. — II: xii, xxvi, xxvii, xxxvi. — *En romanç*. 350, 361, 362, 363, 445.
Heverli, ministrer del duch de Baviera. II: 297.
Himner. I: 279. — II: 117, 124, 125.
Hipòcrates. II: 237, 247.
Hispano, Pere, cardenal, bisbe de Burgos. I: 18.
Histoire littéraire de la France. II: 148.
Historia de Jaufre, pintada en l'Aljaferia de Saragoça. I: 159, 160.
Historia de tot lo mon. — V. *Suma de las historias del mundo*.
Historias de los griegos. — V. *Cròniques de Grecia*.
Histories del rey de França. — V. *Cròniques dels reys de França*.
Histories dels reys d'Aragó y comtes de Barcelona. I: 212, 214, 218. — II: xxv, xxvi, xxxv, lii, 155.
Histories scolastiques. II: 239.
Histories Troyanes. I: 256, 258, 269. — II: xli.
Homer. II: xli.—V. *Iliada*.
Homilier. II: xlviii.
Homilies, llibre de. I: 410. — II: lv.
Homilies antigues. II: 239.
Hongria. I: 229.— II: xv, xxxv. —V. *Cròniques dels reys d'Hongria, Dácia y Noruega*.
Hopf, Karl. I: 48, 96.
Horaci. II: xvi.
Hores. II: 326, 387.
Hores de Corpus Christi. II: 162, 163.
Hores de la Passió. I: 423. — II: 69.
Hores de Madona Santa Maria. I: 207, 392, 423. — II: 16, 51, 52, 69, 91, 116, 118, 161, 162, 231, 326.
Hospital, ordre del. I: xv. — II: ci, 27.—V. **Fernández d'Heredia**, Joan.
Hug Capet, rey de França. I: 197.
Humboldt, Guillem de. II: 329.
Hurter. II: xcvii.

Igualada. I: 260, 261.
Ilerda. — V. Lleyda.
Iliada. II: lvi.
Illa, vescomte d'. I: 177, 307.
Il·luminadors. — V. *Copistes*.
Illustris philosophorum, llibre intitulat. I: 430.
Imnerium. — V. *Himner*.
Impurie. — V. Empuries.
India. I: 279, 280. — II: xvi, 45.
Indumentaria. I: 71,-73, 133, 142, 173-176, 209-211, 274, 422, 444, 445.—II: 26, 28, 31, 33, 34-36, 39, 40, 43, 46, 47, 49, 52, 57, 68-70, 97, 112-117, 164, 197, 199, 200, 224, 288, 355.
Infantea de Jesucrist. II: xxx.
Inforciatum. I: 128, 129.
Innocenci III. I: 429. — II: xxiv, xlix, lvi, 236, 313. — V. *Exposició dels Salms*, *Sermones*.
Innocenci V. II: 235, 236.
Innocenci VI. I: 180. — II: xxxix, liii, lxxx.
Instituta. I: 152, 153.
Instituta monachorum. — V. *De coenobiorum Institutis*.
Insulis, Alà de. II: 240.
Interpretacions dels vocables de la Biblia. I: 213.
Inventari dels béns de la cambra reyal en tems de Jaume II. II: xxix.
Inventari dels bens mobles del rey Martí d'Aragó. I: 196, 209, 238, 266, 281, 305, 333-335, 381, 383, 406.—II: xliv, xlv, 327.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Inventari dels llibres de dona Maria, reyna d'Aragó e de les Sicilies. I: 437.
Inventari dels llibres de l'Arxiu de Barcelona. I: 411.
Inventaris dels Templers. II: XXIX.
Inventarium juris. I: 128, 129.
INYIGO ARISTA, rey de Navarra. I: 240, 245. — II: XXXIV.
IOLANT. — V. VIOLANT.
ISABEL, neboda de Pere III. I: 170. — II: 91.
ISABEL, muller de Jaume II. II: 4.
ISABEL, muller de Jaquet de Portalbert. II: 278, 279.
ISABEL DE BAVIERA, muller de Carles VI de França. II: 302.
ISABEL DE MALLORCA. II: 118.
Isagoge de Porfiri. II: 240.
Isidorus, de sumo bono. II: 240.
ISIDOR PACENSE. I: 224. — II: XXXV.
ISIDOR, Sant. I: 224.—II: XXXV, 238.
ISPANNO. — V. Hispano.
Israel. II: 267, 268. — V. *Libre dels fills d'Israel.*
Italia. I: XI, XXIV, XXIX, XXX, 277, 427. — II: XXIII, XXX, XXXV, VXXI, XXLIII, LIII.
ITERANNA, Amitus de. II: 244.
IVARZ, Huguet d'. I: 82.
Ixar. I: 67.

Jaca. II: 17, 19, 21, 38, 59, 69, 70, 77, 127, 394.
JACOBUS. — V. JAUME.
JACOB, mestre. II: 294.
JACOB, Mossé. II: 79, 84.
JACOMí, ministrer. I: 406. — II: 187, 188.
JAFFER, Guillem de, viscanceller de Jaume II y doctor en lleis. I: 74, 98, 105. — II: 62.
JAHIEL. II: 248.
JAHUDANUS ASTRUGI, fill d'Astruc Bonsenyor. — V. BONSENYOR, Jahuda.
JANER, Ignasi de. II: 240.
JANER, Joan. — V. GENER.
JANER, fra. I: 322.
JANER, P., especier. II: 125.
JANUARII. — V. JANER.
JANVILLA, Nicolau de, comte de Terranova. I: 155. — II: 125.
JAQUET, ministrer. II: 278.
JAUBERT. — V. GAUBERT.
JAUBERT, fra Bernat, mestre d'astrologia. I: 355, 364.
JAUBERT DE BÉZIERS, Guillem. II: 13.
JAUBERT, Vicens, jutge de Conflent. I: 141.
JAUFRE, Dalmau. II: LXI.
JAUME, F. II: 72.
JAUME I. I: XXIV, XXV, XXIX, 57, 58, 70, 72, 114, 128. 216, 226, 235, 242, 262, 285, 310.— II: XI, XV, XXV, XXXV, XLVI, L, LI, LXXIII, 35, 36, 57, 61, 133, 150, 163.
JAUME II. I: XIII, XV, XXI-XXVI, XXVIII, XXX, 4, 11, 13, 14, 16, 22-28, 32, 37-42, 45, 49-52, 54, 55, 57-67, 69, 70, 78-80, 83, 88, 91, 101, 140, 160, 161, 180, 212, 301. — II: XI-XIV, XVI XVII, XIX, XXVI-XXXI, XXXIII, L, LIX, LX, LXVIII, LXXI-LXXIII, 3-55, 69, 70, 341, 393-395.
JAUME III, de Mallorca. I: 127, 133-135, 139-142. — II: 73, 102.
JAUME, abat de la Reial. II: LXVII, 271, 286.
JAUME, infant, fill de Jaume II. I: 70. — II: XI, L, 17, 21, 34.
JAUME, comte d'Urgell, fill d'Alfons III. I: 154, 288.
JAUME, primogènit de Joan I. II: 298.
JAYMA. II: 56.
JEANROY, A. I: 343.
JEANVILLE, Nicolau de. — V. JANVILLA, Nicolau de.
JERONI, Sant. II: XXIV, XLIV, 33, 39, 386.—V. *Epistola, Escala.*
Jerusalem. I: 67, 80, 372. — II: 104, 169, 330, 366.
JOAD. II: 366.
JOAN. II: 70.
JOAN XXI. I: 4.
JOAN XXII. I: XXII. — II: 60, 239.
JOAN I de Castella. I: 302, 337. — II: LXXXVII, 279, 297, 336.
JOAN I de Catalunya-Aragó. I: XIII, XVIII, XXV, XXX-XXXIII, 181, 192, 205, 207, 222, 232, 246, 251-258, 260-262, 267, 269, 270, 273, 274, 276, 278-282, 288, 293-295, 299, 301, 302, 305, 307-309, 312, 314, 315, 317-321, 325-328, 330-332, 334, 337-340, 342-345, 347-350, 352-358, 363-375, 377-387, 392, 420, 425, 434, 435. — II: XI, XIII, XV, XVI, XVIII-XXV, XXVII, XXVIII, XXXVI, XLVI, L, LX, LXV, LXVI, LXXIII, LXXIV, LXXIX, LXXX-XC, XCI-CX, CXII, 100, 121, 138, 146, 157, 158, 161, 162, 165, 168-170, 172-175, 177, 179, 183, 185-187, 190, 191, 195, 196, 201-204, 206-208, 210, 211, 213-216, 218-225, 227-230, 232, 245, 247, 251, 252, 258-260, 265, 266, 270, 274, 276, 278, 281, 183, 290, 291, 294, 297-299, 301-335, 337-346, 348, 352.—*Resposta.* I: 252-254. — *Rondell.* I: 283, 284. — *Traversa.* I: 251-254.
JOAN II de Catalunya-Aragó. II: LXVII.
JOAN R., batlle en part del regne de València. II: 23.
JOAN, bisbe de Barcelona. — V. ERMENGOL.
JOAN, fill de Jaume II, arquebisbe de Toledol. I: 62,67.— II: XII, LXVIII, 21, 26, 29, 30, 34, 37.
JOAN, bisbe electe de Espoleto. I: 33.
JOAN, fill d'Alfons III. II: 106.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Joan O. M., fill natural de Pere II, arquebisbe de Càller. I: 118, 177. — II: xi, 19, 20.
Joan, fill de Joan I. II: 201, 203.
Joan, infant, cosí de Jaume II. II: 393.
Joan, Sant, evangelista. II: 56, 89, 95, 113, 117, 157, 158, 160, 287, 365. 366.
Joan, secretari de Martí I. II: 364.
Joan, Guillem. II: 233.
Joan Baptista, Sant. II: 117.
Joan Crisòstom, Sant. II: 238.
Joan Manuel, infant de Castella. II: 67.
Joana, comtessa d'Empuries, filla del rey Pere III. I: 170, 172, 173, 204. — II: liv, 170. 189, 291, 292.
Joana, comtessa de Foix, filla de Joan I. I: 338, 357, 444.
Joana, filla d'Enrich II de Castella. II: 187.
Joanne. II: 370.
Joaquim de Fiore. II: 236.
Joas. II: 366.
Job. II: 235, 238.
Jofre, bisbe de Taraçona. II: 20.
Jofre de Foixà. — V. **Foixà**, Jofre de.
Joglars.—V. **Alegret**, **Alí Eziqua**; **Çahat Mascum**: **Castelló**, Pere; **Fernández**, Alfons; **París**, Joan; **Petrucho**. — V. *Ministrers*.
Johan, A. II: 107.
Johani, ministrer. II: 187.
Johanni, il·luminador. I: 426.
Johannoti de Viterbo, Mateu, pintor. II: 384.
Joli, Albert. II: 207.
Jonquer, Bernat de. I: 345, 346, 349-356, 363, 370, 371, 374, 375, 378, 380-382, 386, 387. — II: 285, 305, 308, 314, 317, 319, 322, 325, 329, 334, 335, 339, 340.
Jonquerie. — V. La Jonquera.
Jordà, Domingo. II: 76.
Jordà, Guillem. II: 30, 78, 393.
Jordan, estudiant. II: 56.
Jordan, Tomàs. II: 363, 364.
Jordan d'Urries, Pere, conseller de Pere III. I: 178, 298. — II: cx, 56, 58.
Jordi. — V. **Deu**, Jordi de.
Jordi, Francesch, pintor. I: 169. — II: 158, 396.
Jordi, Sant. II: 104, 113, 116, 134, 187, 190, 191.
Josefus. I: 320, 355. — II: xxiv, xxxvi, xl, xlv.
Josué. I: 141. — II: 236, 336.— V. *Postille super libros Josue*.
Jovals, Antoni. I: 350.
Jovals, Ponç de. I: 349.
Jucef. II: 82.
Juno, muntanya del. II: 268.
Justí. I: 327, 328, 334. — II: xxiv, xxvi, xxxvi, xli, xcviii.—*En català*. I: 335.
Justinià, emperador. II: xxx.
Jutges. II: 236. — V. *Postilla super libros Judicum*.
Juvenal. II: 240.

La Casta, Joan de. II: cv.
La ciutat de Deu. — V. *De civitate Dei*.
La Garriga. I: 413.
La Jonquera. I: 130.
La Scala, Antoni de, senyor de Verona. I: 339.
La stralabria.— V. *Lectures d'astrelabi*.
Laci. II: liv.
Ladron, P. I: 211.
Lançalot, llibre de. I: 119, 135, 201, 278. — II: xii, xxiv, xxvii, xxxvii, lxxiv, 33, 57, 172.—*En català*. I: 201. — *En francés*. I: 278.
Lancàster, duch de. II: lxxxvii 279, 297, 399.
Lançol, Guerau. II: cv.
Lanson. II: xxxviii.
Lanuça, Bertran de, estudiant de Dret. I: 125, 126. — II: cvi.
Laras, P. I: 435.
Las Palmas. II: 290.
Lascuno. — V. **Alascún**.
Lanerdeux, A. de, canonge d'Auch. I: 37.
Lauria. — V. **Lluria**.
Lauro. — V. **Llor**.
Lausanne. II: xciv.
La Vi, Guillem de, pintor. II: 396.
Lebret, Ameneu. II: 54, 55.
Lebret, Arnau Ameneu. II: 53, 54.
Leccioner. I: 316, 441. — V. *Lingínder*.
Leccioner nocturnal. II: xlviii.
Lectura Odofredi super Codicem. I: 128, 129.
Lectures y escriptures d'astrelabi y de quadrant. I: 200. — II: 228, 230.
Ledorix. — V. Lidorikion.
Legranger, Tibald. II: 208.
Leipzig. I: xxi. — II: xiv, 6.
Lena, Pere, paborde de Menorca. I: 378. — *Profecies*. I: 378.
Leo Grec, mestre. — V. **Mosconi**.
Leodoví, Joan. II: lxxxviii.
Leonart, Jaume. I: 82.
Leopart, pintor. II: 164,
Lérida. — V. Lleyda.
Les Coves. I: 441.
Les Tapies, Berenguer. II: 85.
Lespinasse. II: 370.
Letone, Arnau de. I: 130.
Levi Avinarduc. II: 48.
Leys del emperador. — V. *Partides*.
Libella Rotffredi. I: 142.
Libellus Cirilicum expositionis abbatis Joachimi. II: 236.
Liber actuum regis Jacobi. — V. *Libre dels Feyts del rey En Jaume*.
Liber canonicarum. II: xxxv.— V. *Cròniques*.
Liber Canonicarum Hispanie. — V. *Cròniques de Espanya*.
Liber canonum et copularum. II: 3.
Liber collectionum. II: 240.
Liber de ecclesiastica potestate. II: 241.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Liber domini Jacobi regis Aragonum. — V. *Libre dels Feyts.*
Liber de sciencia astrologie. II: 240.
Liber fisicorum. II: 247.
Liber fratris Theodorici. — V. *De locis terrae sanctae.*
Liber geste regie Jacobi. — V. *Libre dels Feyts.*
Liber gestorum. — V. *Libre dels Feyts.*
Liber gestorum nostrorum, de Pere III, I: 143.
Liber glossarum et tonologiarum. II: 239.
Liber institutionum monachorum. — V. *De coenobiorum institutis.*
Liber Lanceloti. — V. *Lançalot.*
Liber militis vocati Siffar. — V. *Cavaller Sifar.*
Liber moralis. II: 18.
Liber nostrarum cronicarum, de Pere III. I: 169. — II: XXXV.
Liber questionum doctorum antiquorum sparssarum. I: 142.
Liber questionum natalium. II: 7.
Liber regis Jacobi. — V. *Libre dels Feyts.*
Liber regis Meliadux. — V. *Meliadux.*
Liber romancii. II: 4.
Liber sententiarum. II: 7, 240.
Liber super gestis domini Jacobi regis Aragonum. — V. *Libre dels Feyts.*
Libre de frare Odorich. — V. *De mirabilibus Terre Sancti.*
Libre de la Caça. I: 356, 357.
Libre del Conestable. — V. *Conestable,* Libre del.
Libre de les Cròniques. I: 144, 145. — II: 78. — V. *Cròniques.*
Libre de les Cròniques d'Espanya.--V. *Cròniques d'Espanya.*
Libre dels drets e regalies dels Reys d'Aragó. I: 408. — II: XXV, XXVII, XLVI, LV.
Libre de l'eclipse del sol y de la lluna. I: 91, 280, 281.
Libre dels Emperadors.—V. *Emperadors.*
Libre dels Feyts del rey En Jacme. I: 57, 58, 70, 72, 114, 128, 235, 262, 285. — II: XII, XXIX, XXXV, XLVI, L, LI, LXXIII, 36, 163, 285.
Libre dels fills d'Israel. I: 423.— II: XXV.
Libre de geomancia. II: XXV.
Libre de guises e divises novelles. II: 311.
Libre de navegar. II: XXV, 4, 395.
Libre de nubties e de batiar. II: XXV, 117.
Libre de l'Orde de Cavayleria. I: 276.
Libre Ordinari. — V. *Ordinari.*
Libre de Profecies de Pere Llerig. I: 377. — II: XXV.
Libre de les proposicions del rey Pere. I: 392.—II: XXV, XXVII, XLVI, 266.
Libre de Proverbis. I: 41. — II: XXIX.
Libre del rey En Jaume. — V. *Libre dels Feyts.*
Libre que fe fray Rossillon. II: 52.
Libre de Santa Margarida. I: 294.—II: XXV.
Libre de Sermons. II: XXV, 397.
Libre de Soliloqui. II: XXV.
Libre dels Sants Pares e de Sant Antoni. I: 423. — II: XXVI, XLIX.
Libri juris canonici et civilis. II: 71.
Libri ludi scaquorum. II: 17.
Libri medicinales. II: 9, 13, 14.
Libro de los miraglos. II: 57.
Libro del senyor rey don Jayme. — V. *Libre dels Feyts.*
Libros de predicaciones. II: 262.
Lidorikion. I: 96.
Liginder. I: 341. — V. *Leccioner.*
Liminyana. II: CXI.
Limoges, reliquier. II: 32.
LIMOS, Jaume de O. P. II: XCVI.
LINARIIS, Jacobus de. — V. LLINÀS.
Lió. II: LXXXIV.
LIRA, fra Nicolau de. I: 406, 407, 411, 423, 435. — II: XLV, XLVIII, LV, 235, 237, 381, 382.—V. *Glossa sobre la Biblia.*
LIRANA, Jaume. II: 23.
Lirina. II: 216.
Lorena. I: 198.
Logica Galteri. II: 238.
LOMBARD, Pere. II: LVIII.
Lombardia. I: 427.
LONAY, Ferrer. I: 354.
Londres. II: 303.
LÓPEZ, García. I: 168.
LÓPEZ, P. Anastasi. II: LXXVIII.
LÓPEZ, Martín, capellà del rey Martí. I: 431.
LÓPEZ DE AYERBE, Sanxo, arquebisbe de Tarragona. I: 172, 173, 177. — II: 66, 67.
LÓPEZ DE GURREA, Joan, camarlench de l'infant Joan. I: 305.
LÓPEZ DE GURREA, Pere. II: CXIII.
LÓPEZ D'HEREDIA, Ferran. I: 422.
LÓPEZ D'HEREDIA, Maria. I: 209.
LÓPEZ DE JASSA, Enneci, merí d'Osca y Barbastre. I: 10.
LÓPEZ DE LUNA, Pere, arquebisbe de Saragoça, abat de Muntaragó, canceller de Alfons III. I: 87, 112, 131.
LÓPEZ DE MESTRE, Gil. II: 21.
LÓPEZ D'OTENÇA, Nicolau. I: 133.
LÓPEZ DE SESSE, Joan, justícia d'Aragó. II: 122, 131.
Loria. — V. Lluria.
Losa. I: 264.
Loscos, Mateu de, procurador reial de Mallorca. I: 406, 417, 418.
LUANCO, J. R. I: XX, 240, 319.— II: 346.
Luca, I: 210, 245.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

LUCÀ. II: LVI, 237.
Lucerna. II: LVIII.
LUCERNA, Hilarin de. II: LVII, 259.
Lucidarius. II: 240.
Ludernopoli. — V. Turdenòpoli.
Lugudor. II: 131.
LUIL, Ramon. — V. LULL.
LULL, Ramon. I: XVIII, XXVII, XXVIII, 3, 4, 9, 13, 14, 39, 41, 62, 63, 65-67, 222, 223, 241, 259, 268, 269, 336, 337, 347, 348, 352, 358, 359, 368-370. — II: XIII, XV, XXIV, XXV, XXVII, XXIX, LVI, LVIII, LXX, LXXI, 306. — V. *Ars consilii, Art, Blanquerna, Dictat de Ramon, Filosofia d'Amor, Libre de l'orde de Cavalleria, Libre de Proverbis.*
LULL, Guillem. II: 9.
LULLIUS. — V. LULL.
Luna. I: 205, 298.
LUNA, Artal de. I: 16, 22. — II: 32.
LUNA, Eximen de, bisbe de Saragoça. I: 16, 22, 23.
LUNA, Joan de. I: 436.
LUNA, Joan Martínez de. I: 16, 22.
LUNA, Llop, comte de. I: 168.
LUNA, Llop Ferrench de. I: 16, 22.
LUNA, Pere Martínez, I: 22.
LUNELL, mestre Guillem, astròlech. I: 342, 343, 354. — II: 278.
LUNES, Bernat, jurisperit. II: 148, 260.
LUPETI. — V. LLOBET.
LUPI. — V. LÓPEZ.
LUPUS, arquebisbe de Saragoça. — V. FERNÁNDEZ DE LUNA.
LUSTRACH, Jaume. I: XX.
LLABRÉS, Gabriel. I: XVIII, XIX, 12, 14, 40, 55, 58, 265, 272, 295, 322, 346.—II: 146.
LLADÓ, Arnau. II: LXXXI.
LLAGOSTERA, Berenguer de. II: 206.
LLEDÓ, Juan, O. M. II: LXXXVIII.
Llegendes sobre'l cos de Jesucrist. I: 430, 431.
Lleó. II: 297.
LLEÓ VI DE LUSIGNAN, rey d'Armènia. II: 195, 264.
LLEÓ, Bartomeu. I: 156.
LLEÓ GREC. — V. MOSCONI.
Lletres d'Ovidi. — V. *Heroides.*
Lleyda. I: 6-8, 14-23, 25-29, 32, 33, 59, 60, 62-65, 69, 70, 73, 82-90, 92, 93, 95, 97-100, 136, 139, 140, 149, 160, 162-164, 178, 226, 263, 267, 270, 271, 275, 286, 287, 289, 290, 297, 313, 318-320, 378, 379, 389, 396, 404, 420.—II: XXXII, XXXIII, LX-LXVI, LXXXV, XCII, XCVI, CI, CV, CXI-CXV, 14, 17, 19, 23, 24, 26, 38, 58, 62-66, 74, 95, 96, 133, 135, 147, 148, 155, 176, 177, 185, 233, 234, 235, 242, 254, 258, 259, 274, 275, 292, 314, 217, 323, 324, 332, 362, 379, 314. — *Esglesia de Sant Martí.* II: LXII. — *Convent de Santa Clara.* II: 274. —V. ESTUDI DE LLEYDA.
Lleis d'Espanya. — V. *Partides.*
Llibre. — V. *Libre.*
LLINÀS, Jaume de. I: 8.
LLOBERA, Guillem de. I: 82.
LLOBERA, Jaume de. I: 82.
LLOBERA, Joan de. II: 389.
LLOBET, Berenguer, procurador de les rendes reials de Mallorca. I: 345. — II: 288.
LLOBET, Bertran. II: CVI.
LLOBET, Guillem. I: 55.
LLOBET, Guillem, cuiner major. II: 193.
LLOBET, Joan, O. M. II: LXXXVII
LLOBET, Martí. II: 396.
LLOBET, Pere. I: 62.—II: 14, 22.
LLOP. II: 162.
LLOPART, March. II: 51.
LLOR, Bartomeu de. I: 163. — II: 87.
LLORENÇ Y FÀBREGA, Joan, II: LX.
LLUCH, Sant. II: 117.
Lluchmajor. II: 102.
LLUCIA, Santa. II: 394.
LLUIS II D'ANJOU. II: 337.
LLUIS, frare. II: 305.
LLUÍS de Marsella, Sant. II: 89.
LLUÍS DE BAVIERA, Emperador. I: XXII.
LLUNA, Pere de. — V. BENET XIII.
LLUPIÀ, Huch de, bisbe de Tortosa y València. II: 211, 376, 389.
LLURIA, Beatriu de. I: 99.
LLURIA, Francesch de. I: 222.

MACABEU, Judes. I: 141.
Macabeus, llibre dels. II: 39.
Macedònia. II: XLI.
MACHAULT, Guillem de. I: 360, 361. — II: 225.
Machometus. II: 236.
MAÇONS, Pere de. I: 82.
MAÇOT, Joan, jutge de la batllia de Perpinyà. I: 430.
Madrid. I: XX, 340. — II: XXII, XXIX, LXXIV, LXXX, LXXXIX, XCVII, 203, 228, 265, 290, 291, 329, 371.
Maella. I: 361-363, 431.—II: 171.
Magalló. I: 264.
MAGAROLA, Berenguer de, procurador reial al Rosselló. I: 163, 276, 277, 318, 322. — II: 183, 204-206.
MAGAROLA, Ferrer de, conservador de l'Arxiu. I: 139, 145, 146, 159, 163, 200, 207, 212-214, 216, 218. — II: 100, 101, 155, 182.
MAGAROLA, frare, O. M. II: 260.
MAGAROLA, Galceran de. I: 276, 277.
MAGAROLA, Pere de. I: 186.
MAHIR TARAVIDA ÇAPORTA, cirugià. I: 123.
MAHOMA. — V. *Machometus, Mendacia Mahometi.*
MAIMÒNIDES, Moisès d'Egipte. I: 309, 404.—II: XXIV, XXXIV, XLV, 82, 246.—V. *De venenis.*
MAIR, jueu de Figueres. II: 111.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Maiorica. — V. Mallorca.
MAJOR, Ramon, notari de Cervera. I: 99.
MAIXAUT. — V. MACHAULT.
Malines. II: 200.
MALPÀS, Guillem de, mestre de gramàtica. II: LXIX, 121.
Malta. I: 446.
MALTA, bisbe de. — V. EXEMENO, fra Joan.
MALLA, Andreu de. II: XCIX.
MALLA, Felip de. II: XCIX.
Mallorca. I: XVI, XVIII, XXIV, 3, 4, 47, 57, 64, 76, 77, 92, 97, 102, 115, 131, 133, 134, 142, 143, 147, 150, 163, 164, 168, 177, 201, 202, 216, 219, 223, 226, 230, 235, 241, 251, 256-258, 268, 272-274, 279, 280, 283, 287, 293, 295, 296, 305, 306, 310, 311, 319, 321, 322, 336, 344, 345, 347, 350, 358, 359, 367, 370, 374, 375, 378, 379, 382, 392, 417, 418, 439. — II: XVI, XXX, XXXIV, XXXVIII, L, LVII, LXVII, LXIX, LXX, LXXXVII, XCIV, XCV, XCVII, CIII, CXII, CXIV, 4, 10, 19, 56, 71, 102, 108, 118, 128, 129, 136, 144, 145, 148, 149, 159, 163-165, 167, 174, 175, 189, 199, 202, 222, 226, 230, 234, 243-245, 251-253, 255, 259, 260, 264, 272, 275, 283, 284, 288, 292, 294, 295, 316, 320, 332, 337, 352, 360, 386, 396, 406.
MALLORCA, Salomó de. II: XXVI.
MANCA, Tomàs. I: 148.
MANDAGOT, G. de. II: 237.
MANDEVILLE, Joan de. II: 221, 225.
MANELLI, Lucas, bisbe de Làmia. II: XLVI, LII, LIII.
Manises. II: 373.
Manresa. I: 129, 285. — II: LXXXIII, XCIII, XCVII, 11, 12, 157, 285, 300.
MANRESA, fra Ponç. II: 103.
MANU, Martí de. II: LXXXIII.
Manual. I: 341.
MANYOSA, Arnau. I: 408.
Mapamundi. I: 279, 294, 295, 345, 346, 363, 410. — II: 202, 245, 253, 255.
MARCANO. — V. MARZÀ.
MARCH, Auzias. II: 228, 352.
MARCH, Jaume. I: XXXII, XXXIII, 331, 385.—II: XXIII, XXIV, L, 352, 353.
MARCH, Lleó. I: 331, 332.
MARCH, Pere, O. M. II: LXXXIX, 252.
MARCH, Pere, O. P. II: XCVI, 259, 260.
MARCH, Pere, poeta. I: XXXII, 252-254, 331.—II: XXIII, 228. — *Sirventès*. I: 252-254.
MARCH, Pere, tresorer de Jaume II: I: 73. — II: 11, 12, 14, 18, 21-23, 51, 69, 395.
MARCH, mestre, metge de Pere III. I: 239, 240.
MARCH, Sant. II: 117.
MARÇAL, Guillem. II: 226.
MARCHESI. — V. MARQUÈS.
MARCI. — V. MARCH.
MARCILI. — V. MARSILI.
Marcilia Aristotilis glossata. II: 235.
MARDOCHEU. II: 267, 366.
MARESA, Berenguer, escrivà de la procuració reial. I: 323
MARESME, P. de. II: 391.
MARGALL. II: CXIII.
Margarida, Sta., *Libre de*. — V. *Libre de Santa Margarida*.
MARGARIDA DE PRADES, muller de Martí I. II: XL.
MARGARIT, Bernat. I: 205.
MARGENS. — V. MARGES.
MARGES, Pere de, sotstresorer de Pere III. I: 189. — II: 90, 98, 149, 155.
MARÍ, Bernat, metge. II: XXXII.
MARÍ, Pere, ministre dels frares Menors. II: XLVII, LXXXIX, 252, 335, 337.
MARIA, filla de Jaume II. I: 114. — II: XII, L, 46, 68-70.
MARIA, germana de Pere III. I: 118.
MARIA, muller de Jaume II. II: 26.
MARIA, reina de Sicília. II: XXXIV, 279, 280, 391.
MARÍA DE BORDON, Santa. II: 56.
MARIA DE CASTELLA, muller d'Alfons IV. I: 437.—II: XXV, XXVII.
MARIA DE NAVARRA, muller de Pere III. I: 119, 154, 172, 173. — II: 61, 75, 76, 80, 89, 133, 135, 151, 153.
MARIA DE LUNA, muller de Martí I. I: 429, 439. — II: XII, XXV, XLVIII, 163, 164, 335, 343, 345, 350, 362, 372-374, 387, 399, 400, 402, 403.
MARIA, senyora d'Exerica. I: 80, 81.
MARMANY, Francesch, O. P. II: XCVI, 181, 306.
MARQUÈS, Pere. I: 7.
MARQUET, Bernat. I: 40.
MARQUET, P. II: 395.
MARQUET, Tomàs. I: 420.
MARRADES, Francesch, batlle general de València. I: 216, 246. — II: 155, 164.
MARRADES, Jaume, capità de galera. II: 199, 200.
MARRADES, Pere, tresorer de Joan I. I: 326, 356.— II: 307.
Marroc. I: 379. — II: XVI, 398.
Marsella. I: 36, 42, 44, 405. — II: 89.
MARSILI, fra Pere. I: XXIV, 50, 51, 58.—II: XXIX, 161.
MARTES, Sanxo de. II: 99.
MARTÍ, ministrer d'arpa. II: 196.
MARTÍ I, *l'Humà*. I: X, XIII, XXV, XXVI, XXX-XXXII, XXXIV, 190, 192, 196, 200, 205-207, 209, 235, 236, 238, 276, 281, 283, 284, 293, 298, 305, 331, 336, 340, 341, 349, 357, 373, 378, 381, 383, 385, 389-446.--II: XI, XV, XVI, XVII, XXII-XXVIII, XXXVI, XXXIX, XL, XLIII-LVI, LX, LXI, LXV, LXXII, LXXV, LXXIX, LXXX, LXXXII, LXXXIII,

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

LXXXV, XCVI, XCIX, CV-CVII, CX, 163, 164, 182, 266, 303, 320, 322, 323, 327, 328, 333, 335, 337, 342-345, 347-357, 359-369, 371, 373-400, 403-407. — V. *Cròniques del rey Martí I.*
MARTÍ *el Jove*, rey de Sicilia. I: 399, 413. — II: XLVI, XLIX, L, 323, 343, 377, 387, 399, 402.
MARTÍ, pintor. II: 393.
MARTÍ, Berenguer. II: 217, 341, 348.
MARTÍ, Francesch. II: LXXXIII, 216.
MARTÍ, Joan. II: 220.
MARTÍ, P. Josep. I: X, XI.
MARTÍ, Nicolau, llicenciat en teología. II: LXXXIX.
MARTÍ, Pere. II: 13, 15, 27.
MARTÍ, Ramon. I: XXVII, 334. —II: LVI, 237, 240.—V. *Puggio fidei.*
MARTÍ, Sant. II: 74, 101, 379.
MARTIANO. — V. **MARZÀ**.
MARTÍN, Eximen. II: 86.
MARTÍN, fra. II: LXXXIII.
MARTÍN, Sanxo. I: 131.
MARTÍNEZ, Eximeno, oficial de Uncastillo. I: 145.
MARTÍNEZ DE ANGLOS, Teda, ama de Pere III. II: 89.
MARTÍNEZ DEXIARCH, Pere. II: 146.
MARTÍNEZ D'UNCASTILLO, Gil. II: 72.
MARTINI. — V. **MARTÍNEZ**.
Martirologi. I: 341, 417. — II: XLVIII.
Martorell. I: 207. — II: 195.
MARTORELL, Francesch, canonge. II: 386.
MARTORELL Y TRABAL, Francisco. I: XIII.—II: XXI, XXIX, LXXIV.
MARTORELL, G. II: 380.
MARZÀ, Tomàs de, conseller de Pere III. I: 144, 145, 182.
MAS, Berenguer de. — V. **DESMAS**.
MAS, Joan. II: LXXX.
MAS LATRIE, Lluís, comte de. I: 77.
MASCÓ, Domingo, doctor en lleis. I: 339. — II: XXXIX, XL.
MASCONI. — V. **MASCÓ**.
MASDOVELLES, Guillem de, justícia de Morella. I: 132.
MASQUEFA, fra de, O. P. II: XCVI.
Massilia. — V. Marsella.
MASSÓ Y TORRENTS, Jaume. I: XVI, XX, 58, 190, 196, 253, 272, 358, 367, 388.—II: XLIV, XLV, XLVIII, XLIX, LI, 163, 295, 373, 386, 400, 401, 405.
MATA D'ARMANYAC, muller de Joan I. I: 254, 255. — II: XXI, XXV, LXXXIII, LXXXV, 171, 188, 201, 323.
Mataró. II: 233.
MATARÓ, Arnau de, abat de Santes Creus. II: 23, 81.
MATES, Arnau. I: 441.
MATEU CRESPO, estudiant de Calatayub. I: 81, 93, 94. — II: CIII.
MATEU, tragitador. II: 196, 197, 207.
MATEU, fra, notari de Montserrat. II: 153.
MATEU, Jaume, O. P. II: XCVI.
MATEU, Sant. II: 89, 117.
MATGES, Jaume de. I: 208.
MATHEOLUS CRESPO, estudiant de Calatayub. — V. **MATEU CRESPO**.
MATHEU, fra Jaume, prior del convent de Predicadors de Barcelona. I: 178.
MATIAS, vicecanceller. II: 352, 353, 361.
Matines. I: 255.
MAURICI DE COLLIURE, Bernat. II: XCV, XCVI.
MAYL, Abrahim. II: 123.
MAYNART, Berenguer. II: 205.
MAYOL, Gabriel, jurisperit de Montblanch. I: 319.
Mayorca. — V. Mallorca.
Meaux. I: 381.
MEDICINA, Estudi de. — V. **ESTUDI DE MEDICINA**.
MEDICI. — V. **METGE**.
Medicina pràctia. I: 56.
MEDIONA, Galceran de. II: XXV.
Meditacions de Sant Bernat. II: 374.
MEGARA, bisbe de. — V. **BOYL**, Joan.
Meliadux, llibre del rey. I: 117. — *En francès*, 314.
Melusina. — V. *Roman de Melusine.*
MENA, Joan de, O. P. II: LVII.
Mendacia Mahometi. II: 236.
Mende. II: LXIII.
MENELAU. I: 197.
MENÈNDEZ Y PELAYO. M. I: XX, 28, 29. — II: XXIX, XXXII, LXXXIV, LXXXIX.
MENENDO, bisbe de Còrdova. II: 199.
MENJAVAQUES, procurador del Mestre Heredia. I: 239.
Menorca. I: 310.
MENORS, frares. I: XXVII, XXVIII, XXXIII, 9, 12, 56, 59, 65-68, 118, 130, 132, 213, 244, 249, 255, 260, 270, 283, 285, 292, 296, 306, 311, 312, 326, 332, 241, 345, 359, 365, 367-369, 404, 414, 428, 430, 439.— II: XI, XLV, XLVIII, LVII, LVIII, LXX, LXXVIII, LXXXV-XCII, 7, 20, 24, 25, 38, 50, 62, 64, 81, 87, 138, 154, 156, 157, 161, 168, 182, 199, 243, 244, 250-252, 261, 277, 293, 294, 302, 306, 322, 335, 337, 359, 375, 402.
Mequinença. I: 417.
MERCADER, Bernat. II: 77.
MERCADER, Ramon. II: 77.
MERCÈ, orde de la. I: IX, X, 303. — II: 334.
MERCÈ, Pere de la. II: 59, 60.
MERCER, Bernat, pintor. II: 125.
MERCER, Mateu, camarlench de Pere III. I: 180. — II: 192.
MERCER, Miquel. II: 361.
MERCIER, E. II. 398.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Merlí, llibre de. II: 327. — *En francès*. II: 327.
Merlí, gos. II: 327.
MEROVEU. I: 197, 198.
MERQUET, Joan. I: 208.
Messana. — V. Messina.
MESSEGERI. — V. MESSEGUER.
MESSEGUER, Arnau, cambrer de Jaume II. I: 58, 70. — II: 17, 21, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 38, 39, 42, 45-47, 49, 51, 52.
Messina. I: 47, 74, 75, 148. — II: LXXXIX, CI.
Mesta Mundi. I: 344, 434. — *En romanç*, 344.
MESTRE, Jaume. I: 225.
MESTRE, Ramon. II: 78.
Metamòrfosis d'Ovidi moralitzades. I: 381.
METGE, Bernat, cirugià de Jaume II. II: 46.
METGE, Bernat, escriptor. I: XXXII, 343, 385, 408, 409, 436, 438, 440, 442, 445. — II: XV, XXIII - XXV, XXVII, XXXVI-XXXVIII, XL, XLIV, XLVI, LIV, LXXIII.—*Somni*. I: XXXI, 343, 408. — II: XXIII, XXV, XXVII, XXXVII, XLIV, XLVI, LV.
Metges (físics, cirugians, caixalers, oculistes). — V. AMELL, Joan; ANGLÈS, Tomàs; AVINYÓ, Jaume; AYESA, Ferran de; BEZIERS, Guillem de; BLASI, Ermengol; BONET, Ramon; BRINDIS, Jaume; CABRIT, Bonjuha; CALÇAROJA, Martí de; CARCASSONA, Guillem; CAROL, Ramon; COLOM, Pere; COLTELLER, G.; CRESQUES, Mestre; ÇA-GARRIGA, G.; ÇA-RIERA, Berenguer; DALEST, Joan; DAYESSA, Ferran; ENRIC; FALGAÇ, Pere; FOIXÀ, Joan; GAVET, Pere; GRANOLLACHS, Francesch; MAHIR TARAVIDA ÇAPORTA; MARCH, mestre; MARI, Bernat; METGE, Bernat; PONS, Pere; RAZI; RIERA, Guillem de; RIERA, Jaume de; RIGO de Frisce; RIMOTH, Astruch; ROLF; SIST, Joan de; SURSO, Pere de; THEUTONICUS, Enricus; Bartomeu de TRESBENS.
Metzines, llibre de. II: 67.
MEUANIO, Francesch de. II: 244.
MEYER, Paul. I: 309.
MEYROD, Echernardo de. II: 297.
MICHAELI. — V. MIQUEL.
MICHEL, André. II: 283.
MIEDES, Ramon de. II: 50.
Milà. I: 201, 338.
MILÀ Y FONTANALS, Manuel. I: IX.—II: LXXXIV, 215, 327.
Mimus.—V. PUIG, Vidal de.
Ministrers.—V. ALOQUI; AURIC; ANEQUER; CONXE, Tibaut; GUALTER; JACOMI; JAQUET; MARTÍ; PIFET; PORTALBERT, Jaquet; TROYES, Jaume; URET; VENEQUIN.
Minorisa. — V. Manresa.
MINORES. — V. MENORS, frares.
MINOTTO, Marco. I: 47, 74, 78.
MINYOT. — V. MINOTTO.
MIQUEL, Bernat. I: 248, 306. — II: 143, 168, 171, 175, 201, 212, 379.
MIQUEL, fra. II: CVI.
MIQUEL, Guerau. II: CXIII.
MIQUEL, Guillem. I: 46.
MIQUEL, Joan. II: 304, 305.
MIQUEL, Sant. II: XXXIX, 138, 139, 154, 345.
MIRABABOLÍ, rey de Sevilla. — V. ZACARIA BEN ALAWAM, Abu.
MIRACLE, Bernat de, jurisperit de Valencia. I: 232. — II: CVI.
Miracles de Madona Santa Maria. I: 315, 318. — V. *Libro de los miraglos*.
MIRACULO. — V. MIRACLE.
MIRAGLO, Martín. II: 70.
MIRALLES, G. de, mestre de l'Estudi de Medicina de Barcelona. I: 420.
Miramar. I: 4.
MIRET Y SANS, Joaquim. II: XL, XLIV, XLV, LVIII.
MIRÓ, Guillem. II: 303.
MIRÓ, Simon. I: 444.
MIRONI. — V. MIRÓ.
Missal. I: 148, 176, 187, 341, 418, 423, 425. — II: XLVIII, LV, 8, 41, 45, 76, 117, 124, 156, 157, 344, 353, 369, 372, 386, 387.
MITJAVILA, Jaume de. II: 300.
Modus bene vivendi. I: 371.
MOHAMET, fuster. II: 375.
MOHAMED-BEN-KETYR-ALFERGANI. I: 287.
MOLA, Pere. II: 354.
MOLES, Gaspar. II: 388.
Molina. I: 114.
MOLINER, Gabriel, corredor de llibres. II: 369.
MOLINER, Guillem, jurisconsult de Lleyda. I: 95.
MOLINER, Pere, canonge de Lleyda. I: 87.
MOLINER, Pere, ardiaca de Ribagorça. II: LXI.
MOLINERA, Sor Agnès. II: 404.
MOLINS, Francesch, pintor. II: 396.
MOLLA, Miquel, rector de Torrestorres. I: 247.
MOLLAT. II: 384.
MONELLO, P. de. I: 39.
MONFERRAT, marquès de. II: 118.
MONMOUTH, Gaufret de. II: 327.
MONRAVÀ (?) DE LIRIA, Guillem. II: LXXXIX.
MONTAGUT, Bertran de. II: CXIII.
Montalbà. I: 73. — II: 15, 108.
MONTANER, Joan. II: 249.
Montblanch. I: 97, 103, 104, 122, 123, 319, 374, 382, 424.— II: XLVII, LXVIII, LXXII, XCVI, CII, CIV, 5, 24, 25, 174, 333, 337, 345, 399, 403, 404.
MONTCADA, Elvira de. I: 383.
MONTCADA, Gastó, bisbe d'Osca. II: 52.
MONTCADA, Gastó de. II: 208, 209.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

MONTCADA, Guillem de. I: 87.— II: 34, 53.
MONTCADA, Guillem Ramon de, canceller de l'Estudi de Lleyda. I: 160. — II: LXI, CXIII, CXIV.
MONTCADA, Ot de. II: 46, 53, 185.
MONTCADA, Pere de, procurador de Catalunya. I: 177. — II: 99.
MONTCADA, Roger de. II: 359.
Montçó. I: 59, 219, 220, 266, 267, 312, 313, 316-318, 350, 351, 354-358, 360. — II: XXXIV, LXXIX, LXXXV, LXXXVI, XCIII, XCIV, XCVI, XCVII, C, CVIII, CXIII, CXIV, 143-145, 180, 181, 246, 266, 267, 269-272, 310-319.
MONTÇÓ, Guillem de. II: CXIII.
MONTÇÓ, fra Joan de, O. P. I: 371. — II: XXVII, XCVI, 178, 179, 309, 312, 313.
Montealbo. — V. Montblanch.
Montealbano. — V. Montalbà.
MONTECARBALLO, Guillem Arnau de. II: LXVIII, 5, 29.
MONTECATHENO . — V. MONTCADA.
MONTEJUDAYCO. — V. MONTJUICH, Jaume de.
MONTELUCDUNO, Guillem de. II: 237.
MONTELLS, Bernat. I: 242.
MONTEREGALI.— V. MONTREAL.
MONTERUÇ, Pere de, cardenal de Pamplona. II: CII, CVI.
Montepessulano. — V. Montpeller.
MONTE RUBEO. — V. MONTROIG.
Monte Sancto.—V. Athos, Mont.
Montissoni. — V. Montçò.
MONTJUICH, Jaume de. I: XXIV, 6, 8, 10.—II: XXVI, XXVII, 14.
Montmeló. II: 23.
MONTPAHON, fra Berenguer de. I: 239.
Montpeller. I: 10, 41, 57, 140, 151, 170, 203, 235, 276, 277, 289, 290, 420. — II: XI, XXXI, LVIII, LXVI, LXVIII, LXXVIII, LXXXV, XCVI, 19, 20, 39, 102, 104, 137, 181, 198, 199, 206, 211, 249, 359. — V. ESTUDI DE MONTPELLER.
MONTPELLER, Bertran Vicens de II: LXXX.
MONTREAL, Eximeno de. I: 182, 183, 196. — II: 124.
MONTREDÓ, Arnau de, bisbe de Girona. I: 134. — II: 77.
MONTROIG, Guillem de. I: 82.
MONTREIAL, Bernat de. II: 17.
MONTSENY, fra Andreu. I: 279.
Montseny, monestir de. II: CX.
Montserrat, monestir de. I: 246, 247, 250, 383, 384, 428. — II: CIII, 125, 153, 188, 247, 248, 300, 329, 390.
MOR, Ramon del. II: LXI.
Mora. II: 65.
MORA, Guillem. II: CXIV.
MORA, Pere. I: 82.
Moralia Job. I: 140, 330.
MORATÓ, Guim. I: 422.
MORATÓ, Nicolau, conseller de Martí I. I: 408.
MORATÓ, Nicolau. II: 318.
Morea. I: 335. — II: XLI, XLII.— V. *Crònica de Morea*.
MOREL-FATIO, Alfred. I: X, 41, 308, 326, 335, 340. — II: XXX, XLII, LIII.
Morella. I:1 31, 132, 232, 260.— II: LII, LXIX, 375, 394.
MORERA, Arnau de, viscanceller. I: 128, 129. — II: 67.
MORERA, Arnau de, rector de la capella reial de Barcelona. I: 236.
MORERA, Guillem. II: 71.
MORETA, G. II: CVI.
MOREY, Guillem. II: 282, 283.
MOREY, Pere. II: 283.
MOROS, Pere de, beneficiat de la Seu de Tortosa. I: 233, 234.
MORTERON, Jucef. II: 48.
MOSCONI, Lleó, Lleó Grech. I: XIX, 273.—II: 320.
MOSCHO, Pere. I: 286.
MOSSE DANIEL. I: 186.
MOSSÈ D'EGIPTE. — V. MAIMÒNIDES.
MOSSETO, Ademar de. II: LXXXIV.
Motets, llibre de. II: 220.
Moya. II: 261, 262.
MOISÈS. II: 59, 169, 294, 336.
MUGELLO, Dino. II: 237.
MULET, Guillem. II: 382.
MUNIA, frare. II: 260.
MUNIONIS. — V. MUNYOZ.
Münster. I: XXI.—II: XIV.
MÜNSTER, Jeroni. II: 329.
MUNTAGUT, Berenguer de, lloctinent del governador de Mallorca. I: 382.
MUNTANER, Joan. I: 97, 99.
MUNTANER, Macari. I: 105.
MUNTANER, Ramon. I: XIX, XXX, 46, 55, 74, 77-79, 97, 99, 102, 105, 115. — II: XV, XXIII, XXVIII, XXIX, LXX.—V. *Crònica*, *Sermó del passatje de Sardenya*.
Muntaragó. I: 16, 22.
MUNTESA, mestre de. I: 181.
MUNTESA, orde de. II: CXI, 34, 39, 61.
MUNTREYAL. — V. MONTREAL.
MUNTS, duch de. II: 297.
MUNYOZ, Alfons, jutge de la cort d'Alfons III. I: 93.
MUNYOÇ, Ferrando, cambrer de l'infant Joan. I: 274.
MUR, Dalmau de, bisbe de Girona y arquebisbe de Tarragona y Saragoça. II: CVI.
MUR, Ramon de, batlle general d'Aragó I: 431, 432.
Múrcia. I: 14, 83. — II: CVII, 10, 190.
MURELL, Domingo de, notari de Lleyda. I: 87.
Muriveteris. — V. Murvedre.
Murvedre. I: 156, 181, 208, 209, 264. — II: XLVIII, LXIX, 149, 231, 369. — *Convent de Sant Esperit*. II: XLVIII, 369.
MURO. — V. MUR.
Musa, La. I: 308, 309.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

MUT, Vicens. I: 5, 10.

Nabal. I: 405, 412.
NABAS, Guillem. I: 82.
NABINAE, Bernat. II: 76.
NAÇAM, Rabí. II: 58.
NADAL, Bernat. I: 82.
NADAL, Ferrer. I: 100.
NADAL, Joan, O. P. II: XCVI.
NAFUCI, Issaach, mestre d'estrelabis. I: 287. — II: 128, 144, 145, 149, 150, 167, 251.
NAFUCI, Jucef. II: 145.
NAMUR, Colí de, argenter. II: 103.
NAPOLEÓ, Landulf. I: 38.
Nàpols. I: XXIV, 64, 206, 381.— II: XXX, XXXII, XLVII, LXX, XCII, XCIV, 38, 181, 252.
NARANJO, Chil. II: 290.
Narbona. I: 364. — II: LXXXV, XCIII, 15, 16, 109, 204, 227.
NARBONA, Pere de, bisbe d'Urgell. I: 134.
NARENGIS, Andreu de. I:48.
NASCI, Salamies.—V. SALAMIES NASCI.
NATHALIS. — V. NADAL.
Navarra. I: 90, 174, 176, 245, 264, 363. — II: XXXVIII, 151, 186, 297, 279, 322.
NAVARRA, Jaume. II: 379.
NAVARRA, Mateu de. I: 82.
NAVARRE, Gil de. II: LXVI, CXIV.
NAVARRO, Miquel, prevere. II: 155.
NAVARRO, Pere, jurisperit de Tolosa. I: 233.
NAYA, Pascàs de. I: 436.
NAYA, Pedro la. II: 70.
NAZARET, monestir de. I: 425.
Neapolis. — V. Nápols.
NEAPOLIONO, Landulfo. — V. NAPOLEÓ.
NEGRE, Antoni. I. 399.
NEGRE, Guillem. I. 299.
Negrepont. I: 47, 74, 77.
Neopatria. I: 96, 172, 173, 286. — II: XXXIV, XXXVI, LIII.
NEOPATRIA, arquebisbe de. II: 290.
NEREY, Sant. II: 90.
NERÓ. I: 376.
Niça. I: 29, 31, 32, 326.
NICOLAU, bisbe de Turdenòpoli. II: XLII.
NICOLAU, fra, mestre general de la Mercè. II: 334.
NICOLAU, Guillem, rector de Maella. I: XXXI, 288, 361-363. —II: XXVI, XXXVI, CVI.—V. *Epistoles d'Ovidi en romanç.*
NICOLAU, Joan, O. P. II: XCVI.
NICOLAU III. I: 12.
NICOLAU, prior de Santa Coloma de Pamiers. I: 37.
NICOLAU D'OLWER, Lluís. I: 13.
NICOLAU, Sant, bisbe. II: 89.
NICOLAU, Sant, confesor. II: 90.
NICOLAY, Joan. II: 108, 109.
NIFOCI. — V. NAFUCI.
Nigropons. — V. Negrepont.
NIGROTUS, Marcus. — V. MINOTTO.
NIUBÓ *lo llech.* II: 379.
Nocturnal. I: 441.
NOGUERA, fra Jordà de. I: 406.
NOGUERA, Ramon. II: 78, 79.
NOLA, St. Paulí de. I: 390.
NORTHEMBLENCH, Joan de. II: 279.
Noruega. I: 229. — II: XV.
NOSAR, Antoni. I: 361.
Noto. II: 344.
NOVA LUX, monestir de. II: 344.
NOVATI, Francesco. II: XLI, XLII.
NOVELLES. II: 28.
Novelles de Justinià. II: XXX.
NOVILLA, Joan de. II: 279.

OBRADOR, Mateu. I: XVIII, 4, 41.
OCKAM, G. II: 239.
OCTAVIÀ AUGUST. I: 376.
ODOFRED. —V. *Lectura Odofredi super codicem.*
Odorich, llibre de frare. — V. *De mirabilibus terrae Sanctae.*
Offeger. II: 116.
Ofici de les Santes Reliquies. I: 414. — II: XLVIII, LV.
Ofici de Corpore Christi. II: 92.
Ofici de la Verge Maria. I: 354.
Oficier. I: 148, 176, 279. — II: 76, 81, 124, 344.
Oficier santoral. II: XLVIII, LV, 350.
OGIER, gos. II: 327.
OLIBA, Ermengol, ardiaca de Conflent. I: 37, 180.
OLIVÉ, Bernat, doctor en lleis, canonge d'Elna. I: 149.
OLIVELLA, Ferrer d'. I: 265, 266.
OLIVER, Antoni. II: CXIV.
OLIVER, Bernat, bisbe d'Osca, Barcelona yTortosa. II: XXIII, LXXX.—V. *Excitatorium mentis ad Dominum.*
OLIVER, Bernat, clergue. I: 56, 57.
OLIVER, Guillem. I: 249.
OLIVER, Joan, pintor. II: 396.
OLIVER, Ramon d'. I: 146, 172. — II: 28.
OLIVER, Ramon, O. P. II: XCVI.
OLIVERA, Francesch de, cambrer de l'Infant Joan. I: 327.
OLIVERES, Pere d'. I: 41.
OLIVERIIS. — V. OLIVERES.
OLIVES, Bernat d'. II: 233-235.
OLIVET, Arnau. II: CVII.
OLMEDA, Sanxo López d'. I: 87, 88.
OLÓ, Berenguer. II: LXII.
Olot. II: 54.
OLUJA, Gombau d'. I: XXII. — II: LVIII, XCVII. — V. *Commentaria in quatuor libros magistri sententiarum.*
OLZINA, Jaume d'. II: 21.
OLZINA, Pere. II: 338.
OLZINA, Tomàs, ministre dels frares menors. I: 312, 326, 332, 435. — II: LXXXV, LXXXIX, XC, 321, 338.
OLZINELLES, Bernat de, tresorer de Pere III. I: 120, 122, 126-128, 164, 177, 193, 319. — II: 66, 67, 72-74, 79, 90, 94, 97, 98, 101-103, 115, 128, 191, 396.
OLZINELLES, Francesch d'. II: CI.
OLZINELLES, Joan d'. I: 319.
OLLER, Bernat, prior general

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

del Carme. II: XXVIII, LVIII, LXXXIII, LXXXIV.
OLLER, Francesch. II: LXXXIII.
Ollers. I: 6.
Oracions. II: XXV, XLVIII, 231, 347, 373.
ORCHAU, Arnau d'. II: 292.
Ordinacions de la Casa de l'infant Joan. I: 330, 331. — II: XXV.
Ordinacions de la casa reyal, Llibre de. I: 164, 182, 183, 317, 318. — II: XXV, XLVIII, 101, 124, 273, 295.
Ordinari. I: 176. — II: 76.
Ordinari dels sagraments. II: 373.
ORDUENYA, Joan d'. II: LXXXIX
ORENGA, Guillem d'. II: 6.
Orfebreria. I: 70, 71, 72, 133, 142, 173-177, 191, 193, 209-211, 286. — II: 25-29, 36, 39, 40-49, 51, 52, 68-70, 76, 109, 110, 112-117, 164, 199, 200, 208, 288.—V. *Argenters*.
ORFEU, I. 389. — II: XIV, LIV.
Oriola. II: 107, 268.
Ormesta mundi. — V. *Mesta Mundi*.
OROSI, Paulus. — V. PAULUS OROSIUS.
Orta. I: 59.
ORTIÇ, Romeu, ministre dels frares menors. I: 59, 66.
ORTICII. — V. ORTIZ.
ORTIGUES, Galceran. I: 288, 330, 332, 348. — II: 276.
ORTIZ, Domingo, mestre dels infants Joan y Martí. I: 20 5,206. — II: XXXVII.
Osca. I: 10, 106, 166, 290. — II: CII, CVI, CX, 16, 18, 21, 48, 52, 96, 97, 119, 125-127, 132, 244, 258, 268. — V. ESTUDI D'OSCA.
OSCA, fra Pere d'. I: 113.
OSCA, Joan. II: 60.
OSCA, bisbe d'. — V. PÉREZ MUÑOZ, Ferran.
Osce. — V. Osca.
OSTALERS, Joan. I: 277.
OSTIA, cardenal d'. I: 347.
OTEYÇA, Pere López d'. I: 16, 22.
OTGER, Pere. I: 362, 363.
Ottana. I: 334.—II: XXVI, XXXVI, XCVIII, 147, 148.
OTTANA, bisbe de. — V. SIMÓ, Arnau.
OVIDI. I: 350, 361, 362, 381, 445. — II: XII, XXIV, XXVI, XXXVI, XL, LIV, LVI, CVI, 237. — V. *Heroides*, *Metamòrfosis*.
Oxford. — V. Estudi d'Oxford.
Oxonie. — V. Oxford.
OZIBERT, mestre. I: 437.
Ozimo. II: LIII.

PACENSE, Isidor. — V. ISIDOR PACENSE.
Paderborn. II: C.
PADUA, Pere de. II: 238.
PAESA, Pere. I: 437, 438.
PAGÈS, Amadeu. I: 144, 265. — II: 228, 352.
PAGRAN, Sant. II: 90.
PAL, Romeu de. I: 129.
PALACIO. — V. PALAU.
PALACIO, Llop de. II: CVII.
PALACIOLO. — V. PALAÇOL.
PALAÇOL, Guerau de. I: 163.
PALAÇOL, Dalmau de, prior de Roda. II: CXIV.
Palatinat. II: 298.
PALAU, Berenguer de, camarlench. II: 136.
PALAU, Guillem de. I: 130.
PALAU, Pere de, tinent claus de l'arxiu reial. I: 190, 195, 200-202, 206, 207, 235, 293, 295, 320, 350, 363, 366, 393, 395, 396, 411, 413. — II: LV, 327.
PALAU, Pere, mestre d'arpes. — II: XL, 142, 155, 196, 215, 280, 338, 339.
PALERESI. — V. PALLARÈS.
Palerm. I: 399. — II: XLIV, LXXXIX, 336, 403.
Palestina. II: 169.
PALMA, Jaume. II: 68, 70.
Palma de Mallorca. — V. Mallorca.
PALMART, Lambert. I: 372.
PALOMAR, Domingo. I: 307.
PALOMAR, Francesch. II: CVII.
PALOU, Guillem de. I: 223, 224, 228. — II: 146.
PALS, Ramon de. II: 87, 88.
PALLADI. I: 272. — II: XXIV, XXXVI.—V. *Tractat d'Agricultura*.
PALLARÉS, Jaume. I: 284. — II: 222.
Pallariensis. — V. Pallars.
Pallars. I: 87, 89, 102. — II: 11.
PALLARS, Arnau Roger de. I: 102.
PALLARS, Artal de, governador del jutjat de Càller. II: 105.
PALLARS, comtessa de. II: 11.
PALLARS, Roger de, arquebisbe de Palerm. II: LXXXIX.
Pamiers. I: 37.
Pamplona. II: CII, CVI, CIX. — V. MONTERUÇ, Pere de.
PANERS, Ponç de. II: 394.
PANIÇARS, coll de. I: XXXIII.
PANIÇAS, monestir de. II: 233, 235.
Paparius. I: 324, 325. — II: XXV, 204, 205.
Papia. II: CXII.
PAPIAS. I: 301. — II: 32. — V. *Elementarium doctrinae erudimentum*.
Paràboles de Salomó. I: 213.
PARDIELLAS, Joan de. II: CII.
PARDO, fra. I: 120, 121.
PARDO, Gil. II: 184.
PARDO DE LA CASTA, Açnar. I: 316. — II: 232.
PARDO DE LA CASTA, Pere. I: 393-397, 407, 444.
PARELLADA, Berenguer. II: 231.
PARERA, Francesch. II: LXXX.
París. I: XXXI, 34, 113, 147, 171, 196, 197, 222, 238, 239, 250, 283, 311, 312, 321, 342, 352, 355, 358, 378, 379, 396, 406, 407.—II: XIV, XXX, XXXVIII, LI, LII, LVII, LX, LXIX, LXXX, XLVII, LXXXI-XCI, XCIII-XCIX, CI, CIX, CX, 21, 52, 104, 116,

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

147, 148, 162, 178, 179, 181, 182, 198, 206, 228, 252, 253, 259, 278, 302, 309, 311, 313, 321, 327, 329, 352, 375, 377, 384, 388, 398. — V. ESTUDI DE PARÍS.

PARIS. I: 197.

PARIS, Gaston. II: 327.

PARIS, Joan, joglar. I: 179.

Parnàs. II: LIV.

PARROT, Joan. II: CXIV.

PARS DE FRANÇA. II: 369.

Partides. I: XXXIII, 206. 208. — II: XXIV, XXVII.

PASCAS, Pere. II: LXIV.

PASCUAL, P. Eusebi. I: XI, XVIII, 4, 5, 9, 10, 258.

PASQUAL, Aznar. II: 64.

PASSANET, Ricard de. II: XXXI, 4.

PASSEYA, Pere de, arxiver reial. I: 137, 139.

Passions e mort de Jhesu Xrist. II: XLIX, 374.

PASTOR, Jaume, mestre d'escolans. II: CVII.

PASTOR, Jaume, tresorer. II: 347, 350, 362, 368, 369, 372-374.

PASTOR, Miquel. II: 205.

Pàtria. — V. Neopàtria.

PAU, Sant. I: 390, 437. — II: XXIV, XLIX, 89, 95, 200, 236, 365, 386. — V. *Epistoles, Postilla.*

PAU, Francesch de. I: 360.

PAU, Jaume. II: LXX.

PAU, Jeroni. II: LXX.

PAUL, P., mestre de l'Estudi de Medicina de Barcelona. I: 420.

PAULÍ DE NOLA, St.—V. NOLA, Sant Paulí de.

Paulo Europio. — V. PAULUS DIACONUS.

PAULUS II, papa. II: LXVII.

PAULUS DIACONUS. I: 224, 225, 324, 329.

PAULUS OROSIUS. I: 291, 344, 375, 376, 434.—II: XVI, XXIV, XXXV, XLVI, LXXIII.—V. *Mesta Mundi.*

Pavia. I: XXXIII.

PAYA, R. I: 76, 77.

PEDRA, Bernat de. I: 112.

Pedralbes. II: CXV, 186, 224, 330-332.

PEDRALBES, Bonanat. I: 113.

PEDRELL, Felip. II: XXXVII.

Pedrola. II: 37, 364.

PEETGE, P., pintor. II: 85.

PEGUERA, fra Joan, O. M. I: 332. — II: XC.

Peguesques. II: 17.

Peloponès. II: XXXVI.

PELLA Y FORGAS, J. II: 266.

PELLICER. II: 233.

PELLICER, Ferrer. II: 201.

PENA, Arnau de la, il·luminador. II: 118, 156, 163.

Penedès. II: 302.

PENNAFORTI. — V. PENYAFORT.

PENYAFORT, Joan de. II: 239.

PEPIN, rey de França. I: 197.

Peratallada. II: XCII.

PERATALLADA, ROCACIST, Joan de. I: 373. — II: 241.

PERDIGÓ, Guillem. II: CVII, 71.

PERE I *el Catòlich.* I: 310.

PERE I *el Cruel*, rey de Castella. I: 264. — II: 106.

PERE II *el Gran.* I: XXV, 8, 198, 310.—II: XI, 6, 7, 19, 23.

PERE III *el Cerimoniós.* I: XIII, XVI, XIX, XXV, XXVI, XXX, XXXI, XXXII, XXXIII, XXXIV, XXXV, 116-147, 149-169, 172, 206, 208-212, 214-234. 236-240, 242-250, 260-268, 270-278, 281, 284-286, 288-292, 296-298, 300, 303, 304, 309-313, 316-319, 321-324, 328, 329, 333, 335-337, 342, 346, 349, 380, 392, 408, 422, 428, 435. — II: XI, XIII, XV, XVI, XVIII, XX-XXII, XXIV-XXVIII, XXXII-XXXVI, XXXIX, XL, XLIV-XLVI, XLVIII, L, LI, LIV, LV, LIX-LXII, LXVI, LXVIII, LXXIII, LXXIV, LXXX-XCVII, XCIX, CII, CVIII, 56-113, 117-129, 131-139, 142-191, 193-267, 269-382, 316, 395, 398.— II: 105. — *Cobles.* I: 236, 237, 276, 281, 282. — II: L, 211. — *Proposicions de Corts.* I: 221, 392. — II: 266. — *Sirventès.* I: XXXIII, XXXIV, 168. — V. *Crònica, Gestes en vers, Liber gestorum nostrorum, Liber nostrarum cronicarum, Libre de les Proposicions, Ordinacions de la Casa reyal, Resposta.*

PERE, arquebisbe de Saragoça. — V. LÓPEZ DE LUNA, Pere.

PERE, cardenal de Catania. II: 359.

PERE, comte de Ribagorça. I: XXXII, 101, 173. — II: XII, 21, 33-36, 45, 49, 52, 56, 57, 62, 77, 91, 105, 106, 108. — FRA PERE D'ARAGÓ. II: XXV, LXXXV, 213-215, 218, 243, 250, 251, 293. — V. *Profecies de l'infant Pere.*

PERE, comte d'Urgell. I: 289.

PERE, fill de Pere III. II: 201, 203.

PERE, fra, ermità. II: 404.

PERE, infant, fill de Sanxo IV de Castella. I: 114. — II: XII, L.

PERE *l'Hermità.* I: XXVIII.

PERE, monjo de Santes Creus. II: 53.

PERE, Sant. II: 90, 200, 321, 365.

PERE, senyor d'Ayerbe. I: 16, 22.

PEREGRÍ, Bernat. II: LXIV.

PEREGRÍ, Guillem. O. P. II: 19.

PEREÇ. — V. PÉREZ.

PERELLONS, Ponç de, majordom de Joan I. I: 365.

PERELLÓS, Francesch de, camarlench. I: 196, 198. — II: 90, 98, 129, 155, 397.

PERELLÓS, Ramon de, vescomte de Roda. I: 273, 274, 278, 299, 321, 322 342, 343, 354. — II: 220, 311.

PERER, Nicolau, mestre en arts. II: 304.

PERERA, Francesch. II: 206.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Pereta, Francesch. I: 291. — II: 212.
Pérez, Egidi. II: 57, 77.
Pérez, Eximèn, abat de Montaragó. I: 16, 22.
Pérez, Joan. II: 58.
Pérez, Nicolau, degà de Múrcia. II: cvi.
Pérez, Nicolau, mestre en arts. II: lxviii.
Pérez Cabreriza, Domingo. II: cv, cvii.
Pérez Calvillo, Pere, bisbe de Taraçona. I: 215.
Pérez Carroç, Domingo. II: cvii.
Pérez Çabata, Miquel. I: 115, 117, 123. — II: xlv.
Pérez de Corida, Domingo. II: cvii.
Pérez de Fontecha, Lop. II: 62.
Pérez de Guàrdia, Miquel. II: 325.
Pérez de Salanova, Eximèn. II: 8.
Pérez de Tahust, Gil. I: 101.
Pérez de Tella, Pere. II: 184
Pérez de Verdú, Alamany. I: 150, 152, 154.
Pérez del Rey, Miquel. I: 207.
Pérez Ginifreu, Garcia, narrador de gestes. II: 98.
Pérez Munyoz, Ferran, bisbe d'Osca. I: 290.
Perilionis. — V. **Perellós**.
Perinyó, Guillem. I: 262.
Perpinyà. I: 92, 121, 130, 133-135, 138, 141, 142, 146, 149, 150, 154, 156-158, 165, 169, 170-172, 177, 202, 203, 210, 260, 261, 277-284, 299, 309, 321, 322, 327, 328, 362, 374, 384-386, 415, 421, 430, 435, 436. — II: xv, xviii, lv, lxv-lxvii, lxxix, lxxxiv, lxxxvi, xci, xciii, xcv, xcvi, cii, cv, cxiii, 22, 73, 75, 77-81, 84, 88-91, 94, 103, 108-115, 117-120, 143, 151, 152, 174, 179, 185, 192, 205-211, 214, 215, 224, 255, 271, 278, 287, 323, 330, 339, 346, 347, 360, 367, 377, 378, 382, 383, 391, 405. — *Església de Sant Joan*, II: 391. — V. **Estudi de Perpinyà**; Santa Maria de l'Eula.
Perpinyà, Joan de, argenter. II: 165.
Perpinyà, fra Pere de. — V. **Riu**, Pere.
Pertusa. I: 192, 193. — II: 132.
Pertusia, Guillem. II: 27, 33, 49, 53.
Perusa. I: 37. — II: 177.
Petrarca, Francesch. I: 371, 381. — II: xxxvi, xxxix.— V. *Àfrica*.
Petri. — V. **Pérez**.
Petrucho, joglar. I: 80.
Petit de Juleville, L. I: xxxi.
Peus, Bertran de. II: 379.
Peyró, Bernat. II: 72.
Peyró, Bartomeu, mestre en teologia. II: lxxxiv.
Peyteus, cardenal de. II: ciii.
Philosophia catholica. I: 29, 35.
Picany, Blanca, muller de, R. Lull. I: 3, 4.
Picó, Joan del. II: 69.
Piera. I: 163. — II: 340.
Piera, Miquel de. II: cxiv.
Piferrer. P. II: 62.
Pifeto, ministrer. II: 291.
Pijoan, Josep. II: 169.
Pilat. II: 114.
Pinós, Bertran de. I: 188, 206, 262. — II: 146.
Pintor, Antoni. I: 399.
Pintor, Bernat. II: 168.
Pintors.—V. **Archalies**, Ramon d'; **Bardina**, Ferrer; **Baró**, Pere; **Barot**, Berenguer y Guillem; **Bassa**, Berenguer y Ferrer; **Bernat**, Narcís; **Borrassà**, Guillem; **Borrassà**, Lluís; **Bruges**, Joan de; **Brunet**, Pere; **Buselles**, Enrich de; **Burgos**, Esteve; **Calaf**, Berenguer; **Castalls**, Jaume; **Çolivera**, Pere; **Des-Gou**, Antoni; **Des-Perts**, Antoni; **Des-Puig**, Simó; **Des-Torrent**, Ramon; **Dulfa**, Joan; **Esteve**, **Gil**, Joan; **Jordi**; **Jordi**, Francesch; **La Vi**, Guillem de; **Leopart**; **Llorenç**; **Martí**; **Mercer**, Bernat; **Molins**, Francesch; **Oliver**, Joan; **Peetge**, P.; **Peyró**, Antoni; **Pou**, Bernat; **Pou**, Jaume; **Querol**, Ferrer; **Rebolleda**, Andreu; **Saragoça**, Llorenç; **Serra**, Jaume; **Serra**, Joan; **Serra**, Pere; **Solà**, Bartomeu; **Tormo**, Jaco; **Torre**, Andreu; **Valls**, Domingo; **Verjús**, Antoni.
Pisa. II: lxxxix, 30, 251, 293.
Pitança, Tibald, argenter. II: 108, 109.
Pla, Jaume de. I: 50.
Pla, Joan de, tresorer del rey Martí. I: 407.
Plaça. II: 168.
Plaença, Perrot. I: 232.
Planella, Bartomeu, cantaire. II: 17.
Planella, P. de. II: 204, 211.
Planella, Pere de, bisbe de Barcelona. I: 259.
Planella, Ramon. I: 237, 281.
Planes. — V. **Ces-Planes**.
Plano. — V. **Pla**.
Pleyan Condal, Anastasi. II: lxiii.
Plutarc. II: xv, xli, xlii. — V. *Vides paral·leles*.
Poblet, monestir de. I: 73, 120, 121, 128, 136-139, 188, 189, 219, 226, 291, 300, 301, 303, 350, 397, 398, 428, 433, 434, 441, 442. — II: xiv, xxxiv, xlv, l, li, lxxiv, lxxx, lxxxi, lxxxii, civ, cviii, 60-62, 67, 75, 80, 133, 135, 151, 152, 189, 197, 201, 203, 204, 253, 291-293, 296, 356, 357, 364, 365. — *Capella de Sant Antoni*. II: 153, 203. — *Tombes reials*. I: 226-228.—II: 60,

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

61, 62, 75, 103, 104, 133, 135, 150, 151, 152, 153, 201, 291, 292, 296.
PODIO. — V. PUIG.
Podio Ceritano. — V. Puigcerdà.
Podio Certoso. — V. Puigcertós.
Poitiers, concili de. II: XXX.
POITIERS, Pere de. II: 31. — V. *Destructiones*.
POL, Bernat. II: 209.
POLO, frare. II: 341, 342.
POLO, Marco. II: XXIV, 165, 166, 171.
POLONIA, Santa: *Retaule*. II: 184.
POMAR, Pere de. I: 70.
POMARIO. — V. POMAR.
Pompeia. I: X.
POMPEIUS, Trogus. I: 326-328, 334, 338. — II: XLI.
PONÇ. II: 179, 196.
PONÇ, Domingo, ardiaca major de Barcelona. II: LXV, LXVI, CXIV, 314, 362, 363.
PONÇ, fra, abat de Poblet. II: 80.
PONÇ, Guillem. I: 389, 391-393, 395, 399, 400, 403, 404, 406, 407, 412, 423, 428, 429. — II: LIV, LXXIII, XCVII, 293, 349, 350, 355, 359, 365, 372.
PONÇ, Jordi, batxiller en lleis. II: CVII.
PONÇ, Pascàs. I: 81.
PONÇ, Pere, mestre caixaler. II: 91, 92.
PONÇ, Pere, O. M. II: XC.
PONÇ ÇA-CLOTA, fra Francesch. I: XXXI, 305, 306. — II: 45, 70, 86, 90, 261. — V. *Alcorà en català*.
PONCII. — V. PONÇ.
PONT, Berenguer de. — V. DES-PONT.
PONT, Bernat, doctor en lleis. II: 218.
PONT, Bernat de, veguer de Lleyda. I: 24, 83, 87.
PONT, Pere de. I: 365, 369, 393-395, 403. — II: LXXIX, LXXX, 328, 330.
PONTE. — V. PONT.
Pontifical. II: XLVIII, LV, 353.
PONTONS, Joan de. II: CVIII.
Pontum Sorgie. — V. Sorgues.
Populeti. — V. Poblet.
PORCELLA, Maria. II: 404.
PORCELLET, Ambròs, cantor. II: 207, 220.
Porfiri, tractat sobre. II: 236.
Porphirius Isagoge. II: 240.
PORQUET, Bernat. II: CVIII.
PORTA, Andreu. II: LXXXI.
Portaceli, monestir. I: 367. — II: XLVII, 348.
PORTALBERT, Jaquet. II: 278, 279.
PORTELL, P. de, O. P. II: 19.
PORTELLA, Guillem de. II: 118.
Portfangós. II: XXVIII, 403.
PORTUENSE, cardenal. I: 54.
Portugal. I: XXIX, 112, 230, 302. — II: 151, 170.
PORTUGAL, infanta de. II: 170.
POSES. II: 260.
Postilla sobre l'epistola de Sent Pau. II: 386.
Postilla super Danielem. II: 240.
Postilla super epistolam Johannis. II: 241.
Postilla super Matheum. II: 238.
Postille super libros Josue, Judicum. II: 236.
Postilles. — V. LIRA, Nicolau.
Postilles, Les. — V. BERTRAN DE LA TOUR.
POU, Bernat de, pintor. I: 61.
POU, Bernat de. I: 148.
POU, Egidi, il·luminador. I: 10.
POU, Jaume de, pintor. II: 396.
POU, Pere de. II: 271.
POYOL, Bernat. II: LXXXIV.
Practica medicinae. II: 241.
Prada. II: 276.
PRADER, Vidal. II: 124, 125.
Prades. I: 173. II: 49, 51, 62, 91, 108.
PRADES, Jaume de, almirall de Sicília. I: 399. — II: 359.
PRADES, Joan de. II: CVIII.
PRADES, Lluis, bisbe de Tortosa y Mallorca. II: CXII.
PRADES, Simon de. II: CVIII.
Praga. II: LVII.
Pratis. — V. Prats.
Prats. I: 59.
PREDELLI, G. I: 77.
PREDICADORS, frares. I: XXVII, 50, 51, 56, 58, 69, 130, 140, 178, 179, 181, 202, 259, 261, 277, 288, 312, 321-323, 329, 333, 334, 347, 359, 364, 369, 371, 374, 379, 401, 437. — II: XXVII, XXXVII, XLII, LVII, LXIII, LXX, XCII-CXIV, 9, 11, 16, 21, 38, 181, 198, 259, 264, 275, 285, 298, 306, 309, 312, 313, 316, 398.
PREDICATORES. — V. PREDICADORS.
PREMONSTRATESOS. I: 56.
PRESLES, Raoul de. I: 308, 309. — II: XXIV. — V. *Compendi moral de la cosa pública; Musa, La*.
PRESTE JOAN. I: 365. — II: XVI.
PRIAM. I: 197.
PRIGNANI, Bartomeu. — V. URBÀ VI.
Prima secunde fratris Thome. II: 7.
PRIMAT, monjo de S. Denís. I: 197.
PRISCIÀ. II: 121, 241. — V. *Glose Prisciani*.
PRIVAT. II: CII.
PROBOHOMINE. — V. PROHOMEN.
PROCIDA, Olf de. I: 223, 251, 257, 258.
PROCIDA, Tomàs de. I: 64. — II: 38.
PROCIDA, Joan de. II: CVIII.
PROCIDA, Gilabert de. I: 443.
Profecia de Fr. Eximeniç. I: 372.
Profecies. — V. *Libre de Profecies de Pere Alerig*; LENA, Pere.
Profecies de l'infant Pere. II: XXV, 218.
Profecies de Merli. II: 327.
PROHOMEN, Francesch de. I: 137.
PROHOMEN, Joan de. I: 57, 60-62. — II: XXVII, XXVIII.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

PRÒSPER. II: 238.
Proposicions del rey Pere. — V. *Libre de les proposicions.*
Provença. II: XXXVIII, XXXIX, 19, 20, 313.
Proverbis. — V. *Libre de Proverbis.*
PROXIDA. — V. PROCIDA.
Pruça. II: 108.
Prudentia catholicorum scolarum. I: 35.
PRUSIA, Joan de, mestre en arts. II: LXV.
Psalterio. — V. *Salliri.*
Psalteriumlaudatorium. II: XLIX, 373.
Puggio fidei adversus mauros et judeos. I: 333, 334. — II: LVI.
PUIG, Bartomeu de. I: 116, 165. — II: 62, 80.
PUIG, Francesch de, escrivà de l'infant Joan. I: 182.
PUIG, Guillem Bernat. II: XC.
PUIG, Jaume. II: 19.
PUIG, Miquel de. II: 303.
PUIG, Ramon. II: 174.
PUIG, Vidal de, mimus de Pere III. I: 116.
Puig de Santa Maria. I: 429, 430. — II: 192.
Puigcerdà. I: 133, 135. — II: CXII, 406, 407.
PUIGCERDÀ, fra Simon de. I: 65-67.
PUIGGARÍ, Joseph. II: 74, 118, 311.
PUJADA, Francesch. II: LXXXVII, 347.
PUJADA, G. II: 344, 345.
PUJADA, Guillem. I: 395, 396.
PUJADA, Nicolau. II: 335, 336, 344, 345, 402.
PUJOL, Joan. II: CXIV, 314.
PUJOL, March. I: 366. — II: 220, 314.
PUJOL, P. II: 348.
PUJOLET. II: 327.
PULCROVICINO. — V. BELVEY.
Purgatori de Sant Patrici, llibre del. I: 343. — II: XXIV.
Puteus. — V. Pou.
QUADRADO, J. M. I: XVI.
Quadrant. II: 228, 324.
QUENT, Tomàs de. II: 279.
QUERALT, Balaguer de, paher de Lleyda. I: 82, 86.
QUERALT, Beatriu de. I: 314.
QUERALT, Dalmau de. II: 61.
QUERALT, Guerau de. I: XXXIII, 251-254, 289, 314, 338. — II: XXII, XXVII, XL.
QUERALT, Pere de. I: 106. — II: LXXI.
QUERALT, P. I: 438.—II: XLIX, 370.
QUEROL, Ferrer, pintor. II: 86, 87.
QUEROL, Ramon. II: LXV.
Questiones de libris et litteris vel singulis causis Quaroli. II: 240.
Questions sobre teologia. II: 235.
QUILS, Nicolau. II: LII, LXIX, LXX, XC, 375.
QUILS, Pere de, O. P. II: XCVII, 198.
QUILLIÇ. — V. QUILS.
QUINTA VAYL, Orrigo de. II: 23.
QUINTANA, Antoni, mestre de l'Estudi de Medicina de Barcelona. I: 420.
Quinto. II: 121.
QUIRINO, Giovanni. I: 47, 74, 78.
Qum in ante expositis libris. II: 241.
Quolibet Gotardi. II: 239.

Rabi Moyses de Egipte, — V. Maimonides.
RADA, Mateu de. II: 347.
RAGUA, García de la, batxiller en decrets. I: 444.
RAJADEL, Berenguer de. II: CXIV.
RAJADELL, Guillem de. II: 321.
RAJADELL, Pere de. II: 345.
RAJNA, Pius. II: XIII, XIV, XXII, XXXIX, LIV, LVII.
RAMAR OHEM, mestre astròleg. II: 333.
RAMON, abat de Ripoll, bisbe d'Elna. I: 415.
RAMON, Bernat, procurador reial al Rosselló. I: 133.
RAMON, fra Jaume, inquisidor de Mallorca y Rosselló. I: 322, 347, 375. — II: XCV.
RAMON, mestre, escrivà de lletra rodona. I: 317.
RAMON, Pere, doctor en decrets. II: LXIV, 159.
RAMON BERENGUER, fill de Jaume II. II: XII, 33-36, 44, 46-49, 51, 62, 105, 110.
RAMON BERENGUER II, *Cap d'Estopa: Tomba de.* II: 282, 283.
RAMON BERENGUER IV. I: 226.
RAMON DE PENYAFORT, Sant. I: XXVII, 69, 70. — II: 239.
RAMON NONAT, Sant. I: 180.
RAMONA, filla de Sanxa el merino. II: 16.
RAMOS Y COBOS, M. II: 283.
Raonament fet entre Scipio e Anibal. I: 371.
RASEDOR, Francesch. II: 205.
RAVISÓ, Pere de, mestre de gramàtica y lògica. I: 260, 261.
RAYNALDO, Nicholau de. I: 48.
RAYNOUARD. II: LXXIII.
RAZI, metge. II: 235.
REBOLLEDA, Andreu, pintor. II: 396.
Reductorium moralis. II: 236, 237, 238.
REENÇO, Pere de. II: 206.
Regimen sanitatis. II: XXIX.
Regiment d'Aristòtil. I: 205. — II: XXIV.
Regiment de Princeps. I: 288, 372.
Regiment de la cosa pública. I: 388. — II: XLIX, 400, 401.
Regiment Reyal. II: XLIX.
Regles de trobar de Jofre de Foixà. II: LXXIII.
REGRANDI, Joan, O. M. II: XCVII.
REGUL, March Atili. I: 376, 391. — II: LIV.
REICHERT, P. II: LVII, XCII.
Reims. I: 444, 445.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

REJADELL. — V. RAJADELL.
RELAT, Berenguer de, tresorer de la reina Elionor. I: 182, 183, 199. — II: LXXXVI, LXXXVII, LXXXIX, XC, XCVII, 76, 92, 93, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 124-126, 137-139, 154, 156, 157, 159-164, 168, 171, 174, 176, 216, 222, 282.
Rems. — V. Reims.
REMAUR. — V. RAMAR.
RENARD, Renardes, Arnau, O. M. II: XC.
RENARDI. — V. RAMAR.
RENSON, Pere de, mestre en arts. II: LXV.
Repertorium Biblie. I: 209.
REQUESENS, Guerau. II: LXI, CXII.
Residium dels Evangelis. I: 341.
Responsers. I: 341. — II: 344.
Resposta feta per Pere III. I: 251-254.
Retaules. II: 134. — V. BASSA, Ferrer; BRUGES, Joan de; DES-PERTS, Antoni; DES-TORRENTS, Ramon; ESTEVE; Flandes; Sant Llorenç; SARAGOÇA, Llorenç; SERRA, Pere; VALLS, Domingo. *D'argent*, 109, 110, 164, 193, 195.
RETEGNO, Bonmatheo de, jurisperit venecià. I: 48.
Retorica. — V. *Bahall Tanafim*.
REUS, Guillem. II: 379.
REXAC, Antoni de. II: 182.
REXAC, Arnau de, ardiaca de Xàtiva. II: 4.
REXAC, Dalmau de, O. M. I: 270 312. — II: XC, XCI.
REXAC, Guillem Pere de, O. M. II: 182.
REYAL, monestir de la. I: 418. — II: LXVII, 271, 286, 292.
REYS, Baruhi de, escrivà de lletra rodona. II: 161.
Reys, llibre dels. II: 267, 268.
RIARIA, Berenguer de. II: 12.
RIBA, fra Pere. II: LI, 406, 407.
Ribagorça. I: 102, 173. — II: LXI, 21, 45, 49, 62, 77, 91, 108.
RIBERA, P. Manuel Marian. I: IX, 303. — II: LI.
RIBERA, Pere. II: 255.
RIBES, fra Bernat de. I: 440.
RIBES, Vicents de, prior de Montserrat. II: 233, 235, 242, 329, 390.
RIBESALTES, Joan de. II: 360, 361.
RIBEYRA, Borau de la, camarlench del rey de França. I: 316, 319.
RIBOT, Felip, prior de Catalunya. II: 300.
RICARD II, rey d'Anglaterra. II: 279, 297.
RICARDA, muller de Bernat de Montreial. II: 17.
RICART, Antoni, mestre de l'Estudi de Medicina de Barcelona. I: 420.
RICHUS DE GARCINO, Joan, notari. I: 37.
RIERA, Antoni. II: CXV.
RIERA, Damià de. II: CIII, CVIII.
RIERA, Guillem de. II: XXXI.
RIERA, Jaume de. II: XXXI.
RIGA, Pere de. II: 241. — V. *Aurora*.
RIGAU, fra Pere. I: 322, 323. — II: XCVIII.
RIMOTH, Astruch. II: 246.
Rin. II: 297.
RINER, Francesch de. I: 98.— II: CVIII, 28.
RINER, Joan de, mestre en arts. I: 98. — II: LXVIII, CVIII.
RIPOLL, canonge. I: XI.
Ripoll, monestir de. I: 135, 185, 186, 212, 214. — II: XXXI, XXXIV, XXXVII, LI, 99, 155, 233-239, 241.
RIPOLL, Guillem. II: LXXXI.
Rippacurcia. — V. Ribagorça.
Ripullo. — V. Ripoll.
RIQUER, Bertran. II: 23.
RISSO, Jaume, notari. I: 306.
RIU, Pere, O. C. II: LXXXIV.
RIUS, P. de, trobador. II: 222.
RIUS, Pere de, boteller de Joan I. I: 338.
RIUSECH, Jaume de. II: 7.
RIUSECH, Joan de. II: 182.
RIUSECH, Ramon de. II: 7, 193.
ROBERT, Guillem, escuder. I: 187.
ROBERT DE NÀPOLS. I: XXII, 67, 80. — II: 38.
ROBOAM. II: 267.
ROCA, Bernat, mestre d'obres. II: 148, 149.
ROCA, Josep M. II: XLVI, 357.
ROCABERTÍ, fra Guerau de. I: 180.
ROCABERTÍ, Felip Dalmau, vescomte de. I: XXXII, 287.
ROCABRUNA, Francesch de. I: 180.
ROCAFORT. II: 218.
ROCAFORT, Guillem, O. M. II: XCI.
ROCACIST, fra Joan de. — V. PERATALLADA, Joan de.
RODA, Esteve de, jurisperit de Lleyda. I: 98.
RODA, Guillem de. I: 87.
Roda, monestir. I: 366. — II: CXIV, 356, 357, 365.
RODA, Ramon de. I: 82.
RODA, vescomte de. — V. PERELLÓS, Ramon de.
RODERA, Bernat. I: 82.
RODERICI. — V. ROIÇ.
Rodes. I: 326-328, 335, 340, 341, 366, 367, 386. — II: XXXVI, XLI, XLII, 185.
RODES, vescomte de. II: 186.
RODRIGUEZ, Joan. II: 70.
RODRÍGUEZ, Pere, canonge. II: 199, 200.
RODULF, emperador. II: LIX.
ROGER, Joan, estudiant a Tolosa. II: CVIII, 227.
ROGIER, Joan, xantre de l'infant Joan. II: 220.
RÖHRICHT, R. I: 273. — II: 169.
ROIÇ. I: XXXI.
ROIÇ DE CORELLA, fra Joan. I: 378, 379. — II: XCVII.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ROIG, Bernat. I: 82.
ROIG, fra Bernat. II: XCI, 330.
ROIG, Jaume. I: 163, 164. — II: 79.
ROIG, R. II: LX.
ROLF, mestre, metge anglès. II: XXXII.
Roma. I: 92, 147, 151, 180, 181, 197, 202, 203, 359, 376, 386, 391, 400, 412. — II: XIV, XXXVII, XXXIX, XLI, LVI, LVIII, LXXXIV, XCII, XCVII, 54, 214, 218, 243, 369, 384.
ROMÀ, Egidi.—COLONNE, Guido.
ROMA, Francesch de, doctor en lleis. I: 161, 234.
ROMA, Joan de. II: 244.
Roman de Melusine. II: 221.
Romanç de Girat. II: XLV.
Romanç del comte de Barcelona. I: 207. — II: XXV.
Romania. I: 45-47, 77, 96, 326.
ROMANIA, Blanca de. I: 106, 107.
ROMERIUS, frater. — V. ORTIÇ, Romeu.
ROMEU, Joan, O. P. II: XLIX, XCVII, CVIII, 313.
ROMEU, Nicolau. II: XCI.
Roncesvalls. II: 186, 195.
ROS, Guillem. I: 410.
ROS, P., relligador. II: 161.
ROSE, V. II: 215.
Roses. I: 135. — II: 443.
ROSSELL, fra Gabriel. I: 404. — II: XLV.
ROSSELL, Nicolau, O. P., cardenal d'Aragó. I: XIX, XXVII, 180, 181. — II: XCVII.
ROSSELL, Romeu, O. P. II: XCVIII.
Rosselló. I: 57, 131-135, 146, 150, 151, 156, 177, 260, 261, 277, 310, 319, 321-323, 374, 375, 377, 439. — II: XXVI, XXXIV, XXXVIII, XCV, 88, 108, 143, 151, 183, 205, 208, 271, 276, 286, 287, 295, 305, 320, 330, 332, 337, 346, 349, 350, 352, 360, 367, 368, 377, 378, 386, 387, 405.
ROSSELLÓ, Bernat de. I: 4.
ROSSELLÓ, Jeroni. I: 4.
Rosselló, governador del. — V. ÇA-GARRIGA, Ramon.
ROSSILIONIS. — V. ROSSELLÓ.
ROSSILLON, fra. — V. *Libre que fe fra Rossillon*.
Rotensis. — V. Rodes.
ROTLAN, Miquel. I: 4.
Rotllos de la Thora. — V. *Thora*.
ROVENACH, Roger de, lloctinent de Mallorca. I: 115.
ROVIRA, Pere. II: LXXXV, 149.
ROY, Llorenç lo. II: 93.
ROYS, Francesch. I: 142, 143.
RUBEUS URSINUS, Mateu, cardenal. I: 38.
RUBÍ, Guillem, rector de la capella del castell de Perpinyà. I: 138.
RUBIÓ Y LLUCH, A. I: XXXVII. 46, 104, 130, 201, 287, 321, 327, 386. — II: LV, LXXV, 58, 60, 263, 290.
RUBIÓ, Guillem. I: XXVIII. —II: LVIII.
RUBIÓ, Jordi. I: XIII. — II: XIV, LXXIV, 386.
RUESCA, Pere de, prior de Salvatierra. I: 406.
RUFÍ. II: XXIV, XXVII, LV. — V. *De vitis patrum*.
RULL, Bernat. II: 303, 304.
Russia. I: 382.

SA, Pere. I: 73.
Sabadell. II: CIX.
SABATER, Arnau. I: 82.
SABBADINI, R. I: 338.
SABINA, Cardenal de. — V. SORTENACO.
SABORIT, G., jutge de Messina. I: 74.
SABUNDE, Ramon de. II: XXVII, LVIII.
SACALM, Pere, doctor en lleis. I: 403.
SACOSTA. — V. ÇA-COSTA.
Sacra pagina, llibre de. II: 200.
SADA, Egidi de. I: 215.—II: 248.
Sadava. II: 37, 38.
SADOCH, Samuel. II: 294.
SAGARRA, Bartomeu. II: CVIII, CX.
SAGARRA, Berenguer. II: 148, 267.
SAGARRA, Ferran de. I: 192. — II: 380.
SAGARRIGA. — V. ÇA-GARRIGA.
Saint-Denis, monestir de. I: XXXIII, 197.
Saint-Gaudens. II: 370.
SALA, Guillem. I: 82.
SALA, Jaume. I: 441.
SALAMIES NASCI. II: 232.
SALAMÓ, Mahir, relligador. II: 174.
SALAMÓ, mestre. I: XXXI. — II: 142, 143.
Salardú. II: 95.
SALAVERT, Clement de. I: 91, 93, 113, 114. — II: 29.
SALAVIRIDI. — V. SALAVERT.
SALBRI, G., comte de. II: 279.
SALCELLS, Astruch. II: 82.
SALCELLS, Bonjudey. II: 82.
SALDES, Ambròs de. II: XI, 218.
SALINES, P. de. II: 69.
SALMONA, P. J. II: LXII.
Salms.—V. *Exposició dels Salms penitencials; Saltiri; Virtut de los Salmos*.
SALOMÓ. I: 439. — II: 39, 267. — V. *Paràboles de Salomó*.
Salona. — I: 97, 286.
SALONA, comte de.—V. ARAGÓ, Lluís de.
Saltiri. I: 27, 60, 61, 154, 217, 218, 440, 445. — II: XII, XLVIII, 26, 49, 73, 76, 90, 93, 116, 117, 124, 126, 156, 159, 231, 236, 326, 362, 390.
Saltiri glosat. I: 62.
SALUSTI. II: LVI.
SALUTATI, Colluccio. II: XXXVI, XLI.
SALVADOR, Sant. II: 66.
SALVADOR, Simó. II: CIX, 328.
Salvatierra. I: 405, 406. — II: 364.
SALLENT, Antoni, batifuller. II: 397.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

SALLENT, Eymerich, donzell. II: CIX.
SALLENT, Eymerich, estudiant. II: CIX.
SAMSÓ. II: 104.
SAMSON, Samuel, corredor de llibres. II: 176.
SAMUEL, argenter. II: 190.
SAMUEL, profeta. II: 268.
SAMUEL, Caracosa. II: 346.
SANÇ, arquebisbe de Tarragona. — V. LÓPEZ DE AYERBE.
SANÇ, Ramon. II: 205.
SANÇ, rey de Mallorca. II: L.
SANÇ IV, rey de Castella. II: 3, 4, 22.
SANÇ DE VALDECONCEJOS, Pascàs. II: LXVIII.
SANÇ DE BARUTELL, Joan. I: XI.
SANCHEZ, Joan. I: 94. — II: CIX.
SANCHEZ CERDAN, Pedro. I: 334.
SANCHEZ DE CALATAYUT, Pere. II: 374.
SANCHEZ DE GUERO, Llop, cambrer de l'Infant Joan. I: 330.
SANCHEZ DE RIBAVELLOSA, Eximen, batxiller en decrets. II: 184, 185.
SANCHEZ GAMIR, Pere. II: 256.
SANCHEZ IRIAT, Garcia. II: CIX.
SANCHEZ, Eximèn. II: 135.
SANCHEZ, Jaume, escultor. II: 190.
SANCHEZ DE RIBAVELLOSA, Eximèn. II: CXV.
SANCHIS CIVERA. J. II: 102.
SANCCII. — V. SÀNCHEZ.
SANCCIO. — V. SANÇ y SANXO.
SANCIZA, Bernat de. II: 236.
San Juan de los Reyes. I: 67.
Sanctarum Crucum. — V. Santes Creus.
Sancti Cucuphati Vallensis. — V. Sant Cugat del Vallès.
Sancti Pauli de Maritima. — V. Sant Pol de Maresma.
SANCTO AMANTIO. — V. SANT AMANÇ.
SANCTO CLEMENTE. — V. SANT CLIMENT.
SANCTO FELICIO. — V. SANT FELIU.
SANCTO MARTINO. — V. SANT MARTÍ.
SANPERE Y MIQUEL, S. I: 282, 357, 378, 385. — II: 311, 323.
SANT AMANÇ, Pere de. I: 259.
Sant Atanasi, monestir. I: 45.
Sant Bertran, bisbat. II: 370.
Sant Boy. I: 199, 363. — II: 142.
Sant Cugat del Vallès, monestir. I: 207, 208, 263, 265, 375, 377, 424. — II: LXVII, XCI, CX, CXIV, 21, 224, 285.
SANT FELIU, Bonanat de. II: 231.
SANT FELIU, Simó de. I: 33, 87.
Sant Feliu de Guíxols. I: 12.
Sant Feliu del Llobregat. I: 287. — II: 170, 222-226, 347.
Sant Gil. I: 386.
Sant Graal, llibre del. II: 69.
Sant Jaume de Galicia. II: CIX.
Sant Jeroni, monestir de. I: 367.
Sant Joan de la Penya, monestir de. I: 405, 406. — II: CIV.
Sant Joan de les Abadesses. II: CIII.
SANT JUST, G. II: 104.
Sant Just de Vallcabrera, col·legiata. II: 370.
Sant Llorenç, retaule, a Santa Coloma de Queralt. II: 189.
Sant Marcial, col·legi de Tolosa. II: CII.
SANT MARTÍ, Guillem de. I: 82.
SANT MARTÍ, Nadal. I: 82.
SANT MARTÍ, Ramon de. I: 82.
Sant Martí de Valldossera. II: 101, 125.
Sant Mateu. I: 221, 340. — II: CV, 175, 238, 298.
Sant Miquel de Liria, monestir de. I: 367.
SANT PASTOR, Pere Joan de. II: CIX.
Sant Pere de Camprodon. II: CXIII.
Sant Pere Pescador. I: 378.
Sant Pol. II: 348.
Sant Pol del Maresma. I: 340, 341.
SANT POL, Garcia de. II: LXVII.
SANT ROMÀ, Bernat de, abat de Roda. II: LXXXI, LXXXII, 356, 357.
Sant Sepulcre. II: XVI, 330, 341, 342.
Sant Urbà, monestir. II: 231.
Sant Vicens dels Horts. II: 11.
Sant Vicens de Torelló. II: 242.
SANT VÍCTOR, Huch de. II: XII, 31.
Sant Victorià, monestir de. I: 240, 241, 245, 406. — II: XXXIV, XXXV.
SANCTA. — V. Santa.
SANTA COLOMA, Guillem de. II: 34.
Santa Coloma de Queralt. II: 189, 370. — *Retaule de Sant Llorenç*. II: 189.
SANTA CREU, Acenari de. II: 126.
Santa Cristina, monestir. II: 21.
SANTA EULÀLIA, Bernat de. I: 58.
Santa Fe, monestir de. II: 303.
Santa Margarida. — V. *Libre de*.
Santa Maria del Bosch, monestir. II: 164.
Santa Maria de l'Eula, monestir. II: 377, 378, 383.
Santa Maria de Montflorit. II: 334.
Santa Maria Sardenay, monestir. II: 169.
SANTA PACE. — V. SANTAPAU.
SANTAPAU, Huch de, camarlench de Pere III. I: 290, 298, 335.
SANTAPAU, Huguet de, camarlench de l'Infant Martí. II: 327.
SANTA POLÒNIA. II: 184.
SANTA SUSANNA. II: 171.
SANTCLIMENT, Arnau de. I: 82.
SANTCLIMENT, Francesch de. II: 258, 333.
SANTCLIMENT, Nicolau. I: 59.
SANT CLIMENT, Pere de. I: 213. — II: CIX, CXV, 258.
Santes Creus, monestir de. I: 279, 303, 417. — II: LXXXI,

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

6, 7, 23, 28-32, 53, 81, 103, 356. — *Altar de Sant Andreu.* II: 7. — *Sepulcres.* II: 6, 7, 23.
SANTES CREUS, abat de. — V. MATARÓ, Arnau.
Santoral. I: 148, 316, 341.
SANXA, muller de B. Ferni. II: 96.
SANXA EL MERINO. II: 55.
SANXO. — V. SANÇ.
SANXO, escuder de Joan I. II: 157.
SANXO, Joan. II: 390.
SANXO DE MUR, O. P. II: 19.
SANXO, Ramon. II: 394.
SAPLANA. — V. ÇA-PLANA.
Saragoça. I: 14, 16, 22-25, 27, 38, 55-57, 60-62, 79, 87, 90, 91, 101, 112, 118, 120, 123, 126, 131, 136, 149-153, 159, 160, 180-184, 187, 215, 216, 221, 238-240, 262, 263, 269, 273, 274, 288-292, 296-300, 307-309, 334, 335, 337-340, 352-354, 362, 364-366, 368-371, 387, 390, 391, 393-416, 426, 433, 434. — II: XV, XXVIII, LII, LV, LXXIX, LXXXII, LXXXVI, XCIII, XCIV, XCVI, XCIX, C, CIII-CV, CVII, CVIII, CXI, CXIII, CXIV, 8, 9, 11, 16-19, 21, 22, 24, 37, 38, 56-58, 61, 75, 84, 98, 118-120, 123, 125, 126, 128, 129, 132-134, 146-148, 155, 156, 163, 183, 184, 188, 190, 191, 195-198, 226, 229, 231, 232, 234, 242-244, 246, 248-250, 257, 277, 290, 291, 294, 303, 307, 308, 309, 315, 322-326, 328, 346, 349, 350, 352-355, 368, 376, 380, 381, 396, 398.
SARAGOÇA, Llorenç de, pintor. I: 213. — II: 154, 166, 167, 184. — *Retaules de Sant Nicolau y Santa Catarina.* I: 213. — *Id. de Santa Polonia.* II: 184.
Sarampió. II: 247.
Sarasin. II: 50.
Sardenay, Santa María. — V. Santa María Sardenay.
Sardenya. I: XXIII, XXXIII, 41, 52, 80, 81, 94, 96, 99, 104, 131, 133, 150, 168, 177, 264, 310, 319, 375. — II: XVI, XX, XXVI, XXIX, XXXIV, LXXXVII, XCV, 18, 19, 105, 108, 129, 148, 155, 234, 280, 295, 316, 320, 332, 333, 337, 352, 360, 367, 386, 400.
Sardinia. — V. Sardenya.
Sarinyena. II: CIV.
SARRIÀ, Bernat de, almirall de Jaume II. I: 48, 75. — II: 393.
SARRIÀ, Bertran de. II: 8.
SARRIANO. — V. SARRIÀ.
SARTA, Berenguer. I: 398, 409, 412, 424.
SARTEDOL, Arnau, bisbe del Marroc. II: 398.
SASTRE, Bonanat. II: 158.
SAURINA, muller de B. de Bonany. I: 235.
SAVARRESI, Ramon de. II: 100.
SAVOYA, comte de. II: 279.
SAVOYA, comtessa de. II: 279.
SAYDELLA, A. II: 197.
SAYOL, Ferrer, protonotari de la reina Elionor. I: XXXI, 171, 187, 194, 214, 254, 272. — II: XXXVI, XL.
SAYOLLI. — V. SAYOL.
SCALA. — V. ESCALA.
SCALER. — V. ESCALER.
SCHIFF, Mario. I: 256, 272, 326, 340.
SCORNA. — V. ESCORNA.
SCOT, Joan. I: 101. — II: LVI, 237, 238.
SCRIBE. — V. ESCRIVÀ.
Scripta super summas magistri Johannis Scoti. I: 101.
SE..., Pere de, prepòsit de Sabadell. II: CIX.
SEBRA, Bernat de, prohom de Lleyda. I: 82.
SEBRA, fra Bernat de, professor de l'Estudi de Lleyda. I: 313. — II: LXIV.
SEBRANO. — V. SEBRA.
Secret de Secrets. I: 272. — II: XXIV, XXIX.
Secretum secretorum. — V. *Secret de Secrets.*
Secrets d'Aristòtil. — V. *Secret de Secrets.*
Secundus Alexandris. II: 7.
SEDACER, fra Guillem, alquimiaire. I: 299. — II: 265. — V. *Summa Sedacina.*
SEGARRA, Berenguer. I: 234.
SEGARRA, Guillem, O. P. II: XCVIII.
Segorb. I: 307. — II: XCIX, 402.
Segre. II: 64.
SEGRIÀ, Pere de. I: 82.
SEGRIANO. — V. SEGRIÀ.
SEGUÍ, Jaume, capellà del rey Martí. I: 406, 418.
SEGUÍ, P. II: 390.
SEGURA. II: 189.
SELVA, fra Pere, sotsprior de Montserrat. I: 377, 378.
SELVATGE, Guillem, il·luminador. II: 268.
Sena, ciutat. II: 369.
SENAN, Joan. II: CIX.
SÉNECA. I: 371, 426, 433, 436. — II: XX, XXVII, XXXVI, XLIV, XLVI, LII, LIII, 380. — V. *De Providentia; Taula per alfabet.*
Sentències. II: LXXX, LXXXI, LXXXIV, LXXXVI, LXXXVIII, XC, XCII, XCIV-XCVI, XCVII, XCIX.
SENTMENAT, F. de. II: CX.
SENYER, fra Jaume, I: 312. — II: XCI.
Sermó del passatge de Sardenya, d'En Muntaner. II: XXIX.
Sermones. II: 239, 240, 241.
Sermones de sanctis de B. Peyró. II: LXXXIV.
Sermones dominicales et santorales. II: 238.
Sermones Innocentii Papae III.
Sermons recollits per Pere III, Libre de II: XXV, 397.
SERRA, Guillem, cambrer major de Jaume II. II: 57.
SERRA, Guillem, escrivà de ració. II: 174.
SERRA, Joan, pintor. II: 397.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Serra, Jaume, pintor. II: 397.
Serra, Pere, cardenal de Catània. I: 399, 400. — II: xxvi.
Serra, P., obrer de Santa Maria del Mar. II: 217.
Serra, Pere, pintor. II: 397.
Serra y Postius, J. II: 329.
Serrano y Morales, Enrich. I: 272.
Serrià, Ramon de. II: 214.
Senyer, Pere. II: 244.
Sescomes. — V. **Ces-Comes**.
Sesplanes. — V. **Ces-Planes**.
Sessa. I: 264.
Set Partides de les leys d'Espanya. — V. *Partides*.
Setquistella, Joan de. II: cxv, 363.
Seu d'Urgell. II: cxi.
Seva, Bernat de. II: lxiv.
Sevilla. I: 205. — II: 243.
Sexena, Romeu Guillem. II: 48.
Sibila, faula de la. I: 442.
Sibilia, muller de Pere III. I: 311. — II: 121, 201, 215, 229.
Sibilia. — V. Sevilla.
Sibilia Alalmodina. I: 294.
Sicambra, I: 198.
Sicart, R. II: 75.
Sicilia. I: xxii, 46, 47, 54, 55, 67, 68, 74, 75, 77, 80, 96, 102, 172, 173, 212, 282, 291, 310, 373, 382, 399, 400, 413, 421, 425, 433, 438, 439, 446. — II: xi, xii, xxv, xxvii, xxxi, xxxii, xxxiv, xxxv, xliv, xlvi, xlvii, xlix, l, 4, 5, lii, liii, lxxix, lxxxiii, cvii, 38, 164, 178, 195, 211, 279, 280, 323, 333, 335, 343, 359, 377, 387, 391, 399, 402, 403. — V. *Crònica dels fets de Sicilia; Cròniques dels reys de Sicilia*.
Siderocastron. I: 96.
Siffar. — V. **Cavaller Sifar**.
Silvestre, Sant, papa. II: 369.
Simeon. II: 193.
Simó, Arnau, bisbe d'Ottana. I: 334. — II: xxvi, xxxvi, xcviii, 147, 148.
Simó, Guillem, P. O. II: xcviii.
Simó, picapedrer. I: 399.
Sió, Mont. II: xvi, 341.
Siquen. II: 267.
Siracusa. I: 368.
Sirvent, Bartomeu, Secretari de Pere III. I: 238, 290, 296, 311, 313, 324, 325, 336, 337, 347, 360, 397. — II: 249, 250, 264, 267, 272, 280, 282, 286, 289, 293, 296, 299, 309, 347, 348.
Sirventès.—V. **Pere III** y **Pere March**.
Siscar, Arnau de. I: 33.
Sist, Joan de. II: xxxii.
Sist, ministrer. II: 187, 188.
Sitges, fra Antoni de, capellà de Pere III. I: 324.
Sixena. I: 114. — II: 394.
Sixena, monestir. II: xii, l, 34, 46, 49, 68, 69.
So, Bernat de. I: xxxii, 237, 253. — V. *Dictat*.
Sobirà, Arnau. I: 82.
Sola, La. — V. Salona.
Solà, Bartomeu. II: 396.
Solà, Guillem de. II: 9.
Solanes, Bernat de. II: 19.
Solanes, G. de. I: 14.
Solanes, Joan de. II: 192.
Solanis. — V. **Solanes**.
Soldevila, Ferran. II: lxxv.
Soler. II: 95.
Soler, Arnau de. II: lxiii.
Soler, Francesch de. II: 385, 388.
Soler, Jaume de. II: cii, cx, 177.
Soler, Jaume, brodador, II: 307.
Soler, Joan. II: cxv.
Soler, Pere de. II: 17, 32.
Soler, Pere de, il·luminador. II: 368, 373.
Soler, Ramon de, dispenser. I: 326. — II: 278.
Soliloqui. I: 423.
Solsona. II: 389.
Solva, Joan. II: 371.
Solzina, Macià. I: 387.
Somni. — V. **Metge**, Bernat.
Soquet, Ponç de. I: 82.
Soquet, Ramon de. I: 82.
Sorbona, col·legi de la. I: 352.
Sorgues. I: 241, 242.
Sort, Bernat. II: 106.
Sortanay, Felip de. II: 279.
Sortenaco, Pere de. II: 309, 316, 331, 361.
Sos, Jaume de. I: 171.
Speculum historiale. I: 393, 403, 435. — II: xlvi, li, 285.
Speculum juris. I: 142.—II: 300.
Speculum medicine. I: 45. — II: xxix.
Speculum regium. II: 241.
Spelunca. — V. **Espluga**.
Spoleto, Angelo de, general dels Menors. II: lxxxv, lxxxvi.
Squerta, Vidal. II: 77.
Stacius. II: 239.
Staford, Huc de. II: 279.
Steinschneider, M. II: 246.
Stephani. — V. **Esteve**.
Strasburg. II: 250.
Stratagemata, de **Juli Fronti**. I: 219. — II: xxxvi.
Sueca. II: lxix, 174.
Suetoni. I: 375. — II: xvi, lvi.
Suma. II: 239.
Suma de les histories del món. I: 224-226, 228, 237-239. — II: xxiv.
Suma de les histories, en francès. II: xxxiv.
Suma de canoniques del rey de França. I: 196.
Suma de Jaufred. I: 152, 153.
Summa Açonis. I: 128, 129.
Summa collacionum. — V. *Communiloquium*.
Summa collectionum. — V. *Communiloquium*.
Summa Durandi. II: 240.
Summa istoriarum. — V. *Suma de les histories del món*.
Summa magistri Alani. II: 241.
Summa Sedacina. II: 265.
Summa Teologica. — V. **Hales**, Alexandre.
Sunyer, Jaume. I: 440.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Super logicam veterem. II: 239.
SUSANNA, Santa. II: 171.
SURSO, mestre Pere de, oculista. I: 158.

Tabula de .c. noms de Deu. II: 41.
Tabula rotunda. — V. Taula Rodona.
Tabulas figura mundi. II: 253.
Tahust. I: 101.
TAHUST, Joan de. II: 336.
TAHUST, sor Maria de. II: 125.
TALANT, V. II: 394, 395.
TALANT, R. II: 394, 395.
TALARN, Atard, veguer de Barcelona. II: 87.
Talmut. I: 424. — II: XLV, 50.
TALODIQUI, Demetri. — V. CALODIQUI, Demetri.
TALLAVIA, Bartolot de. II: 5.
TAMARIT, Bernat de. II: 337.
TAMARIT, Vicens. II: LXXXV.
TAMARIT, Vicens. O. C. II: LXXXV.
Tamarit del Camp. II: 268.
Tamarit de Litera. I: 100, 103, 261, 262, 319, 325. — II: 273.
TAMERSIO, Francesch de, religiós armeni. II: 264.
Taraçona. I: 77, 78, 101, 102, 121, 191, 192, 215, 364. — II: 20, 66, 268, 270.
TARANTASIA, Pere de. — V. INNOCENCI V.
TARRADES, Llorenç. II: XCI.
Tarragona. I: 37, 70, 73, 140, 172, 173, 177, 180, 214, 241, 294, 295, 312, 379, 397, 404, 417, 424. — II: XII, XXXIV, LX, LXI, XCII-XCIV, XCVIII, XCIX, CIII, CVI, CXIV, 19, 35, 36, 46, 61-66, 133, 135, 136, 151, 176, 240, 253, 264, 268, 313, 328, 384, 396.
TARRAGONA, fra Pere de. II: 261.
Tàrrega. I: 129, 130, 132. — II: 82, 83.
TÀRREGA, Pere de, secretari de Joan I. I: 198, 252-254, 256, 284, 305. — II: 197, 202, 207-209, 213, 219, 221, 223, 245, 248, 265.
Tartària. I: 257, 279, 280, 382.
TASSANO, Gasselinus. II: LXIII.
Taula per alphabet de tots els llibres de Sèneca. II: LII, LIII.
Taula Rodona, llibre de la. I: 146, 172. — II: XXIV.
Taules de comptar. I: 366.
Taules de navegar. I: 363, 364.
Tauris. I: 210.
TAURIS, Francesch de O,. P. II: XCVIII.
TAURIS, Simó de, O. P. II: XCVIII.
TAUST, Ponç, capellà del rey Martí. I: 398.
TEBAIDA. II: 239.
Tebes. I: 96, 97.
TEIXIDOR, Bernat. II: 75.
TEIXIDOR, Guillem. II: CX.
TEIXIDOR, Joan. II: LXXXV.
TEIXIDOR, Ponç de. II: 75.
TEMPLERS, ordre dels. I: XXIV, 42, 44, 59, 140. — II: XI, XIV, XXIX, XXX, 16, 27-29, 42, 52.
TEODORICH, fra. I: 257, 273. — V *De locis Terrae Sanctae*.
Terasa. — V. Terrassa.
TERMENS, fra Nicolau de, confessor d'Elionor de Sicília. I: 257.
Terol. I: 50, 104, 106, 113, 114, 213. — II: XLVII, CXV, 20, 29, 58, 146, 154, 156, 157, 161, 256.
Terra del Preste Joan. II: XVI.
Terra Santa. II: 169, 341.
Terranova. I: 154, 155.
TERRANOVA, mossèn de. II: LXXX.
Terrassa. I: 73.
TERRATS, Llorenç. II: 234.
TERRATS, Ramon, procurador, a Colliure, de la reina Elionor. I: 148.
TERREN, Andreu. II: CXV.
TERRENA, Guiu de. I: XXVIII. II: LVIII, LXXVII, LXXXVIII, 238, 239.
Terrer. I: 264.
Tesaurum. — V. *Thesaurum*.
Thederich. II: XXX, LXXIII.
Thesaurum. II: 5, 26.
THEVENO, Hugueni de. I: 315.
THOMAS, A. I: 13.
THOMAS, Domingo. I: 82.
THOMAS, Guillem. I: 82.
THOMAS, P., O. P. II: XCVIII, 258-260.
Thora. II: 338.
THOUS, Alfons de, bisbe d'Elna y de Vich. I: 340.—II: CV, CX.
THOUS, Bernat de. I: 210.
TIBAUT, ministrer del rey Martí. I: 406.
Tilius. I: 255. — II: XXV.
TIMER, Joan. I: 444.
TIMOR, de Lleyda. I: 115.
Tirasone. — V. Taraçona.
Tiringia. I: 198.
TITUS, emperador. II: XLIX, 386.
TITUS LIVI. I: XXIV. — II: XV, XXX, XXXIX, XL, XLI, LVI, 221. — V. *Dècades*.
Titus Livius, Llibre de. I: 64, 307-309, 338, 339, 349, 386.— *En silicià*. I: 363.
Tobias, Llibre de. II: XXXVII, 121.
TOCELLS, Berenguer de. II: LXVIII.
TOGORES, Francesch. II: 105.
TOGOROS, Joan, uxier d'armes. II: 260.
Toledol. I: 67. — II: XII, LXVIII, 21, 37, 58, 375, 376.
Tolosa. I: 14, 15, 17, 106, 125, 126, 151, 166, 203, 230, 232, 233, 244, 245, 248, 249, 254, 255, 297, 312, 386. — II: XXXI, L, LVII, LXVI, LXXVIII, LXXX, LXXXI-LXXXIII, LXXXV, LXXXVIII, XC, XCIII, XCV, XCVI, C, CII, CVI-CX, 16, 168, 181, 204, 227, 352, 405. — V. ESTUDI DE TOLOSA.
TOLOSA, Bernat de. II: 16, 17.
TOLOSA, Pere de. I: 82.
TOLRÀ, Joan. II: 99.
TOLVAN, Bernat. II: 346.
TOMÀS, ministrer. II: 207.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

TOMÀS, fra. II: 7.
TOMÀS, Sant. II: 235-237, 239, 240.
TOMIC, Pere. II: CVI.
TORA, Bernat de. II: 369.
TORALLES, P., sastre de Pere III. I: 210.
Torcimany. II: LXXIII.
TORELLÓ, Andreu de. II: 8.
Torí. II: XVI.
TORMO, Elies. II: XXII.
TORMO, Jaco, pintor. II: 311.
TORNAMIRA, Berenguer, veguer de Mallorca. I: 163, 164.
TORRABADAL, Jaume, mercader de Mallorca. I: 272.
TORRE, Andreu de. II: 6.
TORRE, Bernat de. I: XXXI, 143, 144. — II: XXVI.
TORREFETA, Joan, sacristà de Lleyda. I: 87. — II: LXI.
TORREFETA, Pere de. I: 87.
TORRELLA, Guillem de. I: XXXII.
TORRELLES, A. de, cambrer de Pere III. I: 266, 267.
TORRELLES, mossèn Pere. I: 424, 443.
TORRELLES, Ramon. I: 443.
TORRELLES, Ramon de, estudiant. II: CVIII, CX.
TORRENT, Bernat de. II: 71.
TORRENT DE PINGERENDAM, Arnau. II: CX.
Torres. II: 19, 242.
Torres (Sardenya) II: 280, 316.
TORRES, Martí de. I: 415.
TORRES, Simó, frener. II: 396.
TORRES AMAT, Félix. I: X, XVII, XXIX, 67, 250, 276, 288, 299, 321, 387, 385. — II: LV, LXXXIII, LXXXIV, XCII, XCV, XCVII, XCIX, 147, 216, 265, 352.
Torres Torres. I: 247.
TORROELLA, A. I: 200.
TORROELLA, Joan B. II: LXVIII.
Torroella de Montgrí. II: 71.
TORTA, Manthuna. I: 100.
Tortosa. I: 32, 33, 88, 102, 103, 106, 107, 145, 146, 204, 206, 207, 224, 231-235, 239, 240, 284, 309-311, 378, 380, 381. — II: XXXIV, LXI, LXXXVII, XCVIII, CIV, CVIII, CIX, CX, CXI, CXII, CXIV, CXV, 15, 16, 25, 28, 56, 61, 64, 161, 166, 181, 211, 242, 250, 263, 290, 333, 376, 393.
Toscana. I: XXXIII.
TOSQUELLA, Pere. II: XCIV, XCVIII.
TOUR, Bertran de la. I: 260.
TOUS, Alfons de, rector de Sant Mateu.—V. THOUS, Alfons de.
TOUS, Bernat de. II: 321.
TOUS, Gracia de, xantre. II: 350.
TOVIA, Eximen de, cavalleriç. II: 333.
Tractat d'agricultura. I: 205. — II: XXXVI.
Tractat d'astrologia o ciencia de les steles. I: 190, 191, 199. — V. CES-PLANES.
Trapani. I: 67-69.
Tractat d'Innocenci III sobre els Salms. — V. *Exposició dels Salms*.
Tractatus. II: 241.
Tractatus de ludo scacorum. II: 238.
Tractatus de paupertate. II: 241.
Tractatus domini Johannis. — V. ARAGÓ, Joan de.
Traiguera. II: 379.
TRAVER. P. II: 394, 395.
Traversa de Bernat de Bonastre. I: 252.
Traversa de l'Infant Joan. — V. JOAN I de Catalunya-Aragó.
TRESBENS, Bartomeu de, metge. I: XXXI, 250. — II: XXIII, 131, 132, 175.
Tres denunciationes publice facte Massilie. I: 36.
TRESERRES, Berenguer de, notari. II: 300.
Tresor de pobres. II: XXX.
Tresors amagats, Llibre dels. II: XXV, 159.
Trinacria. — V. Sicilia.
Tristany, Llibre de. I: (en francès), 314. —II: XXIV.
Trobadors. — V. ALVELAT, Hug de; ARRÀS, Joan de; CASTELL, Bernat; FLUVIÀ, Jaume; GASCÓ, Andreu; HEVERLI; RIUS, P.
TROGUS POMPEIUS. — V. POMPEIUS, Trogus.
TROPPAU, Martí de. II: 200.
Troya. I: 197.
Troyà, Llibre anomenat. — V. *Histories Troyanes*.
TROYES, Jaquet de, ministrer. II: 196, 290.
Troyes. II: 208.
TRUJOLS, P. II: 391.
TUCI, argenter. II: 34.
TUCÍDIDES. I: 326. — II: XLII.
TUDELA, Bertran. II: 374.
TUDELA, Joan de. I: 384, 396, 398, 405, 410, 411, 422, 430-433, 435, 436, 438-441. — II: 348, 357, 364, 374, 375, 378, 380, 381, 384, 386, 389, 391.
Tuniç. I: 62, 63, 65-67, 391, 417. — II: XXVII, 39.
Tunicii. — V. Tuniç.
TUR, Pere, O. P. II: XCIX.
Turdenòpoli. I: 326. — II: XLII.
TURELL, Bernat. I: 117.
TURELL, Bernat, batlle de Barcelona. II: 94.
TURMEDA, Anselm. I: XXVIII, 180, 182, 439. — II: XXIV, LVIII, LXVI, LXX, LXXIII, XCIII, 148, 252, 259, 280, 337.
Turquia. I: 326, 327.
TURREFACTA. — V. TORREFETA.
TURRI, Bertrandus de. — V. Tour.
TURRI. — V. TORRE.
TUSCULO, bisbe de. — V. Fredoli.

ULCINELLIS. — V. OLZINELLES.
ULRICH. J. II: 327.
Uncastillo. I: 90, 410. — II: LXIX, 86, 174.
UNCASTIELLO, Martí d'. II: 372, 373.

Digitized by Google — Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Unicastro. — V. Uncastillo.
Universitat. — V. Estudi.
URBÀ, papa. II: 171.
URBÀ V. II: LXXXIII, LXXXIV.
URBÀ VI. I: 278, 283, 337. — II: LXXXIII, XCV, 213, 214, 243, 251-253, 258, 289, 290, 293, 316.
URET, ministrer del duch de Baviera. II: 297.
Urgell. I: 37, 61, 134, 154, 211, 235, 288, 289, 425, 435. — II: LXIV, CI, CVI, 26, 34, 35, 57, 117, 177, 199, 234, 319, 353, 354.
URGELL, bisbes de. — V. Narbona, Pere de; Vilanova, Galceran de.
URGELL, Jaume. II: 319.
URGELL, Pere d'. I: 357, 389. — II: XII, LIV, 185, 187, 251, 292, 319.
URREA, Joan Ximeneç. — I: 168.
URRIES, Carles d'. II: CX.
URRIES, Jordan Perez d'. II: 127.
URRIES, Jordanet d'. II: CX, 56, 57.
Usatges, Llibre dels. I: 73, 104.— II: XXX, 10, 14, 15, 17, 44.
Usaticorum, liber. — V. *Usatges*.

VACCA, Pere. I: 82, 86.
VALENÇA. II: 56.
VALENÇA, muller de R. Muntaner. I: 115.
València. I: XVI, 9, 14, 16, 22, 28, 41, 45, 46, 49, 50, 52, 56, 62, 74, 76-81, 83, 94-97, 99, 102, 104, 105, 107, 112, 116-118, 123, 128, 129, 131, 133, 135, 136, 140-148, 150, 164-166, 168, 177, 181, 192, 201, 202, 216, 221-224, 226, 227, 232-236, 242, 243, 246, 250-258, 264, 268, 271, 272, 300-306, 310, 316, 319, 346, 347, 351, 357, 358, 367-372, 377-380, 382, 388, 390, 391, 394, 401-403, 410, 411, 415, 421-426, 429-431, 438-440. — II: XII, XV, XXV, XXVII, XXXI, XXXII, XLVI-XLVIII, LIV, LXVII, LXIX, LXXXII, XC, XCIII, XCVIII, XCIX, C, CI, CII, CV, CXIV, 3, 7, 9-15, 18, 19, 23-28, 38, 56, 58, 59, 61-65, 67, 68, 71, 75, 76, 79-88, 91, 97-102, 108, 125, 133, 142, 143, 155, 159, 160, 163, 165, 169, 170, 173, 175, 177, 179, 180, 184, 190-193, 195, 196, 199, 214, 218, 225, 227, 231, 232, 234, 243, 250-253, 255-257, 260-262, 265, 295, 298, 299, 315, 320, 325, 331-339, 343, 352, 360, 365, 367-369, 371-373, 380, 383-388, 394, 396, 399, 401, 403. — *Esglesia de Sant Andreu*. II: 299. — *Monestir de Sant Bernat*. II: 372.
VALÈNCIA, cardenal de. II: 313.
VALENTÍ, Ferran. II: LXX.
Valeri Màxim. I: 346, 348, 349, 371, 375, 376, 413. — II: XVI, XXXVIII, XLI, XLVI, LIV-LVI, 236.
VALOIS, casa de. II: XLIII.
VALOIS, N. II: 214, 321.
VALL, Bernat de. II: 201.
VALL, Bertran de. I: 95, 104, 112, 120. — II: 60, 68, 181.
VALL, Pere de. — V. DES-VALL, Pere.
Vall d'Aran. II: C, 77, 95.
VALL DE JESUCRIST, abat de la. — V. ÇA-FABREGA, Bernat.
Vall de Jesucrist, monestir de la. I: 340, 341, 367, 409, 416, 427, 431. — II: XLVI, XLVII, LXXII, 342, 345, 348, 402.
Vall de la Benedicció de Vilanova. I: 341.
VALLA, Llorenç. II: XLVII.
Vallcabrera. II: 370.
VALLCABRERA, Gerard de, filòsof. II: 121.
Valldaura. I: 432-434. — II: XLIV, LII, LXXX, 378-380.
Valldemosa, sant Bartomeu de. I: 4.
VALLDIGNA, abat de. I: 181. — II: 85.
Valldigna, monestir. II: CVI, 30-33.
Valldonzella, monestir de. I: 351. — II: 224.
Vallès. I: 107, 111, 235. — II: 142, 285.
Vallensis. — V. Vallès.
Vallespir. II: 152.
VALLESPIRANS, Berenguer de. II: CX.
Vallis Benedictionis Ville Nove. — V. Vall de la Benedicció de Vilanova.
Vallis de Musa. — V. Valldemosa, sant Bartomeu de.
VALLO. — V. VALL.
Vallossera. II: 208, 209.
VALLOSSERA, Berenguer. I: 301. — II: 263.
Valls. II: 337, 338.
VALLS, Bernat de. I: 146, 172.
VALLS, Domingo, pintor. II: 166, 167. — *Retaule d'Albocàcer*. II: 166.
VALLS, Ramon de. I: 82.
VALLS Y TABERNER, Ferran. II: LXIII, LXXIV, LXXXI, CI, CII, CV, CVI, CVII, CIX, 203, 222, 278, 291.
VALLSECA, Guillem de. II: XXVI, 284.
VALLSECA, Jaume de. II: 149.
VALLTERRA, Joan de. II: CXI, CXV.
Valltranguera. II: CIX.
VARUYT, Tomàs de. II: 279.
VEDRINYANS, Jaume de. I: 273. — II: XXXVI.
VEGECI, Flavi. I: 366. — II: XLI. — V. *De re militari*.
VENCESLAU, emperador. II: 297.
Vendrell. I: 431.
Venècia. I: 46-48, 74-78, 102, 210, 211, 264, 428. — II: 40, 41, 47, 341.
VENEQUIN, ministrer. II: 291.
VERAY, Berenguer. II: 182, 183.
VERDAGUER, J. I: X.
VERDALIA, Pere de, doctor en decret. II: LXIII.
VERDÚ, Arnau de. I: 382.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

VERGER, Mateu. II: LXIX, 272.
Verger o ort de l'arbre crucificat de Jesús. — V. *Arbor vitae crucifixae.*
VERGÓS, Ferrer de. II: XCI.
VERJÚS, Antoni de, ermità y pintor. II: 329.
Verona. I: 338, 339.
VERONA, Jaume de. II: 169.
VERTINBOCH, Vinque. II: 297.
VESPASIÀ. II: 104.
VEYA, Guillem. II: 112, 117, 118, 193.
VI, Guillem de la, pintor. — V. LA VI, Guillem de.
VIANER, Ramon. II: 71.
Vich. I: 330-332.—II: LX, LXVIII, XC, XCIII, CV, 6, 83, 99, 218, 221, 242, 281, 304, 316.
VICH, Bernat de. II: 265.
VIÇANDA, Tomàs de. I: 82.
VICENS, Francesch. II: 206.
VICENS DE SARAGOÇA, sant. I: 112.
VICENS FERRER, Sant. I: XXVII, XXVIII, 393, 394. — II: LVIII, LXVI, LXX, XCIV.
Vicens historial. — V. *Speculum historiale.*
VICENT, mestre. II: LXXXII.
Vicis e virtuts, Llibre de. II: 69, 239.
Vida de Jesucrist. I: 405. — II: XXVII, LV. — V. *Vita Christi.*
Vida del Sant rey En Jacme. — V. *Libre dels Feyts.*
VIDAL. I: 364.
VIDAL, Francesch, notari del bisbe de Barcelona. I: 259.
VIDAL, Mateu. II: 402.
VIDAL, mestre de campanes. II: 15, 16.
VIDAL, P. II: 377.
VIDAL, Pere. I: 298, 323.
VIDAL, Pere, regent de la tresoreria de Perpinyà. II: XCVI.
VIDAL AFRAHIM, jueu de Mallorca. I: 293.
VIDAL MAURI. I: 134.
Vides paral·leles. I: 326, 338, 339, 356, 386. — II: XLII.
Viena. I: 56. — II: LIX, LXXI, 215, 233.
VIGENCIUS. — V. VEGECI.
VIGNAUX, A. I: 343.
VIGNE, Pere delle, protonotari de l'emperador Frederich II. II: XXXI, 3, 4. — V. *Dictamina.*
VILA, Francesch, O. M. II: XCI, 322.
Vilabertran, monestir. II: 78.
Vilafranca de Conflent. I: 141, 142. — II: 15.
Vilafranca del Penadès. I: 115, 179, 200, 324, 325, 329, 348-350, 355, 372, 373, 377. — II: LXXXIII, XCIX, CIII, CVI, CVIII, 6, 9, 82, 137, 277, 278, 305, 308, 309, 316, 327, 328.
VILAFRANCA, Saurina de. II: 44.
VILAGAYÀ, Bernat de. II: 318, 346.
VILALLONGA, Pere de. II: 21.
VILAMAJOR, fra Guillem de. II: 11.
VILAMARÍ, Asbert de. II: CX.
Vilanova. II: 281, 282.
VILANOVA, Arnau de. I: XIX, XX, XXI, XXIV, XXVII, XXVIII, 6, 27-29, 31, 33, 37, 38, 42, 45, 49-54, 56. — II: XV, XXIV, XXVIII, XXIX, XXXI, XXXII, XXXIII, LVI, LVIII. — V. *Alphabetum Catholicum, Flos florum, Medicina practica, Regimen Sani atis, Speculum Medicine.*
VILANOVA, Galceran, bisbe d'Urgell. I: 435. — II: 193, 353, 354, 381, 382.
VILANOVA, Pere. II: 280.
VILANOVA, Pere Ladron de. II: 333.
VILANOVA, Ramon de, tresorer y conceller de Pere III. I: 211, 212, 227, 228, 267. — II: 149, 159, 212, 397.
VILANOVA, Vidal de. II: LXXI.
Vilanova d'Avinyó. I: 259, 341.
VILAR, Jaume de. II: 109.
VILARAGUT. II: 218.
VILARAGUT, Antoni. II: XXXVIII.
VILARAGUT, Carroça de. I: 361.
VILARAGUT, Ponç de. II: 76, 125.
VILARAGUT, Roger de. II: 5.
VILARASA, Pere de, doctor en lleis. I: 32. — II: LXIII.
VILARIG, Galceran de. I: 281. — II: 213.
VILASPARSA, Joan de. II: 379.
VILATORTA, Guerau de. II: 157.
VILLA DEI, Alexandre. II: XXXVII, 121. — V. *Alexandri, Doctrinal.*
Villamayor. II: CV.
VILLANUEVA, Jaume. I: XVII, 16, 22, 26, 219, 250, 321. — II: LIX, LX, LXI, LXII, 241, 348.
VILLENA, Alfons de. II: 228, 400.
VILLENA, Enrich de. II: 228, 371, 372.
VILLENA, marquès de. II: 187, 228.
VILLENA, Pere de. II: 187, 228.
Vimbodí. II: 292.
VINADER, Ramon, doctor en lleis. I: 104. — II: XXVI, 236-239.
Vinaixa. II: 292.
VINDOCINENSIS, Matheus. II: XXXVII.
VINOSALVO, Galfredus de. II: 237.
Vinyó. — V. Avinyó.
VIOLANT, filla de Jaume II. I: 73. — II: XIII, 26, 39, 44, 45, 52, 395.
VIOLANT, infanta, filla de Joan I. II: 337.
VIOLANT DE BAR, muller de Joan I. I: 314, 346, 356, 360-362, 366, 371, 378, 392. — II: XII, XXI, LXXXVI, 225, 266, 291, 298, 304, 323, 326, 333, 335, 337, 338, 347.
VIRGILI. II: LIV, 160. — V. *Draps historiats.*
Virolay. I: 283, 284.
VIRTUTS, comte de. — V. VISCONTI.
VISCONTI, Joan Galeazzo, se-

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

nyor de Milà. I: 338, 339. — II: XL, 279.
Virtut de los salmos, llibret de la. II: 69.
Vita Christi. II: XLII, XLIX, 405. — V. *Vida de J. C.*
Vitae Patrum. — V. *De Vitis Patrum*.
VITALIS. — V. VIDAL.
Viterbo. I: 5.
VITORIA, Joan de. II: XCII.
VITRI, Felip de, bisbe de Meaux. I: 381.
VIVES, Berenguer. II: 149.
VIVES, Joan. II: 189, 205.
VIVIERS, cardenal de.—V. BRONHIACO, Joan.
VIVIERS, cardenal de. — V. SORTENACO.
Volumen. I: 128, 129, 142, 232, 233.
VORIS. II: 26, 27, 36, 43, 47, 49, 69, 70, 270, 288.

WADDING, L. II: LXXXVIII.
WALES, Joan de. I: 216. — II: XXIV, XXVII, XXVIII, XLIX, LVI, 235, 237. — V. *Communiloquium*.
WANGÜEMERT. II: 290.
WESSELS, G. II: LXXXIII-LXXXV.
WÜSTENFELD. F. II: XXXII, 237.

Xalta. II: 109.
XAMENO. — V. EXEMENO.
Xàtiva. I: 116, 117, 181. — II: LXIX, XCII, 4, 16, 21, 23, 30, 31 33, 67, 121, 259, 260.
XEMENEÇ DE CUEVA, Ferran. II: 211.
XEMENEZ, Bosom. I: 112.
Xerta. II: 266.
XERXES. I: 376.
XIMENEZ DE RADA, Rodrigo. II: XXIV.
XIMENEZ DE RIUSECH, Ferran. I: 394, 415.
XIMENEZ DE SALANOVA, Joan. II: 146, 147.
XIMENEZ D'IRANÇO, Pere. I: 62.
XIMENEZ D'ISUEL, Garcia. II: 174.
XIMENEZ D'OSCA, Joan, merí de Saragoça. I: 160.
XIMENEZ D'URREA, Llop. I: 305.
XIMENO, Vicens. I: 401.
Xipre. I: 179, 273, 275, 331. — II: 39, 69, 70, 186, 209, 243.
XIPRE, reina de. II: 243.
XIVA. — V. CHIVA.
XULELL, Maymó. II: 320.

YOLANDA. — V. VIOLANT.
YORK, duch de. II: 297.
Ysagogorum. II: 240. — V. *Porphirius*.
YVAN, mossèn. II: 324, 325.

ZACARIA BEN ALAWAN. I: 205.
ZAMORA, Alfons de. II: CX, 25.
ZAPATA. — V. ÇAPATA.
Zeitun. I: 96. — II: LIII.
ZESPLUGA. — V ÇA-SPLUJA.
ZIMMERMAN. II: LXXXIV, 216.
Ziza. I: 399.
ZONARAS, Joan. I: 335. — II: XLI, XLII. — V. *Epitome Historiarum*.
ZURITA, Jeroni. II: 290, 335, 399, 403.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

ERRADES

Pàgines	Ratlla	Diu	Ha de dir
XXV	23	169	162
»	25	315, 316,	215, 216
XXVIII	20	Potfangós	Portfangós
XXXI	4	qui	quin
XXXIX	13	1342-52	1352-62
XLVII	15	II, 407	II, 406, 407
»	17	II, 493	II, 393, 394, 395
»	»	406	402
»	25	378	377
L	3	Martí II	Martí I
LII	16	375	210
»	33	198	398
»	última	II, 380	II, p. 380
LVI	penúltima	digues	dignes
LVIII	22	indican	indicant
LIX	última	343	345, 396
12	15	reg.	veg.
20	30	Menors Pere	Menors. Pere
28	25	Joan	Francesch
37	7	Calataiubi,	Calataiubi
61	última	CCXXXX	CCXXXV
87	18	jamdictis	jamdictus
105	24	deins	deius
121	6	conceptus	contemptus
129	última	1427	1426
187-188	doc. CC, *passim*	tornar	cornar
234	penúltima	traditum	traditurum
236	26	cost llibre	cost del llibre
247	6	vocea	crocea
271	16	alii-	aliis-
»	22	quomolibet	quomodolibet
»	25	vicesgerentis	vicesgerenti
285	18	Ermengandi	Ermengaudi
295	15	Barbastre	Barbastre[1]
»	17	Jaume	Jaume[2]

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

TAULA

Pàgines

Pròlech . IX

La casa d'Aragó y la cultura, p. x. — La historia de la cultura y l'arxiu d'Aragó, p. XIV. — Pla del present Diplomatari, p. XVII. — Les nostres fonts d'investigació, p. XVIII. — La literatura catalana en el Diplomatari, p. XXII. — Aspectes culturals del Diplomatari, p. XXVII. — El regnat de Jaume II, p. XXVIII. — El conreu de l'historia en el regnat de Pere III, p. XXXIII. — L'humanisme a Catalunya y el rey Joan I, p. XXXVI. — Principals aspectes culturals del regnat de Martí I, p. XLIII. — La religiositat del rey Martí, p. XLVI. — Les aficions literaries del rey Martí, p. XLIX. — El rey Martí y la historia, p. L. — El rey Martí humanista y orador, p. LII. — Les Universitats, p. LVII. — L'Universitat de Lleyda, p. LIX. — Els professors de l'Universitat de Lleyda, p. LXII. — L'Universitat de Perpinyà, p. LXVI. — L'Universitat d'Osca, p. LXVII. — Les escoles locals, p. LXVII. — El triomf de la llengua catalana, p. LXIX. — Nom nacional de la nostra llengua, p. LXXIII.

Apèndix . LXXVII

Estudiants en teologia, jurisprudencia, medecina y arts LXXVII

I. Estudiants en teologia LXXIX

Agustins, p. LXXIX. — Cister, p. LXXX.— Carmelitans, p. LXXXII. — Franciscans, p. LXXXV. — Predicadors, p. XCII. — Clerecia secular, p. XCIX.

II. Estudiants en arts y jurisprudencia C

III. Estudiants a l'Estudi de Lleyda CXI

Documents (del I al CDXIV) 3

Apèndix . 393

Índex de noms propis. 409

Errades . 454

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

THE LIBRARY OF THE
MAR 6 1933
UNIVERSITY OF ILLINOIS.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

UNIVERSITY OF ILLINOIS
DUPLICATE
BROWN UNIVERSITY
LIBRARY.
DUPLICATE
BROWN UNIVERSITY
LIBRARY.

INS-
TITVT
D'ESTVDIS
CATA-
LANS

THE LIBRARY OF THE
MAR 6 1933
UNIVERSITY OF ILLINOIS.

DOCVMENTS PER L'HISTORIA

DE LA

CVLTVRA CATALA
MIG-EVAL

PVBLICATS PER

A. RVBIÓ Y LLVCH

VOLVM II

Dupl. 2.5 (Copy 2)
G. E. M.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

Representants : a FRANÇA : E. Champion, 5, Quai Malaquais, Paris; a ALEMANYA : Otto Harrassowitz, Leipzig; a ANGLATERRA : Dulau & Co., 37, Soho Square, Londres

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

	Ptes.
Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans.	
Anuaris MCMVII-MCMXIV. 5 volums. Cada un.	30
» MCMXV-MCMXX *En premsa.*	
Les Pintures Murals Catalanes.	
Fascicle I. — Pedret *(Exhaurit.)*	
» II. — Sant Martí de Fenollar i Sant Miquel de la Seu	10
» III. — Tahull i Bohí, Santa Maria d'Aneu i Sant Pere del Burgal . .	10
» IV. — Ginestarre de Cardós, Esterri de Cardós, Santa Eulàlia d'Estahon, Santa Maria de Mur, i Sant Pere d'Ager	10
Les Monedes Catalanes, per JOAQUIM BOTET I SISÓ.	
Volum I . *(Exhaurit.)*	
» II .	12
» III i darrer .	20
Documents per l'Historia de la Cultura Catalana Mig-eval, publicats per A. RUBIÓ I LLUCH.	
Volum I, contenint més de 500 documents	16
» II i darrer .	25
L'Arquitectura Romànica a Catalunya, per J. PUIG I CADAFALCH, A. DE FALGUERA i J. GODAY.	
Volum I. — Precedents : L'Arquitectura romana; l'Arquitectura cristiana preromànica . *(Exhaurit.)*	
Volum II. — Des del segle IX a les darreries del segle XI.	25
» III i darrer. — Els segles XII i XIII.	35
Les Obres d'Auzias March. Edició crítica en vista de tots els manuscrits totes les edicions, per AMADEU PAGÈS.	
Volum I. — Introducció. Text de les poesies I-LXXIV.	12
» II i darrer. — Poesies LXXV-CXXVIII. Glossari	12
Edició de 40 exemplars en paper de fil	50
Itinerari de Jaume I «El Conqueridor», per JOAQUIM MIRET I SANS . . .	20

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Ptes

ESTUDIS DE BIBLIOGRAFIA LUL·LIANA

I. — **L'edició maguntina de Ramón Lull,** pel Doctor A. GOTTRON. . 5

II. — **Bibliografía de les Impressions lul·lianes,** per ELIES ROGENT i ESTANISLAU DURAN *(En premsa.)*

FUNDACIÓ CONCEPCIÓ RABELL CIBILS, VIUDA ROMAGUERA

Gesta comitum Barcinonensium. Textos llatí i català, per L. BARRAU-DIHIGO i J. MASSÓ TORRENTS *(En premsa.)*

Dietari del Capellà d'Alfons V, publicat i anotat per J. SANCHIS SIVERA i F. MARTORELL TRABAL *(En premsa.)*

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

SECCIÓ FILOLÒGICA

	Ptes.
Himnes Homèrics. Traducció en vers de JOAN MARAGALL i text grec amb la traducció literal de P. BOSCH GIMPERA *(Exhaurit.)*	
El Gènesi. Versió de l'hebreu segons els textos originals, i amb anotació, de MN. FREDERIC CLASCAR	5
Edició en paper de fil .	20
Museu : Hero i Leandre. Text grec amb la versió literal en prosa de LL. SEGALÁ i en hexàmetres d'AMBROSI CARRIÓN, duent en apèndix les traduccions inèdites, en vers, de P. BERTRAN I BROS i J. M. PELLICER I PAGÈS.	2
Edició en paper de fil .	5
Mireia. Poema provençal de Frederic Mistral. Traducció catalana de Maria-Antònia Salvà *(Exhaurit.)*	
Edició en paper de fil .	15
El Càntic dels Càntics. Versió segons els textos originals i amb anotació de MN. FREDERIC CLASCAR	3
Edició en paper de fil .	10
Normes ortogràfiques. (Exhaurides.)	
Els IV llibres de les Geòrgiques, de Publi Virgili Maró, traducció en vers per MN. LLORENÇ RIBER	6
L'Exode. Versió de l'hebreu per MN. FREDERIC CLASCAR. *(En premsa.)*	
Tàcit : La Germània. Traducció de C. RIBA BRACONS . *(En premsa.)*	
Butlletí de Dialectologia catalana.	
Vol. I (abril-desembre 1913)	3
» II (gener-juny 1914)	1'50
» II (juliol-desembre 1914)	2
» III (gener-juny 1915)	2'50
» III (juliol-desembre 1915)	2'50
» IV (gener-juny 1916)	3
» IV (juliol-desembre 1916)	3
» V (gener-desembre 1917)	3
» VI (gener-juny 1918)	2'50
» VI (juliol-desembre 1918)	2'50
» VII (gener-desembre 1919)	5
» VIII (gener-desembre 1920)	5
» IX (gener-desembre 1921)	5

BIBLIOTECA FILOLÒGICA

I. — **Documents en vulgar per a l'estudi de la llengua** (segles XI, XII & XIII), per MN. PERE PUJOL	2

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

	Ptes.
II. — **Die Mundart von Alacant. — Beitrag zur Kenntnis des Valencianischen,** von DR. PERE BARNILS GIOL.	4
III. — **Diccionari Aguiló.** Fascicles I a X. Cada un	4
IV. — **La Frontera catalano-aragonesa,** I, per ANTONI GRIERA. . . .	5
V. — **Textes catalans avec leur transcription phonétique,** précédés d'un aperçu sur les sons du catalan, par J. ARTEAGA PEREIRA, ordenats i publicats per P. BARNILS .	4
VI. — **Estudis romànics** (Llengua i Literatura), vol. 1.	8
VII. — **Vocabulari català-alemany** de l'any 1502, edició facsímil segons l'únic exemplar conegut, acompanyada de la transcripció, d'un estudi preliminar i de registres alfabètics, per P. BARNILS.	12
VIII. — **Diccionari de rims,** de Jaume March, editat per A. GRIERA . .	10
IX. — **Estudis romànics** (Llengua i Literatura), vol. 2	12
X. — **La versione catalana dell'Inchiesta del San Graal,** secondo il Codice dell'Ambrosiana di Milano I. 79 sup., pubblicata da VINCENZO CRESCINI e VENANCIO TODESCO .	10
XI. — **Diccionari ortogràfic,** precedit d'una exposició de l'ortografia catalana segons el sistema adoptat per l'Institut d'Estudis Catalans, redactat sota la direcció de POMPEU FABRA	5
XII. — **Gramàtica catalana,** per POMPEU FABRA *(tercera edició)* . . .	3'50
XIII. — **Bibliographie élémentaire de l'ancien provençal,** par J. ANGLADE. — **L'article majorquin et l'article roman derivé de ipse,** par P. ROKSETH. — **Les vocals tòniques del Rossellonès,** per P. BARNILS. — **El llenguatge com a fet estètic i com a fet lògic,** per M. DE MONTOLIU	10

LABORATORI DE FONÈTICA

Estudis fonètics, I .	20

EDICIONS PEDAGÒGIQUES

Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum cum ibericis versionibus, curante A. SEGALÁ, phil. prof.

Vol. I. — CORNELII NEPOTIS. *Praefatio et Miltiadis Themistoclisque Vitae* (F. Crusat; A. M.ª Alves, S. J.; F. de Mello, S. J.; M. de Montoliu; C. Riba Bracons, interpretibus)	1

En dipòsit:

Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Barcelona, 1908.	4

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

SECCIÓ DE CIÈNCIES

Arxius — Ptes.

Any I,	fascicles I, II i III.	Cada un		4
» II	» I, II i III	»		4
» III	» I, II i III.	»		4
» IV	» I a IX.	»		2
» V	» I a VI.	»		2
» VI	» I, i II a V	»		3

Treballs de la Societat de Biología, publicats sota la direcció d'A. Pi Suñer.

Volums I a VII. Cada un 10
Volum VIII *(En premsa.)*

Treballs del Servei tècnic del paludisme (1915-1916). 5

Flora de Catalunya, per J. Cadevall i Angel Sallent.

Volum I, fascicles I a V. Cada un 5
» II » I a V. » 5
» III » I a III. » 5

Fauna de Catalunya, dirigida per Josep M.ª Bofill i Pichot.

Malacologia, per M. Chía.
Fascicles I i II. Cada un 5
Fascicle III. 1

Entomologia. *Dípters*. Fascicle I, per J. Arias 5
Coleòpters, G. Carabus. Fascicle I, per A. Codina 7
Neuròpters. — Monogrfia 5eneral de Catalunya, pel P. Longí Navàs, S. I. *(En premsa.)*

Monografia mundial de l'ordre dels Rafidiòpters *(Ins.)*, pel R. P. Longí Navàs, S. J. 4

Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural.

Volums I a IV. Cada un . 10

Treballs de l'Estació Aerològica de Barcelona, per E. Fontseré.

Volums I a III. Cada un. 4

Col·lecció de Cursos de Física i Matemàtica, dirigida per E. Terradas.

Volum I. — Els elements discrets de la matèria de la radiació. — Conferències per E. Terradas, recollides per J. Pòlit 3
Volum II. — Teoria de la representació conforme. — Conferències per J. Rey Pastor, redactades per E. Terradas 3
Volum III. — Poincaré i la teoria de les equacions diferencial. — Conferències per J. Hadamard, recollides per E. Terradas i B. Bassegoda. . 3
Volum IV. — Propietats dels gasos ultraenrarits, per J. Palacios 3
Volum V. — Qüestions de Mecànica clàssica i relativista. — Conferències per Levi Civita. *(En premsa.)*

Biblioteca Filosòfica, dirigida per Eugeni d'Ors

Volum I. —Vives a Anglaterra, per Foster Watson 10
Volum II.—La Natura i la Història per P. Dorado Montero. 6

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

Ptes.

Butlletí de la Biblioteca de Catalunya

Any I, 1914. n.º 1 (gener-abril) 1'50
n.º 2 (maig-agost) 3
n.º 3 (setembre-desembre) 1'50
» II, 1915. n.º 4 (gener-agost) 4
n.º 5 (setembre-desembre) 2
» III, 1916 n.º 6 (gener-desembre) 5
» IV, 1917. n.º 7 (gener-desembre) 10
» V-VI, 1918-1919. n.º 8 20

Catàleg de la Col·lecció cervàntica Bonsoms per JOAN GIVANEL I MAS.

Vol. I (anys 1590-1800) . 20
Edició de 40 exemplars numerats en paper de fil 40
Vol. II (anys 1801-1879) . 30
Edició de 40 exemplars en paper de fil 50
Vol III . *(En premsa.)*

Publicacions del Departament de Música de la Biblioteca de Catalunya.

Vol. I — Els Madrigals i la Missa de Difunts de Brudieu, pel mestre FELIP PEDRELL i Mn. HIGINI ANGLÈS 20
Vol. II. — Catàleg dels manuscrits musicals de la Col·lecció Pedrell, per Mn. HIGINI ANGLÈS. *(Exhaurit.)*

Butlletí d'adquisicions. Any 1918 *(Exhaurit.)*

Anys 1919 i 1920. Cada un 0'50

En dipòsit:

Catàleg de la Biblioteca musical de la Diputació de Barcelona, per FELIP PEDRELL. (2 vols.) . 65

FUNDACIÓ CONCEPCIÓ RABELL CIBILS, VIUDA ROMAGUERA

Sentencies catholiques del diví poeta Dant Florenti, per JAUME FERRER DE BLANES. Reimpressió facsímil de l'edició original (Barcelona, 1545) *(En premsa.)*

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

MEMÒRIES I DOCUMENTS DELS TREBALLS FETS PER L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA — Ptes.

1. — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'excel·lentíssim senyor Alcalde de Barcelona proposant la fundació d'una Biblioteca Catalana, i llegida en Consistori del dia 13 de novembre de 1907. — Barcelona, 1907. 0'25

2. — Dictamen-acord de l'Institut d'Estudis Catalans proposant a l'excel·lentíssima Diputació de Barcelona l'adquisició de la Biblioteca Aguiló. — Barcelona, 1907 *(Exhaurit.)*

3. — Memòria presentada als excel·lentíssims senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona, per l'Institut d'Estudis Catalans, donant compte dels treballs fets des de la seva fundació fins al 31 de desembre de 1908. — Barcelona, 1908 *(Exhaurit.)*

4 — Informe que l'Institut d'Estudis Catalans va traslladar a l'excel·lentíssim senyor President de la Diputació de Barcelona sobre l'estat d'alguns arxius de Catalunya i la conveniencia de la seva millor instal·lació. — Barcelona, 1908 . 0'25

5 — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als excel·lentíssims senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1909.—Barcelona, 1909 *(Exhaurit.)*

6 — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als excel·lentíssims senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1910. — Barcelona, 1910 . . . 0'25

7. — Exposició d'un pla de publicació de les Cròniques Catalanes. — Barcelona, 1912 . 0'25

8. — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als excel·lentíssims senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona sobre la celebració del VI Centenari de la mort de Ramón Lull. — Barcelona, 1914. 0'25

9. — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'excel·lentíssima Diputació de Barcelona sobre la conservació i catalogació d'arxius i biblioteques d'interès històric. — Barcelona, 1914 0'25

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Ptes.

10. — Memòries presentades per l'Institut d'Estudis Catalans a l'excel·lentíssima Diputació de Barcelona sobre l'exploració d'estacions prehistòriques i la conservació i catalogació de monuments 0'25

11. — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'excel·lentíssim senyor President de la Diputació de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1914 per a la Conservació i catalogació d'arxius i biblioteques d'interès històric. — Barcelona, 1915 . . . *(Exhaurit.)*

12. — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als excel·lentíssims senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1913. — Barcelona, 1916. . . . 0'25

13. — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als excel·lentíssims senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1914. — Barcelona, 1916 0'25

SECCIÓ FILOLÒGICA

1. — Report dels treballs fets per les Oficines lexicogràfiques durant el bienni de 1913-1914. 0'25

2. — Report dels treballs fets per les Oficines lexicogràfiques durant el bienni 1915-1916. 0'25

3. — Memòria sobre la preparació del Diccionari de Toponímia i Onomàstica catalanes presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'exel·lentíssim senyor President de la Mancomunitat de Catalunya. 0'25

LABORATORI DE FONÈTICA EXPERIMENTAL

1. — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'excel·lentíssim senyor President de la Diputació de Barcelona sobre la creació d'un Laboratori de Fonètica Experimental. — Barcelona, 1914 . . . 0'25

2. — Treballs realitzats durant l'any 1917 0'50

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS — PALAU DE LA DIPUTACIÓ BARCELONA

Publicacions de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

Representants : a França : E. Champion, 5, Quai Malaquais, Paris; a Alemanya : Otto Harrassowitz, Leipzig; a Anglaterra : Dulau & Co., 37, Soho Square, Londres.

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans.

Anuaris MCMVII-MCMXIV. 5 volums. Cada un 30 ptes.
» MCMXV-MCMXX *En premsa.*

Les Pintures Murals Catalanes.

Fascicle I. — Pedret *(Exhaurit).*
» II. — Sant Martí de Fenollar i Sant Miquel de la Seu 10 »
» III. — Tahull i Bohí, Santa Maria d'Aneu i Sant Pere del Burgal. . . . 10 »
» IV. — Ginestarre de Cardós, Esterri de Cardós, Santa Eulàlia d'Estahon, Santa Maria de Mur i Sant Pere d'Ager 10 »

Les Monedes Catalanes, per Joaquim Botet i Sisó.

Volum I . *(Exhaurit).*
» II . 12 »
» III i darrer. 20 »

Documents per l'Historia de la Cultura Catalana Mig-eval, publicats per A. Rubió i Lluch.

Volum I. 16 »
» II i darrer 25 »

L'Arquitectura Romànica a Catalunya, per J. Puig i Cadafalch, A. de Falguera i J. Goday.

Volum I.—Precedents : L'Arquitectura romana; cristiana preromànica. *(Exhaurit)*
» II. — Des del segle IX a les darreries del segle XI 25 »
» III i darrer. — Els segles XII i XIII 35 »

Les Obres d'Auzias March. Edició crítica en vista de tots els manuscrits i totes les edicions, per Amadeu Pagès.

Volum I. — Introducció. Text de les poesies I-LXXIV 12 »
» II i darrer. — Poesies LXXV-CXXVIII. Glossari 12 »
Edició de 40 exemplars en paper de fil 50 »

Itinerari de Jaume I «El Conqueridor», per Joaquim Miret i Sans. . . 20 »

ESTUDIS DE BIBLIOGRAFIA LUL·LIANA

I. — **L'edició maguntina de Ramón Lull,** pel Doctor A. Gottron. . . 5 »

II. — **Bibliografía de les Impressions lul·lianes,** per Elies Rogent i Estanislau Duran. *En premsa.*

FUNDACIÓ CONCEPCIÓ RABELL CIBILS, VIUDA ROMAGUERA

Gesta comitum Barcinonensium. Textos llatí i català, per L. Barrau-Dihigo i J. Massó Torrents *En premsa.*

Dietari del Capellà d'Alfons V, publicat i anotat per J. Sanchis Sivera i F. Martorell Trabal *En premsa.*

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 037950000
Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN